T. C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ESKİ ESERLER VE MÜZELER
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
YAYINLARI
SERİ: III, NO: 8

MEVLÂNÂ MÜZESİ

YAZMALAR KATALOĞU

II

HAZIRLAYAN:
ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ—ANKARA 1971

T. C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
ESKİ ESERLER VE MÜZELER
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
YAYINLARI
SERİ: III, NO: 8

MEVLÂNÂ MÜZESİ

YAZMALAR KATALOĞU

II

HAZIRLAYAN:
ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI

TÜRK TARİH KURUMU BASIMEVİ—ANKARA 1971

İÇİNDEKİLER

Müellif	Kitap	Dili	Sayfa
'Ayn'al-Ḳuḍāt-ı Hamadānī	: Maktūbāt	Farsça	1– 2
" " "	: Tamhīdāt	"	2– 3
Yār 'Aliyy-i Şīrāzī	: Lamaḥāt	"	4
'Ayn'al-Ḳuḍāt-ı Hamadānī	: Tamhīdāt	"	5
Amīr Ḥusaynī	: Nuzhat'al-Arvāḥ	"	5– 6
" "	: " "	"	6– 7
Macmū'a I. Farīdaddīn 'Aṭṭār	: Manṭıḳ'aṭ-Ṭayr	"	7
Macmū'a II. " "	: Muṣībat-Nāma	"	
Farīdaddīn 'Aṭṭār	: Manṭıḳ'at-Ṭayr	"	8
Macmū'a I. 'Aṭṭār	: " "	"	8– 10
Macmū'a II. ?	: Fütüvvat-Nāma	"	
Macmū'a III. 'Aṭṭār	: Şiirler	"	
Macmū'a IV. Mawlānā Calāladdīn	: Bir gazel	"	
Macmū'a V. 'Aṭṭār	: Ḳaṣīda	"	
Macmū'a VI. ?	: "	"	
Farīdaddīn 'Aṭṭār	: Manṭıḳ'aṭ-Ṭayr	"	10– 11
" "	: " "	"	11
" "	: Naṣāyıḥ u pand	"	12
" "	: Bulbul-Nāma	"	12– 13
" "	: Muṣībat-Nāma	"	13
" "	: Muḫtār-Nāma	"	14
'Alā'ad-Dawla	: Zayn'al-mu'taḳad	"	15
Macmū'a I. Bahā'addīn Ṭahūrī	: Hadīyyat'as-Sālikīn	"	16– 17
Macmū'a II. " "	: Şiirler	"	
Macmū'a III. Bālī (Sofyalı)	: Mawlānā'ya atfedilen bir şiirin şerhi	Arapça	
Macmū'a IV. Ḳāsım-ı Anwār	: Risāla	Farsça	
Ḥusayn-ı Ḫ"ārazmī	: *Cawāhir'al-Asrār*	"	17– 18
Nacmaddīn Dāya	: Mirṣad'al-'Ibād	"	18
" "	: "	"	19
Yār 'Aliyy-i Şīrāzī	: Lamaḥāt	"	19
" " "	: "	"	19
'Aṭṭār-ı Tūnī	: Maẓhar'al 'Acā'ib	"	20– 24
" "	: " "	"	24
Macmū'a I. 'Aṭṭār-ı Tūnī	: Cawāhir'aṭ-Ẕāt	"	25– 27
Macmū'a II. *Maṯnawī'den beyitler* ve bir gazel	:	"	
Macmū'a III. Maḥmūd-ı Şabustarī	: Gulşan-ı Rāz	"	
Macmū'a I. Sanā'ī	: Ṭarīḳ'at-Ṭaḥḳīḳ	"	17– 28
Macmū'a II. 'Aṭṭār	: Ḳaṣīda	"	
Macmū'a 'Azīzaddīn Nasafī	: 19 Risāla	"	28– 29
Macmū'a I. Hūdā'ī Maḥmūd	: Fath'al-Bāb	Arapça	29– 30
Macmū'a II. " "	: Kaşf'al-Ḳınā'	"	
Macmū'a III. " "	: Ḥabbat'al-Maḥabba	"	
Macmū'a I. ?	: Bâzı âyetlerin tercemeleri ve lûgatler	Türkçe	30– 32
Macmū'a II. Şāhidī, 'İlmī, Rūhī	: Şiirler	"	
Macmū'a III. *Maḥmūd-ı Şabustarī*	: Gulşan-i Rāz	Farsça	
Macmū'a IV. 'Azīzaddīn Nasafī	: Maḳṣad-ı Aḳṣā	"	

Müellif		Kitap	Dili	Sayfa
Macmû'a	I. ?	: Zikre dâir Risâle	Farsça	33– 35
	II. 'Ubaydallâh Şâşî	: Şarḥ-ı Rubâ'î-'i Abû-Sa'îd	"	
	III. " "	: Naḳşbandiyya sülûküne dâir	"	
Macmû'a	I. Faḍlallâh-ı Hurûfî	: 'Arş-Nâma	"	33– 35
	II. Amîr 'Işḥâḳ	: Aşrâṭ-ı Sâ'at	"	
	III. ?	: Hurûfîliğe dâir Risâle	Türkçe	
	IV. ?	: " " "	Farsça	
	?	: Mav'izaya âit eksik bir kitap	"	35– 36
Macmû'a	I. 'Azîzaddîn Nasafî	: Mabda' u Ma'âd	"	36– 42
	II. " "	: Maḳṣad-ı Aḳṣâ	"	
	III. ?	: Risâla-'i 'İmân u 'İslâm	"	
	IV.	: İman ve İslâma âit Risâle (İmâmiyye Mez.)	"	
	V. ?	: Yûnus P.in olayını te'vîl	"	
	VI. ?	: Su'âl u cevâb (Tıraş v.s.)	"	
	VII. ?	: Fakr'e dâir	"	
	VIII. ?	: Tasavvuf ve Fütüvvet	"	
	IX. ?	: Kuntu kanzan	"	
	X. ?	: Varlık-Yokluk	"	
	XI. ?	: Mawlânâ'ya atfedilen bir beytin şerhi	"	
	XII. ?	: Hurûfîliğe dâir	"	
	XIII. ?	: Ezel-ebed	"	
	XIV. Magrıbî	: Câm-ı Cihân-numâ	"	
	XV. ?	: Kalenderliğe dâir	"	
	XVI. ?	: Kifâyat'al-İslâm	"	
	XVII. ?	: Fıkha âit noksan Risâle	"	
	XVIII. ?	: Evrâd	Arapça	
	XIX. ?	: Seyyid Ni'matallâh'ın tarikat silsilesi	.	
	XX. ?	: Çhârdah Ma'sûm	Arapça	
	XXI. ?	: Şadd-ı Miyan bastaha	Farsça	
	XXII. ?	: Bir dibâce	"	
	XXIII. ?	: Şafiyyaddîn-i Ardabîlî'nin manâkıbı (eksik)	"	
	XIV.	: Tasawufa dâir	"	
	XXV. ?	: Bir rubâinin şerhi	"	
Macmû'a	I. Faḍlallâh-ı Ḥurûfî	: Nawm-Nâma	"	42– 44
	II. Amîr İşḥâḳ	: Aşrâṭ-ı Sâ'at	"	
	III. Miṭâlî	: Kaşşâf'al-Vucûd	"	
Macmû'a	I. Faridaddîn 'Aṭṭâr	: Asrâr-Nâma	"	44– 45
	II. " "	: 'İlâhî-Nâma	"	
Macmû'a	I. Şayḫ Makkî	: Al-Cânib'al-garbî fî ḥalli muşkilâtı Şayḫ Muḥyiddîn'al-'Arabî	Arapça	45– 46
	II. ?	: Ḳawâ'id-i Tasawuf	Türkçe	
	III. ?	: İbn 'Arabî'nin bir şiirinin şerhi	Arapça	
	İV. ?	: Maṯnawî'den müntahabât	Farsça	
	?	: Hikmete âit bir kitap	"	47
Sayyid Muḥammad'al-Buḫârî		: Manâhic'aṯ-Ṭâlibîn	"	48
Macmû'a	I. Faridaddîn 'Aṭṭâr	: Manṭıḳ'at-Ṭayr (691 H.de istinsâh edilmiş nüs.)	.	49– 51
	II. " "	: Asrâr-Nâma	"	
	III. " "	: Muṣîbat-Nâma	"	
Macmû'a	I. 'Ayn'al-Ḳuḍât	: Tamhîdât	"	52
	II. Ḥusayn-ı Ḫ"ârazmî	: Cawâhir'al-Asrâr (Maṯnawî şarḥı III. cildi)	"	

Müellif		Kitap	Dili	Sayfa
Macmû'a	I. Ya'ḳûb-ı Çarḫî	: Risâlat'al-Unsiyya	Farsça	53– 55
	II. Câmî	: İşṭlâhât	"	
	III. ?	: Tasawufa dâir Risâle	"	
	IV. ?	: " " "	"	
Macmû'a	I. 'Aṭṭâr	: Asrâr-Nâma	"	55– 56
	II. Ḳandî (?)	: Şamsiyya	Arapça	
	III. 'Abd'al-Ganiyy-i Nablusî	: 'Uḳûd'al-Lu'lu'iyya	"	
	IV. Ṯa'âlibî	: Kitâb'an-Nâsiḫ wa'l- Mansûḫ	"	
Macmu'a	I. Mîr Şarîf (?)	: Alıncak hakkında 4 beyitlik şiir	Farsça	57– 61
	II. Mîr Şarif	: Bayân'al-Wâḳı'	"	
	III. " "	: 16 mektup	"	
	IV. ?	: Lorcadan Farsçaya lugat (eksik)	"	
	V. Mîr Şarif	: Ḳaşîda	"	
	VI. " "	: "	".	
	VII. " "	: Risâle	"	
	VIII. " " (?)	: Mektup	"	
	IX. " " (?)	: Noksan bir mektup	"	
	X. " " (?)	: Bir mektup	"	
	XI. " " (?)	: Âḳâ Bahrâm oğlu Calâladdîn'in mektubuna cevap	"	
	XII. " " (?)	: 'Aliyy'al-A'lâ'nın öldürülmesinin târihi	"	
	XIII. " " (?)	: Bir mektup	"	
	XIV. " "	: Mektup	"	
Macmû'a	I. 'Aṭṭâr	: Manṭıḳaṯ-Ṭayr	"	61– 63
	II. Maḥmûd-ı Şabustarî	: Gulşan-i Râz	"	
	III. 'Alî	: Üç gazel	Türkçe	
	IV. ?	: Ḥâşiya-'i Lama'ât	Farsça	
	V. ?	: Sa'âdat-Nâma	"	
	VI. Nâşır-ı Ḫosrav	: Rûşanâyî-Nâma	"	
Macmû'a	I. 'Aṭṭâr-ı Tûnî	: Cawâhir'aẓ-Ẓât'tan muntahabât	"	64– 65
	II. Gulşanî	: Müntahabât	Türkçe	
	III. Amîr Ḥusaynî	: Kanz'ar-Rumûz	Farsça	
	IV. 'Aṭṭâr	: Muṣîbat-Nâma'dan müntahabât	"	
	V. Ḥâḳânî	: Ḳaşîda	"	
	VI. ?	: Farsça bir mesneviden şiirler ve Van fethine târih	Türkçe	
Aḥmad Nâmıḳıyy-i Câmî		: Ahlak ve idâreye dâir	Farsça	65– 66
Faridaddîn 'Aṭṭâr		: Manṭıḳ'aṯ-Ṭayr	"	66
" "		: " "	"	67
Muḥammad Buḫârî (Sayyid)		: Minhâc'aṯ-Ṭâlibîn	"	67– 68
Mawlânâ Calâladdîn Maḥammad		: Maṯnawî (Maṯnawî 75.b de başlıyor; ondan önce bâzı kayıtlar, hadisler, Seyyid Şerîf'in "Risâl'aş Şıddîḳıyya"sı, 'Umar-i Nasafî'-nin "Risâla-'i maḳbûla-'i Ahli Sunnat wa Camâ'at"ı, "Du'â-yı Sayfî, İstiftâḥ, Cawşan-ı Sağîr ve Kabîr" v.s. var.	"	68– 72
Mawlânâ Calâladdin Muḥammad		: Maṯnawî	"	72
" " "		: "	"	73– 74
" " "		: "	"	74– 76
" " "		: "	"	76– 77
" " "		: "	"	77

Müellif	Kitap	Dili	Sayfa
Mawlānā Celāladdīn Muḥammad	: Maṯnawī	Farsça	78
" " "	: "	"	79
" " "	: "	"	80
" " "	: "	"	80– 82
" " "	: "	"	82
" " "	: " I. ve II. c.	"	83
" " "	: " III. ve IV. c.	"	83
" " "	: " V. ve VI. c.	"	84
" " "	: "	"	84– 85
" " "	: "	"	85– 86
" " "	: "	"	86– 87
" " "	: "	"	87
" " "	: " I. ve VI. c.	"	88
" " "	: " III. ve IV. c.	"	89– 90
" " "	: " III. ve IV. c.	"	90– 91
" " "	: " I. ve II. c.	"	91– 92
" " "	: " III. ve IV. c.	"	92
" " "	: "	"	92
" " "	: " IV, V. ve VI. c	"	93
" " "	: " II. c.	"	93– 94
" " "	: " I., II. ve III. c	"	94
" " "	: " III. ve IV. c	"	95
" " "	: "	"	95
Mawlānā'ya izâfe edilen cilt	:	"	96–103
Mawlānā Calāladdīn Muḥammad	: Maṯnawī IV., V. ve VI. c	"	103
" " "	: " IV. c.	"	104–106
" " "	: "	"	106–107
" " "	: " IV. c.	"	107
Macmū'a I. Mawlānā Calāladdīn Muḥammad	: " I. c	"	
Macmū'a II. Maḥyiddīn b. Bahā'-addīn	: Risāla fī Vaḥdat'al-Vucūd	Arapça	
Macmū'a III. 'İlmī Dada	: Şarḥ-ı Cazīra-'i Maṯnawī	Türkçe	108–109
Macmū'a IV. Sīna-çāk Yūsuf Sinānaddīn	: Cazīra-'i Maṯnawī	Farsça	
Macmū'a V. Rusūḫī 'İsmā'īl Ankaravī	: Şarḥu Hayākil'an-Nūr	Türkçe	
?	: Luġāt-ı Maṯnawī	.	110
?	: " "	.	110–111
?	: " "	.	111
Sururī Muṣṭafā	: Şarḥ-ı Maṯnawī I. c.	Türkçe	112–113
" "	: " " II. c.	"	113
" "	: " " III. c.	"	114
" "	: " " IV. c.	"	114–115
" "	: " " V. c.	"	115–116
" "	: " " VI. c.	"	116
" "	: " " I. c.	"	117
" "	: " " II. c.	"	117–118
" "	: " " III. c.	"	118–119
" "	: " " III. c.	"	119–120
" "	: " " V. c.	"	120
" "	: " " VI. c.	"	121
" "	: " " Sonu noksan	"	121
" "	: " " " "	"	121
" "	: " " III. c.	"	122
" "	: " " V. c.	"	122–123
'Abd'al-'Alī Baḥr'al-'Ulūm	: " " II. c.	"	123–124
	: " " III. c.	Farsça	124

Müellif	Kitap	Dili	Sayfa
İsmā'īl Ḥakkī	: Rūḥ'al-Maṯnawī (İlk 18 beytin şerhi)	Türkçe	125
Rusūḫī Ankaravī	: Şarḥ-ı Maṯnawī (Fātiḥ'al-Abyāt) I-III. c.	Türkçe	125–126
" "	: " " II. c.	"	126–127
" "	: " " IV. c.	"	127
" "	: " " Mawlānā'ya isnād edilen VII. cilt	"	127–128
" "	: " " " " "	"	128–129
" "	: " " " " "	"	129
Sam'ī	: Şarḥ-ı Maṯnawī I. c.	"	129
"	: " " II. c.	"	130–131
"	: " " III. c.	"	131
"	: " " IV. c.	"	132
"	: " " V. c.	"	132–133
"	: " " VI. c.	"	133
"	: " " I. c.	"	134
"	: " " V. c.	"	134–135
"	: " " VI. c.	"	135
"	: " " V. c.	"	136
'Abdallāh (Sarı Sayyid)	: Cawāhir-i bawāhir-i Maṯnawī I. c.	"	136–137
" " "	: " " I. cildin bakıyyesi	"	137–138
Ṭālibī Ḥasan	: Yatīm'aş-Şurūḥ III. cildin şerhi	"	138–139
Rusūḫī Ankaravī	: Cāmi'al-āyāt (Maṯnawī'deki āyet ve hadisler)	"	140
" "	: " "	"	140
Macmū'a I. Rusūḫī Ankaravī	: Fātih'al-Abyāt (İlk 18 b.)	"	
Macmū'a II. " "	: Zubdat'al-Fuḥūş	"	141–142
Macmū'a III. Mūsā b. Dāvūd	: Nafas-i Raḥmānī	"	
Macmū'a IV. Salīm-i Dīvāna	: Risāla	"	
Sabūḫī Aḥmad	: Iḫtiyārat-ı Maṯnawī I-II. c.	"	143
" "	: " " I-II. c.	"	143–144
" "	: " " III-IV. c.	"	144
?	: İntiḫāb-ı Maṯnawī	Farsça	144–145
Macmū'a I. ?	: İntiḫab-ı Maṯnawī	"	
Macmū'a II. Şāh Ni'mat'Allāh	: Risāla	"	
Macmū'a III. Maḥmūd-ı Şabustarī	: Gulşan-ı Rāz	"	
Macmū'a IV. Ḫosrav-ı Dihlawī	: Mir'āt'aş-Şafā'	"	
Macmū'a V. 'Irāḳī Faḫraddīn	: Lama'āt	"	
Macmū'a VI. ?	: Şarḥ-ı ḫutba-'i Lama'āt	"	
Macmū'a VII. 'Aliyy-i Hamadānī (Sayyid)	: Vāridāt-ı Gaybiyya	"	
Macmū'a VIII. " "	: Maṣārıḳ'al-Aşwāḳ	"	145–149
Macmū'a IX. Ṣadraddīn Ḳunawī	: Tabṣırat'al-Mubtadī	"	
Macmū'a X. ?	: Mawlānā'nın "Fīhi māfīh"inden telhis	"	
Macmū'a XI. Ḥusayn b. Aḥmad Tabrīzī	: Raşf'al-alḥāẓ	"	
Macmū'a XII. ?	: Laṭā'if'at-Tawḥīd	"	
Macmū'a XIII. Şāh Ni'mat'Allāh	: Bir Şiir	"	
Macmū'a XIV. Sanā'ī	: Ḳaşīda	"	
Macmū'a XV. Awḥadī	: Sanā'ī'ya nazīre	"	
Macmū'a XVI. ?	: Kitāb dar 'İlm-i fırāsat	"	
Macmū'a I. Cavrī İbrāhīm	: Ḥall-i Taḫkīkāt	Türkçe	150–151
Macmū'a II. " "	: 'Ayn'al-Fuyūḍ	"	

Müellif	Kitap	Dili	Sayfa
Macmû'a I. Cavrî İbrâhîm	: Ḥall-i Taḫḳîḳât	Türkçe	151
Macmû'a II. Dîvâna Muḥammad Çalabî	: Mesnevî tarzında bir şiir	"	151
Macmû'a III. Şâhidî	: Gulşan-i Tawhîd	Farsça	151
Macmû'a I. Cavrî	: Ḥall-i Taḫḳîḳât	Türkçe	152
Macmû'a II. Şubhî Muḥammad 'Alî	: Maşârıḳ'al-Anwâr	"	152
'İlmî	: Lamaḥâtu lama'âtı Baḥr'al-Maṭnawî	"	152–153
"	: " " " " "	"	153
Macmû'a I. 'Adnî Racab Dada	: Naḫl-i Tacallî	"	153–154
Macmû'a II. Nâbî Yûsuf	: Mir'ât'al-Ḥaramayn	"	153–154
Macmû'a I. Cavrî	: Ḥall-i Taḫḳîḳât	"	155–156
Macmû'a II. "	: Maṭnawî hakkında kasîde	"	155–156
Macmû'a III. Gunâhî v.s	: Şiirler	"	155–156
Macmû'a IV. Rusûḫî	: Risâla	"	155–156
Macmû'a V. ?	: Marġûb'al-Ḳulûb	Farsça	155–156
Macmû'a VI. Dîvâna Muḥammad Çalabî	: Mesnevî tarzında şiir	"	155–156
'Abd'Allâh Bîzawî	: Farhang-i Maṭnawî	"	157–158
Kâşifî Ḥusayn Vâ'iẓ	: Lubb-ı Lubâb-ı Ma'nawî	"	158–159
" " "	: " " "	"	160
" " "	: " " "	"	160–161
Rusûḫî	: Macmû'at'al-Laṭâ'if	Türkçe	161
Aḥmad Rûmî	: " "	"	162
" "	; Daḳâ'ıḳ'al-Ḥaḳâ'ıḳ	"	162–163
Rusûḫî	: Nışâb-ı Mawlawî	"	163
Mawlânâ Calâladdîn Muḥammad	: Dîwân-ı Kabîr	Farsça	164–165
" " "	: " "	"	165
" " "	: " "	"	166–167
Mecmu'a I. Mawlânâ C. M.	: Dîwân'dan 100 şiir	"	167–169
Mecmu'a II. Sayyid Ḳâsım-ı Anwâr	: Dîwân	"	167–169
Mecmu'a III. Câwîd	: Şarh-ı Rubâ'î-i Abû-Sa'îd Abu'l-Ḫayr	"	167–169
Mecmu'a IV. ?	: Takvîme dâir	Türkçe	167–169
Mecmu'a V. Cavrî	: Malḥama	"	167–169
Mecmu'a VI. Naslb v.s	: Şiirler	"	167–169
Mawlânâ Calâladdîn Muḥammad	: Fîhi mâ-fîh	Farsça	170–171
" " "	: " "	"	172
Macmû'a I. Mawlânâ Calâladdîn Muḥammad	: " "	"	172–176
Macmû'a II. Farîdûn b. Aḥmad Sipah-sâlâr	: Risâla-'i Sipah-sâlâr	"	172–176
Mawlânâ Calâladdîn Muḥammad	: Maktûbât	"	176
Bahâ'addîn Muḥammad (Sulṭân'al-'Ulamâ')	: Ma'ârif I. c.	"	172
" " " "	: " I, II. c.	"	178–179
" " " "	: " I. c.	"	179
" " " "	: " IV. c.	"	180–181
" " " "	; " I. c.	"	182
Macmû'a I. Sayyid Burhânaddîn Muḥaḳḳık	: Tafsîr-i Sûra-i' Muḥammad ve Sûra-i' Fatḥ	"	182–184
Macmû'a II. " " "	: Ma'ârif	"	182–184
Macmû'a III. ?	: Du'âlar	Arapça	182–184
Macmû'a IV. ?	: Hadîse dâir Risâle	Farsça	182–184

Müellif	Kitap	Dili	Sayfa
Bahâ'addîn Muḥammad Valad (Sulṭân'al-'Ulamâ')	: Ma'ârif I. c	Farsça	185
Macmû'a I. " " "	: Ma'ârif'in baştarafı	"	186
Macmû'a II. Bahâ'addîn Valad (Sulṭân Valad)	: " "	"	186
Macmû'a I. 'İzzaddîn Âmull (Sayyid)	: Mawlânâ'ya atfedilen bir şiire cevap	"	186–190
Macmû'a II. Mawlânâ'ya atfedilen bir şiir	: Şarh-ı Kalima-'i Şahâdet	"	186–190
Macmû'a III. Sulṭân Salîm I.	: Şiirler	"	186–190
Macmû'a IV. ?	: Hz. Muḥammad'in İncîl'deki vasfı	Türkçe	186–190
Macmû'a V. Yaḥyâ Şirvânî (Sayyid)	: Kaşf'al-Ḳulûb	Farsça	186–190
Macmû'a VI. ?	: Miftâḥ'al-Asrâr	"	186–190
Macmû'a VII. ?	: Risâlat'al-Gawṭiyya	Arapça	186–190
Macmû'a VIII. ?	: Fuṣûl	"	186–190
Macmû'a IX. ?	: Risâla	Farsça	186–190
Macmû'a X. ?	: İlm-i Nûcûm	"	186–190
Macmû'a I. Sulṭân Valad	: İbtidâ-Nâma	"	190–192
Macmû'a II. " "	: Rabâb-Nâma	"	190–192
Macmû'a III. " "	: İntihâ-Nâma	"	190–192
" "	: " "	"	192–193
" "	: " "	"	193–194
" "	: Rabâb-Nama	"	194
" "	: " "	"	195
" "	: İntihâ-Nâma	"	196
Macmû'a I. " "	: İbtidâ-Nâma	"	197–198
Macmû'a II. " "	: Rabâb-Nâma	"	197–198
Macmû'a III. " "	: İntihâ-Nâma	"	197–198
" "	: İbtidâ-Nâma	"	198–199
" "	: " "	"	199
" "	: " "	"	200
" "	: " "	"	200–201
" "	: Rabâb-Nâma	"	201–202
" "	: " "	"	202–206
" "	: " "	"	206–207
" "	: Dîwân	"	208–209
" "	: Dîwân (Sonunda Maṭnawî'nin I. cildinden bir parça)	"	208–209
Macmû'a I. " "	: Ma'ârif	"	209–212
Macmû'a II. 'Azizaddîn Nasafî	: Zubdat'al-Ḥaḳâ'ıḳ	"	209–212
Macmû'a III. " "	: Risâla	"	209–212
Macmû'a IV. Maḥmûd-ı Şabustarî	: Gulşan-i Râz (Noksan)	Türkçe	209–212
Macmû'a V. 'Aşık Pâşâ	: Garib-Nâma'dan iki yap.	Farsça	209–212
Macmû'a VI. Kâşifî	: Lubb-ı Lubâb-ı Ma'nawî	Türkçe	209–212
Macmû'a VII. Dîvâna Muḥ. Ç.	: Şiir	"	209–212
Macmû'a VIII. " "	: Mesnevi	Farsça	209–212
Macmû'a IX. Ulu 'Ârif Ç.	: Bir şiir	Türkçe	209–212
Macmû'a X. Bahâ'î (Şeyḫ'al-İslâm)	: İki fetvâ	Farsça	209–212
Macmû'a XI. Ḥalîlî	: Tuḥfat'al-'Uşşâḳ	Türkçe	209–212
Macmû'a XII. ?	: Tacvîd'e dâir	Farsça	209–212
Macmû'a XII. ?	: Maṭnawî Lûgatleri		209–212

Müellif	Kitap	Dili	Sayfa
Sulṭān Valad	: Ma'ārif	Farsça	213–214
" "	: "	"	214
" "	: "	"	215
" "	: "	"	215–216
" "	: "	"	216–217
Şamsaddīn Muḥammad Tabrīzī	: Maḳālāt	"	217–218
" " "	: "	"	219
Mawlānā ve S. Valad	: Bâzı şiirler	Farsça-Türkçe	220
Farīdūn Aḥmad Sipah-sālār	: Risāla-'i Sipah-sālār	Farsça	220–221
Aflākī Aḥmad Dada	: Manāḳıb'al-'Ārifīn	"	221–223
" " "	: " "	"	224
" " "	: " "	"	225
" " "	: " "	"	225–226
Maḥmūd Dada (Maṭnawī-Ḫᵛān)	: Tarcama-'i Ṭawāḳıb	Türkçe	226–227
" " "	: " "	"	228
" " "	: " "	"	228–229
Macmū'a I. "	: " "	"	229–231
Macmū'a II. Şāhidī	: Tırāş-Nāma	Farsça	229–231
Macmū'a III. ?	: Kulāh-Nāma	"	229–231
Macmū'a IV. Şāhidī	: Āfāḳ u Anfus	"	229–231
Macmū'a V. "	: Anfus u Āfāḳ	"	229–231
Macmū'a VI. Loḳmānī Dada	: Manāḳıb-ı Mawlānā	Türkçe	229–231
Loḳmānī Dada	: Manāḳıb-ı Mawlānā	"	231–232
" "	: " "	"	232
Ṭāḳıb Muṣṭafā Dada	: Safīna-'i Nafīsa-'i Mawlawiyān I. böl.	"	233–234
" " "	: " " " I. c.	"	234
" " "	: " " " II. ve III. c.	"	235–236
" " "	: " " " III. c.	"	236
Vāṣıf	: Mawlānā, Mawlawīleriz, Maṭnawī, Munlā, Munlā-yı Rūm, Simā' gibi Mevleviliğe dâir hicrī IX-XIV. yüzyıllarda yaşayan 150 şâirin şiirlerini muhtevî Mec.	"	237–239
"	: Aynı tarzda Mec.	"	239
Sa'daddīn Sulaymān	: Şarḥu 'Uḳūd'al-Lu'lu'iyya fī Ta-rīḳ'ıs-Sādat'al Mawlawiyya	"	240
Rusūḫī Anḳaravī	: Minhāc'al-Fuḳarā'	"	241
" "	: " "	"	242–253
" "	: " "	"	243
Macmū'a I. Amīn'addīn	: Risāla-'i Ḳudsiyya	"	244–245
Macmū'a II. ?	: Şamsiyya	Arapça	244–245
Macmū'a III. ?	: Kitāb'al-Muntaḫab min Ḳabs'al-anwār wa Cāmi' al-asrār	"	244–245
Amīn'addīn	: Risāla-'i Ḳudsiyya	Türkçe	245
Bahā'addīn Ṭahūrī	: Hadiyyat'as-Sālikīn	Farsça	246
'Adnī Racab Dada	: Şarḥ-ı Ḳaṣā'id-i 'Urfī	Türkçe	247
'Abd'al-Ganiyy b. Muḥammad 'Aliyy'al-Mawlawī	: Durr'al-Barzaḫ'al-Ma'nawī	Arapça	248
Nābī Yūsuf	: Munşa'āt	Türkçe	249
Fāḍıl Ḥasan (Şayḫ)	: Kāşf'al-asrār wa Maṭla'al-anwār	Farsça	249–250

Müellif	Kitap	Dili	Sayfa
Macmū'a I. Dīvāna Muḥammad Çalabī	: Mesnevī	Türkçe	250-253
Macmū'a II. Rūşanī	: Nay-Nāma	"	250-253
Macmū'a III. ?	: İsm-i Celâl'den sonraki duâ	Farsça-Türkçe	250-253
Macmū'a VI. ?	: Maṭnawī'nin 18 beytinin şerhi	Türkçe	250-253
Macmū'a V. ?	: Âli Muḥammed'e sadakanın haram oluşu	Arapça-Türkçe	250-253
Macmū'a VI. ?	: Kulâh-Nāma	Farsça	250-253
Macmū'a VII. ?	: Işṭılāḥāt'aş-Şūfiyya	Türkçe	250-253
Macmū'a VIII. Dīvāna Muḥ. Ç.	: Ṭarīḳat'al-Ma'ārifīn	"	250-253
Macmū'a IX. Rusūḫī Ankaravī	: Risāla	"	250-253
Macmū'a X. ?	: Tarcama-'i Risāla-'i 'Abdallāh-ı Anṣārī	"	250-253
Macmū'a XI. ?	: Faḳr'e âit hadîsler	"	250-253
Macmū'a XII. ?	: Nâfile namazlar	"	250-253
Macmū'a XIII. ?	: Konya'da Yatan Peygamberler ve Erenler	"	250-253
Macmū'a XIV. Būşırī	: Ḳaşīda-'i Bur'a	Arapça	250-253
Macmū'a I. ?	: Zikre dâir Risâle	"	254
Macmū'a II. ?	: Mezheplerin adları, Burçlar v.s. cedvelli	-	254
Macmū'a III. ?	: Maṭnawī'nin fihristi	-	254
Macmū'a IV. ?	: Sulṭan Ya'ḳūb başlıklı bir şiir ve Mawlānā'nın şiirleri	Farsça	254
Macmū'a I. Rūşanī	: Çūbān-Nāma	Türkçe	254–255
Macmū'a II. "	: Nay-Nāma	"	254–255
Macmū'a III. "	: Silsila-Nāma	Farsça	254–255
Macmū'a IV. "	: Dīvān	Türkçe	254–255
Macmū'a V. "	: Miskînlik Kitābı	"	254–255
Macmū'a I. Şāhidī	: Gülşen-i Tavḥīd	Farsça	259–260
Macmū'a II. Yūsuf Sīna-çāk	: Cazīra-'i Maṭnawī	"	259–260
Macmū'a III. Şams (?)	: Kitābu Marġub'al-Ḳulūb (707 H. de nazmedilmiştir.)	"	259–260
Macmū'a IV. ?	: Risāla-'i Āfāḳ u Anfus	"	259–260
Macmū'a V. ?	: Siğir-Nāma	Türkçe	259–260
Macmū'a VI. Loḳmānī Dada	: Manāḳıb-ı Mawlānā	"	259–260
Macmū'a VII. 'Irāḳī Faḫraddīn	: Lama'āt	Farsça	259–260
Macmū'a VIII. Şāhidī	: Dīvān	Türkçe	259–260
Macmū'a IX. Sīna-çāk, Ārāmī v.s.	: Şiirler	"	259–260
Macmū'a X. Şāhidī ?	: Tırāş-Nāma	"	259–260
Macmū'a XI. Şāhidī	: 'Işḳ-Nāma	"	259–260
Macmū'a XII. Ḫalīlī	: Haft Vādī	Farsça	259–260
Macmū'a XIII. Būşırī	: Ḳaşīdat'al-Bur'a	Arapça	259–260
Macmū'a XIV. Maḥmūd-ı Şabustarī	: Gulşan-i Rāz	Farsça	259–260
Macmū'a XV. ?	: Zayl-i Rışāla dar Tacalliyyāt	"	259–260
Macmū'a XVI. Ḫalīlī	: Tuḥfat'al-'Uşşāḳ	"	259–260
Şāhidī	: Gulşan-i Tawḥīd	Farsça	261
"	: " Vaḥdat	Türkçe	263
"	: Gulşan-i Asrār	"	264
"	: " "	"	264
Macmū'a I. Şahidī			264
Macmū'a II. Farīdūn b. Aḥmad-i Sipah-sālār	: Risāla-'i Sipah-sālār	Farsça	264
Macmū'a I. Darvīş 'Uṯmān	: Zubda-'i Maḳālāt-ı Şams	"	265–266
Macmū'a II. " "	: Gulşan-i 'Ubbād	"	265–266

Müellif	Kitap	Dili	Sayfa
Mevlevî beste-gârlar	: Ayîn Macmu'ası	Farsça–Türkçe	266–267
" "	: " "	" "	267
" "	: " "	" "	267–268
" "	: " "	Arapça-Farsça-Türkçe	268
" "	: " "	" " "	268–269
Macmû'a I. Mawlânâ	: Şiirler	Farsça	269–270
Macmû'a II. Aḥmad b. Muḥammad Maġnîsâvî	: Şarḥu Fıḳh'il-Akbar	Arapça	269–270
Macmû'a III. İlâhî	: Risâla	Türkçe	269–270
Şarkılar	: Macmu'a	"	271
Muḥammad Çalabî	: Zayn'al-Alhân	Türkçe-Arapça	271
Macmû'a	: Bestelerin adları ve güfteler	Türkçe-Farsça	272
Macmû'a I. Beste güfteleri ve usûller	: "	Türkçe	272–275
Macmû'a II. İbni 'Îsâ Sarûḫânî Aḥmad	: Câmi'ul-Asrâr li Ahl'illâh'il-muḳarrabi va'l-abrâr	"	272–275
Macmû'a III. Mawlânâ ?	: Awrâd-ı Mawlawiyya	Arapça	272–275
Macmû'a IV. Mıṣrî-i' Niyâzî	: Ṣaṭḥıyya şerhi	Türkçe	272–275
Macmû'a V. 'Uṯmân Ḥakî	: Ḳâdirî ve Naḳşbandî silsilesi, hilâfet verme usûlü, Ḫudâyî'nin şiirleri	"	272–275
Macmû'a VI. 'Abdulḳâdir Gîlânî ?	: Risâlat'al-Gavṯiyya şarhi	Arapça-Farsça	272–275
Rusûḫî İsmâ'îl-i Anḳaravî	: Miftâḥ'al-Balâġa wa Miṣbâḥ'al-Faṣâha	Türkçe	275
?	: Munşa'ât	"	276
Macmû'a I. ?	: Munşa'ât	"	277–278
Macmû'a II. ?	: Fetvâlar	"	277–278
Macmû'a III. ?	: Farâ'iḍ'a âit mes'eleler ve fetvâlar	"	277–278
Macmû'a IV. Aḥmad Vaḥbî b. Muṣṭafa'l-Burûsî	: Sakke dâir bir risâle	"	277–278
Macmû'a V. Bazı şer'î mükâtebe sûretleri	:	"	277–278
Tab'î Muṣṭafâ	: Munşa'ât	"	279
Ayyûbî	: Tarcama-'i Ṭûṭî-nâma	"	280
?	: Fawâi'd-i İḫwân	"	281
?	: Ḥikâya-'i Âsmân ile Zincân	"	281–282
Ayyûbî	: Ḥikâya-'i Ḥâtam-i Ṭayy	"	282–283
Lâmi'î 'Uṯmân	: Ḥusn u Dil	"	283
Şaflḳ Muḥammad (Vaḳ'a-nuvîs)	: Şaflḳ-Nâma	"	283–284
Macmû'a I. Şaflḳ Muḥammad	: " "	"	284–285
Macmû'a II. Muḥammad b. Aḥmad b. Muṣlı	: Şarḥ-ı Şaflḳ-Nâma	"	284–285
Macmû'a III. Ṭâbit	: Edhem u Humâ	"	284–285
Muḥammad b. Muḥammad (Altı parmak)	: Tarcama-'i Sittîn (Yûsuf Ḳıṣṣası)	"	285–286
Kâfî Ḥasan'al-Bosnavî	: Tarcama'-i Uṣûl'al-Ḥikem	"	286
Lâmi'î 'Uṯmân	: Ṣaraf'al-İnsân	"	287
Sinân'addîn Yûsuf (Ḫᵂâca Pâşâ)	: Taḍarru'ât	"	288–289
Câmî Muḥammad (Ḥasan-zâda)	: Sa'âdat-Nâma	"	289–290
Vaysî Muḥammad	: Dustûr-nâma (Şahâdatnâma)	"	291
?	: Tafsîr	"	291–293
Ayyûbî	: Tarcama-'i Şeh-nâma	"	293
Fuḍûlî Sulaymân	: Ḥadîḳat'as-Su'adâ	"	293–294
" "	: " "	"	294–295

Müellif	Kitap	Dili	Sayfa
Macmû'a I. Ṭarzî-'i Afşâr	: Hezeliyyât	Farsça	295–296
Macmû'a II. Ḥâtam	: Ḳaṣîda	Türkçe	295–296
Naslb Yûsuf	: Riṣta-'i Cawâhir	"	296–297
Macmû'a I. Ḥâḳânî	: Ḥılya	"	297–298
Macmû'a II. Cavrî	: Ḥılya-'i Çhâr Yâr	"	297–298
Macmû'a III. Cavâbî	: Mu'cizât-ı Nabawiyya	"	297–298
Macmû'a I. Ḥâḳânî	: Ḥılya	"	298–299
Macmû'a II. Âzarî	: Naḳş-ı Ḫayâl	"	298–299
Macmû'a I. Ḥâḳânî	: Ḥılya	"	299–301
Macmû'a II. ?	: " (Mensûr terceme)	"	299–301
Macmû'a III. Ḫıḍrî	: " (Manzûm)	"	299–301
Macmû'a IV. Şayḫî	: Ḥılya (Mensûr)	"	299–301
Macmû'a Nâbî Yûsuf	: Ḫayriyya (Ḫayrî-nâma)	"	302–303
Macmû'a " "	: " "	"	302–303
Macmû'a I. Nâbî Yûsuf	: " "	"	302–303
Macmû'a II. " "	: Ḫayr-âbâd	"	302–303
Gâlib As'ad	: Ḫusn u 'Işḳ	"	303–304
Macmû'a I. Guvâhî	: Pand-nâma	"	304–305
Macmû'a II. "	: 'İbrat-nâma	"	304–305
Macmû'a III. "	: Gurbat-nâma	"	304–305
Macmû'a IV. "	: Ḳaṣîda	"	304–305
Muḫyî	: Şaḥd-i Abrâr	"	305–306
Yaḥyâ (Duḳakin-zâda)	: Şâh u Gadâ	"	306–307
Şayḫî Yûsuf-ı Garmiyânî	: Ḫusrav u Şîrîn	"	307–308
?	: Yûsuf u Zalîḫâ	"	308–
Macmû'a I. Faḍlî	: Gul u Bulbul	"	309–310
Macmû'a II. Kamâl Pâşâ-zâda	: Risâla	"	309–310
Macmû'a III. Fetvâlar v.s	:	"	309–310
Faḍlî	: Gul u Bulbul	"	310
Fuḍûlî Sulaymân	: Laylî vu Macnûn	"	310–311
Macmû'a I. Fuḍûlî Sulaymân	: " "	"	311–312
Macmû'a II. Nâbî	: Ḫayriyya	"	311–312
Fuḍûlî Sulaymân	: Laylî vu Macnûn	"	312
Sulaymân	: Mawlid	"	312–313
Yaḥyâ (Duḳakin-zâda)	: Ganclna-'i Râz	"	313
Macmû'a I. Yaḥyâ (Duḳakin-zâda)	: Şâh u Gadâ	"	313–314
Macmû'a II. " "	: Ganclna-'i Râz	"	313–314
Muḥammad Bîcân (Yazıcı-zâda)	: Muḥammadiyya	"	314
Macmû'a I. ?	: Farsça gramer	Arapça	315
Macmû'a II. Faḍlî	: Gul u Bulbul	Türkçe	315
Macmû'a III. Niyâzî-'i Mıṣrî	: Dîvân	"	315
'Âşık Pâşâ	: Garîb-nâma	"	315–316
" "	: " "	"	316
Macmû'a I. Askarî Muḥammad	: Dîvân	"	317–318
Macmû'a II. Naṣ'at Sulaymân	: "	"	317–318
Ḥâmî-'i Âmidî	: "	"	318–319
Nâẓım	: "	"	319–320
Sukkarî Zakariyyâ	: "	"	320–321
Havâyî (Mürekkepçi)	: "	"	321–322

Müellif	Kitap	Dili	Sayfa
Sālim (Mīrzā-zāda)	: Dīvān	Türkçe	322
Muḥibbī (Kānūnī Sulaymān)	: "	"	323
Ṭāḳıb Muṣṭafā Dada	: "	"	324–325
" " "	: "	"	325
Faṣlḥ Aḥmad Dada	: "	"	325–326
Naf'ī 'Umar	: "	"	327
" "	: "	Türkçe-Farsça	327–328
Macmū'a I. Fahīm Muṣṭafā	: "	Türkçe	328–329
Macmū'a II. Vaysī Muḥammad	: "	"	328–329
Faḥīm Muṣṭafā	: "	"	329–330
Nasīmī 'Imādaddīn	: "	"	330–331
Macmū'a I. Rūmī Maḥmūd	: Tuḥfat'ül-mülk	"	321–334
Macmū'a II. ?	: Risālat'al-Wilāya	Farsça	321–334
Macmū'a III. Miṭālī	: Miftāḥ-ı Gayb	Türkçe	321–334
Macmū'a IV. Nasīmī	: Dīvān	Farsça	321–334
Nasīmī	: "	Türkçe	334
Gālib As'ad Dada (Şayḫ)	: "	"	334–335
" " " "	: "	"	335
'Alī Muṣṭafā	: "	"	336
Bāḳī ('Abd'al-bāḳī Maḥmūd)	: "	"	336–337
Rāḍī İbrāhīm (Dastārī-zāda)	: "	"	337–338
Yūnus Amra	: "	"	338–339
Rıḍā (Şayḫ. Naccār-zāda)	: "	"	339–340
Macmū'a I. Vacdī	: "	"	340–341
Macmū'a II. Manṭıḳī	: "	"	340–341
Farrī Muḥammad	: "	"	341–342
Hāmid Aḥmad (Nazīf-zāda)	: Dīvançe	Türkçe	342–343
Makkī Muḥammad	: Dīvān	"	343–344
Ḳuddūsī Aḥmad	: Bāzı şiirleri	"	344
Ḥaḳīḳī 'İzzaddīn Yūsuf	: Dīvān	"	345–350
'Alī Safā'ī	: "	"	350–351
Rūḥī Baġdādī	: "	"	351–352
Macmū'a I. Nacātī	: "	"	352–353
Macmū'a II. Yaḥyā	: "	"	352–353
Macmū'a İ. Ḥaḳıḳ	: "	"	353–355
Macmū'a II. Ṯābit 'Alā'addīn	: "	"	353–355
Macmū'a III. Rāġıb Muḥammad Pāşā:	: "	"	353–355
Macmū'a IV. Nadīm Aḥmad	: "	"	353–355
Macmū'a V. Fıṭnat Zubayda	: "	"	353–355
Macmū'a I. Ümīdī	: "	"	355–356
Macmū'a II. 'Ubaydī	: Ġazaliyyāt	"	355–356
Macmū'a III. Canābī	: "	"	355–356
Macmū'a IV. Ḥayālī	: Dīvān	"	355–356
Macmū'a I. 'Aynī	: Sāḳī-nāma	"	356–358
Macmū'a II. Aşraf-i Rūmī 'Abdallāh	: Dīvān	"	356–358
Macmū'a I. Bāḳī	: "	"	358–359
Macmū'a II. Şāhidī	: Gulşan-i Vaḥdat	"	358–359
Macmū'a III. Ḥālatī ('Azmī-zāda)	: Rubā'iyyāt	"	358–359

Müellif	Kitap	Dili	Sayfa
Safā'ī 'Alī Dada	: Dīvān	Türkce	359
Partav Muḥammad	: "	"	360
Nazīm Yaḥyā	: "	"	360–361
Nābī Yūsuf	: " ve Ḫayriyya	"	361–362
" "	: Muntaḫabāt	"	362
Ḳuddūsī I.	: Dīvān	"	362–364
Ḳuddūsī II.	: Naşāyiḥ	"	362–364
Ḳuddūsī III.	: Mektup	"	362–364
Ḳuddūsī IV.	: Ḫazīnat'al-Asrār	Arapça	362–364
İbrāhīm Ḥaḳḳī Arḍrūmī	: Dīvān (İlāhī-nāma)	Türkçe	364
Rūşanī 'Umar I. Miskīnlik		"	364–365
Rūşanī 'Umar II. Çūbān-nāma		"	364–365
Rūşanī 'Umar III. Nāy-nāma		"	364–365
Rūşanī 'Umar IV. Dīvān		"	364–365
Macmū'a I. 'Allşīr Navā'ī	: Şiirler	"	366
Macmū'a II. Āhī, İsḥāḳ, Cāmī, Lāmi'ī ...	: "	"	366
Macmū'a I. Mevlevī şāirleri	: "	"	366–368
Macmū'a II. " " ve beste-gârları	: Âyinler	"	366–368
Macmū'a III. 'Uṯman Dada (Nāyī)	: Mi'rāciyya	"	366–368
Macmū'a IV. Rıḍā	: Ḫılya-i Mawlānā	"	366–368
Macmū'a V. 'Umar Fā'ıḳ	: Şarḥ-ı ġazal-i Ṣā'ib	"	366–368
Macmū'a X–XIII.	Hicrī yüzyıllar şāirleri : Şiirler	"	368–369
Macmū'a-'i Naẓa'ir. X–XI.	H. yüzyıllar şairleri : Nazireler	"	369–370
Macmū'a I. Yaḥyā	: Şāh u Gadā	"	370–371
Macmū'a II.	: Şiirler	"	370–371
Macmū'a III.	: Nesir ve şiirler	Arapça-Farsça-Türkçe	370–371
Macmū'a X–XII.	H. yüzyıllar şāirleri : Şiirler	Türkçe	371–372
Macmū'a X–XII.	" " : "	Türkçe-Farsça	372–373
Macmū'a	: Nesir, şiir	Türkçe-Arapça	373
Asrār Dada	: Dīvān	Türkçe	374
Macmū'a X–XI.	" " : Şiirler	Türkçe-Farsça	374–375
Macmū'a I. Mışrī-i Niyāzī	: Şarḥ-i Şi'r-i Yunus Amra	Türkçe	375–376
Macmū'a II. Yūnus, Ḫayratī	: Şiirler	"	375–376
Macmū'a III.	: Na'tler	Türkçe-Farsça	375–376
Macmū'a IV. Fikrī, Darvīş 'Umar	: Şiirler, Niyāz âyîni	Türkçe	375–376
Macmū'a V.	: İlāhîler	"	375–376
Macmū'a I. Nidā'ī	: Risāla (Ṭıbba ait manzum)	"	376–378
Macmū'a II.	: Risāla (Fıkha dâir)	"	376–378
Macmū'a III.	: Kırâata dâir	"	376–378
Macmū'a IV.	: Gulistan'dan bir parça	Farsça	376–378
Macmū'a V.	: Mev'izaya dâir	Türkçe	376–378
Macmū'a VI.	: Fıkha "	"	376–378
Macmū'a VII.	: Kavanîn ve Rüsûm Mec.	"	376–378
Macmū'a VIII.	: Sarfa âit	Arapça	376–378
Macmū'a I. Lāmi'ī	: Mir'āt'al-asmā'	Türkçe	378–380
Macmū'a II. "	: Fatḥ-nāma-'i Kal'a-i' Moton	"	378–380
Macmū'a III. "	: Saflna-'i Laṭā'if wa Macmū'a-'i Ma'ārif	"	378–380
Macmū'a IV. "	: Maṭnawī	"	378–380
Macmū'a V. "	: Kaṣīda	Farsça	378–380

	Müellif	Kitap	Dili	Sayfa
Macmû'a	I. Maḥmûd'al-Uṣnawî	: Gâyat'al-İmkân	Farsça	380–383
	II.	: Bâzı fevâid	Arapça	
	III. İbn 'Arabî	: Mümkinâtın adem-i mahz olduğu	"	
	IV. Zamaḫşarî	: Şarḥu Nawâbığ'al-Kilam	"	
	V. Yaḥyâ	: Bir âyetin tefsîri	"	
	VI. Ḥasan'an-Niksârî	: " " "	"	
	VII. Muḥyiddîn Ḳara Çalabî	: " " "	"	
	VIII. Ḳâḍî	: " " "	"	
	IX. ?	: " " "	"	
	X. Muḥammad'al-Samarḳandî	: " " "	"	
	XI. Munlâ Ḫusrav	: " " "	"	
	XII. ?	: " " "	"	
	XIII-XV. ?	: " " "	"	
	XVI. Abû-'Abd-Allâh Muḥammad	: Ḳaṣîda ve tercemesi	Arapça-Türkçe	
	XVII. ?	: Risâla (Ṭıbba dâir)	Arapça	
	XVIII. Câmî	: Rawḍat'al- İslâm ve şerhi	Farsça-Türkçe	
	XIX. Maġribî	: Şiirler	Farsça	
Macmû'a	I. Maḥmûd Hüdâ'î	: Ṭarîḳat-nâme	Türkçe	384–394
	II. ?	: Salavât, duâlar	Arapça	
	III. İbn 'Arabî	: Maḳâmât	Arapça-Türkçe	
	IV. Muḥammad Nasafî	: Risâla	Türkçe	
	V. Uṣûlî	: Gazel, iki farsça rubâi	Türkçe-Farsça	
	VI. ?	: 'Işḳ-nâma	Türkçe	
	VIII. Rûḥî, Fuḍûlî	: Kasîdeler	"	
	IX. Ḳaygusuz Abdâl	: Pand-nâma	"	
	X. Şamsaddîn-i Sîvâsî	: Manâzil'al-'Ârifîn	"	
	XI. 'Abd'Allâh-i Bosuavî	: Gulşan-i Râz-ı 'Ârifân	"	
	XII. İbn Fariştah 'Abd'al-Macîd	: Âḫırat-nâma	"	
	XIII. Ḳanbarî	: Salâm-nâma-ı Ḥ. Baktâş	"	
	XIV. Tanâyî	: Tarcî'	Türkçe	
	XV. 'Abd-Allâh-ı Anṣârî	: Naṣîḥat-nâma	Farsça	
	XVI. Muḥammad b. Ḥusayn'al-Ḥakîmî	: Asrâr'al-'âşıḳîn	"	
	XVII. Nasîmî, Ca'farî v.s	: Şiirler	Türkçe-Farsça	
	XVIII. Nasîmî ('İmâdaddîn'den başka)	: Mesnevî	Türkçe	
	XIX. Bâ'î ve diğer şâirler	: Ḳaṣîda, şiirler	Türkçe-Farsça-Arapça	
	XX. Ḳaygusuz Abdâl	: Tarcî'	Türkçe	
	XXI. " "	: Mesnevî	"	
	XXII. " "	: Dûlâb-nâma	"	
	XXIII. Aḥmad, Şâkirî, Vaḥdatî, Ḥaṭâyî v.s	: Şiirler	"	
	XXIV. ?	: Fanârî'nin bir risâlesinin nazmen terc.	"	
	XXV. ?	: Tilâvet secdeleri	"	
	XXVI. ?	: Ḫawâṣṣ-ı Ḳur'ân	"	
	XXVII. Ḳânûnî Sulaymân	: Gazel	"	
	XXVIII. ?	: Şarḥ'ul-Asmâ'al-Ḥusnâ	Farsça	
	XXIX. Câmî	: Ḥadîṯ-i Arba'în	"	
	XXX. Cazmî	: Na't	Türkçe	
	XXXI. İlâhî	: Ḥurûfîliğe dâir manzum Risâle	"	
	XXXIII. ?	: Ḥurûfîliğe dâir bir manzume	"	

	Müellif	Kitap	Dili	Sayfa
Macmû'a	I. Niyâzî-'i Mıṣrî	: Dîvân	Türkçe	364–368
	II. Sazâ'î Ḥasan	: "	"	
	III. Zâtî	: "	"	
	IV. 'Abdal-Ḳâdir'ar-Rahâwî	: Ḳuṭb-ı Rabbanî	"	
	V. 'Uṯmân Ḥakiyy'al-Mawlawî	: Tarcame-'i Câm-ı Cihan-numâ	"	
	VI. Sallîm-i Dîvâna	: Burhân'al-'Ârifîn	"	
	VII. Ḳaygusuz Abdâl	: Dil-guşâ (Dalîl-i Budalâ)	"	
	VIII. Hüdâ'î	: Nacât'al-ġarîḳ	"	
	IX. 'Abd'al-Ḳayyûm'al-Buḫârî	: Tasawufî Risâle	Arapça	
XVI–XVII.	M. yaşamış şairlerin nazireleri	: Macmû'a-'i Naẓâ'ir	Türkçe	369–370
Macmû'a	I. Yaḥyâ Duḳakin-zâda	: Şâh u Gadâ	"	370.371
	II. XV–XVI. M. şâirleri	: Şiirler	"	
	III. Manzûm, mensûr yazılar	: "	Türkçe-Arapça	
XV–XVIII.	M. yaşamış şâirler	: Şiirler (Macmû'a)	Türkçe	371–372
"	" "	: " "	Tükçe-Farsça	372–373
Çağatay şâirleri		: Şiirler, duâ ve salâvât (Macmû'a)	Türkçe-Arapça	373
Asrâr Dada		: Dîvân	Türkçe	374
XVI–XVII.	M. yaşamış şâirler	: Şiirler (Macmû'a)	Türkçe-Farsça	374–375
Macmû'a	I. Mıṣrî-'i Niyâzî	: Şarḥ-ı Şi'r-i Yûnus	Türkçe	375–376
	II. Yûnus, Ḥayratî	: Şiirler	"	
	III. Mawlânâ	: Na't'ler	Farsça	
	IV. Fikrî, Niyâz âyînî	: Şiirler	Türkçe	
	V. Niyâzî v.s	: Tefsîr, İlâhîler	"	
Macmû'a	I. Nidâ'î	: Ṭıbba dâir manzûm Risâle	"	376–378
	II. ?	: Fıkha âit eksik ve mensûr Risâle	"	
	III. ?	: Kıraât ilmine dâir eksik Risâle	"	
	IV. Sa'dî	: Gulistân'dan bir parça	Farsça	
	V. ?	: Mav'iza'ya ait eksik R.	Türkçe	
	VI. ?	: Fıkh'a " " "	"	
	VII. ?	: Ḳavânîn ve Rusûm Mec.	"	
	VIII. ?	: Sarfa âit R.	Arapça	
Macmû'a	I. Lâmi'î	: Mir'ât'al-Asmâ' (Risâla-'i Mu'ammâ terc.)	Türkçe	378–380
	II. "	: Fatḥ-Nâma-'i Kal'a-'i Moton	"	
	III. "	: Safîna'-i Laṭâ'if wa Macmu'a-'i Ma'ârif	"	
	IV. "	: Maṯnawî	"	
Macmû'a	I. Tâcaddîn Maḥmûd-ı Uşnawî	: Gâyat'al-İmkân	Farsça	380–383
	II. Sa'di, 'Alî Ḫınâ-'î Nûraddînzâda v.s	: Ḳâḍî Tefsîrinden parçalar	Arapça	
	III. İbn 'Arabî	: Mümkinât adem-i mahz	"	
	IV. Zamaḫşarî	: Şarḥu Nawâbığ'al-Kilam	"	
	V. Yaḥyâ (Saray şehrinde Müderris)	: Ḳâḍî t.de bir âyete âid	"	
	VI. Amîr Ḥasan Niksârî	: " " " " "	"	
	VII. Muḥyiddîn Ḳara Çalabî	: " " " " "	"	
	VIII. Ḳâdî	: " " " " "	"	
	IX. ?	: " " " " "	"	

Müellif		Kitap	Dili	Sayfa
Macmû'a	X. Muḥammad Samarḳandî	: Kādî t.de bir âyete âid	Arapça	380–383
	XI. Munlâ Ḫusrav	: " " " " "	"	
	XII. ?	: " " " " "	"	
	XIII. Taftâzânî	: " " " " "	"	
	XIV. Ṭıbî	: " " " " "	"	
	XV. Sinân Çalabî	: " " " " "	"	
	XVI. Abû 'Abdallâh Muḥammad	: Ḳaṣîda ve tercemesi	Arapça-Türkçe	
	XVII. ?	: Risâla	Arapça	
	XVIII. Câmî ve ?	: Rawḍat'al-İslâm ve terc.	Arapça-Türkçe	
	XIX. Muḥammad b. Şîrîn-i Maġribî	: Şiirler	Farsça	
Macmû'a	I. Hûdâ'î	: Ṭarîḳat-Nâma	Türkçe	384–394
	II. ?	: Salavât v.s	Arapça	
	III. ?	: Maḳâmât-i M. İbn 'Arabî	Türkçe	
	IV. ?	: Nasafî R. terc.	"	
	V. Uṣûlî	: Gazel	"	
	VI. ?	: Nuḳṭatal-Bayân (Nasafî R. terc.)	"	
	VII. Şâhidî	: Gulşan-i Vaḥdat	"	
	VIII. Fuḍûlî Rûḥî	: Kasideler	"	
	IX. Ḳaygusuz Abdâl	: Dalîl-i Budalâ	"	
	X. Şamsaddîn-i Sîvâsî	: Manâzil'al-'Ârifîn	"	
	XI. 'Abdallâh-ı Bosnavî	: Gulşan-ı Râz-ı 'Ârifân	"	
	XII. 'Abd'al-Macîd (Fariştahoġh)	: Âḫırat-Nâma	"	
	XIII. Ḳanbarî	: Salâm-Nâma	"	
	XIV. Ṭanâyî	: Tarcî'	"	
	XV. 'Abdallâh-ı Anşârî	: Naṣîḥat-Nâma	Farsça	
	XVI. Muḥammad b. Ḥusayn'al-Ḥakîmî	: Asrâr'al-'Âşıḳîn	"	
	XVII. Nasîmî, Hûdâ'î	: Şiirler	Türkçe	
	XVIII. Nasîmî (S. Nasîmî'den başka)	: Maṯnawî	"	
	XIX. Bâ'î, Şayḫî, Nasîmî v.s	: Ḳaṣîda, şiirler	Türkçe-Farsça	
	XX. Kayġusuz Abdâl	: Tarcî'	Tükçer	
	XXI. " "	: Maṯnawî	"	
	XXII. " "	: Dülâb-Nâma	"	
	XXIII. Aḥmad, Şikârî, Vaḥdatî v.s	: Şiirler	Türkçe-Farsça	
	XXIV. ?	: Abdest ve namaz	" "	
	XXV. ?	: Tilâvet secdeleri	" "	
	XXVI. ?	: Taḫmîs-i ġazel-i S. Sulaymân	" "	
	XXVIII. ?	: Şarḥ'al-Asmâ'al-Ḥusnâ	Farsça	
	XXIX. Câmî	: Ḥadîṯ-i Arba'în	Farsça-Türkçe	
	XXX. ?	: " "	Türkçe	
	XXXI. Cazmî	: Na't	"	
	XXXII. İlâhî	: Hurûfîliğe âit manzum R.	"	
	XXXIII. ?	: " " manzûme	"	
Macmû'â	I. Niyâzî-'i Mıṣrî	: Dîvân	"	394–398
	II. Sezâ'î Ḥasan	: Dîvân	"	
	III. Zâtî	: "	"	
	IV. Rahâvî	: Kutb-ı Rabbânî (Kaadiriliğe dâir)	"	
	V. 'Uṯmân Ḥâkî	: Tarcama-'i Câm-ı Cihân-Numâ	"	
	VI. Salîm-i Dîvâna	: Burhân'al-'Ârifîn	"	
	VII. Kayġusuz Abdâl	: Delîl-i Budalâ'	"	
	VIII. Hûdâ'î	: Nacât'al-Garîḳ	"	
	IX. 'Abd'al-Ḳayyûm'al-Buḫârî	: Tasawufî R.	Arapça	

Müellif		Kitap	Dili	Sayfa
Macmû'a	I. Wahîd Muḥammad-i Tabrîzî	: Miftâḥ-ı Badâyi'	Farsça	398–400
	II. " " "	: 'Arûḍ ve Kasîye risâlesi	"	
	III. Câmî	: Wâfî bi Ḳawâ'id'i 'İlm'al-Ḳawâfî	"	
	IV. ?	: Kawâ'id-i Fârisî	"	
Macmû'a	I. ?	: Kitâb-ı 'Arûḍ	"	400–401
	II. Yûsuf Sîna-çâk	: Cazîra-'i Maṯnawî	"	
	III. Abû-'Abd'Allâh Muḥammad (Abû- Ḥubayş'al-Anşârî	: Risâlat'al-'Arûḍ	Arapça	
Surûrî Muṣṭafâ Muṣliḥaddîn		: Baḥr'al-Ma'ârif	Türkçe	401–402
Şamsaddîn Aḥmad b. Sulaymân (İbn Kamâl)		: Nigâristân	Farsça	403
Kamâladdîn Ḥusayn b. 'Alî Kâşifî		: Rawḍat'aş-Şuhadâ'	"	404
Macmû'a	I. Ḥusayn b. Muḥ. Ḥusayniyy'an-Nîsâbûrî	: Risâla-'i Mu'ammâ	"	401–402
	II. ?	: " "	"	
	III. ?	: Şarḥ-ı Mu'ammâ-yı Mîr Ḥusayn	"	
	IV. Ḥaḳîrî Şihâbaddîn	: Risâla-'i Mua'mmâ	"	
	V. Sâdıḳ-ı Dakanî	: " "	"	
	VI. Câmî	: " "	"	
Sa'dî-'i Şîrâzî		: Kulliyyât	"	407–410
Ḥusayn b. Muḥ. Nîşâbûrî		: Risâla-'i Mu'ammâ	"	410–411
Câmî		: Bahâristân	"	411
"		: "	"	412
"		: "	"	413
Macmû'a	I. Arapça bir dua ve havası		Arapça	413–414
	II. Sa'dî	: Gulistân	Farsça	
	III. Surûrî	: Abcad şerhi	Türkçe	
Maḥmûd b. Şayḫ Muḥammad'al- Giylânî (Ḫᵛâca-'i Cihân)		: Manâẓır'al-İnşâ'	Farsça	414–415
Mu'înî		: Nigâristân	"	415–416
Ḥusayn b. 'Aliyy'al-Wâ'iẓ'al-Kâşifî		: Anwâr-ı Suhaylî	"	416–417
Nasr'Allâh b. Aḥmad b. 'Abdalḥamîd Abû'l-Ma'âlî		: Kalîla ve Dimna	"	417–419
Sa'dî		: Gulistân	"	421–422
Macmû'a	I. Ḥusayn b. Muḥammad'an-Nîşâbûrî	: Mu'ammayât	"	422–424
	II. Sâdıḳ Dakanî	: Ḥall-i Mu'ammayât-ı Asmâ'al-Ḥusnâ	"	
	III. Ḥaḳîrî Şihâbaddîn	: Risâla-'i Mu'ammâ	"	
	IV. Tawfîḳ-'i Giylânî	: İbn Kamâl'in Belgrad fethine düşürdüğü tarihin şerhi	Arapça	
Macmû'a	I. Mirwârîd 'Abdallâh b. Şamsaddîn Muḥammad	: Munşa'ât	Farsça	424
	II. 'Abdarraḥmân Hibat-Allâh	: Hûdâ'î'nin dört va'zı	Türkçe	
?		: Isfahân Şahının aşkı	Farsça	424
Macmû'a	I. Aḥmadî	: Badâyi'as-Sıhr	"	424–427
	II. "	: Mirkât'al-Adab	"	
	III. "	: Mîzân'al-Adab	"	
Surûrî		: Şarḥ-ı Dîvân-ı Hâfız I. c.	Türkçe	427–428
"		: " " " II. c.	"	428
"		: " " "	"	429
"		: " " "	"	429
"		: Şarḥ-ı Bûstân	"	429–430
"		: " "	"	430
Şam'î				

Müellif	Kitap	Dili	Sayfa
Macmu'a I. Şarafaddîn Ḥasan b. Muḥammad Rāmî	: Anîs'al-'Uşşāḳ	Farsça	431–434
Macmu'a II. Şihābaddîn Maḳtûl	: Mûnis'al-'Uşşāḳ	"	
Macmu'a III. Nizâmaddîn	: Kitāb-ı Raḥîḳıyya ve Rabî'ıyya	"	
Macmu'a IV. ?	: Rubâiyyâta âit Risâle	Farsça-Türkçe	
Macmu'a V.	: Şiirler	" "	
Macmu'a VI. İbn Yamîn	: Muḳaṭṭa'āt	Farsça	
'Abdî 'Abdarraḥmān Pāşā	: Şarḥ-ı Pand-i 'Aṭṭār	Türkçe	434–435
İsmā'îl Ḥaḳḳî	: " " " I. c.	"	435
" "	: " " " II. c.	"	435–436
'Abdî Himmat-zâda	: Şarḥ-ı 'Urfî	"	436–437
Hâtifî	: Timûr-Nûma	Farsça	437
Hilâlî	: Şâh u Derviş	"	438–439
"	: " "	"	439
Câmî	: Luccat'al-Asrâr	"	439–440
Sa'dî	: Bûstân	"	440–441
"	: "	"	441
"	: "	"	442
"	: "	"	442–443
"	: "	"	443
"	: "	"	444
Nizâmî	: Laylî vu Macnûn	"	444–445
Hâtifî	: " "	"	445
"	: " "	"	446
Câmî	: Yûsuf u Zalîḫâ	"	446–447
"	: Salâmân u Absâl	"	447–451
Dânişî	: 'Alî-Nâma	"	448–451
Macmû'a I. 'Aṭṭār	: Pand-Nâma	"	451–452
Macmû'a II. Şâhidî	: Gulşan-i Vaḥdat	Türkçe	
Macmû'a III. ?	: 'Abdallāh-ı Anṣārî'den terc. bir R.	"	
Macmû'a IV. Samtî, Maḥramî v.s	: Şiirler	"	
Macmû'a V. ?	: Kitāb-ı Dânisten	Farsça-Türkçe	
Macmû'a I. Waḥîd-i Tabrîzî	: Cam'-i Muḫtaşar	Farsça	452–453
Macmû'a II. 'Aṭā'-Allāh b. Maḥmûd'al-Ḥusaynî	: Takmîl'aş-Sanā'a	"	
Macmû'a III. Waḥîd-i Tabrîzî ?	: Arûz ve kafîyeye dâir R.	"	
Macmû'a I. Giyâṭî	: Dîvân	"	454–455
Macmû'a II. "	: Maṭnaviyyât	"	
Macmû'a III. Garîbî, Nawâyî	: Şiirler	Türkçe	
Macmû'a IV. ?	: Ḫâlidiyya silsilesi ve bir dûa	Farsça	
Macmû'a V. Aḥmad Yasavî	: Dîvân-ı Ḥikmat	Türkçe	
Macmû'a VI. ?	: Marṭiyya	"	
Kamâladdîn Mas'ûd-ı Ḫucandî	: Dîvân	Farsça	455–456
" " "	: "	"	456–457
Sa'dî	: Kulliyyât	"	457–461

Cilt 275

1960

عين القضاة همدانى

Abul'faḍā'il Muḥammad b. 'Abdallāh b. Muḥammad b. 'Aliyy b. Ḥasan'al mıyānciy'al-Hamadānî

Maktūbāt

(مكتوبات)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 20 × 15

Yazı eb'âdı : 16.2 × 12

Mıklaplı, ortası şemseli, kenarı düz cetvelli kırmızı meşin cilt.

Yazı kötü bir nesih. Başlıkları surhla, âyet, hadis ve kelâm-ı kibârın üstleri surh çizgi ile çizilip belirtilmiş. Sahîfe kenarları surh tek cetvelli. Başlıklar ortaya yazılmış. 111 mektup. Her mektup üçbuçuk, dört, bâzıları beş, altı sahîfe. Baş tarafta, Ruknaddîn-i Secâsî'nin *(628 H. 1230 ; Lamazât, İst. Üniv. K. Türk. Y. 1894, 108. b)* zikir hakkında, « بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله رب العالمين وصلواته على خير خلقه محمد وآله وصحبه اجمعين چنين گويد ملك المشايخ ركن الدين سجاسى رحمة الله عليه بدانكه فاضل ترين عبادات و بزركترين تقربى بحضرة حق سبحانه وتعالى ذكر حق تعالى است » diye başlıyan *(1. b)*, « باشد كه بواسطهٔ وى عالمى معمور كردد يا خراب والله اعلم واحكم وهو خير الحاكمين » diye biten *(3. b)* üç yapraklık bir risâlesi var. Bununla beraber bütün kitap 354 yapraktır. Her sahîfede 17 satır var 4. yaprak boş. İlk yaprağın a yüzünde Çihâr yâr'ın, Aimme-i İṯnā'aşar'ın adları, adların altlarında doğum ve vefât târihleriyle müddet-i ömürleri, evlâdlarının sayıları, Ḥâ"âca 'Aliyyur-Rūmî *(İdrîs-i Muḫtafî 1024 H. 1615)* ve daha bâzı şeyhlerin adları var. Bu yaprakta vakıf mührü ve altında, Sa'îd Hamdam Çalabî'nin *(1275 H. 1858)*, 'Ayn'al-Ḳuḍāt'ın hâl tercemesi için Nafaḥāt'a bakılması hakkında bir kaydı var. Ruknaddîn'e âit risâlenin kenarlarında cetvel yok. 1. a da *(Risâleyle beraber sayılırsa 5. a da)*, Şadraddîn Çalabî'nin *(1299 H 1881)* temellük kaydı ve yine vakıf mührü var. Mektupların çoğu « برادر اعز » hitabını taşımakta. Mektuplar, umûmiyetle tasavvufa âit. 31. a da, "Zubdat'al-Ḥaḳā'ık" ta bu mektubun mevzûunu tahlil ettiğini bildirmekte. Bâzı mektuplarda, yazıldığı ay zikrediliyor. 184. a da, « برادر اعز را دانم كه ان مكتوبات را پيوسته مطالعه مى كند » ibâresinden, bu mektupların, zamanında toplandığını, 199. b deki « ايزد تعالى اين دوست مخلص و برادر اعزرا در ضمان خود بداراد نوشته بود كه امسال مطالعهٔ مكتوبات

. . . از پارینه مفید ترست » ibaresinden de aynı şeyi anlamaktayız. Mektûbât'ın, 668 rebîulâhırında yazılmış olan *(1269)* bir nüshası, İst. Süleymaniye K. e mülhak Veliyyüddin Cârullâh kitapları arasında 1100 No. da kayıtlıdır. Bu nüshada 67 mektup vardır. Aynı K. e mülhak Şehid Ali Paşa kitapları arasında 1417 No. da kayıtlı olan ve 763 te Lârendeli Mevlevî Yunus tarafından yazılan nüs. da 64 mektup var. Nâfiz Paşa'da da, aynı devre âit olan ve 464 No. da kayıtlı bulunan noksan bir nüsha mevcuttur *(Diğer nüshalar için 'Afîf 'Usayrân'ın "Musannafât-i 'Aynul Ḳaḍât-ı Hamadânî" adlı eserinin 10-14. sa. lerine bakınız; Tehran Üniv. Yayın. 1341)*. Ayn'al Ḳudât, 525 H. de *(1131)* asılarak öldürülmüş, cesedi yakılmıştır.

Baş : بسم . . . . خدای تعالی عاقبت محمود بدهاد مارا واو برادر اعزرا
در خاطر می بود که در شرایط و ارکان نماز چند مکتوب بنویسم . . .
(1. b)

Son : ارجوکه آنچه مقصود بود در طیّ حروف وکلمات بازیابی واگر موفّقی
جز چنین نبود والسّلام *(350. b. Risâleyle 355. b)*.

Cilt 276

1961

عین القضاة همدانی

Abul'faḍâ'il Muḥammad b. 'Abdallâh b. Muḥammad b. 'Aliyy b. Ḥasan'al Mıyânciyy'al-Hamadânî (525 H. 1131):

Tamhîdât

(تمهیدات)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 19.3 × 12.5
Yazı eb'âdı : 12.8 × 7.2

Ortası şemseli, mıklaplı, tâmir görmüş siyah cilt. Yazı ta'lıyk. İlk yaprakta nesihle « این اسرارنامهٔ عین القضاة الهمدانی » 1. a da, kenarı altın yaldızla çevrili lâcüverd dâire içinde sülüsle ve altın yaldızla aynı yazı var. 1309 târihli ve « ربّ وفّق امور لطف‌الله » yazılı mühür, Gülşenî tarikatinden olduğunu yazısında belirten Luṭfullâh Luṭfî adlı bir zâtın temellük kaydı var. 1. b de siyah bir müstatîl içinde beyazla ve sülüs yazıyle besmele yazılı. 162 yap. Her sahîfede 14 satır var. Âyet ve hadislerle kelimât-ı kibârın ve şiirlerin üstlerine surh çizgiyle birer çizgi çizilmiş. Sahîfe kenarları surh cetvelle çevrili. Bilhâssa Ḥusayn İbni Manṣru'al-Ḥallâc'tan *(309 H. 922)* iştişhâdlarda bulunulan bu kitabın başlangıcında « و این کتاب به زبدة الحقایق فی کشف الدّقایق برده تمهید تمام کرده شد . . . » dendiğinden birçok nüshada adı, Zubdat'al-Ḥaḳâ'ık" diye yazılmıştır. Asıl Zubdat'al-Ḥaḳâ'ık, 100 fasıllık arapça ve ayrı bir eserdir ve aynı müellife âittir *(b. 'Afîf 'Usayrân: Musannafât-i 'Aynul-Ḳuḍât-ı Hemedânî, Tehran Üniv. Yayın. 1341 Şemsî hicrî, s. 1-73. Zubda'nin metni; Arapça Önsözden sonra s. 1-102. Tamhîdât, bu kiatptan sonra Önsöz, 1-192, metin; Önsöz'den sonra, s. 1-354)*. Giysûdrâz ve Ḫᵛâca-i bende-nevâz diye tanınan ve 825 H. de *(1421-1422)* Dehli'de vefât eden Sayyid Ṣadraddîn Abul'fatḥ Muḥammad b. Yûsuf-ı Çaştî, Tamhîdât'ı telhîsen şerhetmiştir *(aynı s. 355-417)*.

Tamhîdât'ın türkçeye iki tercemesi vardır. Biri II. Selîm zamânında *(974-982 H. 1566-1574)* olup eski bir yazması, İst. Üniv. K. Farsça yazmaları arasında, 422 No. da kayıtlıdır. İkincisi III. Murad zamânındadır *(982-1003 H. 1574-1595)*. Bunun, 988 H. de yazılmış çok güzel bir nüshası, Süleymaniyye mülhak Şehid Ali Paşa kitapları arasında 1214 No. dadır. Her iki tercemenin de mütercimleri belli değildir.

Baş : بسم . . . الحمدلله ربّ العالمین . . . امّا بعد بدانکه در حق صورت
بینان وظاهر جویان با مصطفی علیه‌السلام خطاب این آمد که وتریهم
ینظرون الیك . . . *(1. b)*

Son ve ketebe : انج کفتنی باشد در عالم حروف بیش ازین در عبارت نتوان آورد که
کی بود ازادیاری خود برهیم و هنوز دو راست وارجو له عن قریب
میسّر شود فان تولوا فقل حسبی‌الله لااله الاّهو علیه توکلت وهو
رب‌العرش‌العظیم لیس کمثله شیٌ . . . . تمت علی ید اضعف الضعفا
وخادم‌الفقرا حسین ابن عبدالله ابن موسی‌التّبریزی‌الحسینی فرغ من
کتابته فی قصبة آدانه فی ٨٩٤ *(162. b)*

Bu nüshanın hâşiyelerinde, Futûhât'tan, 'Anḳâ'i Mugrıb'dan, İştılâḥât'tan, Kanz'ur-rumûz'dan, Ḥusayn Vâ'ız'ın tefsîrinden v. s. den mevzûa uygun yerler, Mevlânâ'dan, Sa'di'den beyitler alınmıştır. Bu hâşiyelerin bir kısmında, sonlarda, لمحرّره الحقیر ، لمحرّره kayıtları var *(18. b, 23. a, 26, b, 27. b, 28. a, 29. a . . .)*. Bir hâşiyede, Ḥasan Zarîfî'ye "Mevlânâ" demekte *(4. b)*, bir hâşiyesinde ona mensûb olduğunu belirtmekte *(25. b)*, birisinde, ona « پیرمز » deyip bir beytini almaktadır *(55. a)*. Hâşiyelerin birinde, « لمحرّره الحقیر درویش خلقی » kaydiyle adını açıklamaktadır *(57. b)*. Zarîfî Hasan 980 de *(1572)* vefât etmiştir *(Sicill, II, s. 121)*. 161. b de, Ḥusayn Çalabî oğulları 'Âbid ve Ṣalâḥaddîn tarafından vakfedildiğine dâir iki satırlık bir yazı ve bu yazının altında her ikisinin mührü ve yanda asıl vakıf mührü mevcuttur.

Cilt 277

1692

يار علیّ شیرازی

Yâr-'Aliyy-i Şîrâzî (812 H. 1409):

Lamaḥât

(لمحات)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 17.5 × 12.3
Yazı eb'âdı : 12.3 × 8

Ortası şemseli, kenarı cetvelli, köşe-bentli, harap, şemsesi kopuk cilt. Yazı nesta'lıyk. 131 yap. Her sahîfede 15 satır. Duraklar, bâzı husûsî adlar, «قوله، لمحه، شعر» gibi dikkati çekmesi gereken sözler surhla yazılmış. Âyet ve hadîslerle bâzı sözlerin üstleri surh çizgi ile çizilmiş. İlk yaprakta, "Būstān b. 'Abdülḥalîm" imzâsı ve daha önce ketebe kaydı var. 1. a da «علاءُ الملّة والدّين الشيخ يار علی» nin Lama'ât şerḥi olduğuna dâir 16 satırlık ta'lıykle yazılmış müsecca' bir yazı var. Aynı sahîfede üç temellük kaydı ve mühür, ayrıca «من كتب العبد الفقير بوستان بن عبدالحليم المولوی» yazısı ve

سعدی از جرم خویش شرمنده
ای توبی دستگیر هر بنده

mührü ve vakıf mührü mevcut. Lamaḥât, Keşf'te geçmekte, Lama'ât şerḥi olan bu kitabın Yâr-'Alî tarafından şerhedildiği kaydolunmakta, fakat sârihin vefât târihi verilmemektedir *(II, s. 1564)*. Osmanlı Müellifleri, Yâr-Alî'nin Divrikli Avrenoğlu Zaynuddîn Siyâvuş'un oğlu olduğunu, 777 de *(1375)* farsça "Kitāb'al-Maḳāṣıd'an-nāciyya fi'l mabda'i va'l ma'āşı va'l ma'ād" adlı *(ve herhâlde tasavvufî)* bir kitap tasnîf ettiğini, bu kitabın, Ḫalvatiyya'dan 'Abdal' Macîd-i Sîvâsî *(ölm. 1049 H. 1639)* tarafından terceme ve şerh edildiğini kaydetmekte ve "Lamaḥât" ın bir nüshasının, İst. Ayasofya K. de bulunduğunu, kendisinin 812 de *(1409)* vefât ettiğini bildirmektedir *(I, s. 192)*. Lamaḥât'ın yeni bir yazması da, İst. Üniv. K. Türkçe yazmaları arasında 3988 No. daki mecmûadadır *(İkinci kitap, 46. b-123. b. İlk kitap, Ankaravî'nin Nakş'al-Fuşūş'udur ve 122 H. de yazılmıştır; 45. b)*.

Keşf'te de Yâr-'Alî'ye Şîrâzî dendiğine göre, aslen Şîrâz'lı olup Divrik'e, ordan da Amasya'ya göçtüğü, yahut babası ve yâ dedesi Şîrâz'lı olduğu için Şîrâzî diye şöhret bulduğu söylenebilir. Kitabında, bilhâssa Mawlânā'nın dîvân'iyle Mesnevî'sinden, Fütûhât'tan, Sadraddîn'in kitaplarından, Muayyidaddîn-i Cundî'nin Şarḥu Tâiyya'sinden, yâni VII-VIII. asr-ı hicrî *(XIII-XIV)* ricâlinden istişhâdlarda bulunduğuna göre vefât târihinin doğru olması îcâb eder.

Baş : بسم . . . سزای ثنای بی حد و لایق سپاس بی قیاس وجود مقدّس خدایيست که باعتبار غیب هویت و لا تعیّنش مطلق از حصر . . . *(1. b)*.

Son : . . . با آن وجود مطلق یکانه متحد شود تازخود بشنود نه از من و تو لیس فی الدار غیرنا دیّار ختم ختامه مسك تمت الرّساله *(131. b)*.

Cilt 278

1693

عین القضاة همدانی

'Ayn'al-Ḳuḍāt-ı Hamadānî:

Tamhîdât

(تمهيدات)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 20.5 × 12.5
Yazı eb'âdı : 13 × 7

Ortası şemseli, harap, mıklaplı cilt. 144 yap. Her yaprakta 15 satır. Âyet ve hadîslerle duraklar ve dikkati çekmesi gereken sözler surhla. Üstüne «این اسرارنامه عین القضاة همدانی» yazılmış *(1. a)*. Vakıf mührü var. Yazı ta'lıyk X. asr-ı hicriye *(XVI)* âit.

Baş : بسم . . . کتاب زبدة الحقایق فی کشف الدقایق للعالم الرّبّانی عین القضاة الهمدانی قدس الله سرّه العزیز اما بعد بدانکه در حق صورة بینان و ظاهر جویان با مصطفیٰ علیه السلام خطاب آمد که وتریهم ینظرون الیك . . . *(1. b)*

Son : . . . انچه گفتنی باشد که در علم حروف پیش ازین عبارت نتوان آوردن که باشد که از ادبار خود برهم و هنوز دوراست و ارجو عن قریب میسّر شود فان تولوا فقل حسبی الله لااله الاّ هو علیه توکلت وهو ربّ العرش العظیم لیس کمثله شیٌ وهوالسمیع البصیر . . . . *(144. b)*

(1691 No. ya b.).

Cilt 279

1694

امیر حسینی

Ḥusayn b. al'Ḥusayn
(Keşf'e göre Ḥusayn b. 'Alim b. Muḥammad):

Nuzhat'al-Arvāḥ

(نزهة الارواح)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 19 × 10.8
Yazı eb'âdı : 11.8 × 5.5

Mıklaplı mukavva cilt. 96 yap. Her s. de 15 satır. Yazı ta'lıyk. Fasıl başları, "şiir" gibi dikkati çekecek sözler surhla. E. Ḥusaynî, bu risâleyi 711 hicride *(1311)* te'lif etmiş, 718 şevvâlinin onaltıncı günü *(1318)* vefât etmiştir.

Bu nüsha 1. a daki,

ممّا دخل فی نوبة العبد الفقیر الی‌الله الصّمد
کمال‌الدین محمد بن احمدالشّهیر بطاشکپری زاده
عفی عنهما آمین

kayına ve bu kaydın altındaki ta'lıykle mahkûk «بنده‌ٔ کمترین کمال‌الدّین» mührüne nazaran Şaḳā'ıḳı Nu'mâniyya sâhibi Taşköprü-zâde'nin *(ölm. 968 H. 1561)* oğlu olan Kamâladdîn Muḥammad'in *(ölm. 1030 H. 1620-1621)* temellüküne geçmiştir. Altta Muṣṭafā b. Marcān' al Busnavī'ye âit bir temellük kaydı daha var.

Baş : بتوفیقش چو روشن دیدم آواز
سخن را هم بنامش کردم آغاز
بگو ای مرغ زیرك حمد مولی
که هست اورا سپاس و منت اولی
سپاس بی قیاس و منّتهای بی منتهامر ملکی را که ملکش بی انباز است *(1. b)*

Son ve ketebe : زجاجه بشکن و زینت فروریز
بنور کوکب دری در آویز
قد تم الکتاب بعون الله الملك الوهاب فی الیوم الخامس من ذی‌القعدة الشّریفة المنتظمة فی سلك سنة ست وتسعین وتسعمائة الهجریه ٩٩٦ *(96. a)*.

Mukabele kaydı: تم (تمت) المقابلة علی قدرالطّاقة بعون‌الله تعالی من مصنّفات سیّد حسینی روح‌الله روحه ونوّر ضریحه فی اوایل شهر جمادی‌الآخره لسنة خمس وثلثین بعد الالف والحمدلله وحده کاتبه الحقیر مصطفی البسنوی المدرّس *(Aynı s. Başka bir yazı)*

Cilt 280

1695

امیر حسینی

Ḥusayn b. Ḥusayn :

Nuzhat'al-Arvāḥ

(نزهة‌الارواح)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 20.8 × 13.8
Yazı eb'âdı : 15 × 9

Mıklaplı düz ve fersûde cilt. 53 yap. Her s. de 14 satır. Fasıl başları ve "nazm, rubâî..." gibi dikkati çekmesi gereken sözler ve duraklar surhla. Âyetlerin, şürlerin üstleri surh çizgiyle çizilmiş. «فصل بیست وپنجم در نهایت این طریق» faslında, dört satırdan sonrası eksik. Bu sûretle bu fasıl dâhil, dört fasıl noksan.

Baş : بتوفیقش چو روشن دیدم آواز *(1. b)*

Son : نظم ما هیچ نه ایم او

Cilt 281

1696

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 22.5 × 14
Yazı eb'âdı : 19.5 × 11.5
Cönk tarzında meşin, kenarları cetvelli, mıklapsız cilt.

100 yap. Her sahîfede 26 satır. Yazı nesih. Derviş Ömer'in Cama'at-ḫāne'ye vakfı olduğu ilk yaprakta kayıtlı.

I. Farîdaddîn 'Aṭṭār : «منطق‌الطّیر» Manṭık'aṭ-ṭayr.

Baş : آفرین جان آفرین پاك را
انك جان بخشید وایمان خاك را *(1. b)*

Son ve ketebe : شوخی بی شرمی مادر کنار
شوخ ما واپیش چشم مامیار
تمت‌الکتاب بعون الملك الوهّاب تمام شدکتاب درویش حسین فی تاسع عشرین ماه مبارك ذوالقعدة الحرام سنه تسع وعشرین وثمانمایه علی یدالضّعیف بخط حافظ حاجی محمّد بن خطیب احمد خداش بیا مرزد که بخواند بفاتحه مارا یاد کند *(86. b)*

II. Farîdaddîn 'Aṭṭār : «مصیبت‌نامه» Muṣîbat-nāmā.

Baş : حمد پاك از جان پاك ان پاك را
کز خلافت داد مشتی خاك را *(88. b)*

Son : جمله‌ٔ عالم ازو بر نور کشت
چشم بذ یاکورشد یادورکشت *(100. b)*

(Bu nüsha eksiktir. 1729 No. ya bk.).

Cilt 282

1697

فریدالدّین عطّار

Farîdaddîn ʿAṭṭār :

Manṭıḳ'aṭ-ṭayr

(منطق‌الطّیر)

Cilt eb'âdı : 20.2 × 13.2
Yazı eb'âdı : 14.5 × 6.8
Mukavva, mıklapsız cilt.

Yazı güzel bir ta'lıyk. 159 yap. Her sahîfede 15 satır var. Beyitlerin araları ve sahîfe kenarları surhla. İbrâhîm Fahreddin Çelebi'nin *(ölm. 1305 H. 1887)* vakfı olduğu ilk sahîfede kayıtlı.

Baş :

آفرین جان آفرین پاك را
انکه جان بخشید و ایمان خاك را

(1. b)

Son ve ketebe :

گفت عطّار از همه مردان سخن
گر تو مردی هم بخیرش یادکن

(159. a)

. . . علی ید العبد الضّعیف المذنب الحاج سید عمرالبخار غفرالله . . .
(159. b)

(Târih yok. Son devirlere âit. 1729 a, b.).

Cilt 283

1698

مجموعه

Macmūʿa

Cilt eb'âdı : 17.5 × 12
Yazı eb'âdı : 12.5 × 7.5

Kenarı cetvelli, ortası şemseli, mıklapsız cilt. 212 yap. Her sahîfede (manzum kısımlarda) 14 satır. Yazı güzel bir ta'lıyk.

I. « فریدالدین عطّار » Farîdaddîn ʿAṭṭār : « منطق‌الطّیر » Manṭıḳ'aṭ-ṭayr.

Baş :

آفرین جان آفرین پاك را
انك جان بخشید و ایمان خاك را

(1. b)

Son ve ketebe :

شوخی و بیشرمی مادر گذار
شوخ ما با پیش چشم مامیار

کر بهم بر زده بینی خط من عیب مکن
که مرا محنت ایام بهم بر زده است

دل خسته بد و قلم شکسته
اینست خط شکسته بسته

غرض از یادگار نام بود
یادگار این قدر تمام بود

تمام شد منطق‌الطّیر شیخ فریدالدّین عطّار قدس سره بفرخی و فیروزی در تاریخ ربیع‌الاول سنه ثلاث تسعین و ثمانمایه الفقیر رضایی

هر که خواند دعا طمع دارم زانك من بندهٔ گنه‌کارم
(168. a).

II. ؟ : فتوّتنامه Fütuwat-nāma. Farsça. Noksan.

Baş : بسم . . . بدانکه این رساله در بیان شریعت و طریقت و حقیقت واحکام وارکان وواجبات وشرط وعهد وسنك وتیغ وچهار پیر وچهار تکبیر وطاس . . .
(168. b).

Son : سرّ زلفین طه وآل یس باطن احمد مختار سرّ حیدر کرّار را بر افتادن اغیار نکوساریٔ کفار سر چهل تنان ظهور وخروج صاحب‌الزمان باطن صاحب ذوالفقار معنیٔ پیر سرّ میر تکبیر آوریم آمین ربّ‌العالمین
(208. b)

(Bu risâle ayrı ve kötü bir ta'lıykle yazılmış. 177. a da, « وانچه در هواست سبزست ایمان سبزست دیگر انك سنك . . . » cümlesiyle bitiyor, 207. b de bu ibâre, « چراکه خصوصا روحانیت سید الفرقان مفخر الفقرا قطب سپهر معانی . . . » diye devam ediyor ve 208. a da, « مدد طائفهٔ رحمانی مرشد طریق الهّ وصّی حضرة شاه نوباوهٔ آل‌عبا سید جلال‌الدین حیدر تونی را » cümlesiyle devâm ediyor ve 208. b de, yukarıda yazılan sözlerle bitiyor. Bu gül-bangte anılan zât, Horasân'ın Tun şehrinde doğan ve 618 H. de ; 1221 ; vefât eden meşhûr Ḳuṭbaddîn, yâhut Calâladdîn Haydar'dır. Rayhâna'ya b. III, s. 303. Araya III. ve IV. risâleler karışmıştır.)

III. ʿAṭṭār'a nisbet edilen ve iki kitabından alınan noksan mesneviler.

Baş : بیامد پیش حیدر مرد دانا
که سرّی با زگو ز اسرار باما
(177. b)

Son : لازم درد دل عطّار باش
و ز هزاران گنج برخوردار باش
(207. a)

IV. مولانا جلال‌الدین Mawlānā Calāladdīn :

بروز مرك چو تابوت من روان باشد
گمان مبر كه مرا درد این جهان باشد

beytiyle başlıyan gazel *(209. a)*.

V. عطّار ʿAṭṭār : قصیده Ḳaṣīda.

Baş : ای مرغ روح بر پر ازین دام پر بلا
پرواز کن بروضهٔ ایوان کبریا
(209. b)

Son : یا رب هزار نور بجانش رسان بنقد
اور اکه گویدم زدل پاك یك دعا
(210. b)

(Bu kaside, Sa'îd Nafîsî tashih ve mukaddimesiyle basılan Divan'da vardır; Tehran - 1319 Ş. H. s. 4-6. Son misrâ' Divan'da farklıdır).

VI. Hz. ʿAlī hakkında bir kasîdeden bir parça.

Baş : محیط بحر معانی کسیست در عالم
که هر دقایق مشکل که هست بگشاید

Son : چو مرتضاست همان شه که حق نما شده است
هر انك او نظری یافت خوش براساید

Gene bir gazel veya kasîdenin başından üç beyit.

از بحر دل این گوهر اسرار بر آمد
چون روح روان بر سر این ار (غار yahut دار) ار بر آمد
(212. b)

Cilt 284

1699

فریدالدّین عطّار

Farīdaddīn ʿAṭṭār :

Manṭık'at-ṭayr

(منطق‌الطّیر)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 17 × 10
Yazı eb'âdı : 11.7 × 8.3 *(Cetveller dâhil)*

Üstü bez kaplı, kenarları ve sırtı meşin, mıklaplı cilt. İlk sahîfede basit bir tezhîb. Sahîfe kenarları ve sütün kıyıları altın cetvelle çevrili. Başlıklar surh, yahut

lâcüverd. Her sahîfede çaprazvârî yazılmış, ortaya gelen yan murabba'larda düz bir beyit olmak üzere dört sütunda ikişer beyit var. 106 yap. Her s. de 14 satır ve yirmi altı beyit var. Bâzı sahîfe kenarlarında farsça, yahut türkçe, aynı yazıyle ve me'haz gösterilerek izahlar verilmiş. Kapak yaprağından sonraki yaprakta Sa'îd Hamdan Çalabî'nin ta'lıykle « من کتب‌الفقیر الی‌الله عزّ شانه محمّد سعید عن سلاله » yazısı ve mührü, murabba' ve beyzî iki vakıf mührü; aynı yaprağın altında « حضرت مولانا قدس سرّه المولا », « ز اولاد محمّد شیخ سعید ابن جلال‌الدّین », « محمّدله سعید اولسون بوکمتر » ve « سعید اولسون دمادم لطف احمد » yazıları. Gerek bu yazılar, gerek kitap, Hamdam Ç. nin *(1299 H. 1881)* elyazısı. Yazı ta'lıyk.

Baş : آفرین جان آفرین پاك را انکه جان بخشید و ایمان خاکرا
(2. b).

Son : شوخی و بی‌شرمیٔ مادر کذار شوخی ما پیش چشم مامیار
(106. b).

Cilt 285

1700

فریدالدّین عطّار

Farīdaddīn ʿAṭṭār :

Manṭık'aṭ-ṭayr

(منطق‌الطّیر)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 15.3 × 9
Yazı eb'âdı : 10.5 × 5.8

Ortası şemseli, kenarları köş-bentli, mıklaplı cilt. Sırtı ve kenarları tamir görmüş, köşe-bentler kapanmış. Mahfaza içinde.

Yazı ta'lıyk. Başta altın içinde beyazla « الله الباقی » yazısını muhtevî güzel bir tezhîb. İlk iki sahîfe altın cetvelli, öbür sahîfelerde surh cetvel var. Başlıklar surh. 226 yap. Her sahîfede 11 satır. 1268 de *(1851)* yazılmış. Yazan belli değil.

Baş : آفرین جان آفرین پاك را
انك جان بخشید و ایمان خاك را
(1. b)

Son : شوخی و بیشرمیٔ مادر گذار
شوخ ما با پیش چشم مامیار
تمّ‌الکتاب بعون‌الملك
الوهّاب
(226. b)

Cilt 286

1701

فریدالدین عطّار ؟

Faridaddin ʿAṭṭār?:

Naṣāyıḥ (u) pend

(نصایح [و] پند)

FARSÇA

Eb'âadı : 18.3 × 12.8
Yazı eb'âdı : 12.8 × 7.5

Yazan zat pek bilgisiz olduğundan bâzı beyitlerin ilk mısra'larını, ikinci mısra'larından önce yazmış. Kitap, kasîde tarzında olup « ر » kafiyelidir ve 192 beyittir. Yazı nesihtir. 8 yap. Her sahîfede 15 satır var.

Baş : چشم بگشا که جلوهٔ دیدار متجلّی است از در و دیوار *(1. b)*

Son : اینقدر بس بود نصایح بند در سلوك از فریدالدین عطّار *(8. a)*

(Saʿîd Nafîsî basımında bu şiir, "Mulḥaḳāt" kısmında 144 beyittir. 1314 te Lekhnu basımında "Maṭnawî-i ʿAṭṭār" başlığiyle bulunduğu, ayrıca dört sahîfe olarak basıldığı, 1315 te "Gancina-i ʿİrfān" mecmuasında yayınlanldığı bildirilmekte, ʿAṭṭār'ın şiirlerine benzediği cihetle mümkin olduğu kadar düzeltilip alındığı kaydedilmektedir ; s. 388-393.)

Cilt 287

1702

فریدالدّین عطّار

Faridaddin ʿAṭṭār:

Bulbul-nāma

(بلبل‌نامه)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 15.5 × 9.5
Yazı eb'âdı : 11.2 × 5.5

Meşin ciltli. Sahîfe kenarları ve mısra' ortaları altın cetvelli. Cetvellerdeki altın, bakırla karışık olduğundan kâğıdı kesmektedir. Başlıklar surhla yazılmıştır. IX. asr-ı hicriye *(XV)* âid olduğu, yazısından ve kâğıdından anlaşılmaktadır. 455 beyitlik bir mesnevîdir. 23 yap. Her sahîfede 11 satır var. Sulaymān Peygamber'in huzûrunda cereyân eden ve gülle bülbülün muâşakasına âid bulunan bu mesnevîyi ʿAṭṭār'ın, dört yaşında bulunan oğlu Ḍıyā'addîn adına yazdığını ve bu kısmın, Tehran basımında bulunmadığını Saʿîd Nafîsî bildiriyor ve 700 e yakın beyitten

meydana gelmiş olduğunu, aynı zamanda 1312 de Nuzhat'al - aḥbāb ve Miftāḥ'al-futūḥ'la bir arada basılan bu mesnevînin, başka bir ʿAṭṭār'a âid olması ihtimâlini de serdediyor *(Cust u cû dar aḥvāl u āṯar-ı Faridaddîn ʿAṭṭār-ı Nîšâburî, s. 106-107)*.

Baş : قلم بر دار وراز از دل عیان کن
(1. b.) سر آغازش بنام غیب دان کن

Son : زهی عطّار خوش گفتار باشی
(23. b) ازین گفتار برخوردار باشی

Cilt 288

1704

فریدالدّین عطّار

Faridaddin ʿAṭṭār:

Muṣîbat-nāma

(مصیبت‌نامه)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 17 × 12
Yazı eb'âdı : 13.5 × 7.5

Üstü ebrî kaplı, sırtı ve kenarları kırmızı meşin, mıklaplı cilt. 219 yap. Her sahîfede 18 satır. Yazı ta'lıyk, başlıklar surh. Sahîfe kenarları ve mısra' araları surh cetvelle ayrılmış. İlk yap. sonradan yazılıp eklenmiş. 40 makale, 1 hâtimeden meydana gelmiştir. Hâtime'nin sonlarında,

در مصیبت داشتم هنگامه من نام این کردم مصیبت‌نامه من

beytiyle kitabın adını anmakta *(210. b)*

Baş : حمد پاك از جان پاك ان پاك را کو خلافت داد مشت خاك را *(1. b)*

Son ve ketebe : می توانی کرز چندین بیخ بیخ دست من کیری وانکاری که هیچ

تمت الکتاب مصیبت‌نامهٔ شیخ فریدالدّین عطّار نیشابوری رحمة‌الله علیه فرغ من تحریر هذا الکتاب بندهٔ حقیرفقیر الی رحمة‌الله تعالی حسین بن محمد بن بیر حسین‌السلطانیوی فی اواسط شهر مبارك رمضان فی تاریخ سنه سبع وستین و ثمانمایه‌الهجریه *(219. a)*

Cilt 289

1705

فریدالدّین عطّار

Farîdaddîn ʿAṭṭār:

Muḫtār-nāma

(مختارنامه)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 21.5 × 14

Yazı eb'âdı : 15.8 × 9

Ortası şemseli, kenarları cetvelli meşin cilt. Arkası tâmir görmüş. 60. b den sonra 68. a nın gelmesi gerek. 210 yap. Her sahîfede 15 satır var. Rubâîlerin aralarındaki boş bırakılan yerlerle de 15 satır tutmakta. Silme sahîfelerde çok defa tam olarak beş rubâî mevcut. İlk iki sahîfe lâcüverd üzerine altın halkârî İran tarzında tezhîbli. Sahîfelerin baş ve sonlarındaki safîhalarda altın üzerine beyazla «مختارنامهٔ شیخ عطّار فریدالدّین رحمةالله علیه» yazılı. Yazı ta'lıyk. 53. b nin sonunda «ان ذات» kâşifesi var; 54. a «. . . دل بر سر این» diye başladığına göre arada noksan var. 60. b sonunda «ای در طلب» kâşifesi var; 61. a «این کار» diye başlıyor. 67. a ise, «ای در طلب» diye başlamakta. Ciltte sahîfeler karışmış; bu sahîfe, 60. b den sonra gelecek. 62. b boş bırakılmış ve üstüne «بیاض صحیح» yazılmış; yâni bu sahîfeye yazı yazılması unutulmuş; fakat noksan değil. 67. b de kâşife «این کار» dır; bu sahîfeden sonra, aynı sözle başlıyan 61. a gelecek. 108. b nin sonunda «برجان» kâşifesi var; 109. a ise «از رشك» diye başlıyor; arada eksik var. 124. b de «ای خون» kâşifesi var; 125. a «دستی که» diye başlıyor; burda da eksik var. 130. b de «یك یا بودم» kâşifesi var; 131. a «عشق تو» diye başlıyor. 138. b de «در عشق» kâşifesi var; 139. a «دوش آمد» diye başlamakta. 139. b de «دوش» kâşifesi var; 140. a «دوش آمد» diye başlıyor. 50 baptan meydana gelen ve ʿAṭṭār'ın rubâîlerini ihtivâ eden bu kitap 50. bapta 40. rubâînin sonunda bitmektedir; sonu da eksiktir. İlk yaprakta Darvîş ʿUmar Faydî tarafından 1286 da *(1869)* vakfedildiği yazıldığı gibi 39. a, 69. a, 76. a, 111. a, 114. a, 141. a, 143. a, 161. a, 184. a ve 203. a da da «جار وبکش مولوی السید عمر فیضی ده‌ده ١٢٦٦» ibâresini muhtevî mühür var. Yazı, tezhîb ve kâğıt bakımından hicrî IX. asra *(XV)* âittir. Başta mensûr mukaddime vardır.

Baş : حمد و سپاس بی قیاس خداوندی را که اشراق آفتاب الوهیت در هر ذرهٔ . . . *(1. b)*

Son : ای بس که بخاك من مسکین آید گویند که این توی چنین خفته بخاك *(210. b)*

Cilt 290

1706

علاءالدّوله رکن‌الدّین احمد

بن محمد بن احمدالسّمنانی

Abu'l-makārim ʿAlāʾad-dawla Ruknaddîn Aḥmad b. Muḥammad b. Aḥmad'as-Simnānî:

Zayn'al mu'taḳıd liz'zayn'al-mu'taḳd

(زین‌المعتقِد للزّین‌المعتقَد)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 18 × 13.5

Yazı eb'âdı : 13.2 × 8.5

Ortası şemseli yumuşak meşin cilt. 41 yap. Her sahîfede 14 satır. Yazı nesih. Hadîsler ve dikkati çekmesi gereken sözler surhla yazılmış. Darvîş Muḥammad Alî' nin vakfı. İlk yaprakta vakfiyesi ve «خاك راه آل محمد علی 1152» ibâre ve târihli mührü var. Sonda aynı tarzda bir vakfiye ve mühür mevcut.

Alâ'ad-dawla, «برادرم» dediği «زین‌الحکماء والفقراء زین‌الدّنیا والدّین» in dileğiyle yazığını *(2. a)* ve «زین‌المعتقِد للزین‌المعتقَد» adını verdiği bu risâlede *(2. b)*, baş tarafta kendi hâl tercemesinden bahsetmekte, sonra mezhebleri anlatmakta, Ehli Sünnet'i «اعدلترین مذاهب» saymakta *(37. a, satir. 5)*, kendi tarîkatini ve sülûkünü bildirip tarîkatteki nisbet şeceresini kaydetmektedir *(14.a-b)*. Birçoğu kendi elyazısından, 834-841 yılları *(1430-1437)* arasında istinsah edilmiş risalelerini muhttevî olan ve İst. Bayazıt K. e mülhak Veliyüddin kitapları arasında1796 No. da kayıtlı bulunan mecmûada, bu risâle yoktur.

ʿAlā'ad-dawla, 736 yılı recebinin 22. cuma gecesi vefât etmiştir *(1336. s. 496)*. Ketebeden anlaşıldığına göre risâle, ʿAlā'ad-dawla-nın elyazısıyla yazılmış nüshadan istinsâh edilmiştir.

Baş : بسم‌الله . . . سپاس وستایش پادشاهی را که اوّل او بی ابتداست و آخر او بی انتهاست . . . *(1. b)*

Son ve ketebe : این مجموع را در قلم آوردم اصلاح فرمایند تا ثواب یا بند انشاءالله تعالی تمت‌الرساله وهذا الخط‌الفقیر الی‌الله احمد بن محمد بن احمد بن البیابانکی‌المعروف بعلا دوله‌السمنانی قدس‌الله سره‌العزیز وقد فرغ من تحریر هذا الرساله من یوم‌الخمیس فی شهرالمحرم سنه ثمان وستین وثمانمایه من‌الهجرة‌النّبوی کتبه‌الفقیر حاجی اسلام بن ابو سعید بن ابی نصری طبسی کیلکی *(41. b)*

Cilt 291

1707

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 15 × 10.2
Yazı eb'âdı : 9.7 × 5.8

Mıklapsız, kenarları ve sırtı meşin cilt.

Yazı nesta'lıyk. Ser-tarıyk Derviş Muhammed Ali'nin vakfı. Mührü ve vakfiyesi 1. b ve 158. b de. 158 yap.

I. « بهاألدّين محمّد بن خواجه احمد الصّادق الطّهورىّ الفاروقىّ الصديقى النّقشبندى » Bahā'addīn Muḥammad b. Ḥ"āca Aḥmad'aṣ - Ṣādıḳ'aṭ - Ṭahūriyy'al - Fārūḳıyy'aṣ - Ṣıddīḳī « هدية السّالكين و تحفة الطّالبن » Hadiyyat as-Sālikīn wa Tuḥfat'aṭ-ṭālibīn. Farsça. Mensûr. Naḳş-bandiyya sülûkünü bildiren bir risâledir. İçinde yer yer Attâr'ın Mantık'ından, Mesnevî'den, Senâî, Necmeddin Dâye, Abdullâh-ı Ansârî ve Câmî'den şevâhid var. Keşf, bu kitabın 990 zilhiccesinde *(1582)* Sultan Murad adına yazıldığını söylüyor *(II, s. 2042. 1271 No. ya b.)*.

Baş : بسم . . . الحمد لله الّذى خلق الانسان لمشاهدة جماله . . . *(1. b)*

Son : که حاجات طهورى را رواكن بدرد او بالطاف دواكن
. . . . . .
بها ألدّين كه او از بندگانست كمينه خوشه چين خواجه گانست *(139. a-b)*

II. Ṭahūrī'nin 27 şiiri *(Farsça bir kısmı rubâî, bir kısmı Ḥafız'a ve Ḳāsım-ı Anvār'a nazîre. 139. b - 154. b yapraklarını kaplıyan bu siirlerin ilkinin üstünde, surhla* « خواجه حسن نقشبندى راست سلمه‌الله تعالى وابقاه » *baslığı var. Ṭahūrī, adının* « بها ألدّين محمد بن خواجه احمد الصّادق الطّهورى الفاروقى ... » *olduğunu* « هدية السّالكين » *de kaydettiğine göre* (2. a) *ya bu baslık yanlıştır, yahut bu siirler,* « حسن نقشبندى » *adlı birisine nazîredir)*.

Baş : فاقه و فقر و فنا پيشه كن و مسكين باش
بعد ازان در طلب حق بره تلوين باش *(139. b)*

Son ve ketebe : طهورى در طهورى عشق كشتم مست ناپروا
نميدانم چه ميگويم چه ميجويم چه ميخونم

قد وقع الفراغ من التحرير . . . على يد عبده المذنب الفقير . . .
عطا أالله بن عبدى بن على الادرنه‌وى المنشأ و المولد غفر ذنوبه و ستر
عيوبه فى اليوم السبت الثامن من شهر ربيع‌الاولى سنه احدى و الف
عفى‌الله . . . *(154. b)*

(Hadiyyat'as-sālikīn ve bu şiirler, aynı yazıyledir).

III. بالى Bālī *(Sofyalı. Şayḫ 960 H. 1552-1553)* : Mawlānā'ya atfedilen.

دوش وقت صبحدم در چرخ پايان (پالان) يافتم
درميان دانهٔ خشخاش سندان يافتم

matla'lı gazelin şerhi. Arapça.

Baş : دوش و هو اختفا ألحق بوجودات الاشياء . . . *(155. a)*

Son : و هذا السلوك يقع اقل قليل من السّالكين ولايلزم علينا بيان الآية الدالة على معانى الابيات ولو شرعنا فى بياننا لطول المطلوب *(158. b.)*

IV. قاسم انوار تبريزى Ḳāsım-ı Anwār-ı Tabrīzī : رساله Risâla *(Farsça)*.

Baş : حقيقت عشق می نامند و محبّت نيز می گويند . . . *(15. a)*

Son : مارا چوز خويشتن خبر كرد *(aynı)*

(Ḳāsım-ı Anvār'ın 817, yahut 18, yahut 835 te vefât ettiğini Rayḥānat'al-adab kaydediyor; III, s. 260. Nafaḥāt 837 de vefât ettiğiûi bildiriyor; 1289 bas. s. 666. Kurbālī, Ḥadīkat'al-ma'ārif adını verdiği Gülşen-i Rāz şerhini K. Anvār'ın emriyle yazmış ve 867 hicrîde bitirmiştir. Bu şerhe nazaran K. Anvār, bu tarihte sağdır ve vefâtı bu yıldan sonradır. Bu şerhin en eski bir nüshası, Fâtih K. de 2608 No. dadır).

Cilt 292

1708

حسين بن حسن الخوارزمى

Ḥusayn b. Ḥasan'al-Ḥ"ārazmī :

Cavāhir'al-asrār va Zavāhir'al-anvār

(جواهرالاسرار و زواهرالانوار)

Maṯnawī'den seçme şiirlerin şerhi

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 21 × 15
Yazı eb'âdı : 14.5 × 10.5

Ortası şemseli, kenarları cetvelli mıklaplı cilt. Yazı nesih. 258 yap. Her sahîfede 19 satır. Başlıklar surh. Keşf, bu kitabın başını aynen alır; fakat adını Kunūz' al-ḥaḳā'ık fī rumūz ıd-daḳā'ık olarak zikreder *(II, s. 1587)*. Fakat eserde « بنده شيفته ممتحن حسين بن حسن احسن‌الله اليه . . . » diye andığı gibi *(3. a)*, kitabın adını da « واين كتاب را بالهام حضرة پروردگار جواهرالاسرار و زواهرالانوار نام نهادم » diye anar *(9. b)*. Ḥusayn Ḥ"ārazmī, 840 ta *(1436)* vefât etmiştir. Kitap bir mukaddimeden sonra tasavvufî esasları, makale

adını verdiği on bölümde şerh ve beyân eder ve bu arada, eski sûfîlerin hâl tercemelerini, kendi tarîkat silsilesini, tasavvuf ıstılahlarını îzâh ve Mevlânâ'nın kısaca hâl tercemesinden bahsederek şerhe girer. Bu eser üç cilt olarak Hindistan'da 1209 da basılmıştır. Bu nüsha eksiktir.

Baş : بسم . . . حمد بی حدّ و غایت و ثنای بی عدّ و نهایت حضرت پادشاهی را که در سرادق لم یزلی بفردانیت معروف است . . .
(İlk numara konmamış yap.).

Son : و شرکت درکار حق روانبود
(258. b)

Cilt 293

1709

نجم‌الدّین ابوبکر بن عبدالله بن محمّدالرّازی نجم دایه

Nacmaddīn Abubakr b. ʿAbdallāh b. Muḥammad'ar-Rāzī (Nacm-ı Dāya. 654 H. 1256):

Mirṣād'al ʿibād min'al mabda'i ilā'l maʿād

(مرصادالعباد من‌المبدأ الی‌المعاد)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 20 × 11.2
Yazı eb'âdı : 15.5 × 7

Kenarları ve sırtı kırmızı meşin kaplı, mıklaplı, mukavva cilt. Mahfazalı. 184 yap. Her sahîfede 21 satır var. Kâğıt, yazı ve resm-i imlâ bakımından tamâmiyle Selçuk devri karakterini taşımakta. ح ve ع lar, ی ب ت gibi harfler Selçuk devrinin husûsiyetlerini belirttiği gibi که ler, bâzı «ه» ile, bâzı da «کی» tarzında ی ile yazılmakta. «د» ların çoğu noktalı. Sondaki «ه» ler, yine Selçuk devri karakterinde. Bu kitap, bir devirde, fakat en az iki hattâta yazdırılmış. VII. asr-ı hicrînin sonlarında, nihâyet VIII. asrın başlarında *(XIII-XIV)* yazıldığı muhakkaktır. 179 b nin kâşifesi «مشغول اند» dir. Bundan sonraki beş yaprak, sonradan yazılıp eklenmiş olmakla beraber bu yaprakların da VIII. asrın sonlarında yazıldığı anlaşılmaktadır. Baş tarafta, dîbâceden, hamdele ve salvele kısmı noksan. Son kısımda, «فصل هشتم» ün sonlarına doğru bitiyor ve iki yapark kadar noksanı var. Mırṣād'al 'ibād, 620 de *(1223)* Sivas'ta yazılmıştır.

Baş : امّا بعد اعلموا اخوانی فی‌التّقی واعوانی علی‌الهدی . . .
(1. a)

Son : . . . صاحب معنی کردانیده تا از نظر محرمان
(184. b)

Cilt 294

1710

نجم‌الدّین دایه

Nacmaddīn Dāya:

Mirṣād'al ʿibād min'al mabda'i ilā'l maʿād

(مرصادالعباد من‌المبدأ الی‌المعاد)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 28 × 18.5
Yazı eb'âdı : 18.5 × 13.5

Sırtı ve kenarları meşin, üstü ebrî kaplı mıklapsız mukavva cilt. Yazı nesih. Selçuk devri karakterini taşımakla beraber hicrî VIII. asırda *(XIV)*, belki de IX. asrın başlarında *(XV)* yazıldığı tahmîn edilebilir. Başlıklar, بیت v. s. gibi yazılar surhla.

Baş : بسم . . . حمد بی حد و مدح و ثناء بی عد پادشاهی را که . . .
(1. b)

Son : اندر کنف عاطفت خویشت دار
این حامیٔ بیضهٔ مسلمانیرا
(152. b)
(153. a da ʿAṭṭār'ın bir gazeli yazılıdır.)

Cilt 295

1711

یار علیّ شیرازی

Yār-ʿAliyy-i Şīrāzī:

Lamaḥāt

(لمحات)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 18.8 × 12.2
Yazı eb'âdı : 13.8 × 8

Kenarı ve sırtı meşin mıklaplı cilt. 102 yap. Her sahîfede 17 satır var. 102. b-104. a da Kuṭbaddīn Muḥammad b. Ḳıvāmaddīn Hibatallāh b. Ḳuṭbaddīn adlı birisine verilen bir tedrîs icâzet-nâmesi, 105. b-107. a da Nāṭıḳī'nin Hâfız'ın bir gazelini tahmîsi, Ḳutbî'nin «نحرّره» kaydiyle elyazısı olduğu anlaşılan iki farsça gazeli var. Farhang-i Suḥanvarān'da X. asır ricâlinden bir Nāṭiḳī-i Ḳazvînî, aynı asır şâirlerinden bir de Ḳuṭbî-i Tūnî var *(s. 590, 473)*. Sa'id Nafîsî de X. asır şâirlerinden Mâverâünnehir'li bir Emîr Nāṭıḳī'yı almakta *(Tārīḫ-i naẓm u naṯr, I, s. 613)*. Adları geçen şâirler bunlar olabilir *(1692 No. ya b.)*.

Cilt
296

1712

عطّار طوسی (تونی ؟)

ʿAṭṭār-i Tūsī (Tūnī?) :

Maẓhar'al-ʿacā'ib

(مظهرالعجائب)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 19.5 × 12.1
Yazı eb'âdı : 14.5 × 7.5

Kenarı cetvelli, ortası şemseli, mıklapsız düz cilt. 270 yap. Her sahîfede 19, bâzı sahîfelerde 20 satır var. Ser-tarıyk Muḥammad ʿAlî'nin vakfı. 1. yaprağa numara konmamış. 257. b de yaprak, 6. beyitten itibâren karşı sahîfeye yapışmış. 258. a-b de yapışmış, kopmuş. 259. b-260. a da yer yer yapışık ve yazılar bozulmuş. İlk yaprağa, üste, metnin yazısıyle « نصیحت‌نامهٔ شیخ عطّار رحمه‌الله » yazılmış. "Fâilâtün fâilâtün fâilât" vezniyle başlıyan kitap, 142. b de, « در معنیٔ اسرار حقیق » faslında,

گنه‌کارم ز فعل خود گنه‌کار
خداوندا تـویی دانای اسرار

beyitleriyle "Mefâilün mefâilün faûlün" veznine dönüyor ve sona kadar *(270. b)* bu vezinle devâm ediyor. « در قصهٔ ظلم بادشاه و پند دادن شیخ ابوالحسن خرقانی رحمه‌الله » faslının sonlarında,

من گنه‌کارم خدایا نصرتی
که برین عطّار مسکین رحمتی

من گنه کارم به پیشت ای حکیم
رحمتی بر جان عطّار ای رحیم

beyitleri var *(142. b)*. Son fasılda,

در کتاب من معانیهای روح
هست این مظهر یکی کشتیٔ نوح
مظهر من نور حیدر آمده
همچو خورشید منوّر آمده
مظهرم پنهان شده از چشم عیب
عاقبت بیرون نیامد او زغیب

beyitlerinde *(141.a)* ve bu fasılın başında, adâlet sâhibi bir padişahı överken söylediği

من بعصر او حضوری داشتم
نخم عصرش را بمظهر کاشتم
مظهرم در عصر او ختم الکتاب
دو کتاب آخرین در یاب باب

beyitlerinde *(138. a)*, baş tarafta, « در اسامیٔ کتابهای خود فرماید » faslındaki

این کتابم از غرایب آمده
مظهر سرّ عجایب آمده

beytinde *(8. b)* ve

من کتب بسیار دارم در جهان
لیك مظهر را عجایب نیك دان
مظهر کلّ عجایب حیدر است
درمیان سالکان او رهبرست
ختم کردم این کتب برنام او
زانکه دارم مستی ها از جام او

beyitlerinde *(9. b)* kitabın adının « مظهر العجائب » olduğunu açıkça bildirmektedir. Kitabın sonlarında da,

مظهر من از عجایب نور یافت
همچو موسی خویش رادر طور یافت
مظهر من را لسان الغیب دان
اوست اسرار دو عالم را بیان
مظهر من در زمین و آسمانست
مظهر من در دل دانا عیانست

beyitleriyle bu kitabın "Maẓhar'al-ʿacā'ib" olduğunu açıklamaktadır *(255. a)*.

Bu kitabın, "Lisân'al-ġayb, Cavâhir'aẕ-ẕât, Bîsar-nâma, Hîlâc-nâma, yahut Ḥallâc-nâma, Uştur-nâma, Mawâ'ıẓ, yahut Tarcama-i Aḥâdîṯ, Ḥayyât-nâma, Kanz'al-asrâr ve Kanz'al-ḥaḳâ'ık" gibi 'Attâr'a âid olmıyan, başka bir 'Aṭṭâr'a âid olan kitaplardan bulunduğunu Sa'îd Nafîsî bildirmektedir *(Cust u cū ; s. 126)*. Gerçekten de bu kitap, iki ayrı vezinde olduktan başka lüzumsuz tekrarlarla doludur. Pek bozuk ve arûz tekniğine uymıyan beyitleri muhtevîdir. Kitapta Hz. Alî hakkında gulüvv derecesinde fikirler mevcuttur. Adı dahi, ilk mısra'ı

نـاد علیـاً مظهرالعجـائب

olan "Nâdı 'Alî" den alınmıştır.

رو جو ایشان ترك كن تجرید شو
یا برو جون دیگران عفرید (؟!) شو

beytinde «تجرید» sözü «عفرید» ile kafiye yapılmış ve «عفریت» sözü bozularak kullanılmıştır *(9. a)*.

نی همی گوید که شاهم شاه بود
در درون عاشقان آگاه بود

gibi *(11. a. Son beyit)* mânâsız, Attâr'a yakışmıyacak kadar bozuk beyitlere dâimâ rastlanır.

او بدست خویش دارد خط او
جمله ما کردیم خود بیعت باو

beytinde «خط» ve «بیعت» kâfiye yapılmakta *(42. b)*, bu beyti muhtevî fasılda ilk üç halîfe, pek az övülerek takiyyeye riâyet edilmekte, Hz. Alî ise gulüvv derecesinde medhedilmektedir. Bu mesnevînin şâiri,

بحقّ شیعهٔ شپیر و شپر
بآب دیدهٔ عابد بسیب بر
. . . . . .
بحقّ عتیه با شیخ فضیلم
بحقّ رابعه نور بصیرم

gibi hem edâ, hem müeddâ bakımından düşük, «فضیل» i «بصیر» le kafiye yapacak, «نور بصر» yerine «نور بصیر» diyecek kadar câhildir *(159. b)*.

بدان خود مظهرم در ملکشان این
که از ناد علی شرحی بود این
که از ناد علی شرح (شرحی) بود این
که پیشت گفت احمد دان ویس
من از نقل مشایخ نیز در وی
بگفتم نه زکاوس و نه از کی
مرا مقصود ازین مظهر علی است
که او داماد بن عمّ نبی است

gibi pek sahîf beyitlerle doludur *(161. b)*. Kitapta, kendisine edilen zulümlerden de uzun uzadıya şikâyet etmekte, birisine ilenip durmaktadır *(164. a - 167. b)*.

علی را قاتل هر مارکین دان
تو تیغش بر سر هر ساقطین دان

beyti de *(174. b)*, saçma sözlere bir delîl ve «قاسطین» i, «ساقطین» tarzında kullanması ise cehline bir burhandır. Bu mesnevînin nâzımı, lüzumsuz bir gayretle

'Aṭṭâr'ı kendisi gibi Gâlî göstermek için elinden ve dilinden gelen gayreti yapmış, fakat cehli yüzünden üslûbunu, onun üslûbuna uyduramamış, arada bir de, ne olur, ne olmaz diye açık bir kapı bırakıp kendisinin, 'Aṭṭâr'dan başka bir 'Aṭṭâr olduğunu, ikinci 'Aṭṭâr bulunduğunu,

هست از نور خدا روشن دلم
زانکه از دین محمّد خوش دلم
هست روشن این ضمیر پاك من
رو زیارت کن بآخر خاك من
زانکه من عطّار ثانی آمدم
وز وجود خویش فانی آمدم
خود مرا مولود نیشابور بود
لیك اصل من بکوه طور بود
طورچه بود مظهر اسرار او
نورچه بود واصل انوار او

beyitleriyle kendisini, 'Aṭṭâr'ın bir zuhûru olarak takdîme yeltenmiş, âdetâ tenâsuhu işrâb eylemiştir *(34. a)*.

شهر من شهر امیر است ای پسر
تونداری خود زشهر من خبر
شهر من تونست شابور وهری
خاك توس است جوهر من راجلی
خاك این دانم به از خون کسان
این معانی را نمیدارم نهان
هست ملك ما مدینه جان ملك
ملك من زین سان شده سلطان ملك

beyitlerine nazaran bu zâtın Tun'lu olduğu, yahut 618 de vefât eden Ḳuṭbaddîn Ḥaydar'ın da mazharı bulunduğunu iddiâ ettiği söylenebilir *(83. a)*.

Baş : آفرین جان آفرین بر جان جان
زانکه هست او آشکارا و نهان

(İlk yap. b).

Son ve ketebe : ختم اینم بد نبا شد در جهان
غیر ازین معنی نگویم در جهان

قد تم الکتاب مظهر الذّات العجائب فی شان اسد الله الغالب من کلّ
غالب تصانیف شیخ الابرار ومنبع الانوار ومحب اولاد احمد المختار شیخ

فریدالدین محمد عطّار قدس سره این (مثنوی : silinmiş) سبب نوشتن
این کتاب شریف باین خط مجهول آن بود که حضرت شیخ عطار ولی
علیه‌الرحمه جند جای بزبان دربار خود (270. b)

Cilt 297

1713

عطّار طوسی (تونی ؟)

ʿAṭṭār-ı Tūsī (Tūnī?) :

Maẓhar'al-ʿacā'ib

(مظهرالعجائب)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 24 × 15.7
Yazı eb'âdı : 17.3 × 10.8

Muklaplı, kenarları ve sırtı kırmızı meşin, üstü kâğıt kaplı mukavva cilt. Mahfazalı. 295 yap. Her s. de 17 satır. İlk yap. ta altın cetvel. Öbür sahifeler iki surh cetvelle çevrili. Başlıklar surhla. Bu nüsha 1712 No. dakinden istinsâh edilmiş. Bunun yaprakları da yapışmış ve harâb olmuş. 279. a-280. a ve 280. b-281. a boş bırakılmış.

Baş : آفرین جان آفرین بر جان جان
زانکه او هست آشکارا و نهان (1. b)

Son : ختم اینم بد نبا شد در جهان
غیر ازین معنی نگویم در جهان (295. a)

Ketebe : شد بتوفیق خدای لا نیام
این کتابت روز سه شنبه تمام
نوشتم من زبهر یادگاری
و الاّ نیست این خط بهر کاری

۱۲۶۸

این کتاب شان اسدالله الغالب قد تمت هذا الکتاب فی یدالحقیر
الفقیر کثیرالذّنوب وقلیل البضاعة الحاج محسن خواجه من بطن بلاد فاخره
بخاری‌الشّریفی ابن لطف‌الله خواجه جلالی (aynı yap.)

Cilt 298

1714

مجموعه

Macmūʿa

Cilt eb'âdı : 18.3 × 12
Yazı eb'âdı : 13.5 × 7.9

Ortası şemseli altın yaldız, sırt ve kenarları meşinle tâmir görmüş mıklapsız cilt. 1. a da « . . . فی ماه صفر المظفر . . . تاریخ تسبیح سیاه که داد در دست من » واقع شد ۸۷۰ yıl باشنده طقوز یتمش یلنده kayıtları var *(Noktalı yerler ciltte, sahîfe sonuna gelen ve kesilen yerlerdir)*. Bunlara göre mecmûa 870 hicrîden *(1465)* önce tertîb edilmiştir. 87 yap. Yazı ta'lıyk ve sonunadek aynı. Her s. de 15 satır var.

I. عطّار *ʿAṭṭār (?) :* جوهر الذّات Cavhār'aẕ-ẕāt. Farsça *(1. b-43 a)*.

Bu kitaba "Cavhar-ı ẕāt", yahut "Cavâhir'azzāt" denmektedir. 2. b de,

طلب کن انچه گم کردی جو عطّار
که از ناگه شود جوهر بدیدار

beytinde adını "Cavhar" olarak kaydetmekte, son beyitten bir beyit önce de

بکردم ختم اینجا جوهر ذات
الهی واقفی بر جمله ذرّات

beytinde adının Cavhar-ı ẕāt" olduğunu bildirmektedir *(43. a)*. Prof. Ritter, bu kitabı, *ʿAṭṭār*'ın ikinci devre-i hayâtına âid olarak kabûl etmekte, rahmetli Muḥammad b. 'Abdalwahhāb-ı Ḳazvînî, *ʿAṭṭār*'ın olduğunu kabul etmemekte, Ahmet Ateş'se kesin bir karâra varmamakla berâber *ʿAṭṭār*'a âidiyetini şüpheli görmektedir *(Konya Kütüphânelerinde bulunan bâzı mühim yazmalar. Belleten, c. XVI, s. 94-97)*. Sa'îd Nafîsî ise "Cust u cū dar aḥvāl u āṯār-ı F. *ʿAṭṭār*-ı Nîşâbûrî" de, üslûptaki düşüklük, kötü tekrarlar, *ʿAṭṭār*'ın eserlerinde sahâbeye gösterilen saygıya karşılık bunda, şâirinin Şiîliğini açıkça belirten hükümler, ıtnâblarla dolu oluşu yüzünden bu kitabın, başka bir *ʿAṭṭār*'a âid olduğunu söylüyor; aynı zamanda yirmibin beyitlik bir mesnevî olan bu kitabın 1315 Şemsî hicride *(1355)* Tehran'da basıldığını, bu kitabın bir de muhtasarı olduğunu haber veriyor *(s. 114-115)*.

Bu nüsha, 1233 beyittir; Cevher-i ẕāt'tan ihtisâr edildiği anlaşılmaktadır. Gerçekten de birçok ıtnâbları, lüzumsuz tekrarları ihtivâ eden

نفحت فیه من روحی صفاتی
و لیکن در یقین اعیان ذاتی
نفحت فیه من روحی وصالی
چرا افتاده در عین وبالی (15. b)

ve

چنان گم کرده‌ٔ در پرده خوتو
که ننمودستی از خود نیك وبد تو

gibi rekîk beyitleri bulunan bu nüsha *(16. a)*, üslûp bakımından "Maẓhar'al-'acā'ib" den farksızdır *(1712 No. ya b.)*. Hz. 'Alî'ye gulüvv derecesinde bir sevgi ifâde eden beyitler, her bölümünde mevcuttur. İlk üç halifenin adıysa, yalnız ikinci fasıl olan "Na't'an-Nabî" faslında geçer *(2. a)*. Bütün bu bakımlardan dolayı biz de bu kitabın, Maẓhar'ı yazan zâta âid olduğu fikrindeyiz.

Baş : بنام انکه نور جسم و جانست خدای آشکارا و نهانست *(1. b)*

Son : بکردم ختم اینجا جوهر ذات الهی واقفی بر جمله ذرّات
بختم انبیا و ختم قرآن که ختم کارما با خیر کردان
(43. a).

II. Maṯnawî'nin başından bâzı beyitler ve Mawlānā'ya atıf ve isnâd edilen bir gazelin iki beyti ve diğer uydurma gazelden üç beyit *(ayrı bir yazıyle. 43. b-48. a)*.

III. محمود شبستری Maḥmūd-ı Şabustarî : گلشن راز Gulşan-ı Rāz. Farsça *(48. b-82. b)*.

Mahmūd-ı Şabustarî, Tebrîz'e yakın Şabuster'de doğmuş, 720 H. de, otuzüç yaşında vefât etmiştir *(1320)*. Nafaḥât'a göre 718 de *(1318)* vefât eden Sayyid Ḥusaynî, 717 şevvâlinde *(1317)*, Tebrîz'e manzum bir mektup göndererek Şabustarî'den onbeş soru sormuş, Şabustarî, manzum olarak sorulan sorulara aynı vezinde ve mesnevî tarzında cevap vermiş, Gulşen-i Rāz, bu cevaplardan meydana gelmiştir. Bu nüsha, sorularla 1002 beyittir; sondan iki beyit *(aradan bir yaprak)* noksandır; o beyitlerle tutarı 1004 beyit olur. Bu kitap, Maṯnawi den sonra en fazla şerhedilen bir kitaptır. Tehran Üniv. yayınlarından olup Muḥammad Taḳî Dāniş Pajūh ve İrac Afşār'ın nezâretleri altında hazırlanan ve "İrân'ı tanıyanlar" ın ilk kongresi dolayısiyle Tehran'da 1344 Şemsî hicrîde yayımlanan "Nusḫahā-yı Ḫaṭṭî" nin IV. cildinde *(Daftar-ı Çhārum)*, Aḥmad Gulçîn Ma'ānî, bu şerhler hakkında gereken bilgiyi vermiştir *(No. 1039; s. 53-117)*. Bu şerhler içinde en muvaffak olanı ve tutulanı, Nūrbaḫşiyya tarîkatinden olup Asîrî mahlasiyle şiirleri de bulunan Şamsaddîn Muḥammad b. Yaḥyā b. 'Aliyy'al-Giylāniyy'al-Lāhicî'nin *(912 H. 1506-1507. Keşf'e göre 892. 1486-1487)* farsça, "Mafātîḥ'al-i'cāz fî şarḥı Gülşan-i Rāz" adlı şerhidir. İran'da taş basmasıyle basılan bu şerhi Gulşeniyya'dan olup Lamaẓāt adlı türkçe ve Gulşenî şeyhlerinin hâl tercemelerini ihtivâ eden değerli eserin sâhibi Ḫulvî Maḥmūd *(1064 H. 1653-1654)*, telhîs ederek türkçeye çevirmiştir. Bu şerhin adı Cām-ı Dil-nuvāz'dır ve 1045 cumâdelâhırasının 25. günü *(1635)* yazılan bir nüshası, İst. Süleymaniye K. e mülhak Şehid Ali Paşa kitapları arasında 1253 No. da kayıtlıdır. Ahmed Avni Konuk da *(1938)* bu kitabın ilk 160 beytini, Lāhicî şerhinden faydalanarak şerhetmiş, fakat şerhini tamamlıyamamıştır. Bizim de basılmak üzere olan bir şerhimiz mevcuttur.

Gulşan-i Râz, batıya, Dr. Tholuch tarafından 1821 de tanıtılmıştır. Tholuch, "Sufismus" adlı eserinde bu kitaptan bahsetmiş, 1825 te de kısmen terceme etmiştir. 1828 de Hammer Purgrtall, Gulşan-ı Rāz'ı almancaya çevirmiş ve bu terceme, Budapeşte'de basılmıştır. 1880 de Whinfild, ingilizceye terceme etmiş, esere bâzı notlar da eklemiştir. Bu terc. Londra'da basılmıştır.

Gulşan-ı Rāz, Konya Mevlânâ Müzesinde 94 No. da kayıtlı nüsha esâs tutularak tarafımızdan terceme edilmiş, îzahı gereken yerler, bir "Açılama" yla açıklanmış, Maarif Vekilliği tarafından Şark-İslâm Klâsiklerinin 5. kitabı olarak 1944 te basılmış, II. basımı da 1968 de yayınlanmıştır. *(Bu eser ve ondan faydalanılarak yazılan eserler ve şerhleri için terc. mizin Önsöz'üne bakınız; II. bas. s. III - XXII.)*

IV. Maṯnawî'den bâzı beyitler ve Rūşanî'nin *(892 H. 1486)* terkîb-i bentleri *(83. a-87. b)*.

Cilt 299

1715

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 23.4 × 15.5
Yazı eb'âdı : 17.2 × 8.6

Üstü bez kaplı, kenarları ve sırtı meşin mukavva cilt. Başı ve sonları boyayla kötü bir tarzda tezhîbli. Mısra' ortaları ve sahîfe kenarları iki siyah cetvel içinde surhla çevrili. Yazı ta'lıyk. 38 yap. Her sahîfede 15 satır var. Başlıklar surhla yazılmış.

I. سنائی Abu'l-Macd Macdūd b. Ādam: طریق التّحقیق Ṭarīḳ'at-taḥḳīḳ. Farsça. 834 beyitlik bir mesnevî. 12. b de ilk beyt olan

ای سنائی ز جسم وجان بکسل هر چه ان غیر اوست زان بکسل

beytinden ve son sahîfe olan 21. b de,

جز سنائی دگر نگفت کسی اینچنین گوهری نسفت کسی

beyitlerinden, bu manzûmenin Sanā'îye âidiyeti anlaşılmaktadır. Ancak 20. b de,

پانصد وبست وهشت آخر سال بود کین نظم نغز یافت کمال

beyti, bu risâlenin 528 de *(1133-1134)*, yâni Sanā'înin vefatından üç yıl sonra tertîb edildiğini anlatıyor. Her halde bu risâle, başka biri tarafından, Sanā'î'nin vefâtından sonra toplanmış olacak.

Baş : ابتدای سخن بنام خداست انکه بی‌مثل (و) شبه (و) بی همتاست *(1. b)*

Son : ختم این نظم بر سعادت باد رو نقش دم بدم زیارت باد

(21. a).

Bu risâlenin, 1262 H. de *(1845-1846)* vefât eden Vişâl-i Şîrâzî'nin oğlu Maḥmûd'al-Ḥakîm tarafından pek güzel bir ta'lıykle yazılmış bir nüshası, İst. Üniv. K. nin farsça yazmaları arasında 1539 No. da kayıtlıdır; yazılış târihi 1271 dir *(1854).*

II. عطّار 'Aṭṭâr : Kasîde.

Baş : چشم بگشاکه جلوهٔ دلدار
متجلّی است از در (و) دیوار

(31. b).

Son ve ketebe : اینقدر بس بود نصایح (و) بند
در سلوك از فریدالدّین عطّار

(38. a).

(1710 No. ya b.) 37. b deki

انت اعمی عصای تو همدان
کی همی افتی از سر دیوار

beyti dikkate değer ve bu risâlenin Hemedan'lı ve 'Aṭṭâr tahallus eden başka birisine âid olduğunu gösterir. Cust ucū, s. 71-72).

Cilt 300

1716

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 20 × 12.3
Yazı eb'âdı : 13 × 7.9

Ortası şemseli, kenarları ve sırtı meşin mıklaplı mukavva cilt. 91 yap. Yazı ta'lıyk. Her sahîfede 17 satır, yalnız son risalede 22 satır var. Başlıklar ve dikkati çekmesi gereken yerler surhla yazılmış.

I. 'Azîzaddîn Nasafî عزیزالدّین نسفی : Risâla-i awal az Zubdat'al-ḥaḳā'iḳ رسالهٔ اوّل از زبدة الحقایق 1638 No. daki 3. risâle *(1. b - 7. a)*

II. Risāla-i dovum رسالهٔ دوم Ayni No. da 5. risâle *(7. a - 15. b)*

III. Risāla-i savum رسالهٔ سوم 6. risâle *(15. b - 20. b)*

IV. Risāla-i pançum رسالهٔ پنچم 7. risâle *(20. b - 27. b)*

V. Risāla-i çhārum رسالهٔ چهارم 8. risâle *(27. b - 33. b)*

VI. Risāla-i şaşum رسالهٔ ششم 9. risâle *(23. b - 40. b)*

VII. Risāla-i haftum رسالهٔ هفتم

Baş : ... در شرایط جلّه و در آداب ذکر گفتن و در عروج اهل تصوّف رسالهٔ جمع کنید و بیان کنید که در جلّه ...

(41. a).

Son : و ولایت که قرست ...

(44. b. Bu son, 9. risâlenin sonu ve aynıdır.)

VIII. Risāla-i haştum. رسالهٔ هشتم 10. risâle *(44. b - 47. a)*

IX. Risāla-i nuhum. رسالهٔ نهم 11. risâle *(47. b - 51. b)*

X. Risāla-i dahum رسالهٔ دهم 12. risâle *(51. b - 54. b)*

XI. Risāle-i yekdahum (böyle) رسالهٔ یك‌دهم 13. risâle *(55. a - 59. b)*

XII. Risāle-i davazdahum رسالهٔ دوازدهم 14. risâle *(60. a - 64. b)*

XIII. Risāla-i sīzdahum رسالهٔ سیزدهم 15. risâle *(64. ba. 68. b)*

XIV. Risāla-i çhārdahum رسالهٔ چهاردهم 16. risâle *(68. b - 70. b)*

XV. Risāla-i pançdahum رسالهٔ پنچدهم 17. risâle *(70. b - 74. b)*

XVI. Risāle-i şaşdahum رسالهٔ ششدهم 18. risâle *(74. b - 78. a)*

XVII. Risāle-i haftdahum رسالهٔ هفتدهم 19. risâle *(78. b - 83. a)*

XVIII. Risāle-i haştdahum رسالهٔ هشتدهم 20. risâle *(83. b - 84. a. Bu risâle noksandır.)*

XIX. Iṣṭılāḥāt-ı Ṣūfiyya. Farsça *(83. b - 91. a)*

Baş : بسم ... حمد وسپاس خدایرا عزّ وجلّ که درر معانی در تحت صور بیان وعیان میکند و طراز حقایق را در پس پردهٔ دقایق مجازق (؟) نهان میکرداند ...

(83. b)

Son : شست سوی برداشتن خورده هاراگویند که از تقصیر در وجود آمده باشد وصفا وحضور عاشق ومعشوق والله اعلم بالصّواب

(91. a)

Bu mecmûa, 1638 No. daki mecmûayı yazan kişinin yazısıyladır.

Cilt 301

1717

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 18.8 × 11.8
Yazı eb'âdı : 11.7 × 6

Mıklaplı, kenarı altın yaldızlı zencîrekli düz kırmızı meşin cilt. 38 yap. Her sahîfede 15 satır. Yazı güzel bir nesih.

I. Hüdâ'î 'Azîz Maḥmûd هدائی عزیز محمود *(1038 H. 1628)*: «فتح‌الباب و رفع الحجاب» Fatḥ'al-bâb va Raf'al-ḥicâb. Arapça. İnsanın yaratılışı, tövbe, insanın bütün esmâ ve sıfâtı câmi' ve kâinatın özü olduğu hakkında üç baptan meydana gelmiş bir risâledir *(Hüda'î için Osmanlı Müellifleri'ne b. I, s. 185-188)*.

Baş : الحمد لمن لهالعظمة والكبرياء . . . *(1. b)*

Son : قالوا نعم قال فانّ الله ارحم بكم جميعاً من هذه لابنها *(13. b)*

II. Hüdâ'î Azîz M. هدائی عزیز محمود «کشف القناع عن وجه السّماع» Kaşf'al-ḳınâ' 'an vach'as-sımâ'. Arapça. Semâ'ın helâl olduğuna dâir.

Baş : الحمد لله الّذی لا تأخذه غفلة وسنة . . . *(14. b)*

Son : اللهمّ انّا نسئلك التّوفيق والهداية والعناية فی البداية والنّهايه *(23. a)*

III. Hüdâ'î A. M. هدائی حبّة المحبه Habbat'al maḥabba. Arapça. Mahabbetten bahseden bir risâle *(23. b - 38. a)*.

Cilt 302

1718

مجموعه

Macmû'a

Cilt eb'âdı : 14 × 9.2

Yazı eb'â ı : 10.9 × 5.8

Yumuşak, kenarları gömme cetvelli, mıklaplı meşin cilt.

113 yaprak. Gülşen-i Râz ve risâlelerde, her sahîfede 15 satır. Kenarları surh cetvelli. Gülşen'de başlıklar lâcüvertle, öbürlerinde, dikkati çekmesi gereken yerler sürhle. Bâzı yerlerin üstleri sürhle çizilmiş. "Ser-bevvâb-ı âstân-ı Mevlânâ Derviş Mustafa'l-Mavlavî'nin 1029 târihli temellük kaydı var *(11. a)*. Ser-tarıyk Muhammad Ali'nin vakfı. Vakfiyesi 11. b de.

I. Bâzı lûgatler ve bâzı âyetlerin tercemeleri *(1. b - 3. a)*.

II. Şâhidî'nin *(ölm. 957 H. 1550)* bir muhammes-i mütekerriri, bir terci'i, bir gazeli, bu gazele İlmî Dede'nin *(1072 H. 1661)* nazîresi, yine İlmî'nin iki gazeli, Rûhî'nin *(1014 H. 1605)* bir gazeli ve bâzı kıt'alar *(4. a - 10. b)*.

III. Maḥmûd-ı Şabustarî : Gulşan-i Râz *(Farsça. 11. b-47. a)*.

Baş : بنام انك جانرا فكرت آموخت

(11. b) چراغ دل زنور جان برا فروخت

Son : بنام خویش کردم ختم پایان
الهی عاقبت محمود کردان *(47. a)*

IV. 'Azizad'dîn-i Nasafî : Maḳṣad-ı Aḳṣâ عزیزالدین نسفی (مقصد اقصی) Farsça.

Baş : بسم . . . امّا بعد چنین گوید اضعف الضّعفا و خادم الفقراء عزیز بن محمّد النّسفی که چون درویشان کثّرهم الله ازین بیچاره درخواست کردند که می باید که در معرفت ذات خدای تعالی وصفات خدای تعالی وافعال خدای تعالی در معرفت ولایت و نبوت و در معرفت ظاهر و باطن انسان و معرفت در مبدأ و معاد انسانی کتابی جمع کنید و در اوّل کتاب بیان کنید که رونده کیست و راه چیست . . . . *(47. b)*

Son : و بقدر ان که می توانی راحت می رسان اینست کار آدمی و اینست خلاص آدمی سخن کوته شد و الله اعلم بالصّواب *(107. a)*

Ketebe : تمت کتاب . . . . محمود بن ذوالفقار . . . سنه ۱۰۲۵ *(108. a)*

Bu kitap yedi fasl, sekiz babdan meydana gelmiştir. Adının "Maḳṣad-ı Aḳṣâ" olduğu 48. a da kayıtlıdır.

V. Barḳî برقی :

Gülşen-i Râz'daki,

باصل خویش یکره نیك بنگر
که مادر را پدر شد باز مادر

beytinin şerhi. Farsça. Şârih, adını «بنده تراب اقدام اهل خدا برقیٔ واله وشیدا» diye anmakta ve birisinin recâsı üzerine bu beyti şerhettiğini bildirmektedir *(109. a)*. Sicill-i Osmânî'de, 940 ta vefât eden *(1533)* İstanbullu bir Barḳî Çalabî var *(I, s. 14)*. İst. Millet Kütüphanesinde, Alî Emîrî kitaplarının farsçaları arasında 269 No. da kayıtlı, Emîr Gıyâṯaddîn'in "İstivâ-Nâma" sinde 1. a da «تاریخ وفات مرحوم برقی افندی سنه ۱۰۲۰» yazısı var. Bizce şerhin sâhibi, bu zattır.

Baş : بسم . . . حمد بی پایان فراوان مر خداوندیرا باد از پشت پدر انبیا که آدم خاکیست . . . . *(108. b)*

Son ve Ketebe: الهی بحرمت پدر انبیا و اولیا فکر مارا از خطا و زلل مصون و محفوظ و قدم مارا از راهی استقامت لغزیدن نگاه دار بحق حبیب خدا و آله

الاجماد تمت قد وقع الفراغ من هذا النسخة الشرفنه (böyle) عن يد العبد الحقير الضعيف المحتاج الى ... محمود بن ذوالفقار قصبه‌ٔ اركرى قصرى فى شهر سفر (böyle) ١٩ سنه ١٠٢٥ *(111. a).*

Cilt 303

1719

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 11.8 × 17.2
Yazı eb'âdı : 6.3 × 11.8

Ortası, kenarı çifte altın yaldızla çevrili içi güzel ve çiçek motiflerle müzeyyen şemseli, kenarı hafif cetvelli ve tek altın yaldızlı, alt kapağı ve mıklabı kopmuş, tek kapaktan ibâret kalmış cilt. 89 yap. Her sahîfede 15 satır var.

Yazı güzel bir nesih, ilk iki yaprağı, dıştan iki, içten bir lâcüverd çizgi içinde altın cetvelle çevrili; öbür sahîfeleri tek surh cetvelli.

I. ? : Kimin olduğu ve adı belli olmıyan farsça, zikre âit bir risâle. Risâle sâhibi, bu risâleyi, babasının dileği üzerine yazdığını, 1. b de bildiriyor.

Baş : بسم . . . الحمدلله الاحد بذاته وكبريائه الواحد بصفاته واسمائه *(1. b).*

Son : و سبب اين بود كه بسيارى از كسان كه ايشانرا ذوقى از صحبت اين طايفه حاصل شده بود نما ند بيت

بى عنايات حق و خاصان حق
گر ملك باشد سياهستش ورق *(10. b).*

II. عبيدالله بن محمود الشاشى 'Ubaydallāh b. Maḥmūd'aş Şāşī *('Ubayallāh'al-Aḥrār)*. شرح رباعى ابو سعيد أبوالخير Şarḥ-i Rubā'ī-i Abū-Sa'īd Abu'l-Ḫayr. Farsça.

Ḫᵛāca diye anılan 'Ubaydallāh'al-Aḥrār, Taşkend'in Şaş şehrindendir. Soyunun, ikinci halife Ömer'e dayandığı rivâyet edilmiştir. Babası Ḫᵛāca Maḥmūd'dur *(b. Nafaḥāt, s. 444-455; Raşaḥāt terc. s. 236).* 809 ramazanında doğmuş *(1407)*, 895 rabîulevvelinin son günü *(1490)* vefât etmiştir *(Raşaḥāt terc. s. 380-383).* Câmî, Nafahât'ta bu risâleyi telhîs etmiştir *(s. 344-345).*

Baş : بسم . . . الحمدلله فيّاض الحكم والمواهب وموصل الطّالبين الى المطالب *(11.a)*

Son : . . . البته اورا سرورى پيدا شود زيرا كه از خواص محبت آنست كه محب را هيچ لذّت بهتر از ملاقات محبوب نباشد والله تعالى اعلم بالصّواب *(15. a)*

III. Naḳşbandiyya sülûküne âit farsça bir risâle.

Baş : بسم . . . خداوندا بعزّت آنكه بفردانيت ذات متفردى . . . . *(15. b)*

Son : لب ودندان ان خوبان چون ماه
بدين خوبى نبايست آفريدن *(89. a)*

(Baştaki ve sondaki risâleler de Naḳşbandiyya'ya âit olduğundan her üç risâlenin 'Ubaydaallāh'al-Aḥrār'a âidiyeti düşünülebilir).

Cilt 304

1720

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 14 × 10
Yazı eb'âdı : 11.3 × 6.7

Mıklaplı, yumuşak ciltli. 213 yap. Nazım ve nesir kısmında, her sahîfede 15 satır. Yazı ta'lıyk. Başlıklar surh. 83. a dan 85. b nin altıncı satırının sonunadek ayrı ve kötü bir yazı. Manzum ilk eserde, 12. b nin sonundadek kenarlar ve mısrâ araları surh cetvelli. Başlıklar ve dikkati çekmesi gereken yerler surh.

I. عرش‌نامه‌ٔ الهى : فضل‌الله حروفى‌ٔ استر آبادى Faḍlallāh-ı Ḥurūfī-i Astarābādī 'Arş-Nāma-i 'İlāhī. Farsça.

Baş tarafta, Faḍlallāh'ın, Na'îmî mahlasını taşıyan 15 beyitlik ve gazel tarzında bir şiiri. 'Arş-Nāma, 2. a da başlıyor. 2065 beyit (Brown, 1120 beyitlik bir nüshasını görmüştür : Journal of the Royal Asiatic Society; 1907, s. 533-581). Faḍlallāh'ın mahremlerinden bulunduğu, birçok yerde belirtilen Sayyid 'İshāḳ'ın "Ḫᵛāb-nāma" sinde, bu eserin, "Maḥabbet-nāma" ile beraber, Faḍlallāh'ın olduğu tasrîh edilmektedir *(İst. Alî Emîrî; Farsça. 1042. Darvîş Almās b. Ḥusayn tarafından 1214 te istinsâh edilmiş nüsha, 34. b. Yeni basılmakta olan İslâm Ansiklopedisi'nin fransızca ve ingilizce basımlarında, Faḍlallāh Ḥurūfî makalemize b. s. 751-754; 733-735).* Hurûfîler tarafından Ḫalîfat-Allāh diye anılan ve Faḍl'ın en ünlü halifesi olan Sayyid 'Aliyy'al-A'lā'nın "Tavḥîdnāme" sinde de bu eser, Faḍlallāh'ın olarak tasrîh edilmektedir *(İst. Üniv. K. Farsça. 1158; Muṣṭafā b. Abdāl-i İlāhî Murtaḍā tarafından 1134 te istinsâh edilmiş nüs. 34. b). 'Arş-name*nın 1167 saferinde istinsâh edilmiş bir nüshası da İst. Millet K. de Emîrî'nin Farsça kitapları arasında 992 No. da kayıtlıdır. Bu eserin elli beyti, mensûr olarak şerhedilmiştir. A. Emîrî K. arasında 1037 No. da kayıtlı mecmuada, 39. b-68. a yapraklarındadır.

Faḍlallāh, 796 zilka'desinin 6. günü *(3 eylül 1394)* Alınca'da öldürülmüştür *(b. Abdülbâki Gölpınarlı : Bektâşilik - Hurûfilik ve Faḍlallvh'ın öldürülmesine düşürülen üç tarih ; İst. Üniv. Şarkiyat Mec. V, İst. 1963, s. 15-22).*

Baş : بئ بسم الله الرّحمن الرّحيم
آدم خاكيست اى ديو رجيم
(2. a)

Son ve ketebe : تابود آوازهٔ عرش و كلام
از منت بر عاشقان حق سلام

قد وقع الفراغ عن تحرير هذه النّسخة الشّريفة فى شهر جمادى الاولى
سنه احد وستين والف . . . . عن يد افقر عبادالله عمر عن قلعهٔ
اسكندريه . . . .
(77. a)

Bu risâleden önceki şiirin matlaı şudur :

قد رأت عيناى فى دارالسّلام
قاصرات الطّرف فى ظل الخيام
(1. b)

II. امير اسحق Amîr 'Iṣḥāḳ : اشراط ساعت Aşrāṭ-ı Sā'at. Farsça. Bu nüsha noksandır. 82. b de kâşifesi « توريت » dir ve bu yapraktan sonrası yoktur. "Aşrāṭ-ı Sā'āt *('at)*-ı Amîr 'Iṣḥāḳ « اشراط ساعات (ساعت) امير اسحق » başlığını taşıyan tam nüshası, 1723 No. dadır; tavsîfine bakınız. Bu noksan nüsha, « هذا كتاب قيامت نامه » başlığını taşımaktadır.

Baş : آغاز سخن ز فضل الله
كر ديم كه اوست هادئ راه
(78. b)

Son : شد محشر خلق جمله عالم
ان جاى معزّز و مكرّم
(82. b)

III. Bir duâya ve havâssına âit sonradan kötü bir yazıyle yazılmış. Türkçe *(83. a-85. b).*

IV. ? : Hurûfîliğe âit farsça mensûr bir risâle.

Baş : بسم ... در تقسيم وجه د و ح بشناس و بخوان اى خوانندهٔ
خطط وجه كريم د ء م كه ح لب ء م فرموده است كه خلق الله
تع آدم على صورته . . .
(85. b)

Son ve ketebe : پس منزل آخر همه از علما و زاهدان و حكما و شهدا بعالم عشق الهى
ميكشد كه اذا قتلته فانا ديته تحريراً فى اواسط شهر ذى القعده سنه اثنى
ستين والف تمت الكتاب بعون ف وهاب عن يد افقر الفقرا عمر بن
حسن بنده از بندگان ف ذوالمنن
(213. a)

Cilt 305

1721

?

Mav'izaya âit başı ve sonu noksan bir kitap

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 18 × 12.8
Yazı eb'âdı : 13.5 × 9.5

Sırtı ve kenarları meşin, üstü ebrî kaplı mukavva cilt. Yazı nesih. Satırlar muhtelif.

Birçok yerde « وقف حبيب فقيرى » kaydı var *(Meselâ 32. a, 47. a, 67. a, 84. b... 327. b)*. IX. asrın *(XV)* başlarında yazılmış. Bütün kitap aynı yazıyle. Tasavvufa dayanarak akaaid ve a'mâlden, aylardan, ayların, gün ve gecelerin faziletlerinden bahseden bir kitaptır. Cunayd, Şiblî, Yaḥyā b. Ma'āz, Sayfaddîn-i Bāḫarzî, Sa'dî-i Şîrāzî, 'Aṭṭār, Mawlānā, Faḫraddîn-i 'Irāḳî gibi hicrî VII. asra kadar *(XIII)* gelip geçen sûfîlerle sûfî sâirlerin sözleriyle, şiirleriyle iştişhâd edilmektedir *(Mes. 6. b, 116. b - 117. a, 149 b, 271. a, 285. a - b, 302. b, 303. b - 304. a, 319. a)*. Mawlānā Calāladdîn'in,

باز آ باز آ هر انچه هستى باز آ

mısraiyle başlıyan meşhur rubâîsi de bu kitaba alınan şevâhid içindedir *(274. b)*. Mawlānā'ya, hicrî IX. yüzyılın başlarında *(XV)*, "Rūmî" denmiye başlandığını da anlamaktayız *(319. a)*. Kitapta, « فى الخامس شهر المبارك ذى الحجه فى وقت الظهر فى يوم الخامس السبت سنه تسع اربعين وثمانمايه » *(97. b)* ve « تمت و كان ذلك فى التاريخ ماه جمادى الآخر فى وقت الاستوا در قريهٔ اظاغو بكوه سنه ثمان و اربعون وثمانمايه » târihleri var *(207. a)*. Her ikisi de kitabın bitimine âid olmayıp yazılan faslın bitimine âit. Bu bakımdan 73. a daki münâcâtın sonunda bulunan ve kenara yazılmış olan « و فرغ من تحريره وقت الاستواء فى يوم السبت فى سابع شهر جمادى الاخر سنه سبع واربعون وثمانمايه كتبه الفقير الحقير الرّاجى الى الله تعالى حاجى ابوبكر بن على بن حسين بن ابوبكر بن طاهرى فقيرى معروف سبحستانى رحمة الله عليه » ketebesi de böyle bir târihtir ve bu kitap, tek bir kitaptır. Baştan sonadek aynı yaziyle yazıldığı için Sicistānî diye tanınan Ḥacı Abūbakr b. 'Alî b. Ḥusayn b. Abūbakr b. Tāhirīyy-i Faḳîrî, kitabı yazan zattır. Besmeleyle başlıyan ve hâtimeyle biten kısımlar, mev'ızaların başlangıcı ve bitimidir. Kitabı vakfeden Ḥabîb Faḳîrî,

ya yazarın bizzat kendisidir ve mahlası Ḥabîb'tir; yahut da yazarın mensuplarından ve yakınlarınan biridir. Fakat vakıf yazısı, bizce aynı yazı olduğundan birinci ihtimâl daha kuvvetlidir.

Baş : نظم دهم در شان صدّیق چنین فرمود که الّذین یؤمنون بالغیب در شان . . . *(1. b).*

Son : یار در انجمن نمی کنجد نام او در دهن نمی کنجد
هر کرا عشق او بمیرا ند او خود اندر کفن نمی کنجد
تا بخون من آستین بر زد بنده در پیرهن نمی کنجد
(Kâşife) : حسن
(327. b)

Cilt 306

1822

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 20.2 × 13.8

Yazı eb'âdı : Muhtelif

Üstü ebrî kaplı, kenarları ve sırtı meşin, mıklaplı cilt. 270 yap. Birçok sahîfelerde 11 satır. Yazı ta'lıyk. İlk risâleyle ikinci risâlenin kenarlarında çift surh cetvel. Başlıklar surhla yazılmış. I. risâlenin bâzı s. lerinin kenarları cetvelsiz. Ciltlenirken formalar karışmış. Kâğıt ve yazı bakımından X-XI. asr-ı hicrîye *(XVI-XVII)* âit. 1. b de, üstte, içinde dört kitap olduğu, yanlış olarak kaydedilmiş.

I. عزیزالدّین نسفی کتاب مبدأ و معاد Kitāb-ı Mabda'u ma'ād. Farsça.

Baş : الحمدلله ربّ العالمین . . . امّا بعد چنین گوید اضعف ضعفاء وخادم فقراء عزیز بن محمدالنّسفی صوفی که جماعت درویشان کثّرهم الله تعالی ازین بیچاره در خاست کردند که می باید که در معرفت عالم کبیر و عالم صغیر و در معرفت مبدأ و معاد رسالهٔ جمع کنید و بیان کنید که اوّل نزولست و انگاه عروج یا اوّل عروجست انگاه نزول و دیگر درخواست کردند که سخنان هر طائفه نقل کنید و از خود هیچ سخن مکنید . . . *(1. b)*

Son ve ketebe : . . . از جهت انك بواسطهٔ طمع جند صفتهاء بد در ولی پیدا آید هر کز دوای ان نتوان کرد تمت الکتاب مبدأ و معاد بحمدالله الملك الوهاب الاهابی (؟) والسّلام وصلوة علی خیر خلقه محمّد وآله اجمعین کاتبه و درویش حیدر قولی کوجك بابا البرزحی *(67. b)*

(70. b ye kadar yazısız. 71. b de bir hadîs ve Hz. Ali'nin bir sözünün şerhi).

II. A. N : مقصد اقصی Maḳṣad-ı Aḳṣā. Farsça.

Baş : بسم امّا بعد چنین گوید اضعف ضعفا و خادم الفقرا عزیز بن محمّد نسفی صوفی که جماعت درویشان کثّرهم الله تعالی ازین بیچاره در خاست کرد ند که می باید که در معرفت ذات خدای و صفات خدای . . . . *(72. a)*

Son : کار آدمی وکمال آدمی در این است خلاص و نجات آدمی
مصراع سخن کوتاه شد والله اعلم
تمت الکتاب بعون الملك الوهاب *(169. b)*

(Nüshada, 141. b, «آفتاب پادشاه» sözüyle bitiyor. Kâşifesi, «عالم» dir. 1718 No. da kayıtlı nüshada, ibâre şöyle devâm ediyor: «آفتاب پادشاه ملك است حیوانات . . . . . ومظهر صفات روح اضافی است. . . . . 97. a. Bu nüshada, 158. a, «وآدمیان کار کنانند . . . .» diye başlıyor. Bu ibâre, 1718 No.da, 98. a da 2. satırda balışıyor; bu sûretle iki sahîfe kadar eksik var. 164. b nin kâşifesi «و علما» 163. a nın başlangıcı «روح اضافیست» dir; burda da az bir noksan var. Böylece bu risâlenin içine 3. ve 4. risâleler girmiştir).

III. ؟ : رساله ایمان واسلام واحکام وارکان Risāla-'i 'İmān u'İslām ve aḥkām u erkān. Farsça. İman ve İslâmın bâtınî, ma'nâlarını, daha doğrusu teşriî hikmetini de bildiren bir risâledir. Sünnet namazların rik'atleri; 144. a; kanın abdesti bozması; 144. b; gusülde ağza, burna su vermenin farzoluşu; 145. a; bakımından risâle sâhibi Hanefiyyedendir.

Baş : بسم . . . اما بعد بدانك اسعدك الله فی الدّارین که این کتابیست در بیان ایمان واسلام واحکام وارکان . . . *(142. a)*

Son : اگر از جماعت یکی بجای آورد از گردن دیگران ساقط شود والله اعلم بالصّواب *(145. a)*

IV. İman ve İslâma âit bir risâle. Farsça.

Sonunda «الابجد طریقت» faslını İmâm Ca'far'uṣ-Ṣādık'a atfen alan ve İmâm'ın adını, «علیه السّلام» diye tebcîl eden risâle sâhibi, bilhassa 146. a da, abdestte, ayaklara meshi bildirmesi bakımından İmâmiyye'dendir.

Baş : بسم . . . امّا بعد بدانك سالك از روی استفاده سوأل کرد که اسلام بنزد اهل تحقیق بطریق یقین چون تواند بود . . . *(145. a)*

Son : لطفت بکدام ذرّه پیوست دمی
کان ذرّه به از هزار خورشید نشد

V. Yūnus Peygamber'in balık karnına düşmesini te'vîl yollu bir risâle. Farsça.

Baş : همچو یونس ماند در ماهی نهان چون هدایت آمد و دادش نهان
امّا بعد بدانك درویشی از روی استفاده سوأل کرد که یونس در بطن ماهی در دریا . . . *(149. b)*

Son : . . . واز جنس طبیعت بیرون آید و بحق پیوندد که کلی (böyle) شی یرجع الا (böyle) اصله والله اعلم
پای درین صفه نه و باز دان راز جهل صوفی ویك پیرهن *(153. a)*

VI. Suâl-cevap tarzında, başı noksan olan ve Abdallerin traş geleneğindeki remze, semâa, kemâle âit bir risâle. Farsça.

Baş : باب اگر پرسند که سروپا بر هنه‌ئی از که مانده است *(153. b)*

Son : کمال بلوغ سفر از حق بحق بلوغ کمال باسماء صفات الهیّه بلوغ کمال بانّه لایعلم الاّهو *(155. b)*

VII. Fakr'e âit küçük bir risâle. Farsça.

Baş : قال رسول‌الله صلّی‌الله علیه وسلّم الشّریعة اقوالی . . . *(156. a)*

Son : توحید صرف وحدت محض نباشد وذلك المراد من الفقر باتفاق اهل‌الله
(157. b. 158. a-169. b de Maksadı Aksā'nın sonu var. 170 ve 171. yapraklar boş.)

VIII. Tasawufa ve Fütüwete âit bir risâle. Farsça.

Baş : باب در بیان جهل مقام آورده اندکه درویش را هزار و یك مقام دانستن تا درویش باشد . . . *(172. a)*

Son : تا هفده پشت ان نیزه را داشت بحمزهٔ کوجك رسید همجنان پشت به پشت داشتند مداحان مصطفی ومرتضی والله اعلم *(201. a)*

Kırk makamdan, tarikat guslünden, cârûb hizmetinden, yâni ortalığı süpürme edeplerinden, fakrin şeriat, tarikat ve hakıykatinden, Çhâr pîr ve Çhâr tekbîrden,

âlemde tasarruf sâhibi dört erenden, kıbleden, hırkadan, şeriat, tarikat ve hakıykatten, bey'atten, vasıyyetten, tevellâ ve teberrûdan, Gadîru Ḫumm'da Hz. Peygamber'in, Hz. Ali'yi vasıy ve halife tâyininden, Hz. Ali'nin, bellerini bağladığı kişilerden ve gönderildikleri yerlerden, şedd kuşanmaktan, seccâdeden, taştan, şeddlerin envâından, tâcdan, posttan, yemek yemekten, palheng ve tennûreden bahseden bu kitap, birçok yeri suâl-cevap tarzında yazılmış bir "Futuwat-nāma" dir. 187. b de, son satırda, Sayyid Nāṣır-ı Ḫosrav'in risâlesinin adı geçmektedir ki bu Nāṣır, V. asr-ı hicride yaşayan Nāṣır-ı Ḫosrav değil, manzûm "Futuwat-nāma"si olan Nāṣırî'dir. Nāṣırî, "Futuwat-nāma" sini 689 da *(1290)* yazmıştır. 199. b de de «حضرت سید عابد حسینی» nin adı geçiyor. Bu zât da, Sayyid Şāh Murād diye tanınan Mîr Muḥammad 'Ābid olsa gerektir *(Farhang, s. 365)*. İnanç bakımından İmâmiyyeden olan müellifin kim olduğu belli değildir. Ancak verilen îzâhât, Şayḫ Sayyid Ġaybî oğlu Şayḫ Sayyid Ḥusayn'in ve Sayyid Muḥammad b. S. 'Alā'addîn Raḍawî'al-Ḥusaynî'nin "Miftāḥ'ad-daḳā'ıḳ fî Bayān'al-Futuwati va'l-Ḥaḳā'ıḳ" adlı Fütüwet-nâmelerine tamâmiyle uymaktadır. Mecmûanın sonuna, Bāyazîd b. Muḥammad zamânında *(886-918 H. 1481-1512)* tertib edildiği kayıtlı olması bakımından bu risâlenin, Raḍawî'ye kaynak olması ihtimâli serdedilebilir *("İslâm ve Türk illerinde Fütüvvet teşkilâtı ve kaynakları" adlı makalemize, bilhassa 14-15. s.lerle 24-29. s.lere; İst. Üniv. İktisat Fakültesi Mecmuası, 11. cilt, No. 1-4, Ekim-1949-Temmuz 1950. Bütün makale, mec.nın 3-360. s. lerindedir ve 116-203. sahîfelerde ikisi arapça, öbürleri farsça olarak altı Fütüwet-nāme'nin tıpkı basnımı ve tercemesi de vardır. S. Ḥusayn'nin Fütüwet-nâmesi de aynı Mec. da, Fütüwet-nâme-i Sultânî hakkındaki mutalâalarımızla ve bir önsözle neşredilmiştir: Cilt. XVII, No. 1-4)*. Şunu da söyleyelim ki bu mecmûayı tertîb eden zât, pek bilgisizdir. Âyet ve hadîsler tamâmiyle yanlış yazılmıştır. Alınan risâlelerin de başları ve sonları yoktur.

IX. «کنت کنزاً» hadîsinin şerh ve îzâhı. Farsça mensûr.

Baş : باب قال‌الله تعالی کنت کنزاً مخفیاً قبل الایجادالعالم والآدم سوال حق‌تعالی که مخفی بود از که مخفی بود . . . *(204. a)*

Son : من سوالش را جوابی گفته ام درّ معنی را بحکمة سفته ام *(208. b)*

Başlangıcına bakılırsa bu risalenin de başı yoktur. Sonunda, 618 H. de *(1221)* şehîd olan Nacmaddîn-i Kubrā'dan bahsediliyor *(208. b)*.

X. Varlık ve yokluk hakkında tasavvufî bir risâle. Farsça mensûr.

Baş : بسم . . . بدانك هستی جنانك هست ونیستی را بکرد سرا پردهٔ او راه نیست . . . *(209. a)*

Son : وهرگز نیست ونابود نخواهد بود این است وجزاین نیست بتحقیق و یقین باقیٔ دگر هست خیالات محال والله اعلم بالصّواب *(212. b)*

XI. Mawlānā'ya atfedilen bir şiirdeki bir beytin şerhi. Farsça mensûr.

Baş : ماهی اندر خاك دانی یافتم دانی که چیست
شاهی اندر پاسبانی یافتم دانی که چیست

بدان ای درویش که ماه در خاکدان صفت روح لطیف است ...
(212. b)

Son : ودرّها معانی را درصدفهاء صورت بقدر قابلیت هرکسی بدور ساند
(214. a)

XII. Hurûfîliğe dâir ve kâinâtı insana tatbıyk yollu bir risâle. Farsça mensûr.

Baş : بسم . . . امّا بعد بدانك ای طالب که پروردگار ترا از جار عنصر در وجود آورده است . . .
(214. a)

Son : خدای تعالی کلیمه (böyle) الهیست که از زبان آدمی وآدمی زاده ظاهر می شود در همه اشیا به بین تا بیابی انشاالله تعالی
(217. a)

XIII. Ezel ve ebedi, mebde' ve maâd olarak te'vîl eden ve Hurûfîliğe dayanan, Yūsuf-i ʿĀmirī, Nacm-i Dāya, Mawlānā, ʿIrāḳī, Kamāl-i Ḫucandī, Maġribī gibi hicrî VII-IX. yüzyıllarda yaşıyan *(XIII-XV)* kişilerden istişhâdlarda bulunan bir risâle. Farsça mensûr.

Baş : بسم . . . بعد وبدانك ازل عبارت از مبداست وابد عبارت از معادست . . .
(217. a)

Son : خود بود که گفت کشت جاری خودتن ز دو گفت عابدا بس
(227. b)

"Sondaki «عابد» risâleyi yazanın mahlası olabilir. IX. risalenin îzâhına b.

XIV. محمد بن شیرین مغربی Muḥammad b. Şîrîn-i Maġribī : جام جهان نما Cām-ı Cihān-numā. Farsça; mensûr.

Baş : بسم ... حمد بی حد وشکر بی عدد سزای ذاتی که وحدتش منشی احدیت . . .
(228. a)

Son : و برهمین اختصار کنیم که وقت عزیزست وکار بهتر ازین در پیش است والله یقول الحق وهو یهدی السبیل تمت الرساله جام جهان نمای بتائید (بتایید) خدای والله اعلم بالصّواب
(238. a)

(2121 No. daki mecmûanın 11. risâlesine b.)

XV. Kalenderîliğe kabûle, Çhâr-darb tıraş ve bey'at'e âid çok mühim bir risâle. Farsça; mensûr.

Baş : بسم . . . امّا بعد وبدانك ارباب طریقت وسالکان سراجهٔ حقیقت . . .
(244. a)

Son : و هر که نمی توانست تراشید قصر فرمود این حلق و قصر ماند درمیان مؤمنان ومسلمانان والله اعلم بالصّواب
(251. b)

XVI. : كفاية الاسلام Kifāyat'al-'İslām. Farsça manzum ve mesnevî tarzında.

Baş : حمد بی حد خدای یکتارا انك جان داد وعقل (و) دین مارا
(252. a)

Son : همه را یا مفتّح الابواب بنا راه صدق وخیر وصواب
(259. b)

İman, İslâm, ihsan, tahâret, abdest, gusül, teyemmüm ... gibi farzları kısaca bildiren ve Sünnî inancına göre 29 baptan meydana gelmiş olan bu manzûm risâlenin sonundaki,

شد تمام این کفایت الاسلام باد بر مصطفی درود وسلام
نظم این مختصر محرّم بود سال هشتصد ولی یکی کم بود

beyitleri, adını ve 799 H. de *(1396)* yazıldığını bildiriyor *(259. a)*; fakat nâzımı, kendi adını zikretmiyor.

XVII. Başı noksan ve fıkha âit farsça mensûr risâle : Sünnî inancına göre.

Baş : اگر کسی رکوع دوم را بامام نیا بد . . . *(260. a)*

Son : و تمامی حالات حج مقدمات اگر خواهی که بدانی انرا از مناسك توانست . . .
(264. a)

XVIII. Arapça evrâd *(264. b-265. b. Yazı kötü ve harekeli nesih).*

XIX. Sayyid Ni'mat-Allāh'ın *(820 H. 1417)* tarîkat silsilesi *(ayrı bir ta'lıykla. 266. b-267. a).*

XX. باب در بیان جهارده معصوم پاك *(Arapça nesih yazıyle. 12 İmâm'ın ergenlik çağına erişmeden şehîd edildikleri rivâyet edilen 14 erkek evlâdının adları, kaatilleri ve kabirlerinin bulunduğu yerler. 267. b-268. b).*

XXI. باب در بیان شد میان بستها Bāb dar bayān-ı şadd-i miyān-bastahā. Türkçe ve şekilleri resmedilerek *(269. a).*

XXII. Farsça bir dibâce *(ayrı bir ta'lıykle)*.

Baş : بتوفیقش جو روشن دیدم آواز سخن‌را هم بنامش کردم آغاز
(269. b)

Son ve tarih : و ازواج (و) اصحاب محترم او بادکه هر یك ستارهای برج مهترند رضوان‌الله علیهم اجمعین و بر روزکار سلطان‌السلاطین سلطان بایزد بن محمد خان در مسند شاهی سالهای نامتناهی پایند مستدام دار باقی وضیع (و) شریف
(270. a)

Hâşiyedekiler:

XXIII. Şayḫ Şafiyy'addîn Ardabîlî'nin *(735 H. 1335)* manâkıbına âit başı ve sonu olmıyan bir yazı *(142. a - 147. b)*.

XXIV. Tasavvufa âit farsça mensûr bir risâle.

Baş : بسم . . . حمد وثنای نامتناهی پروردگاری را که استحکام قواعد اسلام واصحاب طالبان سعادات ملکوتی کردانید . . .
(204. a).

Son : هر کوبره علی عمرانی شد چون خضر بسر چشمهٔ حیوانی شد
از وسوسهٔ فعال شیطانی شد مانند علا دولهٔ سمنانی شد
(208. a).

XXV. Bir rubâînin şerhi. Farsça.

Baş : بسم . . .
دی بر سر گور ذله غارت کردم مرپاکانرا جنب زیارت کردم
(208. a).

Son : ورنه سایه خود بخود چیزی ندید والله اعلم بالصّواب
(209. b)

(Bu risâle güzel ve ayrı bir ta'lıykle yazılmıştır.)

Cilt 307

1723

مجموعه

Macmû'a

Cilt eb'âdı : 14.5 × 9.3
Yazı eb'âdı : 10.7 × 5.7

Yumuşak meşin ciltli, kenarları düz cetvelli, mıklaplı cilt. 149 yap. Mensur risâlelerde 15, manzumlarda 17 satır. Yazı Ta'lıyk.

I. فضل‌الله حروفی Faḍlallāh-ı Ḥurūfī : نونامهٔ صاحبیل ج ه Nawm-nāma-'i Ṣāḥib-ta'wīl calla zikruhū.

Hurûfîlerin miftâhına göre yazılan bu yazı, 1. a da, üstte yazılıdır. Bu kitabın bir nüshası, İst. Ali Emîrî K. de, Ken'an Bey kitapları arasında 1030 No da kayıtlı mecmûadadır ve mec. ın ilk risâlesidir *(1. b - 38. a. 1207 yılı martının 15. günü Kāsım adlı biri tarafından yazılmıştır)*. Bir nüshasının da Cambridge Üniv. K. de bulunduğunu biliyoruz (*Dr. Sādık Kiyā: Vāja-nâme-i Gurgānī; Tehran Üniv. Yayın. 1330 Ş. hicrî, s. 34 ve devâmı, 42 v. d.*). Bu risâle, Faḍlallāh'ın ruyalarını anlatan ve bu arada hâl tercemesine âit birçok noktaları aydınlatan ve Gürgân lehçesiyle yazılmış bulunan bir risâledir.

Baş : در حدیث قدسی حق عزت (حضرت عزت) می فرمایدکه لولاك لما خلقت الافلاك وچون حق رسالت (حضرت رسالت) می فرمایدکه من که محمّدم از طرف دست راست آهّ (الله) بر خیزم . . .
(1. b)

Son : جمیع حالات او بینا شوکه این همه در ولایح وظاهر وتابانست بی شك و تردّد تمت بعون فضل خدا
(41. a)

II. امیر اسحق Amīr İsḥāḳ : اشراط ساعت Aşrāṭ-ı Sā'at. Farsça.

Amîr, yahut Sayyid İsḥāḳ, Sayyid Şarîf'in "Ma'ādiyya"sında Faḍlallāh'ın halifeleri arasında zikredilmektedir *(İst. Millet. Ali Emîrî K. Farsça. 1027. 51. b-52. a. Aynı K. nin aynı kısmında 269 No. da kayıtlı bulunan ve Darviş 'İsā b. Kamāladdīn H"āca Ergirî tarafından 1212 de yazılan Amir Gıyāṭaddīn'in İstivā-name'sinde de halifeler arasında adı geçer; 29. a, 37. a)*. Kitapta,

اشراط خدا که هست ده آیت ان ده که یکیست از بدایت

beytinden, adının "Aşrāṭ-ı Sā'at" olduğunu anlıyoruz *(65. b)*

تاریخ چو ضا دویی وطی بود پنج نقطه زحرف بدر بنمود
چون نقطهٔ آیت مشانی ختم همه صورت و معانی

beyitlerinden de 824 *h.* de *(1421)* yazıldığı anlaşılıyor *(108. b)*. Sa'îd Nafîsî, "Târîḫ-i naẓm u naṯr-ı Irān" da Sayyid İsḥāḳ-ın, Maḥram-nāma'yi 828 de yazdığını bildirir *(I, s. 281)*. Aynı kitabın II. cildindeyse 831 de yazdığını söyler *(s. 791)*. İst. Millet K. Alî Emîrî kitaplarının Farsça kısmında, 1031 No. da kayıtlı bulunan Maḥram-Nāma'nin dîbâcesinde 828 rabîulevvelinin 21. günü (1424) başlandığı, 40. b de, 835 târihi bulunduğu dikkate alınırsa, belki de 835 sonlarında (1432) bitmiştir *(Neşredilecek "Ḥurūfî Metinleri Kataloğu"muza b)*.

Baş : آغاز سخن ز فضل الله کردیم که اوست هادیٔ راه
(43. a)

Son : یا فضل خداء سو حرف کن فضل و بحرف خود کنم صرف
(122. b)

III. مثالی Miṯālī : کشّاف الوجود Kaşşāf'al-vucūd. Farsça mensûr ve Ḥurūfîlik'e dâir.

Baş : بسم‌الله‌الرّحمن‌الرحیم و به نستعین الحمدلله ... وقال رسول‌الله صلّی‌الله علیه وسلّم فاتحة الکتاب سبع آیات احدیهنّ بسم‌الله‌الرّحمن‌الرّحیم این حدیث شریفرا در اینجا . . .
(127. b)

Son : که در حساب جمل بیان کردیم والسّلام علی من اتّبع الکلام تمت الرسالة الکشّاف الوجود بعون اه ربّ العالمین ومالك یوم‌الدّین تم سنه غ ل ب
(1032)

(1016 H. de; 1607; vefât eden bir Edirneli Misâlî var. Belki bu zattır. Nâil: Tezkireler Kataloğu, müsvedde. İst. Üniv. K. M harfi).

Cilt 308

1724

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 17 × 12
Yazı eb'âdı : 11.5 × 7.3

Sırtı ve kenarları meşin, mıklaplı ve üstü kâğıt kaplı cilt. Birinci kitapta her s. de 15, öbüründe 17 satır var. Yazı güzel bir nesih. Başlıklar surhla yazılmış. Hicrî IX. asrın sonlarına, nihâyet X. asra âittir *(XV-XVI)*.

I. فریدالدّین عطّار Farîdaddîn 'Aṭṭār : اسرارنامه Asrār-nāma. Farsça. 'Aṭṭār'ın bu eseri, Sa'îd Nafîsî'ye göre 3100 beyte yakındır. 1298 de Tehran'da basılmıştır. Bu kitaptan bir de intihâb meydana getirilmiştir. Bu nüshanın, 1144 beyit olduğuna göre intihâb olması gerektir *(b. Cust u cū; s. 104-105)*.

Baş : بنام انك هستی نام ازو یافت فلك بالا زمین پستی ازو یافت
(1. b).

Son : سخن با درد تر زین کس ندیده‌ست کزین هر بیت خونی می چکیدست
(40. b).

II. عطّار 'Aṭṭār : الهی‌نامه İlāhī-nāma. 'Aṭṭār'ın bu mesnevisinin ilk kısmı, tarafımızdan türkçeye çevrilmiş ve Şark-İslâm Klâsikleri serisinin 16. kitabı olarak 1947 de Maârif V. tarafından yayınlanmıştır.

Baş : الهی‌نامه را آغاز کردم بنامت باب‌نامه باز کردم
(41. b)

Son : که جز از فضل تو روئی ندارد که از طاعت سر موئی ندارد
(247. b)

Cilt 309

1725

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 16 × 10.8
Yazı eb'âdı : 13 × 6.5

Üstü kâğıt kaplı, kenarları ve sırtı meşin, mıklaplı cilt. Mahfazalı. Yazı ta'lıyk. 2. risâlenin sonunda سید حقّی imzâsı var. Mecmua aynı yazıyle yazılmış. 366 yap. Satırlar muhtelif.

I. ابوالفتح محمّد بن مظفّرالدّین محمّد بن حمیدالدّین عبدالله (شیخ مکّی) Abu'l-Fatḥ Muḥammad b. Muẓaffaraddîn Mu. b. Ḥamîdaddîn 'Abdallāh (Şayḫ Makkī): الجانب الغربی فی حلّ مشکلات شیخ محی‌الدّین العربی al-Cānib'al ġarbī fī ḥalli muşkilātı Şayḫ Muḥyiddîn al-'Arabī. Farsça. 63. b de müellif kendi adını anar; 2. a da, Yavuz Selim adına yazdığını açıklar *(saltanatı. 886-918 H. 1481-1512)*.

Baş : بسم . . . ربّنا اتمم لنا نورنا واغفرلنا وصلّی‌الله علی محمّد و آله سپاس بی قیاس توحید اساس بی التباس محمّدی . . .
(1. b).

Son : . . . حاضر لدیك فانظر ما تقول واحذر الفضول والله یقول الحقّ و هو یهدی السّبیل والله اعلم واحکم
(69. b).

II. Dar bayān-ı ḳavā'id-i Taṣawuf va ta'vîl-i ẓāhir. Bir buçuk sahîfesi farsça, yarım sahîfesi türkçe ıstılâhât-ı sûfiyyeyi îzâh eden bir yazı.

Baş : توحید اسقاط اضافاتست . . .
(69. b)

Son : و انّما یسعنی قلب عبدی مرتبه‌سین بولمز فاعرف جدّاً سید حقی تمت
(70. a).

III. İbni 'Arabî'nin bir şiirinin şerhi. Arapça.

Baş : الحمدلله‌الذی اظهرالخلایق بحسب ذاته . . .
(70. b)

Son : فهذا حسن حاصل لنا فی اشتداد نارالعشق
(71. b)

IV. Maṯnawī'den müntahabât (Sonu eksik).

Baş : ان خدایی که فرستاد انبیا نی بحاجت بل بفضل کبریا
(72. b)

Son : دفتر صوفی سواد حرف نیست جز دل اسپید همچون برف نیست
زاد (Kâşife)
(367. b)

Cilt 310

1726

مجموعه

Macmūʿa

Cilt eb'âdı : 21.5 × 15.5
Yazı eb'âdı : 12.5 × 8.5

Sırtı ve kenarları meşin,. üstü ebrî kaplı mukavva, mıklaplı cilt. Yazı ta'lıyk. Başlıklar ve dikkati çekmesi gereken sözler surhla yazılmış.

I. عزیزالدّین نسفی : بیان‌التّنزیل ʿAzīzaddīn Nasafī : Bayān'at-tanzīl. Farsça. Kitāb-ı tanzīl'in pek muhtasar olduğunu, Kaşfa'al-ḥaḳā'iḳ'ın da pek mufassal bulunduğunu, bu ikisi arasında bir kitap tertîbini istiyenlerin isteğine uyup bu kitabı yazdığını ve adını Bayān'at-tanzīl koyduğunu mukaddimede bildiriyor.

Baş : بسم . . . حمد وسپاس بی غایت خدایرا جل‌جلاله و تعالی کبریاوه
و لااله غیره . . . *(1. b)*

Son : وعزلت اختیار کند در چنین وقت والباقی سیاتی تمت کتاب بیان
التنزیل . . . *(93. b)*

II. نسفی A. Nasafī : کتاب تنزیل Kitāb-ı tanzīl. Farsça. 85. a dan sonra 96. a ya geçiliyor. Sonu eksik.

Baş : بسم . . . اما بعد چنین کوید اضعف ضعفاء وخادم فقرا عزیز
ابن محمّدالنّسفی که جماعتی درویشان کثّرهم‌الله تعالی ازین ضعیف بیجاره
درخواست کردند که می باید که در معرفت عالم کبیر وعالم صغیر ومبدأ
ومعاد رساله جمع و بیان کنی که مبدای هر یك جداست . . . *(93. b)*

Son : بعضی میکویند که جوهر اول که تخم عالم کبیرست
روح اول *(Kâşife)*
(85. b)

III. نسفی A. Nasafī : مقصد اقصی Maḳṣad-ı Aḳṣā. Farsça.

Baş : بسم . . . اما بعد چنین گوید اضعف ضعفا وخادم فقرا عزیز بن
محمّدالنّسفی که جماعتی درویشان کثّرهم‌الله تعالی ازین بیجاره درخواست
کرد ند که می باید که در معرفت خدای و صفات خدای و افعال خدای
در معرفت ولایت و نبوت . . . *(96. b)*

Son : و در این است خلاص ونجات آدمی سخن کوتاه شدالله اکبر تمام
کتاب مقصد الاقصی . . . *(183. b)*

Cilt 311

1727

؟

Hikmete âid bir kitap

Farsça

Cilt eb'âdı : 16.6 × 12.3
Yazı eb'âdı : Muhtelif

Kenarı zencîrekli, ortası şemseli mıklaplı cilt. 182 yap. 1. b - 8. b de yazı nesta'lıyk. 9. a-98. b nesih. 99. a-106. b, ilk kısmın yazısı. 107. b-167. b gene aynı nesihle. 168. a dan sonadek baş taraftaki nesta'lıykle. Başlıklar surh. Dikkati çekmesi gereken yerlerin ve âyetlerle hadîslerin üstleri surhla çizilmiş. Nesihle yazılan kısımdaki yazı, Selçuk devrinin karakterine uygun; kâğıt da aynı husûsiyette, pek az aharlı. «ع» ve «م» ler Selçuk yazısı karakterinde. «د» lar noktalı. «فرمودَ، شودَ، بودَ، نشودَ» gibi *(meselâ 41. b)*. Buna nazaran nesta'lıykle yazılan kısımlar, bu nüshanın sonradan, bir başka nüshadan tamamlandığını gösteriyor. Müellif, mukaddimede usûl, fıkıh, ahlâk ve duâdan ibâret dört kısım üzerine yazdığını söylemekte *(2. b)*. Birinci kısım iki makaleye ayrılmış. I. makale, ilmin fazîletinden bahseden yedi fasıldan meydana gelmiş *(1. b-41. b)*.

II. Makale, Allâh'ın varlığına âit delilleri şâmil. Sona kadar devâm eden bu kısımda insanın yaradılışı, uzuvlarının sebep ve hikmetleri ve ruh teşrîh ve tahlîl edilmekte. Fıkıh, ahlak ve duâ kısımları olmadığına göre kitap noksan.

Baş : بسم . . . حمد بی حد و بی نهایت ومدح بی عد وغایت حضرت جلال
ان خدایراکی واجب الوجودی جزذات اورا ممکن نیست . . . *(1. b)*

Son ve ketebe : تواند بود کی بمدد توفیق و در رویت دلایل تفکر کند وبالله‌التوفیق
و العصمة فرغت من تحریر هذا الکتاب فی اواسط محرم‌الحرام من شهور
سنه اربع وتسعمائه هجریه در شهر ارکلی تابع قرمان والحمدلله لولیه
(182. b)

Cilt 312

1728

سیّد محمدالبخاری

Sayyid Muḥammad'al-Buḫārī :

Manāhic'aṭ-ṭālibīn va masālik'aṣ-ṣādıḳīn

(مناهج‌الطّالبين و مسالك‌الصّادقين)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 19 × 12.6

Yazı eb'âdı : 12.8 × 7.3

Ortası şemseli, kenarı cetvelli, alt kapağı kopmuş, tâmire muhtaç bez kaplı ve mukavva cilt. Yazı güzel bir nesih. 186 yap. Her s. de 20 satır var. "Keşf" te yalnız « مناهج الطّالبين » yazılmışsa da mukaddimede adı, yazdığımız gibi geçiyor *(2. b)*. On baptan ibâret olup bapları, "Keşf" in verdiği îzâha tamâmiyle uygun. Sertarıyk Muḥammad 'Alî'nin vakfı olduğu hem ilk iç kapakta, hem metin yazısı bulunmayan 187. a da kayıtlı. Her iki vakıf kaydında mühür de var. 187. b - 188. b de, Kelime-i tevhîd'in fazâiline dâir ayrı bir yazıyla "Şarḥ-i Tacrîd" den arapça bir fasıl yazılı. Müellifin, Keşf'te vefât târihi yok. Ancak Mawlānā'dan ve Sa'dî'den istişhadlarda bulunduğuna *(18. a, 86. a, 89. a, 156. a, 183. a)* ve kitabın 728 de yazıldığına göre S. Muḥ. Buḫārî, VII. asr-ı hicrînin sonlarında ve VIII. asrın başlarında *(XIII-XIV)* yaşamış bir zât olsa gerek. 118. a da, kelâm-ı meşâyihten *arapça bir söz nakletmiş ; okuyanlardan biri, bunun kenarına, sözde geçen kelime*nin marfû' olması gerektiğini, fakat Şeyh'in bu sûretle, yânî mazmûm yazdığını belirten « الرّفع هوالظاهر كذا خط حضرة الشيخ » kaydını düşerek kitabın, Şeyh'in, yânî müellifin elyazısı olduğunu belirtmiştir. 183. a da, alttan 5. satırda izâfet « ی » si *unutulmuş; sonradan kenara bir « ی » ilâve edilmiş; harf, bu metnin yazısıyle.* Ketebede ayrı bir ad bulunmaması, istinsâha âit bir kaydın olmaması, doğrudan doğruya « وقع‌الفراغ و انتهى الى آخره » denmesi, bu kitabın, müellifinin elyazısı olduğunu gösteriyor. 1739 No. da çok muahhar bir nüshası var.

Baş : بسم . . . امّا بعد درویشی از جملهٔ برادران در دین مسلمانی وطالبی
از جملهٔ راغبان در معرفة كمال انسانی ازین عاجز التّماس مختصری كرد
بزبان فارسی . . .
(1. b)

Son ve ketebe : منگر تو بدین دیده دریشان كایشان
بیرن زدو كون در جهانی دگر ند

ختم‌الله لنا برحمته و غفرانه . . . وقع‌الفراغ وانتهى الى آخره فى اواخر
شهرالله المبارك رمضان من شهور سنه ثمان و عشرين و سبعمائه
(186. b)

Cilt 313

1729

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 24.3 × 15.9

Yazı eb'âdı : 18 × 11

Koyu ve kırmızıya çalar, ortası çiçek motifli, kenarı cetvelli ve zencirekli, mıklaplı Selçuk cildi. Baştaki yazısız, kapak kâğdı hâriç 331 yap. Her s. de 25 satır *var. Kâğıt pek az aharlı Selçuk kâğdı; yazı Selçuk neshi. Devrinin bütün karakterlerini taşımakta.* Başlıklar surhla.

I. فريدالدين عطّار Farîdaddîn 'Aṭṭār : منطق‌الطّير Manṭık'aṭ-ṭayr. Farsça. İlk yaprağın üstünde surhla ve gene Selçuk yazısıyle « كتاب حكايات الطّيور » yazılı ve aynı yazıyle « وقف تربهٔ جلاليه » kaydı var. Vakıf kaydı, bâzı yapraklarda, üstte geçmekte. 1. a nın üzerinde Muhammad b. Sulaymân tarafından vakfedildiğine dâir, Selçuk yazısıyle de bir kayıt mevcuttur. Baş tarafı eksik.

Baş : پور اسمعيل را بين سوكوار كبش او قربان شده دركوی يار
(1. a, Tercememizde 177. beyittir).

Son ve ketebe :

شوخی و بیشرمی مادر كذار شوخ ما با پیش چشم مامیار
تم الكتاب المعروف بمقامات الطيّور فی ثالث عشر رجب عمت میامنه
سنه ٦٩١ على يدالراجی ابراهيم بن عوض‌المراغی غفرالله له ولجميع
المسلمين
(101. a).

Baş tarafı siyâkatle yazılan bu târîh, 691 hicriyi gösterir. Bu ketebenin altında 750 H. de « فرزند طريقتم » denen ve مرحوم ولد اشرف soyundan gelen bir zâtın doğum târihi var. Ayrı bir yazıyle yazılmış olan ve üstte, « عدد ابيات منطق‌الطّير چهار هزار وششصد و نوذ و سح » kaydını da ihtivâ eden bu doğum târihinin, Eşrefoğullarıyle ilgisi olsa gerektir. 'Aṭṭār, kitabının sonlarında,

ختم شد بر توجو بر خورشيد نور منطق‌الطّير و مقامات طيور

dediğinden *(96. a)* ve Ḫosraw-nāme'de,

مقامات طيور ما چنانست كه مرغ عشق را معراج جانست

beytinde de vezin yüzünden Manṭık'aṭ-ṭayr'ı "Maḳāmāt-ı ṭuyūr" diye andığından, Maḳāmāt-ı ṭuyūr, Manṭık'aṭ-ṭayr'dan ayrı bir kitap sanılabilirse de ikisi aynı ki-

taptır ve bir kitap, iki adla anılmıştır *(Cust u cū, s. 128-129)*. Sa'îd Nafîsî, Mantık'aṭ-ṭayr'ın sonunda,

حق‌تعالی از مدد درها گشاد و اتفاق ختم این نسخه بداد
روز سه شنبه بوقت استوا بیستم روزی بد از ماه خدا
در صفا و ذوق و در آسایشی دم بدم خوش وقت را بخشایشی
پانصد و هشتاد و سه بگذشته سال هم ز تاریخ رسول ذوالجلال
گفت عطّار از همه مردان سخن گر توهم مردی بخیرش یادکن

beyitlerinin bulunduğunu söylüyor *(s. 129)*. Buna nazaran Mantık, 583 yılı recebinin 20. günü bitmiştir *(1187)*. Bu nüshada, yukardaki beyitler yoktur.

Sayyid 'Aliyy-i Hamadānî *(786 H. 1349)*, Mantık'aṭ-ṭayr'dan هفت وادی Haft wādî adıyle bir seçme meydana getirmiş, Maṭnawî şârihi Şam'î, 1005 H. de vefât eden *(1596-1597) Tırnakçı Ali Ağa'nın isteğiyle bu eseri şerhetmiştir (Keşf; II, s. 1864)*. Her iki eser de basılmıştır. Hindistan şâirlerinden Vacdî, Mantık'ı, پنچهی باچها adiyle ordu diline çevirmiştir. Mantık'ı, batıya Hammer tanıtmış, M. Garcin de Tassy, 1857 de Paris'te bastırmıştır; fakat metin, tamâmiyle yanlıştır. 1863 te aynı zât fransızcaya çevirmiş; R. P. Masani, bir kısmını pek güzel bir tarzda ingilizceye terceme etmiş, 1924 te "The Conference of Birds" adıyle bastırmıştır. Mantık, Nolkişor'da 1338 de, Lekhnu'da 1288 de, Bombay'da 1880 de Kānpūr'da 1891 de, İstokholm'da bastırılmış, Baron Erih Hermelin tarafından Paris nüshası esas tutularak İsveç diline çevrilmiş ve basılmıştır. Lekhnu'da ikinci defa 1338 de, Lahur'da 1933 te, Bombay'da 1280 de, Lekhnu'da bir kere daha 1353 te basılmıştır. Tarafımızdan yapılan türkçe tercemesi, Maarif V. Şark-İslâm klâsikleri serisinde 1944 te iki cild olarak yayınlanmış, ikinci basımı da 1962 de basılmıştır.

Hicrî VII. yüzyıl *(XIII)* şâirlerinden Gulşahrî'nin, Mantık'aṭ-ṭayr'ı nazmen türkçeye çevirdiği söylenirse de bu kitap, Mantık esas tutularak ve aynı tarzda yazılmış apayrı bir eserdir. Mantık'aṭ-ṭayr'ın türkçeye bir tek manzum tercemesi vrdır. Bu terceme, Fida'î adlı bir Mevlevînindir. Tercemeyi 1045 te *(1635 - 1636)* başarmış ve 1065 te *(1654 - 1655)* Trablusşam Mevlevîhânesi mensuplarından Muḥammad Dede nüshasını esas tutarak Ali adlı birisinin nesihle yazdığı nüsha, 1274 H. de Muḥammad 'Alî Vaṣfî adlı birisi tarafından okunaklı bir nesihle yazılıp İst. da Çırçır'da Nacîb Ef. taş basmahânesinde basılmıştır. Bu terceme, çok defâ meâlen olmakla beraber muvaffak olmuş bir tercemedir *(Tercememizin Önsöz'üne; XII-XVIII; Cust u cū'ya bakınız; s. 129-130)*.

II. فریدالدّین عطّار *Farîdaddîn 'Aṭṭār: اسرارنامه Asrār-nāma. Farsça.* 'Aṭṭār, Muḫtār-nāma mukaddimesinde bu kitabın adını anar. Asrār-nāma'den bir de intihâb yapılmıştır. Bu mesnevî, 1298 H. de Tehran'da basılmıştır *(Cust u cū, s. 104-105)*. Sineğin Süleyman Peygamber'e yelden şikâyeti *(120 b)*, Ḫar-banda'ye bir pîrin, eşeğini öldür de Ḫudâ-banda olsun diye duâ etmesi *(122. b-123. a)*, zencînin suya bakıp yüzünü görerek suya kızması *(Maṭnawî'de aynaya 124. a)*, Şeytanın bir zâhidi kandırmak istemesi, fakat bir âlimden korkması *(127. b - 128. a)*, dudu-Hindistan hikâyesi *(131. b - 132. b)*, şaşının bir şişeyi iki görmesi ve ustanın

şişeyi kırdırması *(135. a - b)*, doğanın, kocakarının evine gitmesi *(136. a - b)*, Mahmûd-ı Gaznevî'ye divânenin sözü *(136. b - 137. b)*, Maṭnawî'de geçen hikâyelerdendir.

Baş : المقالةالاول فی‌التوحید

بنام انك جانرا نور دین داذ خردرا در خذا دانی یقین داذ
(101. b)

Son ve ketebe :

سخن با درد تر زین کس ندید است کزین هر بیت خونی می چکیدست

تم‌الکتاب‌المعروف باسرارنامه علی یدالعبدالضعیف المحتاج الی رحمةالله تعالی

١ ٢ ١ ٢ ١ ٩ أ ٢ ٤ ٧ ٦ ٨ ١ ٣ ٩ ١ ٢ ١ ز أ فی تاسع عشر رجب

عمت میامنه ناظم دستنامه

(Abcad harfleriyle ابراهیم بن عوض‌المراغی *Tarih: 691. 171. a)*.

III. عطّار F. 'Aṭṭār : مصیبت‌نامه Muṣībat-nāma.

Cavāb-nāma ve Nuzhat-nāma diye de anılır. Muḫtārnāma mukaddimesinde 'Aṭṭār, bu kitabının da adını anar. IX. asr-ı hicrî sûfîlerinden Mu'înaddîn Maybudî, 890 H. de *(1485)* tamamladığı Şarḥu dîwānı 'Alî'de, bu kitaptan istişhâdda bulunur ve 'Aṭṭār'a âidiyetini bildirir *(Tehran 1285, s. 960)*. Tehran'da 1354 te basılmıştır.

Macnūn'a, Laylâ'dan güzeli var demeleri ve Macnūn'un cevâbı *(290. a)*, Ayāz'ın değerli bir kadehi kırması ve kınanması *(297. a)*, Bal'am-ı Bā'ūr kıssası *(314. a)*, bir rebapçının mescidde Allâh için rebap çalması *(314. b - 315. a)*, Maṭnawî'de de vardır.

Adını, "Ḫātimat'al-kitāb" faslında,

در مصیبت ساختم هنگامه من نام این کردم مصیبت‌نامه من

beytiyle anar *(325. a)*.

Baş : حمد پاك از جان پاك ان پاك را کو خلافت داد مشتی خاك را
(172. b)

Son : می توانی کرد جندین بیچ بیچ دست من گیری زان کاری که هیچ
(331. b)

Cilt 314

1730

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 27 × 15.7
Yazı eb'âdı : 20 × 15.1

Ortası beyzî şemseli, kenarı cetvelli ve zencîrekli, siyaha yakın çok koyu kahverengi Selçuk tarzı cilt, mıklabı kopmuş. 415 yap; her s. de 25 satır var. Sonadek aynı yazıyle. Birinci kitapta âyet ve hadîslerin üstleri surhla çizilmiş; ikincisinde âyetler, başlıklar, *dikkati çekmesi gereken yerler surhla yazılmış.* Kenarlarda aynı yazıyle hâşiyeler, şiirler var. Şiirlerin çoğu Mawlānā'nın. 1. a-5. a da Mawlānā'nın, Husaynî'nin arapça ve farsça şiirleri ve bâzı tasavvufî fevâid, Hz. 'Alî'nin manzûm bir münâcâtı ve bir temellük târîhi var.

I. عين القضاة همدانى 'Ayn'al-ḳuḍāt-ı Hamadānī : تمهيدات *(Zubdat'al-ḥaḳā'ıḳ)* Tamhīdāt.

Başta hamdele ve salvele yok. Bundan başka kitap tamam.

Baş : بسم . . . بدان كه در حق صورت بينان . . . *(5. b).*

Son ve ketebe :

و ارجو كه عن قريب ميسّر شود فان تولو فقل حسبى الله لا اله الاّ هو عليه توكلت وهو ربّ العرش العظيم تم الكتاب . . . . على يد اضعف الطلاب . . . احمد بن يعقوب بن سيد احمد بن عبدالله فى تاريخ سنه ثمانه و ثمانماده مائه *(65. b)*

II. جواهر الاسرار زواهر حسين بن حسن خوارزمى Ḥusayn b. Ḥasanı Ḫ ʷārazmī : « جواهر الاسرار زواهر الانوار » Cavāhir al-asrār Zavāhir'al-anvār. Maṭnawī şerhi. Üç cildi muhtevî. Farsça. 66. a - 69. b de Taẕkirat' al-awliyā'dan vs. kitaplardan çeşitli şevâhid var. 69. a da, üstte şerhin adı yazılı ve surhla « شرح جلد اوّل » kaydı mevcut 94. *yaprağın üst tarafı yer yer makasla kesilmiş. Açıkça anlaşılıyor ki burda* vakıf kaydı varmış.

1. Cildin başı :

حمد بى حد وغايت وثناى بى عد ونهايت حضرت پادشاهى را كه در سرا دق لم يزلى بفردانيت معروفست . . . *(69. b)*

Son : لو بسّت الجبال ولو دكّت السّماء كوه ارادتم متزلزل نمى شود *(232. a)*

2. Cildin başı :

الحمدلله الذى جعل قلوب العارفين خزاين جواهر اسراره . . . *(233. b)*

Son : همچو حسين از تتق عالم خيال هر دم هزار شاهد زيبا بر آورم *(308. b)*

3. Cildin başı :

حمدى چون قدرت قاهرهٔ الهى بى حد و قياس و ثنايى چون حكمت باهرهٔ حضرت پادشاهى . . . *(309. b)*

Son :

ولى جو كشتىٔ تن بشكند ز موج حوادث
رسان تو تختهٔ جان مرا بساحل ايشان
(414. 6)
(415. a - b de bâzı şiirler var).

Cilt 315

1731

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 19 × 12.5
Yazı eb'âdı : Muhtelif

Sırtı ve kenarları meşin kaplı, mıklaplı mukavva cilt. 146 yap. Satırlar muhtelif. Nesih ve ta'lıyk. Yazıya nazaran hicrî IX. asra *(XV)* âit olduğu anlaşılmaktadır.

I. رسالة الانسيّه Risālat'al Unsiyya. Farsça. Nakş-bandiyya sülûküne âit bir risâle. Ya'ḳūb-ı Çarḫī, Bahā'-addīn'i Nakşband'e *(791 H. 1389)* ve onun halifelerinden 'Alā'addīn-i 'Aṭṭār'a *(829 H. 1426)* ulaşmıştır. Hâl terc. Nafaḥāt ve Raşaḥāt'ta bulunan ve VIII. yüzyılın son yarısıyle IX. yüzyılın ilk yarısında *(XIV-XV)* yaşamış bulunan bu zâtın vefât târîhi kayıtlı değildir. Yazısı nesta'lıyktır.

Baş : بسم حمد وثنا مر مبدع ارض وسمارا كه جنس انس را مظهر انواع كمالات كردانيد ورسل و انبيا و اوليا را وسايط تكميل ساخت *(1. b)*

Son : اخلاص بعد از فنا دست ميدهد تا بشريت غالب است ميسّر نمى شود واين بيت را ميگفتند

ساقی قدحی که نیم مستیم مخمور صبوحیٔ السیتم
مارا تو بما مما که تاما با خویشتنیم تن پرستیم

لك الحمد . . . تمت الرسالة الانسیه
(16. a)

II. جامی : Câmî'ye isnâd edilen bir sahîfelik ve "Meyhâne, tersâ, tersâ-beçe, *hut, deyr, gebr, mey, sâgar, zünnâr, sanem, leb, dehan, çeşm, ebrû, rind,* kallâş, kalender, mest, şeydâ, hammâr, bâde-furûş, pîr, sâki, mutrıb" ıstılâhlarını îzâh eden risâle.

Baş : بسم ... امّا بعد این چند کلمه ایست در اصطلاح صوفیان تا هر که ...
(16. b)

Son : ساقی و مطرب ترغیب کننده کان وفیض رساننده گان عالم معنی را گویند تمت الرسالة من کلام مولانا جامی نوّرالله مرقده و رحمة الله تعالی علیه
(16. b)

III. ? : Başı ve sonu noksan bir risâle. Farsça. Yazı güzel bir ta'lıyk. Her faslın başında bir âyet, yahut hadîs var; ondan sonra bu âyet tefsîr, yahut hadîs şerhediliyor ve sonunda Mawlânâ'nın Maṯnawî'sinden, yahut Dîwân'ından, o fasla uygun birkaç beyit alınıyor.

Baş : فصل سی ام قال النّبیّ صلّی الله علیه وسلّم المال حیة فی اللحد والجاه اضرّ منه محمّد مصطفی علیه السّلام میفرماید که مال در لحد ماراست ...
(17. a)

Son : جنانکه خداوندگار مولانا میفرماید

جکنم نام ونشانرا جو ز تو کم نشود کس
جکنم سیم و درم را جو درین گنج فتادم
(80. a)

Bu son kısım, « فصل هشتادم » dedir. Bu fasılda, از زمان خلقت آدم تا این دم که از تاریخ هجرت محمّد مصطفی صلّی الله علیه وسلّم هفتصد و بیست سالست هنوز بهفت هزار سال نرسیده است ... sözlerinden, eserin 720 H. de tasnîf edildiği anlaşılıyor *(79. a)*.

IV. ? : Risâla. Farsça. Baş tarafı yok. 92. b den sonra, "kâşife" ye nazaran eksiği var. Ḥasan-ı Bıṣrî, Mâlik-i Dînâr, İbrâhîm b. Aḍham, Ẕun-nûn-ı Mıṣrî, Bâyazîd-i Bıstâmî .... gibi meşâyihe âit hikâyeler; 92. a sonlarında açıklandığı gibi bu risâle, *'Aṭṭâr'ın Taẕkira'sinden bir iltikâttır.*

Baş : ان پرورده نبوت آن خوکرده فتوت خواجه حسن بصری
(82. b)

Son : ... آوازی شنیدند که بر دوست ما بی ادبی نکنید که او عزیز کرده ماست دست بداشتند و بخاکش دفن کردند والله اعلم
(146. b)

Cilt 316

1732

مجموعه

Macmû'a

Cilt eb'âdı : 28.5 × 16.5
Yazı eb'âdı : 16.8 × 9.7

Sırtı ve yanları kırmızı meşin, mıklaplı, üstü çiçekli kâğıtla kaplı, kenarları altın zenzîrekli ve düz cetvelli cilt.

I. فریدالدّین عطّار F. 'Aṭṭâr : اسرارنامه Asrâr-nâme. Farsça. Kenarları ve ortaları altın cetvelli. Yazı güzel bir ta'lıyk.

Baş :

بنام آنکه جان را نور دین داد خرد را در خدا دانی یقین داد
(1. b)

Son ve ketebe :

سخن با درد تر زین کس ندیدست کزین هر بیت خونی می چکیدست

کتبه الحقیر المذنب عبد الرّؤف القندباری
این اسرارنامهٔ عطّار ولی سنه ١٢٦٩
(82. b)

II. ? : شمسیه Şamsiyya. Arapça. Kötü bir nesih. Çoğu Maġrıbî'nin *(819 H. 1416)* olmak üzere getirdiği şevâhidin vezni düşük. Halife Abû-Bakr'in sözlerini *te'vîl eden, her* bahsettiği şeyin, meselâ Aḥmad, maḥabbet, nûr gibi sözlerin harflerinden mânâ çıkaran acâyib bir risâle. Sonunda,

باین الفاظ موجز را نهادم نام شمسیه
که روشن کرددت سر حقایق زانچه محجوبست
چه خبر است صدرت الفاظ تاقندی شوذ در راه
اگر مردی تو بگشا چشم معنی را (که) مطلوبست
. . . . . .
چو تاریخش ز هجرت صاد وفارا بگذاشت (؟)
باتمام آمد این نسخه که پیش عارفان خوبست

beyitlerine nazaran belki Ḳandî adlı birinindir. Adının "Şamsiyya" olduğu anlaşılıyor. Sultan Aḥmed'i övdüğüne göre *(86. a, 118. a)* Osmanlı pâdişahlarından

olan ve 1012-1026, 1102-1106 ve 1115-1143 te hüküm süren Ahmed'lerden birinin zamânında tasnîf edildiği anlaşılabilir; fakat yalnız müstensihi değil, musannıfı de câhil bulunduğundan ve vezin dahi bilmediğinden zamânını tâyîn ve bilhassa

چو تاریخش ز هجرت صاد وفارا بگذاشت

mısraından târîh çıkarmıya imkân yoktur.

Baş : بسم . . . الحمدللهالذی خلقنا للمعرفة والكمال وخلّصنا بايقان الحق من الجهل والضّلال . . .
(85. b)

Son : چو تاریخش ز هجرت صاد وفارا بگذاشت
با تمام آمد این نسخه که پیش عارفان خوبست
تمت هذا الرّسالة . . .
(118. b)

III. عبدالغنیّ النّابلسی *'Abdal-Ganiyy-i Nablusî* : عقوداللؤلؤیّه فی طریق السّادة 'Uḳūd'al-lu'lu'iyya fī ṭarīḳ'ıs-Sādat'il-Mawlawiyya. 1143 *H.* de *(1731)* vefât eden 'A. Nablusî'nin bu eserinin nüshaları pek çoktur. Arapça. Aynı câhil hattatın bozuk nesih yazısiyle.

Baş : الحمدللهالّذی قطع بسف (بسیف) الحق دایر من استحق . . . .
(119. b)

Son : فلیس مرادنا احد بعینه نردّ علیه من اهل الدین وانالله تعالی ولیّ التّوفیق والهدایة ومنه الاحسام (الاحسان) والعنایة وهو حسبنا ونعم الوكیل وصلی الله . . . حرّرنا ذلك فی ثلاثة ایام بمعونةالله تعالی
(142. a)

IV. ابو منصورالثعالبیّ النّیسابوری *(429 H. 1037)*. Abū-Manṣūr Abd'al-Malik b. Muḥammad b. İ'smā'il aṭ-Ṭı'ālibiyy'an Nīsābūrī : كتاب النّاسخ ومنسوخ Kitāb'an-nāsiḫi wal mansūḫ.

Baş : الحمدللهالّذی هدانا لعینه وفضّلنا بما علّمنا من تنزیله . . .
(142. b)

Son ve ketebe : هذا الكتاب قد استخرجته من خمسه وتسعین تفسیراً من تفاسیر المفسّرین یطول الكلام بذكر اسانیدهم نسئل الله . . . علی ید اضعف واحقرهم واذنبهم احمد بن محمّد بن محمّدالمشهور بحاجی (böyle) خلیفه كان خلیفه من خلفاً سلطان السادات . . . . شیخ محمد البخاری . . .
(162. a)

(Bu kitabın bir nüshası, İst. Üniv. K. arapça yaz. 3600 No. da kayıtlıdır. Mec. 115. b - 125. b).

Cilt 317

1733

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 18.2 × 13.5
Yazı eb'âdı : 13.3 × 9.5

Ortası beyzî şemseli kenarları cetvelli ve zencirekli, mıklaplı, sırtı ve yanları tâmir görmüş mahfazalı cilt. 156 yap. Her s. de 15 satır var. Yazı güzel bir ta'lıyk. Kâğdı ve yazısı bakımından hicrî IX-X. yüzyıla âit *(XV-XVI)*. Başlıklar ve dikkati çekmesi gereken sözler surhla yazılmış.

I. Farsça ve Faḍlallāh-ı Ḥurūfī'nin öldürülmesi dolayısiyle Alıncak şehrine âit dört beyitlik bir şiir.

Baş : عین جبل‌الرحمه بود كوه آلنجق
یاخود عرفاتست ز فیض حق مطلق
(1. a)

Son : هر سنك وكلوخش زره انطقناالله
ناطق شده بر سرّ اناالله واناالحق
(1. a)

II. میر شریف Mīr Şarīf : بیان‌الواقع Bayān'al-wāḳı'. Farsça. Bu risâle, İst. Millet K. de Ali Emîrî kitapları arasında 1027 No. da mukayyet bulunan ve 1000 rabîulevvelinin aşr-i evvelinde *(1593)* Darvîş Ricâlî tahallus eden Musâhip Muḥammad Bik tarafından Vâsıṭ'ta yazılmış nüshada, "Ma'âdiyya-i Mīr Şarīf-i 'Allāma" başlığını taşımaktadır. Bu zâtın "Ḳıyāmat-nāma" adlı bir risâlesinin bulunduğunu, aynı kütüphânenin aynı eserleri arasında 1034 No. da kayıtlı bulunan Ṣalawāt-nāma-i Işḳurt Dada *(Şayh Muḥammad)* risâlesinden öğreniyoruz. Gene aynı eser, "Maḥşar-nāma" adlı kitabın da bu zâta âid olduğunu bildiriyor *(1720 No. ya b.)*. Aynı K. da 1035 No. da "Ḥac-nāma" adlı risâle de bu zâta âit gösterilmektedir. İst. Üniv. K. farsça yaz. da 152 No. da Şarîf'in divânı vardır ve 1114 te İskenderiye'de 'Aliyy İbni Muḥammad tarafından yazılmış bulunan bu divanda, Faḍlallāh'a bir de medhiye vardır *(16. a-18. a)*. Gene Üniv. K. de, farsça yazmalarda 1170 No. da, 987 H. de Muḥammad ibni Ḥasan-ı Ḳazvînî yazısiyle yazılmış bir Bayān'al-wāḳı' mevcuttur. Bu Mīr Şarîf, yahut aynı bir söylenişe göre Şarîf 'Allāma'nin, 816 H. de *(1413)* vefât eden meşhur Sayyid Şarîf-i Curcânî olması, bizce düşünülemez; çünkü bu risâlede, Sayyid Şarîf'e, «علیه‌الرحمه» denerek Hidāya Ḥāşiyasi'nden nakilde bulunulmakta *(7. a)*, oğlu Muḥammad *b. Sayyid* Şarîf'in, Şîrāz'da, bir ders esnâsında babasından bir nakli hikâye edilmektedir *(47. b)*. Bayān'al-wāḳı'de, müteşerria ve hukemânın *maâd hakkındaki fikirleri* incelenmekte, İşrāḳî'lerin, Maşşāî'lerin, Ruuvāḳî'lerin fikirleri nakledilmekte, eskilerden Eflāṭūn ve Arıṣṭo gibi Yûnan *hakîmlerinden*, *İbn-i Sînā*, Ḫayyām, Şihâbaddîn-i Maḳtūl, Ḳutbaddîn-i Şîrāzî, Naşîraddîn-i Ṭūsî, Şadraddîn-i Ḳunavî, Faḫraddîn-i 'Irāḳî, Avḥadaddîn-i Kirmānî v. *s. gibi* VII-VIII. *asır (XIII-XIV)* ricâlinden istişhâd olunmaktadır. Futūḥāt, Fuṣūṣ, Kāşānî'nin kitapları, 685 te

(1286) vefât eden 'Abdallāh b. 'Umar 'al-Bayḍāvī'nin Tavāli' 'al-anvār'ı da iştişhâd edilen kitaplar arasındadır. Kitap, « زین الملة والدّین شیخ علی » adına yazılmış. tır *(4. a)*. Rûhun bakaasını ve maâdın vücûdunu ısbât eden musannif, bilhassa Mawlānā'yı pek çok okumuştur ve divâniyle meşgul olmuştur. Nüsha bir başka nüshayla mukabele görmüş, tashîh edilmiş, noksanlar kenara kaydedilmiş, bâzı lûgatlerin mânâları, ince kalemle kelimelerin üstlerine yazılmıştır. Sonunda Hz. 'Alī'ye atfedilen arapça iki beyit var. 127. b-128. a da üç ilâç tertîbi yazılı. 128. b - 129. a boş.

Baş : بسم . . . حمد حمید وشکر مجید مران مبدئ معید را که مبدأ و معاد
سالکان مسالك معرفة مولی وسایران مدارك ممالك معنی را مخصوص
بصورة منصوص و نفحت من روحی کردانید که .... *(1. b)*

Son : بلبل گلزار وحدت کشت همچون گل شکفت
هر که این اوراق همچون برك گلرا ضبط کرد
هر کرا زین گونه نبود اعتقاد اندر معاد
گر همه خود بو علی سیناست بی شك خبط کرد
(127. a)

(Sa'id Nafīsī, "Bayān'al-wāḳı'ı, Sayyid Şarīf-i Curcānī'nin oğlu Amīr Muḥammad'in şâgirtlerinden Şarīf-i Şīrāzī'ye âit göstermektedir; Tārīḫ-i nazm u naṯr dar İrān, I, s. 327. Dr. Sādıḳ Keyā, Vāja-nāma-i Gurgānī'de, bu kitaptaki Faḍl'a âit şiirleri almakta ve müellifinin Anadolu'ya ve Şīrāz'a gittiğini not olarak kaydetmektedir; Tehran - 1330, s. 300-301, not, 1, 2).

III. Şarīf : 16 mektup. Farsça.

İlk mektuptaki hitapta, « جناب اعظمی مولوی لا زال فی فلك الکمال علی وجه الجمال والجلال .... » dendiğine göre bir bilgine yazılmıştır. Bu mektup, bir eyâletin vâlisi olan ve Ḥanbalī mezhebine sâlik bulunan birisine, oranın kadısının, Kur'ân'ın, harfleri ve sesleri bakımından kadîm, ibâre ve kelimeleri bakımından hâdis olduğunu söylemesi üzerine Ḳıdam-i Ḳur'ān hakkında yazılmıştır ve âdetâ bir risâle mâhiyetindedir; kadı ile munâzarasını anlatmaktadır. İkinci mektup, sâdâttan Ḥusayn B. 'Alī adlı bir emîredir. Üçüncü mektup bir vezîredir. Dördüncü mektup manzûmdur. Bunda,

لیکن علی الخصوص عزیز لطیف طبع یعنی سمّی حیدر کرّار را سلام
با شد زبند گیش توقّع که از شریف گوید جناب جامع اطوار را سلام
بیر احمد و برادر جانیش آیدین ان هر دو راحت دل و افکار را سلام

beyitleriyle 'Alī, Pīr Aḥmad ve kardeşi Aydın'a da selâm gönderilmektedir *(138. a)*. İkinci beyit, mektubun Şarīf'e âidiyetini gösteriyor. Aynı mektuptaki,

از سر تیر بلا هر که نترسید شریف در صف لشکر عشاق بسی سردارست

beyti de bunu teyid ediyor *(138. b)*. Beşinci mektup, « افتخار السّادات والاشراف قدوة اصحاب الفضل بالاعطاف والطاف (والالطاف) المختص بفیض فضل الله الودود سید بدر الدین محمود » adır *(139. a)*. Altıncı mektup da manzûmdur ve bu mektuptaki,

ای صبا از سرکرم برخیز قدمی نه بجانب تبریز
عرضه ده دردمندئ مارا شوق این جان بی سروپارا
خاصه در خدمت امیر کبیر برسان شوق این حقیر فقیر
فخر ارباب فضل پیر احمد ان مؤیّد بدولت سرمد

beyitleri, Pîr Aḥmad'ın, Tebriz'de emîr olduğunu gösteriyor *(142. a)*. Yedinci ve sekizinci mektup, gene emîrlerden birine. Dokuzuncu mektup ulemâdan, onuncu mektup ümerâdan birine. Onbirinci mektup gene bir âlime. Bunlardan başka beş mektup daha var ve böylece onaltı mektup mevcut. Bu mektuplardan biri, Bahā'addin adlı bir emîre, yakınlarından birinin ölümü üzerine yazılmış ta'ziye mektubu *(147. b)*. Son mektupta « افتخار الصّدور والاعیان محیط دائرة الوجدان والعرفان مرکز نقطهٔ حروف السّعادة والاقبال منظم عقود جواهر الشّرف والجلال المختص بفیض فضل الله الولی خواجه شیخ علی » övülmekte *(149. a-b)*.

Baş : بسم . . . تا شمس جلالی وقمر جمالی از آسمان کمالی . . . .
(129. b)

Son : . . . مبنی بر قصهٔ جند که بعضی ازان بمشافهه بعرض خواهد رسید والسلام
(150. a)

(145. b-146. a daki mektup, Bābā Şahbāz adlı bir sûfîyedir).

IV. « ل » harfine kadar lorcadan farsçaya bir lûgatçe. Hâşiyede de bu lûgatçeye âit bir kısım var.

Baş : بسم . . . باب الالف آوی آنست آوی آوردست . . .
(150. b)

Son : نیان نیستم نمان مانند لَولَب
(152. a)

V. Farsça bir kasîde.

Baş : فی السؤالات
زاهل مدرسه و خانقاه جمله دیار
سوألهاست مرا بر طریق استفسار
(152. b)

Son : اگرچه نیستم اندر شمار هیچ کسی
شمارم از صدد بنده گان خدمتکار
(156. a)

(Nefsin, göklerin, yıldızların yedi oluşu, kıyâmetin dumanla gelişi, Âdem'in balçığının kırk gün yoğruluşu... gibi Hurûfilerce te'vîl edilen şeylere âit sorulardır. Bunun da Mîr Şarîf'e âid olduğunu sanıyoruz; 2416 No. ki farsça Nasîmî divânında da var. IV. kitaba b).

VI. قصیدهٔ الشریف Ḳaṣîda-i Şarîf

Baş : این قصیده مشتمل است بر مسئلهٔ وجود که در مجلس کارکیا رضا کیا از پیر تاج تولی استفسار رفت

باصطلاح حکیم بعرف اهل شهود
عزیزمن بجه نوعست حدّ و رسم وجود *(156. a-b)*

Son : ترا شریف عجب بخششیست در ره فیض
زفضل خالق معبود و واهب ذی‌الجود *(157. a)*

(Kārkeyā Rıḍā Keyā b. 'Alī Keyā, 799 da; 1397; Giylân'da pâdişâh olmuş, 829 da; 1426; vefât etmiştir. B. Düvel-i İslâmiyya; s. 203-204).

VII. Bir mektup, yahut risâle. Farsça; noksan *(Hâşiyede)*. Bolbol adlı birisinin maâd hakkında muhtasar bir risâle istemesi üzerine bu hususta bir "risâla-i cāmi'a" yazdığını, bu risâlede de onu hulâsa edeceğini bildiriyor. Bunun da Mîr Şarîf'e âit olduğunu sanıyoruz.

Baş : بجز حقیقت آدم چه دانی ای صوفی
اگر ترا خبر از مبدأ (و) معاد دهیم *(135. b)*.

Son : امّا بعجالةالوقت را در این مقدمه مصلحت جنان دیده شد که انچه خلاصةالمقال این مسئول باشد تقریر کرده آید و باللهالعصمة والتوفیق *(136. a)*.

VIII. Mektup. Farsça. « برادر اعزّ الامجدالمخصوص بفیض فضل‌الله الاحد امیر سیّد احمد » e.

Baş : همیشه تا دل عشّاق صاحب اصول... *(138. b)*

Son : وجود شریف ان برادر حقیقی‌را از مکروهات خاطر مصون ومحفوظ دارد ۲ صفر *(139. a)*

IX. Başka bir noksan mektup. Farsça.

Baş : هر صبح تا بر طارم اعلا ازین قصر نیلکون... *(139. a)*

Son : بعد ازرفع دعا وفتح اعلام حضرة حقایق مآبی معارف ایا بی میکردد *(139. b)*

X. Mektup. Farsça.

Baş : راحت بسی بجان و دل ناتوان رسید
چون صفحه‌ٔ صحیفهٔ راحة رسان رسید *(142. b)*

Son : باقی احوال جند که تقریر آن باسرها موجب کلال‌خاطر اصحاب حضورست محول‌است بمعروض کردانیدن *(143. a)*

XI. Calāladdīn Āḳā Bahrām adlı bir emîrin mektubuna cevap. Farsça.

Baş : اتانی کتاب کان للقلب مهجة *(144. b)*

Son : وتوفیق دو جهانی قرین حال ملازمان ان جناب باد *(145. b)*

XII. Aynı yaziyle kenarda bir satır olarak şu mühim kayıt var :

تاریخ شهادت خلیفةالله‌الولی امیر سیّد علی نوّرالله مرقده شب چهارشنبه ده‌ساعة گذشته نوزدهم ماه محرم سنه اثنی وعشرین وثمانمایه

(146. b. Bu târih, Faḍl'ın en ünlü halîfesi 'Aliyy'al-A'lā'nın öldürüldüğü târihtir).

XIII. Farsça kısa bir mektup *(148. b)*.

XIV. Bir âlime yazılmış farsça mektup *(149. a-b)*.

(158. a da, Şarîf'in 7 beyitlik bir gazeli var.)

Matla'ı, جزرخت مجمع بدایع نیست بلکه چون او کتاب جامع نیست

Makta'ı, کشتهٔ حسنی ای شریف ترا طالع حسن وحسن طالع نیست

beyitleridir. 158. b de, Ḥurûfî kitaplarının adları şu sûretle yazılmıştır: 'Arş 'Arş Cāvidān Cāvidān Maḥşar-nāma Kursî Fatḥ-nāma Başārat-nāma Şarḥ-i pançāh 'İṭā'at-nāma 'İṭā'at-nāma Ḥ"āb-nāma 'Amānat-nāma Ḥ"āb-nāma Kursî Naıcm-nāma Rūḥıyya Ḥall-i muşkilāt Ṭāhirî Tafsîr-i Maḥabbat Cönk Dīwān-ı Mîr Nasîmî 'Işḳ-nāma Başārat-nāma Ma'ādiyya. Bunlardan sonra, Ḥurûfîliğe âid olmıyan onüç kitabın adları var. Anlaşılıyor ki mecmûayı temellük eden biri, kendisinde mevcûd olan kitapların adlarını yazmış.)

Cilt 318

1734

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 25 × 17.5
Yazı eb'âdı : 15.3 × 11 *(Hâşiyeler dâhil)*

Düz, koyu kahverengi, mıklaplı cilt. Kapak iyi, fakat formalar dağınık bir hâlde. Ser-tarıyk Muḥammad 'Alî'nin vakfı. 1. a da vakfiyesi ve mührü, 184. a da,

sonda gene vakıf kaydı, mührü ve kütüphânenin vakıf mührü var. 184. b de beş satırlık yazı kazınmış. Her hâlde bu yazı, ilk vakfiyeye, yahut kitabın yazıldığı kişiye âit olacak. Bu yazıda 884 ve 885 tarihleri *(1479, 1480)* okunabiliyor. *184* yap. Her s. de 15 satır var. Yazı ta'lıyk. İlk sahîfe sâde altınla müzehhep. Sahîfe kıyıları ve mısra'ları ayıran orta yer altın cetvelli. Hâşiyelerde de altın cetvel mevcut.

I. فریدالدّین عطّار Farîdaddîn 'Aṭṭār : منطق‌الطّیر Manṭık'aṭ-ṭayr. Farsça.

Baş : آفرین جان آفرین پاك را آنك جان بخشید وایمان خاك را
(1. b)

Son ve ketebe : شوخی و بی شرمی (ما) درگذار شوخی ماپیش چشم مامیار
قایم مطلق تویی اما بذات از جوانمردی نیابی در صفات

تمت‌الکتاب بعون‌الملك‌الوهّاب علی یدالفقیرالحقیر سیّد محمّد بن سیّد شاه بخاری فی التاریخ ماه مبارك شعبان سنه ۸۷۳
(145. a)

(58. b den sonra kâşife پیر گفتا ; *59. a* زین کم فتد *diye başlıyor; 80. b de kâşife* زود در ; *81. a* کارره‌بینان *diye başlamakta. 138. b de kâşife* ای چیست ; *139. a* من چه‌کردم ; *141. a* راه بینی *diye başlıyor; 140. b de kâşife* در مکافات *diye başlamakta; aralarda noksan var).*

II. محمود شبستری Maḥmūd-ı Şabustarî : گلشن راز Gulşan-i Rāz. Farsça. Aynı yaziyle. Başı müzehhep ve sahîfe kenarlariyle mısra' araları aynı tarzda altın cetvelli. Sorularla 1003 beyit.

Baş : بنام آنك جانرا فکرت آموخت چراغ دل بنور جان بر افروخت
(147. b)

Son : بنام خویش کردم ختم پایان الٰهی عاقبت محمود کردان
(182. b)

III. علی 'Alî : Üç gazel. Türkçe. Dilinden Âzerî olduğu anlaşılan bu şâir, IX. asr-ı hicride *(XV)* yaşamış olmalıdır. Üç gazelin üçü de güzel ve mâhirânedir. İlk gazel, Nasîmî'nin *(807 H. 1404)*.

Nigârım dilberim yârim nedîmim mûnisim cânım
Refîkım hemdemim 'ömrüm revânım derde dermânım

matla'lı gazeline nazîredir sanıyoruz *(A. Gölpınarlı: Nesimî, Usûlî, Rûhî; Varlık yayınları; İst. 1953, s. 38-39. Ḳânûnî Süleyman da bu gazele bir nazîre yazmıştır; aynı, 8. 39; 2. not).*

Baş : خسته علی راست
نبانم شکرم قندم گوارش برله ریحانم
حیانم دیرلگم عمرم نجانم راحتم جانم
(183. b)

Son : کمتر ز کم کمینه قول اولمش زمانه‌ده
بی زر خریده بنده لا لا علی منم
(184. b)

IV. حاشیهٔ لمعات Ḥaşiya-i Lama'āt. Farsça. Hâşiyede yeni ve kötü bir yaziyle. Farsça.

Baş : ای بر ترازان همه که گفتند انهاکه پدید یا نهفتند
(1. b)

Son : زین گنج که رایگان گشادم آرند بدعای خیر یادم
(89. a)

V. سعادت‌نامه Sa'ādat-nāma. Üstüne yeni bir yazıyle bu ad yazılmış. Farsça.

Baş : بسم الله‌الرّحمن‌الرّحیم الحمدلله‌الّذی نوّر وجه حبیبه بتجلیات‌الجمال فتلألأ نوراً وابصر فیه غایات‌الکمال
(89. a).

Son : آنجاکه بحر نامتناهیست موج زن
شاید که شب نمی نکند آشناوری
همت میگوید نا امیدی شرط نیست
اندرین بحربی گرانه چوغوك
دست وپایی بزن چه دانی بوك
(133. b)

VI. ناصر خسرو Nāşır-ı Ḫosrav *(481 H. 1088)* : روشنایی‌نامه Rūşenāyī-nāma'den. Üstüne ayrı ve kötü bir yazıyle شمس تبریزی yazılmış.

Baş : بنام گردگار پاك داور که هست از وهم و فکر و عقل برتر
(133. a).

Son : مشو غرّه بملك یکدو روزه بخون گرکسان مگشای روزه
(141. b).

(Dîvân-ı aş'âr-ı Ḥakîm Abû Mu'în Ḥamîdaddîn Nâşır ibni Ḫosrove-ı Ḳubâdyânî; Sayyid Taḳî-zâda'nin mukaddimesi ve Mirzâ 'Aliakbar Dahḫodâ'nın hâşiyeleriyle. Tehran - 1304-1307; Mat. Maclis; s. هد، در توحید باری سبحانه وتعالی *s. 517 ve devâmı. Sonu,* درشناختن نفس *faslında; s. 529).*

Cilt 319

1735

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 20 × 13
Yazı eb'âdı : 14.3 × 8.7

Kenarı düz cetvel, ortası çiçek motifli şemseli. Mıklaplı koyu kahverengi cilt. Yazı ta'lıyk. Kanzar-rumūz'un sonunadek aynı yazı. Bundan sonraki yazılar, hicrî X. yüzyıla *(XVI)* âit.

I. عطّار 'Aṭṭār : جوهرنامهٔ شیخ عطّار *(Cavāhir'aẕ-ẕāt)*. Farsça.

Baş : بنام انك نور جسم وجانست خدای آشکارا ونهانست
(1. b).

Son : بکردم ختم اینجا جوهرالذّات الٰهی واقفی بر جمله ذرّات
(43. a) تمت علی ید اضعف‌العباد محمود بن عبدالله

(Bu kitap, Cavāhir'aẕẕ-āt'tan intihaptır. Müze kısmında 90 No.ya ve 1714 No. daki mecmûanın I. hitabının îzâhına b).

II. گلشنی Gulşanî'den *(940 H. 1533)* intihâb. Türkçe.

Baş : صائشدم عشقه دیدم ای پری‌خو کوررمی کسه سندن سر علن رو
(43. b)

Son : روشنیدن نور و نارن بیله مزای گلشنی
(44. b) طوره دونوب ینمین دل اول تجلّی نارنه

III. امیر حسینی Amîr Ḥusaynî *(718 H. 1318)* : کنزالرّموز Kanz'ar-rumūz. Farsça.

Baş : باز طبعم را هوای دیگرست بلبل جان را نوایی دیگرست
(45. b)

Son ve ketebe: طول وعرضی خواستم این نامه‌را مصلحت نامد شکستم خامه‌را
تمام شد والله اعلم بالصّواب
تمت
(78. a. 78. b - 88. a boştur)

IV. 'Aṭṭār : انتخاب مصیبت‌نامهٔ شیخ عطّار رحمةالله علیه İntiḫāb-ı Muṣîbat-nāma-'i Şayḫ 'Aṭṭār raḥmatullāhi 'alayh. Farsça.

Baş : اهل دلرا ذوق و فهمی دیگرست کان ز فهم هر دو عالم بر تراست
(88. b)

Son : سالك از آیات (و) افاق ای عجب رفت تا ایات انفس روز و شب
(103. a)

V. خاقانی Ḫāḳānî *(582 H. 1186)* : از گفتار حسّان‌العجم حکیم خاقانی نوّرالله مرقده Az goftār-ı Ḥassān'al 'Acam Ḥakîm Ḫāḳānî nawarallāhu marḳadahū. Farsça.

Baş : عید ست پیش از صبحدم مژده بخمّار آمده
بردوش چرخ از جام جم یك نیمه دیدار آمده *(104. b)*

Son : نا کرده فکر مکّیان جان محمّد را زیان
چون عنکبوتی درمیان پرده‌کش غار آمده *(105. b)*

VI. Farsça bir mesneviden şiirler *(106. b-107. a)* ve Van'ın fethine dâir türkçe bir târîh *(117. a)*.

Baş : چونکه وان اوستنه عزم اتدی سلیمان زمان
اینه قویدی موروش اعدایی طوب خربزان

Son : اولیجق فتحی ملائك زمره‌سی خندان اولوب
دیدیلر تاریخنی اولسن مبارك فتح وان
(117. a)

Cilt 320

1736

احمد نامقی جامی

Aḥmad Nāmıḳıyy-i Cāmî (441-536 H. 1049-1141) :

?

Farsça

Cilt eb'âdı : 17.3 × 11.8
Yazı eb'âdı : 11.5 × 8.1

Meşin kaplı mukavva, mıklaplı âdî cilt. Başı ve sonu yok. Kapak yaprağında, güzel bir ta'lıykle «هذا الکتاب من مؤلّفات الشیخ‌الربّانی وکاشف السّرّالسّبحانی الشّیخ احمد النّامقی مملوّ بلألی نفیسه وجواهر مضیئه رحم‌الله لمؤلّفه ولمن عمل بما فیه بحرمة حبیبه وآله» yazılmış. S. kenarları iki siyah cetvel içinde altın cetvelli. Yazı ta'lıykle. Hadisler nesihle yazılmış. S. üstlerinde yer yer «وقف جماعت‌خانه» kaydı var. 17. a da «باب دوم در ادای حقوق عبودیت» başlamakta. 59. a da «باب پنجم در احکام ولایت وسلطنت وامارت وحقوق رعایا وشرایط حکومت ....» «.... در مکارم اخلاق وحسن خلق ووجوب تمسك حاکم وپادشاه ....» 104. a da

باب ششم در شرح سلطنت معنوی و اسرار خلافت انسانی وکیفیت» 138. b - 139. a da «باب هفتم در بیان وجوب امر معروف و نهی منکر ...» , 164. a da «سیاست روحانی ... باب نهم» 201. a da «باب هشتم در بیان فضیلت شکر وحقیقت و اقسام ان ...» , 243. a da باب دهم در مذمت کبر وغضب» , 284. b de «در بیان فضیلت صبر حقیقت ان .... وفضیلت تواضع و عفو که ...» var; 4. bâb yok. Kaşifelere nazaran arada noksan bulunmadığı cihetle bu bâb, unutulmuş olacak.

Baş : و لایزال ذات مقدس او موصوف بود بصفات کبریا .... *(1. b)*

Son : از بی مقداری کسی نگوید که کیست وجیست اما از صورت (ایشان : Kâşife) *(324. b)*

Hadiyyat'al-'ārifīn'de *(I, s. 83)* ve Rayhâna'de *(I. s. 251)* kitaplarının adları varsa da bu noksan kitabın hangisi olduğuna hükmetmemiz imkânsızdır.

Cilt 321

1737

فریدالدّین عطّار

Farîdaddîn 'Aṭṭār :

Manṭık'aṭ-ṭayr

(منطق الطّیر)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 21 × 14
Yazı eb'âdı : 18.5 × 9.5

Ortası şemseli, kenarı zencîrekli ve cetvelli, mıklaplı siyah meşin cilt. 130 yap. Her s. de 11 satır var. Kenarlarda cetvel yok. Başlıklar surh. Yazı ta'lıyk.

Baş : افرین جان افرین پاك را انکه جان بخشید و ایمان خاك را *(1. b)*

Son : قایم مطلق تویی امّا بذات از جوانمردی بپای در صواب *(130. b.)* «*Son mısra'*, از جوانمردی نیابی در صفات *olacak.*»

Ketebe : تمت الکتابت منطق الطّیر حضرت شیخ العارفین عطّار علیه رحمة والغفران فی غره شهر ربیع الاول اسنه للثلات عشرون وتسعماءه در قریهٔ صوفیه تحریر یافت من یدالفقیر قاسم بن عبدالغنی . . . *(aynı yap.)*

Cilt 322

1738

فریدالدّین عطّار

Farîdaddîn 'Aṭṭār :

Manṭık'aṭ-ṭayr

(منطق الطّیر)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 14.3 × 9.5
Yazı eb'âdı : 11 × 6.8

Ortası şemseli, kenarları cetvelli, mıklaplı harap cilt. Yazı ta'lıyk. Başlıklar surhla. 177 yap. yaprağa numara konmamış. Her s. de 13 satır var.

Baş : آفرین جان آفرین پاکرا انك جان بخشید مشتی خاکرا

Son : با ثنای خالق العرش این کتاب شد تمام والله اعلم بالصّواب *(177. a)*

(Bu beyit, diğer nüshalardaki son beyitten sonra. İlk yaprakta; 1. b; üstte 899 kaydı var. 30. b de, üstte «وقف احمد الکوسج» yazısı mevcut. 57. b, 58. a, 67. a, 85. b, 86. a, 113. b, 140. a, 120. b, 149. a, 197. b ve 198. a da aynı yazı var. Bu Kösec Aḥmad Dada'nin «التّحفة البهیّه فی الطّریقة المولویه» müellifi Trabzonlu Aḥmad Dada olmadığını. Konya, Mevlânâ Müzesi Kütüphânesinde 1059, 1060 ve 1088 hicrîde vakfettiği kitapların bulunduğunu, Ḥadîḳat'al-arvâḥ denen ve türbenin kıblesiyle arka tarafında bulunan mezarlıkta, bu mezarlığın kıble yönünün nihâyetinde dergâh duvarına dayalı duran mezartaşından da anlaşılacağı gibi 1191 hicrîde (1777) vefât eden Trabzonlu Aḥmad Dada'nin, bu târihlerde kitap vakfedemiyeceğini ve bu yüzden de Trabzonlu A. D. nin Kösec Aḥmad Dada'den sonra yaşamış başka bir zât bulunduğunu Necâti Elgin, Konya "Anıt" mecmûasında, "Konya ilim muhîtinde yetişen Trabzoni Şeyh Aḥmed Dede" adlı makalesinde îzâh etmiştir. Sayı. 24. 1959; s. 10-12).

Cilt 323

1739

سیّد محمّد بخاری

Sayyid Muḥammad-i Buḫārī :

Minhāc'aṭ-ṭālibīn va masālik'aṣ-ṣādıkīn

(منهاج الطالبین و مسالك الصّادقین)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 23 × 15
Yazı eb'âdı : 17.5 × 8.7

Üstü kâğıt kaplı, sırtı ve yanları kırmızı meşin, mıklaplı, mahfazalı cilt. Yazı ta'lıyk. İlk s. de başta tezhîb var ve ilk iki sahîfe altın cetvelle çevrilmiş, öbür sahîfelerde çift surh cetvel. 137 yap. Her s. de 19 satır var.

Baş : بسم ... امّا بعد درویشی از جملهٔ برادران در دین مسلمانی ...
(1. b)

Son ve ketebe : منگر توبدین دیده دریشان کایشان
بیرون ز دوکون در جهانی دگرند

ختم‌الله لنا برحمته ... فی اواسط شهرالصفر و ختمه لنا بالخیر والظّفر سنه ۱۲۶۹ ... حاجی محمد حسین خوارزمی ...

(137. a. 1727 No. ya b. O nüshada kitabın adı, doğru olarak « مناهج الطّالبین و مسالك الصّادقین » *dir.)*

Cilt 824

2005

جلال‌الدّین محمّد (مولانا)

Calāladdīn Muḥammad (Mawlānā. 672 H. 1273):

Maṭnawī

(مثنوی)

Farsça

Cilt eb'âdı : 27.5 × 17
Yazı eb'âdı : 22.5 × 11.8

Koyu kahverengi, kenarları cetvelli, ortası çiçek motifli şemseli, mıklapı kopmuş, tâmir görmüş harap cilt. III. cilt *(228. b - 323. a)*, ayrı ve nisbeten yeni bir yaziyle ve bu ciltte her s. de 17 satır var. Öbür ciltler eski bir yazıyle ve her s. de 29 satır mevcut. III. cildin yazısı daha güzel ve nesih. Öbür ciltlerin yazısı nesta'lıyk. 289 yaprak olarak kaydedilmişse de 5. yapraktan sonraki yaprağa 8 numarası konmuş. Böylece kitap 287 yaprak. Vereceğimiz îzâhatta, yapraklara konan numaraları kaydediyoruz. Maṭnawī, 75. b de başlıyor. Baş taraftaki yapraklardaki fevâidin fihristini 1. a da birisi, IX. asr-ı hicrîye *(XV)* âit yaziyle şöylece yazmış :

« درین مجلد شش دفتر مثنوی قطب‌العارفین وسلطان‌المحبوبین مولانا جلال‌الدّین رومی است واکثر غزلیات ایشان قدس‌الله سره وفیه مافیه که هم از مصنفات ایشانست درین مجلدست واز تفاسیر معتبره واحادیث صحیحه ودعوات ماء ثوره جون دعاء سیفی وحرز ابودجانه ودعای قدح ودعای خواجه عکاشه ودعای استفتاح ودعای جوشن وغیران ورسالهٔ جند دربیان ایمان واسلام ومذهب اهل سنت وجماعت بعضی از مصنفات امام نجم‌الدین عمر نسفی وبعضی ازمؤلفات سید شریف وسه چهار رساله دیگر در بیان سلوك ودر اقوال واحوال اولیاءالله واز اشعار شیخ فریدالدّین عطّار وشیخ عراق وشیخ اوحدی وسیح کمال خجندی ونظم ونثر در هر باب از هر کتاب خندان فواید نوشته شده است که علی التفصیل تحریر وتقریر آن از قبل مالا یطاق است »

Nihad M. Çetin, bu kitabı incelemiş, yaprak nu. larını, kitap ciltlenirken formalar karıştığı için mevzûlara göre koymuştur *(b. Şarkiyat Mecmûası, IV, İst. 1961 ; Maṭnawī'nin eski yazmaları ; s. 107-109)*. Maṭnawī, 75. b de başlamaktadır. Bundan önceki yapraklarda Sa'dī'nin, 'Aṭṭār'ın şiirleri, na'tler, duâlar, hadisler, cenâze namazı duâları, hutbeler, münâcâtlar, hızblar, Surḫbād ve vebâ duâları, bilhâssa Mawlānā'nın Dîvân-ı Kabîr'inden seçme şiirler var. 6. b de, kenarda, bu nüshayı yazanın, babasının ölümüne âit, « توفی والدی حواجه لله المصدرالسمرقندی وقت الظهر یوم الخمیس الرابع عشر فی سعبان سنه » kaydı var. Ḫᵛāca 'Alā'addīn'al-'Aṭṭār'ın 802 recebinin 20. günü vefât ettiğine dâir bir başka kayıt var. Aynı yaprağın a yüzünde Ḫᵛāca Muḥammad Pārsā'nın Ḫᵛārezm'den Buhârâ'ya yirmi yaşında ve 766 H. de geldiğini, Ḫᵛārezm'deyken sekiz yaşında bulunduğunu kaydetmiştir. 7. a da bir vakfiyeye âit 810 şâbânının ilk gününün târihi ve « حضرت خداوندگار قطب‌الاولیا سلطان‌العارفین شیخ‌الاسلام والمسلمین خداوند ابوالفتوح الخالدی خواجه ماکوئی » nin 25 cumâdelûla 812 de vefat ettiği mukayyettir. 44. a kenarında 839 yılı sonlarında Semerkand'de vebâ zuhûr ettiği kaydedilmiş, 47. a nın alt kenarında 813 yılında, Semerkand'de vebâ hüküm sürerken görülen bir ruyâ yazılmıştır. 50. b de bu yazıların, 811 recebinin 21. günü, Ṭāhir'al-Ḫālidī b. Mawlānā Nacmaddīn Ḫᵛāca للله المصدر السمرقند tarafından yazıldığına dâir bir ketebe var. Yazılar arasında surhla « تصنیف سید شریف » başlığını taşıyan ve tasavvufa âid olan farsça bir risâle *(12. a - 13. b)*, Şayḫ Ḫaydar adlı birisinin dileği üzerine yazılmış olan ve « تمت الرسالة الشریفیة الصدیقیة فی یوم الثلاثا الثالث من ربیع‌الآخر لسنه ۸۱۵ فی روضة محمد درویش الخالدی » ketebesini taşıyan ve bu zâta âid olduğu anlaşılan farsça tasavvufî bir risâle *(14. a - 15. a)*, Taysīr'den bâzı nakiller, 'Alī b. Abîbakr b. 'Abdalcalīl adlı bir zâtın rivâyetiyle Nacmaddīn Abū Ḥafṣ 'Umar b. Muḥammād b. Aḥmad'an-Nasafī'nin « رساله مقبوله در اعتقاد اهل سنت وجماعت » adlı farsça bir risâlesi *(18. a - 19. a)*, aynı zâtın arapça Şarḫu 'Aḳā'id metni *(19. a - b)*, Du'ā-yı Sayfī *(arap. 21. a - b)*, Du'ā-yı Ḫᵛāca 'Ukāşa ve diğer bir duâ *(22. a - b)*, İmâm Ca'far'aṣ-Ṣādıḳ tarafından Dāvūd b. Ḥasan'al- Muṭannā b. Hasan b. 'Aliyy b. Abī-Tālib'in annesine telkıyn ve ta'lîm edilen ve recebin 15. günü okunan Du'ā-yı 'İstiftāḥ *(Ḥācı 'Abbās Ḳummī : Mafātīḥ'al - Cinān, Tehran - 1359 ; s. 144 - 148. 23. a - b)*, bu duânın senedi *(Farsça. 34. a - b)*, Namāz-ı Tasbīḥ *(23. b)*, Hızb-ı Cawşan *(Cawşan-i şagīr ; Mafātīḥ, s. 100 - 106 ; 24. a-b)*, Nacmaddīn Kubrā'nın arapça ve Kubraviyya tarikatine âid bir risâlesi *(30. a - b)*, Cawşan-i kabîr var *(Mafātīḥ ; 87 - 100 ; 48. a - 50. b)*.

✲

Maṭnawī'nin I. cildinin bitiminden sonra *(150. a)* II. cildin dibâcesine kadar, gene aynı tarzda, Mawlānā'nın şiirleri, arapça ve farsça birçok fevâid yazılı. 159. a da Maṭnawī'nin mârûf ve *mâlûm dibâcesinden* evvel şöyle bir dibâce var :

«بسم‌اللهالرحمن‌الرّحیم وبه نستعین ربّ تمّم بالخیر مجلّد دوم از دفترهای مثنوی وبیّنات معنوی که مصباح ظلام وهم وشبهت وخیالات شك وریبت باشد واین مصباح را بحسّ حیوانی ادراك نتوان کرد زیرا مقام حیوانی اسفل‌السافلین است که ایشان را از بهر عمارت صورت آفریده‌اند وبر حواس ومدارك ایشان دایرهٔ کشیده اندکه ازان دایره تجاوز نکنند وذلك تقدیرالعزیزالعلیم یعنی مقدار رسیدن نظر ایشان وجولان عمل ایشان مدید کرد جنانك هر ستارهٔ مقداریست وکارکاهی از فلك که ز حد عمل آن بر نگذرد وهمچون حاکم شهری که حکم او در آن شهر نافذ باشد بس در ورای توابع آن شهر او حاکم نباشد عصمناالله من حشیة وختمة وما حجب بهالمحجوبین آمین ربّ العالمین والصّلوة والسّلام علی سیّدنا محمّد وآله اجمعین الطیّبین الطاهرین وسلّم تسلیماً کثیراً کثیرا»

Bu dibâceyi, başka bir nüshada görmedik. Üslûp, edâ, tamâmiyle Mawlânâ'nındır. Bu bakımdan herhâle Mawlânâ tarafından yazdırılmış, sonra belki beğenmediğinden, belki de başka bir sebepten mâlûm dibâceyi yazmış, yahut yazdırmış ve o kabûl edilmiş, bunun ziyâına da Mawlânâ'yı sevenlerin gönülleri râzı olmadığından bâzı nüshalarda kalmıştır. Böylece II. cildin üç dibâcesi vardır.

II. cildin bitiminden sonra *(224. b)*, üç yaprakta Mawlânâ'nın şiirleri ve bâzı fevâid var. III. cilt, 228. b de başlıyor; 323. a da bitiyor. IV. cilt, 325. a da başlamakta, 395. b de bitmekte. V. cilt, 402. a da başlayıp 480. b de bitiyor. Son cilt olan VI. cilt, 491. b de başlayıp 582 de sona ermekte. Aynı yaprakta Tatimma-i Valadiyya başlıyor, 582. b de bitiyor. 582. b de, 827, 831, 832 de doğan üç çocuğun doğum kayıtları var. *Aynı yaprakta "Abyāt-ı Mirṣād'al-'ibād" başlığıyle Mirṣād'dan alınmış beyitler var ve karşı sahîfede bitiyor.* 584. b de gene iki, 585. a da 797, 801, 807, 823 târîhlerine âid doğum kayıtları var. 586. a dan 589. a ya kadar Sulṭān-al' *'ulamā'nın Ma'ārif'inden bir parça ve hemen her sahîfede Mawlānā'nın Dīvān'ın*dan şiirler mevcut; Kaşf'al-maḥcūb'dan, Kanz'al-aḫbār'dan, Fuṣūs'dan ve diğer kitaplardan alınan parçalar, hadîsler ve duâlar var.

❦

I. cildin başı : بسم ... هذا کتاب‌المثنوی وهو اصول اصول‌الدّین ...
(75. b)

Metin : بشنو از نی چون حکایت میکند از جداییها شکایت میکند
(76. a)

(Üste «این نی», «حکایت» in üstüne «شکایت», ikinci mısra'daki «شکایت» kelimesinin üstüne de «حکایت» yazılmış; sonra bu yazılar kazınmış. Anlaşılıyor ki daha VIII. yüzyılda bile (XIV), *Mawlānā'nın, «این نی» diye kendisine işâret ettiği kabûl edilmiş ve Maṯnawī yazanlarla okutanlar teeddüben bu sözle kendilerine*

işâret etmekten çekinerek ibâreyi «ازنی» şekline çevirmişler, ibâreye uygun olarak da «شکایت، حکایت» sözlerinin yerlerini değiştirmişlerdir.)

Son : صبر آرد ارزو را نی شتاب صبر کن والله اعلم بالصّواب
تمام شد دفتر اوّل مثنوی در فلك سلوك خرشید معنویست وکهنه بوشان صوامع قدس را خلعت زیبا از نوی
(150. a)

II. cildin metninin başı :

مدّتی این مثنوی تأخیر شد مهلتی بایست تاخون شیر شد
(159. b)

Son ve ketebe: قوم دیگر نابذیرا ترش وخام ناقصان سرمدی تم‌الکلام
بیا مرزد خدای این نیك رأیی
که این غمکین کند از دل دعائی
تمام شد مجلد ثانی از دفترهای مثنوی وبینات معنوی بعون‌الله وحسن توفیقه فی غره ربیع‌الاخر سنه احدی وثمانمایه *(224. b)*

III. cildin metninin başı :

أی ضیاألحق حسام‌الدین بیار این سیوم دفتر که سنت شد سه بار
(229. a)

Son : گرتو خواهی باقیْ این گفت وگو ای اخی در دفتر چارم بجو
(323. a)

IV. Cildin metninin başı :

ای ضیاألحق حسام‌الدّین توبی که گذشت ازمه بنورت مثنوی
(325. b)

Son : عرس حی وحرخ حی ای ذولباب فهم کن والله اعلم بالصّواب
(396. b)

V. Cildin metninin başı :

شه حسام‌الدین که نور انجم است طالب آغاز سفر پنجم است
(402. a)

Son : زان نشد فاروق را زهری کزند کی بدان تریاق فاروقیش قند
(480. b)

VI. Cildin metninin başı :

ای حیات دل حسام‌الدّین بسی میل می‌جوشد بقسم بسوی (böyle) سادسی
(491. b)

Son : آب جانرا ریز اندر بحر جان تا شوی دریای بی حدّ وگران

تم الکلام بعون الملك العلام والحمدلله رب العالمین والصلوة علی محمد وآله اجمعین الطیّبین الطّاهرین

(582. b)

Cilt 325

2006

جلال‌الدّین محمّد (مولانا)

Calāladdīn Muḥammad (Mawlānā):

Maṯnawī

(مثنوی)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 85.8 × 17.3
Yazı eb'âdı : 20.5 × 13.2

Ortası şemseli, kenarı cetvelli, mıklaplı meşin, harap cilt. 280 yap. Her s. de 25 satır var ve bir satırda iki beyit olmak üzere dört sütun mevcut. Yazı ta'lıyk. Başlıklar surh. Alt tarafı nem görmüş.

I. Cilt; metin; Baş :

بشنو این نی چون شکایت میکند از جداییها حکایت میکند

(1. b)

VI. Cilt. Son :

در دل من آن سخن زان میمنه ست

زانك از دل جانب دل روزنه‌ست

(280. b)

Ketebe : وقع الفراغ من تحریر هذا الکتاب المرشد الی صوب الصّواب بعون الملك الوهّاب علی یدالفقیر الحقیر المذنب المعترف بالتّقصیر الراجی عفو ربّه ببرکة ما نسخه من کلام قطب الاولیاء خلاصة الاتقیا وارث علوم الانبیاء والمرسلین الملقّب جلال الملة والدّین قدّسناالله تعالی بسرّه وهدانا الی سلوك سبیله احمد بن احمدالمولوی غفرالله له ولوالدیه ولجمیع المسلمین وصلی الله علی سیّدنا محمّد وآله وصحبه اجمعین تاریخ سنه اربعین وثمانمایه

(Her cildin başı ve sonu diğer nüshaların aynıdır.)

Cilt 326

2007

جلال‌الدّین محمّد (مولانا)

Calāladdīn Muḥammad (Mawlānā):

Maṯnawī

(مثنوی)

Cilt eb'âdı : 25.8 × 18.3
Yazı eb'âdı : 20.3 × 13.3

Ortası şemseli, kenarları cetvelli, mıklaplı, tâmir görmüş, harap cilt. Yazı ta'lıyk. Hareke konmuş. Kapağın içinde, «محبّ خانقاه ولی‌الفقیر محمود بن حسین الفقیر حمزه چاوش درگاه» ve «بقضاء علائیه عن قریه‌ٔ علائیه عن قریه‌ٔ محمود سیدی عالی الحقیر علی بن حمزه جاوش‌المزبور» imzâlariyle kitabın, Huzûr-ı Pîr'den alınıp Silistre'ye götürüldüğü, orada birisinde bulunup vakıf olduğu anlaşılarak Konya'ya, Dergâh'a gönderildiği kayıtlı. 1. b de Mawlānā'nın,

ای طایران قدس را عشقت فزوده بالها

در حلقه‌ٔ سودای تو روحانیان را حالها

matla'lı gazeli var. Ciltlenirken kürrâseler karışmış. Maṯnawī, 2. a da, II. cildin, «تمامیٔ قصه‌ٔ زنده شدن استخوان بدعای عیسی علیه‌السلام» surhunda, 21. beytin 2. mısarı olan,

کو عدوّ جان تست از دیر گاه

mısraından başlıyor *(Kaşf'al-abyāt'lı Maṯnawī, Bombay-1276, s. 115)*. 3. b den sonra eksik var; aynı cildin, «رجوع کردن بحکایت ذوالنون با مریدان» surhunun 13. beytinin ikinci mısraından başlamakta *(aynı, s. 136)*. Bu yapraktan sonra I. ciltteki «...مکر کردن وزیر در حلوت» surhunun 12. beyti başlıyor *(5. a)*. 8. b den sonra aynı ciltteki «تمثیل» surhunun 9. beyti geliyor *(9. b. s. 40)*. *38. b* den sonra I. cildin bitimini muteâkıb, 39. a - b de *'Abdallāh-ı Anṣārī'nin (481 H. 1088)* münâcâtı var. 40. a, I. cildin «... حقیر دیدن خصمان صالح» surhundaki «... شحنه‌ٔ قهر خدا» beytiyle başlamakta *(s. 67)*. Bu nüsha, sona kadar karmakarışık ve kaabil-i istifâde değil. 311 yap. Her s. de 21 satır var. 304. a - 311. a da Mawlānā'nın şiirleri mevcut.

Baş : کو عدوّ جان تست از دیر گاه

(2. a)

Son ve ketebe : آب جانرا ریز اندر بحر جان تا شوی دریای بیحدّ وگران

تمت المقابلة من النّسخة الصحيحة من الجلد الاول الى آخر الجلد السادس على يد العبد الضعيف النحيف المحتاج الى رحمة الله تعالى على بن خليل بن الحاج على الشهير بچيل چلبى غفرالله لهم ولسايرالمسلمين اجمعين آمين يارب العالمين وقعت اتمام هذا المقابلة فى اليوم الاحد من خامس عشر من شهر رجب المرجب من شهور سنه سبع وتسعين وثمانمايه رحم الله امرأ ... *(304. a)*

Cilt
327

2008

جلال الدّين محمّد (مولانا)

Calāladdīn Muḥammad (Mawlānā) :

Maṯnawī

(مثنوى)

I. Cilt

Farsça

Cilt eb'âdı : 20.5 × 13.8
Yazı eb'âdı : 14.2 × 8.2

Mahfazalı, mıklapsız; koyu fesrengi, kenarı altın cetvelli, ortası altın yaldızla düz çiçek ve yaprak motifli, sonradan, XII — XIII. yüzyıla *(XVIII — XIX)* âit cilt. 55 yap. Her s. de dört sütün üzerine 21 satır var. Başlıklar surhla, bâzı yerlerde lâcüverdle yazılmış. Yazı nesta'lıyk. 2.b - 3.a müzehheb. Bu sahîfelerde mâlûm dîbâce var. 2. a da, Maṯnawî'nin I. cildine âit, başka bir dîbâce yazılı. Bu dîbace 17 satır. Son hısmı, sahîfenin sol tarafına, aşağıdan yukarıya doğru altı satır olarak yazılıp tamamlanmış. Bu dîbaceyi yazıyoruz :

« این قسم اوّلست از مناهج مثنوى و مدرجى از مدارج معنوى مشتمل بر تنفيذ و تخليص مخلب و چنگال و پر وبال شهباز دل از اقاليم واحياز آب و گل محتوى بر رفع اسباب وقطع اُخبولهٔ شهوات از الذّ مطعومات واخناث بر ترك تقاعد از استحصال خصال مرضيّه والحاح بر تباعد از احوال دنيّهٔ ارضيه مُحذر مُنفّر از مقارنت لئام مُحبّب مُرغّب ومصاحبت ومقاربت كرام حصنِ حصين بهر سهام ورماح شياطين مذكّر ارتقا بسوى مركز بقا از اوطان طين صدّيقِ صدوق را نقد عليّين موعود زنديق كذّوب راسجّينِ موجود مقتحمات عقبهٔ كَؤد در او معتقان رقبهٔ مشدود را شراب طهور ومعانقت حور وغُرف وقصور واتكا بر سرير وارائك مسجوداً لاشرف الملائك كامل مكمّل را نيز ترتيل اوكياست متوالى و از حفظ دراستش فراست متعالى محصول وموصول بود در تحديد كمترين نفعى از منافع بى پايان ودر تعديد اندكترين فايدهٔ از فوايد بى گران او ازمنهٔ ابد وآونهٔ سرمد كلمح بالبصر اوخطور خاطر خطر بالبال فعبر او نظر ناظرِ نظر

الى معشوق فرق النّظر بود امّيد واثق است بر آنك برادران غيب جوى نه پُر آذران عيب گوى نقود عمر عزيز را در فحص معايب بذل نكنند بلك بر تجسّس عجايب وغرايب صرف كنند گردانند گردانند كه بضاعت عمر اشرف جواهرست هركرا بصر بصيرتش به كُحل فطانت منوّر وپيراسته بُود يقين داند كه آفتاب نسبت بذات بيچون كمتراز ذرّهٔ باشد به اضافت بعالم بوقلمون مع هذا باری تقدّست اسماؤه می فرمايد در تقرير وجود پر جود وصفات ذات ومن آياته الشمس يعنى صنع از صانع انفكاك نپذيرد جملهٔ عقول ومعقول قياس به اصول اصول بجز از وصف لامتّصف نتوانند بودن صد هزاران كواكب ثواقب در حضور نور آفتاب وهم جنس (sol kenarda :) ببراقع تهالك وتفانى می گردانند فما ظنّك بموجودين لا نسبة بينهما اگر متوهّمى بى آنى سرد جانى مرائى بى رائى يا جامدى خامدى سامدى كلاغى پرلاغى ذاهلى جاهلى غافلى سكران از بول شيطان بجانب مثنوىٔ مولوى زبان طعن گشايد در جواب اواين دو بيت شايد كل رافع رأسه عن التّكبّر وغيره فهو شاهد

فقرالجهول بلا قلب الى ادب　　فقر الحمار بلا رأس الى رسن
وما انتفاع اخ الدّنيا بناظره　　اذا استوت عنده الانوار والظلم

نقلت هذا التّحرير من خطّ امير واجد بن سلطان ولد بن مولانا واولانا سرّالله الاعظم والمكرّم المعظم جلال الحقّ والدين آلبلخىّ البكرى وهو يقول انتسخت هذا من خطّ خليفةالله بين خليقته حسام الحق والدّين الارموى القونوى كتبه الفقير علابى بن محبّى الشّيرازىّ الشريف »

Anlaşılıyor ki bu dîbâceyi 'Alā'ī b. Muḥibbīyy'aş-Şīrāziyy'aş-Şarîf, 743 hicrîden 750 ye kadar *(1342 — 1349)* Çelebilik makaamında bulunan Sultan Veled oğlu Amîr Vâcid Çalabî'nin elyazısından nakletmiştir; o da bu dîbâceyi, 683 sa'bânının 18. günü vefât eden *(1284)* ve Mawlānā'dan sonra onun makaamına geçen Çalabî Ḥusāmaddīn'in elyazısından kopya etmiştir. Üslûp, biraz ağdalıdır; fakat Ç. Ḥusāmaddīn gibi Mawlānā'ya candan bağlı bir zâtın, Maṯnawî'ye kendi'liğinden bir dîbâce yazması, bizce düşünülemez; yazdıysa da mutlakaa onun emriyle, onun tasvîbiyle yazmıştır ve Mawlānā, bunu görmüştür; bu takdirde de, gene Mawlānā'nın demektir. Fakat sonra, herhâlde Mawlānā, mâlûm dîbâceyi yazmış, fakat bu da, Ç. nin elyazısiyle geleceklere kalmıştır.

3. a nın sonunda bir yazı varmış; silinmiş. 8. a da kenara « نسخهٔ اصل » kaydı, 17. b ve 18. a daki hâşiyelerde « علابى » imzâsı var. 32 a daki hâşiyede de aynı imzâyı görüyoruz. 41. a daki hâşiyeler, « نسخهٔ ناظم » ve « اصل » kayıtlarını muhtevî. Bütün bu düzeltmeler, Kütüphânenin müze kısmında, 51 No. da kayıtlı nüshaya uymaktadır *(Bu No. ya b. 'Alā'ī için 89 No. nun izâhına ve "Mevlânâ'dan sonra Mevlevîlik" adlı kitabımıza bakınız; İst. İnkılâp Kitabevi - 1953, s. 147).*

Dîbâcenin başı: هذا کتاب المثنوی و هو اصول اصول اصول الدین ...
(2. b)

Sonu : و هذا دعاء لا یردّ فانّه دعاء لاصناف البریّة شامل
والحمدلله ربّ العالمین والصّلوة علی رسول الله صلعم وعلی آله
واصحابه اجمعین الطیبین الطاهرین
(3. a)

Metnin başı: بشنو این نی چون شکایت میکند از جدایها حکایت میکند
(3. b)

Son ve ketebe : صبر آرد آرزورانی شتاب صبر کن والله اعلم بالصّواب
تم المجلد الاوّل من مجلّدات المثنوی المعنوی المولوی بعون الله وحسن
توفیقه فی تاسع جمادی الاخری من شهور سنة خمس وخمسین وتسعمائة من الهجرة
النّبویة علیه الف صلوة والف الف تحیة علی یدالفقیر الضعیف علائی
بن محبّی الشّریف بن الشریف عاملها الله بلطفه اللطیف وکان استنساخه
من نسخة کتبها عثمان بن عبدالله عتیق مولانا ابن مولانا المعروف
بالولد نوّرنا الله بنوره المؤبّد فی مدینة قونیه المحمیه عند مرقد سلطان
العارفین والعاشقین جلال الحق والدنیا والدین خلدالله ظلال معارفه
وحقایقه علی رؤس العالمین آمین یا ربّ العالمین
(55. b)

(Bu nüshanın istinsâh edildiği Maṯnawī nüshası, 723 hicrîde (1328) *yazılmıştır;* Müze kısmında kayıtlıdır. "Mevlânâ Celâleddin" adlı kitabımızın III. *basımına da b. s. 268 - 269 ; not. 35).*

Cilt 328

2009

جلال الدّین محمّد (مولانا)

Calāladdīn Muḥammad (Mawlānā):

Maṯnawī

(مثنوی)

Cilt eb'âdı : 25 × 17
Yazı eb'âdı : 21 × 13

Kenarı düz cetvel içinde zencirek cetvelli. Ortası beyzî, içi çiçek motifli altın yaldızlı şemseli. Mıklabı kopuk, mahfazalı cilt. Yazı nesta'lıyk. 17. a - 44. b de yazı değişik. II. cilt 45. b de başlıyor ve yazı sonadek ta'lıyk. 269 yap. Her s. de dört sütûn üzerine 25 satır var. Başlıklar surhla yazılmış. Birçok beyitlerin üstlerine ince kalemle türkçe tercemeleri yazılmış. Dilâceler, mâlûm olanlar.

Baş : بشنو از نی چون شکایت میکند از جذابیها حکایت میکند
(2. b.)

Son : آب جانرا ریز اندر بحر جان تا شوی دریای بی حدّ وگران
(269. b)

(I. cildin sonunda şu ketebe var : « تمت المجلّد الاوّل ... علی یدالعبد ... عبدالله بن حمزه فقه بن گوندك الفقیر احسن الله عواقبهم فی عشر اواخر رجب المبارك ٩٤٢ »
44. b. Başka yerde ketebe yok; yalnız sonda 966 cumâdelûlâsında okunduğuna dâir bir kayıt var; 296. b.)

Cilt 329

2010

جلال الدّین محمّد (مولانا)

Calāladdīn Muḥammad (Mawlānā)*:*

Maṯnawī

(مثنوی)

Cilt eb'âdı : 20.5 × 15.5
Yazı eb'âdı : 17.3 × 10.6

Mıklaplı, sırtı meşin, âdî mukavva cilt. Yazı nesta'lıyk. 229 yap. Her s. de dört sütûn üzerine 23 satır var. Kenarları ve sütûn araları surh cetvelli. Başlıklar surh. Baş tarafı eksik.

Baş : چون گریزد این زمین از آسمان چون کند او خویش را ازوی نهان
(1. a. III. cildin, « رجوع بحکایت خواجه و روستائی » *surhunda; Kaşf'al-abyāt'lı, s. 203, satır. 16)*

Son ve ketebe : در دل من آن سخن زان میمنه است
زانکه از دل جانب دل دوزنه است

تمت الکتاب ... فی غرة جمادی الاولی ختمه بالخیر علی یدالضعیف
اضعف علی الله الغنی درویش عهدی المولوی بن عثمان غفرالله له ...
فی تاریخ من هجر(ة) خیر البریه سنه ١٠٠٦

(210. b. 211. a - 229. a da 'İbtidā-nāma'nin ortalarından bir kısım var.)

Cilt 329

2011

جلال‌الدّین محمّد (مولانا)

Calāladdin Muḥammad (Mawlānā):

Maṯnawī

(مثنوی)

Cilt eb'âdı : *19.1 × 9*
Yazı eb'âdı : 15.1 × 5.8

Kenarı altın cetvel içinde zencîrekli, ortası güzel şemseli, mıklabı kopmuş, sırtı tâmir görmüş mahfazalı cilt. Yazı güzel bir ta'lıyk. 405 yap. Her s. de 35 satır ve her satırda birer beyit. İlk yapraklta devrine âit güzel bir tezhîb var. Sahîfe kenarları bir, mısra araları iki altın cetvelli. Dış cetvellerin kenarlarında ikişer, iç sütun aralarında birer lâcüvert cetvel mevcut. Başlıklar surhla yazılmış. İlk yaprağın üstünde üç temellük kaydı ve Sa'îd Hamdam Çalabî'nin, bir başka yerden kesilip yapıştırılmış destarlı sikke içinde ta'lıykle «خادم این مثنوی شریف کمتر درویشان شیخ محمد سعیدالمولوی» mührü ve Kütüphânenin beyzî vakıf mührü. I. cildin baş taraflarında kenarlarda S. H. Ç.nin ta'lıyk, türkçe, farsça hâşiyeleri. *Sonundaki ketebeden, Cevrî'nin (1066 H. 1655) elyazısı olduğunu anlıyoruz.* I. cildin sonunda, «عدد ابیات ۳۷۹۳» *(62. b)*, *II.* c. in sonunda «عدد ۳۹۲۲» *(121. b)*, III. c. in sonunda, «عدد ابیات ۵۰۵۱» *(197. b.)*, IV. c. in sonunda, «عدد ۵۰۰۸» *(259. b)*, V. c. in sonunda «یکون ٤۳۸۰» *(328. a)*, son c. in sonunda «یکون ۳۹۳۲ جمله ۳۵۹۸٦» kaydı var *(405. a)*.

Baş : بشنو از نی چون حکایت میکند از جداییها شکایت میکند
(2. a)

Son : در دل من آن سخن زان میمنه‌است
زانکه از دل جانب دل روز نه‌است
(405. a)

Tatimma-i Valadiyya, 405. a - b dedir ve sonunda,

آب جانرا ریز اندر بحر جان تا شوی دریای بیحدّ وگران

beytinden sonra «نجز الفراغ علی یدالفقیر جوری سنه ۱۰۲۵» ketebesi mevcuttur.

Cilt 331

2012

جلال‌الدّین محمّد (مولانا)

Calāladdin Muḥammad (Mawlānā):

Maṯnawī

(مثنوی)

Cilt eb'âdı : 21.4 × 15.3
Yazı eb'âdı : 17.8 × 9.9

Ortası şemseli, mıklaplı, köşebentli, tâmir görmüş, üst kapağı sonradan bir başka ciltten alınıp eklenmiş. İlk yaprakta, üstte, «بو مثنوی شریفك کتارنده اولان آثار قلم صاحب‌التّاریخ پچوی الحاجی ابراهیم افندی مرحومك همت مصروفاریدر» kaydı, H. Ç. nin destarlı sikkeli mührü ve «خادم این مثنوی شریف حضرت مولانا جلال‌الدین رومی قدّسنا الله بسره‌السامی و رضی عنه‌الباری شیخ محمد سعید از دودمان حضرت ایشان» yazısı var. Destarlı sikkeli mühür, bundan önceki Mesnevî'de olduğu gibi gene bir yerden kesilip yapıştırılmış. 20. a da, «در دلم شد خیال یار مقیم ❁ صار قلبی مقام ابراهیم ۱۰۲۳» mührü var. Daha bâzı sahîfelerin kenarlarında *(Meselâ 97. a, 244. a)* aynı mühür var *(Paçacı 'İbrâhîm, 1061 H. de; 1650 — 1651; vefât etmiştir; Osmanlı Müellifleri; III, s. 32 — 33)*. Kenarlarda Paçawî'nin Susûrî şerhinden aldığı hâşıyeker, bâzı yerlerde de S. H. Ç. nin kayıtları var.

Baş : بشنو از نی چون شکایت میکند
(2. a)

Son : زانکه از دل جانب دل روزنه‌است
(282. a)

(Bundan sonra Tatimma-i Valadiyya var ve 283. a sa bitiyor.)

Ketebe : تمت الکتاب المثنوی المعنوی المولوی بعون‌الله و توفیقه والحمدلله وحده العزیز کاتب الحروف مرتضی خلیفه الامام بمسجد حاجی رمضان سنه ۱۰۳۱ ربیع‌الاول
(283. a)

(Hacı Ramazan mescidi, Konya'da Kürkçü mahallesinde, Emîr Pervâne sokağındaymış. Yıkılmış, şimdi eseri dahi yok.)

Cilt 332

2013

جلال‌الدّین محمّد (مولانا)

Calāladdīn Muḥammad (Mawlānā) :

Maṯnawī

(مثنوی)

Cilt eb'âdı : 20.5 × 14.5
Yazı eb'âdı : 15.2 × 11

Ortası altın yaldızlı şemseli, kenarları aynı şekilde köşebentli ve cetvelli, mıklapsız cilt. 271 yap. Her s. de dört sütûn üzerine 25 satır var. Sahîfe kenarları ve sütun kıyıları surh cetvelli. Başlıklar surhla. İlk yaprakta Şayḫ Ramaḍān'ın vakıf kaydı var. I. ve III. ciltlerin sonunda vâkıfa âit «مستمد فیض مولانا حسین» mührü mevcut.

Baş : بشنو از نی چون شکایت میکند

(2. a)

Son : هر دل من این سخن زان میمنه‌است
زانك از دل جانب دل روزنه‌است
چیست باقی شرح این لیکن درون بسته شد دیگر نمی آید برون
همچو اشتر ناطقه اینجا بخفت می نگوید من دهان بستم زگفت
(270. b)

Tatimma-i Valadiyya 270. b - 271. a da

Ketebe : تمت المجلد السادس من المثنوی المعنوی الالٰهی ... فی یوم اربعا من تسع وعشرین من شهر ربیع‌الاخر سنه الف وثلاثین واثنین ... علی یدی وانا الفقیر الی‌الله الغنی الشیخ رمضان بن حسین قرمانی فی جزیرة القبرس قلعهٔ ماغوسه تمت بوقت الضحی *(271. a)*

I. c. Ramaḍān b. Ḥusayn tarafından 1030 ṣa'bânında *(45. a)*, II. c. 1030 zılka'desinin 27. günü *(85. a)*, III. c. 1031 cumâdelâhırasında *(136. a)*, V. c. 1031 şevvâlinin 22 sinde *(179. a)*, VI. c. 1032 saferinin beşinde *(227. a)* bitmiştir.

Cilt 333

2014

جلال‌الدّین محمّد (مولانا)

Calāladdīn Muḥammad (Mawlānā) :

Maṯnawī

(مثنوی)

Cilt eb'âdı : 16 × 9
Yazı eb'âdı *(Kenarlar dâhil)* : 15.1 × 7.1

Kenarı zencîrekli, ortası kabartma altın yaldızlı çiçek ve dal motifli şemseli, mıklaplı, iki kapağı da fersûde cilt. Yazı nesih. 309 yap. Her s. de içte bir, kenarlarda, mısra'lar alt alta gelmek üzere gene bir beyit olarak 45, ortada 23 satır var. Ortalardaki mısra' kenarları ve ortaları ve kenâr hâşiyeler, siyah hat içinde altın cetvelle çerçeveli. Başlıklar surhla yazılmış. Dibâcede varak numarası yok. İki sahîfe dibâceye hasredilmiş. Metnin başı alelâde tezhîbli. Dış kapak kâğdında ta'lıykle şu yazı var :

فی ۸ ایلول ۳۰۲ ده سویلنیلمشدر

لجناب ناظم بك مکتوبیٔ قونیه
از بندگان حضرت مولانا

ممکنمی جناب مثنوی‌یه بولق دگرنجه حسن تعبیر
دیوان کبیر ایسه سراپا اسرار کتاب عشقه تفسیر

İç kapakta, ciltlerin sahîfelerini gösteren bir fihrist ve Hamdam Çalabî'nin, gene kesilip yapıştırılan destarlı sıkkeli mührü var. 1. a da, kenarda ve üstte, rık'ayla,

مغز قرآندر کتاب مثنویٔ معنوی
وحیله نظم اتمش انی حضرت منلای روم
شمس عشق گورمك استرسك تلاوت قیل انی
ایلسون اشراق دلده حکمت منلای روم

نمقه‌الفقیر
زیورالمولوی

Baş : بشنو از نی چون حکایت میکند

(1. b)

Son : در دل من این سخن چون میمنه‌است
زانکه از دل جانب دل روزنه‌است
هست باقی هرچه این لیکن درون بسته شد دیگر نمی آید برون
همچو اشتر ناطقه اینجا بخفت می نگوید من دهان بستم زگفت
(308. a)

308. b — 309. a da Tatimma-i Valadiyya.

Son ve ketebe :

آب جانرا ریز اندر بحر جان تا شوی دریای بیحدّ وگران
قصه کوته کن که رفتم در حجاب هین خمش والله اعلم بالصّواب

تمت الجلد السادس

همچنین فرمود مولانای ما
گنج رحمت پیشوای اتقیا

تمت الكتاب المفيد المسمّى بمثنوى المولوى
قدس سره العزيز على يد المذنب الرّاجى
محمّد باقر بن محمّد رضا غفرالله له ولوالديه

فى غرهٔ شهر محرم الحرام
١٠٨٧
سنه سبع وثمانين
بعد الف من هجرة
النّبويّه

(309. a)

Cilt 334

2015

جلال‌الدّين محمّد (مولانا)

Calāladdīn Muḥammad (Mawlānā):

Maṯnawī

(مثنوى)

Cilt eb'âdı: 21.4×14
Yazı eb'âdı: 18.1×9.7

Bakır karışık altın ve mâi, yeşil, kırmızı, gayr-i sâbit boyalarla acâyip ve kötü bir şekilde gûyâ tezhîbli. Her cildin başı bu çeşit. Öbür s.lerde altın cetvel ve mor boya. 945 sahîfe. I. cilt 1266 zilhiccesinin 26. çarşamba günü bitmiş.

Baş : بشنو از نی ...
(s. 1)

Son : در دل من ...
(s. 942)

Tatimma, 942 - 944. s. lerde.

Ketebe : این مثنوی شریف در حضور حضرت مولانا قدس سره الفقیر عبد حلیم بخاری تمت سنه ١٢٧٧
(s. 944)

Son iki sahîfede farsça ve yazana âid olması melhûz şiirler. Son yaprakta قونیه درگاه شریف حضرت مولانادە مقیم بروسەلی احمد «معلم نجاتی ألکین» imzâsiyle «نوری وقفیدر» kaydı var.

Cilt 335

2016

جلال‌الدّين محمّد (مولانا)

Calāladdīn Muḥammad (Mawlānā):

Maṯnawī

(مثنوى)

I. ve II. ciltler

Cilt eb'âdı: 24 × 14.5
Yazı eb'âdı: 17 × 8.8

Mıklaplı âdî meşin cilt. Yazı ta'lıyk. 198 yap. I. cilt 103. a da bitiyor. İlk yap. da Mawlawī Darwîş 'Umar Fayḍī tarafından 1286 da vakfedildiğine dâir kayıt var. Dibâceler, malûm ve mârûf dibâceler.

Baş : بشنو از نی ...
(3. b)

Son : قوم دیگر ...
(198. b)

Cilt 336

2017

جلال‌الدّين محمّد (مولانا)

Calāladdīn Muḥammad (Mawlānā):

Maṯnawī

(مثنوى)

III. ve IV. ciltler

Eb'âdı ve tavsîfi, 2016 No. dakinin aynı ve aynı kıtabın ikinci cildi. III. cilt 123. yap. ta bitmekte. Dibâceler mâlûm ve mârûf olanları.

III. cildin başı : ای ضیا ألحق حسام الدّين بیار
(2. b)

Son : ای اخی در دفتر چارم بجو
(123. a)

IV. Cildin başı : ای ضیا ألحق حسام‌الدّين تو نی
(126. b)

Son : اینچنین آیینه تا تانی مجو
(223. a)

Cilt 337

2018

(مثنوی)

Maṯnawī

V. ve VI. ciltler

Aynı kitabın devâmı. Eb'âdı ve tavsîfi aynı. Dîbâceler mâlûm olanlar.

V. c. in başı : شه حسام‌الدین که نور انجمست
(2. b)

Sonu. : که بُد ان تریاق فار و قیش قند
(114. b)

VI. c. in başı : ای حیات دل حسام‌الدّین بسی
(118. b)

Son ve ketebe : در دلن ان سخن زان میمنه‌است
زانکه از دل جانب دل روزنه‌است

وصلی‌الله . . . تم‌الکتاب سنه خمس وثمانین ومأتین والف
(141. b)

Cilt 338

2019

جلال‌الدّین محمّد (مولانا)

Calāladdīn Muḥammad (Mawlānā):

Maṯnawī

(مثنوی)

Cilt eb'âdı : 20 × 14.5
Yazı eb'âdı : 17 × 11.3

Kenarı zencîrekli, ortası kabartma şemseli, mıklaplı cilt. 284 yap. Her s. de *dört sütun üzerine 25 satır var. Başlıklar surh. Sahife kenarlarında cetvel yok.* İlk yaprakta, «بو کتاب مشکین نقاب کتب موقوفهٔ تربهٔ حضرت مولانا قدس سره الاعلی‌دن ایکن صدمات روزکار ایله گلشانندن قوپوب زیب دکان اغیار اولمش ایکن ثمن بخس ایله تخلیص اولنوب اول یوسف معنی تختگاه مصر حقیقته ارجاع اولنمشدر امیددر که رؤیت جمالیله مشرف اولان اخوان درویشان بو فقیری دخی فراموش بیورمیه‌لر الفقیر درویش سید عبدالباقی ابن‌الشیخ ابوبکر المواوی بخانقاه باب جدید» yazısı ve S. Hamdam Ç. nin zamânındaki vakıf mühürlerinden ikisi var. Ayrıca bu sahîfede

Maṯnawī hikâyelerinin 1965 olduğu, I. ciltte 4041, II. de 3817 beyit bulunduğu kayıtlı. «عدد ابیات مثنوئ شریف» yazısının altındaki rakam silinmiş; *okunamıyor.* Bu nushanın dergâhtan çalındığı, ketebenin silinmesiyle de sâbit. Ayrıca 2. a daki on satırlık vakfiye de silinmiş; fakat ikinci satırda «علی بن مصطفی المرحوم» yazısı ve vakfiye okunabiliyor; târîh yok. Dîbâceler mâlûm olanları. S. Abdalbāḳī, İst. Yenikapı Mevlerûhânesi şeyhi olup 1238 H. de *(1821)* vefât eden Nâsır 'Abdalbākī Dada'dır.

Baş : بشنو این نی چون شکایت میکند
(3. a)

Son ve ketebe : ختم کن والله اعلم بالصواب

تم‌الکتاب بعون‌الملک‌الوهاب عن ید عبدالضعیف درویش . . .
یوسف بن . . . ۱۰۳۳

(Noktalı yerler silinmiş, okunamıyor. 284. a. Başta ilk mısra'daki «شکایت» birisi, üstünde kalemle oynayıp «حکایت» ikinci mısra'daki «حکایت» de «شکایت» yapılmış.)

Cilt 339

2020

جلال‌الدّین محمّد (مولانا)

Calāladdīn Muḥammad (Mawlānā):

Maṯnawī

(مثنوی)

Cilt eb'âdı : 30.6 × 22.5
Yazı eb'âdı : 24.1 × 18.2

Kenarı zencîrekli, ortası gömme, içinde kabartma çiçek motifli şemseli, her iki kapağın içinde altınla saâdet zencîri denen birbirine geçme münhanîlerden meydana gelmiş tezhîb var. Mıklabı kopmuş meşin cilt. 288 yap. Her s. de dört sütûn üzerine 25 satır var. 1. b - 2. a, 46.6 - 47. a, 87. b - 88. a, 140. b - 141. a, 183. b - 184. a ve 234. b - 235. a da dîbâceler. Bu s. lerdeki yazılar altınla yazılmış, kenarları siyah mürekkeple çevrilmiş Satır araları surh şekillerle müzeyyen. Dîbâcelerden sonra metin başlarken müstatîli ve müzehheb safîhalarda kaçıncı cilt olduğu yazılı ve ilk, bâzı da her iki sahîfe, harf içlerine konan altın noktalarla bezenmiş. III. ciltte olduğu gibi surh noktalarla bezendiği de var. Dîbâcelerin bulunduğu sahâfelerden başka sahîfelerde s. kenarları, sütun araları çifte surh cetvelle çerçeveli. Sahîfe no.ları yanlış konmuş. Başlıklar surh. II. ciltte,

یك جماعت زان عجایب کارها — می بریدند از میان زنّارها
قوم دیگر را یقین در ازدیار — زین عجب والله اعلم بالرّشاد
قوم دیگر نا پذیرا ترش وخام — ناقصان سرمدی تم‌الکلام

beyitleri, hem 86. b nin sonuna, cetvel dışına, hem cildin nihâyetinden sonra gene cetvel dışına yazılmış *(87. a)* IV. cildin sonuna, III. cildin, «.... آینه نبود منافق» beytiyle biten 16. beyti, gene başka bir yaziyle yazılı (138. a). Tezhîb ve yazı, Selçuk karakterini göstermekte. Kâğıt az aharlı. Bu bakımdan bizçe bu nüsha, *VIII.* yüzyılın son yarısına, nihâyet IX. yüzyılın ilk senelerine ait *(XIV — XV)*. Yazarı ve yazılış târihi belli değil. 1.a yaprağının üstü kâğıtla kaplanmış olan yazı, Necâti Elgin tarafından ihtimamla açılmış. Okunabilen ibâre şu: «طالع هذا الكتاب الفقير على چلبى ابن محمد ابن احمد الشكرى المصرى الشّافعى حامداً ومصلياً وهذه بتاريخ يوم الجمعه محرم الحرام سنه ٩٤١

Baş : بشنو این نی چون شکایت می کند از جداییها حکایت می کند
(2. b)

Son : در دل من آن سخن زان میمنه‌است
زانك از دل جانب دل روزنه‌است
(288. b)

Cilt 340

2021

جلال‌الدّین محمّد (مولانا)

Calāladdīn Muḥammad (Mawlānā) :

Maṯnawī

(مثنوی)

Cilt eb'âdı : 28 × 17
Yazı eb'âdı : 21.1 × 14.7

Ortası kabartma şemseli, siyâha yakın kahverengi, miklaplı meşin cilt. Sırtı ve kenarları tâmir görmüş. 259 yap. Her s. de dört üstun üzerine 27 satır var. Baş tarafı eksikmiş. Sonradan, yazıya göre X. asr-ı hicrîde *(XVI)* birisi, sağlam ve doğru bir nüshadan yazıp sekiz yaprak eklemek sûretiyle nüshayı tamamlamış. 27. a - 44. b, 203. a - 212. b de başka bir yaziyle. Baştaki eklenti talıyk, ikincisi *nesta'lıykle yazılmış. 126. a da IV. cildin, 209. a da VI. cildin dibâceleri de yeni bir* yaziyle. Ketebe yok. Asıl nüshanın yazısı, Selçuk tarzını muhâfaza etmekle beraber VII - VIII. asr-ı hicrî yazısının karakterini taşımamakta. Bu bakımdan nüsha IX. asrın sonlarına, belki de X. yüzyıla *(XV - XVI)* âit; fakat sağlam ve doğru bir nüsha.

Baş : بشنو این نی چون شکایت می کند
(2. a)

Son : در دل من ان سخن زان میمنه‌است
زانك از دل جانب دل روزنه‌است

هست باقی شرح این لیکن درون
بسته شد دیگر نمی آید برون
(252. a)

Tatimma-i Valadiyya, 259. b de bitmekte.

Cilt 341

2022

جلال‌الدّین محمّد (مولانا)

Calāladdīn Muḥammad (Mawlānā) :

Maṯnawī

(مثنوی)

Cilt eb'âdı : 20 × 14.2
Yazı eb'âdı : 16 × 11.1

Kenarı zencirekli, üstü bez kaplı, mıklaplı düz mukavva cilt. 282 yap. Her s. de dört sütun zerine 25 satır var. Tezhîbi yok. Sahîfe yanları ve sütun araları *surh cetvelli. Hâşiyelerde bâzı lûgatlerin îzahları ve bilhâssa Sururî şerhinden alın*ma yazılar var. Yazı ta'lıyk. İlk yaprakta 1042 de Cāmî Bik adlı birinin temellüküne geçtiğine dâir bir kayıt bulunduğuna göre bu târihten önce yazılmış.

Baş : بشنو این نی چون شکایت میکند
(1. b)

Son : زانك از دل جانب دل روزنه‌است
(282. b)

(Tatimma-i Valadiyya, 282. b de,

آب جانرا ریز اندر بحر جان تا شوی دریای بی حدّ وگران

beytiyle bitiyor. Bu beytin kenarına,

قصّه کوته کن که رفتم در حجاب هین خمش والله اعلم بالصّواب

beyti yazılmış ve alta «کاتب النابلسی سنه» kaydı konmuş; fakat sene yazılmamış. İmzâsı, «تمّقه درویش منصور النابلسی» dir (282. b.). *İlk yapraktan önceki yapraktaki kayda göre Istabl-ı Âmire pâyelilerinden Babadağı Müdiri Hasan Bey tarafından 1263 recebinin 15. günü vakfedilmiştir.)*

Cilt 342

2023

جلال‌الدّين محمّد (مولانا)

Calāladdīn Muḥammad (Mawlānā):

Maṯnawī

(مثنوی)

I. ve VI. ciltler.

Cilt eb'âdı : 22.5 × 15.5
Yazı eb'âdı : 18.7 × 12.2

Mıklapsız, şîrâzesiz, tâmir görmüş, düz meşin cilt. Kâğıdı samânî kalın; üzerinde rutûbet lekeleri var. 225 yap. Her s. de iki sütün üzerine 19 satır mevcut. Sahîfe kenarları ve sütun araları ikişer surh cetvelle çerçeveli. Başlıklar surhla yazılmış. I. ciltte dîbâce yok. 1. b - 7. b noksanmış. Yeni bir kâğıda yeni ve kötü bir nesta'lıykle yazılıp eklenmiş. 9. a - 17. b de öyle. II. cildin dîbâcesi 112. b - 113. a da ve içindeki şiirle baştaki Besmeleden ve iki yerdeki kenara çıkılmış, unutulup yazılmış yazıdan başka bütün dîbâce surhla. Yazı Selçuk karakterini taşımakta. « د » lar noktalı. « که » ler, bâzı bitişik, « انك » gibi; bâzı « ه » ile, « رباطی که » gibi. « چ » lar, bâzı bir noktalı; bâzı üç noktalı. I. cilt noksan. Son beyitten sonra beş surh yok. Nicholson basımında 239. sahîfede ve 892. beyitte bitiyor *(The Mathnawi of Jalâlu'ddin Rûmî, Volume I. London - 1925).*

Baş : بشنو این نی جون حکایت میکند از جداییها شکایت میکند
(1. b)

Son ve ketebe : آینه نبود منافق باشد او این چنین آیینه تا توانی مجو

تم المجلّد الرابع من المثنوی المولویّ المعنوی الابدیّ الهادی الی صراط السّویّ بفضل الله وحسن توفیقه وصلّی الله علی سیّدنا محمّد وآله اجمعین الطّیّبین الطّاهرین کتبه الفقیر الحقیر محمود بن الحاجی عشق المولوی احسن الله عاقبتهما
(225. a)

(Hicrî VIII. yüzyılda, nihâyet IX. yüzyılın ilk senelerinde; XIV — XV; yazıldığı anlaşılan bu nüsha, diğer nüshalarla karşılaştırılmış beyitlerin ve kelimelerin yanlarına « نسخه ، نسخهٔ اول ، صح » gibi kayıtlar konmuştur. « نسخهٔ اول » kayıtları, Müze kısmında, 51 No. da kayıtlı nüshaya uygundur.)

Cilt 343

2025

جلال‌الدّين محمّد (مولانا)

Calāladdīn Muḥammad (Mawlānā)

Maṯnawī

(مثنوی)

III. ve IV. ciltler

Cilt eb'âdı : 25.5 × 19.5
Yazı eb'âdı : 20.5 × 15.5

Kenarı cetvelli, ortası çiçek ve dal motifli şemseli, mıklaplı, koyu neftiye çalar siyah meşin Osmanlı cildi. IV. cilt noksan ve « بیان انك عهد کردن احمق وقت گرفتاری و ندم . . . » surhunun 14. beytinin sonunda bitmekte; bu surhtan 6 beyit noksan. Mütebâkıy 67 surh var *(Kaşf'al-abyāt'lı nüs. s. 384 - 426).* Dîbâce 3. b - 5. a dadır. Nüshanın kâğdı güzel âharlı, sık ve düz filigramlı. Yer yer yapraklarda bir çizgiyle ortadan çizilmiş gözlüğe, anahtara benzer iki ayrı daire *(yap. 3, 5, 7, 9, 13 v.s.)*, yer yer sütûna benzer motifler *(yap. 37, 39, 40 ...)*, yer yer de bâzı doğru, bâzı da ters çam ağacına benzer filigramlar var *(yap. 50, 51, 52, 53...)*. Bâzı formaları şîrâzeden çıkmış. Yazı Selçuk neshi; bâzı yerlerine hareke konmuş. Sesli harflerden sonra gelen « د » lar dâima noktalı. Kenarlarda mukaabele kayıtları ve « خ » işaretiyle gösterilen nüsha farkları var. Gene hâşiyelerde bâzı lûgatlerin îzahları, metinde işâret edilen âyetlerle hadisler var. *Baştaki numarasız* yaprağın b yüzünde ve 1. a da, iki cilt arasındaki 156. b - 158. b de farsça beyit ve rubâîler, kıt'alar mevcut. 159. a - 160. a boş. 230 yap. Her s. de 17 satır var. III. cildin sonundaki ketebeye nazaran bu nüshanın tamam olması ıktizâ eder; fakat yalnız III. ve IV. ciltler kalmış.

Baş : بسم ... الحکم جنودالله یقوی بها . . .
(1. b)

Metin : ای ضیا ألحق حسام‌الدّین بیار
این سیوم دفتر که سنت شد سه بار
(5. b)

Son : می کند او توبه و پیر خرد بانك لوردّوا لعادوا می زند
(230. b)

Ketebe : نبشته شد این کتاب مثنوی سه مجلد بدست بندهٔ ضعیف الفقیر الحقیر الی الله الغنی الکبیر حاجی بکی بن محمد السیواسی غفرالله له ولجمیع المؤمنین والمؤمنات والمسلمین والمسلمات فرغ بتاریخ عشرین من شهر المبارك شعبان سنه ستین وسبعمایه ابیات شش مجلدی (son kelime satırın üstüne yazılmış

بیست وشش (bu da öyle) هزار بیتست وبقولی دیگر بیست شش هزار وپانصد وبنحاه بیتست تا معلوم باشد نقل کردن حضرت خداوندگار قدس‌الله سره ونوّر ضریحه بتاریخ سنه اثنین وسبعین وستمائه

(154. a)

(Nihad M. Çetin, "Maṭnawī'nin Konya Kütüphanelerindeki eski yazmaları" makalesinde bu nüshadan bahsetmiş, fakat nasılsa yazılış târihini 760 yerine 670 kaydetmiş, ketebede de وستین وسبعین yi وستمائه وسبعین kaydetmiştir; b. Şarkiyat Mecmuası, IV, İst. 1961, s. 101 — 102.)

Cilt 344

2025

جلال‌الدّین محمّد (مولانا)

C. M. (Mawlānā):

Maṭnawī

(مثنوی)

III. ve IV. ciltler

Cilt eb'âdı : 25 × 16.8
Yazı eb'âdı : 17.2 × 11.9

Sırtı ve kenarları meşin, üstü ebrî kaplı, mıklaplı mukavva cilt. IV. cilt noksan. Son beyit, « . . . که حکایت ان پادشاه زاده » surhunun 3. beytinden sonra bitiyor. Bu surhtan sonra 27 surh eksik *(Kaşf'al-abyāt'lı Maṭnawī, s. 406 — 425)*. Kağıdı aharlı, yazı ta'lıyk. Başlıklar surhla yazılmış. 103 yap. Her s. de üç sütün üzerine 27 satır var. 855 te Yūsuf ibni 'Aliyy'aş-Şabbāġ tarafından yazılmış. Ketebe, III. cildin sonunda. Bu ciltlerin dîbâceleri de var. Sahîfe kenarları, başlıklar ve sütun araları ikişer surh cetvelle çerçeveli.

Baş : ای ضیاالحق حسام‌الدین بیار این سیوم دفتر که سنت شد سه‌بار
(1. b)

Ketebe : ختم الدفتر الثالث من الکتاب المثنوی المعنوی المولوی فی وقت الزوال یوم الخمیس الثانی والعشرین من شهر جمادی‌الاخری سنه خمس وخمسین وثمانمایه علی ید العبد الضعیف اللهیف یوسف بن علی الصباغ اللهم ارزقه حضوراً دایماً و وفقه لتحریر الدفاتر الباقیة آمین رب‌العالمین
(63. a)

Son : خشك شد از تاب آتش مشك او
که نماند ار تف آتش اشك او
(103. b)

(Sonunda onüç yap. boş. Sonu bu kâğıtlara yazılarak tamamlanacakmış.)

Cilt 345

2026

جلال‌الدّین محمّد (مولانا)

C. M. (Mawlānā):

Maṭnawī

(مثنوی)

I. ve II. ciltler

Cilt eb'âdı : 23.8 × 16.7
Yazı eb'âdı : 18 × 11.2

Yeni ve âdî, arkası meşin bir cilt içinde. Yazı nesih. 215 yap. Her s. de 19 satır var. 111. a da I. cilt bitiyor. 111. b - 112. a da Maṭnawī'nin dîbâcesi var. 112. b de II. cildin dîbâcesi. 120. a dan 139. b ye kadar yazı değişiyor ve buraları nesat'lıyhkle yazılmış. 142. a dan 194. b ye kadar gene aynı yaziyle. 195. a - 202. b yeni ve başka bir ta'lıyk. 303. b den sonadek gene evvelki nesta'lıykle yazılmış. II. cildin sonu noksan. Kenarlara, Şārih-i Ankaravī'den, Ẓarîfî Ḥasan'dan, Surūrī'den alınan îzahlar, güzel bir ta'lıykle yazılmış. Birçok yerlerde, o cümleden olarak 18. a, 33. a ... daki yazılarda « صبوحی », 48. b deki yazıda, « لحرّره » kaydı var. Bu yazı, Şabūḥî imzâsını taşıyan yazılarla şârihlerden alınan îzahların yazılarının aynı. Bu sûretle anlıyoruz ki nüsha Şabūḥî Aḥmad Dada'nin *(1057 H. 1647)* eline geçmiş ve şerhlerle karşılaştırıldığı gibi kendi tarafından da tahşiye edilmiş. Aynı zamanda bu nüshada, eski ve metnin yazısına çok benzer bir yaziyle bâzı beyitlerin kenarına « ولدی » kaydı düşülmüş; bâzı yerlerdeyse kenarlara beyitler eklenerek aynı kayıtla kayıtlanmış. Hulâsa bu nüsha, hem bu kayıtlar, hem hâşiyeler bakımından âdetâ şerhi de muhtevî değerli bir nüshadır. Yazanı belli değildir.

Baş : بشنو این نی چون شکایت میکند از جداییها حکایت میکند
(1. b)

I. c. in sonu ve Ketebe :

صبر آرد آرزورا نی شتاب صبرکن والله اعلم بالصواب

رحمه‌الله لمن نظر فیه ودعا لکاتبه تمت الکتاب المثنوی فی اوّل جمادی‌الاولی

يوم السبت فى وقت الظهر سنه ست وخمسين و تسعمايه هجرة نبوة رحم الله من نظر فيه ودعا لكاتبه ولجميع المسلمين امين يا رب العالمين

(111. a)

Son : كرد عزم بازكشتن سوى شاه اشك مى‌بارید ومى‌بُرّید راه

(215. b. Bu beyit, II. c. in «. . . جستن ان درخت که» surhunun son beytidir. Bundan sonra beş surh daha vardır; Kaşf'al-abyât'lı M. S. 187 - 190. 1. b deki ilk beytin 1. mısra'ındaki «شکایت», baş tarafı kazınarak «حکایت», 2. mısra'ındaki «حکایت» de, ilk harfi kazınıp üstüne üç nokta konarak «شکایت» yapılmış, gûyâ beyit tashîh edilmiştir. 192. a da sıyâkate benzer bir yazıyla şu kayıt var: پیر احمد ابن مقدم ابن امیر (امین؟) عینی.

Cilt 346

2027

جلال الدّين محمّد (مولانا)

C. M (Mawlānā):

Maṯnawī

(مثنوی)

III. ve IV. ciltler

Cilt eb'âdı : 18.2 × 12.8
Yazı eb'âdı : 12.3 × 7.3

Üstü kâğıt kaplı, sırtı ve kenarları meşin, mıklabı kopmuş mukavva cilt. 307 yap. Her s. de 15 satır var. Yazarı ve yazılış târihi belli değil. Yazı nesih. Birçok kelimeler harekeli. III. ciltte yer yer noksanlar var. Sonunda mukaabele kaydı var; fakat târihi yok. Kâğıda ve yazıya nazaran IX., belki de X. asr-ı hicrîye âit *(XV - XVI)*.

Baş :

الحكم جنود الله . . .

اى ضيا ألحق حسام الدين بيار

(1. b, 3. a)

Son :

اينچنين آينه تا توانى مجو

(307. a)

Cilt 347

2028

جلال الدّين محمّد (مولانا)

C. M (Mawlānā):

Maṯnawī

(مثنوی)

IV., V. ve VI. ciltler

Cilt eb'âdı : 18.4 × 12.5
Yazı eb'âdı : 16.1 × 9

Kenarı cetvelli, ortası şemseli mıklapsız fersûde cilt. 220 yap. Kenarlara da birer sütun yazılmış. Her s. de, ortada 22, yanda 16 satır var. Başlıklar surh. Yazı ta'lıyk. IV. cildin dibâcesi nesih. V. cildin dibâcesi yok. VI. cildin dibâcesi ta'lıykle. Sahîfeler ve kenarlardaki sütunlar tek surh cetvelle çerçeveli. Son zamanlara âit bir nüsha.

Baş. : الظعن الرّابع . . . *(1. b)*

(2. a) اى ضيا ألحق حسام الدّين تويى

Son : شرح اين كوته كن ورخ زين بتاب ختم كن والله اعلم بالصّواب

(220. a)

Cilt 348

2029

جلال الدّين محمّد (مولانا)

C. M (Mawlānā):

Maṯnawī

(مثنوی)

II. c.

Cilt eb'âdı : 18 × 12.5
Yazı eb'âdı : 12.8 × 9

Mıklaplı, kenarı cetvelli, ortası şemseli cilt. 128 yap. Her s. de 15 satır. Yazı ta'lıyk. 129. a - b de Sulṭân Valad'e atfedilmiş bozuk kafiyeli bir nazım var. Sonda

da Mawlānā'nın, sâliklerine vasıyyeti mevcut. Eskişehirli Neyzen Hakkı Dede'nin vakfı. Dibâcesi var.

Baş : مدّتی این مثنوی تأخیر شد

(1. b)

Son ve ketebe : ناقصان سرمدی تم‌الکلام

تمت‌الاوراق بعون‌الخلاق فی تاریخ تسع عشر وتسعمائه

(128. a)

Cilt 349

2030

جلال‌الدّین محمّد (مولانا)

C. M (Mawlānā):

Maṯnawī

(مثنوی)

I., II. ve III. c

Cilt eb'âdı : 19 × 14
Yazı eb'âdı : 16 × 11

Âdî bez ciltli. I. cilt baştan eksik, 45. b de bitiyor, II. cilt, 46. b - 89. b de. III. cilt 92. a - 148. b de. 148 yap Her. s. de dört sütun üzerine 23 *satır. Sahîfe* kenarları ve sütun araları tek surh cetvelli. Başlıklar surh. Yazı ta'lıyk.

Baş : از کبد فارغ بُدم با روی تو وز زبد صافی بُدم در جوی تو

(1. a. I. cildin, « . . . شنیدن آن طوطی حرکت آنطوطی را » surhunun 21. beyti. Kaşf'al-abyāt'lı M. s. 45).

Son : گر تو خاهی باقیٔ این گفت وگو ای اخی در دفتر چارم بجو

(148. b)

(Birinci cildin sonunda, « کتب الحقیر الفقیر درویش بیرام‌الموالوی من بلادالارض‌روم فی سنه ۹۸۷ » *ketebesi var. 89. b)*

Cilt 350

2031

جلال‌الدّین محمّد (مولانا)

C. M (Mawlānā):

Maṯnawī

(مثنوی)

III. ve IV. c

Cilt eb'âdı : 21 × 14.5
Yazı eb'âdı : 18 × 12

Mıklaplı, üstü düz mukavva cilt. 1. b - 2. a, 5. a - 7. b, 68. a - 75. b yeni bir yaziyle *sonradan yazılıp eklenmiş.* 7. b *nin sonunda* « مولوی خاتم مهر مولای‌الاله شیخ عبدالله » mührüyle Aksaray Mevlevî-hânesine vakfedildiğine dâir Mevlânâ makaamında Mesnevî-hân olan 'Abdalḥayy'ın târihsiz « یا خفی الالطاف الفقیر عبدالحی نجنا ممّا نخاف » mührünü muhtevî bir kayıt var. Şayḫ 'Abdallāh'ın mührü, birçok s. lerde mevcut. Eski yaziyle yazılı yerler, yazıya nazaran VIII. asr-ı hicrîde (XIV) yazılmış. Başlıklar surh. 200 yap. Her s. de 23 satır var. Her iki cildin de dibâcesi mevcut. IV. cilt, « . . . نمودن جبرائیل علیه‌السلام خود را » surhunun sonlarındaki bir beyitle bitiyor; bundan sonra dört beyit ve bir surh var (Kaşf. s. 425).

Baş : ای ضیا ألحق حسام‌الدّین بیار

(2. a)

Son : بس شناسایی بکر دانید رو خشم کردان مه ز نا شکری او

(200. b)

Cilt 351

2032

جلال‌الدّین محمّد (مولانا)

C. M (Mawlānā):

Maṯnawī

(مثنوی)

Cilt eb'âdı : 28.5 × 19.5
Yazı eb'âdı : 23.4 × 16

Mıklaplı, üstü kâğıt kaplı mukavva cilt. Kâğıt, yazı ve *resm-i imlâ* bakımından Selçuk devrine âit ve VII VIII yüzyıllarda (*XIII - XIV*) yazılmış olan bu nüsha tamammış; fakat harâb olmuş; üstüne de, incelenmeden "altıncı cilt" yazılmış. I. a - b, I. cilde âit. 2. a - 4. b, *IV. cildin sonlarından*, Bu yaprağın sonunda ketebe

olduğu anlaşılıyor; iki satır olan bu yazı, kazınarak silinmiş. 5. a da V. ciltten parçalar var; başlangıç, "Kaşf'al-abyât'lı M." nin V. cildinin 438. sahîfesinin 20. satırındaki « . . . جرعهٔ حسنت » beytinden 14. b nin sonunadek aksamadan devâm ediyor. 15. a da, « . . . حکایت در بیان توبهٔ نصوح » surhu başlıyor. 14. b deki son beyit, 467. sahîfenin 5. satırındaki ilk beyit ve bu kısım, 29. b ye kadar sürüyor. Bu yapraktaki son b. 535. s. nin 15. satırındaki « . . . اینچنین » beyti. 30. a daki ilk beyitse, 539. s. nin 3. satırındaki « . . . تازیان چون » beyti. 31. a daki surh, 442. s. deki 6. satırda bulunan beyitle başlıyan surh. 32. a da.

فتنه‌که لرزند از ولرزان تست هر گران قیمت گهر ارزان تست

beyti, bu nüs. da V. cildin son beyti *(s. 548, satır. 19)*. 33. a da VI. c. in dîbâcesi var ve aynı yaprağın b yüzünde cilt başlıyor. 68. b deki son beyit, 649. sahîfenin son beyti. VI. ciltten, Tatimma-i Valadiyya dâhil, 650 - 671. sahîfeler var. Son beyit, Nicholson basımında, VI. cildin 411. beyti *(s. 509)*. Bundan sonra bu surhtan 63 beyit eksik olduğu gibi bu surhtan sonra da aynı basıma göre 24 surh eksik.

Baş : گوش ماهوش است جون گویا تویی
خشك ما بحرست جون دریا تویی
(I. c. 1. a)

Son : می گریزی همجو یوسف زاندهی تا ز نرتع نلعب افتی در جهی
(VI. c. 68. b)

Cilt 352

2033

?

Mawlânâ'ya izâfe edilen VII. cilt.

Cilt eb'âdı : 41 × 29

Yazı » : 34.2 × 24.8

Üstü ebrî kaplı mıklapsız mukavva âdî cilt.

1041 H. de *(1631)* vefât eden Mesnevî şârihi Rusūḫī İsmâ'il-i Anḳaravî, bu cildin IX. asr-ı hicrîde *(XV)* yazılmış bir nüshasını bulmuş, Mevleviler arasında, bu cildin Mawlânâ'ya isnâd edildiği ve Mawlânâ'nın olmadığı hakkındaki iddiâları, mukaddimede, kendince birer birer reddederek bu cildi şerhetmiştir. Bu şerhin, Münis Dada tarafından 1229 da *(1813 - 14)* yazılmış bir nüshası, Müze Küyüphânesinin 2065 No. sında kayıtlıdır. Şerhin sonunda, her mısra'ı, 1229 yılını gösteren vezinden âri, mânâdan beri, altı beyitlik bir târih kıt'ası var. محمد عالم الضّیائی القیصروی tarafından 1244 te *(1828)* yazılmış bir diğer nüshası, aynı K. de, 2066 No. da mahayyettir. 1240 ta *(1824)* Darwîş 'İdrîs Sar-ḫalîfa-i Kalam-i Muḳâbala-i Suwârî tarafından temellük edilmiş olan ve yazılış târihi mâlûm olmamakla beraber öbür iki nüshadan daha eski bir târihte istinsâh edilen bir başka nüshası da 2067 No. dadır.

1256 da *(1840)* vefât eden Farruḫ 'İsmâ'îl, bu cildi nazmen türkçeye çevirmiş ve bu çevirî, Naḫîfî'nin *(1151 H. 1738)*, manzum Mesnevî tercemesiyle 1268 de Bulak'ta bastırılmıştır.

Tokat Mevlevîhânesi şeyhi Ḥâfız Muḥammad Amîn'al-Mawlawî de, 1232 de *(1816 - 1817)* vefât eden Yûsuf Ziyâ Paşa adına *(b. Sicill; Yûsuf Ziyâüddîn Pâşâ; IV. s. 670; Kaamûs'ûl-a'lâm, VI; s. 4817)* 1223 te *(1808)* bu cildi nazmen türkçeye terceme etmiştir *(İst. Üniv. K. de, mütercimin elyazısıyle yazılmış olan bu manzum tercemeye gene mütercim,*

گلدی بر تاریخ گهر حافظ عیان آخر اولدی مثنوی سابع همان

beytini târîh düşürmüştür; 28. a. Ancak târih mısra'ının altına 1223 yazılmışsa da mısra' 1222 yılını ifâde etmektedir. Şi'ri kuvvetli olmıyan bu zât, mukaddimede, « الله الحمد والمنه فقیر دخی التی دفتری بعد التکمیل ترجمهٔ یدنجی دفتره شروع ایلدی » *dediğine göre Maṯnawî'yi nazmen türkçeye çevirmiştir; fakat yalnız bu cilt var; 3. a. Bu cildin tercemesi mukaddimeyle 1. b - 28. a dadır. Bundan sonra Maṯnawî'den, 'Aṭṭâr'a atfedilen Maẓhar-ı Asrâr, Maẓhar'al-'acâ'ib'den, Gulşan-i Tavḥîd'den ve kendi şiirlerinden meydana getirdiği mesnevî tarzında "'Işk-nâma" adlı bir risâlesi var ve 28. b den 37. a ya kadar devâm ediyor).* Ayrıca bu cildin metni, 1301 de *(1883)* Mîrzâ Muḥammad Mahdiyy-i Şîrâzî hattiyle taşbasması olarak Bombay'da basılmıştır. Önsözünde, bu cildin de Mawlânâ'ya âid olduğu üzerinde ısrâr edilmiş ve 1000 H. de 'İsmâ'îl-i Ḳayşarî'nin, bu cildi şerhettiği kaydolunmuştur ki, bu 'İsmâ'il-i Ḳayşarî'nin, 'İsmâ'îl-i Anḳaravî olduğu meydandadır.

Nüsha, 35 yapraktır. Her s. de, dört sütûn üzerine 25 satır var. Yazı nesih. Yazan Minüçihr'at-Tâciriyy'al-Munşî'dir. Ketebede, aslen Tabrîz'li olup Konya'da doğduğunu, Badî'at-Tabrîzî diye de anıldığını bildiyiyor; târih yok; kenara, ayrı bir yaziyle « جلد اولّده وجلد ثالثده سنه اربع عشر وثمان مایهٔ دیمشدر ، غیریارده فی سنة المذکوره دیمشدر » kaydına nazaran bu zât, Maṯnawî'nin altı cildini de yazmıştır. Şârih'in elyazısı olduğunu sandığımız bu yazıya göre altı cildi de yazan bu zâtın, yalnız ilk ve üçüncü ciltlere târih koyup bilhâssa son cilt saydığı bu cildin ketebesine târih koymaması da gariptir. Gene son sahîfede, alt tarafta, 'Abdal'azîz b. 'Abdalwahhâb adlı birinin, 844 hicriye âit bir kaydı var. Nüsha, yazı ve kâğıt bakımından IX. asr-ı hicriye *(XV)* âittir.

Bu ciltteki üslûp ve edâ düşüklüklerine, fikir özelliklerine dokunmadan önce metnin, Maṯnawî'nin diğer ciltlerinden alınan beyitlerini kaydedeceğiz :

3. b de,

بر دویدی چون گدو فوق همه کوترا پای جهاد وملحمه

beytiyle başlıyan ve « داستان ان اتش‌پرست که اندر آب دریا غرق می شود . . . » başlığını taşıyan parçada beş beyit, Maṯnawî'nin VI. cildinde, « در بیان حکایت آنکه حضرت مصطفی صل چون شنید که عیسی علیه‌السّلام ... » surhundan alınmıştır *(Kaşf'al-abyât'lı M. s. 581, satır. 5 - 8)*. Aynı başlık altındaki 4. a - b de bulunan 44 beyit, VI. ciltteki « . . . بر تخت نشاندن سلطان محمود غلام هندورا

surhundan alınmıştır *(aynı, s. 586, satır. 15 - s. 587, satır. 14)*. 5. a da, « بیان انك رسول علیه‌السّلم شنید که عیسی بر آب میرفت . . . » başlığını taşıyan 32 beyit, VI. ciltteki, yukarda zikrettiğimiz « دربیان حکایت آنکه . . . » surhundan, surhla beraber, yâni başlığıyle çalınmıştır *(aynı, s. 580, satır. 19 - 28)*. Araya üç beyit ekledikten sonra gene VI. c. teki 2 beyit *(s. 581, satır. 2 - 3)*, ondan sonra da 5. b de, kenarda bulunan bir beyitle metindeki üç beyit alınmıştır *(s. 581, satır. 3 - 5)*. 8. a da, « دربیان تتمهٔ ان قبجاقی که . . . » başlığının sonundaki, bir tânesi iki kere yazılmış olan dört beyitle ondan sonraki « حکـایت در تقریر این معنی » başlığını taşıyan kısımdaki 15 beyit *(8. a - b)*, VI. c. teki « دربیان حکایت وقصهٔ هلال وشوق او . . . » surhundan aşırılmıştır *(s. 578, satır. 21 - s. 579, satır. 2)*. 8. b de, « . . . . داستان ان کمپیر که روی خود بگلگونه » 9. a da, « داستان ان فقیر ، کمپیر ، داستان ان فقیر که از ان خانه . . . » 9. b de, « اعاده بداستان ان کمپیر » başlığını taşıyan 107 beyit, sıraları dahi bozulmadan VI. c. te, « دربیان حکایت کمپیر . . . ، دربیان حکایت دعاکردن درویش . . . دربیان وصف ان عجوز . . . ، « دربیان سوأل سائل . . . برروی چسپانیدن عجوز . . . ، دربیان حکایت رنجوری که . . . » surhlarından aynen alınmıştır; yalnız son beyit, başka bir tarza çevrilmiştir *(s. 581, satır. 14 - s. 584, satır. 5)*. 10.b de, « استشاره کردن ان هدایت یافته » başlığıyle yazılan beyitlerin, o yapraktaki 22. beyitten îtibâren 38 beyti, VI. c. teki « . . . جواب باصواب قاضی » surhundan aynen ve sırasiyle aktarılmıştır *(s. 590, satır. 1 - 9)*. 11. b de, « . . . ، زدن بیمار بر صوفی سیلی . . . ، کفتن طبیب بیمار راکه . . . » başlıklarını taşıyan ve son başlığın sonlarına doğru . . . داستان سلطان محمود biten 116 beyit, gene VI. c. teki « بازکردیدن ورجوع بقصهٔ رنجور نمودن ، بر تخت نشاندن سلطان محمود غلام هندورا . . . » surhlarından aynen alınmıştır *(s. 584, satır. 9 - s. 586, satır. 15)*. 13. b deki « . . . بردن صوفی ضارب خودرا » başlığını taşıyan bölümle 14. b deki « طیره‌شدن قاضی . . . ، جواب دادن قاضی صوفی را » başlıklarını taşıyan bölümlerdeki 104 beyit, aynı c. teki « . . . بازکشتن بحکـایت صوفی دربیان رفتن صوفی سوی ان سیلی زن . . . ، هم تقریر قصهٔ قاضی وصوفی ، سیلی زدن . . . ، جواب باصواب قاضی . . . رنجور . . . » surhlarından aynen aşırılmıştır *(s. 587, satır. 18 - s. 590, satır. 1)*. 14. b - 15. a daki « . . . باز سـوأل صـوفی » ve « جواب سـوأل . . . گفتن » başlıklarını taşıyan bölümlerdeki 40 beyit, gene aynı ciltteki « کردن صوفی از قاضی . . . ، جواب دادن قاضی » surhlarındadır *(s. 590, satır. 16 - s. 591, satır. 8)*. 19. b deki « باز سوأل کردن صوفی . . . ، جواب قاضی صوفی را » ve « جواب قـال‌النبی علیه‌السـلم انالله یلقن . . . » başlıklarını taşıyan bölümlerde ve 20. a daki iki bölümde bulunan, 20. b yedek süren fasıllardaki 64 beyit, sondan

iki bölümle ondan bir önceki bölümlerin başlıkları da aynen alınmak sûretiyle VI. ciltten aşırılmıştır *(s. 591, satır. 8 - s. 593, satır. 6)*. 21. a da, « مثل ز دن . . . درزی » bölümünün sonundaki 12 beyitle « گفتن درزئ ترك را . . . » bölümünün ilk 3 beyti, gene VI. c. te « . . . خطاب باهر نفسی که . . . ، مضاحك گفتن استا . . . » ve « گفتن درزئ ترك را . . . » surhlarındadır *(s. 593, satır. 5 - 23)*. 21. b deki « . . . پی کاروان وافسانه جویان » bölümünün son beytinden başka bütün beyitleri ve « . . . جواب ان زن » bölümünün 22. a daki son iki beytinden başka beyitleri de VI. ciltte dir *(s. 593, satır. 26)*. 22. a daki « مکرر کردن صوفی سوأل را » bölümündeki 2 beyit de VI. ciltte « باز مکرّرکردن صوفی سوأل را وجواب قاضی » surhunun ilk iki beytidir *(s. 593, satır. 14)*. 22. a da, « جواب دادن قاضی صوفی را » ve « . . . بیان انك صبر در درد یار » bölümleri de VI. ciltte dir ve birinci bölüm, surh başıdır; ikinci bölümse VI. ciltte, « . . . حکایت زن با شوهر » başlığını taşımaktadır *(s. 594, satır. 22 - s. 595, satır. 14)*. 22. b de « مثل » 23. a - b'de « تقریر . . . پرسیدن عارفی . . . » başlıklı bölümlerdeki 121 beyit de VI. ciltteki « داستان فقیر . . . » ve « . . . قصهٔ فقیر روزی طلب » surhundan aynen ve beyit sırası bile bozulmadan alınmıştır *(s. 595, satır. 20 - s. 597, satır. 26)*. Bu başlıktaki beyitlerin son 6 beyti de aynı ciltte dir *(s. 597, satır. 28 - s. 598, satır. 2)*. 24. b - 26. a daki beyitler de VI. ciltten alınmadır (*s. 598 satır. 5 - s. 601, satır. 3)*. 27. a - b deki 42 beyit, gene aynı ciltten aşırılmıştır *(s. 601, satır. 7 - s. 602, satır. 7)*. 28. a - 29. a daki beyitler de öyledir *(s. 602, satır. 8 - s. 604, satır. 4)*. Ondan sonraki ve o yaprakta bulunan beyit de çalınmadır *(s. 604, satır. 12. 2. beyit)*. Böylece de bu nüshada, VI. ciltteki beyitlerle berâber, mükerrerler hâriç, 2696 beyit vardır; 1010 beyti, VI. ciltten çalınmış olmakla yalancı VII. cilde âid olan beyitlerin tutarı 1686 dır.

Ayrıca bu dözme ciltte, « تمثیل ادراك انسـان درکنـه ذات مطلق قصـهٔ ان کورانست که باحتیاط شاه طاووس رفتند » hikâyesi *(4. b - 5. a)*, Matnawî'nin III. cildindeki « اختلاف کردن چگونگئ پیل در شب تار » hikâyesinden alınmadır *(s. 224 - 225)*. 31. b - 32. a daki « رسیدن عرب برآب شیرین ومتحیر شدن از عذوبت قصهٔ اعرابئ درویش ومأجرا » başlığını taşıyan bahis. I. ciltteki « و نظافت ان . . . کردن زن او . . . » surhuyla başlıyan ve halifeye armağan olarak su götüren bedevî hikâyesinden çalınmadır *(s. 59 - 60, 61 - 62, 63, 69 - 72, 73 - 75, 76 - 77)*.

Şerhte, 'İsmâ'îl Rusûḫî-i Ankaravî'nin 814 te yazılmış, bir cilt içinde yedi cildi muhtevî olarak gördüğü nüsha, bu nushadır *(b. No. 2067, 2. b)*. Ankaravî, bu nüshadaki, VI. ciltten alınmış beyitlerin kenarlarına « زائد » sözüne işâret

olarak « ز » harfi koymuş, bâzılarına, "Altıncı surḫda, bu abyât daḫı altıncıda Ḳıṣṣa-i Sulṭān Maḥmūd surḫunda vardur, Bu beyitler altıncı cildde Ḳıṣṣa-i Hilāl surḫunda, Bu daḫı kezālik..." gibi kayıtlar düşmüştür *(Meselâ 3. b, 4. a, 5. a, 8. b...)*. Bütün bu yazılar. Müze kısmında, 87. No. da kayıtlı bulunan ve Minhāc'al-fuḳarā',, ve "Ḥuccat'as - samā'"iyle bâzı şiirlerini ve "Zubdat'al-fuḥūş fī naḳş'al-Fuṣūṣ"unu ihtivâ eden ve 1026 - 1028 de kendi elyazısiyle yazılmış bulunan nüshanın yazısının aynıdır. Rusūḫī, bu eseri görünce, VI. ciltten alınan beyitler, dikkatini çekmiş ve bu beyitleri, nasılsa bu esere katılmış sanarak onları işretlemiş, bu beyitlerden başka beyitleri, Maṭnawī'nin yedinci cildi sanarak şerhetmiştir. Esâsen Rusūḫī, Şams'in "Maḳālāt"ını, "Marġūb'al-ḳulūb"u, "'Işk-nāma"yı, "Āfāḳ u anfus" u ve "Tırāş-nāma"yı, hattâ "Dīwān-ı ṣaġīr"i, "Tacalliyyāt"adlı başka bir kitabı Mawlānā'nın sanmakta, Mavlānā'nın yirmibeş kitabı bulunduğunu, bunların Timūr tarafından alınıp götürüldüğünü duyduğunu da sözlerine katmakta, bu cildin Mawlānā'ya âid olmadığı iddiâsını te'villerle redde kalkışmakta, hattâ 'İbni 'Arabī aleyhinde, "Fuṣūs" ve "Nuṣūs"un adları da anılarak edilen şiddetli ta'rîzleri bile te'vîl etmektedir *(6. b - 7. a, 89. b - 98. a. Bu kitapların bir kısmı için b. A. Gölpınarlı : Mevlânâ Celâleddin, III. basım, s. 272 - 273; Mevlânâ'dan sonra Mevlevîlik; s. 140, 234 - 236)*.

Bu yalancı cilde, Maṭnawī'nin VI. cildinden alınan beyitlerin çoğu yanlış alınmış, birçok kelimeler yanlış yazılmıştır. Hattâ,

قوم هفتم از درون هاویه زان بلا و درد وسقم و نایبه

tarzında yazılan beyitte "Hâviye" ye "nâyibe"nin değil, "nâbiye"nin kafiye olacağı, fakat Mawlānā gibi gerçek bir bilginin, "nâibe" yi "nâbiye" şeklinde kullanmıyacağı bile Anḳaravī'nin dikkatini çekmemiştir (3. a). Şerhine "1035 = وهب غیبی" adını veren Rusūḫī-i Anḳaravī, Mawlānā'nın, kendisine hiçbir eserinde, hiçbir şiirinde « مولی » ve « مولوی » demediğini bile düşünmemiştir. Hâlbuki bu kitabın 6. ve 7. beyitlerinde,

هم ضیاألحق هفت اندر علوم این چنین هفتی دگر مولی روم
شمس ومولی وضیاألحق یکیست در میانشان یکسر مو فرق نیست

sözlerini görmekteyiz (2. b). Gene şu,

چون یکی داری دوکن ای مولوی چون لقب شد میکدەت را مثنوی

beytinde « مولوی » sözü geçiyor *(34. b)*. Ayrıca Mawlānā'nın,

در چنین ننگی وآنگه ای عجب فخر دین خواهی که گویندت لقب

beytiyle yerdiği *(Maṭnawī, I, s. 36, satır. 18)* Faḫraddin-i Rāzī'ye,

فخر رازی رحمة‌الله علیه ان امین‌الله وموثوق الیه

demiyeceğini de aklına getirmemiştir *(32. b)*.

لفظنا شتّی ومعنی واحد واحدست او واحدست او واحد او
(2. b)

✲

الّذی جعل لکم کُفت النّجوم در قدم بودش چنین صنع از علوم
(3. a)

✲

پس بهر شش مه کند قطع فلك بر فلك اینست او را سیر وتك
(aynı)

✲

پانزده روزست در هر برج جا تیر را کوهست دیوان سما
(aynı)

✲

در مقامی آتشی شاعل شود نور او جز شئ واحد کی بود
(aynı)

✲

چیست ان روحانی اخلاق حسن ان ددیّت خود رذایل در زمن
(aynı)

✲

معرفت جانست وانسان جسم وی آدمی بی معرفت لا شی نه شی
(4. b)

gibi Mawlānā'ya değil, azıcık bilgisi olan bir şâire bile yakışmıyacak beyitlerse, örnek getirmiye sahîfeler yetmiyecek kadar çoktur. Bu yalancı cildin dibâcesi, hem mânâ, hem lafız ve edâ bakımından pek bozuktur. Metnin başlangıcında, sayımın tekmîlinin yedi, « شمس الحق ، مولی روم ، ضیاألحق » sözlerindeki harflerin yedi, cinsin, karıncanın, yılanın yedi (?!), insan âzâsının yedi, nûrun, nârın yedi, denizin, yerin yedi, sudan, bakırdan, demirden, gümüşten, altından, inciden, kızıl yâkuttan yaradılmış göklerin yedi, yıldızların, haftadaki günlerin yedi, yıldızlara mukaabil peygamberlerin yedi, Hz. Muhammed'in ümmetinin, sıddıykler, âlimler, abdâl, şehîdler, muti'ler, âbidlerden ibâret olmak üzere yedi bölük oluşu *(yedinci bölüğün adı anılmıyor)* gibi çocukça ve mutlakaa bir maksatla yazılmış beyitlerse, gerçekten de pek acâyiptir ve bundan daha fazla şaşılacak şeyse, Rusūḫī'nin buna inanması ve Mawlânâ'nın sanıp bunu şerhetmesidir *(1451 No.da kayıtlı "السّبعیّات فی مواعظ البریات as-Sab'iyyāt fī mawā'iẓi'l-bariyyāt" adlı kitabın îzâhına ve İst. Üniv. Şarkiyat Mecmûası'nın VI. sayısındaki "Mesnevî'nin VII. cildi" adlı makalemize, 1965, s. 11 - 18; bilhâssa bu makalenin 17 - 18. s. lerine b. Rahmetli Ahmed Ateş, "Belleten" de Mawlānā'ya atıf ve isnâd edilen bu VII. cildi tavsîf etmişse de bir hüküm vermemiştir; c. 4, XVI, s. 99 - 100)*.

Baş : مجلّد هفتم از جملهٔ دفاتر مثنوی و طومیر معنوی که خزینه ازهار امانی . . .

(1. b)

Son ve ketebe : حسبی‌الله ما عنان اختیار با تو داریم ای قدیم گردگار

اتفق‌الفراغ من تعلیقه بعون عنایةالله وحسن توفیقه یوم‌الاثنان اواسط شهرالمبارك ذوالحجّه عمّت میامنها من سنةالمذکوره علی یدی‌العبدالضعیف الصغیر المذنب المقصّر افقر عبادالله البصیر السمیع العلیّ الرّفیع بدیع التبریزی محتداً والقونیوی مولداً المعروف بمنوجهرالتاجری المنشی تجاوزالله عن سیأته و وفقه لتحصیل مرضاته وغفرله ولوالدیه ولجمیع‌المؤمنین والمؤمنات والمسلمین والمسلمات ورزقه کشف اسرارالمعانی هذه‌العبارات وصلّی‌الله علی سیّدنا محمّد وآله وصحبه اجمعین ورضی‌الله عن مؤلفه الّذی هو نورالمبین امین یارب‌العالمین وسلم تسلیما کثیرا

(35. a)

İst. Üniv. K. de Arapca yaz. lar arasında 1528 No. da kayıtlı mecmûada Badî'at-Tabrîzî diye anılan Minûçihr'at-Tâcirî'nin muammâya âit farsça bir risâlesi var. Mecmûanın 53. b - 68 a yapraklarında bulunan bu risâlede müellif, kendisini, «امّابعد چنین گوید مؤلف تألیف احقر عبادالله الرّفیع منوجهرالتّاجری الملقّب ببدیع التّبریزی احسن‌الله عواقبه که در تاریخ سنه اربع وتسعین وسبعمائه که غرهٔ عهد جوانی وطلیعهٔ طالع دورکامرانی واضح ولایح بود با والد مرحوم مغفور بحکم للبرکة عشر اجزاء تسعة فی‌التجارة وواحد فی سایرالاعمال چون نسیم صبا اقطار وآفاق می پیمودیم . . . sözleriyle 794 te genç olduğunu, babasıyle ticâret için heryamı gezdiğini söylüyor*(54. b)*. Bu kitapta ketebe ve târih yok. Fakat bundan bir evvelki Waḥîd-i Tabrîzî'nin edebî san'atlar ve kaafiyeye âit risalesinde «فی‌التاریخ سنه ثمان وخمسین وثمانمایة الهجره» ketebesi var *(52. b)*. Her iki risalenin de yazısı, kağdı, resm-i imlâsı IX. yüzyılın husûsiyetlerini açıkça göstermekte. Bu Waḥîd, 942 de vefât eden *(1535)* Waḥîd olamaz *(Saîd Nafîsî : Târîḫ-i naẓm u naṯr dar Îrân ve dar zabân-ı Fârisî tâ pâyân-ı ḳarn-ı dahum-ı hicrî ; II, s. 707, 838) ; 956 da (1549)* vefât eden Şarîf-i Tabrîzî'nin çağdaşı Waḥîdî-i Tabrîzî ise hiç değildir *(aynı, s. 707, 838)*. Ya Waḥîd'in ölüm yılı daha öncedir; yahut başka bir Waḥîd vardır. Sa'id Nafîsî'nin kitabında, 794 te ticaret için babasiyle Anadolu'ya, babasının ölümünden sonra Erdebîl'e, oradan da Yezd'e giden ve Badî'-i Tabrîzî diye anılan bir Minûçihr var. Bu zâtın "al-İḫyâ'fî ḥall'il-mu'ammâ'" adlı eseri mevcut *(c. I, s. 194)*. S. N. nin bahsettiği bu eser, 794 târihinden de bahsedildiğine göre İst. Üniv. K. sindeki eserdir. Kamâl-ı Ḫucandî'nin de şağirdi olduğu bildirilen ve muammâya âid şevâhidiyle bu kadar mükemmel ve mazbût bir eser meydana getiren bir zâtın, Maṯnawî'nin VI. cildinden aşırma beyitlere birkaç beyit eklemek, Maṯnawî hikâyelerini, başlıklarını değiştirerek dilediği şekle sokmak, Mawlânâ'ya yakışmıyacak saçma beyitler düzmek sûretiyle Mawlânâ'nın Maṯnawî'sine yeni bir cilt ilâve etmek gibi bir işe kalkışmıyacağı muhakkaktır. Herhâlde Minûçihr'at-Tâcirî Konya'da bulunmuş ve adı henüz unutulmamışken böyle bir uydurma cilt meydana getiren biri, onun

adından istifâde maksadiyle bu isnâdı yapmıştır diyebiliriz. 1541 No. da kayıtlı "as-Sab'iyyât fî mawâiẓ'al-bariyyât" adlı eserle bu cildin, bilhâssa başlangıcı hemen hemen aynı olduğu ve bu eserin, VII - VIII. asr-ı hicrî'ye âit bulunduğu düşünülürse bu isnâdın, Abû-Naṣr Muḥammad b. 'Abdarraḥmân'al - Hamadânî tarafından yapıldığına hükmetmemiz icâb eder kanâatindeyiz *(Bu eserin tavsif ve îzâhına bakınız ; c. I, s. 171 - 173)*.

Cilt 353

2035

جلال‌الدّین محمّد (مولانا)

C. M (Mawlânâ) :

Maṯnawî

(مثنوی)

IV., V ve VI. c

Cilt eb'âdı : 26 × 15.3

Yazı eb'âdı : 19.6 × 9.1

Osmanlı tarzı, siyaha yakın koyu kahverengi, ortası şemseli, köşebentli, tâmir görmiş meşin cilt. Yazı nesih. İlk yaprakta, Saka - zâde Hacı Süleyman'ın, 1039 ṣa'bânının ilk günlerinde vakf ettiğine dâir elyazısı var. 2. a da IV. cildin dîbâcesi mevcut. I. c. in karşı yaprağında, 81. a da ta'lıykle «یا حضرت شمس تبریزی» mührüyle vâkıf Süleymân'ın, tam okunamıyan bir mührü surhla basılmış; aynı s. ye, ortaya «فی جمعیت خانهٔ حضرت مولانا قدس‌الله سره‌العزیز» kaydı düşülmüş. V. cilt, 81. b de başlıyor. Bu yap. ta dîbâce var. Karşı s. boş. Metin 82. b den 175. a ya kadar. Aynı s. de gene aynı tarzda vakıf kaydı var. VI. cildin dîbâcesi yok; 185. b den 291. a ya kadar. 291. a - b de Tatimma-i Valadiyya var. Yazanın adı, yazılış tarihi ve yeri belli değil. X. asr-ı hicriye âit olacak *(XVI)*. 291 yap. Her s. de 25 satır var. Sütun ortaları ve sahîfe kenarları surh cetvelli.

Baş : أی ضیاألحق حسام‌الدّین تولی

(2. b)

Son. : آب جانرا ریز اندر بحر جان تا شوی دریای بی حدّ وگران

شکر که این نامه بعنوان رسید

بیشتر از مرك بپایان رسید

(291. b. Son beyit, yazana âittir.)

Cilt
354

2036

جلال‌الدّین محمّد (مولانا)

C. M (Mawlānā):

Maṯnawī

(مثنوی)

IV. c

Cilt eb'âdı : 24.5 × 16.3
Yazı eb'âdı : 19 × 12

Sırtı ve kenarları meşin, mıklapsız mukavva cilt. 130 yap. Her s. de 17 satır var. Kâğıdı samânî, az aharlı yumuşak. Bilhâssa uçlarda nem lekeleri var. Mürekkebi solmuş ve kahverengine çalar bir renk almış. Her satırda karşılıklı mısra'larla bir beyit yazılı. 3. a - b ve 68. a - 89. b ya. larında çift kırmızı, bâzı da yeşil çizgiyle cetvel var. Yazı Selçuk neshi. Mürekkebi okunması güç bir halde solmuş satırlarda, kelimelerin üstünden, her halde temellük edenler tarafından, yazı tarzını bozmamak üzere siyah mürekkeple ve ince kalemle geçilmiş. Sesli harflerden sonra gelen " د " lar, umûmiyetle noktalı. 1. a da, ortada surhla çizilmiş hendesi tezyînatlı mustâtîlî bir safîha içine Maṯnawī'den beş beyit yazılmış. Üstte gene Selçuk yazısiyle «هذا الکتاب مالکه محمّد بن محمود بن طغرلشاه المولوی» yazısı var; târih yok. Bu kaydın altında «درویش احمد البسنوی»nin 1011 saferinde vakfettiği yazılı. 13. a da da vakıf kaydı mevcut. Bu nüsha, İst. Süleymâniye Kütüphânesine mülhak Hz. Ḫâlid kitapları arasında, 182 No. da *(eski 185)* kayıtlı bulunan VI. cilt Maṯnawī'nin IV. cildi. Cilt, mürekkep, yazı ve evsâf aynı. Hz. Ḫâlid kitapları arasında kayıtlı olan VI. cildin sonunda, aynen şu yazı var :

تم المجلدالسادس من‌المثنوی الهادی الی الصراط السّوی بعون‌الله
وحسن توفیقه ولطفه علی یدی اقل‌العباد المحتاج الی رحمة الله تعالی
محمّد بن محمّد بن محمّد البلخی یوم الثلثا السّابع عشر من شهر ذی‌القعده

Bu ketebenin, Sulṭân Valad'a âidiyeti husûsunda hiçbir şüphemiz yoktur; çünkü «محمّد بن محمّد بن محمّد البلخی» diye mârûf olan ve o devirde yaşıyan, ondan başka birisi yoktur. Târih olmadığından, zilka'denin onyedinci günü, 673, 681, 689 697 ve 705 yıllarında *(1275, 1283, 1290, 1297, 1306)* salıya rastladığı cihetle nüsha, bu yıllardan birinde yazılmıştır. Bu Maṯnawī'nin IV. cildi, bir Mevlevî dervîşinin eline geçmiş ve Konya'ya gidip Pîrini ziyâret eden bu derviş, o cildi Dergâha vakfetmiştir. Hâsılı bu nüsha, Sulṭân Valad'ın elyazısıdır *(Mevlânâ'dan sonra Mevlevîlik adlı kitabımızda, fotoğrafyaların 26. s. ine bakınız. 27. s. ye de b. Nihat M. Çetin, Hz. Ḫalid nüshasında, hâşiyelerde nüsha farklarının bulunması dolayısiyle bunu şüpheli görüyor; Maṯnawī'nin eski yazmaları, Şarkiyat Mec. IV, 1961, s. 99. Fakat bu hâşiyelerin ayrı bir yaziyle ve sonradan yazıldığını da söyliyelim).*

Dîbâce 1. b - 3. b dedir ve iki satırı surhla, iki satırı siyah mürekkeple yazılmıştır. Ayrıca 1. b - 2. a da, bu cildin ilk yazılan dîbâcesi de vardır. Bunu yazıyoruz :

بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم

این مرقاة رابع است از مراقیٔ مثنوی ومصعدیست نبوی کیفیت سر قدم بی کیف را
متکفل کمیت مراتب بی عدد راهم مجمع وهم منزل کاروان الست را مبدرق چالاك
وقافلهٔ بلی را قافله سالار دراك کلمات اورا خاصیت دم عیسوی واشارتش را تاثیر قدم
موسوی اخلاق محمدی را مشکاة اوصاف احمدی را مصفاة سیر اتقیا را منقاة مبارزان
پاك بازان را عزت مستکشفان لم را برهان قدرت ودلیل غواصان طرایق از نورش
مکشوف وغوامض حقایق از نورش موصوف ارواح سابقان از برکت تلاوتش محظوظ
وچشمهای لاحقان از مطالعتش بعین عنایت ملحوظ محبوسان‌سجن‌طبیعت را منقذ
منکوسان طعمهٔ شهوات را منفذ ارباب مقامات بنزد او از قال او درحال صاحب حال
شوند واصحاب حال از اعتصام ذیلش خداوند مقامات کردند اگر قاصر فهمی وعاجزی
بندهٔ وهمی از قصور خوذ مدایح این موصوف را استکثار کند از قلت عثور ووفور جهل
وعدم اطلاع بوذ باری عز شانه جواب ایشان فرموذه است واذلم یهتدوا به فسیقولون
هذا افك قدیم

لله درالقائل

وکم من عائب قولا صحیحا — وآفته من الفهم السقیم
ولکن تأخذ الآذان منه — علی قدر القرائح والعلوم

شرح الله صدورالمتأملین عنه والممتعین فی استنساخ معانیه آمین
یا رب‌العالمین

این قسمترا باهمین نوشته بخطّ «مبارك چلبی حسام الحقّ والدّین یافته اند بجهت تبرك ثبت افتاده kaydı dört satır olarak yazılmıştır. Talıykle yazılan bu dîbâce, birisi tarafından Çalabî Ḥusâmaddîn'in elyazısiyle bulunmuş ve teberrüken buraya yazılmıştır.

Bu dîbâcenin sonunda *(alt tarafta ve solda)*,

Başlıkları iri yaziyle ve surhla yazılan bu nüshanın, 243. s. de *(121. b)* bir mısra, kenara düzeltilerek yazılmış, yanına da «نسخهٔ افلاکی» kaydı düşülmüştür; fakat bu yazı, kesin olarak söyliyelim ki Eflâkî'nin elyazısı değildir *(Eflâkî'nin elyazısı için Maârif V. nin 1942 de yayınkadnğı Mesnevî tercememizin sonundaki 2. ve 5. fotoğrafyalara ve Prof. Tahsin Yazıcı'nın, Bursa'da Haraççıoğlu Kütüphânesinde 937 No. da kayıtlı Mutanabbî Dîvanındaki Eflâkî'nin, 739 cumâdelûlâsı sonlarında yazılmış (1338) yedi satırlık mutâlâa kaydının ve gene Bursa Kütüphânesinde, Huseyn Çelebi kitapları arasında 762 No. da kayıtlı olan ve Eflâkî tarafından ilk yazılan Manâḳıb'al-'Arifîn'in fotoğrafyasına b. Metin, Ankara - 1959, Önsöz).*

Eflâkî'nin yazdığı Maṯnawī nüshasını gören birisi, onun nüshasındaki farkı yazmış ve yanına da bu kaydı koymuş. Nüshada, « نسخه » ve « صح » kayıtlariyle bâzı beyitlerin farkları, bâzı me'nûs olmıyan sözlerin farsçaları, bâzı kere kenarlara, bâzı kere de kelimelerin altlarına siyah mürekkeple, yahut surhla yazılmış. Bunlar da metnin yazısından ayrı bir yaziyle; fakat Eflâkî'nin nüsha farkını kaydedenin yazısiyle değil. Anlaşılıyor ki nüsha, birkaç kişi tarafından, başka nüshalarla karşılaştırılmış ve farklar yazılmıştır. Eflâkî nüshasının görülmesi de, bu nüshanın ve diğer ciltlerinin, bu arada Hz. Ḫâlid kitapları arasında mukayyed olan son cildin, vaktiyle Konya'da bulunduğunu ve S. V. in elyazısı olduğunu göstermektedir *(Nihad M. Çetin'in Şarkıyat Mec. ndaki makalesiyle bilhassa dibâceyi karşılaştırınız. Bu dibâceden, önce Necâti Elgin, "687. yıldönümünde Mevlânâ" broşüründe bahsetmiş ve dibâceyi noksan olarak yayınlamıştır. Konya, Yenikitap Basımevi - 1960, s. 24 - 26).*

Baş : ای ضیا ألحق حسام‌الدّین تویی که گذشت ازمه بنورت مثنوی
(3. b)

Son : آینه نبود منافق باشداو این جنین آینه تا توانی مجو
(130. a)

Cilt 355

2037

جلال‌الدّین محمّد (مولانا)

C. M (Mawlānā):

Maṯnawī

(مثنوی)

Altı cilt tamam

Cilt eb'âdı : 14.3 × 8.2

Yazı eb'âdı : 12 × 5.7

Üstüne bez yapıştırılmış, şemseli, mıklaplı cilt. 533 yap. Her s. de, kenarlara da bir sütun yazılmak üzere orta kısımda 13, yanlarda 28 satır var. İlk yaprakta,

ضیا خواهد چو شمسهٔ (böyle) از لطف دانا

هدایت زاده یعقوب ابن مولانا

tarzında bir temellük kaydı var *(Vezin yüzünden son söz Mollā tarzında okunacak).* 1. a da, محمّد سعادت ابن محمّد ضیاء کاشغری tarafından vakfedildiği kayıtlı. 1. b de, yalnız altınla çiçekli basît bir tezhîb mevcut. Cetvel kenarları ve yan tarafın kıyıları, kenarları siyah mürekkeple çizili altın cetvelli. Başlıklar surhla. Her ciltten sonra bir, yakut iki s. boş ve bu s. lere Sa'âdat b. M. Ḍıyā-i Kaşġarī'nin vakfı olduğu aynı tarzda yazılmış. Yazı güzel ve ince bir ta'lıyk. 532. b - 533 b de Tatimma-i Valadiyya var. Ketebe 531. b de. Bu s. den sonraki iki yap. ayrı bir yaziyle yazılıp eklenmiş. Hiçbir ciltte dibâce yok.

Baş : بشنو از نی جون حکایت میکند *(1. b)*

Son ve ketebe : هست باقی شرح این لیکن درون بسته شد دیگرنمی آید برون

تمت الدفترالسادس من المثنوی بتوفیق الله تعالی سنه ۱۰۲۰ کاتب حبیب‌الله
(531. b)

Eklenen kısmın sonu *(Tatimma. bu kısımda):*

بام گردونرا ازو آید نوا کرد شش باشد همیشه زان هوا
(533. b)

Cilt 356

2038

جلال‌الدّین محمّد (مولانا)

C. M (Mawlānā):

Maṯnawī

(مثنوی)

IV. c

Cilt eb'âdı : 22 × 14.5

Yazı eb'âdı : 17.5 × 13

Sırtı yıpranmış mukavva âdi ve fersûde cilt. Bâzı kâğıtlar ciltten kopmuş, fakat noksanı yok. 109 yap. Her s. de 19 satır var. Yazı Selçuk yazısı olmakla berâber « د » lerin pek azında nokta var (ایزذت ، خوذت : *56. a*; آمذی ، بوذ : *52. b*, بستذند : *61. a*, شذ : *69 a gibi*). زاذ *58. a*; زذ ، زذه : *6. b*; رویذ ، جذا : *57. a*. Resm-i imlâ, pek az aharlı kaba kâğıt, siyah ve surh mürekkep bakımından nihâyet VIII. asr-ı hicrînin sonlarına, belki IX. asrın ilk yıllarına âittir *(XIV - XV)*; bu asırdan beriye gelemez. Kenarlara, bâzı yerlerde, unutulan beyitler, aynı yaziyle çıkılmış. Yanlara yazılan ve şerhe, lûgatlerin mânâlarına âit yazılar, « سروری ، سروری افندی » kayıtlariyle şârih Surûri'den *(ölm. 969 H. 1561 - 1562)* faydalanan birine âit. Bâzı yaprakların alt tarafları ve kenarları hafifçe yırtılmış *(74. a - 81. b)*. Baş taraftan dibâce ve 18 beyit eksik. Yazarı ve yazıldığı yer ve tarih belli değil.

Baş : شمس را قرآن ضیا خواند ای پسر

ان قمر را نور خواند این رانگر
(1. a)

Son : آینه نبود منافق باشد او این چنین آیینه تاتانی مجو
(109. a)

(110 b de beş rubâî var. Son rubâînin dördüncü mısra'ı ciltte kesilmiş. Bunların yazısı da Selçuk yazısı.)

Cilt 357

2039

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 21 × 11.6

Yazı eb'âdı : Muhtelif

Kenarları ve sırtı meşin, üstü ebrî kaplı mukavva cilt. 229 yap. Her s. de 19 satır.

I. Maṯnawī مثنوی I. c. 1. b - 2. b de dibâce. Birinci satırı altınla, ikinci satırı lâcüverdle ve sülüsle yazılmış. Metin 3. b de başlıyor. 3. b - 4. a dan sonraki s. lerde kenarlarda 30 satır var. Metin ta'lıyk. Başlıklar sülüsle ve gene bir satırı altınla, öbürü lâcüvertle, yahut surhla yazılmış. Yazan ve yazılış târihi belli değil.

Baş : بشنو از نی چون حکایت میکند

(3. b)

Son : صبرکن والله اعلم بالصّواب

تم الجلد الاول من کتاب المثنوی المعنوی

(67. b)

X. asra *(XVI)* âid olsa gerek.

II. شیخ محی‌الدّین بن بهاألدّین Şayḫ Muḥyiddīn b. Bahā'addīn *(ölm. 953 H. 1546. Keşf, I, s. 898)* : رسالة فی وحدة الوجود Risāla fī Vaḥdat'al vucūd. Arapça. Yazı ta'lıyk.

Baş : بسم . . . ربّنا حمداً لك ثم حمداً على ما هدیتنا . . .

(69. a)

Baş : . . . اللهمّ انی اسئلك فعل الخیرات و ترك المنکرات وحبّ المساکین وان تغفرلی و ترحمنی وتتوب علی وانا اردت یقوم فتنة فتقولی فتوفنی غیر مفتون برحمتك یا ارحم الراحمین

(83. a)

III. علمی دده 'İlmī Dada *(1020 Şam. 1611. Osmanlı Müellifleri, I, s. 117)* : شرح جزیرهٔ مثنوی Şarḥ-i Cazīra-i Maṯnawī. Türkçe.

Baş : حمد بیحد وثنای بیعد اول حیّ بی زواله که بندگان صاحب دلانه...

(83. b)

Son : . . . جهد ایدوب توفیق حقه رفیق اولوب آلت حق اولغه سعی ایتمك کرکدر والسلام

(183. a)

IV. سینه‌چاك یوسف سنان‌الدّین Sīna-çāk Yūsuf Sinānaddīn *(953 H. 1546)* : جزیرهٔ مثنوی Cazīra-i Maṯnawī. Farsça. Maṯnawī'den 366 beyit intihâb edilerek meydana getirilmiştir. Her bahse âit beyitler bir araya getirilerek "tovba, ittihād-ı awliya, manāzil-i ḫılḳat-i ādam..." gibi başlıklar konmuştur *(Sina-çā için Mevlânâ'dan sonra Mevleviler'e b. s. 124 - 127 ve 147, 208 - 211, 224 - 226).*

Baş : بسم . . . حمد بی غایه و بی حد وشکران لایحصی ولایعد مران خدایرا که . . .

(193. b)

Son ve ketebe : این نه نجم ست و نه رمل است (و) نه خواب
وحی حق والله اعلم بالصّواب

قدتم الکتاب بعون الملك الوهاب فی ید فقیر الحقیر محمد عالم فرغانی ۱۲۳۷

(194. b. 2. risâleden bu risâlenin sonunadek bu zâtın yazısıdır. 2179 No. daki mecmûanın II. risâlesine b.)

V. شرح هیاکل النّور رسوخی اسمعیل آنقروی Rusūḫī 'İsmā'īl-i Anḳaravī : Şarḥu Hayākil'an-nūr *('İḍāḥ' al-ḥukam)*. Türkçe. Hayāḳil'an-nūr, 587 de *(1191)* öldürülen Şihābaddīn Suhrawardī-i Maḳtūl *(Maḳbūl)*'ündür. 908 de *(1502)* vefât eden Calāladdīn Muḥammad b. 'As'ad'ad-Dawānī tarafından şerhedilmiş, bu şerhi Naw'ī Yaḥyā b. Nasūh *(1007 H. 1598)* tahşiye etmiştir. Ġıyaṯaddīn Manṣūr b. Mīr Ṣadraddīn Muḥammad'al-Ḥusaynī de arapça şerhetmiş ve bâzı matâlibini reddeylemiştir *(Kaşf, II, s. 2047)*.

Baş : بسم . . . حمد بحساب (بی‌حساب) اول حکیم وهّاب وحلیم مفتّح الابواب و مسبّب الاسبابه که . . .

(197. b)

Son : یاربّی سن بزه فتوّتی طریق ایلیی ویر و روشنلغی رفیق ایله تحقیقا جمیع عالمینه جواد (جود) اعمّ ایله معطیّ وهاب‌سین آمنّا وصدّقنا

(229. a)

Bu son risâle ayrı bir yaziyle ve çok bilgisiz biri tarafından yazılmıştır.

Cilt 358

2040

?

Luġāt-ı Maṯnawī

(لغات مثنوی)

Cilt eb'âdı : 19.7 × 12.5
Yazı eb'âdı : 14 × 7

Maṯnawī'de geçen ve tertîb edene göre anlatılması iktizâ eden arapça lûgatler, alfabetik bir tertîbe tâbi' tutularak son harflerinin sırasına göre îzâh edilmiştir. Son harfler «باب» kabûl edilmiştir. Sonunda bâzı hadîslerle beyitlere âit bir fasıl vardır. 41 yapraktır. Her sahîfede 17 satır var. «باب» ve «فصل» lar surhla yazıldığı gibi lûgatlerin üstlerine de birer surh çizgi çekilmiştir. 1. b de, Konyalı türbedar Muṣṭafâ'nın vakfı olduğu kaydedilmiştir. Yazı ta'lıyktır.

Baş : بسم . . . این کلمهٔ چنداست از لغتهای مثنوی و بیّنات معنوی که . . .
(2. b)

Son : چو وحی سیر کند از غیب گوش ان سر باش
ازان که اذن من الرّأس گفت صدر رسل

تم الکتاب بعون الله الملك الوهاب

مستمع او قائل او بی احتجاب
زانك الاذنان من رأس ای مثاب
(41. b)

Cilt 359

2041

?

Luġāt-ı Maṯnawī

(لغات مثنوی)

Cilt eb'âdı : 17.3 × 12
Yazı eb'âdı : 11.8 × 7.3

Mıklaplı, koyukahverengi, kenarı cetvelli, ortası şemseli cilt. 89 yap. Her s. de 10 satır. Yazı nesih, harekeli. Lûgatler surhla. Sondaki hadîsler ve beyitler sülüsle yazılmış. Kapağın iç tarafında,

مغفرت خواهد از خدای کریم بندهٔ پرگناه ابراهیم

beytiyle İbrâhîm adlı birisine âid olduğuna dâir temellük kaydı var. 1. a da 1002 rabîulevvel târîhi ve امیر احمد imzâsını taşıyan bir yazı, kitabın, Şeyḫ Karîm oğlu

Çalabî'ye âid olduğunu bildirmektedir. Yazısına göre X. asr-ı hicrîde *(XVI)* istinsâh edilmiştir.

Baş : بسم . . . این کلمهٔ چند است از لغتهای مثنوی . . .
(1. b)

Son : العصر روزگار و نماز دیگر . تمت بعون الله

(Kenarlarda Halîmî, Ni'mat'allāh lûgatleriyle Macma''al-Furs'tan ve Surûrî şerhiyle Kamāl Pāşā - zāda'nin Daḳā'ıḳ'al-ḥaḳā'ıḳ'ından îzahlar, ta'lıykle ve tahşiye yollu alınmıştır.)

Cilt 360

2042

?

Luġāt-ı Maṯnawī

(لغات مثنوی)

Cilt eb'âdı : 17 × 12.2
Yazı eb'âdı : 11.8 × 8

Bu da öbür iki nüshanın aynıdır; ancak bu nüsha, diğerlerine nazaran çok daha doğrudur ve bâzı farkları muhtevîdir. 44 yap. Her s. de 13 satır var. Yazı güzel bir nesih. Bâblar, kelime başlarındaki harfler ve fasıllar surhla yazılmıştır.

Baş : این کلمهٔ چندست از لغتهای مثنوی و بیّنات معنوی که . . .
(1. b)

Son ve ketebe : . . . وویرۂ زی نشان کی پادشاه . فرغ من تحریره و تسطیره بتوفیق الله تعالی وتقدیره العبد الضعیف المحتاج الی رحمة الله محمّد بن یحیی بن مؤمن بن یحیی الشافعی مذهبا القادری مشربا القونوی مسکنا فی سنة اربع وثلثین وتسعمائه ٩٣٤

یا رب نگاه دار تو ایمان ان کسی
کین خطّ من بخواند و بر من دعا کند
(44. b)

(Zannımıza göre, «لغات مثنوی» Muḥammad b. Yaḥyā b. Mu'min'indir. Bu zât, "Muḥammadiyya"yi de 942 de istinsâh etmiştir. 1648 No. ya b.)

Cilt 361

2043

سروری مصطفی مصلح‌الدّین

Surūrī Muṣṭafā Muṣlihaddīn:

Şarḥ-ı Maṯnawī

(شرح مثنوی)

I. cilt

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 29 × 18.5
Yazı eb'âdı : 19.5 × 11

Kenarları cetvelli ve köşebentli, ortası şemseli, gayet koyu kahverengi meşin, mıklabı kopmuş, pek harap ciltli. 282 yap. Her s. de 25 satır var. Nesta'lıyka çalar bir yazı. Ciltte ilk yaprağın üstüne başka bir kâğıt yapıştırılmış. Altında yazı olduğu anlaşılarak açılmıya çalışılmış. Kitabın ilk sahîfesi olan 1. *b* yaprağının alt tarafı biraz yırtılmış. Açılan kısımda,

المجلد الاوّل من المجلدات الستة من شرح المثنوی
من مؤلفات اعلم العلماءالعظام
سروری افندی سلمه‌الله
سبحانه وتعالی

yazısı ve Yağıbasan Medresesi müderrisi 'Aliyy ibni Luṭfullāh'ın temellük kaydı, Tokat kadısı Muṣṭafā'nin yazısiyle 1025 târîhini taşıyan vakıf kaydı, daha altta da yaprak açılamadığı için târîhi okunamıyan diğer bir vakıf kaydı var. Yapıştırılan kâğıttaysa S. Hamdam Çalabî tarafından Turba-i Calāliyya'ya vakfedildiği mukayyet. Nüshanın kenarlarında bir kısmı metnin yazısıyle, bir kısmiyse başka yazılarla hâşiyeler var. Birçok sahîfelerde, yazılan bâzı yerler çizgiyle silinmiş, bâzı silinen yerlerin hizâsından, çizigyle kenara çıkarılarak yazılar yazılmış, bâzı yerlerin üstlerine tashîhler yapılmış, kenarlara çıkılan yazıların bir kısmına « صح » işâreti, aynı yaziyle yazılmış. Bir eserin, istinsâh edilirken bu kadar yanlış yapılmasına imkân bulunamıyacağı, üstteki yazıda şârihe, « سلمه‌الله سبحانه وتعالی » denerek Surūrî'nin hayatta bulunduğunun belirtilmesi, sonundaki ketebede, istinsâh sözünün olmayıp hicrî 944 *(1537)* târîhinin bulunması, yânî nüshanın, şârihin vefâtından yirmi yıl önce yazılması, bu nüshanın müsvedde hâlinde ve bizzât Surūrî tarafından yazıldığını göstermektedir. « حکایت » gibi dikkati çekmesi gereken sözler surhla yazılmış, Maṯnawî beyitlerinin üstlerine surh çizgi çekilmiştir. Surūrî Muṣṭafā, 969 H. de *(1561 - 1562)* İstanbul'da vefât etmiştir *(Diğer eserleri için Osmanlı Müellifleri'ne b. II, s. 225 - 226).*

Baş : بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم حمد بی غایت و ثناء بی‌نهایت آن خدای را که ...
(1. b)

Son : واین نزاع مقضی می شود بقتل فریقین وهمچنین منجر می شود بهدم مذهبین بلکه بهدم دین نبیّ الثقلین و بطلان این خوذ ظاهرست لله‌الحمد شرح جلد اوّل از مثنوی وسخنانی که متعلق بزبان فارسی وکتاب مثنوی بخدمت مولوی بود وتحقیق دفع طعن طاعنان درینجا تمام شد واین شارح حقیر درین جلد حکایتها که آورد وبا سرخ اشارت کرد چهار صدوده حکایت است تم تألیف الکتاب بعون الوهاب فی ربیع‌الاخر لسنة تسع واربعین وتسعمائه هجرة هلالیة
(282. b)

Cilt 362

2044

سروری مصطفی مصلح‌الدّین

Surūrī Muṣṭafā Muṣlıḥāddīn:

Şarḥ-ı Maṯnawī

(شرح مثنوی)

II. c

Cilt eb'âdı : 20.8 × 14.5
Yazı eb'âdı : 16 × 10

Mıklabı kopmuş, koyu kırmızı, Ortası şemseli, kenarları cetvelli cilt. 285 yap. Her s. de 25 satır. Yazı nesta'lıyk. « حکایت » gibi dikkati çekmesi gereken sözler surhla yazılmış. Beyitlerin üstlerine surhla çizgi çekilmiş.

Baş : حمد بی حد خدای را که بحکم لایشبهه شئ هیچ چیز او را نظیر وثانی نیست
(1. b)

Son : جون منکر منصف معجزات وکرامات بیند ترك انکار کند جون مقر ومصدق بیند در انکار افزاید ودر ضلال ابدالزهر (الدهر) بماند الهم اهدنا . . . تمام شد شرح مجلد دوم از مثنوی معنوی ومولوی واین حکایات که شارح فقیر آور وبا شرح (سرخ) اشارت کرد سیصد وهشتاد وپنجست وقع‌الفراغ من *(sonu yok)*
(285. b)

Cilt 363

2045

سروری

Surūrī :

(Şarḥ-ı Maṯnawī)

(شرح مثنوی)

III. c

Cilt eb'âdı : 25 × 15.5
Yazı eb'âdı : 17 × 9.5

Üst kapağı ve sırtı tâmir görmüş, düz meşin cilt, alt kapağı eski cildin. Kenarı cetvelli, ortası şemseli koyu kahverengi. 226 yap. Her s. de 23 satır var. Yazı nesta'lıyk. Baş taraftan dibâce, metnin başlangıç kısmı ve ilk surh olan « قصهٔ دانائی که » surhu ve ondan sonraki « در بیابان ... » surhundan « بقیهٔ قصهٔ متعرّضان پیل پچگان » bir mısra' eksik; böylece baştan 119 beyit ve bir mısra' yok. Beyitlerin üstleri surhla çizilmiş. « حکایت »ler surhla yazılmış.

Baş : گرد معدهٔ هر بشر بر می تند اطراف معده بر شرر . . .
(1. a)

Son : ای روح بخش بی بدل وی لذت علم وعمل
باقی بهانه است ودغل کین علت آمد وان دغا

اللهم یا مفتح‌الابواب ویا مسبب‌الاسباب افتح علینا باباً من فیض رأفتك واجعل‌لنا سببا من فضل رحمتك والحمدلله ربّ‌العالمین تم هذا الکتاب فی ثالث عشر شعبان‌المبارك سنه اربع عشرة والف من‌الهجرة النّبویه
(266. a)

(Yazan epeyce bilgisiz olduğundan bu nüshada pek çok yanlışlar vardır.)

Cilt 364

2046

سروری

Surūrī :

Şarḥ-ı Maṯnawī

(شرح مثنوی)

IV. c

Cilt eb'âdı : 27 × 15.8
Yazı eb'âdı : 21.2 × 10.1

Tâmir görmüş, kenarı cetvelli, ortası şemseli, mıklaplı meşin cilt. 192 yap. Her s. de 29 satır var. Yazı nesih. Beyitlerin üstleri surhla çizilmiş. Hikâyeler surhla « الحکایه » diye yazılmış. Kenarlarda, bilhâssa Abu'l-Layṯ tefsirinden alınan hâşiyeler var. İlk yap. ta 1052 de Mawlānā soyundan Ḥācī Bayrām'ın temellüküne geçtiğine dair kayıt var.

Baş : الحمدلله‌الّذی نوّر قلوب اولیائه بانوارالعرفان . . .
(1. b)

ختم کن الله اعلم بالوفاق

Son : تم الحمدلله تعالی تمام شد شرح مجلد چهارم ازکتاب مثنوی معنوی مولوی و ان حکایات که این شارح فقیر آورده است وبا سرخ اشارت کرده دویست وهشتاد حکایت است والله اعلم واحکم
(192. a)

Cilt 365

2047

سروری

Surūrī :

Şarḥ-ı Maṯnawī

(شرح مثنوی)

V. c

Cilt eb'âdı : 30.5 × 18.5
Yazı eb'âdı : 20.7 × 10.2

Ortası şemseli, kenarları cetvelli, mıklaplı meşin cilt. 287 yap. Her s. de 23 satır var. Yazı ta'lıyk. İlk ve ikinci yap. altın cetvelle çerçeveli. Başka yapraklarda cetvel yok. Beyitlerin üstleri surhla çizilmiş. « حکایت » sözleriyle âyetler, hasidler ve bölüm başlıkları surhla yazılmış.

Baş : الحمدلله‌الّذی جعل‌العارفین عالمین ببعض رموزاته . . .
(1. b)

Son : ان تریاق فاروقی او قند بود ازان کزند نکرد الحمدلله علی‌التمام که شرح تمام شد ازکتاب مثنوی وان حکایات که این شارح فقیر آورد وبا سرخ اشارت کرد چهار صد وچهل حکایت است تم تألیف‌الکتاب یوم الاربعاء‌السادس من جمادی‌الاول لسنة ثلث وستین وتسعمائة بهجرة هلالیه قد وقع‌الفراغ من تحریر شرح‌الجلد الخامس للمثنوی‌المولوی حامداً لله تعالی ومصلیاً علی نبیّه محمد وآله فی قسطنطنیه حماها الله عن‌الآفات

والبليه على يد حيدر بن سنان غفرالله لها فى يوم الموعود ولجميع المسلمين
فى يوم الاحد فى اوايل شعبان المعظم سنه ثمان وتسعين وتسعمائه
(287. b)

(Sürûrî'nin, bu cildi 963 cumâdelûlâsında; 1556; şerhettiği, 998 yılınınsa istinsah târihi olduğu anlaşılıyor.)

Cilt 365

2048

سرورى

Sürûrî:

Şarḥ-ı Maṯnawî

(شرح مثنوى)

VI. c

Cilt eb'âdı : 26.5 × 17
Yazı eb'âdı : 19.2 × 10.3

Kenarı cetvelli, ortası güzel ve yaprak ve çicek tezyînatlı şemseli, mıklaplı, kahverengi cilt. 130 yap. Her s. de 23 satır var. Sahîfe henarları surh cetvelli. Yazı güzelce bir ta'lıyk. Surhlar, âyetler, hadîsler, « حكايت » sözleri surhla yazılmış. Beyitlerin üstlerine surh çizgi çekilmiş. 1. a da « وقف تربهٔ جلال‌الدّين قدس‌الله بسرّه‌العزيز لمولانا كامى افندى تقبله‌الله بمنّه ولطفه » kaydı var. Bu zât, Edirneli Kāmî olacak *(b. Osmanlı Müellifleri, II, s. 380 - 392).*

Baş : بسم . . . حمد خداى را كه رسانيد بفاتحهٔ خاتمهٔ كتاب مثنوى ...
(1. b)

Son : روزى كه چو لاله‌سر بر آورم (برارم) از خاك
در روضهٔ مصطفى مرا مأوى كن

قد وقع الفراغ من تنميق شرح المثنوى و تتميم الكتاب الشريف المعنوى بعون الله العلىّ القوىّ وبهمّة الروح البهىّ المولوى قد وقع الفراغ من تحرير هذه الكتاب فى يوم الاحد السّابع عشر فى شهر رجب المرجب سنه ثمانين وتسعمائة هجرة هلاليه ٩٨٠
(310. a)

Cilt 367

2049

سرورى

Sürûrî:

Şarḥ-ı Maṯnawî

(شرح مثنوى)

I. c

Cilt eb'âdı : 29.2 × 20
Yazı eb'âdı : 25 × 15.8

Tâmîr görmüş, kenarları meşin mukavva cilt. 144 yap. Her s. de 35 satır var. Surh başları, « حكايه ، نظم ، قطعه » sözleri surhla yazılmış ve Maṯnawî beyitlerinin üstlerine surh çizgi cekilmiş. 1. a ve 1. b de, Nāyî Darvîş Muḥammad'ın vakfı olduğu kayıtlı. Yazı güzel bir ta'lıyk.

Baş : حمد بى غايت وثناى بى‌نهايت اى (ان) خداى را كه . . .
(1. b)

Son : للهالحمد جلد اوّل از مثنوى وسخنانى كه متعلق بزبان فارسى وكتاب مثنوى بخدمت مولوى بود وتحقيق طعن طاعنان ازينجا تمام شد واين شارح حقير درين جلد حكايتها كه اورد وبا سرخ اشارت كرد چهار صدوده حكايت است
(144. a)

Cilt 368

2050

سرورى

Sürûrî;

Şarḥ-ı Maṯnawî

(شرح مثنوى)

II. c

Cilt eb'âdı : 29.5 × 20
Yazı eb'âdı : 25 × 16

Tâmir görmüş, kenarları meşin, mıklaplı mukavva cilt. 127 yap. Her s. de 35 satır var *(2049 No. nun tavsifine b.)*. Sondaki ketebe, şerhin baş tarafının Nāyî Muḥammad tarafından, son üç cüz'ünün de Dānişmand Dada diye anılan Darvîş Muṣṭafā'l-Ḥamîdî tarafından yazıldığını bildiriyor. Nāyî M. 2049 No.da kayıtlı ciltle bu cildin ve 2051 No. da kayıtlı cildin vakfiyelerinde adı geçen zattır. 127. a

da, nüshanın, Bostan Çelebi tarafından vakfedildiği surhla yazılı. Bu zât da 1000 - 1040 H. de *(1591 - 1630)*, Çelebîlik makaamında bulunan zattır.

Baş : حمد بی حد خدایی را که بحکم لایشبهه شئ هیچ چیز او را نظیر و ثانی نیست *(1. b)*

Son : چون منکر منصف معجزات وکرامات بیند ترك انکار کند چون مقر ومصدق بیند در انکار افزاید ودر ضلال آید (ابد) الدهر بماند اللهم اهدنا الصراط المستقیم بفضلك العمیم لله الحمد تمام شد شرح مجلد دوم از مثنوی ومعنوی ومولوی وان حکایات که شارح فقیر آورد با شرح (سرخ) اشارت کرد سیصد و هشتاد وپنجست *(127. a)*

Ketebe : قد وقع الفرع من تحریر جلد دوم سروری مثنوی شریف عن ید عبد الضعیف المحتاج الی رحمة الله تعالی درویش مصطفی الحمیدی الملقب بدانشمند دده . . . حرّر اوّل هذا الکتاب نایی مرحوم ومغفور محمد دده وانا کتبت فی آخرها ثلثة اجزائها . . . . فی اول شهر شوال المبارکة من شهور سنه احدی عشر والف

Vakfiye : قد وقف بوستان چلبی افندی فی تربة جلالیة وبشرط یقرأ الفقراء المولویّون فی مجالسهم خاصّة ولم یخرجوها من بینهم فی الجمعیة خانهٔ فقراء حضرت مولانا قدّسنا الله تعالی بسرّه العزیز *(127. a)*

Cilt 369

2051

سروری

Surūrī :

Şarḥ-ı Maṯnawī

(شرح مثنوی)

III. c

Tavsîfi 2050. No. nun aynı. 109 yap. Her s. de 35 satır. Sonu eksik. 101. b de Darvîş Muḥammad-i Nāyî adına vakfedildiği kayıtlı.

Baş : بسم . . . حمد وسپاس حکیمی را که حکمتهای او جنود غیب است . . . *(1. b)*

Son : . . . لاجرم گوشش واسباب بدرقهٔ ملك الطاف وهابست پس دامن طلب *(109. b. Sondan dört beyit eksiktir.)*

Cilt 370

2052

سروری

Surūrī :

Şarḥ-ı Maṯnawī

(شرح مثنوی)

I. c

Cilt eb'âdı : 20 × 14
Yazı eb'âdı : 16 × 10

Sırtı ve kenarları meşin, üstü ebrî kaplı cilt. 431 yap. Her s. de 21 satır var. 170. a ya kadar ta'lıyk; 170. b den 175 a nın baş satırına kadar nesih; 334. a dan 368. b nin 6. satırının sonlarına kadar gene nesih; 393. b ye kadar ta'lıyk, 395. a dan 401. a ortasına kadar gene nesih, oradan sonadek ta'lıyk. Nesihle olan yerler, ya nüsha eksik olduğundan birisi tarafından yazılıp eklenmiş, yahut da şerh, iki kişi tarafından istinsâh edilmiş. 114. a - 119. b boş. "Kaşf'al-abyāt"lı Maṯnawī'ye nazaran 33. sahîfenin 14. satırından 34. sahîfenin 7. satırına kadar, arada 32 beyit yok. 177. b den 179. b sonuna kadar iki yaprak gene boş; fakat arada eksik yok. 394. b de de iki beyit ve bu beyitlerin şerli noksan. Sondan da pekaz bir eksik var. Yazı ve kâğıt bakımından hicrî X - XI. yüzyıla âit *(XVI - XVII)*.

Baş : بسم . . . حمد بی غایت وثنای بی نهایت ان خدای را که . . . *(2. b)*

Son : ولهذا بعض کاملان دین قرآن عربی مبین را تفسیر فارسی نوشته اند الحکایت *(431. b)*

Cilt 371

2053

سروری

Surūrī:

Şarḥ-ı Maṯnawī

(شرح مثنوی)

III. c

Cilt eb'âdı : 28.5 × 18
Yazı eb'âdı : 22.2 × 12.3

Kenarı, içteki altın yaldızlı olmak üzere üç cetvel, ortasında pek güzel ve altın yaldızlı çiçek ve yapraklarla müzeyyen şemsesi bulunan koyu renkte, mıklaplı Osmanlı cildi. 235 yap. Her s. de 29 satır var. Başlıklar, « الحکایه » sözleri surhla yazılmış. Beyitlerin üstleri surh çizgiyle çizilmiş. Yazı nesih ve birçok kelimeler

harekeli. 1052 H. de Mawlānā soyundan "al-Ḥāc Bayrām"ın temellüküne geçtiği 1. a da, «كتبه الشيخ حسين» kaydiyle yazılı *(2046, No. ya b.)*.

Baş : حمد وسپاس حکیمی را که حکمتهای او جنود غیب است . . .
(1. b)

Son : ای روح بخش بی بدل وی لذت علم وعمل
باقی بهانه است و دغل کین علّت آمدوان دغا

اللهم یا مفتح الابواب ویا مسبب الاسباب افتح علینا باباً من فیض رأفتك واجعل‌لنا سبباً من فضل رحمتك والحمدلله رب‌العالمین تم بعون‌الله الملك المعین
(235. b)

Cilt 372

2054

سروری

Surūrī :

Şarḥ-ı Maṯnawī

(شرح مثنوی)

V. c

Cilt eb'âdı 21.5 × 15
Yazı eb'âdı : 18.5 × 12.5

Mıklaplı, üstü kâğıt kaplı, ilk kapağı ayrılmak üzere, harap mukavva ciltli. Kâğıtlar nem görmüş, birbirine yapışmış, yazı kötü bir nesih. «حکایت» gibi dikkati çekmesi gereken sözler ve başlıklar surhla. Birçok yerlerde silintiler var; müsvedde hâlinde bir nüsha. 211 yap. Yazılar muhtelif. Baş tarafı eksik. Kaşf'al-abyāt'lı Maṯnawī'ye göre 433. s. nin 19. satırındaki 2. beyte kadar dört buçak sahîfe, yâni başlangıçtan sonra beş surh ve altıncı surh olan «... در بیان آنکه اعمال ظاهر» den 15 beyit yok.

Baş : قابل الثوب آنست از کسی که کوید لااله‌الاّالله . . .
(1. a)

Son : . . . وآن حکایات که این شارح فقیر آوردو با سرخ اشارت کرد چهار صد وچهل حکایت است تم تألیف‌الکتاب یوم الاربعاً السادس من جمادی‌الاول سنه ثلث وستین وتسعمائه بهجرة هلالیة قد وقع الفراغ من تحریر شرح الجلد الخامس المثنوی‌المعنوی . . . .
(211. b. 2047 No. nun ketebesine b.)

Cilt 373

2055

سروری

Surūrī :

Şarḥ-ı Maṯnawī

(شرح مثنوی)

VI. c

Cilt eb'âdı : 20.5 × 13.5
Yazı eb'âdı : 15 × 8.6

244 yap. Baştan birinci ve sondan 13 yaprak, sonradan yazılıp eklenerek nüsha tamamlanmış. Sondan eklenen s. lerden başka, her s. de 25 satır var.

Baş : بسم . . . حمد خدای را که رسانید بفاتحهٔ خاتمهٔ کتاب مثنوی . . .
(1. a)

Son : روزی که چو لاله سر براورم (برارم) از خاك
در روضهٔ مصطفا مرا مأوی کن

قد وقع الفراغ من تسوید شرح‌المثنوی . . .
(244. a)
(Hicrî X - XI. yüzyıla âit. XVI. - XVII.)

Cilt 374

2056

سروری

Surūrī:

Şarḥ-ı Maṯnawī

(شرح مثنوی)

Cilt eb'âdı : 26.3 × 14.5
Yazı eb'âdı : 19.6 × 9

Kenarları ve sırtı tâmir görmüş, cetvelli ve ortası şemseli meşin cilt. 310 yap. Her s. de 27 satır var. Yazı ta'lıyk. Başlıklar, «حکایت» sözleri surhla.

Baş : بسم . . . حمد خدای را که رسانید بفاتحهٔ خاتمهٔ کتاب مثنوی . . .
(1. b)

Son : . . . غیرت خودرا یعنی ضرر مرسان انکس را
(310. b)

(. . . رجوع بقصهٔ شاهزاده که زخم خورده surhunun 4. beytinin şerhinde bitiyor; s. 846, satır. 26. Bu surhun son tarafı ve bir surhla «تمثیل» başlıklı son kısım noksandır.)

Cilt 375

2057

سروری

Surūrī :

Şarḥ-ı Maṯnawī

(شرح مثنوی)

III. c

Cilt eb'âdı : 26.5 × 16
Yazı eb'âdı : 20.3 × 9.2

Ortası murabba' ve küçük şemseli, arkası ve kenarları tâmir görmüş miklaplı cilt. 273 yap. Baş tarafı noksan. 274. a - 279. b de Şahîdî, Ġazālî, Bābā Faġānî, Lisānî, Ḥusayn, Niṯārî ve 'İbni Yamîn'in şiirleri var. III. cildin yarısından fazlası yok. «حکایت دیدن خواجه غلام خود را سفید رو . . .» surhunun 6. beytinden başlıyor *(Kaşf'al-abyāt'lı M. s. 277, satır. 8. Bu cilt, 193. s. den başlar).*

Baş : چون بیامد پیش گفتش کیستی

ان غلام را گفت توکیستی . . . *(1. b)*

Son : باقی بهانه است ودغل کین علت آمد وان دغا

اللهم یا مفتح الابواب ویا مسبب الاسباب افتح علینا باباً من فیض رأفتك واجعل لنا سببا من فضل رحمتك والحمدلله رب العالمین تمت بعون الله الملك الوهاب *(273. a)*

Bu nushanın X - XI. yüzyıla *(XVI - XVII)* aid olduğunu sanıyoruz. İçinde şiirleri bulunan Bābā Faġānî, 925 H. de *(1519)*, Şahîdî, 935 te *(1528 - 1529)*, Gazālî, 980 de *(1572)* vefât etmiştir; Lisānî de X. asr-ı hicrî şâirlerindendir *(Rayḥānat'al-adab, I, s. 135 - 136; II, s. 374; III, 980, 415 - 416).*

Cilt 376

2058

سروری

Surūrī :

Şarḥ-ı Maṯnawī

(شرح مثنوی)

V. c

Cilt eb'âdı : 28.5 × 17.5
Yazı eb'âdı : 21.6 × 10.7

Kenarı çift cetvelli, ortası şemseli, mıklaplı, mıklabı ve cetvelleri altın yaldızla bezenmiş. Yaldızlar solmuş; koyu kahverengi güzel bir Osmanlı cildi. 235 yap.

Her s. de 30 satır var. Yazı nesih. Başlıklar ve «حکایت» sözleri surhla yazılmış. Beyitlerin üstleri surhla çizilmiş. İlk iki yaprak bakır karışık altınla ve surhla cetvelli. Diğer sahîfelerde tek surh cetvel var. Kenarlarda âyetlerin sûreleri surhla yazılı. Bâzı âyetler, Tafsîr-i Abu'l-Laṯ'ten, Calâlayn'den hâşiyelenmiş; bâzı lûgatlerin îzahları var. 59. b de, metne dahil üç satırda Surûrî'nin hatâsı bulunmuş ve kenara, bu satırlardaki şerhin, Maṯnawî-ḫwān Maḥmûd'a âid olduğu kaydedilmiş *(Maḥmûd, Ṯawâkıb mütercimidir ; 2152 No. ya b.).* Gene kenarlarda, Firdawsî'den, Sa'dî'den, Ḥâfız'dan bâzı beyitler, metne ve şerhe uygun görülerek diğer hâşiyelerden başka ve kötü bir yaziyle yazılmış.

Baş : الحمدلله الّذی جعل العارفین عالمین ببعض مرموزاته . . . . *(1. b)*

Son ve ketebe : . . . چهار صد وچهل حکایت است تم تنمیق شرح الکتاب یوم الاربعاً السادس من جمادی الاول لسنه ثلث وستین وتسعمایه بهجرة هلالیه قد وقع الفراغ من تحریر درویش محمد بن مصطفی . . . فی یوم العاشر من جمادی الآخر لسنة سبع وعشرین والف *(235. b)*

Cilt 377

2059

سروری

Surūrī :

Şarḥ-ı Maṯnawī

(شرح مثنوی)

II. c

Cilt eb'âdı : 26.3 × 16.5
Yazı eb'âdı : 19.2 × 10.2

Başı ve sonu noksan. «فی المناجات» surhunda,

کار بجنست آن وآن هم نادر است
کسب باید کرد تاتن قادر است

beytinden başlıyor *(Kaşf'al-abyât'lı M. s. 121, satır. 4).* Sondan bir beyit eksik *(s. 190, satır. 23)* ; baştan da 17 s. noksan. Ser-ṭarîḥ Muḥ.'Alî'nin vakfı olduğu, ilk yapraktaki kendi elyazısı kayıttan anlaşılmakta. Yazı 9. b ye kadar nesih. Sonra 142. b ye kadar ta'lıyk. 143. a dan 183. b sonuna kadar gene nesih. Sonadek yazı. bu çeşit değişmede. X - XI. asra âit *(XVI - XVII).*

Baş : این را جواب آنست که کار بخشت ان وآن هم نادرست
(1. a)

قوم دیگر را یقین در ازدیاد

Son : مرهونست باوّل مصرع اخیر

زین عجب والله اعلم بالرشاد

(244. b)

Cilt 378

2060

عبدالعلی بحرالعلوم

'Abd'al-'Alī Baḥr'al-'ulūm :

Şarḥ-ı Maṯnawī

(شرح مثنوی)

III. c

Cilt eb'âdı : 31 × 18
Yazı eb'âdı : 22 × 9.5

Mıklapsız, lake, altın yaldızlı cilt. 194 yap. Her s. de 23 satır var. Yazı ta'lıyk. Beyitlerin başlarına surhla «قوله» yazılmış. Başlıklar surhla.

Baş : بسم . . . قوله

ای ضیا ألحق حسام‌الدین بیار امر فرمودند بآودن سیوم دفتر
(1. b)

Son : . . . این منجر سوی عداوة کل است پس نازل شد این آیه
اتمام شد این کتاب بحمدالله تعالی . . . بفر مایش حضرت ولی نعمی
ام . . . در تاریخ سیز دهم شهر محرم ۱۲۷۰

بدست فقیرالحقیر ملا اسمعیل

(194. b) هر که خواند دعا . . . .

('Abd'al-'Aliyy-i Lokhnowī Muḥammad Baḥr'al-'ulūm, 1225 H. de (1801) *vefât etmiştir. Maṯnawī'yi tam olarak şerhetmiş ve şerhi 1293 H. de Lokhnov'da basılmıştır.)*

Cilt 379

2061

اسمعیل حقّی

'İsmā'īl Ḥaḳḳī (Brusawī) :

Rūḥ'al-Maṯnawī

(روح المثنوی)

Cilt eb'âdı : 30.3 × 18
Yazı eb'âdı : 19 × 10.9

Mıklaplı, ortası şemseli, sırtı tâmir görmüş mukavvaya kaplanmış kırmızı meşin ciltli. 365 yap. Her s. de 25 satır var. S. kenarları üç surh cetvelli. Beyitler surhla yazılmış. 1138 H. de *(1725)* vefât eden ve Bursa'da medfûn olan Celvetî İsmâil Hakkı, Maṯnawī'nin ilk onsekiz beytini, Asmā-yı Sab'a ve Aṭwār-ı Sab'a ile sülûkü kabûl eden sûfiyyenin inanç ve telakkıylerine tatbıyka uğraşarak bu eseri meydana getirmiştir. İddiâlı bir ad taşıyan bu eser, 1287 H. de Matbaa-i Âmire'de iki cilt olarak basılmıştır.

Baş : بسم . . . الحمدلله وسلام علی عباده‌الذی اصطفی . . .
(1. b)

Son : اشبو نسخه طالبانه حرز جانمدر بنم
زمرهٔ ارباب جمعه ارمغانمدر بنم

(365. a) ۱۱۱٦

Cilt 380

2062

رسوخی اسمعیل آنقروی

Rusūḫī 'İsmā'īl-i Anḳaravī:

Fātiḥ'al-abyāt *(Maṯnawī şarḥi)*

فاتح الابیات (شرح مثنوی)

I - III. c

Türkçe

Cilt eb'âdı : 21 × 14
Yazı eb'âdı : 15 × 10.4

Mıklabı kopmuş, tâmir görmüş, dört lâle sovanından meydana gelen şemseli, siyaha yakın kahverengi meşin cilt. Başlıklar ve bâzı âyetler, hadîsler surhla yazılmış, beyitlerin üstlerine birer surh çizgi çekilmiş. 486 yap. Her s. de 25 satır var.

Yazı ta'lıyk. Sonu eksik. I. cilt, 91.b de, II. cilt 214. a da bitmekte III. cilt, sonlardaki «با خویش آمدن عاشق بیهوش و روی آوردن بثنا وشکر» surhunda,

تا ز هستان پردها برداشتی　　کاشکی هستی زبانی داشتی

beytinin şerhi bitmeden sona ermekte *(Kaşf'al-ab. s. 317, satır. 25)*. Bu surhtan sonra üç surh daha var *(sonu : s. 320)*. Hiçbir ciltte ketebe yok; fakat yazı ve kâğıt bakımından XI. asr-ı hicrîye *(XVII)* âit Rusūḫī, İst. Kulekapısı *(Galata)* Mevlevîhânesi şeyhiyken 1041 H. de *(1631)* vefât etmiştir. Mevlevîlerce Şārih-i Ankaravî ve Ḥadret-i Şārih diye anılır. Şerhi çok tutulmuştur.

Baş : باسم من اوجد الاشياء من عدم وعدمه بمعنى الكاف والنّون . . .
(1. b)

Son : يعنى حقيقت وجود اگر لسان حقيقى اوزره
(486. b)

(Hiçbir ciltte ketebe yok; fakat yazı ve kâğıt bakımından hicrî XI. yüzyıla âittir; XVII. Rusūḫī'nin şerhi 1221, 1241, 1251 de Mısır'da, 1247 de İst. da basılmıştır.)

Cilt 381

2063

رسوخى

Rusūḫī 'İ. Anḳaravī:

Fātiḥ'al-abyāt *(Şarḥ-ı Maṯnawī)*

فاتح الابيات (شرح مثنوى)

II. c

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 29.8 × 19.5
Yazı eb'âdı : 23 × 12.5

Kenarları ve ortası, Çin üslûbundan geçen ve yılandan yaprak şekline giren motiflerle bezenmiş köşebentli ve şemseli, kenarları zencîrekli, koyu kırmızı renkli, mıklaplı, sırtı tâmir görmüş, mıklabı ve alt kapağı mukavva kapakla tâmîr edilmiş ciltli. 257 yap. Her s. de 27 satır var. Yazı nesih. Her beytin başında surhla «مثنوى» yazılmış. İlk yap. ta kötü bir tezhûb var. S. kenarları lâcüverd cetvel içinde altın cetvelle ayrılmış. Muḥammad Mevḳūfātī tarafından 1060 cumâdelûlâsı gurresinde vakfedilmiş. 1. a da vakfiye kaydı ve vâkıfın mührü var.

Baş : بسم . . . الحمدلله فاتح ابيات المعانى . . .
(1. b)

Son ve ketebe : زيرا منكر كرامت اوليا اولنلره كلام سويلمك مقتضاى علم وحكمتدن عدول ايلمكدر والله اعلم بالصواب واليه المرجع والمآب اينچنين فرمود مولاناى ما . . . تمت هذا الكتاب فى اواخر جمادى الاخرى لسنة اربعين والف عن يد العبد الفقير المذنب محمد المدرس غفرالله له ولوالديه واحسن اليهما واليه
(257. b)

(Rusūḫī sağken ve belki de onun yazdığı nüshadan yazılmıştır.)

Cilt 382

2064

رسوخى

Rusūḫī:

Fātiḥ'al-abyāt *(Şarḥ-ı Maṯnawī)*:

(شرح مثنوى)

IV. c

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 28.8 × 19.5
Yazı eb'âdı : 22.5 × 14

Meşin kaplı mukavva cilt. 403 yap. Her s. de 25 satır. Yazı ta'lıyk. Her beytin başına surhla «مثنوى» yazılmış. Bu da Mavkūfātī Muḥ.in 1060 cumâddelûlâ gurresinde vakfı. 1. a da vakfiye yazısı ve mührü var.

Baş : بسم . . . الحمدلله الّذى جعل الجلد الرّابع من المثنوى . . .
(1. b)

Son : هجرت نبويەنك صلى الله عليه وسلمك بيك اوتوز بش سنەسنك ماه محرّمنك عاشورا گونى نهايت بولوب وبو شرحك دخى تحريرينك اتما مبارك قدر گيجەسى تمام اولدى . . . . (böyle)
(403. b)

(Bu cilt de Rusūḫī sağken ve onun yazdığı nüshadan istinsâh edilmiştir.)

Cilt 383

2065

رسوخى

Rusūḫī:

Mawlānā'ya isnâd edilen VII. c. in şerhi

(شرح مثنوى)

Cilt eb'âdı : 23.3 × 16
Yazı eb'âdı : 19.2 × 10.2

Kenarı zencirekli, mıklaplı koyu kırmızı meşin cilt. 284 yap. Her s. de 25 satır var. Yazı ta'lıyk. İlk iki sahîfe bakırı pek çok olduğundan kararmış altın cetvelli;

öbür s. ler tek surh cetvelle çerçeveli. «بیت ، بس ، مثنوی» gibi sözler ve başlıklar surhla. Âyetlerle hadislerin ve beyitlerin üstleri surh çizgiyle çizili. Bu cildi yazan Muḥammad Mūnis'al-Mawlawī'nin vakfı. Vakıf kaydı 1. b de, üstte ve son yap. ta *(VII. cilt hakkında 2033 No. da kayıtlı nüsha hakkında verilen bilgiye b.).*

Baş : بسم . . . الحمدلله‌الّذی جعل‌المثنوی الاهی (böyle) الرّبانی . . .
(1. b)

Son ve ketene :

امیدم بو درر اهل هنردن
بونی معذور ایده بو بی بصردن

ربّنا لاتوأخذنا . . . وقف‌المحرّر السید محمد مونس المولوی
یا ربّ العالمین

(284. a)

(Altı beyitten meydana gelen kaafiyesi bozuk, vezinsiz, acayip ve

لفظی معنی چقدی یك یك مونسا «چه تاریخی»
۱۲۲۹

mısra'iyle başlıyan bir de târih var.)

Cilt 384

2066

رسوخی

Mawlānā'ya isnâd edilen VII. c Maṯnawī'nin şerhi

Şarḥ-ı Matnawī

(شرح مثنوی)

Cilt eb'âdı : 23.5 × 16
Yazı eb'âdı : 17.3 × 9.2

Ortası maîn şeklinde noktalarla şemseli, kenarlar gene noktalarla köşebentli, zencîrekli koyu ve siyaha yakın meşin, mıklaplı cilt. Zencîrek, köşebet ve şemselerle mıklaptaki noktalar ve şemse altın yaldızlı; yaldızlar solmuş; yalnız mıklaptaki yaldızlar daha iyice. 267 yap. Her s. de 27 satır var. Baştaki beş yaprakta fihrist yazılı. Nüshaya sahîfe numarası atıldığından fihrist de ona göre yapılmış. Beyitlerin üstleri surhla çizilmiş; başlıklar surhla yazılmış. Başta müzehhep bir başlık var ve ilk iki sahîfe yaldız çerçeveli. Öbür sahîfelerde tek surh cetvel var. Bu nüs. 2065 No. da kayıtlı nushadan istinsâh edilmiş.

Baş : بسم . . . الحمدلله‌الذی جعل المثنوی المعنوی الالٰهی . . .
(7. a)

Son ve ketebe :

امیدم بو درر اهل هنردن
بونی معذور ایده بو بی‌بصردن . . .

تمّ‌الکتاب بعون‌الله‌التواب سنه ۱۲٤٤ م ۱۲
کتبه‌الفقیر الحقیر محمد عالم الضیائی‌القیصروی لثلاثینسونی من الدّعاء

(267. a. 2033 No. da kayıtlı nüs. nın îzâhına bakınız.)

Cilt 385

2067

رسوخی

Rūsūḫī:

Mawlānā'ya isnâd edilen VII. cilt Maṯnawī'nin şerhi

Cilt eb'âdı : 24.3 × 17.3
Yazı eb'âdı : 17.3 × 10.7

Mahfazalı, üstü bez kaplı, altın yaldızlı şemseli cilt. 275 yap. Her s. de 29 satır var. Başlıklar ve beyitlerin başlarındaki «مثنوی» yazıları surhla. İlk sahîfenin başlığı müzehhep ve ilk iki sahîfe altın çerçeveli, diğer sahîfeler tek surh cetvelle çerçevelenmiş. Başta numara konmamış iki yaprakta fihrist var. İlk yaprakta Sadâret Kethudâsı Pertev'in 1248 muharreminin 11. günü vakfettiğine dâir S. Hamdam Ç. nin surhla bir yazısı ve mührü mevcut.

Baş : بسم . . . الحمدلله‌الّذی جعل المثنوی المعنوی الالٰهی . . . . *(1. b)*

Son :

امیدم بو درر اهل هنردن
بونی معذور ایده بو بی‌بصردن . . .

تمت هذه النسخة الشریف بعنایت‌الله
(275. a - b)
(2033 No. ya b.)

Cilt 386

2068

شمعی

Şam'ī Şam'-Allāh

Şarḥ-i Maṯnawī

(شرح مثنوی)

I. c

Türkçe

Cilt eb'âdı : 29.8 × 19.5
Yazı eb'âdı : 18.8 × 11.7

Yanları ve sırtı tâmir görmüş, şemseli, köşebentli, mıklaplı cilt. Mıklabı kopmuş; ciltlenirken mukavva bir miklap eklenmiş. İlk sahîfede çok güzel ve lâcüverd

üzerine altın ve surhla bir tezhîb var. Bütün sahîfelerin kenarları, dışı iki, içi bir lâcüverd cetvel içinde altın cetvelle müzeyyen. Maṭnawī beyitleri ve başlıklar surhla yazılmış. Yazı güzel bir nesih. Kenarlarda lûgatlerin îzahları var. İlk s. de Vezîr-i a'zam Derviş Muhammad Paşa tarafından *(987 H. 1579)*, Dergâhtaki Mesnevî-han Sayyid ʿAlī ile sonraki Mesnevî-hanların nezâretinde bulunmak üzere 1190 H. de vakfedildiğine dâir bir vakfiye yazısı, üstünde Ḳāḍī Mawlawī ʾİbrāhīm Sulaymān'ın imzâsı var. Şamʿī, şerhini Sultan Murâd b. Salîm b. Sulaymān zamânında *(saltanatı. 982 - 1003 H. 1574 - 1595)* Silāḥdār Ḥasan Āġā adına tasnîf etmiştir. 350 yap. Her s. de 29 satır var.

Baş : هزاران جواهر حمد وثنا اول پادشاه سریر عزّ وکبریا . . . .
(1. a)

Son ve ketebe : تا که انك معاونتی ایله صواب ومقصودکله آسوده حال ومرفه البال اولوب هردم روحانی سرور بشاشته وصول بولاسن تم شرح الجلد الاول بعنایت (böyle) الله عز وجل من المثنوی الشریف هوالکتاب اللطیف فی شهر ربیع الاول ویوم چهارشنبه وفی تاریخ سنه ۹۹۸
(350. b)

(Bu şerh için, Mevlânâ'dan sonra Mevlevîlik" adlı eserimize b. s. 142 - 143. II. cildi, 2069 No. da görüleceği veçhile 997 de şerhettiğinden ketebedeki târîh, istinsâh târihidir.)

Cilt 281

2069

شمعی

Şamʿī :

Şarḥ-ı Maṭnawī

(روح مثنوی)

II. c

Türkçe

Cilt eb'âdı : 30.5 × 20.2
Yazı eb'âdı : 24 × 15.5

Kenarında ince zencîrek, ortası şemseli, mıklaplı, koyu kırmızı meşin cilt. 226 yap. Her s. de 33 satır var. Beyitlerin üstlerine surhla çizgi çekilmiş. Başlıklar surhla yazılmış. Yazı nesih. 1. a da, bu ciltlerin 1058 de Amasya'da istinsâha başlandığı, 1068 de bitirildiği, tevliyeti hâfız-ı kütüplere âid olmak üzere Dergâh-ı Mevlânâ Kütüphânesine *vakfedildiği, 24 satırlık bir vakfiyeyle tesbit edilmiş.* Sonundaki «الواثق بالملك الا که عبدالله» mührü vâkıfa âit. Bu yazıyla yazılan şerhin I. cildi yok.

Baş : بسم . . . بعد اداء ما وجب من حمدالله القدیر والصّلوة علی نبیّه البشیر والنذیر . . .
(1. b)

Son ve ketebe : چونکه معجزه وکرامت گوره انکار وعنادی زیاده اولور وابدی ضلالت وخسرانده قالور مثنوئ شریفك جلد ثانیسی لسان ترکی ایله طقوزیوز طقسان یدی رجبنك یکرمنجی گونی انك شارحی شمعیٔ حقیر پرتقصیرك خطّی ایله تمام اولدی قدتم هذا الجلد الثانی من المجلدات الستّة للشمعی شرح المثنوی المعنوی بعون الله الملك القوی علی ید احوج خلق الله النّاسی عبدالله بن حمزة الاماسی فی شهر محرّم الحرام ختم بالخیر التام لسنه سبع وستین والف من تاریخ الهجرة لخیر البشر وزین المحشر علیه افضل التحیة من خالق البریة
(226. b)

(Şârihin nüshasından istinsâh edilmiştir.)

Cilt 388

2070

شمعی

Şamʿī :

Şarḥ-ı Maṭnawī

(شرح مثنوی)

III. c

Türkçe

Eb'âdı, cildi, diğer tavsîfe âit husûsiyetleri, vâkıfı ve vakfiyesi, 2069 No. dakinin aynı. 287 yap. Her s. de 33 satır var.

Baş : بسم . . . حمد وثناء فراوان وشکر وسپاس بی‌پایان . . .
(1. b)

Son ve ketebe : رجا اولنور که بونك شارحنی وکاتبنی وکتابته سبب اولانی رضاء الله خیر دعا ایله یاد ایدوب فاتحه اوقیه‌لر فاتحه قدوقع اتمام هذا الجلد الثالث من المجلّدات الستة للشمعی . . . علی ید احقر عبادالله العاصی والنّاسی عبدالله بن حمزة الاماسی فی شهر جمادی الآخرة ختمت بالنّعم الوافره لسنة ثمان وستین بعد الف . . .
(287. b)

(Bu cildin şerhi 998 şa'bânının 2. perşembe günü bitmiştir; 287. b. Bu cilde, Sultan Murâd b. Salim adınadır. Vakfiyede, ʿAbdallāh-ı Āmāsī'nin «الواثق بالملك الا که عبدالله» mührü var.)

Cilt 389

2071

شمعی

Şam'î:

Şarḥ-ı Matnawī

(شرح مثنوی)

IV. c.

TÜRKÇE

Bundan önceki ciltlerin tavsîfinin aynı. Yazı, I. cildin yazısı. Dervîş Muḥammad Pāşānın 1190 muharrem târihini taşıyan vakfiyesi var. 1. a da, üstte ta'lıyk yazıyle La'lî-zāda Sayyid 'Abdalbāḳī'nin *(1159 H. 1746)* oğlu Muḥammad Ma'şūm'un, «من كتب الفقير السيد محمّد معصوم بلعلى زاده غفرلها وستر عيوبهما بلطف ربه تعالى» tarzında temellük kaydı var. 340 yap. Her s. de 29 satır mevcut.

Baş : بسم . . . حمدهای متوافرهٔ صدق آمیز وشکرهای متکاثرهٔ خلوص آویز . . .
(1. b)

Son : جلد رابعك شرحی لسان ترکی ایله شارحی اولان حقیر وقلیل البضاعه شمعینك خطی ایله طقوز یوز طقسان طقوز سنه‌ده واقع اولوب جمادی‌الاخره‌نك اون بشنجی کوننده تمام اولدی حامداً ومصلیاً اولاً وآخراً بو کتاب شریفدن رجا اولنورکه شارحی اولان شمعی‌یی بر خیر دعا ایله یاد ایدوب روحنی بر فاتحه ایله شاد ایلیه‌لر

(S. Murād adınadır; şârihin elyazması nüshadan istinsâh edilmiştir.)

Cilt 390

2072

شمعی

Şam'î:

Şarḥ-ı Maṯnawī

(شرح مثنوی)

V. c

TÜRKÇE

Evsâfı aynı. II. ve III. ciltleri yazan ve vakfeden Amasya'lı 'Abdallāh'ın yazısı ve vakfı. Vakıf mührü de o nüshadlardaki mühür *(No. 2069, 2070)*. 310 yap. Her s. de 33 satır var. Mukaddimede, IV. cildin şerhi tamamlanınca hiretin 1000.

yılı muharreminin ilk günü *(1591)* olan çarşamba günü, pâdişah tarafından tekrar şerhe başlanmasının emredildiğini, V. cildi terceme ve şerhe başladığını söylüyor ve Sultan Murâd'ı övüyor *(1. b - 2. a)*.

Baş : بسم . . . حمد های بی‌گران وثناهای بی‌پایان حق سبحانه وتعالی حضرتنه اولسون که . . .
(1. b)

Son ve ketebe : . . . فاروق لفظیله ترياق فاروقه اشارت واردر قد وقع الفراغ من تسطير هذا الجلد الخامس من المجلّدات الستة للشمعی شرح المثنوی علی يد احوج النّاس النّاسی عبدالله بن حمزة الاماسی فی شهر اول ربيعين لسنة ستين بعد الف من هجرة . . .
(310. a)

Cilt 391

2073

شمعی

Şam'î:

Şarḥ-ı Maṯnawī

(شرح مثنوی)

TÜRKÇE

Tavsîf aynı. Mukaddimede 995 rabîulevveli başlarında *(1587)* Murād b. Salîm'in, Maṯnawī'yi türkçe şerhetmesini emrettiğini, derhâl tercemeye başladığını, 1002 muharreminin sonlarında *(1593)* V. cildin şerhini bitirdiğini, fakat VI. cilde başlamadan Sultan Murād'ın vefât ettiğini, yerine S. Muḥammad'in geçtiğini, VI. cildin, yedi yıl şerhedilmeden kaldığını, bu cildin şerhine, Saray Kapıağası Gadanfar Āġā'nın sebeb olduğunu söyler ki buna nazaran 1009 da *(1600 - 1601)* şerhe başlamıştır ve Şam'î'nin vefâtı da bu târihten sonradır *(1. b - 2. a. Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik; s. 142)*. Bu da Amasya'lı 'Abdallāh'ın elyazısı ve vakfıdır. 271 yap. Her sahîfede 33 satır var; başta vakfiye mevcut.

Baş : بسم . . . للّه الحمد قبل كل كلام بصفات الجلال والاكرام . . .
(1. b)

Son ve ketebe : . . . ومثنوئ شريفك لسان ترکی اولان شرحی عنايت الٰهی ايله يدی يیلده تمام اولدی قد وقع الفراغ من تنميق شرح المثنوی وتحقيق الكتاب الشريف المعنوی بعون الله الملك القوی وقد كان الفراغ من تسويد هذا الجلد السادس . . . علی يدی العبد الضعيف النامی عبدالله بن حمزة الاماسی . . . وصادف اتمامه شهر رمضان الذی انزل فيه القرآن الآيه فی عام اثنين وستين والف من تاريخ هجرة . . .
(271. a)

(2068 No. da kayıtlı II. cilt 997 de bitmiş, son cildin şerhi neyse 1009 da başlandığına göre şerh, 12 yıldan fazla sürmüştür.)

Cilt 392

2074

شمعی

Şam'î:

Şarḥ-ı Maṯnawī

(شرح مثنوی)

I. c

TÜRKÇE

Tavsîfi aynı. 263 yap. Her s. de 33 satır. 'Abdallāh-ı Āmāsī vakfı. 1. b de vakfiyesi var. Bu cildin sonunda 1065 H. de yazıldığı mukayyet. Altı cildi, ayrı ayrı tarihler de ve hepsini 1060 la 1068 arasında yazmıştır. Başta vâkıfın mührü de var.

Baş : بسم . . . هزاران جواهر حمد وثنا اول پادشاه سریر و(د fazla) عزّو کبریا جلّ جلاله وعم علی العالمین برّه ونواله حضرتلرینك . . . *(1. b)*

Son ve ketebe : هر دم روحانی سرور وبشاشته وصول بولاسین تم شرح الجلدالاول . . . قد وقع الفراغ من تحریر هذا الجلدالاول . . . علی یدی العبدالضعیف العاصی والقاسی . . . عبدالله بن حمزة الاماسی فی شهر شعبان المعظّم . . . لسنة خمس وستین بعد الف کامل من تاریخ هجرة . . . *(363. a)*

Cilt 393

2075

شمعی

Şam'î:

Şarḥ-ı Maṯnawī

(شرح مثنوی)

V. c.

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 29.8 × 19.5
Yazı eb'âdı : 18.8 × 11.7

Tâmir görmüş mıklaplı cilt. İlk iki yaprak altın cetvelli. Öbür yapraklarda cetvel yok. Yazı ta'lıyk. Üstte «من کتب الفقیر ابو فیض محمد معصوم الحسینی المدعو بلعلی زاده غفرله وعفی عنه» yazısı var. 422 yap. Her s. de 29 satır. Derviş Mehmed Paşa vakfı.

Baş : حمدهای بی‌گران وثناهای بی‌پایان . . . *(1. b)*

Son : زیرا انك اول فاروقلغی اکا تریاق فاروق اولدی فارق لفظیله تریاق فارقه اشارت واردر *(422. b)*

(Temellük kaydından, X - XI. asra 'XVI. XVII' âid olduğu anlaşılmaktadır.)

Cilt 394

2076

شمعی

Şam'î:

Şarḥ-ı Maṯnawī

(شرح مثنوی)

VI. c

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 25.8 × 17.5
Yazı eb'âdı : 17.3 × 9.7

Kenarı cetvelli, ortası şemseli, mıklaplı, tâmir görmüş, zencîrekleri kapanmış koyu kahverengi cilt. 460 yap. 357. a ya kadar her s. de 31, sonraki sahîfelerde 27 satır var. Başı noksan. Yazı gayet güzel bir nesih. Beyitler surhla yazılmış. «. . . مناجات وپناه جستن بحق از فتنهٔ اختیار» surhunda,

شیران ایام ماضیهای خود می چشم از دایهٔ خواب ای صمد

beytinden önceki beytin şerhinden başlamakta *(Kaşf'al-abyāt'lı M. s. 556, satır 4).*

Baş : اولدی وبر گیجه هذه لیلة السجود دیدی . . . *(1. b)*

Son : ومثنویٔ شریفك لسان ترکی ایله اولان شرحی عنایت الٰهیله یدی بیلده تمام اولدی قد وقع الفراغ من تنمیق شرح المثنوی وتحقیق الکتاب الشّریف المعنوی . . . یوم الجمعة العاشر من شهر الصّفر المظفّر سنه اربع والف من هجرة النبویه بو شرح شریف شمعی حقیرك کندو خطی ایله در هرکم بو کتابدن مستفید ومتنفع اولا اندن دعای خیر امید طوتارم . . .

شکر که این شرح بپایان رسید
سلسلهٔ این بنهایت کشید

(460. a)

(357. a dan sona kadar bir başka yazı. Şem'î'nin elyazısiyle şerhinin İst. Şehzâde câmii K. de bulunduğunu Osmanlı Müellifleri bildiriyor; c. II, s. 158).

Cilt 395

2077

?

Şarḥ-ı Maṯnawī

(شرح مثنوی)

V. c.

Cilt eb'âdı : 29 × 19.3

Yazı eb'âdı : 21.5 × 12.5

Mıklaplı mukavva cilt. 473 yap. Her s. de 25 satır var. Yazı nesih. Maṯnawī beyitlerinin üstlerine surh çizgi çekilmiş. Yazı ve kâğıt bakımından X - XI. yüzyıla *(XVI - XVII)* âit.

Baş : بسم . . . بدانید و بشناسید که شریعت همچو شمعیست بیلکوز وفهم ایلکوز کم شریعت بر عظیم و پرنور شمع گبی‌در ره نماید یول گوستررر یعنی مکان مظلمده یولی گورمگه شمع لازم اولدغی گبی شریعت شریفه دخی طبیعت وبشریت ظلمتنده قالمش کمسه‌لره بر شمع نورانی گبیدر مادامکه اندن استمداد ایدوب انوکله عمل ایلمیه طریقت التّهیه‌یی تمییز وتشخیص ایدوب جناب حقه واصل اولق میسّر اولماز . . . *(1. b)*

Son ve tarih : پس سعی وهمت ایدوب بر خاصیت و استعداد حاصل ایدوب نور محض وروح لطیف اول تا که لطافت ونورانیت حاصل ایدب ابدی سعادته ایریشه‌سن اللّهم ارزقنا تم الجلد الخامس بعونه تعالی في رمضان یوم ۱۸ *(473. b)*

(Bilhassa baş tarafı, mukaddimeden sonra, Şam'î şerhine benzer; fakat ayrı bir şerh olması, daha kuvvetli bir ihtimâldir.)

Cilt 396

2078

عبدالله (سیّد . صاری)

'Abdallāh (Sayyid. Ṣarı) :

Cavāhir-i bavāhir-i Maṯnawī

(جواهر بواهر مثنوی)

I. c

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 24.2 × 18

Yazı eb'âdı : 18.9 × 4

Ortası yaldızla yapılmış düz ve basit çiçek tezyiyânlı, kenarları altın yaldız cetvelli, mıklaplı koyu kahverengi cilt. İlk yaprağının baş tarafında mâvi zemin

içinde destarlı sikkeye benzer, altın üstüne çiçekli basit bir tezhîb var. Sahîfe kenarları altın cetvelli. Kenarlara «مطلب» başlığıyle altın dallar arasına surhla bahisler, beyitlerin mevzû'larına göre yazılmış. 'Abdallāh, Maġrib şehzâdelerinden Sayyid Muḥammad'in oğludur. I. Ahmed devrinde İstanbul'a hicret etmiştir. 992 de *(1584)* doğmuştur. Sadrı a'zam Halil Paşa'nın erkek kardeşi Mehmet Paşa'nın kızı, annesidir. Tezkirecî iken 1037 de *(1627 - 1628)* Reîs'al-kuttāb olmuş, 1071 saferinin 23. günü *(1660)* vefât etmiş, İst. da Topkapı mezarlığına defnedilmiştir *(Melamîlik ve Melâmîler adlı kitabımıza b. İst. Üniv. Türkiyat yayın. 1931, s. 135 - 142)*. Maṯnawī'nin I. cildini şerhetmiş, bu şerh, beş cilt olarak 1287 - 1288 H. de İst. da Matbaa-i Âmire'de basılmıştır. Baş tarafta Mawlānā hakkında verdiği bilgi, gerçeklere uymadığı gibi şerhi de, 'İbni 'Arabî'nin inançlarına göredir. Rivâyete göre Rusūḫî'nin şerhle meşgul olduğunu anlayınca şerhini, teeddüben tamamlamamıştır. Bu nüshanın sonu eksiktir. «سبب حرمان اشقیا از دو جهان . . . .» surhunun ortalarında bitiyor *(Kaşf'al-abyāt'lı M. s. 66, satır. 17)*. Bundan sonraki cilt, aynı surhtaki müteâkıb beyitten başlamakta; bu yüzden yarım sahîfelik bir noksan ve beytin şerhinin sonuna doğru biraz eksiklik var. 458 yaprak. Her s. de 29 satır var.

Baş : بسم . . . هر درّ یکتای حمد وثنا وهر گوهر زیبای مدح گران بها که کامثال اللؤلؤالمکنون آویزه گوش کروبیون اوله . . . *(1. b)*

Son : وانّی غفورلکم فی‌الازل وانتم فی کتم‌العدم وانّی رحیم علیکم *(458. b)*

Cilt 397

2079

عبدالله (صاری)

'Abdallāh (Ṣarı) :

Cevāhr-i bevāhir-i Maṯnawī

(جواهر بواهر مثنوی)

I. cildin kalan kısmı

TÜRKÇE

Altın yaldızla üstü lâle motifli; mahfazalı kenarları altın cetvelli, ortası altınla hendesî şekilli, mıklaplı kırmızı cilt. İlk yaprağın iç kısmında, kenarı siyah mürekkeple yazılmış, kıyıları çizilmiş, destarlı sikke şeklinde cetvel içinde, açık yerleri çiçek resimleriyle süslü, içinde, sülüsle «یاحضرت مولانا» yazısı var. 511 yaprak. Her s. de 29 satır var. Sahîfe kenarları ve hâşiyeler 2078 No. dakinin aynı; yazı da aynı hattâtın. Sonunda Cavrî'nin,

كتاب مثنوی كم نسخهٔ علم حقيقتدر
اوكم معناسنی ادراك ايدر صاحب كرامتدر

beytiyle başlıyan medhiyesi *(510. a - b. Cavrî için «Melâmîlik ve Melâmîler»e b. s. 148 - 151).* 1253 H. de *(1837)* عبدالرّحمن الوهبی بن عثمان الخاكیّ الشطّاری السّلوی nin ketebesi var *(511. a)* ve gene bu zâtın bir na'ti mevcut *(511. a - b).* Bu cilt, I. cildin «. . . سبب حرمان اشقیا» surhunun,

عقل تو همچون شتربان تو شتر میگشاید هر طرف از حکم مر

beytinden başlıyor *(Kaşf'al-abyāt'lı M. s. 66. satır. 17).* Şârihin nüshsaından yazılmıştır.

Baş : الحمدلله . . . جامی : ای زهر رو همه را روی بتو
روی هر ذرّه زهر سوی بتو

Son ve ketebe : هر آنکس کین دعا را گوید آمین
خدا بدهد مرادش به یقین (böyle)

آمین ربّ العالمین . . . وقد اتفق الفراغ من تنمیقه . . . علی ید مؤلفه . . . فی یوم الجمعة الثامن والعشرین من شهر ربیع الاول لسنة احدی واربعین والف . . . واناالفقیر . . . عبدالله بن السید محمد بن عبدالله . . .
(510. a)

(Tamamlanmasına, 1041 yılını gösteren ختام sözünü târîh düşürmüştür. 507. a.)

Cilt 398

2080

طالبی حسن

Tālibī Ḥasan:

Yatīm'aş-şurūḥ

(يتيم الشّروح)

Maṯnawī'nin III. cildinin şerhi

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 28.5 × 16.2
Yazı eb'âdı : 21.6 × 10

Mıklapsız, üstü ebrî kaplı mukavva cilt. 365 yap. Her s. de 27 satır var. Yazı ta'lıyk. Mes. beyitlerinin başına surhla «بيت» yazılmış. Başlıklar surhla. Sahîfe

kenarları tek surh cetvelli. Bâzı s. lerde cetvel yok. Bâzı yaprakların kenarları kesik. 359. a da yazı değişiyor ve sondek o yazı devâm ediyor. Tâlibî Ḥasan Dada, mukaddimede, 1102 recebi gurresinde *(1691)*, Konya'da post-nişîn-i Mevlânâ Bostan Çelebi'nin *(ölm. 1117. 1705. II. Bostan Ç.)*, kendisini Selânik Mevlevî - hânesine şeyh tâyîn ettiğini, aynı yılın zılka'desinde gidince eski şeyh Ahmed'in, yanmış olan Mevlevî - hâneyi yaptırmadıktan başka kitapları da vermediğini, mahkeme vâsıtasiyle kitaplar alınınca Ankaravî şerhinin III. cildinin kitapların içinde bulunmadığını, Surûrî ve Şem'i şerhlerinin de olmadığını, bunun üzerine III. cildi şerhettiğini anlatıyor *(1. a - 2. b)*. Tâlibî Ḥasan, İştip'lidir. Selânik şeyhi Vacdî Dada'ya intisâb etmiş, onun vefâtından sonra aynı dergâha şeyh olmuş, sonra bir başkasını şeyh tâyin etmişler, bunun üzerine evvelce ilmiyyeden olduğundan kadılığa dönmüş, en sonunda bütün malını, mülkünü fedâ ederek Galata şeyhi Gavṯī den tecdîd-i inâbe ederek II. Bostan Çelebi tarafından Selânik ve Mısır Mevlevî-hânelerine şeyh tâyîn edilmiş, sonra Siroz'a tahvîl edilmiş, 1130 H. de *(1717 - 1718)* yüz yaşına yaklaşmışken vefât etmiştir. Esrâr Dada, Tazkira'sinde hâl tercemesini verirken "Mufaṣṣalāt-ı Maṯnawī" adlı nâtamâm bir eserinden de bahsediyor. İhtimâl, bahsettiği eser budur.

Baş : بسم . . . الحمدلله ربّ العالمين . . . وبعد جناب حضرت رسالت پناهك صلى الله عليه وسلم مكهٔ مكرمه دن مدينهٔ منوريه هجرتلرينك بيك يوز ايكنجی سنه سی . . .
(1. b)

Son : انی حضرت كتاب مستطاب مثنوی معنوينك دردنجی جلد شريفنده طلب ايله كه اول حكايه لطيفه نك بقيه سی جلد رابع مثنوی كريمده ايراد بيورلمشدر
(364. b)

تم الكتاب يتيم الشروح بعناية الله الملك الوهاب فی اليوم الرابع والعشرين من ربيع الاول لسنه ست ومأنة والف اللهم اغفرلی . . . وناالعاجز الفقير والمستغيث المشتجير ادعوك دعاء الخائف الضرر . . . .

لناظمه الفقير

رخصت گفتار عطا فرمودی شاها بنده را
طاقت ز خم زبانها كن كرم افكنده را
يا رب از كاتبان كج نويس محفوظ دار
طالبانرا ميل ده اين نسخهٔ پاينده را
(365. a)

(Fihristte, "Şârihin elyazısı denmişse de Tālibī gibi bilgin bir zâtın, ketebede görüldüğü gibi «المستجير» i «المشتجير» yazmasına, başlangıçtaki «صل» yi «صل» tarzında kullanmasına imkân yoktur.)

Cilt 399

2081

رسوخی اسمعیل آنقروی

Rusūḫī İsmā'īl-i Anḳaravī (1041 H.) :

Cāmi'al-Āyāt

(جامع الآیات)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 28.6 × 18

Yazı eb'âdı : 20.8 × 10.5

Üstü ebrî kaplı, yanları ve kenarları meşin, mıklaplı kırmızı meşin ciltli. 184 yap. Her s. de 21 satır var. Yazı ta'lıyk. Başlıklar, «مثنوی» sözleri surhla yazılmış. Beyitlerin üstüne surh çizgi çekilmiş. Maṯnawī'de geçen âyetlerle hadîsleri îzâh eden bir eserdir. İlk yaprakta Küçük Çelebi-zâde 'Āṣım'ın *(1173 H 1759)*, güzel bir ta'lıykle yazılmış 1138 târihli temellük kaydiyle Galata, Kulekapısı Mevlevî-hânesi şeyhi Abdülbâki'nin 1147 de *(1734)* Mawlânâ dergâhına vakfettiğine dâir ta'lıykle yazılmış altı satırlık vakfiyesi ve mührü vardır. Bu son kayıt, her nedense silinmiştir.

Baş : بسم . . . حمد وثنای بی‌قیاس که بیرون خطه وحدود عقول اناس . . .
(1. b)

Son : . . . لابد ولازم درکه شب و روز بوکتاب معرفت نصابه متوغل وشاغل اوله والحمد لخالق‌العباد . . . تم فی سنه اربع وعشرین والف
(184. b)

(Müellifin hayâtında ve müellif nüshasından yazılmıştır.)

Cilt 400

2082

رسوخی اسمعیل آنقروی

Rusūḫī İsmā'īl-i Anḳaravī :

Cāmi''-al-Āyāt

(جامع الآیات)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 20 × 13.7

Yazı eb'âdı : 15 × 7.9

Kenarı zencîrekli, mıklaplı, üstü düz, koyukırmızı meşin ciltli 234 yap. Her s. de 17 satır var. «مثنوی» sözleri ve başlıklar surhla yazılmış. Yazı ta'lıyk. Beyitler surh çizgiyle belirtilmiş. Yazılış târîhi ve yazarı belli değil. Başı ve sonu 2081 No. dakinin aynı. 1. b den 234 b ye kadar devâm ediyor.

Cilt 401

2083

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 18×11.5

Yazı eb'âadı : 12.8×7.2

Ortası altın yaldız üstüne surh çizgili şemseli, kenarları zencîrekli ve kırmızı, zemîni siyah, mıklapsız yumuşak cilt. Salâhaddin Çelebi tarafından babası Sertabbâh Hasan Ziyâ Dede adına 23 teşrînisânî 1313 te *(1896)* vakfedildiğine dâir kaydı hâvî.

I. رسوخی اسمعیل انقروی Rusūḫī İsmā'īl-i Ankaravī : فاتح‌الابیات Fātiḥ'al-Abyāt. Türkçe. Yazı ta'lıyk. Maṯnawī'nin ilk 18 beytinin ve bâzı müşkil kelimelerin tercemesi, şerhi ve îzâhı.

Baş : بسم . . . اصل اساس حقایق مثنوی ومبدأ مبانئ دقایق معنوی اولان اون سکز ابیات معارفسمات . . .
(1. a)

Son ve ketebe : فاذا کان کذلك سوز کوته گرکدر والسّلام تم‌الکلام . . . حرّره احمد خسر(و) المولوی ١٢٤٣
(34. b)

(Bu eser 1221 de İst. da, 1247 ve 1251 de Mısır'da basılmıştır.)

II. رسوخی اسمعیل انقروی Rusūḫī İsmā'īl-i Ankarawī : زبدةالفحوص فی نقش الفصوص Zubdat'al-fuḥūṣ fī Naḳṣ'al-Fuṣūṣ. Türkçe. İbni 'Arabî'nin Fuṣuṣ'al-Hikam'inin, gene kendi tarafından yazılan hulâsasının terceme ve şerhi. Yazı nesih. Başlıklar surh.

Baş. : بسم . . . حمد لایق ولایحصی وشکر بی‌همتا وبی‌منتها اول علیم حکیم اولان خدای ذوالعطایه . . .
(39. b)

Son : وحضرت ابن الفارض بو ایکی قسم حیرته اشارت بیوررلر بیت
واما احترت حتی احترت حبیبك مذهبا
فواحیرتا ان لم یکن فیك حیرتی
اللهم اجعلنی . . .
(103. b)

(39 a da Fihrist var. Bu kitap 1328 de İst. da basılmıştır.)

III. نفس رحمانی Nafas-i Raḥmānī. Türkçe. Nesih yazı. شیخ موسی ابن شیخ داود : Şayḫ Mūsā b. Şayḫ Dāvūd

Baş : بسم . . . حمد که وان من شیءٍ الاّ یسبّح بحمده مضمونیله کرسی‌یه مشابه اولان کائنات لسانیله . . . *(104. b)*

Son : صحبت پیر کاملدن دل مرید انجلین روشنالق بولور که دل مریده وارد اولور که جمله مراتب بوحالتده مکاشف اولور *(129. a)*

(Sayyid ʿAlī Muḥammad adlı birisinin, o zâtın mürşidi Sayyid ʿAbdarraḥmān'al-Ḥusaynī al-Ḳādirī adına, urûc menzillerini bildiren bir kitap yazmasını recâ ettiğini, kendisinin de bu recâ üzerine hemen kâğıt kalem getirtip, 'yaz' diyerek söylemiye başlayıp o zâta yazdırdığını (104. b - 105. b), *meydana gelen risâleye "Nafas-i Raḥmānī" adını verdiğini bildiriyor (105. b). Risâlede "taʿayyün-i awal, ṭānī, fayḍ-ı aḳdas ve muḳaddas, ʿaḳl, şakl-i kull, cism-i kull ve nafs-i kull, nefsin yedi ṭavrı, laṭāʾif-i, ḫams, murāḳaba, asmā-yı sabʿa" anlatılmaktadır.)*

IV. سلیم دیوانه Salīm-i Dīvāna : رساله Risāla. Türkçe. Yazı ta'lıyk.

Baş : بسم . . . الحمد . . . قال علیه‌السلام فی بیان اشرف ذاتهم اصحابی کالنّجوم بایّهم اقتدیتم اهتدیتم بو فقیر حقیر سلیم دیوانه جذبة من جذبات الرحمن توازی عمل الثقلین فحواسنجه محبّةالله ایله مجذوب اولوب . . . *(130. b)*

Son ve ketebe : ذاتنی توحید ایدن ینه کندیدر هر کیم سنی توحید ایتدم درسه مشرکدر وصلی‌الله . . . عثمان ۱۲۳۸ *(164. a)*

(Risâlenin adı, « رسالهٔ سلیم دیوانه من خلفاء سلطان‌العاشقین الشّیخ حمدی اقسرایی » tarzında yazılmış. Osm. M., bu risalenin adını, « مفتاح مشکلات‌الصادقین وآداب طریق‌الواصلین » diye kaydediyor; I, s. 86 - 87. Risâlede, « برهان العارفین » denmektedir; 131. a.)

Cilt 402

2034

صبوحی احمد دده

Ṣabūḥī Aḥmad Dada:

İḫtiyārāt-ı Maṯnawī

(اختیارات مثنوی)

I. ve II. c

Türkçe

Cilt eb'âdı : 21×17
Yazı eb'âdı : 22.8 × 10.9

Üstü meşin kaplı, kenarı zencîrekli, mıklaplı düz mukavva cilt. Yazı ta'lıyk 302 yaprak. Her s. de 26 satır var. Maṯnawī'den alınan beyitlerle « بیت » gibi dikkati çekmesi gereken sözler, âyetlerle hadîsler surhla. İlk iki sahîfede, kenarları çifte altın cetvel var; öbür sahîfeler çift surh cetvelle çerçeveli. Ṣabūḥī Aḥmad, bu intihâbı 1026 da *(1617)* Şam'da te'lif etmiş, 1057 de *(1647)* vefât etmiştir. İst. Yenikapı Mevlevî-hânesi şeyhidir.

Baş : بسم . . . حمد وسپاس بی‌قیاس مران خالق ارض وسما وناس راکه . . . *(1. b)*

Son ve ketebe : حصانه تربیت استکثار چوق گورملك یعنی کندویی اولو ومنصبن چوق وعظیم ظنّ ایلمك تلویم بی‌گناه برشد یار شیار ونطس سرخرمن اخذ ایدر سکباج اکشی اش الحمدلله علی ختمه . . . علی ید عبدالضعیف السید الحاج محمد نوری‌المولوی شیخ زاویهٔ مولویه بمدینة النّبی صلی‌الله علیه وسلم فی ۲۳ ر (rabîulevvel) ۱۲٤۹ *(302. a)*

Cilt 403

2035

صبوحی

Ṣabūḥī:

İḫtiyārāt-ı Maṯnawī

(اختیارات مثنوی)

I. ve II. c

Türkçe

Cilt eb'âdı : 28.7 × 17.5
Yazı eb'âdı : 21.2 × 12.7

Mıklaplı, üstü kâğıtlı, kenarları ve sırtı meşin mukavva ciltli. 220 yap. Her s.de 19 satır var. Âyetler, hadîsler surhla yazılmış. Maṯnawī beyitlerinin üstleri surh

çizgiyle çizilmiş. Yazı nesih. 1. a da, 1050 H. de *(1640)*, Dergâha vakfettiğine dâir Şabūhī'nin, ta'lıykle elyazısı vakfiye kaydı var. «فی زمان خلافة حسین چلبی افندی» yazılmış; ad yeri silinmiş olmakla beraber okunabiliyor. Bu zât, 18. Çelebi olan ve 1077 de *(1666)* vefât eden zattır *(b. Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik, s. 153)*. İki cildi muhtevî bir nüshadır.

Baş : بسم . . . حمد سپاس بی‌قیاس مر ان خالق ارض وسما وناس را که . . . *(1. b)*

Son : مزرعلر سرسبز اولوب وجوده کلمز تمت الجلد الثانی بعون الملك الوهاب *(220. b)*

Cilt 404

2086

صبوحی

Ṣabūḥī

İḫtiyarāt-ı Maṯnawī

(اختیارات مثنوی)

III. ve IV. c

Türkçe

Cilt eb'âdı : 28.5×18.

Yazı eb'âdı : 20.5×10.5

Mıklaplı, kenarı cetvelli, ortası şemseli, koyu kahverengi, mukavva üstüne meşin geçirilmiş, kenarları tâmir görmüş cilt. 228 yaprak. Her s. de 19 satır. İlk yaprakta, babası Ser-tabbâh Hasan Ziyâ Dede adına Salahaddîn Çelebi tarafından vakfedildiği kayıtlı. Başlıklar, âyetler surhla yazılmış; îzâh edilen kelimeler de öyle. Yazı ta'lıyk. III. cildin sonunda 1052 de *(1642)*. İst. da 'İsmā'īl'at-Ṭuzlawī tarafından yazıldığına dâir ketebe var *(81. b)*; II. ve IV. ciltte de aynı ketebe mevcut *(121. a, 185. a)*.

Cilt 405

2087

انتخاب مثنوی

İntiḫāb-ı Maṯnawī

Cilt eb'âdı : 17 × 12

Yazı eb'âdı : 11.8 × 8

Üstüne meşin kaplanmış fersûde, mıklabı kopmuş düz, siyâh cilt. Ser-tarıyk Muhammed Alî'nin vakfı. Her s. de 15 satır var. Başlıklar surh. Altmışiki

bap. Her bap, bir mevzu'a ayrılmış, üstünde, «انتخاب مثنوی لمولانا جلال‌الدّین روی قدّس‌الله بسرّه‌العزیز ونفعنا ببرکاته» yazısı var. Aynı s. de kötü ve ayrı bir yazıyle «کتاب جزیره مثنوی» yazılmış.

Baş : بشنو از نی چون حکایت میکند از جدایبها شکایت میکند *(2. a)*

Son ve ketebe : نعل بینی و از گونه در جهان تخته بندان را لقب کشته شهان

تمت الکتاب بعون الملك الوهاب در دارالسلطنة تبریز در ۲۵ ذی حجه حجه ۸۹۵ *(73. b)*

(1. b - 4 a da, hâşiyede noksan عشق‌نامه *var. 1661 No. daki XII. risâle.)*

Cilt 406

2088

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 17.8 × 9.5

Yazı eb'âdı : 11.5 × 5.8

Ortası şemseli, kenarları cetvelli, sırtı ve yanları tâmir görmüş, mıklaplı siyah cilt. Kenarlardan yer yer vakfiyeler kesilmiş. Başlıklar surh. Yazı ta'lıyk ve sona kadar aynı. 289 yap. Her s. de 17 satır var.

I. انتخاب مثنوی İntiḫab-ı Maṯnawī. Farsça.

Baş : بشنو این نی چون شکایت میکند از جدائیها شکایت میکند *(15. b)*

Son : بر سر اغیار چون شمشیر باش هان مکن روباه باری شیر باش *(93. a)*

(Baştaki beyit, Maṯnawī'nin ilk beytindir ; sondaki beyit, II. cildin ilk surhunda, 16. beyittir ; Kaşf. M. S. 107, satır. 24).

II. شاه نعمة‌الله Şāh Ni'mat-Allāh *(820, 27, 32, 34 H. 1417, 22, 28, 30. Hâl terc. için Rayḥāna'ye b. IV, s. 301 - 303)* :

Baş : سپاس بی‌قیاس وحمد بی‌حد ثناء بی‌ریا وشکر بی‌عد *(93. b)*

Son : چو کشته نعمةالله ثانی آل بدنیایش بداری فارغ‌البال
بگوش هوش او از جد اعلی رسانی وقت نزع اهلا و سهلا
(125. a - b)

III. گلشن راز Maḥmūd-ı Şabustarī : محمود شبستری Gulşan-ı Rāz. Farsça.

Baş : بنام انکه جانرا فکرت آموخت چراغ دل بنورجان برا فروخت
(126. a)

Son : بنام خویش کردم ختم پایان النّهی عاقبت محمود کردان
(157. a)

IV. مرآة‌الصّفاء : امیر خسرو دهلوی Amīr Ḫasrav-i Dihlawī *(725 H. 1324 - 1325)* Mir'āt'aṣ-Ṣafā'.

Baş : دلم طفلست و پیر عشق استاد سخن دانش
سوادالوجه سبق و مسکنت کنج دبستانش

(157. b. 582 H. de; 1186; vefât eden Ḥakānī'ye naziredir. Son tarafı kenarlara yazılmış; ciltlenirken kesilmiş.)

V. لمعات فخرالدّین عراقی Faḫr'addīn-i 'Irāḳī *(686 yahut 88 H. 1287, 1289)* : Lama'āt. Farsça.

Baş : الحمدلله‌الّذی نوّر وجه حبیبه بتجلّیات‌الجمال . . .
(158. b)

Son : کی بود ما زماجدا مانده من و تو رفته و خدا مانده
(186. b)

VI. ؟ : مختصر در شرح خطبهٔ لمعات شیخ عراقی Muḫtaṣar dar Şarḥ-i Ḫutba-i Lama'āt-ı Şayḫ 'Irāḳī. Farsça.

سپاس خدایرا که روشن کردانید ذات و حقیقت دوست خود
را که . . . *(187. a)*

. . . او بوده باشد حقیقت هستی که سبب وجود عالم و آدم شده
(188. b)

VII. واردات غیبیّه : سیّد علیّ همدانی Sayyid 'Alī Hamadānī *(786 H. 1384)* Vāridāt-ı Gaybiyya. Farsça.

Baş : ربّ‌اشرح لی صدری و یسّرلی امری واحلل عقدة من لسانی یفقهوا
قولی ای مرهم جراحت هر دلریشی . . . *(189. b)*

Son : . . . روی امید ما بشومی قبائیح افعال ما سیاه مکردان یا
اکرم‌المسئولین ویا رجا ألمؤمنین برحمتك یا ارحم‌الرّاحمین والسلام علی
من اتّبع الهدی تم کتاب واردات لکامل المکمل الصّمدانی سیّد علیّ الهمدانی
قدس‌الله سره‌العزیز *(196. b)*

(Kitabın başına مناجات سید علی الهمدانی yazılmış; fakat sonunda واردات diye adı tasrih olunmuştur. Vâridât-ı Gaybiyya'nin, yazıldığı târih kaydedilmemekle beraber cildinden ve kâğıdından, devrine âid olduğu anlaşılan ve güzel bir ta'lıykle yazılmış bulunan bir nüshası, İst. Üniv. K. Farsça yaz. da 527 No. da, 973 H. de yazılmış diğer bir n. sı, aynı bölümde 118 No. daki mecmûadadır.)

VIII. مشارب‌الاذواق : سیّد علیّ همدانی Sayyid 'Alī Hamadānī : Maşārib'al-azwāk. Farsça. 632 H. de *(1234 - 1235)* vefât eden 'Umar b. 'Alī İbn'al-Fārid'ın "Ḳasīdat'al - Ḫamriyya"sinin şerhi *(Kaşf. II. s. 1338)*.

Baş : بسم . . . حمد اعم وثنای اعم حضرت ودودی را که صفای مودّت
و وفاء محبت را تاج و طوق جانهاء شیفتگان . . . *(197. a)*

Son : آسمانیان از کمال او نوحه گیرند جعلناالله ممّن سعد بطاعته وفاز
بمحبّته ولا یرقعه‌الهوا فی خسران‌الفوت ولا یحلّ حسرة بعدالموت
انّه‌الواهب‌المنّان ذوالفضل والاحسان والجود والامتنان والحمدلله وحده
والسّلام علی من اتّبع الهدی *(216. a)*

IX. کتاب تبصرة‌المبتدی تذکرة‌المنتهی : صدرالدّین القونوی Ṣadr'addīn'al-Ḳunawī Kitābu Tabṣırat'al-mubtadī Tazkirat'al-muntahī *(Keşf, I, s. 337 - 338)*. Farsça.

Baş : بسم . . . سزاواری ثناء جلال صمدیت راست . . . *(216. b)*

Son : بر خاك درش چو سر نهی سرداران
از خاك در تو تاج تارك دارند
والحمدلله . . .
(249. a)

X. جلال‌الدّین محمّد (مولانا) Celâleddîn Muḥammad *(Mevlânâ)*: فیه مافیه Fîhi mâ-fîh.

Baş : بسم . . . وبعد فهذه مختصر وملتقط من فیه مافیه قال‌النبی صلعم خیرالامراء من زارالعلماء . . . .
(249. b)

Son : بس جمله صفات حق درین خال مانماید وما اوتیتم من‌العلم الاّ قلیلا
(256. a)

(Fîhi mâ-fîh'ten telhîstir.)

XI. حسین ابن احمدالتبریزی‌الخالدی Ḥusayn b. Aḥmad'at-Tabrîzî al-Ḫâlidî: رشف‌الالحاظ وکشف‌الالفاظ Raşf'al-alḥaẓ wa kaşf'al-alfâẓ. Farsça.

Baş : بسم . . . حمد وسپاس خداوندی را که درر معانی را در تحت صور بیان می کند . . .
(256. b)

Son : وملاقات عاشق ومعشوق را نیز گویند والله اعلم بالصّواب والیه‌المرجع والمآب
(266. a)

(Adını, 256. b de حسین ابن احمدالتبریزی‌الخالدی diye anar ve 258. a da da kitabının adını söyler. Attâr, Mevlânâ, Ahmad-ı Câmî'den, "İmâm-ı a'ẓam" diye andığı Gazâlî'den faydalandığını, 257. b de kaydeder. Sûfiyyenin şiirdeki ıstılâhlarını açıklıyan bu risâle, alfabetik tertible yazılmamıştır. Müellif hakkında bir bilgi edinemedik; fakat VII - VIII. yüzyılda yaşadığını sanıyoruz.)

XII. ؟: لطائف‌التّوحید فی غرایب‌التّفرید Laṭâ'if'at-Tawhîd fî Garâ'ib'at-Tafrîd. Farsca.

Baş : بسم . . .اما بعد بدانکه این کتابیست در امور الّنهیات . . .
(268. a)

Son ve ketebe : شرح در اسرار سلوك آوردیم مستوفی مطالعه کند حق سبحانه وتعالی توفیق رفیق گرداند بحق محمّد وآله تم‌الرساله فی‌التاریخ ۸۹۹
(271. b)

(Ni'mat - Allâh-ı Valî'nin bir risâlesi olabilir.)

XIII. شاه نعمةالله ولی Şâh Ni'mat-Allâh-ı Valî. Farsça bir şiir.

Baş : در دو عالم چون یکی دارندهٔ اشیا بود
هر یکی در ذات خود یکتای بی همتا بود
(272. a)

Son : یاد گیر این گفتهای نعمةالله یادگار
تاترا امروز پند ومونست فردا بود
(272. b)

XIV. سنائی Sanâ'î: Bir kasîdesi. Farsça.

Baş : طلب ای عاشقان خوش رفتار طرب ای نیکوان شیرین کار
(273. a)

Son : گر سنایی ز یار نا هموار کلهٔ کرد از وشکفت مدار
آب را بین که چون همی نالد هردم از همنشین نا هموار
(276. a)

(Mudarris Raḍavî'nin hazırladığı dîvan. Terhan - 1320 Şemsî hicrî; s. 182-189).

XV. اوحدی Awḥadî *(Sanâ'î'nin şi'rine nazîre.* من کلام قطب‌الواصلین شیخ « اوحدی فی جوابه رحمه‌الله » başlığını taşıyan bu şi'rin, Sanâ'î'nin "Ḥadîḳa" sı tarzında" Câm-ı Cam" adlı büyük mesnevisi olan ve 733 H. den; 1332 - 1333; sonra vefât eden Awhadî-i Marâğî'nin olsa gerektir.) Farsça.

Baş : سر پیوند ما ندارد یار چون تو ان شد ز وصل برخوردار
(276. b)

Son : اوحدی گرجنانك سهوی کرد تو ببخش ای مهیمن غفّار
(280. a)

XVI. ؟ : کتاب در علم فراست وحقیقت ان Kitâb dar 'ilm-i firâsat wa ḥaḳîḳat-i ân. Farsça

Baş : بسم . . . بعدٌ از حمد موجدی که انسانرا از سائر موالید برگزید . . .
(280. b)

Son *(Kenarda)*: ودر یافت این علم عزیز شریف دانایانرا ارزانی باد بحق محمّد وآله
(289. a)

Cilt 407

2089

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 19.2 × 11
Yazı eb'âdı : 14 × 5.8

Üstü ebrî kaplı, kenarları ve sırtı meşin, alt kapağı kopmuş mukavva cilt. Yazı nesih. Başlıklar surh. 70 yap. Her s. de 21 satır var.

I. جورى ابراهيم Cavrī İbrāhīm : حلّ تحقيقات Ḥall-i taḥḳīḳāt. Türkçe. Maṯnawī'nin ilk 18 beytinden sonra 39, bu sûretle de 57 beytini, her beyti, türkçe 5 beyitle şerheden bir eserdir. « حلّ تحقيقات » terkîbi, kitabın adı olmakla berâber yazılış târihini yânî 1057 yılını da gösterir *(1647)*; baş taraftaki başlıklar da Maṯnawî vezninde birer mısra'dan meydana gelmiştir.

بسم‌الله‌الرحمن‌الرحيم

ذكر وتوحيد خدا عزّوجل

آفرين اى باسط انوار عشق ايتدى ذاتكدن ظهور آثار عشق

(1. b)

بولدى بو منظومهٔ حكمت نظام حل تحقيقات ايله تاريخ تام

١٠٥٧

(11. a)

II. جورى Cavrī: عين‌الفيوض 'Ayn'al-fuyūḍ. Türkçe. 953 te *(1546)* vefât eden Yūsuf Sīna-çāk'ın «جزيرهٔ مثنوى» "Cazīra-i Maṯnawī" sinin her beytinin beş türkçe beyitle şerhedilmesinden meydana gelmiştir. « عين‌الفيوض » kitabın adı olduğu gibi nazım târihi olan *1057* yılını da gösterir. Cavrī, başlangıçta, "Ḥall-i taḥḳīḳāt"ı yazdıktan sonra Mawlānā'nın mânevî emriyle "Cazīra"yi de aynı tarzda şerhettiğini bildirir.

Baş : بشنو يد اى عاشقان زين نظم پاك
وجه شرح انتخاب سينه‌چاك
(11. b)

Son : اين نه نجمست و نه رملست و نه خواب
وحى حق والله اعلم بالصّواب
(70. b)

(Cavrī, baş tarafta, « منشأ تاريخ اين عين‌الفيوض » başlığını taşıyan bölümde,

حاصلى بو نسخه‌يه تاريخ تام حاصلى عين‌الفيوض اولدى تمام

beytiyle eserin adını ve bu adın, yazılış yılını gösterdiğini bildirir (12. b). Hamdam Ç. kenarlara kendi elyazısıyle, Maṯnawī beyitlerinin cilt ve surhlarını ta'lıykle yazmış. Cavrī, 1065 H. de (1654 - 1655) vefât etmiştir. Silivikapısı dışında medfûn ise de kabri belli değildir. Hâl tercemesi ve eserleri için "Melâmîlik ve Melâmîler" adlı eserimize b. s. 148 - 151. Her iki eser, İst. da, 1269 da Takvim-hâne-i Âmire Mat. sında basılmıştır.)

Cilt 408

2090

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 18 × 12
Yazı eb'âdı : 13.6 × 9.5

Üst kapağı yok. Sırtı meşin, üstü ebrî kaplı mıklaplı mukavva cilt. 133 yap. Her s. de 17 satır var. Yazı nesih.

I. جورى Cavrī: حلّ تحقيقات Ḥall-i Taḥḳīḳāt. Türkçe. Mesnevî beyitleri surhla *(2089 N. ya b.)*.

Baş : آفرين اى باسط انوار عشق ايتدى ذاتكده ظهور آثار عشق
(1. b)

Son ve istinsâh tarihi: بولدى بو منظومهٔ حكمت نظام حلّ تحقيقات ايله تاريخ تام
تمت ١٢٦٦
(17. b)

II. ديوانه محمد چلبى Dīvāna Muḥammad Çalabī : Mesnevî tarzında türkçe bir şiir.

Baş : ديدى بر درويشه اول بر پادشاه ندر اول خرقه و هم باشده كلاه
(18. b)

Son : آستانده انك گرگينيم انك ايچون عالمك شيرينيم
(20. a. "Mevlânâ'dan sonra Mevlevîlik" e b. s. 473 - 476.)

III. شاهدى Şāhidī : گلشن توحيد Gulşan-i Tavḥīd. Maṯnawī'den seçme beyitlerden herbirerini beşer beyitle şerh. Farsça *(2180, No. ya b.)*

Ketebe : كتب‌الفقير عثمان المولوى سنه ١٢٦٨
(133. a)

Cilt 409

2091

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 17.3 × 11.5
Yazı eb'âdı : 12.2 × 8

Sırtı meşin mukavva cilt. 50 yap. Her s. de 10 satır var.

I. جورى Cavrī İbrāhīm : حلّ تحقيقات Ḥall-i Taḥḳīḳāt. Türkçe. Beyitler surhla yazılmış. Yazılış târîhi. 1166.

II. صبحى محمّد على Ṣubḥī Muḥammad 'Alī : مشارق‌الانوار Maşārıḳ'al-anwār. Türkçe, manzûm, mesnevî tarzında Asmā-yı ḥusnā şerhi. Her ismi üç beyitle şerhetmiştir. Yazan, bilgisiz bir zât olduğundan nüsha, yanlışlarla doludur. X. asr-ı hicrîde yaşıyan *(XVI)* ve Bursalı olan Ṣubḥī'nin bu kitabının güzel bir nüshası, İst. Üniv. K. de türkçe yazmalarda, 3504 No. da kayıtlı mecmûadadır *(1. b - 13. b)*.

Baş : صد هزاران هزار حمد وثنا منّت بى‌قياس لايحصا *(26. a)*

Son : نام تاريخين ايدّم استفسار ديدى هاتف مشارق‌الانوار *(50. a)*

(Son beyitten anlaşıldığı gibi adı, tanzîm târîhi olan 930 yılını göstermektedir. Ṣubḥī için Os. M. e b. II, s. 284.)

Cilt 410

2092

علمى دده

'İlmī Dada:

Lamaḥātu lam'ātı baḥr'al-Maṯnawī

(Şarḥ-ı Cazīra-i Maṯnawī)

(لمحات لمعات بحرالمثنوى . شرح جزيرهٔ مثنوى)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 16.8 × 11
Yazı eb'âdı : 12.5 × 6.5

Baş tarafı pek kötü bir tarzda yaldız ve boyalarla sanki müzehheb. Yazı ta'lıyk. İlk iki yap. kötü yaldızla cetvelli. Öbür s. lerde surh cetvel var. Maṯnawī beyitleri

ortaya ve surh çizgiler içine surhla yazılmış. Surh âdetâ uçmuş. 137 yap. Her s. de 17 satır var.

Baş : بسم . . . حمد بى‌حد وثناى لايعد اول حىّ بى‌زواله كه . . . *(1. b)*

Son ve ketebe : توفيق حقه رفيق اولور آلت حقه سعى ايتمك گركدر والسلام تمت النّسخة الشّريفة المباركة المسمى بشرح جزيرة المثنوى المكنّى بلمحات لمعات بحرالمعنوى . . . حرّره درويش ابوبكر بن عثمان وكان‌الفراغ من شهر ربيع‌الاوّل فى احدى وعشرين سنه تسعة ومأتين والف *(137. a)*

Cilt 411

2093

علمى دده

'İlmī Dada:

Aynı Kitap

Cilt eb'âdı : 17.8 × 11.2
Yazı eb'âdı : 12 × 6

Üstü bez kaplı, sırtı ve kenarları meşin, mıklaplı cilt. 105 yap. yazı nesih. Her s. de 17 satır var. Maṯnawī beyitlerinin birçoğunun üstü surhla çizilmiş ve harflere hareke konmuş. Baş ve son aynı; ketebe yok. XI - XII yüzyılda *(XVII - XVIII)* yazılmış olsa gerek.

Cilt 412

2094

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 20 × 12.5
Yazı eb'âdı : 6.8

Kenarı zencîrekli ve cetvelli, düz, mıklapsız kırmızı cilt. 147 yap.

I. عدنى رجب دده 'Adnī Racab Dada : نخل تجلّى Naḫl-i tacallī. Türkçe.

Naşāṭī ve Āḳā-zāda Muḥammad Dada'den feyzalan Siroz'lu 'Adnī Racab Dada, Belgrad Mevlevî - hânesi şeyhi iken 1100 de *(1688)* vefât etmiştir. Risâle 73 yap. tır; her s. de 15 satır var. Maṯnawī'den seçilen beyitlerin herbiri, aynı vezinde beş beyitle şerhedilmiştir. Yazı ta'lıyktır.

Baş : بسم . . . مبدع‌الارواحه حمد بى‌عدد موجدالاشباحه شكر لايعد *(1. b)*

Son ve Ketebe: دفع اوله دیرسن اگر بو فاضحه روح مولانایه گوندر فاتحه

دردمی هم فارغ آرندت زنان
گرد چادر کردی وعشق زنان
(72. a)

تمت الکتاب بعون الملك الوهاب سنه ستّ وتسعین والف فی اواخر شعبان المعظّم وبه ثقتی

(Müellifin hayatında yazılmıştır. Kenarlarda, alınan beyitlerin alındığı hikâyelere âit hâşiyeler vardır.)

II. نابی یوسف Nābī Yūsuf: مرآة الحرمین Mir'āt'al-Ḥaramayn. Türkçe.

«نظم ، بیت» gibi dikkati çekmesi gereken sözler ve mısra' aralarındaki duraklar, başlıklar surhla. Yazı ta'lıyk ve ilk risâlenin yazısından ayrı. Kenarlarda «صح» işâretli bâzı düzeltmeler var. Nābī'nin hayatında yazılmakla beraber 82. b de Mawlānā'yı, «مولانا جلیل الدّین رومی» yazması, 141. b de, ilk satırda «کمینه‌ك» sözünü «کمی‌نك» tarzında yanlış olarak kaydetmesi *(Birisi de kenara «کمینك» yazarak düzeltmiş)* gösteriyor ki yazı, Nābī'nin değildir.

Baş : ای بیت حرامی صف غفرانه مقام
وی باب سلامی مدخل دار سلام
(79. b)

Son : دیدم تمامنه نابی بو نسخه‌نك تاریخ
بو تحفهٔ حرمینم قبول ایده مولا
١٠٨٩

(Târih mısra'ında «تحفه» kelimesindeki hemze hisaplanırsa 1085, hisaplanmazsa 1084 eder. 1089 olabilmesi için «حرمینم» kelimesinin «حره‌مینم» tarzında yazılması îcâb eder ki böyle bir hatâyı da Nābī tapmaz; bundan önceki risalenin 1096 da yazıldığını da düşünürsek bu rakam, müstensihe âit bir hatâdır. 147. a da II. Bostan Ç. nin vefâtına âit şu târih var:

تاریخ نابی در حق بستان افندی رحمة الله علیه

بستان چلبی سلالهٔ مولانا چون کرد سفر ز خاکدان دنیا
نابی پی تاریخ سروشان گفتند یك سروشکسته شد زبستان خدا

«بستان خدا» dan bir çıkarsa 1117 eder ki B. Ç. nin vefât târihidir; 1705. Nābī, 1124 te; 1712; vefât etmiştir. Diğer eserleri için Osmanlı Müellifleri'ne b. II, s. 448 - 450.)

Cilt 413

2095

مجموعه

Macmu'a

Cilt eb'âdı : 20.8 × 16.5
Yazı eb'âdı : 16.5 × 9.3

Mukavva üstüne meşin kaplı düz, fersûde cilt. 106 yap. Yazı ta'lıyk. Satırlar muhtelif.

I. جوری ابراهیم Cavrī İbrâhīm: حلّ تحقیقات Ḥall-i Taḥḳīḳāt; Türkçe. Noksan *(Tawḥīd, Na't v. s. den sonra Maṯnawī'den alınan 23. beytin şerhinin 2. beytinde bitiyor).*

Baş : آفرین ای باسط انوار عشق ابتدی ذاتندن ظهور آثار عشق
(1. b)

Son : جسم انسان اولدی اول نوره لباس اندن ایلر جان ضیاء بیقیاس
(8. b. 2089 No. dvki I. risâleye b.)

II. جوری Cavrī: قصیده Ḳaṣīda (Şarı 'Abd-Allāh'ın Cawāhir-i bawāhir-i Maṯnawī'sine manzûm takriz.

Baş : کتاب مثنویکم نسخهٔ علم حقیقتدر
اوکم معناسنی ادراك ایدر صاحب کرامتدر
(8. a)

Son : سلوك اهل عجمی اولسه پرواکه ای جوری
جناب ذات حقّه رهبر راه هدایتدر
(9. a)

(İlk mısra'da vezin düşük; «سلوك اهل عجمی اولسه پروانه اکا جوری» olacak.)

III. Çoğu hicrī X - XII. yüzyıl *(XVI - XVIII)* şâirlerinden olan Günāhī, 'Abdarraḥmān Pāşā, Bāḳī, Naşātī, Āġā-zāda Muḥammad Dada, Raḥmī, Ni'matī, Ṯāḳıb, Balīġ, Naccār-zāda Şayḫ Rıḍā, Şamtī, Nāṭıḳī, 'Ulvī, Ṣadrī, 'Allī, Ḫusrav, Rūşanī, Ṯanā'ī, 'Azmī, Rāmiz, Garībī, Fuḍūlī, 'Işḳī, Lāmi'ī, Ṣāfī, Rūḥī, Nābī, Faḍlī, Nādirī, Bahiştī, Mudāmī, Asīrī, Sipāhī, Camālī, Bayānī ve Ḳayġusuz Abdāl'in şürleri *(9. a - 105 b deki risâleler müstesnâ).*

IV. رسوخی Rusūhī: . . . . رساله مختصره مفیده اصول طریقت نازنین Risāla-i Muḫtaṣara . . . *(1661 No. da XVI. risâleye b.).*

V. مرغوب القلوب Marġūb'al-ḳulūb. Farsça.

Baş : بگویم حمد ربّ العالمین را عطا کو کرد بر ما عقل ودین را
(87. b)

Son : تمام این مختصر منظوم شد خوب
که نام این مثل خود داشت مرغوب
(92. a)

(2179 No. da kayıtlı mecmûanın III. risâlesinin izâhına b.)

VI. قصیدهٔ سلطان سماع Ḳasîda-i Sulṭān Samāī.

Baş : گل ای جان (بلبلی : üste kurşunkalemle) دبرت زبانی
که سنسن گلشن دل خرده دانی
(96. a)

Son : تمام اولسون سماعی هر نه کم وار
هر ایشده ایرلقدر آخر کار

(2138 No. daki mecmûanın VIII. risâlesidir; «حضرت سلطان خرابات دیوانه افندی قدس سرّه» başlığını taşır. Mışrî-i Niyāzî'nin elyazısiyle yazılmış olan ve Sayyid Nasîb Yûsuf Dada'nin temellüküne geçen, Süleymâniye K. Resîd Efendi kitapları arasında 1218 No. da kayıtlı mecmûada da «المدفون فی قره‌حصار صاحب من اولاد حضرت مولانا سلطان بدلا دیوانه افندی قدس‌سره» başlığıyle yazılıdır. 79. b.)

92. a da surhla لمحرّره الفقیر *başlığını taşıyan ve*

چرا آموخت خلق را علم ظاهر زبهر بو دنی درویش آخر

beytiyle başlıyan 40 beyitlik farsça bir şiir var; şâir, «کشفی» Kaşfî mahlasını kullanıyor (93. a, beyit. 6) *ve*

سمّی حیدر کرّارم امروز

mısra'iyle adının 'Alî olduğunu açıklıyor (beyit 10). *Bu zât, 939 da* (1532) *vefât eden ve Husayn Vā'iẓ-ı Kāşifî'nin oğlu olan Şafî 'Aliyy-i Kaşfî ise, şiir, elyazısı olamaz; elyazısından istinsâh edilmiş demektir. Macmûada, 1226 H. de* (1811) *vefât eden Rāmiz 'Abdallāh Pāşā'nın da şiiri vardır.)*

Cilt 414

2097

عبداللطیف بن عبدالله کبیر بزوی

'Abdallaṭîf b. 'Abdallāh-ı Kabîr-ı Bizavî:
Farhang-i Maṯnavî

(فرهنك مثنوی)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 23.3 × 13.5
Yazı eb'âdı : 15.7 × 7.5

Ortası şemseli, kenarları düz cetvelli, mıklaplı, koyu kırmızı meşin ciltli. 218 yap. Her s. de 19 satır var. Yazı güzel bir ta'lıyk. Bablar, fasıllar, lûgatler surhla yazılmış. Müellif, kitabını, Ḳāmûs'tan, Şurāḥ'tan, Iṣṭılāhāt-ı Kāşānî'den, İbni 'Aṭā'nın Şarḥ-ı Iṣṭılāhāt'ından, Şayḫ 'Abdarrahîm-i Sürābādî'nin Kaşf'al-abyāt'ın dan, Farhang-i Cihangîrî'den, kırkdört mûteber ve müntehab ferhenkten meydana getirdiğini, oniki yıl duyup bellemek, inceleyip toplamak sûretiyle te'lîf ettiğini *(1. b)* ilk harfı bâb, son harfi fasl kabûl edip arapçaları «ع», farsçaları «ف», türkçeleri «ت», süryancaları «س», araçpça ve farsçada müşterek olanları «عف», türkçeyle farsçada müşterek olanları «تف», farsça ve hindçede müşterek bulunanları «فه», arapça ve hindçe olduğu şüpheli bulunanları «عه» işâretiyle işâretlediğini *(2. a)*, Maṯnawî tedrîsinde okumak ve dinlemek sûretiyle kendisine mülâzemette bulunan Mawlānā İbrāhîm-i Dıhlawî'nin, bu te'lîfte yardımı dokunduğunu mukaddimede söylüyor *(2. b)*. Yazılış yeri ve târîhi. Yok. 1. a da, üstte, kenara «تصنیف شیخ عبداللطیف کجراتی» yazılmış. Sa'îd Nafîsî, "Târîḫ-i naẓm u naṯr dar Îrān va dar zabān-ı Fārisî ta pāyān -ı ḳarn-ı dahum-ı hicrî" de, Kucarāt'ın Aḥmadābād şehrinde 1035 hicrîde *(1625 - 1626)* vefât eden Muḥammad Ṣûfîyy-ı Māzandarānî'nin hâl tercemesinden bahsederken, onun ölümü üzerine noksan kalan "But-ḫana" adlı şuarâ tezkiresini Abdallaṭîf-i Abbāsî'nin tamamladığını ve bu tezkireye bir de mukaddime yazdığını, asıl kitabın seçme şiirlerden ibaretken 'Abdallaṭîf'in, şairlerin hâl tercemelerini de ilâve ettiğini bildiriyor *(I, s. 537 - 538)*. Gene aynı kitaptan, 'Abdallatîf'i 'Abbāsî-i Kucarātî'nin bu kitabı 1021 de *(1612)* tamamladığını, Muḥammad Ṣûfî'nin 1032 de *(1622 - 1623)* vefât ettiğinin de söylendiğini anlamaktayız *(II, s. 833)*. Kitabın üstündeki kayda nazaran 'Abdallaṭîf'in bu zât olduğunda şüphemiz yoktur. Ahmed Avni Konuk *(1938)*, İmdād-Allāh şerhinde 'Abdallaṭîf'in de adının geçtiğini, Mesnevî şerhinin I. cildinin 1. cüz'ünde kaydediyor *(s. 14)*. Herhâlde bu ferhengten bahsedilmiştir sanıyoruz. Kâğıt ve yazı bakımından da bu eser, hicrî XI. yüzyıla *(XVII)* âittir.

Baş : بسم . . . این فرهنگی است مشتمل بر حلّ لغات غریبهٔ عربیه
والفاظ عجیبهٔ عجمیّهٔ مثنویٔ مولویٔ معنوی بیمن تأیید لطیف خبیر که

فرهنك بخش هر صغير وكبير است اقل‌العباد عبداللطيف بن عبدالله بيزوى . . . *(1. b)*

Son ve ketebe : بد ستخط يخنى بمعنى ذخيره است تمت تمام شد بعون بارى تعالى شيخ نصيب ابن شيخ طيفور انصارى غفرالله ذنوبه *(218. b)*

Cilt 273

1693

كاشفى حسين واعظ

Kāşifī Ḥusayn Vā'iẓ :

Lubb-ı lubāb-ı ma'nawī 'İntiḫāb-ı
'İntiḫab-ı Maṯnawī

(لبّ لباب معنوى انتخاب انتخاب مثنوى)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : *20.2* × *14*
Yazı eb'âdı : 15.2 × 10.7

Mukavva âdi cilt. 373 yap. Her s. de 15 satır var. Yazı ta'lıyk. Kâğıt ve yazı bakımından hicrî X - XI. yüzyıla *(XVI - XVII)* âit. Ketebe yok. Kitap 373. a da bitiyor. 373. b de, istimdâd için ruhlarına Kur'ân'ın muayyen sûre ve âyetlerinin, muayyen adette okunması gereken ve başta Mawlânâ olan evliyânın adları yazılmış; Şayḫ Muḥammad Afandî ibni Muḥammad Afandî tarafından, okuyacaklara izin verildiği kaydedilmiş. Bu kayıtta, 1079 cumâdelûlâ tarîhi var *(1668)*. Bu kayda göre kitabın istinsâhı, bu tarihten önceye âit. 374. a - b de de bir yemek verildiği, bir şey okunduğu zaman sevâbının ruhlarına hediye edilmesi gereken azîzlerin adları yazılmış. Bunların arasında, Dîvâna Muḥammad Çalabî « وبعده حضرت ديوانه محمد افندى حضرتلرينك روح شريفلرى ايچون اولسون » tarzında yazılmış. Sonradan « ديوانه » kelimesinin üstünden gidilerek « ديوان » şekline sokulmuşsa da bu kelimedeki « نه » apaçık görünmekte *(374. b)*. Aynı sahîfede, « وبعده خليفهٔ مولانا شيخ على دده روحى ايچون اولسون » cümlesi var. Bu zât, ihtimâl, Kulekapısı dergâhında, türbenin arkasında yatan ve taşında destarsız, istivâli sikke bulunan « خليفهٔ مولويان على دده » dir; bu zatın vefâtı 991 H. dir *(1583. b. Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik ; s. 285 - 286. Fotografya. 25 - 26)*. Kulekapısı Dergâhı da Dîvâna M. Ç. adına kurulmuştur. Kitabın alt kapağında, « بمنّه تعالى گل‌شهرى خانقاهنده مرشد سالكان سلالهٔ اخى اوران » yazısı var. İhtimâl bu kitap, Kulekapısından Kırşehir Mevlevî-hânesine gitmiş, ordan da Konya'ya gönderilmiştir. 15. b ve

199. a, nasılsa ters yazılmış; fakat noksanı yok, 910 H. de *(1504)* Herat'ta vefât eden Kāşifī Ḥusayn Vā'iẓ, mukaddimede, Maṯnawī'den bir intihâb vücûda getirdiğini, buna « لباب المعنوى فى انتخاب المثنوى » "Lubā'al-ma'nawī fī intiḫāb'al-Maṯnawī" adını verdiğini *(2. b)*, bundan da bu intihâbı vücûda getirerek « لب لباب معنوى انتخاب انتخاب مثنوى » "Lubb-i lubāb-ı ma'nawī 'İntiḫab-ı 'İntiḫab-ı Maṯnawī" adını taktığını söylemektedir *(aynı s. Rayḥāna, Ḳāşifī'nin Aḫlāḳ-ı Muḥsinī'siyle Maṯnawī'den meydana getirdiği iki intihâba Cavâhir'al-asrār adını verdiğini Zarī'a ve Keşfel-Zunān'a istinâden söylemekteyse de mukaddimedeki açık ifâdeye nazaran yanlıştır ; III, s. 34 b)*.

Eser, Maṯnawī'deki duâyı mutazamman beyitlerle başladıktan sonra "ahadiyyet, mi'râc ve tarakkıy, şefâat, kutbiyyet, Maṯnawī'nin evsâfı, Ç. Husâmeddin'in ma'nevî derecesi, şehâdet, ibâdet, cihâd, kazâ ve kader-cebr ve ihtiyâr, ilm ve akl, havf ve recâ, haşr ve neşr, ihtiyârî ölüm, cennet ve cehennem, sohbet, aşk ve edeb, evliyâ, mütâbaat, seyr ve sülûh, cezbe, rıyâzat ve terk, aşk, ahlâk-ı hasene ve mezmûme, tevekkül ve tafvîz, gaflet ve istiğrak, hayr ve şer, ihlâs, semâ, irfân, insan ve rûh, tasavvuf ve fakr, aşk-ı mecâzî ve hakıykıy, kabz ve bast, hayret, kurb, vuslat, hakıykat, tevhîd..." gibi, mukaddimeyle 412 başlığı ihtivâ eder. Son bölüm, جامع اين ابيات ومرتب اين كلمات دوسه بيتى بروزن مثنوى دربيان تاريخ اين ترتيب وصفت حال خود ميگويد . . . . . başlığını taşır;

روز شنبه آخر ماه صيام كشت اين نوباوهٔ غيبى تمام
سال هجرت هشتصد وهفتا دوپنج مرتفع كشت اين طلسم از روى گنج

beyitleriyle 875 ramazanının sonunda *(1471)* tamamlandığını bildirir *(271. a)*;

كاشفى تا چند ازين لاف دروغ كى دروغ محض را باشد فروغ

beytinde de adını anar *(272. b)*. Gerçekten de Maṯnawī'den yapılan intihapların en değerlisidir.

Baş : بسم . . . حمديكه عيون اعيان عوالم قدس وابصار اركان صوامع انس . . . *(1. b)*

Son : عشق بازانرا ازين ماء معين فيض ده آمين ربّ العالمين تم الانتخاب

(372. a - 373. a da "Müfteilün müfteilün fâilât" vezninde 38 beyit vardır ki bu kitapla ilgisi yoktur.)

Cilt 416

2099

كاشفى حسين واعظ

Kāşifī Ḥusayn Vā'iẓ :

Lubb-ı lubāb-ı ma'nawī 'İntiḫāb-ı 'İntiḫāb-ı Maṭnawī

(لب لباب معنوى انتخاب انتخاب مثنوى)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 20 × 8.12
Yazı eb'âdı : 16 × 6.8

Kenarı cetvelli ve zencirekli, ortası şemseli, koyu kırmızı ve mıklaplı meşin cilt. Yazı ta'lıyk. İlk iki sahîfesi bakır karşık altın cetvelli. Öbür sahîfeler ve başlıkların bulunduğu yerler surh cetvelle çerçeveli. «حكايت ، دربيان انكه ، مثنوى» gibi dikkati çekmesi gereken sözler surhla. 240 yap. Her sahîfede 19 satır var *(2098 No. ya b.)*.

Baş : بسم . . . حمدى كه عيون اعيان عوالم قدس . . . *(1. b)*

Son ve ketebe : عشق بازارا ازين ماء معين فيض ده آمين ربّ العالمين
تمت هذه النّسخة الشّريفة بعون الله الملك الوهاب فى وقت الظهر يوم الاربعة ثامن شهر ذى الحجة المباركة سنه ثمانية عشر بعد الالف من هجرة النبوية على شارعها افضل الصلاة والسلام وصلى الله على سيدنا محمد وآله وصحبه وسلم تسليماً كثيراً كثيرا *(240. b)*

Cilt 417

2100

Aynı Kitap

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 14.5 × 9.3
Yazı eb'âdı : 10.7 × 6.6

Mıklapsız yumuşak meşin cilt. Yazı ta'lıyk. Başlıklar, söz başlangıcı olan kelimeler surhla yazılmış. S. kenarları ve sütun araları surh cetvelli. Başlıklar da surh çizgiyle ayrılmış. 259 yap. Her s. de 17 satır var.

Baş : حمدى كه عيون اعيان عوالم قدس . . . . *(1. b)*

Son ve ketebe : عشق بازارا ازين ماء معين فيض ده آمين رب العالمين
تمت كتابة هذه الرسالة الشريفة والنسخة اللطيفة متع الله العارفين باسرار حقايقها ونوّر قلوب السّالكين بانوار دقايقها وروح الله روح ناظمه

بروايح الرّوح والرّيحان وقدّس سرّه المقدس بفوايح الفيض والرّضوان فى شهر ربيع الاول من شهور سنه خمس وعشرين والف من هجرة النّبوية عليه افضل الصلوة واكمل التّحية على يدالضعيف النحيف درويش يوسف المولوى *(259. b)*

(260. a - b de Kāşifī'nin üç gazeli ve iki rubâîsi var. Bunun sonunda da تمت الكتاب المسمى بلب اللباب بعون الملك الوهاب على يدالضعيف المحتاج الى القوى درويش يوسف المولوى » *ketebesi var. Doğru ve güzel bir nüsha. 2098 No. yâ b.)*

Cilt 418

2101

رسوخى

Rusūḫī 'İsmā'īl-i Anḳaravī :

Macmū'at'al-laṭā'if wa Maṭmūrat'al-ma'ārif

(مجموعة اللطائف ومطمورة المعارف)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 20.5 × 13.5
Yazı eb'âdı : 17.5 × 11

Mukavva üstüne kâğıt kaplanmış düz ve mıklaplı cilt. Yazı nesîh. 245 yap. Her s. de 17 satır var. «مثنوى» kelimeleri surhla çizilmiş. Birkaç yerde yazı değişmekte. Bunlara nazaran üç kişi tarafından yazılmış. Kitabın adı 2. a da geçiyor. Maṭnawī'nin I. cildinin başlarına âid olup arapça ve farsça îzâhı îcâb eden beyitleri şerhetmekte. Sonu eksik.

Baş : بسم . . . الحمدلله الذى جعل كتاب المثنوى مجمع البحرين من تفاسير القرآن والاحاديث النّبوى وملتقى النّهرين . . . *(1. a)*

Son : حضرت حقك ذاتنده وصفاتنده غيرى نسنه يوقدر چونكم غير اشيايله اوليه *(245. a)*

Cilt 419

2102

احمد رومی

Aḥmad Rūmī:

Daḳā'ıḳ'al-Ḥaḳā'ıḳ

(دقایق الحقایق)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 21.5 × 13

Yazı eb'âdı : 14.7 × 7.7

Mahfazalı, mıklaplı, arkası ve yanları meşin, mukavva üstüne kâğıt kaplı cilt. 237 yap. Her s. de 16 satır var. İlk iki yaprağı, 6., 10 - 18., 129., 226. ve 236 - 237. yap. laraklar sonradan yazılıp eklenerek kitap tamamlanmış. 80 fasla ayrılan bu kitap, bâzı âyet ve hadîsleri te'vîl etmekte, Maṯnawī'den beyitler, hikâyeler almakta, Maṯnawī vezniyle kendisi de Maṯnawī tarzında hikâyeler nakleylmektedir. Yazı ta'lıyk. Ketebesi olmamakla berâber yazı ve kâğıt bakımından XI. asr-ı hicrîye *(XVII)* âittir. « . . . فصل ، مثنوی ، غزل » gibi dikkati çekmesi gereken yerler ve Mawlānā'dan aldığı beyitlerden önceki beyitler surhla yazılmıştır.

Baş : بسم . . . الحمدلله رب‌العالمین . . . اما بعد بدانکه این تصنیف ائمة‌الدّین مولانا جلال‌الدین مولانا رومی رحمه‌الله علیه ابن شهاب‌الدّین ابن ولی‌الدین شیخ حسین بلخی . . . ای صادقان راه و مشتاقان‌الله ازین ضعیف برگناه احمد رومی که از جملهٔ بندگان خداوندگار مولانا جلال‌الدّین است . . . این رساله دقایق‌الحقایق نهاده امد واین حقایق را بهشتاد فصل درج کرده شد . . .

(1. b - 2. a)

Son : درمیان هشت جنت سیر کرد هر که بر کاتب دعای خیر کرد

(237. b)

Cilt 420

2103

احمد رومی

Aḥmad Rūmī:

Daḳā'ık'al-Ḥaḳā'ık

(دقایق الحقایق)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 25 × 14.5

Yazı eb'âdı : 13.7 × 9.5

Mıklaplı, şemseli, kenarları ve sırtı tâmir görmüş koyukahverengi ciltli. 195 yap. Her s. de 15 satır var. Fasıl başlarının, âyet ve hadîslerin üstleri surhla çizilmiş. Bâzı dikkati çekmesi gereken yerler surhla yazılmış *(2102 No. ya b.)*

Baş ve son aynı :

Ketebe : تمت‌الکتاب بعون‌الله الملك الوهاب حر(ر)ه العبد الاقل الحقیر الفقیر مولانا خورشید ولد قاضی محمود مهر آبادی ساکین (böyle) اورمی سنه احدا الف عفا عنهما امین

(195. b)

Cilt 421

2104

رسوخی اسمعیل آنقروی

Rusūḫī İsmā'il-i Anḳaravī:

Nışāb-ı Mawlawī

(نصاب مولوی)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 19.5 × 13

Yazı eb'âdı : 16.2 × 7.1

Kenarı zenzîrekli mukavva üstüne meşin düz ciltli. 53 yap. Her s. de 24 satır var. « لمصنّفه ، مثنوی ، شعر » gibi yazılar ve baplar surhla yazılmış. Yazı ta'lıyk. Kâğıt filigramlı; üstlerde ve yan taraflarda ay var. Başlığı müzehheb; sahîfe kenarları dıştan ve içten lâcüverd cetvelle çevrilmiş altın cetvelli. Mevlevîlikteki meşrep tehâlüfüne, hilâfete, meşihata, tarîkat edeplerine âid olup her fasıl, o fasla münâsib olan ve Maṯnawī'den intihâb edilen beyitlerden meydana gelmiştir. Mukaddimede, Şeyhulislâm Yaḥyā'nın *(1053 H. 1643)*, bir sohbet esnâsında, vaktiyle Maṯnawī'den, ahlâka âit beyitler intihâb ettiğini, fakat vaktinin müsâid olmaması yüzünden tamamlıyamadığını söylediğini ve böyle bir kitabın tertîbini kendisinden istediğini, bu istek üzerine bu kitabı yazdığını bildirmektedir *(2. a - b)*. Sonunda 1040 da *(1630)* başladığını, « خاتم » sözünün ifâde ettiği 1041 de bitirdiğini *(1631)* söylemektedir. Buna nazaran Rusūḫī'nin son eseridir *(53. b)*.

Baş : بسم . . . حمد بی شمار وشکر وثنای بی هنجار آن مبدعی وآفریده‌گاری را که . . .

(1. b)

Son : یا الٰهی تو بده مارا تمام در تمام عمر حسن اختتام

(53. b)

Cilt
422

2105

جلال‌الدّین محمّد (مولانا)

Calāladdin Muḥammad (Mawlānā):

Dīwān-ı Kabīr

(دیوان کبیر)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 22.5 × 15
Yazı eb'âdı : 18.2 × 12

Mıklaplı düz siyah meşin ciltli, üstü bez kaplı. 245 yap. Her s. de 23 satır var. İlk s. de, üstte, «صاحبه السلطان بایزید بن محمّد خان خلد ملکه» yazılı. Aynı s. nin altında, «بایزید بن محمّد المظفّر دائما» yazısından meydana gelmiş kat'-ı mükâfî trzında tuğrâli mühür var. Ortada «دیوان مولانا جلال‌الدّین الّذی فی بعض عثمان نوری الجلوتی» yazısı mevcut. Gene aynı yaprakta «غزلیاته اسم شمس تبریزی بالجیم الخانیوی» tarafından Mawlānā dergâhına vakfedildiği kayıtlı. Dîvân, 1. b de surhla «من فواید مولانا وسیدنا وسندنا سلطان العارفین قطب‌السّالکین برهان المحقّقین جلال الحق والملة والدّین قدس‌الله سرّه» başlığıyle başlamakta. İlk iki s. de ve 3. a da kenarda ve sütun arasında çifter surh cetvel var. Yazı Selçuk neshi. «ح» ve «ن» lar, «ع» lar o devrin karakterini taşıdığı gibi «د» lar noktalı. Gazel başlarında surhla «قدس‌الله سرّه» yazısı var. 245. b de gene pâdişâhın mührü mevcut. Teâmüle uyulup vezinlere ve vezin içindeki kafiyelere göre tertîb edilmiş. İlk vezin "Müstef'ilün müste'ilün müstef'ilün müstef'ilün". Bu vezinde 160 şiir var *(terci'lerle)*. 54. ve 55. yapraklar boşmuş. Bu yapraklara, sonradan eski divanlarda bulunmıyan ve Mawlānā'ya isnâd edilen bir gazelle Maṯnawî'den beş beyit yazılmış ; bu yazılar, ayrı ve yeni bir yazı. İlk vezinden sonraki vezinleri ve şiir sayılarını yazıyoruz :

Feilâtün feilâtün feilât. 161 şiir *(55. b - 99. a)*.
Feilâtün feilâtün feilâtün feilât. 56 şiir *(99. b - 112. b)*.
Fâilâtün fâilâtün fâilât. Mef'ûlü fâilâtün. 2 gazel *(Metnin yazısına nisbetle yeni bir yaziyle (113. a - b)*.
Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün. 200 gazel *(114. a - 173. a)*.
Mütefâilün feûlün mütefâilün feûlün. 64 şiir *(174. b - 190. a)*.
Mef'ûlü mefâilü mefâilü feûlün. 35 şiir *(190. b - 199. b)*.
Müfteilün mefâilün müfteilün mefâilün. 86 şiir *(200. a - 223. a)*.
Müfteilün müfteilün müfteilün müfteilün 57 şiir *(223. b - 237. a)*.
Buhûr-ı muhtelife. 28 şiir *(237. b - 245. b)*.

Böylece bu dîvanda, yeni yaziyle yazılmış iki gazel hâriç, 847 şiir vardır. 108. a daki 3 şiir türkçedir.

Baş : آن خواجه را درکوی مادر گل فرورفتست پا
با تو بگویم حال‌او برخوان اذا جاء القضاء
(1. b)

Son : تو چه می دادهٔ بدل که چپ و راست می فتد
وگهی نی چپ و نه راست نه ترس و نه ایمنی
(245. b)

Cilt
423

2016

جلال‌الدّین محمّد (مولانا)

Calāladdin Muḥammad (Mawlānā):

Dīwān-ı Kabīr

(دیوان کبیر)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 20.5 × 16
Yazı eb'âdı : 15.7 × 11.5

Ortası şemseli, kenarları cetvelli, sırtı tâmir görmüş mıklaplı koyu kahverengi cilt. 266 yap. Her s. da 15 satır var. İlk iki s. bakırı pekçok altınla cetvelli. Öbür sahifelerin kenarları ve şiir başlarındaki «قدّس‌الله سرّه العزیز» başlıklariyle bu başlıkları ayıran çizgiler ve sütun araları surh. Baştan 32. b sonunadek ve sondan 257. a dan itibâren yeni bir kâğıda yeni bir yaziyle yazılıp nüsha tamamlanmış. İlk yap. ta, Ser-tarıyk Seyyid Ahmed Dede'nin vakfı olduğuna dâir târihsiz ve ta'lıykle yazılmış bir vakfiye var. Son yaprakta da *(267. a)* gene aynı zâtın, babası Seyyid Yahyâ'ya duâ edilmesi şartiyle ve aynı yaziyle vakfiye mevcut; bunda da târih yok. Dîvan 6770 beyit. 208 rubâi var ki bu sûretle 7186 beyit tutuyor. 556 şiirden ibâret olan bu noksan dîvanda vezin ve kafiyeye de riâyet edilmemiştir. Rubâîler, 247. b de başlamakta. Son rubâi,

باز آ باز آ هر انچه هستی باز آ

mısraiyle başlıyan rubâi. Rubâîlerde de bir tertib yok. Kâğdı ve yazısı bakımından hicrî X. yüzyıla, nihâyet XI. yüzyılın başlarına âit *(XVI - XVII)*.

بدانم خدایی خدایی خدا ندانم کجایی کجایی کجا
(1. b. Bu şiir eski yazmalarda yoktur.)

این درگه مادرگه نومیدی نیست صد بار اگر توبه شکستی باز آ
(266. b)

Cilt 424

2017

جلال‌الدّين محمّد (مولانا)

Calāladdīn Muḥammad (Mawlānā):

Dīvān-ı Kabīr

(ديوان كبير)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 28 × 19
Yazı eb'âdı : 19.8 × 13.8

Kenarı düz altın yaldız cetvelli, kırmızı yumuşak ciltli. 333 yap. Her s. de 27 satır var. Yazı nesih. Her s. nin kenarında ikişer, sütün aralarında birer surh cetvel ve bir s. de dört sütun var. Dîvan, bahirlere ve her bahir de kafiyelere göre tertîb edilmiş. Şiirlerin başlarında, surhla « قدّس‌الله سرّه‌العزيز ، رحمة‌الله عليه ، رضى‌الله عنه و ارضاه ، عظّم‌الله جلال قدره ، قدّس‌الله روحه‌العزيز ، وله ايضاً ، كرّم‌الله وجهه » başlıkları yazılı. Bahirlerdeki şiir sayılarını yazıyoruz :

Mef'ûlü mefâîlün mef'ûlü mefâîlün	:	236
Mef'ûlü fâilâtün mef'ûlü fâilâtün	:	150
Mef'ûlü fâilâtü mefâilü fâilât	:	135
Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilât	:	33 *(ت harfinde bitiyor. 59. b)*
Fâilâtün fâilâtün fâilât	:	151 *(ت harfinden başlıyor.)*
Feilâtün feilâtün feilât	:	26
Mef'ûlü mefâilün feûlün	:	226
Feilâtün feilâtün feilâtün feilât	:	160 *(ب harfinden başlıyor.)*
Feilâtün feilâtün feilâtün feilâtün	:	52
Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün	:	191
Mefâilün mefâilün feûlün	:	283 *(Bir tanesi "mef'ûlü mefâilün feûlün vezninde. 155. b)*
Müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün	:	159
Mefâilün feilâtün mefâilün feilât	:	345
Müfteilün mefâilün müfteilün mefâilün	:	119
Müfteilün müfteilün müfteilün müfteilün	:	50
Mütefâilün feûlün mütefâilün feûlün	:	59
Müfteilün müfteilün fâilât	:	94
Feilâtün müfâilün feilât	:	98 *(288. b den sonra noksan var.)*

Müfteilün fâilün müfteilün fâilün	:	106
Muhtelif bahirler *(4 Feilün, 4 Feûlün, 4 Mütefâilün, Feûlün mefâîlün feûlün mefâîlün, 2 Müstef'ilâtün, 2 Feûlün, 2 Müfteilâtün, Feûlün feûlün feûlün feûl, Mef'ûlü mefâîlün, Feilâtün feilâtün feilâtün feilât, Fâilâtün fâilâtün fâilât)*	:	146

324. a - 333. a da rubâîler var. Rubâîlerin sayısı 414. Böylece 2819 şiir ve 414 rubâî mevcut.

Baş : آمد بت میخانه تا خانه برد مارا
بنمود بهار نو تا تازه کند مارا
(1. b)

Son : چون روز وصال شد فرازش کردم گفتم نگریستی نباید نگریست
تم بعون‌الله وحسن توفيقه يوم الثلثاء فى الاواخر شهر ربيع الاول ١٦٩٠
(333. a)

(٦, eski ve şimdi de İran'da yazıldığı gibi yazılmış. Bu yüzden birisi bu rakamı ٤ okumuş ve kenara kurşunkalemle 1049 yazmış. Nüshanın kâğıdına ve yazısına nazaran, nihâyet hicrî XI. yüzyıla âid olduğundan bu tarihte sıfırın yanlış yere konduğu ve yazılış târîhinin 1069 olduğu muhakkaktır.)

Cilt 425

2108

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 19 × 13.5
Yazı eb'âdı : 14.8 × 8

Kenarı cetvelli, mıklapsız, koyu kırmızı yumuşak ciltli. 238 yap. Sahîfelerdeki satır ve yazı muhtelif; fakat hepsi ta'lıyk; nesihle de bâzı kayıtlar var. 211 b de Darvîş Ḫalîl'in, İsḥaḳ adlı oğluna Vahbî'nin 1104 yılını gösteren doğum târihi, 233. a da 1239 daki diğer bir doğum târihi kayıtlı olduğuna göre mecmûa, bir asırdan fazla bir müddet elden ele geçmiş. 1.a - 2. b de bâzı kayıtlar, Mawlānā'nın, geleneğe göre soy ve tarikat şeceresiyle istihâre usûlü yazılı. 3. a da Şadraddîn Çalabî'nin *(1299 H. 1881)* temellük kaydı ve Hamdam Ç. nin iki vakfiyye mührü var.

1. مولانا Mawlānā: ديوان Dîvân. Farsça. 100 şiir var: bunların biri 809 H. de *(1406)* vefât eden Şams-ı Mağribî Muḥammad b. Şîrîn'in *(Sa'îd Nafîsî: Târîḫ-i Naẓm u naṯr dar Îrân va dar zabân-ı fârisî; I, s. 209 - 210)*, beşi Sultân Valad'in *(712 H. 1312)*, biri Kamâl-i Fârisî'nin *(848 H. 1444)*, dördü Ulu 'Ârif Çalabî'nindir *(719 H. 1320. Sırasiyle 6. a, 21. a - 22. b, 26. a - b, 23. a, 31. b - 37. a)*. Geri kalan şiirlerden 8. a, 12. b, 13. a, 13. a - b, 14. a - b, 17. a - b, 17. b, 18. a - b, 18. b,

18. b - 19. b, 25. a - b, 27, a, 27. a - b, 28. a 29. a, 37. a - b deki şiirler de Mawlānā'nın olmayıp ona atfedilen şiirlerdendir; diğer şiirlerin içinde de şüpheli olanlar vardır.

Baş : ای که بهنگام درد راحت جانی مرا
وی که بتلخیٔ فقر گنج روانی مرا
(3. b)

Son : ای عاشقان ای عاشقان درد شما مارا دوا
ای درد درمانرا بگو منلای رومی می رسد
(37. b)

II. سیّد قاسم انوار Sayyid Ḳāsim-i Anwār-ı Tabrīzī *(Gulşan-i Rāz'ı, "Ḥadīḳat'al-Ma'ārif" adiyle şerheden Şucā' Kamāl-i Kurbālī bu şerhi Ḳāsim-i Znwār'ın emriyle yazdığını ve 867 de; 1463; bitirdiğini söylediğine göre K. A. ın vefâtı bu yılda, yahut bu yıldan sonradır. İst. Süleymaniyye K. Fâtih kitapları; No. 2608. 4. b)*: دیوان Dīvān. Farsça. Üstüne سیّد قاسم انوری yazılmış. Biri tercî olmak üzere 100 şiir ve 9 rubâî var. Bir müntahabâttır.

ای صبح سعادت زجبین تو هویدا
ان حسن چه حسنست تقدس وتعالی
(40. b)

آل تمغای جهان عاشق توقیع تو بود
قاسمی نیك بتمکین و وقار آمده
(58. b)

III. جاوید Cāvīd? : شرح رباعیٔ ابوسعید ابوالخیر Şarh-ı Rubā'ī-i Abū-Sa'īd Abū'l-Ḫayr. Farsça. 440 *H.* de *(1049)* vefât eden Abū-Sa'īd'in meşhûr ve «حور را بنظارهٔ نگارم صف زد» mısra'iyle başlıyan rubâîsinin şerhi.

Şârih, 779 H. de *(1377)*, Herat'ta Ẓahīraddīn-i Ḥalvatī civârindaki Ḫanḳāh-ı Cadīd'de bulunduğunu, Ẓahīraddīn'in, halvete girmesi sıralarında bu rubâîden bahsedildiğini, bu münâsebetle rubâîyi şerhettiğini bildiriyor *(73. a - b)*; fakat ne mukaddimede, ne kâtimede adından söz etmiyor. Yalnız srisâlenin sonlarındaki bir şiirde geçen,

جاوید در متابعت مصطفی گریز
تا نور شرع او شودت پیر ومقتدا

beytine nazaran mahlasının Cāvīd olduğunu sanıyoruz *(57. b)*. İst. Üniv. K. de bu rubâîye iki farsça şerh var (Farsça yaz. Mec. No. 93. 15. b - 16. b; 16. b - 18. a); fakat bu şerh, onlardan başka ve ayrı bir şerh.

Baş : بسم . . . شکر وسپاس وحمد بی قیاس سزاوار حضر تیست که
ذات او از صفت امکان وصفات او از سمت نقصان وافعال او از صمت
مقدّس ومبرّا ومنزّه ومعرّاست . . .
(69. b)

Son : سالها باید که به بستان طریقت نهالی بدین سر سبزی و بهجت
واستعدادی بدین قابلیت ولطافت پیدا شود وظیفهٔ دعا آنکه

جهانت بکام فلك یار باد جهان آفرینت نگه دار باد

بکام تو بادا همه کار تو
خداوند کیتی نگه دار تو
(75. b)

IV. Naw-rūz'un hangi gün olduğunu bildiren, ayları ve burçları, ruzgârları gösteren üç dâire, Gurra-nāma, Ṭaḳwīm-i sāl, Ahkām-ı 'İd'aṣ-Ṣalīb *(83. b - 92. a)*.

V. جوری Cavrī İbrāhīm : ملحمه Malḥama. Türkçe manzûm. Yazıcızâde Şalāhaddīn'in kitabını yeniden tanzîm ederek meydana getirilmiştir. Tabiî hâdiselerden, o yıl olacak şeyleri istidlâl eden ve ulûm-ı garîbeye âid olan bir kitaptır *(Osmanlı M. I, s. 194, II, s. 126 - 127 ye b.)*.

بعد حمد خدا ونعت نبی ملحمه نظمناك بودر سببی
(93. b)
ایلیوب شکل وصورتن تصویر حکما دیدیلر اکا دُم شیر
(200. b)

(Malḥama, İst. da 1272 de Mat. Âmire'de, 1294 te Mustafa Mat. nda, 1304 te Rızâ Mat. da basılmıştır.)

VI. Nasīb, Darvīş, Ḥusnī, Vahbī Dada, Mawlānā ve Fahīm'in şiirleri, III. Aḥmad çeşmesinin târîhi, Ṯâbit'in Barbar-nāma'si, Ricālī, Rusūḫī, Bāḳī, Ḫusrav, Fuḍūlī, Oğlanlarşayhi İbrāhīm, Anvarī, Rūḥī, Raḥmī, Zaynab, Şamsī, Ṯānī, Murādī, Ṣadrī, Maḳālī, Ḥabîbī, Ḥayratī, Amrī, 'İlmī, 'Ulvī, Salīḳī, Şāhidī ve Ümīdī'ye âit şiirler *(201. a - 229. b. Türkçe)*.

Cilt 426

2109

جلال‌الدّين محمّد (مولانا)

Celâleddin Muhammad (Mevlânâ):

Fîhi mâ-fîh

(فيه مافيه)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 23 × 16

Yazı eb'âdı 18.7 × 17.3

Mıklaplı, fersûde, iki kapağı ayrı motifli, sol kapağında Rûmî motifleri muhtevî cilt. Üstteki kakma altınların hiçbiri kalmamış, dökülmüş. Koyu kahverengi cildin içindeki kâğıtlar hâreli Selçuk kâğıdı. Yazı Selçuk neshi. Sondaki «د»lar noktalı. «که»ler bitişik. «ابراهيم», Selçuk yazısının en bâriz karakteri olarak ekseriyâ elifsiz «ابرهيم» tarzında *(Meselâ 69. b, 73. b)*. Birçok sahîfelerde mürekkep, kâğıda yazılmıya başlamış. «فصل»lar, âyetlerle hadisler surhla yazılmış. Fasıl'lara numara atılmış. Son fasıl 106. a da ve 64. Fasl olduğu numarayla belirtilmiş. Bu Fasıl, «اهل دوزخ در دوزخ خوشتر باشند که . . .» cümlesiyle başlıyor *(Tercememiz; İst. İnkılâp Kitabevi - 1959, s. 199. Tercememiz, sondaki kısımlar müstesnâ 76 Fasıldır.) 106 yap. Her s. de 21 satır var. İlk yaprakta, üstte, okunamıyan bir yazı var; yazı kâğıdı yemiş ve kâğıt düşmüş, bâzı yerleri kalmış «قدس سره العزيز» sözü okunabiliyor. Altında şu beyit var:*

فرعون را بذاد دو صد سال درد سر

زیرا که او نداشت سر درد های او

Ortada, nüshanın yazısına nisbetle epeyce yeni olan bir yazıyle «كتاب فيه مافيه من ذوقيات سيدالعشاق فى‌الافاق سلطان ذوى‌الاشواق المشهور بمحبة‌الله بالاستحقاق مولانا جلال‌الحق والملة والدين قدسنا‌الله بسره‌العزيز ورضى‌الله عنه وارضاه امين يارب‌العالمين» yazılmış. Yanda ince bir yazıyle

كتاب فيه مافيه — لطيف فى معانيه

فمن يرضى بمافيه — فبول‌الكلب فى فيه

✲

اصبنا كلّ مافيه — فشاهدنا بمافيه

رجونا ان نرى غيبا — فيسرنا معانيه

kıt'aları var. Her iki yazı da tamâmiyle solmuş ve güç okunuyor. İlk kıt'anın üçüncü mısraındaki «يرضى» sözünün üzerine «يعمل» yazılmış. Bu nüsha, hem yazı, hem kâğıt ve cilt bakımından hicrî VIII. yüzyıla, nihâyet IX. yüzyılın ilk senelerine

âittir *(XIV-XV)*. 'Alâyî b. Muhibbî, bu nüshayı görmüş, lâzım gelen yerler için kenarlara hâşiyeler yazmıştır *(13. b: 'Alâyî imzalı. 14. b: كواشى den alınmış; imzâsız. 16. b: Aynı tarzda. 20. a: 'Alâyî imzâlı. 34. a: Farsça. 34. b: Arapça. 51. a: İmzâlı. İmzânın üstüne, kitabı tamir eden biri kâğıt yapıştırmış. 142. a: كواشى den; 53. a: ثعالبى den. 53. b: «من تفسير ثمرة الحدايق تأليف علائى شيرازى» kayıtlı. 57. b: Farsça. 'Alayî Şîrâzî imzâlı ve arapça من تفسير التيسير للنسفى رحمه‌الله kayıtlı. 58. b: من تفسير الكواشى رحمه‌الله; 60. a: من الكواشى kayıtlı. 61. a - b: İmzâsız. 68. a: Aynı tarzda. 72. b: Gene öyle. 74. a: من تفسير علائى kayıtlı. 75. a: İmzâlı. 75. b: İmzasız. 82. a: من تفسير ثمرة الحدايق تأليف كواشى kayıtlı 85. a: İmzasız ve kayıtsız. 90. b: من تفسير علائىٔ شيرازى kayıtlı; 94. a: 'Alâyî imzâlı. 96. a: Aynı tarzda. 96. b: علائى بن محبّى شيرازى kayıtlı. 101. a: İmzâlı iki hâşiye. 105 b, 106. a: İmzâlı hâşiyeler ve aynı yazıyle daha bâzı hâşiyeler. 'Alâyî için 89 No. daki kitabın îzâhına ve Mevlânâ'dan sonra Mevlecîlik adlı kitabımıza b. s. 147)*. Ayrıca devrinin yazısıyle kenara çıkılmış bâzı kayıtlar ve tashîhler de var. 40. b - 42. a da, kenarda nesihle "Fîhi mâ-fîh" metninden yazılar var ki bunlardan 41. a da yazılanı, «الانسان حريص ما منع هرچند که زن را امركنى که . . . . .» faslı nesihle yazılmış; bu yazı da 'Alâyî'nin elyazısı; fakat öbür hâşiyelere nazaran ihtimamla yazılmış *(Tercememiz. 20. Bölümün ortaları, s. 75; satır. 25'ten îtibaren)*. 43 b açık bırakılmış ve bu s. ye «البياض صحيح» yazılmış. Sahîfede iki satırlık bir yazı varmış; kazınmış.

Baş : بسم‌الله‌الرّحمن‌الرّحيم وبه نستعين قال‌النّبىّ صلّى‌الله عليه وسلّم شرالعلماء من زارالامراء وخيرالامراء من زارالعلماء نعم‌الامير على باب‌الفقير وبئس‌الفقير على باب‌الامير خلقان صورت اين سخن را گرفته اند كه ... *(1. b)*

Son : وهمه انبيا براى ا . . . كه رهبر جزايشان نيستند والله اعلم *(106. b)*

(Fîhi mâ-fîh'in yazmaları, Üstâd Badî'az-zamân Fîrûzan-Far'in basımı ve Meliha Tarıkahya'nın tercemesi hakkında, Fîhi mâ-fîh tercememizin "Sunuş" kısmına bakınız; s. V - XXIII.)

Cilt 427

2110

جلال‌الدّین محمّد (مولانا)

Calâladdîn Muḥammad (Mavlânâ):

Fîhi mâ-fîh

(فیه مافیه)

Farsça

Cilt eb'âdı : 23 × 15.5
Yazı eb'âdı : 17.3 × 12.5

Kapağı düz mukavva üstüne meşin kaplı. Kapakları ve kâğıtları kopuk. İlk yaprakta Darvîş Yûsuf'al-Mawlawî'nin vakfı olduğuna dâir ta'lıykle yazılmış târihsiz vakıf kaydı ve Konya kadısı ve Mawlânâ medresesi müderrisi Maḥmûd b. Muḥammad'in tasdîykını muhtevî yazısı var. Yazı Selçuk neshi. Devrinin bütün husûsiyetlerini hâiz. 147 yap. Her s. de 15 satır var. Âyet ve hadîsler, kelâm-ı kibâr, husûsî adlar beyitler, "Fasl"lar surhla yazılmış. Noksan bir nüsha.

Baş : بسم . . . قال‌النبیّ صلی‌الله علیه وسلم شرالعلماء من زارالامراء . . . *(1. b)*

Son : فردا امّا ازین روی خطر است که ایشان جون در آیند ونفسهای *(147. b)*

Cilt 428

2111

مجموعه

Macmû'a

Farsça

Cilt eb'âdı : 25 × 17
Yazı eb'âdı : 17.5 × 11.8

1. (مولانا) جلال‌الدین محمّد Calâladdîn Muḥ *(Mavlânâ):* فیه مافیه Fîhi mâ-fîh. Farsça.

Kenarı çift cetvelli, ortası şemseli, miklaplı, koyu kahverengi meşin cilt. Mıklabı kopmak üzere. İlk ve son sahîfedler citten ayrılmış. 175 yap. Her s. de 17 satır var. Âyet ve hadîsler, « شعر » kelimeleri surhla, « فصل » lar altınla yazılmış. Baştaki Besmele de altınla. İlk yaprakta, 1035 H. de *(1625)* vefât eden ve 1032 târîhine kadar *(1622 - 1623)* geçen vakaayii muhtevî târîhin müellifi bulunan Ḥasan Bik-

zâda Aḥmad'in şu temellük ve mutalaa kaydı var: « طالعت بمافیه ونظرت بما یحویه انا‌الفقیر . . . احمدالمدعو بحسن بگزاده فی اوایل ربیع‌الثّانی ختم بالخیر . . . فی سلك شهور سنه احدی وثلثین والف من‌الهجرةالنبویه . . . » Bu kayda nazaran 1031 de *(1622)* nüsha, bu zatın elindeymiş. *(Ḥasan Bik-zâda için b. Osmanlı Müellifleri; III, s. 64).* Aynı yaprağın arkasında, Mawlânâ'nın Çalabî 'Alâ'addîn'in yetimleri için Ḳâḍî'l-ḳuḍât'a yazdığı mektup, « از جمع رساله حضرت خداوندگار قدس‌الله سره‌العزیز سرنامه بجهت ایتام چلبی علاألدّین مسطور شده می باشد » başlıklı mektubu var *(Mektûbât tercememize b. Mektuplar; İst. İnkılâp Kitabevi - 1963. Mektup. XXXII, s. 50).* 2. a da, üstte « خریدم این کتاب تاریخ ۹۰۵ ذالحجه » yazısı, birisinin bu târihte *(1500)* bu kitabı satın aldığını gösteriyor. Bu yazının altında, Selçuk dîvânîsiyle « حکام نواب ومتصرفان وبیتکجیان دارالنصر ارزنجان حرسهاالله تعالی عن‌الآفات والحدثان بدانند که » yazısı, onun kenarında,

کتاب فیه مافیه لطیف فی معانیه
فمن لم یرض ما فیه فبول‌الکلب فی فیه

kıt'ası var. Bu kıt'a, İbni 'Arabî'nin *(638 H. 1240)*, Futûḥâtı Makkiyya"sındaki,

کتاب فیه مافیه بدیع فی معانیه
اذا عاینت مافیه رأیت‌الدّر یحویه

kıt'asından mülhemdir *(Mısır-Bulak, 1270; II, s. 655).* "Aynı sahîfede Selçuk yazısiyle « کتبه‌العبدالضعیف — معتضد بن مستنجد بن ساتی بن —الحسن المولوی عفاالله عنه — فی عره ذی‌الحجه حجه تسع عسر — وثمانمائه الهجریه » yazısını okumakta *(düz çizgiler satırları göstermektedir)* ve kitabın, 819 zilhiccesinin ilk günü *(1417)*, Mustancid oğlu Mu'taḍıd'ın temellüküne geçtiğini anlamaktayız. Mu'taḍıd'n babası Abu'l-ma'âlî Şarafaddîn Satı'l-Mawlawî tarafından yazdırılan, yazılması ve tezhîbi, Mawlânâ'nın ebediyete göçüşünden beş yıl sonra biten Dîvân-ı Kabîr"i, 812 muharreminin ilk günü *(1409)* Mawlânâ Dergâhına vakfeden zâttır. Mustancid, İst. da, Fâtih Kütüphânesinde 2788 No. da kayıtlı bulunan "Maḳâlât-ı Şamsaddîn-i Tabrîzî"yi de 789 da *(1387)* temellük etmiş ve bu kitabın, Sulṭân Valad halifesi Ḥusâmaddîn Ḥusayn'in oğlu Muḥammad Munaccim tarafından Gavharşâd adlı bir hattâta yazdırıldığını, Ḥusâmaddîn Ḥusayn'le oğlu Muḥammad Munaccim'in de kendisinin gerçek üstâdı ve üstâdının oğlu olduğunu temellük yazısında belirtmiştir. Ḥusâmaddîn Ḥusayn'in adı, Sipah-sâlâr'da da geçmektedir *(Bu nüsha, 167. b; A. Gölpınarlı: Mevlânâ Celâleddîn; III. basım, s. 29 - 31).* Mustancid de, herhâlde Muḥammad Munaccim'in halifesidir. Bu mec-mûanın yazısı, bütün husûsiyetleriyle Gavharşâd'ın yazısıdır *(b. Fîhi mâ-fîh tercemeniz, Sunuş; s. XXI - XXII).* 2. b de Hâbil b. Ḥusayn adlı birisinin, 3. a da bunun oğlu sandığımız Muḥammad b. Hâbil'in temellük yazıları var. 170. a - 171.

b de, Âli Salçūk'un ve eski iran şahlarının saltanatlarını gösteren, târihleri yazıyle yazılmış cetveller var ki bu cetvellerin incelenmesi gerekir kanâatindeyiz. 170. a da kenarda Âli Nāṣraddîn'e âit de bir cetvel var. 172. a da, 762 ve 763 yıllarına *(1361 - 1362)* âit vukuâtı hulâsa eden kayıtlar mevcut. Bunların biri, 11 eylûle rasthyan 763 zilka'desinin 21. günü *(1362)*, otuziki gün muhâsaradan sonra "Amîr-zāda-i *cuvān-baḫt Pîr Ḥusayn Bik*" *tarafından Bayburt kalesinin, Malikaddîn Ḥasan* Ḥāzin, 'Alā'addîn 'Alî ve Sātı Mawlawî'den zaptettiğidir. Diğer kayıt, Artanā oğlu Muṭahharten'le Ḳāḍî Burhānaddîn'ın savaşına ve 700 küsûr *(7. 3. ortadaki rakam okunamamıştır)* muharreminin onikisinde Ḳādî Burhānaddin'in inhizâmına âittir. Tîmûr Leng'e âit de kayıtlar var ki bunların biri, Tîmûr'un, Yıldırım Bāyîd'le "Angūriyye" de 804 muharreminde *(1401)* savaşmasına ve Yıldırım'ın esîr düşmesine, öbürü Muṭahharten'e dâir. Aynı yaprakta, altta, « وفات امیر جهانگشا . . . امیر تیمور بك اناراللہ برهانه در مقام اوترار شب چهارشنبه . . . لسبه سبع وثمانمائه » kaydı, Tîmûr Leng'in ölümünü, diğeri Şehzâde "Ḫalîl Sulṭān"ın Semerkand'de 807 ramazanının onbeşinde tahta geçmesini *(1405)*, hazînedeki malları ihsân eylemesini tesbit etmektedir. « اجازت کاتب العبد مستنجد المولوی از سمرقند بدیار روم در بیست وچهارم شوال لسبه سبع وثمانمائه . . . » kaydı ise Mustancid'in, Ḫalîl Sulṭān tarafından 1405 te, Semerkand'den Anadolu'ya gitmesine izin verdiğini bildirmekte ve bu sahîfedeki son yedi târihle yanlardaki iki târihin Mustancid'in elyazısı olduğunu, aynı zamanda Mustancid'in de Tîmûr'la bulunduğunu açıklamaktadır. 172. b de, aynı yazıyle Kara Yūsuf Bik'in 813 saferinin altısında *(1410)* Erzincan'ı kuşatıp aynı yılın rabîulevvelinde, cumua günü zaptettiği..., 823 zilka'desinde de *(1420)* vefât ettiği kaydedilmiştir. Ayrıca « وفات مرحوم المغفور پدرم امیر ستی مولوی خامس جمادی‌الاول لسنة ثمان وثمانین وسبعمائه » kaydiyle Mustancid, babası Satı'nın 788 cumâdelûlasının beşinci günü vefât ettiğini tesbit etmiştir *(1386)*. Hâsılı bu mecmûa, muhtevî olduğu tarihler bakımından da değerlî ve incelenmesi gereken bir hazînedir.

Baş : بسم‌اللہ‌الرحمن‌الرحیم شرالعلماء من زارالامرا وخیرالامراء من زارالعلما نعم‌الامیر علی باب‌الفقیر وبئس‌الفقیر علی باب‌الامیر خلقان صورت این سخن را گرفته اند که . . . *(3. b)*

Son : کن باللہ تاترا کمال حاصل شود واللہ اعلم بالصّواب والیه‌المرجع والمآب والحمدللہ وحده والصلوة علی من لانبی بعده *(107. b)*

II. فریدون بن احمدالمعروف باسفهسالار Farîdūn b. Aḥmad'al-ma'rūf bi 'İsfahsālār : رسالهٔ سپهسالار بمناقب خداوندگار Risāla-i Sipehsālār ba manāḳıb-ı Ḫudāvendgār. Farsça. Farîdūn Macdaddîn Sipeh-sālār'ın bu eseri, Sultān Valad'in,

bilhâssa "'İbtidā - nama" da babasının hakkında verdiği bilgilerden sonra Mawlānā ve mümessilleri hakkında yazılan ilk eserdir. Selçukluların son zamanlarında askerî kumandanlardan olduğu için Sipeh-sālār diye anılan Aḥmad oğlu Macdaddîn Ferîdūn, Mawlānā'ya intisâb edip mesleğini terketmiş ve ona kırk yıl kadar hizmet etmiş, 712 sularında *(1312)* vefât etmiş, Mawlānā'nın babasının yanına gömülmüştür. Oğlu, babasının yazdığı bu mensûr farsça esere, Sulṭān Valad'le oğlu Ulu Ulu 'Ārif Çalabî'nin ve yerine geçen kardeşi Şamsaddîn 'Âbid Ç. nin ve bâzı hâlifelerin hâl tercemelerini de ekleyip eseri tamamlamıştır. Bu ilâvenin 739 H. den *(1338)* önce yapıldığı kanâatindeyiz *(b. Mevlânâ Celâleddin, III. basım ; s. 31 - 32)*. Sipeh-sālār risâlesi, 1237 de *(1821)* vefât eden, Yenikapı Mevlevî-hânesi şeyhi Seyyid Nāṣır 'Abdalbākî tarafından bâzı ilâvelerle türkçeye çevrilmiştir. Mütercim, önsözünde, amcası Sayyid Aḥmad Dada'nın *(1229 H. 1813)* emriyle tercemeye başladığını, terceme yürürken Muṣāhib Aḥmad Āğā'nın *(1209 H. 1794)*, III. Selîm'e duyurduğunu, bunun üzerine padişahın emriyle tercemeye hız verip 1212 cumâdelûlâsının yedinci günü *(1797)* bitirdiğini bildirir. Bu terceme, İst. Süleymâniye K. e mülhak Nâfiz Paşa kitapları arasında 1126 No. da kayıtlıdır. Yenikapı Mevlevî-hânesinin ilk şeyhi olup 1026 dan sonra *(1617)* vefât eden Akşehirli Kemâl Aḥmad Dada tarafından da nazmen ve ihtisâr edilerek türkçeye çevrilmiştir. Aynı K. e mülhak Hâlet Efendi kitaplarının ilâve hısmında 82 No. dadır. Müellifi bilinemiyen muhtasar bir çevirisi daha vardır ve adı, "Manāḳıb'al-'Ārifîn va Marātib'al-Kāṣifîn" dir *(Prof. Helmuth Ritter : Mevlânâ Celâleddin Rûmî ve etrâfındakiler ; Türkiyat Mec. c. VII - VIII, İst. 1942, s. 280)*. Bahâriyye Mevlevî - hânesi şeyhi Faḫrî Ḥuseyn Dada *(Ḥusayn Faḫraddin 1329 H. 1911)* tarafından da nazmen ve çok güzel bir tarzda türkçeye çevrilmiştir. Fakat Ḥ. Faḫraddîn Dada'nin koleradan vefâtı üzerine, dîvânı, kitapları ve zâti eşyâsiyle yakılmıştır. Birkaç cüz'ünün, akrabasından rahmetli Avni'de bulunduğunu duyardık; ne olduğunu bilemiyoruz. Risāla-i Sipeh-sālār, 1938 de vefât eden Ahmed Avni Konuk tarafından nesren *türkçeye çevrilmiş* ve "Manāḳıb-ı Ḥaḍret-i Mawlānā Calâladdîn-i Rūmî" adiyle 1331 de İstanbul'da bastırılmıştır. Midhat Bahârî Ḥusāmî tarafından da nesren türkçeye çevrilmiş ve 1331 de İst. da, Selânik Mat. da bastırılmıştır. Loḳmānî Dada, bu manâkıbı, "Manākb'al-Ārifîn" den de faydalanarak 910 H. de *(1504)*, Konya'da nazmen ve bâzı ilâveler ve tâdillerle türkçeye çevirmiştir. Eski bir nüshası, İst. Üniv. K. de, türkçe yazmalar arasında 2440 No. da kayıtlıdır. Prof. Tahsin Yazıcı, "Risāle-i Sipeh-sālār"ı, bu nüshayı esas tutarak tenkîd ve açılamalarla türkçeye çevirmiştir; fakat henüz basılamamıştır *(Mevlânâ Celâleddin'in III. basımına, s. 31 - 32 ve Mevlevîlik'e b. s. 14 - 15)*. Risāla'nın metni, 1319 da *(1901)* taşbasması olarak Cawnpor'da basılmıştır.

Baş : حمد بی حد واحدی را جل‌جلاله که جلال هویت او از تصاویر عقل مبرّاست . . . *(108. b)*

Son : سکّان ان بلاد روشن کرده و بزیّ اهل فقر در آورده و بخلقهٔ اولیا دعوت نموده است

(168. b)

(107. b nin son kısmiyle 108. a da, 168. a da ve bundan sonraki sahîfelerin kenarlariyle 172. b ve 173. a - b de, tasavvufî tefsîre âid nisbeten yeni bir yazıyle farsça bâzı fevâid yazılı. 173. a da, insanın kaş ve gözlerinin, karşılıklı iki «فضل» yazısını meydana getirdiğini gösteren ve yazıyle çizilmiş olan bir de resim var ki bu, muahhar yazıları yazanın Hrûfîlik inançlarını göstermektedir.)

Cilt 429

2112

جلال‌الدّین محمّد (مولانا)

Calāladdīn Muḥammad (Mawlānā):

Maktūbāt

(مکتوبات)

Farsça

Cilt eb'âdı : 23 × 3
Yazı eb'âdı : 15.3 × 7.8

Kenarları altın yaldızlı cetvelli, düz, mukavva üstüne yeşil meşin kaplı cilt. 115 yap. Her s. de 21 satır var. Muahhar bir nüsha. XIII. asr-ı hicrîde yazılmış kanâatindeyiz *(XIX)*. Yazan ve yazılış târîhi mukayyet değil. Hamdam Ç. vakfı. Yazan, yarım sahîfelik bir mukaddime ilâve etmiş. Her mektubun başında, surhla «الله مفتح الابواب» sözü var *(Müze kısmında 79 No. da kayıtlı "Maktūbāt"ın îzâhına ve Maktūbāt tercememize b. Mektuplar, İst. İnkılâp Kitabevi - 1963, Sunuş, s. III - XXIII).*

Baş : رب یسر بسم‌الله‌الرّحمن‌الرحیم وتم بالخیر این رسایل عالی و وسایل معلا و مکاتبات همایون و مراسلات میمون که . . .

(1. b)

Metin : الله مفتح‌الابواب باری تعالی چون خواهد عنایت ولطف ونصرت و دولت و سعادت را بر بنده‌گان خویش مقیم و پیوسته گرداند . . .

(2. a)

Son : و بساط عدل وکرم و وبن (دین) پروری در بسیط جهان گسترانید

هر تخم که کاشتن بروید این تخم بکار تا توانی

تمت تمام شد

(115. a)

(Bu mektup, bizim basmamızda CXXXVIII. mektuptur; s. 208. Bundan sonra bizde 12 mektup daha var.)

Cilt 430

2113

بهاءالدّین محمد ولد (سلطان‌العلماء)

Bahā'addīn Muḥammad Valad (Sulṭān'al-'ulamā'):

Ma'ārif

(معارف)

I. c

Farsça

Cilt eb'âdı : 20 × 12
Yazı eb'âdı : 15.2 × 8

Kenarı zencîrekli, mıklapsız, ortası çin yılanından bozma dal ve çiçeklerle bezenmiş şemseli, kırmızıya çalar koyu kahverengi ciltli. 103 yap. Her s. de 18 satır var. İlk s. nin üstü müzehheb. S. kenarları dışta iki, içte bir lâcüverd içinde altın cetvelle çevrili. Yazı güzel bir ta'lıyk. Yazılış tarihi, yeri ve yazanın adı belli değil, Yazı ve kâğıt bakımından X. asr-ı hicrîye *(XVI)* âit. Âyetlerle hadisler surhla yazılmış.

Baş : بسم . . . قال الشیخ الامام العالم الکامل المحقق المدقق قطب الاولیاء والعارفین سلطان العلماء فی‌العالمین بهاءالملة والحق والدین قدس الله روحه ونوّر ضریحه اهدناالصراط‌المستقیم گفتم ای‌الله هر جزومرا بانعام بشهر خوشی وراحت برسان

(1. b)

Son : واز بهشت دل حریر میل ورغبت را بخدمتکار با ادب دهند ومحرومی بیادبرا (بی‌ادب را) دهند تمت‌الکتاب بعون‌الله‌الملک‌الوهاب

(103. b)

(Bu nüsha, Badī'az-zamān Firūzān-Far'in yayınladığı metnin I. cüz'üdür; Ma'ārif. Macmū'a-i mawā'iẓ va suḫanān-ı Sulṭān'al'ulamā' Bahā'addīn Muḥammad b. Ḥusayn-ı Ḫaṭībī-i Balḫī maşhūr be Bahā-'i Valad. İran Maârif Vezâreti yayını; Tehran - 1333 Şemsîhicrî; s. 1 - 123.)

Cilt 431

2114

بهاألدّين محمّد ولد (سلطان العلماء)

Bahā'addīn Muḥammad Valad (Sulṭān'al-'ulamā'):

Ma'ārif

(معارف)

I. ve II. c

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 44,7 × 16.5
Yazı eb'âdı : 18.5 × 12.2

Âdî mukavva ciltli. 207 yap. Her s. de 17 satır var. Yazı Selçuk neshi. Âyet ve hadîsler surhla yazılmış. Her faslın sonunda «والله اعلم» yazısı var. I. cilt 109. b de bitiyor. II. cildin başına «كتاب المعارف لمولانا سلطان العالمين مقبول اولياألله الرّاسخين بهاألحق والدّين محمّد بن الحسين بن احمد الخطيبي البلخي قدس الله بسرّه وجعلنا ذوالحظ من برّه والسّلام على من اتّبع الهدى» yazılmış *(110. a)*. Metin 110 b de başlıyor. I. cilt. Badî'za-zamān Firūzan-Far'in metnine mutâbık *(s. I - 123)*. II. ciltte 198. b nin sonundan bir yaprak kadar noksan var. B. F. yayımında 150. fasıldan sonuncu fasıl olan 197. faslın sonuna kadar da eksik *(s. 235 - 311)* Bu nüshada, «حسين را گفتم كه» diye başlıyan fasıl iki kere yazılmış *(14. b - 16 a ve 206. b - 207. b. B. F. basını, s. 15 - 16)*. İlk yaprakta, «حسام خليفة المولوى» tarafından 974 yılı muharreminin ilk günü *(1566)* vakfedildiği, yedi satırlık sülüsle yazılmış bir vakfiyeyle tesbît edilmiş. Nushanın yazılış târihi olan 72 ? târihinde, yânî Sulṭān Valad'in vefatından pek az bir müddet sonra dahi Mawlānā'nın, Abū-Bakr soyundan olduğu hakkında umûmî bir kanâatin olmadığını ve böyle bir iddiânın bulunmadığını II. cildin başına yazılan başlık da göstermektedir *(Mevlânâ Celâleddîn III. basım, s. 35 - 40)*.

I. cildin başı : بسم الله الرّحمن الرحيم وبه نستعين اهدنا الصراط المستقيم گفتم اى الله هر جز ومرا بانعامى بشهر خوشى وراحت برسان . . . *(1. b)*

Sonu : واز بهشتِ دل حرير ميل ورغبت را بخدمتكارِ باادب دهند ومحرومى بى ادب را دهند والله اعلم بالصواب واليه المرجع والمآب *(109. b)*

II. cildin başı : بسم الله الرّحمن الرّحيم وبه نستعين يادم آمد كه وهو معكم اينما كنتم گفتم بايد كه ببينم جز سمع وبصر وادراك وعقل واختيار . . . *(110. b)*

Son ve ketebe : وهمه وسوسها از تو است واز تواناى است اما عاجز را چه وسوسه باشد والله اعلم بالصواب تم الكتاب بعون الله وحسن توفيقه وسعة رحمته على يدالعبدالضعيف محمّد بن اسحق بن ابرهيم اللارندى المولوى فى منتصف شعبان المبارك من شهور سنه . . . وعشرين وسبعمائه والصلوه والسلام على محمّد وآله . . . رحم الله من نظر فيه ودعا لكاتبه ولجميع المومنين آمين رب العالمين *(207. b)*

(Târihte bir kelime silinmiş, okunamıyor.)

Cilt 432

2115

بهاألدّين محمّد ولد (سلطان العلماء)

Bahā'addīn Muḥammad Valad (Sulṭān'al-'ulamā'):

Ma'ārif

(معارف)

I. c

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 17.9 × 12.7
Yazı eb'âdı : 13.5 × 7.9

Kenarı cetvelli, ortası şemseli, koyu kahverengi, mıklaplı cilt. 158 yap. Her s. de 13 satır var. Yazı nesih. İlk yaprakta, dergâhta Aşçıbaşı'nın *(Ser-tabbâh. Sertarıyk nâibi. İkinci mürebbî)* nezâreti altında bulunmak üzere Bursalı Derviş Yûsuf tarafından 1009 yılı cumâdelâhırında *(1600)* vakfedildiğine dâir, Karaman Kassâmül-askerîsi Halîl b. Ali'nin yazısıyle ve imzasıyle türkçe on satırlık bir vakfiye var. Kâğıt ve yazı bakımından hicrî X. yüzyıla *(XVI)* âid olduğu tahmîn edilebilir. Her faslın sonunda surhla «والله اعلم» yazılmış. Başta, بسم . . . yazısı ve şu başlık var: «هذا كتاب المعارف شيخ الشيوخ سلطان العلماء قال الشيخ الامام العالم الكامل المحقق المدقق قطب الاولياء والعارفين سلطان العلماء فى العالمين بهاألملة والحق والدين قدس الله روحه ونوّر ضريحه»

(1. b).

Baş ve son, diğer nüshalardaki gibi.

Cilt 433

2116

بهاألدّين محمّد ولد (سلطان‌العلماء)

Bahā'addīn Muḥammad Valad (Sulṭān'al-'ulamā'):

Ma'ārif

(معارف)

IV. c

Farsça

Cilt eb'âdı : 24.5 × 1.65
Yazı eb'âdı : 20.5 × 14

Üstü ebrî kaplı mukavva cilt. Fasıllar, diğer ciltlerde olduğu gibi ekseriyetle bir âyetle başlıyor. Yazısı Selçuk neshi. Harfler, devrinin karakterini göstermekte Kâğıt az aharlı ve kalın. Bâzı sahîfeler nem görmüş, kararmış. Bâzı sahîfelerde mürekkep, satırlar bozulmaksızın yayılarak kâğıdı gölgelemiş. Bâzı «د» lar noktalı. Bugün «د» ile yazılan bâzı kelimeler, konuşma diline uyularak «ت» ile yazılmış. «کنیت ، خوریت ، داریت» gibi *(35. b)*. 100 yap; bâzı s. lerde 19, bâzılarında 18 satır var. 37. b sonunadek fasıl nihâyetlerine surhla işaretler konmuş. Bâzı kere de satırlarda, kelimelerin üstlerine, noksan olan sözler, surhla, yahut siyah mürekkeple yazılmış. Bu yazılar metni yazanın yazısından ayrı olduğuna ve metni tamamladığına göre, herhâlde birisi tarafından, bir başka nüshayla karşılaştırıldığına hükmetmemiz gerekmekte; yâni bu yazılan sözler tahşiye değil. Bâzıları kitap ciltlenirken kesilmiş. Yazı ve kâğıt bakımından bu nüsha, hicrî VII. nihâyet VIII. yüzyılın ilk senelerine *(XIII - XIV)* âid olduğu muhakkak. Nüshanın başı ve sonu eksik. 1. b de, üstte, surha «کتاب معارف سلطان العلماء» yazısı var. Bu yazı, eski olmakla berâber metnin yazısına nisbetle yeni. Baştaki numarasız iki sahîfenin ilkinde «معارف سلطان‌العلماء قدس‌الله سره جلد رابع» yazılı. Bu yazı da aynı devrin yazısı. Eserde arapça fasıllar da var *(meselâ baş tarafı ve 79. a - 80. b, 81. b, 98. b.)*. Bâzı satırlarda kelime ve cümleler silinmiş, üste doğrusu yazılmış. Eserde Dehrî ve İbâhîler aleyhinde mülâhazalar *(32. b. Badi'az-zamān Firūzan-far basımına da b. s. 237, 244, 246, 405)*, felsefeye değer verenlerin kınamak *(94. b)*, Vahş kadısiyle arasının gergin olduğunu bildirmek *(83. a)*, Hârezmlilerin, Mu'tezile mezhebini ihtiyâr etmeleri dolayısiyle Allâh'ı görmek inancını besliyen ve kadere inanan Sünnîlere zulmedişlerini anlatmak *(48. b)* gibi Sulṭān'al-'ulamā'nın inancını belirten, öbür ciltlerdeki kanâatini kuvvetlendiren bahisler de var. Ayrıca bu ciltte, diğer ciltlerde adları geçen Nacm-i Ḥācī *(15. b. B. F. basımındaki Nacm-i Muḥaddiṯ olabilir; s. 351)*, Nūraddīn Abū-'İshāḳ *(27. b, 91. b. B. F basımı, s. 355, 391)*, Tāc-ı Zayd *(46. a. B. F basımı, s. 264, 266)*, Raşīd-i Ḳabāyī *(56. a. B bas. s. 22)*, Ḥācī Şıddīḳ *(61. b, 62. a. B. bas. s. 233, 290, 381)*, Ḳāḍī *(Vahş kadısı. 83. a; s.*

188, 189, 319, 328, 407, 426) Gor Meliki *(85. a; s. 355)*, Sultān-ı Vahş *(aynı zât. 99. b; s. 283, 303)*, 'Abdallāh-ı Hindī *(99. b; s. 283, 303)*, Yıġān Tīkin *(100. b; s. 416)* gibi kişilerden de bahsedilmektedir. Gene bu eserde, Gor padişâhının savaşından bahsedilmektedir ki bu da "Ma'ārif" in II. cildinde geçer ve 600 yılı şevvâlinde *(1204)* Gor pâdişâhının Vahş'e geldiği anlatılır *(52. a, s. 355)*. Mawlānā da, bir gazelinde bu savaştan bahseder ve

مرا در معرکهٔ هجران میان خون و زخم جان
مثال لشکر خوارزم با غوری روا داری

beytiyle bu savaşı hatırlar ve hatırlatır. Gene bu eserde, Vahş'te bulunduğunu, Semerkand, Belh gibi büyük bir şehirde bulunmayı arzuladığını da bildirir *(76. b)*. Eserde geçen

ما مذهب چشم شوخ مستش داریم
کیش سر زلف بت‌پرستش داریم

beyti *(52. a)*, Ma'ārif'in II. cildinde de geçer *(Faṣl. 169 s. 267)*. Kitaptan, vaaz verdiğini de öğrenmekteyiz *(66. a)*. Bütün bu karînelere demiyelim; beyyinelere nazaran bu dördüncü cildin, Sulṭān'al-'ulamā'ya âid olduğuna, fakat öbür ciltler gibi tasnîf ve tertib edilmiyerek müsvedde hâlinde kaldığına hükmediyoruz. Esâsen biz, Ma'ārif'in II. ve III. ciltlerinin, 'Alāyī tarafından tertib edildiğini de biliyoruz *(Mevlânâ Celâleddin, III. b. s. 22-25. Ma'ārif hakkında daha geniş bilgi edinmek için de aynı s. lere b.)* Anlaşılıyor ki 'Alāyī, bu cildi görmemiş ve kimse tarafından tertîbe de konmamış, ilk kısımlarını okuyan, belki böyle bir teşebbüse kalkışmış, fakat sonunu getirememiş ve bu nüsha, tek olarak müsvedde hâlinde kalmıştır.

Baş : بلا غاية و يرى فى زمان عالماً من طرب وصدق وعشق و فى زمان عالماً من الحيرة . . .
(1. a)

Son : ملك بفلح تكن سا ز كردد نه بيغمان تكن ان خواب در ماه ربيع‌الاول سنه سبع وستمائه
(100. b)

(Sondaki «سبع وستمائه» den sondaki iki üç kelime silinmiş. Anlaşılıyor ki kitabı alan birisi, 607 de yazıldığı zannını vermek için bu kelimeleri silmiş; oysa ki Sulṭān'al-'ulamā', 607 de gördüğü bir ruyâdan bahsetmektedir. Keşfel-Zunûn zeylinde, Sulṭān'al-'ulamā'nın "Maşrk'aş-şamsayn" adlı tasavvuf ve ahlâka âit bir kitabı bulunduğu kayıtlıdır; II, s. 487. Tavsîfini sunduğumuz eser, mevzû', tahkiye ve edâ bakımından "Ma'ārif"in öbür ciltlerinden farksızdır; bu bakımdan bunu, Ma'ārif'in bir cildi kabûl etmek ve üstteki yazılara inanmak gerektir. İhtimâl İsmail Paşa, bunun bir nüshasını görmüş ve o nüshada adına "Maşrık'aş-şamsayn" dendiği için bu kayda inanmıştır.)

Cilt 434

2117

بهاألدّين محمّد ولد (سلطان‌العلماء)

Bahā'addīn Muḥammad Valad (Sulṭān'al-'ulamā'):

Ma'ārif

(معارف)

I. c

Farsça

Cilt eb'âdı : 26 × 17.5
Yazı eb'âdı : 16.7 × 10.1

Kenarı cetvelli, ince zencîrekli, ortası şemseli, mıklaplı koyu kırmızı meşin cilt. Üstünde, «عوارف‌المعارف تألیف سلطان‌العلماء حضرت بهاء ولد بلخی که حضرت مولانا جلال‌الدین مولانا خداوندگار حضرتلرینك بابالری‌در» yazısı ve Şayḫ 'Abdalkarîm b. Maḥmûd adlı birisine âidiyetini belirten yazı var. İlk iki sahîfesi lâcüverd içinde altın cetvelli. Başta lâcüverd içinde altınla kûfî Besmele yazılı. İbâreler arasındaki duraklar ve 2. a daki والله اعلم altınla. Öbür sahîfeler surh cetvelle çerçeveli. Yazı nesih. 155 yap. Her s. de 13 satır var. Yazı ve kâğıt bakımından hicrî IX. yüzyıla âit *(XVI)*.

Baş ve son, diğer nüshaların aynı.

Cilt 435

2118

مجموعه

Macmu'a

Cilt eb'âdı : 23 × 15
Yazı eb'âdı : Her risâlede ayrı

Mıklapsız, üstü kâğıt kaplı mukavva cilt; sırtı ve kenarı meşin. İlk yaprakta, I. 'Abdallḥalîm Çalabî'nin *(1090 H. 1679)* güzel bir ta'lıykle yazılmış temellük kaydı ve «الواثق بالملك‌الاعلی عبدالحلیم ابن مولانا» mührü, Bostân Ç. nin *(II. 1117, H. 1705)* temellük yazısı ve Hamdam Ç.nin dâirevî ve murabba vakıf mühürleri var. İlk iki sahîfenin üst ve altları, surhları ve yeşilleri solmuş iki musattah safîhayla tezhibli. Kenarlar, zencirek altın cetvelli. Sahîfelerin yanlarında üst ve alt kısımlarda armûdî, ortalarda dâirevî birer tezhibli safîha var. Her iki sahîfede âyet başı ve âyetle dikkati çekmesi gereken iki kelime surhla yazılmış. Öbür s. lerde, kenarlarda ikişer surh cetvel var. Âyetler, husûsî adlar, «قوله تعالی» sözleri surhla yazılmış. Yazı Selçuk yazısı.

I. تفسیر سورة محمّد وسورة الفتح Tafsîru sûrati Muḥammad va süret'al-Fatḥ. Farsça. Yazı eb'âdı: 14.7 × 9.17 yap. Her s. de 17 satır var.

Baş : بسم‌الله‌الرّحمن‌الرّحیم ووثق به قوله تعالی والذین کفروا وصدّوا عن سبیل‌الله اضلّ اعمالهم انهاکه کافر شدند و دیگران را نیز ره زدند *(1. b)*

Son : (böyle) قوی اسیر موج هوا و قوی اسیر موج صفا در ماهیّیت حیوة نظر کن او معلوم نمی شود الاّ بمثال ادراکات خوش و ناخوش کی اثر بهشت و دوزخ اند والله ولیّ التّوفیق تم *(17. b)*

II. سیّد برهان‌الدّین محقّق ترمذی Sayyid Burhānaddīn Muḥaḳḳıḳ-ı Tirmiztī: معارف Ma'ārif. Farsça. Yazı eb'âdı : 15×9.1. 18. a da, iki satırı surh, iki satırı siyah mürekkeple on satırlık şu takdime var : «— معارف مولانا وسیّدنا وسندنا وقبلتنا وقدوتنا سلطان العارفین — ملك‌المحققین قطب‌الاقطاب ولیّ الله فی — الارضین مفتاح خزاین‌العرش امین کنوزالفرش — ابو یزیدالوقت جنیدالزّمان عالم ربّانی — برهان الحق والملّة والدّین فلك للعلماء — الرّاسخین وارث‌الانبیاء والمرسلین — خلاصة‌الاولیاألاوّلین والاخرین — قدس‌الله روحه‌العزیز المعروف — شیخ برهان(الدین) المحقق متع‌الله‌المسلمین ببرکاته" "Bu kelime siyah mürekkeple, sonradan araya yazılmış"

(Cümlelerin aralarındaki çizgiler satırları göstermektedir Sulṭān'al-'ulamā'nın halîfesi ve Mavlânâ'nın, babasından sonra mürşidi ve mürebbîsi olan ve 638 - 639 H. de (1240 -1241) Kayseri'de vefât eden ve orada medfûn olan Sayyid Burhānaddîn Muḥaḳḳıḳ için b. Mevlânâ Celâleddîn ; III. basım, s. 45 - 49.)

Baş : بسم‌الله‌الرّحمن‌الرّحیم یقول‌الله تعالی من ذکرنی فی ماله ذکرته فی مالی . . . *(18. b)*

Son ve ketebe : هر چیزی که بوذ یا حق بوذ یا باطل جوازباطل جستی بحق رسیذی النّاس فی ثلثة اصحاب‌الجحیم واصحاب‌الجنة واصحاب‌الاعراف والله اعلم بالصّواب تمت نسخ هذا الکتاب (böyle) من نسخة صحیحة معتمد علیها بعون‌الله وتوفیقه کتبه العبد الضعیف المحتاج الی رحمة‌الله تعالی ارغون بن ایدمر بن عبدالله المولوی فی‌التاریخ الخامس محرم سنة سبع وثمانین وستمایه حمداً لله ومصلیاً علی نبیه وسلم *(54. b)*

(Ma'ārif, mecmûanın 18. b - 54. b yapraklarında. Yazı aynı. Âyetler, hadisler, beyitler, "قوله تعالی" gibi sözler surhla yazılmış. Üslûp ve edâ, baştaki tefsîre tamâmiyle uymada. Birinci risaleyi öne alarak Ma'ārif'le bir arada, "Ma'ārif. Macmū'a-i

mawā'iẓ u kelimāt-i Sayyid Burhānaddīn-i Muḥaḳḳiḳ-ı Tirmizī be hemrāh-ı Tafsīr-i Sūra-i Muḥammad va Fatḥ" adiyle 1339 Şemsī hicrīde Badī'az-zamān Fīrūzan-far, açılama v.s. ile bastırmıştır *(İran Maârif V. Tehran - 1380 H.)*. Eserin basımında bu nüsha esas tutulmuş; Nst. Selim Ağa K. de 567 No. da kayıtlı nüshadan da faydalanılmıştır. Ancak Mawlānā Müzesinde, teşhirde bulunan 79 No. da *(eski 145)* kayıtlı mecmûadaki nüshanın fotoğrafyaları, kitap basıldıktan sonra eline geçtiği için bu nüshadan istifâde edememiştir. 79. No.daki nüsha, bu nüshaya nazaran muahhar olmakla berâber yazan, bu nüshadan başka tam bir nüshayı görmüş, hattâ eline bizzât S. Burhānaddīn'in elyazıları da geçmiştir. "Maḳālāt" adı verilen ve mecmûanın 110. b - 154. b yapraklarını kaplıyan nüsha, 116. a ya kadar bu "Ma'ārif"i de ihtivâ etmektedir. 79 No. ya b.

III. دعای سرخه‌باد ، حرز قلنسوه ، بازوبند امیرالمؤمنین علی ve peygamberler arasındaki yıllar *(Ayrı, fakat gene o devre âid bir yazıyle. 55. a - 56. b)*.

IV. ? : Bir Hadîs kitabı. Farsça. Hadîsler arapça ve sülüsle yazılmış. Tercemeler farsça ve nesih. Sondaki «د»ların bâzıları noktalı. Yazı Selçuk neshi olmakla beraber muahhar bir devre âit. «ح» ve «ع»larla «ن»ların çanakları biraz daha yuvarlanarak Selçuk karakterinden ayrılmaya başlamış. Kâğıt kalın, az âharlı. Bu kitap, bizçe VII. asrı geçer. Fakat mürekkebi, ilk kitaplardan daha kötü olduğundan daha fazla solmuş. Başı ve sonu yok. 93 hadisi muhtevî. 88. a da, sonda, «الباب الثالث» dendiğine göre, bu kitabın baş ve son tarafından bir hayli eksiği var. Kitabın büyük olduğu anlaşılıyor. 70. a, 71. a, 88. a, 89. b, 90. a, 93. a, 94. b ve 95. a daki hâşiyeler metne âit. 90. b nin kenarına yazılan yazı, metni tavzîh için yazılmış. 95. b de kenarda bir rubâînin ilk beyti olan şu beyit yazılı :

گر تو بسر راه خرد و ارسی با درد بمیری بدوای نرسی

Baş : سافروا تصحّوا وتغتنمو (böyle) سفر کنید تانّ شوید وغنیمت یابید . . .
(57. a)

Son : گفته اند بقضا رضا داذن بندگی است وخشنوذی حق طلب کردن خذمت . . .
(Üç kelime silinmiş, okunamıyor)
(97. b)

Cilt 436

2119

بهاالدّین محمّد ولد (سلطان العلماء)

Bahā'addīn Muḥammad Valad (Sulṭān'al-'ulamā'):

Ma'ārif

(معارف)

I. c

Farsça

Cilt eb'âdı : 19.6 × 12.2
Yazı eb'âdı : 15 × 8.4

Yumuşak koyu kahverengi meşin ciltli. 1. a da 'Abdalḥalīm Ç. nin *(1090 H. 1679)*, oğlu II. Bostan Ç. nin *(1117 H. 1705)* ve onun oğlu Ṣadraddīn Ç. nin *(1123 H. 1711)* târihsiz temellük kayıtları var. Yenikapı Mevlevî-hânesi şeyhi Nāṣir 'Abdalbāḳī Dada'nin de *(1237 H. 1821)* mührü mevcut. Sondan eksiği var. B. F. basımında, 69. faslın başlarında bitiyor *(s. 102, satır. 14. چه خبر)*. 88 yap. Her s. de 14 satır var. Yazı nesih. Sahîfe kenarları, tek surh cetvelli. Âyetler, hadîsler ve fasıl sonlarındaki «والله اعلم»ler surhla yazılmış. Çoğu cümle sonlarında bulunan noktalar da surhla. Kâğıt, kalın, aharlı ve filigsamlı. Hicrî IX. yüzyılın sonlarına, belki de X. yüzyılın ilk senelerine âit *(XV - XVI)*. 89. yap. ta üç rubâî, bir kıt'a, bir de Hz. 'Alī'ye âit arapca kıt'a ve Şam'da bulunduğu, matla' beyit olan

لنا فی دمشق الشّام قولهم لهم وفا
وهم صفوة الاقوام فی العجم والعرب

beytinden anlaşılan bir zâtın 13 beyitlik arapca ve Mevlevîleri medheden şiiri var. Arab olduğu, yahut arapçayı ehl-i lisandan belledîği şiirinden anlaşılan bu şâirin şiirinin başında «شیخ ایّوب» kaydı var. Osmanlı Müellifleri'nde 1071 de, Medîne'de vefât eden bir Ayyūb-ı Ḫalvatī var *(I, s. 27 - 28)*. Belki şâir bu zattır. Bu yazılar sonradan ve güzel bir ta'lıykle yazılmıştır.

الحمدلله . . . اهدنا الصّراط المستقیم گفتم ای الله هر جزو مرا . . .
(1. b)

ودر روح وراحت اصحاب مشروح الصّدر نظر می کن خاك راچه خبر والله اعلم

(88. b)

Cilt 437

2120

مجموعه

Macmu'a

Cilt eb'âdı : 17 × 10.5
Yazı eb'âdı : 12.8 × 6.4

Üstü kırmızı kadife, kenarları altın dallarla ve zencirekle bezenmiş mıklapsız cilt. Yaprakların ciltten görünen yerleri de altın yaldızlı ve yaprak motifleriyle müzeyyen. Kâğıdı çok güzel aharlanmış ve mıstarlanmış. Cildin kapak kâğıtları zer-efşan. İlk s. de rokoko tarzı tezhib içinde yeşil destarlı Mevlevî sikkesi resmi var. S. kenarları siyah çizgilerle ve içi altın cetvelle çerçeveli. 181 yap. Her s. de 23 satır var. 67. b de Sulṭān'al-'ulamā'nın Ma'ārif'i bitiyor. 69. b de aynı tarzda tezhible Ma'ārif'-i Sulṭān Valad başlıyor ve 181. b de sona eriyor. Yazı ta'lıyk.

1. Sulṭān'al-'ulamā'nın Ma'ārifi'nin başı :

بسم‌الله . . . اهدناالصراط المستقیم گفتم ای‌الله . . . *(1. b)*

Son ve ketebe: و محروی بی ادبرا دهند والله اعلم بالصواب والیه المرجع والمآب
اتمام یافت بقلم شکسته رقم فقیر احمد حامد المشتهر بنظیف زاده محبّ
مولوی در اواخر شعبان المعظّم از شهور سنة خمسة عشر و مأتین والف
(67. b)

II. *Sulṭān Valad'in M. nin başı :*

بسم . . . ا نبیا واولیا هر یکی معجزه وکراماتی . . . *(69. b)*

Son ve ketebe : هر چندکه شاخها همه جنبانند ❋ جنبیدن هر شاخ ز اصلی دیگراست
اتمام یافت بقلم شکسته رقم محبّ مولوی فقیر احمد حامد المشتهر بنظیف
زاده در غرهٔ رجب‌الفرد از شهور سنه خمس عشر و مأتین والف از هجره
(181. b)

(Sultan'al-ulemâ'nın Ma'ārifi'ni daha sonra yazdığı halde ciltte hürmeten evvele alınmış.)

Cilt 438

2121

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 17 × 11
Yazı eb'âdı : Muhtelif

Âdî ciltli, yazı ta'lıyk. Her risalenin yazısı ayrı hattatlar tarafından yazılmış. Mec. da 849 H. de yazılmış yazılar bulunduğu gibi daha muahhar devirlere âit yazılar da var. IX. - XI. yüzyıllarda *(XV - XVII)* tertib edildiği anlaşılıyor.

I. سید عزّالدّین آملی Sayyid 'İzzaddīn-ı Āmulī : « من سؤالات جلال‌الدّین و قدسنالله بسرّه جواب عزّالدّین آملی . . . » Min su'ālāti Calāladdin Cawābu 'Izzaddīn Āmulī. Farsça.

Baş : گوه اندر پنبه‌دانی یافتم دانی که چیست
بحر اندر سرمه‌دانی یافتم دانی که چیست
(1. b)

Son : سیّد عزّت جواب شعر مولانا جلال
این کلام از بی زبان و بی‌دهان دانم که چیست
(4. b)

(1. b deki matla'la başlıyan ve hem edâ, hem müeddâ bakımından Mevlânâ'nın şi'ri olmasına ihtimâl bulunmıyan bu nazım, eski ve doğru Dîvân-ı Kebîr'lerin hiçbirinde yoktur. 'İzzaddīn-i Amuli, 904 te; 1498; Mazandırân'ın Sārī şehrinde vefât etmiştir. "Şarḥu Nahc'al-Balāga"sı ve "Ḥusayniyya" adlı bir risâlesi vardır. Rayhâna; I, s. 30.)

II. شرح کلمهٔ شهادت Şarh-i Kalima-'i şahādat. Farsça.

Baş : زهی لوا وعلم لااله الاّ الله
که زد بر اوج قدم لااله‌الاّ الله
(4. b)

Son : دلم طواف بتبریز می‌کند محرم دران حریم حرم لااله‌الاّ الله

(aynı. Bu şiir de eski ve doğru divanlarda yoktur.)

III. سلطان سلیم عتیق Sulṭan Salīm-i 'Atīḳ *(Yavuz. Saltanatı 918 - 926 H. 1512 - 1520)* : 7 farsça gazel.

Baş : ای برافراشته ذاتت علم بالایی سایهٔ از علمت نه فلك والایی
(5. a)

Son : سلیم از دیده چندین لعل ایثار رهش کردم
هنوزم گوهر و یاقوت از دامان نشد آخر
(6. b)

(Salîm'in, İmperator Wilhelm tarafından Berlin'de, 1904 te bastırılan, II. Sultan Abdülhamîd'e bir cemile olarak takdim edilen ve Berlin Üniv. Elsine-i Şarkıyye muallimi Paul Horen tarafından hazırlanan ta'lıykle yazılmış ve kenarları müzehheb, basma divanda ilk şiir 2. şiirdir; s. 5; son şiir de 146. şiirdir; s. 62.)

IV. هذا آية من الانجيل فى صدق حضرت محمّد عليه‌السّلام Hāza āyatun mi'al-İncîl fî ṣıdḳı Ḥaḍrati Muḥammad 'alayhissalām.

Baş : آبتون . . .
(7. a)

Son : بُسْتِ بِيِسْ بو دنيا امى اولا او دنيا امى اولا
(aynı)

V. سيد يحيى شروانى Sayyid Yaḥyā Şirvānî : كشف القلوب Kaşf'al-ḳulūb. Farsça. Kitap, sâliklerin dileği üzerine "ma'rifet-ı akl, ma'rifet-i dil, ma'rifet-i rûh, ma'rifet-i nefs" olmak üzere 4 *baba ayrılmak sûretiyle* «امير اعدل اعظم اكرم خلاصة السّلاطين فى العالم المؤيّد الملك المنّان سمّى خليل الرّحمن سلطان بن سلطان امير خليل الله خلّد الله تعالى سرادق عظمته وجلاله» adına yazılmıştır *(9. a - b)*. Osmanlı Müellifleri, S. Yahyā'nın vefâtını 862 olarak kaydediyor *(1457 - 1458)*: fakat vefâtına «جانشين جنّت» terkîbinin de târîh düştüğünü ilâve ediyor. Bu terbîb, 867 eder *(b. I. s. 197)*. Asâmi'l-Mu'allifîn, 869 da *(1464 - 1465)* vefât ettiğini, 867 de vefât ettiği de söylendiğini bildiriyor *(II, s. 528)*. Sultan Halîl, Şirvanşahlardan olup 812 - 862 de *1409 - 1457)* hüküm sürmüştür *(Düvel-i İslâmiyye; s. 246)*. Kaşf'al-ḳulūb'un 820 H. de yazılmış bir nüshası, İst. Üniv. K. Farsça yaz. arasında, 954 No. da kayıtlı mecmûadadır ve mec. nın ilk risâlesidir *(1. b - 12. b)*.

Baş : بسم . . . سپاس وستايش بى حدّ وقياس مر آن پادشاهى را كه . . .
(7. b)

Son : محمّد مصطفى صلّى الله عليه وسلّم چنين خبر مى
(18. b)

(15 b den sonra arada noksan var. II. bâb 13. b de başlıyor. İst. Üniv. nüshasına göre. bu nüshanın sonu, 11. b de 11. satırın sonunda bitmektedir; böylece, aynı s. den 8 satır ve 12: s. ile 12. b den 9 satır ekdiktir.)

VI. ؟ : مفتاح الاسرار Miftāḥ'al-asrār. Farsça. Sonu yok.

Baş : الحمدلله الاوّل ليس لاوّليته ابتداء . . . .
(19. b)

Son : در حضور خود حاضر بيند واگر شخص
(29. b)

(Müellif, kitabının adını مفتاح الاسرار *diye anıyor (19. b). Kendi adı yok. 26. b den sonra 27. b başlıyor; araya 'Işmat-ı Buḫārî'nin bir gazeli ve başka bir risâle girmiş. Kaşf zeylinde, 901 de (1495) vefât eden Moltanlı Samâ'addîn b. Calâladdîn'as-Suhravardî'nin bu adda bir eseri anılmaktadır* (II, s. 528). *Rayhâna'da, bu kitabın Samâ'addîn'in olduğunu ve aynı yılda vefât ettiğini bildiyior* (II, s. 221).

VII. ؟ : رسالة الغوثيّه Risālat'al-Gawṭiyya. Arapça.

Baş : بسم الله الرّحمن الرّحيم الحمدلله كاشف الغمّه والصّلوة على نبيّه خير البريّه قال الغوث الاعظم المستوحش عن الغير المستأنس بالله قال يا غوث الاعظم قلت لبيك . . .
(31. b)

Son ve ketebe : وكمال المعراج مازاغ البصر وماطغى يا غوث لاصلوة لمن لا معراج عنده يا غوث المحروم من الصّلوة هو المحروم من المعراج عندى تم الرسالة الغوثية بتاييد نور القدسيه والحمدلله ربّ العالمين وصلّى الله على خير خلقه محمّد وآله اجمعين فى تاريخ سنه ٨٤٩
(34. b)

(Bu risâle, 561 H. de (1165 - 1166) Bağdâd'da vefât eden 'Abdal-Ḳādir-i Giylānî'ye atfedildiği gibi 638 de (1240) *Şam'da vefât eden İbni 'Arabî'yz atfedenler de vardır. Müellif, kendisine Allah tarafından «يا غوث الاعظم» diye kitâb edildiğini söyler ve cümlelere, «قال ، قلتُ» diye başlar. Vahdet-i Vücûdu anlatan bir risâledir (b. Kaşf. II, s. 879). İst. da, Eyyub'da, Şayh Murâd-ı Nakş-bandî dergâhı ve Dār'al-Maṭnawî'si şeyhi ve Maṭnawî-ḫıvânı olup 1284 H. de* (1867) *vefât eden Ra'îs'al-Ḳurrā' Şayḫ Fayḍ-Allāh'ın oğlu 'Abdallaṭîf tarafından türkçeye terceme edilmiş ve bu terc. 1260 H. de İst. Mat. Amire'de basılmıştır. Son Malâmî'lerden olup 1319 H. de* (1901) *Selânik'te vefât eden Fâik Muhammad tarafından da şerhedilmiştir (Osmanlı M. I, s. 143). 1341 de* (1923) *vefât eden Sayyid 'Abd'al-Ḳādir-i Balḫî'nin oğku Sayyid Aḥmad Muḫtār tarafından da* (1352 H. 1933) *türkçe şerhedilmiştir. Bu şerhin, kendi elyazılarıyla olan bir nüshasının mikrofilmi Ankara'da Milli Kütüphâne'dedir. Dr. Hasan Reşad tarafından da ingilizçeye çevrilmiş, Bombay'da, 1357 H. de; 1938; bastırılmıştır; metin arap harfleriyledir, ALHISAZ P. PRESS; Nakhuda Mohalla. 3. İlhamat-e Qadrıah.)*

VIII. ؟ : فصول Fuṣūl. Arapça.

Baş : بسم . . . امّابعد فهذه الرّسالة الشّريفة فى علوم الحقايق والحكم من الدّقايق . . .
(35. a)

Son : وان يرتفع واحد من الاعداد فلا يستحقّ الحقايق من الاعداد وفقر معنى الحقيق عليها عليها (böyle) والله اعلم بالصّواب تم الرّسالة الشّريفة المسمّى بالفصول والحمدلله ربّ العالمين
(38. a)

(Son yap. yeni bir yazıyle yazılıp risâle tamamlanmış. Risâle sâhibi, tarîkatte oğlu ve irâdette sözünün bebeği ve ışığı olan birisi için yazdığını söylüyor. Yedi fasıldan meydana gelmiş tasavvufî bir risâledir.)

IX. Farsça bir risâle. Başı yok. Dört şeyin dört şeye muhtâc olduğu hakkında Bukrat, Nûşirevan, Şakıyk-ı Balhî, Ma'mûn v.s. nin ve beş şeyin beş şeye ihtiyâcı giderdiği hakkında gene bâzı kişilerin sözleri.

Baş : نتوان کرد مگر بچهار چیز . . . *(40. a)*

Son : و پرهیز کردن سرّهمه دواهاست والله اعلم . . . *(44. a)*

X. Kamerin, bulunduğu menzillere göre yapılması gereken işlere dâir farsç bir risâle. Sonu eksik.

Baş : باب در منازل قمر درین باب هیچ علمی نیست بزرگوارتر . . . *(44. b)*

Son : و اگر وقت خویش نبود ان دوستی *(45. b)*

Cilt 439

2122

بهاألدّین محمّد ولد (سلطان)

Bahā'addin Muḥammad Valad (Sulṭān):

İbtidā-nāma, Rabāb-nāma, İntihā-nāma

(ابتدانامه ، ربابنامه ، انتهانامه)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 24.8 × 17.5

Yazı eb'âdı : 19.8 × 12.6

Tâmir görmüş, mıklaplı, ortası şemseli koyu kırmızı Osmanlı cildi. İlk mesnevî 1. b - 118. a da, ikincisi 118. a - 221. a da, üçüncüsü de 221. a - 312. b dedir. 221 yap. Her s. de, dört sütûn üzerinde 23 satır var. Yazı nesih. S. kenarları ve sütun ortaları tek lâcüverd çizgiyle çevrili. Başlıklar surhla yazılmış. Her üç mesnevînin de dibâceleri var. Yazanın adı, yazılış yeri ve târihi belli olmadığı gibi bir temellük kaydına da rastlanmıyor. Kâğıdı filigranlı, aharlı halın. Yazıda hicrî VIII. yüzyılın hattâ IX. yüzyılın ilk senelerinin karakteri var. İbtidā-nāma'da, « . . . دربیان مرید شدن سید برهان‌الدین محقق رضی‌الله عنه مولانا بهاألدین محمد را » surhunda,

لقبش بُد بهاءدین ولد عاشقانش گذشته از حد وعد

beytinden sonra *(53. b, satırt. 4)*, muahhar nüshalarda görülen ve Sulṭān'al-'ulamā'yı I. halifenin soyundan göstermek gayretini güden iki uydurma beyit, eski ve doğru nüshalarda olmadığı gibi bu nüshada da yok; hattâ bâzı nüshalarda olduğu gibi sonradan kenara da yazılmamış. Bâzı s. lerde, unutulan beyitler, aynı yaziyle kenarlara yazılmış ve onlar da lâcüverd cetvel içine alınmış; cetvel içine alınmıyanları da var. Kenarlara, ayrı bir yazıyle bâzı kelimelerin îzahları yazılmış.

İbtidā-nāma'nın dibâcesinin başı :

بسم . . . سبب انشاء مثنویْ ولدی دربیان اسرار احدی ان بود که . . . *(1. b)*

İlk surhun başı : دربیان انك حق تعالی از همه مخلوقات و موجودات ظاهر ترست . . . *(2. a)*

Metnin başı : ابتدا می کنم بنام خدا موجد عالم فنا و بقا *(2. a)*

Son : نه نوازش کنم دگر نه عتاب لب ببندم جو شد تمام کتاب

(Sulṭan Valad, bu eserini, sonlardaki,

مطلع این بیان جانفزا بود در ششصد ونود یارا
گفته شد اوّل ربیع اوّل گر فزون کشت این مگو طوّل
مقطعش هم شد ست ای فاخر چارمین مه جمادی‌الاخر

beyitlerinden anlaşıldığı gibi 690 rabîulevvelinin ilk günü başlayıp aynı yılın cumâdelâhırasının dördüncü günü bitirmiştir; 1291; 117. b. Dibâcede de 690 rabîulevvelinin ilk günü başlandığını kaydeder (2. a).

Rabāb-nāma'nın Dibacesinin başı :

سبب تألیف این مثنویْ معنوی و اسرار پرانوار ان بود که ... *(118. a)*

İlk surhun başı :

بسم . . . دربیان انك جملهٔ اشیا از ذرّات زمین وآسمان . . . *(118. b)*

Metnin başı :

بشنوید از ناله وبانك رباب شکنهای عشق در هر گونه باب *(aynı)*

Son : شد تمام از داد دارا این کتاب بس کنم والله اعلم بالصواب *(221. a)*

(Dîvân-ı Türkî-i Sultan Veled'de bu kitaba 700 yılı şa'bânının ilk günü başlandığı, o yılın zilhiccesinde bitirildiği; 1292; kayıtlıdır; İst. - 1341, s. 94. No. 2134 e b.)

İntihā-nāma'nın Dibâcesinin b. .....

بسم . . . حق سبحانه و تعالی اساس قرآن مجید را که کلام اوست برین ترتیب نهاد که . . . *(221. a)*

İlk surhun başı :

بسم . . . دربیان انك اولیای واصل . . .

(221. b)

Metnin başı :

نکتهای نادر پرداز راز　　میکنم بانام حق اغاز باز

(aynı)

Son : شد سوم دفتر بفضل حق تمام　　تا رسد رهرو بمنزل والسلام

(312. b)

(Mevlânâ'dan sonra Mevlevîlik'e b. s. 47 - 51.)

Cilt 440

2123

بهاألدین محمّد ولد (سلطان)

Bahâ'addin Muḥ. Valad (Sulṭān):

İntihā-nāma

(انتهانامه)

Farsça

Cilt eb'âdı : 24 × 16
Yazı eb'âdı : 19.2 × 11.3

Ortası şemseli, kenar cetvelleri solmuş, tâmir görmüş mıklaplı Osmanlı cildi. 217 yap. Her s. de 23 satır ve her satırda bir beyit var. Kenarlar ve mısra'araları ikişer surh cetvelle çevrilmiş. Başlıklar surhla. Bâzı sahâfelerde aynı yazıyle kenarlara, unutulan beyitler yazılıp « صح » işâretiyle işâretlenmiş. İlk yap. ta, üstte, cetvelin dışında surhla ve ta'lıyk yazıyle « وقف جماعتخانهٔ مولویان » yazısı var. Bundan sonraki üç satır kazınmış; bu kazıntı yerinden sonra Konya Müftisi Mahmûd b. Muḥammad'in, vâkıfın vakfını tasdıyk imzâsı bulunduğundan bu silinen satırların, vakfeden kişinin adını muhtevî vakıf yazısı olduğu anlaşılıyor. Kâğıt âharlı filigramsız ve kalın. Yazı Selçuk neski. Sahîfelerin kenarlarında, üstte, yer yer vakıf olduğu kayıtlı. Sonundaki « وقف جماعتخانهٔ درویشان حضرت مولانا » yazısının altında da kazıntı var. Bu nüshanın son kısmı, öbür nüshalara *uymuyor. 214 b de 7. beyitten sonra 31 beyit eksik. Son surh olan* « دربیان انك ترك دنیا معنویست نه این صورت ظاهر که . . . » surhu da yok. İki surhun beyitleri birbirine karışmış. Sonda,

زین دعا بهتر نباشد خود دعا　　جون شود مقبول باشد ان عطا

beytinin ikinci mısra'ı « جون شوند مقبول یابند ان عطا » tarzında. Son beyit olan,

شد سوم دفتر بفضل حق تمام　　تا رود رهرو درین ره والسلام

beyti de,

شد کتاب ثالث ماخوش ختام　　کار میکن بعد ازین تم الکلام

şeklinde. Bu beyitten sonra,

آخر ذی‌القعدهٔ شد سنه اندر ثمان　　سبعمایه ازکه هجرت بدان
تا بماند یادگار اندر جهان　　این فواید برکهان وبر مهان

جملگان جویان شوند اندر جهان
جود حق را دایما روز وشبان

beyitleri ilâve edilmiş. I. beytin ilk mısra'ında vezin de bozuk; II. mısra'da da sıklet-i vezin var. Nüsha, hicrî VIII. yüzyılın sonlarına, hattâ IX. yüzyılın ilk yarısına âit *(XIV - XV)*. Dibâce aynı.

Metin b : نکتهای نادر پرداز راز　　میکنم بانام حق اغاز باز
(1. b)

Son : جود حق را دایما روز وشبان　　جملکان جویان شوند اندرجهان
(217. b)

Cilt 441

2124

بهاألدّین محمّد ولد (سلطان)

Bahâ'addin Muḥ. V (Sulṭān):

İntihā-nāma

(انتهانامه)

Farsça

Ciit eb'âdı : 23.6 × 16.5
Yazı eb'âdı : 19.7 × 11.3

Sırtı ve kenarları meşin, mıklaplı mukavva cilt. İlk üç yaprağı kesilerek yeni bir kâğıda yapıştırılmış, bundan sonraki yaprakların kenarlarında ve bilhâssa dipleri*nde tâmirler yapılmış*. 20. ve 21 yapraklar, yeni bir yazıyle yazılıp nüsha tamam lanmış. Bâzı yaprakları nem yüzüneden bozulmuş. 163 yap. Her s. de 24 satır var. Dibâce aynı.

Baş : نکتهای نادر پرداز باز　　میکنم بانام حق آغاز باز
(2. b)

Son ve ketebe : شد سوم دفتر بفضل حق تمام تا روذره‌رو درین ره والسلام

تم‌الکتاب المثنوی‌المعنوی الولدالهادی الی صراط مستقیم علی یدالعبد الضعیف الی رحمة ربه‌اللطیف . . . المولوی‌القونیوی احسن‌الله خاتمته فی اوائل محرّم‌المکرّم سنه ثمان وخمسین وسبع مائه

(Ketebede noktalı yerde hattâtın adı yazılıymış. « عثمان بن عفان » adlı biri, burayı kazıyıp, şerefi kendisine aktarmak için kendi adını ve babasının adını yazmış.)

Cilt 442

2125

بهاألدّین محمّد ولد (سلطان)

B. Muḥ. Valad (Sulṭn) :

Rabāb-nāma

(ربابنامه)

Farsça

Cilt eb'âdı : 22.7 × 15
Yazı eb'âdı : 17.3 × 11.5

Kenarı zencîrekli, ortası şemseli, mıklabı komuş harap cilt. 199 yap. Her s. de 21 satır var. Yapraklara Abcad harfleri, surhla numara konmuş. 183. yaprak-tan sonadek X - XI. asra âit sandığımız *(XVI - XVII)* bir yazı var. Bu sûretle sonu noksan olan kitap tamamlanmış. Yazı Selçuk neshi. 202. b de, « لولده مدّ الله ظلّه وبرکته » başlığıyle Sultan Veled'in bir şiiri ve iki rubâî yazılı. Dibâcede, Mes-nevî'den alınan ilk beyit, « بشنو از نی چون شکایت می‌کند » tarzında olmakla berâ-ber arzettiğimiz kayıt da gösteriyor ki bu nüsha, Sultan Veled'in sağlığında, yâni 712 H. den *(1312)* önce istinsâh edilmiştir. Başlıklar surhla yazılmıştır.

Baş : بشنوید از ناله وبانك رباب نکتهای عشق در هر گونه باب
(İlk yap. b)

Son : شد تمام از داد داور این کتاب بس کنم والله اعلم بالصّواب
(199. b)

Cilt 443

2126

بهاألدّین محمّد ولد (سلطان)

B. Muḥ. Valad (Sulṭān) :

Rabāb-nāma

(ربابنامه)

Farsça

Cilt eb'âdı : 24.2 × 15.5
Yazı eb'âdı : 17.5 × 12.1

Üstü ebrî kaplı, yanları ve sırtı kırmızı meşin, mıklaplı mukavva cilt. 272 yap. Her s. de 17 satır var. Dibâce, iki satırı surhla, iki satırı siyah mürekkeple yazılmış. 3. a da Ḥâcî Muṣṭafâ b Ḥâcî Sulaymân tarafından 947 ramazanında, Maḥmûd Dada b. Uvays Dada adına vakfedildiği yazılı. Birinci sahîfedeki vakfiyede, Maḥ-mûd Dada, « فخرالمشایخ والسّالکین و ذخرالاتقیاء والعارفین » diye övülmektedir. Maḥ-mûd Dada, Türbenin kıble tarafında Koyunoğlu Müzesine giden yolun köşesinde, Topraklık mahallesinde, Bulgurhâne denen bir bahçenin içinde medfundur. Kı-tâbesi şudur :

سلطان العارفین — برهان الواصلین — محمود بن اویس دده — سنه خمس وستین وتسعمایه

Yanında اینلی دده *isminde bir zât yatmaktadır.*

Baş : بشنوید از ناله و بانك رباب نکتهای عشق در هر گونه باب
(5. a)

Son ve ketebe : شد تمام از داد داذار این کتاب بس کنم والله اعلم بالصواب

تم‌الکتاب بعون‌الله الملك‌الوهّاب یوم‌الخمیس العاشر من شهر رجب‌الاصمّ لحجّه اثنی واربعین وسبعمائه علی یدالعبدالضعیف المحتاج الی رحمةالله تعالی عیسی بن یواش‌المولوی
(272. a)

(Ketebeden, hattâtın, Mevlânâ dervişlerinden olduğu anlaşılmaktadır.)

Cilt 444

2127

بهاألدّين محمّد ولد (سلطان)

Bahā'addin Muḥ Valad (Sulṭā):

İntihā-nāma

(انتهانامه)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 24.5 × 16.3
Yazı eb'âdı : 18 × 12

Sırtı ve kenarları meşin, üstü ebrî kaplı mıklaplı mukavva cilt. 218 yap. Her s. de 19 satır var. Yazı Selçuk neshi. Dîbâce ve bütün başlıklar surhla.

Dîbacenin b. : بسم‌الله . . . حق سبحانه وتعالی اساس قرآن مجید را کی کلام اوست برین ترتیب نهادکی موعظه و نصیحت را . . . *(3. b)*

Metnin b. : بسم‌الله . . . دربیان انك اولیای واصل . . .
می‌کنم بانام حق آغاز باز نکتهای نادر پر راز باز
(4. b)

Son ve ketebe : شد سوم دفتر بفضل حق تمام تا روذ ره‌رو درین ره والسلام

تم المثنوی المعنوی الولدی الهادی الی صراط السّوی الابدی فی آخر شهر رمضان المبارك یوم عرفه سنه احدی وثلثین وسبعمایه والحمدلله . . . کتبه العبد الضعیف الفقیر المحتاج الی رحمة ربّه اللطیف الخبیر اسحق بن خضر بن محمد الحموی المولوی احسن الله عواقبه

توفی حضرت سلطان الولد قـ (قدس سره) لیلة یوم السبت العاشر من شهر رجب سنة اثنی عشر وسبعمایة

(Bu s. de, bu kaydın altında iki satırlık bir kayıt varmış; kazınmış. Yalnız « سنه ست و » sözüyle « من الهجرة النبویه » okunabiliyor. Hattât, ketebeye nazaran Mevlânâ mensuplarındandır.)

Cilt 445

2128

بهاألدّين محمّد ولد (سلطان)

B. Muḥ. Valad (Sulṭān):

(ابتدانامه ، ربابنامه ، انتهانامه)

İbtidā-nāma, Rabāb-nāma, İntihā-nāma

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 23.3 × 17.5
Yazı eb'âdı : 19.2 × 10.9

Âdi yeni ciltli. 356 yap. Her s. de 25 satır var. Yazı okunaklı ve nesta'lıka çalar bir yazı. Dîbâcelerde adlar, târihler, bâzı satırlar surhla yazılmış. İbtidâ-nâma'da, ortada iki sütun, kenarda bir sütun olmak üzere yazı eb'âdı 19 × 12. Mısra'ların ortaları, kenar sütûnun yanları birer surh cetvelle vçevrili. İlk mesnevî 1. b - 136. b *de. Rabāb-nāma 137. a da aynı tarzda başlıyor; 192. b de, kenar sütunda bitiyor.* 193. a - 242. b de dörder sütun var. 243. a dan sona *(247. a)* kadar, baştaki gibi ortada birinci beyit, kenarlarda tek satır üzerine birer mısra' ve böylece üç sütun var. İntihâ-nâma, 248. a da başlamakta. Kenarlarda birer sütun olmak üzere sahîfede üç sütun mevcut. Son s. de *(356. b)*, yanda sütun yok. Başta, biri silinmiş olarak üç temellük kaydı var. Muahhar bir nüshadan yazıldığı, « دربیان مرید شدن سیّد برهان‌الدّین محقّق . . . . » surhundaki, doğru ve eski nüshalarda bulunmıyan

جمله اجداد او شیوخ کبار همه در علم و در عمل مختار
اصل اودر نسب ابوبکری زان چو صدّیق داشت او صدری

beyitlerinin bulunmasiyle anlaşılıyor *(62. b. Kenarda, satır. 5 - 8)*. Dîbâcler aynı.

İb. başı : ابتدا میکنم بنام خدا موجد عالم فنا وبقا
(1. b)

Sonu ve ketebesi : نه نوازش کنم دگر نه عتاب لب ببندم چوشد تمام کتاب هر که خواند . . .

قدوقع الفراغ من تسوید هذه النسخة الشریفة المکتوبة علی ید . . . درویش علی المولوی کریچی . . .
(136. b)

Rebâb. başı : بشنوید از نالهٔ بانك رباب نکتهای عشق در هر گونه باب
(137. a)

Sonu : شد تمام از داد دادار این کتاب
پس (böyle) کنم والله اعلم بالصواب

(247. a. Kâtib, dibâcede «مثنوی» yi de «مسنوی» tarzında yazmıştır. 137. a)

İntihâ. başı : نکتهای نادر پر راز باز میکنم بانام حق اغاز باز
(248. b)

Son ve ketebe : شد سوم دفتر بفضل حق تمام تا رود رهرو درین ره والسلام
تمت کتابة هذه الاسرارالرّبّانی . . . علی یدالعبد . . . کورکجی
درویش علی‌المولوی فی مولوی‌خانهٔ حلب . . . *(356. b)*

(Halep Mevlevî-hânesi, Dîvâna Muḥammad Ç. nin himmetiyle kurulduğundan bu nushanın X. asırdan; XVI. M; sonra istinsâh edildiği muhakkaktır. Yazısına ve kâğdının ince filigramlı Venedik kaâğdı olmasına nazaran hicrî XI. yüzyılın sonlarına; XVII. M; âittir. Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik; s. 121.)

2129

بهاألدّين محمّد ولد (سلطان)

B. Muḥ. Valad (Sulṭān):

İbtidā-nāma

(ابتدانامه)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 23.2 × 15.5
Yazı eb'âdı : 18 × 11.7

Kenarı düz cetvelli, ortası şemseli, mıklaplı meşin ve koyu kahverengi Osmanlı cildi. 254 yap. Sahîfe kenarlarında cetvel yok. Her s. de 19 satır var. Dibâce surhla, içindeki iki beyit siyah mürekkeple yazılmış. 4. a da, alt tarafta, ولدالمولوی القراحصاری vakfı olduğu yazılı. Başlıklar surhla; dibâcede olduğu gibi yazılmış. 219. a, 236. b ve 243. a da olduğu gibi bâzı s. lerde; kenara ve gene devrinin yazısıyla, müshada mevcûd olmıyan beyitler kaydedilmiş; böyle olduğu hâlde, «. . . دربیان مرشد شدن سید برهان‌الدین محقق» surhunda, sonradan uydurulup eklenen düzme iki beyit yok ve metin,

لقبش بُد بهاء دین ولـد عاشقانش گذشته از حد وعد
مثل او کس نبود در فتوی از فرشته گذشته در تقوی

tarzında *(117. b)*. Yazı tamâmiyle Selçuk yazısı. Son yaprak olan 254. a'nın sonunda, gene «. . . اخی شاه ولـدالمولوی القراحصـاری» nin, «المرحوم المغفور محمـد بن صدرالدّین» *rûhu için vakfettiği* kayıtlı. 256 yap. olarak mukayyet. Herhâlde baştan iki yaprak kopmuş 254. b de Mawlânâ'nın 8 rubâisi, gene o devrin yazısıyle yazılmış. *Nūsha, VIII. asr-ı hicrînin (XIV)* bütün özelliklerini taşımakta.

Baş : بسم‌الله . . . سبب انشای مثنوی ولدی دربیان اسه ار احدی . . .
(1. b)

Metin : دربیان انك حق تعالی . . . .
ابتدا می‌کنم بنام خدا موجد عالم فنا وبقا
(4. b)

Son : نه نوازش‌کنم دگر نه عتاب لب ببندم چو شد تمام کتاب
(254. a)

Cilt 447

2130

بهاألدّين محمّد ولد (سلطان)

B. Muh. Valad (Sulṭān):

İbtidā-nāma

(ابتدانامه)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 24.5 × 15.5
Yazı eb'âdı : 18.8 × 8.6

Üstü musattah altın yaldızla yapılmış, kenarları hafif gömme zencirekli, yukardan birbirini kat'eden yedi, yandan üç murabba' tezyînatlı, mıklaplı, mıklabında da murabba'lar bulunan kırmızı cilt. 218 yap. Her s. de 23 satır var. 2. b de güzelce bir tezhîb mevcut. Dibâcede beyitler surhla yazılmış. Diğer yapraklarda iki sütun, *sütun ortalarında* ve *kenarlarda* birer surh cetvel var. Başlıklar surhla. Yazı Mâverâünnehir ta'lıykı. Doğru ve eski bir nüshadan yazıldığı anlaşılmakta. «. . . دربیان مرید شدن سید برهان‌الدین محقق» surhunda, sonradan eklenen iki düzme beyit yok *(101. a)*. Baş ve son aynı.

Ketebe : تم وافق‌الفراغ علی ید کاتبه‌الکاتب الکثیر الآثام والمعائب افقر بریة‌الله محمّد عارف البخاراوی الحنفی خفا باللطف الجلی والخفی . . . فی قبیل‌الجمعة یوم رابع من شهر ذالحجه سنه خمس وخمسین ومأتین والف من هجرة النبوی صلی‌الله علیه وسلّم
(218. a)

Cilt 448

2131

بهاألدين محمّد ولد (سلطان)

B. Muḥ. Valad (Sulṭān):

İbtidā-nāma

(ابتدانامه)

Farsça

Cilt eb'âdı : 17.7 × 12.8
Yazı eb'âdı : 13 × 9

Mıklaplı, üstünde dılı'ları müsâvî olmıyan, içinde küçük on tâne maîn bulunan ve tümünden bir maîn hasıl olan bir şemse, kenarlarında cetvel içinde zencîrekli, koyu kahverengi, tâmir görmüş cilt. Kâğdı hafif filigramlı, mistarı belli aharlı kâğıt. 294 yap. Her s. de 17 satır var. Yazı Selçuk neshi karakterini göstermekle beraber nesta'lıyka çalar bir nesih. Bâzı yap. larda, ta'lıykle, metinde bulunmıyan beyitler, diğer bir nüshadan yazılmış. Dîbâcede bâzı satırlar ve bu kısımda geçen iki beyit surhla. S. kenarlarında cetvel yok. Dîbâceden sonraki surh ve ilk kısım, ikinci surha kadar noksanmış; Necâtî Elgin tarafından yazılarak tamamlanmış. Sağlam ve doğru bir nüshadan yazıldığı anlaşılıyor. « دربیان مرید شدن سید برهان‌الدّین محقق . . . » surhundaki uydurma iki beyit, bu nüshada da yok. Baş ve son aynı. İlk yaprakta, Ḥâcî Muṣṭafâ b. Hâcî Sulaymân tarafından, « فخرالمشایخ والسّالکین وذخرالاتقیاء والعارفین محمود دده بن اویس دده » ye, 947 de vakfedildiğine dâir on satırlık bir vakfiye var. Son beyitten sonra « فی التاریخ سنه ۸۹۶ » kaydı düşülmüş *(294. a)*. Aynı s. de dört, b yüzünde 6, 295. a da 4 rubâî var ve son rubâîden önce aynı yılın ramazanında bitirildiğine dâir surhla bir yazı mevcut. Hattâtın adı yok *(2126 No. ya b.)*.

Cilt 449

2132

بهاألدّين محمّد ولد (سلطان)

B. Muḥ. Valad (Sulṭān):

İbtidā-nāma

(ابتدانامه)

Farsça

Cilt eb'âdı : 19.7 × 13.5
Yazı eb'âdı : 18 × 8.5
Âdî, yumuşak ceşim ciltli.

Baştan 23 *yaprağı dört sütûn üzerine; sütûn* aralarında ve sahîfe yanlarında surh cetvel var. yalnız 21. b - 23. b de cetvel yok. 24. a dan sonadek her s. de iki

sütun, satırlarda bir beyit var ve yazı Mâverâunnehir ta'lıykı. Baştarafın yazısı da ta'lıyk. Ciltte, 101. b den sonraki kürrâse sona gelmiş ve kitap eksik sanılmış. Bu kürrâseyi ciltten ayırıp yerine koyduk ve yaprak numaralarını ona göre attık. 209 yap. Baştaki dört sütunlu s. lerde 20 ve 21, öbür s. lerde 21 *satır var.* Nüsha, doğru ve eski bir nüshadan yazılmış. « دربیان مرید شدن سید برهان‌الدین محقق . . . » surhunda, sonradan eklenen düzme iki beyit yok *(86. b)* Dîbâce siyah mürekkeple, dîbâcedeki beyitler surhla yazılmış. Öbür başlıklar surhla. Baş ve son aynı. Son yap. olanı 209 b kenarında şu ketebe var :

لایق چشم عارفان نیست اگرچه خطّ من
رد نکنند اهلی دل خطّ شکسته بسته را

ک ف هو درویش بشیرالمولوی درویش بکبر

(Son kelime بگیر *olsa gerek.* ک ف *harflerinden bir târih çıkaramadık; belki esmâ-i husnâ'dan* « کافی » *ye işarettir.)*

Cilt 450

2133

بهاألدّين محمّد ولد (سلطان)

B. Muḥ. Valad (Sulṭān):

Rebāb-nāma

(ربابنامه)

Farsça

Cilt eb'âdı : 15.3 × 11.5
Yazı eb'âdı : 12 × 8.2

Yeni ve mukavva üstüne bez kaplı cilt. Yazı Salçuk neshi. Kâğıt az âharlı kaba ve kaverengine dönmüş. Bazı yapraklarda mürekkep solmuş. Baştan 1. a - 5. b yeni bir kâğıda yazılmış, eklenmiş. Bu kâğıtlardaki yazı ta'lıykle. 6, 8, 9, 12 ve 13. yapraklar, daha eski ve nesta'lıyka çalar bir yazıyle sonradan yazılıp ilâve edilmiş ve böylece nüsha tamamlanmış. Arapça beyitlerle *(Meselâ 4. a, 263. b. 264. a)* rumca beyitlerle bâzı kelimelere *(261. a - b)*, sondaki türkçe beyitlere hareke konmuş *(265. a - 269. b)*. İlk yap.ta vakfiyesi var; fakat vâkıfı ve vakıf târihi yok; vakfiye, hicrî X. yüzyıla âit bir yazıyle yazılmış *(XVI.)* Baş ve son, 2126 No. dakinin aynı.

Ketebe : کاتب هذه‌الوریقات العبدالفقیر الی رحمة ربّه‌العلیّ الکبیر بهاألدین‌السرایی المولوی العادلی احسن‌الله عواقبه فی اواخر ربیع‌الآخر لسنة احدی وخمسین وسبعمایه

(Ketebeden, hattâtın, Ulu 'Arif Ç. oğlu Amir Adil Ç. ye; 770 H. 1368; mensûb olduğu anlaşılmakta. 'Adil Ç. hakkında, vefât edenlere kullanılan bir söz bulunmadığına göre yazılış târihi, 770 ten öncedir. Sondaki yap.ṭa, altta, « اوّلاً يكتب على قرطاس لطيف ثم على كاس اخضر ثم يقره فى اُذُنه ثم يكتب فى كفنه » kaydiyle, Mevlevîlerce "Nusha-i Kabîr" denen duânın, surhla ve « هذا دعاء ام‌الصّبيان لشيخ صدرالدّين » başlığıyle metni var. Kenara da, gene ta'lıykle « محكم دُرُب مومٰلو بزله صره‌لر اندن بر طاهر كوك بزه صره‌لر واُزرِنه بر يشيل درى قبليه‌لر دكوب بويننده كتوره‌لر » yazılmış. Bu yazı da hicrî X. yüzyıla (XVI) âit, aynı zamanda bu muskanın Mevlânâ ile bir ilişiği olmadığı da anlaşılıyor.)

Cilt 451

2134

بهاألدّين محمّد ولد (سلطان)

B. Muḥ. Valad (Sulṭān):

Rabāb-nāma

(رباب‌نامه)

Farsça

Cilt eb'âdı : 25 × 17
Yazı eb'âdı : 18.8 × 13

Kenarı zencirekli, ortası maîn şeklinde basît şemseli, mıklaplı, arka şemsesi dört dâire içinde dört çiçeği havî, koyu kahverengi Selçuk cildi. 275 yap. Her s.de 17 satır var. İlk yaprakta şu yazı, Selçuk neshiyle ve surhla yazılmış :

كتاب مثنوى اسرار انوار الٰهى للمولى الاعظم قطب زمانه سرّ الله فى‌العالم سلطان الموحدين والمحققين الامام الهمام مولانا وسيّدنا بها الحق والملة والدين الثانى الو قدس‌الله سره مشتملا على ماية وخمسه فصول نظما ونثرا بر جهار قسم نهاده شد جهت تسهيل اعداد ابيات ٨٥٥٢ قسم اول بيست پنج فصل ١٢٦٢ قسم دوم بيست پنج فصل ١٩١٦ قسم سوم olacak. Bu söz ve fasıl okunamıyor) ٢٢٤٣ قسم جهارم سى فصل ٣٧٨

Bu yazıların altına, muahhar bir yazıyle fasılların başlarındaki surhların başlangıçları yazılmış. 1. b de, gene Selçuk yazısıyle ve « ومن كلام امير المؤمنين عليه‌السّلم نقلاً عن نهج البلاغه » kaydiyle, Hz. 'Ali'nin, هل رأيت ربّك sorusuna verdiği cevap yazılmış, altına da « لله دَرّ القائل » cümlesiyle şu beyitler kaydolunmuştur :

مدان جانا تو دل ان گوشت پاره
كه كافر را بود جون سنك خاره

بود هر خوك وسك را آن جنان دل
از ان دل هيچ نتوان كرد حاصل

تو دل دان نور الطاف الٰهى
نمايد از سپيدى تا سياهى

بود منزل گهش آن گوشت بى شك
بگيرد نوراو از پوست تارك

*

Bu rakamların, bütün beyitlerin tam turarına denk gelmediğini de yazalım. Son rakam tamâmiyle silinmiş, üstünden geçilmiş; ihtimâl bu yüzden yekûn tutmamakta.

2. a da, üstte, girift Selçuk dîvânîsiyle, birçok kelimeler noktasız ve üç satır *olarak şu yazı yazılmış :*

« دلم بنطق جو عدسى هم خموش جو مريم

روايت است از سح سوح الاسلام مؤيّدءالحدى كه در آخر نفس بحضور سح سوح الاسلام قدوه العارفين والمحققين مولانا صدرالدين قونوى واو بدرك مولانا وسيدنا حلا الحى (böyle) والدين قدسسالله بسرهم العزيز اس بك بب فرمود و دربرده رمب »

Bunun altında, aynı yazıyle ve aynı tarzda şu sözler var :

« اين نسخه را مخدوم مولانا اعظم سلطان المحققين شيخ شيوخ الاسلام ولى الوقت سيدالعارفين قدوة علما ألراسخين مولانا وسيدنا وشيخنا افضل المتقدمين والمتأخرين اكمل المجتهدين بها ألحق والملة والدين الثانى جلال الاسلام والمسلمين الولد ادام‌الله ظلاله على كافة الخلايق اجمعين در شهور سنه اربع وسبعمائه بردست مخدوم مولاناء اعظم قدوة العارفين شيخنا ومولانا بدرالملة والدين القونيوى دام ظله بيندهٔ گانش از قونيه فرستاد وانعام فرمود ومولانا بدرالدين مذكور دام ظله از مريدان وخليفگان خلف مولانا رسيد تا ازين بركتشان دائم باد والسلم ومولانا بدرالدين فرموده اند كه اين كتاب خود از بهران فرزند گفته ام وساخته

اى برادر صبركن بر درد ريش تا رهى از دست نفس گبر خويش »

203. a da, « دربيان انك جنانك آدم عليه السلم خليفهٔ حقّست در زمين وآسمان . . . » surhunda, 7. satırdaki

اين جنين نادركتابى دل پذير گفته شد از التماس ان فقير

beytinin kenarına, noktasız olarak «العبد المسكين علی بن حمزة الحلبی مولانا فرمود» kaydı «مولانا بدرالدین فرمود که مرادم ازین فقیر بحقیقت آن فرزند بوده است . . .» yazılmış. Bu yazı, 2. a daki yazının aynı. Buna nazaran Sultan Veled, bu nüshayı Bedreddin'le, 'Alî b. Ḥamzat'al-Ḥalabî'ye göndermiş olsa gerek. Manāḳıb'al-'Ārifîn'de, Mawlānā'yı öven *(Prof. Tahsin Yazıcı tercemesi Ariflerin Menkıbeleri, Şark - İslâm Klâsikleri serisi, Millî Eğitim Basımevi; Ankara - 1953, s. 372)*, vefâtından sonra bir toplulukta mersiye inşâd eden *(II, Ankara - 1954, s. 19)* bir Bedreddin Yahyâ var. Melikül-üdebâ diye anılan bu zât, elçilikle Haleb'e gitmişti *(aynı, I, s. 83)*. Adı geçen zâtın, bu zât olması ihtimâli hatıra gelmektedir.

Bu nüshanın Dibâcesi surhla yazılmıştır. Maṯnawî'den alınan beyit, «بشنو از نی جون شکایت می کند» diye başlıyor. Dibâcenin sonu, 3. a da kenara yazılmış ve ciltlenirken bir kısmı kesilmiş. Bütün başlıklar surhla. 17. b ye kadar s. lerde iki sütun arasında ve s. kenarlarında birer surh cetvel var; 18. a dan sona kadar cetvel yok. Nüsha bir başka nüshayla da karşılaştırılmış, sahîfe kenarlarına, üstlerine, aynı devrin yazısıyle, metinde bulunmıyan beyitler yazılmış, çoğuna «صح» kaydı konmuş. Surhlarda da, gene surhla ve aynı yazıyle tashîler var *(Mesela 7. a)*. Bâzı kelimelerin mânâları, metin içinde surhla üste, yana, yahut kenara ilâve edilmiş. Bâzı yerler silinmiş, kazınmış, oralara doğruları yazılmış *(Meselâ 51. b)*. Bâzı yerler, 76. a - b de olduğu gibi metinde çizilmiş, doğrusu yazılmış. Bu yazılar S. Valad'in yazısına çok benziyor *(86. b ye b.)*. 146 ve 147. yapraklar, nisbeten yeni, fakat gene Selçuk yazısıyle sonradan yazılıp eklenmiş ve nüsha tamamlanmış. 266 ve 267. yapraklar, bu yazıdan başka bir yazıyle yazılmış Kenarlardaki «صح» kaydını taşıyan yazılar, S. Valad'in yazısı değil, Sonlardaki «دربیان انك انبیا و اولیا جمله در ترغیب طلب آخرت و مشغول شدن ببندگی و طاعت حق بی حد سخنها گفتند و ذم سرکشان وغافلان کردند هرکی بر مضمون معانی *(241. b)* ایشان سخن گوید اگرچه عین آن عبارت نباشد الاّ در حقیقت همان باشد» sözünün kıyısına surhla ve ayrı, fakat gene devrinin karakterini taşıyan nesih bir yazıyle «ولهذا قرآن در نماز بپارسی خواندن رواست پیش ابوحنیفه بوجود انك بر تازی خواندن قادر باشد و اگر بتازی خواندن قادر نباشد باتفاق مذاهب بپارسی خواندن رواست صح» yazısı ilâve edilmiş *(242. a)*. Bu nusha S. Valad tarafından mutlakaa görülmüş, bir kısmı kendisi tarafından düzeltilmiş ve herhâlde tashîhler gözünden geçmiştir Şimdilik Rabāb-nāma'nin en eski nüshası budur.

Dibâcenin b. : بسم . . . سبب تألیف این مثنوی معنوی . . . *(2. a)*

İlk surhun b. : بسم‌الله‌الرحمن‌الرّحیم دربیان آنك جملهٔ اشیا از ذرّات زمین و آسمان مسبّح حقّند . . . *(3. b)*

Metnin b. : بشنوید از ناله وبانك رباب نکتهای عشق در هرکونه باب *(3. b)*

Son :

شد تمام از داد دادار این کتاب
در سنه سبعمایه ای ذولباب

در مه ذی‌الحجه شد هم این تمام
تا نماند بر خور معنی غمام

غرهٔ شعبان شد آغاز کتاب
بس کنم والله اعلم بالصّواب

در سنهٔ مذکوره اندر پنج ماه
شد تمام این مثنوی ای مرد راه

مقطع ومطلع درین مدت بُدست
درّها زانیم روان سفته شدست

گفته شد درمدح آن مرد این کتاب
یافت روح از داداوصد فتح باب
(275. a)

(Son iki beyit yanda. Son beytin ilk mısra'ındaki «مدح» kelimesinin altına «مرد این» in altına, «مردان نسخه» ikinci mısraındaki «داداو» sözündeki «او» nun altına «شان نسخه» yazılmış. Bu son beyitlerden anlaşılıyor ki Rabāb-nāma'ye, 700 şa'bânının ilk günü başlanmış (1301), beş ay içinde, aynı yılın son ayında tamamlanmıştır. 275. b de,

یاران عزیز ما بمنزل رفتند
دلها بگذاشتند وبی دل رفتند
هر سال گل نو شکفد اندر باغ
وایشان چوگل شکفته در گِل خفتند

rubâisi, ondan sonra da «للخیام تجاوزالله عن سیآته ورفع‌الله درجاته» başlığı altında şu şiir var :

رهی نمود مرا راست سوی آب حیوة
شبی بشهر ری اندر مفلسی ز قضاة
نخست گفت که از گردگار دانش خواه
اگر بخوانی بر آسمان بشب دعوات

حیوة خویش بر انگونه بی‌قرار مکن
که بر تو زار نگرید پس از حیوة ممات
وگر حیوة نبات تو جز بقا باشد
پس از حیوة نبات توبه حیوة نبات
وگر ترا عرصاتی نموده اند ز دور
محققان حکایات و صادقان روات
تو در ترازوی محشر نشسته و هنوز
دل تو منتظر حشر و قصهٔ عرصات
وگر غرض ز صلات و صیام فرمانست
تو سر مپیچ ز فرمان صوم وورد صلات
وگر ز حکمت کار صلات بی خبری
تو گر صلات پرستی بود صلاة تولات
براه حج شتابی ومال صرف کنی
ز راه دور همی تا براوری حاجات
نخست قاضی حاجات را طلب پس حج
نخست معرفة نفس جوی پس عرفات
تو صورت همه اشیایی گویی یك چیزی
چنانك صورت آحاد مایهٔ عشرات

Bunun altında da, dört beyti kenarda ve son beyti, yapıştırılan kağıtla kaplanmış sekiz beyitlik arapça bir şiir var ki « للشیخ شهاب‌الدین المقتول‌السهروردی قدس‌الله سرّه *» başlığını taşımakta.)*

Cilt 452

2135

بهاألدّین محمّد ولد (سلطان)

B. Muḥ. Valad (Sulṭan):

Rabāb-nāma

(ربابنامه)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 22.3 × 15.3
Yazı eb'âdı : 17.2 × 12.4

Sırtı ve kenarları meşin âdî mukavva ciltli. Kâğıt az aharlı, kaba Selçuk kâğdı. Yazı Selçuk neshi. Devrinin imlâ özelliklerini taşımakta. Baş tarafı eksik. Dîbâcenin sonlarında, «. . . باستدلال و قیاس گویدکی جنانك شکر شیرینست» den başlıyor; İlk

sahîfenin kenarları tezhîbli. Etrafı kesilmiş, yalnız ortası kalmış. İhtimâl kenarlardaki kayıtların görünmemesi için kesilmiş. Başta bulunması iktizâ *eden bir* veya iki yap. yok. İlk surh 1. b de başlıyor. 283 yap. Her s. de 17 satır var. Bir satırda bir beyit mevcut. Mısra'ların arasında ve s. lerin kenarlarında çifte surh cetvel var 269. b den sonra 34 beyit eksik; arada bir yaprak yok ve son da noksan. 283. a ya ta'lıykle ve yeni bir yazıyle 7 beyit yazılarak nüsha tamamlanmış.

Baş : بشنوید از ناله و بانك رباب
(1. b)

Son : شد تمام از داد دادار این کتاب بس کنم والله اعلم بالصّواب
(283. b)

Cilt 453

2136

بهاألدّین محمّد ولد (سلطان)

B. Muḥ. Valad (Sulṭān):

Dîvān

(ديوان)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 32.8 × 16.7
Yazı eb'âdı : 17.3 × 12.5

Âdî bez kaplı mukavva cilt. Başta II kâğıtta yazı yok. Yalnız ilk yaprakta Darvîş Bayrâm'ın vakfı olduğu ta'lıykle yazılı ve « حضرت چلبی عارف میفر ماید » başlığıyle

درهامه بسته اند الاّ در تو

mısra'ıyle başlıyan rubâî ve,

خورشید سپهر لامکانی دل ماست

mısra'ıyle başlıyan diğer bir rubâî yazılı. Dîvânın baş tarafı yok. Kafiyeye göre tertîb edilmiştir. 176 yap. Her s. de 14 satır var. 7, 80, 101, 151, 175. s. ler yeni yazıyle yazılarak eklenmiş. "م" kafiyesinde,

ما عاشقان سرده وخمّار آمدیم
بس رند و بس مقامر و عیّار آمدیم

gazelinde,

عطّار روح بودوسنایی دو چشم او
ما قبلهٔ سنایی و عطّار آمدیم

beyti var *(58. b)*. Yazı tamâmiyle Selçuk neshi. Mürekkebi solmuş; devrinin bütün karakterlerini göstermekte. Hicrî VIII. yüzyılın *(XIV)* ilk yarısında, dîvânın

bahislere göret tertib edilmeyişine ve pek az şiiri muhtevî bulunuşuna bakılırsa belki de S. Valad'in hayâtında yazılmıştır. Bâzı s.lerin kenarlarına, nisbeten yeni ve mürekkebi solmamış bir yazıyle, S. Valad'a âit bâzı şiirler de yazılmış; fakat bunların çoğu *ciltte kesilmiş*. 175. b. *nin alt tarafında* «كتبه صلاح الدين الكاتب» imzâsı okunuyor. 176. a - 176. b de rubâîler var. Arka tarafta 21 yaprak, yeni kağıt ve boş. Nüshayı vakfeden Darvîş Bayrâm, 987 H. de *(1579)* Maṭnawî'nin I. cildini yazan zat olabilir *(No. 2030 a b.)*

Baş : با زجز این ده حس تن هست ترا سر و علن
بی عددی حس نوی سوی ارمهای صفا
(1. a)

Son : معشوق یکی وعاشقان بسیاری وز عشق فتاده هرکسی درکاری

(176. b. İkinci beyti kesilmiş S. V. dîvânı Dr. M. F. Uzluk tarafından Ankara'da, 1941 de bastırılmıştır. Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik'e de b. s. 46 - 47.)

Cilt 318

1728

بهاألدّين محمّد ولد (سلطان)

B. Muḥ. Valad (Sulṭān):

Dîvan ve Maṭnawî. I

(ديوان و مثنوى)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 20.5 × 12.3
Yazı eb'âdı : 15.2 × 6.7

Kenarları cetvelli, düz, yeni, mıklaplı koyu kırmızı meşin cilt. Dîvân metinde, Maṭnawî kenarda hâşiyededir. Hâşiyeyle berâber yazı eb'adı 9.2, yalnız hâşiye 2.7 enliliğindedir. Divan, bahirlere göre tertiblenmiş bir nüshadan yazılmıştır. 112 yap Her s. de 21 satır var. Dört "Müfteilün" de 81, iki "Müfteilün fâilât" da 65, iki "Mef'ûlü mefâilün" de 64, "Mefâilün feilâtün mefâilün feilât" da 28, iki "Mef'âlü mefâilün" de 64, "Mefâilün feilâtün mefâilün feilât" da 38, iki "Mef'ûlü fâilâtün" de 39, "*Fâilâtün fâillâtün fâilâtün fâtilât*" da 36, iki "Müfteilü mefâilün" de 7, böylece de bu noksan divanda 333 şiir vardır ve 24 bahir eksiktir; rubâîlerse hiç yoktur. Sa'îd Ḥamdam Ç. nin *(1231 H. 1814)* elyazısıdır. Yazı ta'lıyktır. Her bahrin sonunda ketebe vardır. 35. b deki ketebede «از بقلم شکسته رقم شیخ محمد سعید دودمان حضرت ایشان» ikinci bahrin sonunda «محمد سعید همدمی» yazıları var. Hâşiyedeki Maṭnawî, I. cildin, «. . . دربیان تفسیر قول حکیم سنائی» surhunun sonlarında bitiyor *(Kaşf'al-abyātı M. s. 77, s. 15)*. Sonda 163 yap.

Dîvan'ın b. : شاه منم شاه منم دردوسرا دردوسرا
ملك ببخشم بگذ ادفع كنم رنج وبلا
(1. b)

Son : هر که بی ولد رود مست سوی احد رود
بی دو وچار وپنج وشش کردد از موحّدان
(112. b)

Maṭnawî'nin b.: بشنو این نی چون شکایت میکند از جدایها حکایت میکند
(4. a)

Son : عاشق زین هر دو حالت بر ترست
بی بهار و بی خزان سبز و ترست
(108. b)

(Başta surhla, Salaf-i sālihîn va râsihân-ı tarîḳat-ı 'aliyya-i Mevlaviyya 'indinde asahh nūsḫa 'itibār olunan 'Ubayd Dada ḳuddisa sırrah ḫaṭṭından tahrire şurū 'olundı; va billâhit tavfîḳ yazısı var.)

Cilt 455

2138

مجموعه

Macmu'a

Cilt eb'âdı : 17 × 9.5
Yazı eb'âdı : Muhtelif

Koyu kırmızı, köşebentli, mıklaplı, ortası şemseli cilt. Yazı nesta'lıyk. 247 yap. Satırlar *muhtelif*.

I. (سلطان) محمد بهاألدين ولد Muḥammad Bahā'addîn Valad *(Sulṭān)*: معارف Ma'ārif. Farsça.

Baş : انبیا و اولیا که هر یکی معجزه وکراماتی . . . *(2. b)*

Son : جنبیدن هر شاخ زاصلی دیگرست والله اعلم واحکم تمت الكتاب بعون الله تعالى
(107. b)

II. عزيزالدين نسفى : زبدة الحقايق Zubdal'al-ḥaḳā'ık. 'Azîzaddîn Nasafî. Farsça.

Baş : . . . جماعت درویشان کثّرالله امثالهم ازین بیچاره در خواست کردندکه درعالم کبیر وعالم صغیر ودر معرفت مبدأ ومعاد ونزول (و) عروج على سبيل تذكار وارشاد بیان بایدکردن . . . *(108. b)*

Son : ای درویش بدانکه سالکانرا از ابتدا تا انتها این رساله اورا
تا کفایت باشد والحمدلله ربّ‌العالمین
(128. a)

III. عزیزالدّین نسفی A. N: رساله Risāla. Farsça.

Baş : . . . می باید که بیسان کند اهل منزل چهارم در ذات وصفات
خدای چه گفته اند وشرح عالم ملك وملکوت وعالم جبروت چون
کرده اند . . .
(128. a)

Son : می خواستم که درین رساله بیان ذات وصفات خدای تعالی وبیان
عالم جبروت وعالم ملکوت وعالم ملك تمام کنم امّا نتوانستم باشد که
درین رساله می آید تمام کنم

هر چیز که اندر دو جهان بسته‌ٔ آنی
آنست ترا در دو جهان مونس ومعبود
(132. b)

IV. محمود شبستری Maḥmūd-ı Şabustarī: گلشن راز Gulşan-ı Rāz. Farsça. Noksan.

Baş : بنام انکه جانرا فکرت آموخت
چراغ دل ز نور جان برا فروخت
(132. b)

اشارت بذلف *(böyle)*

Son : حدیث زلف جانان بس در از ست
چه شاید گفت از و چه جای راز ست
(150. a)

V. 'Āşıḳ Pāşā'nın Garīb-nāma"sinden iki yaprak *(Bâzı hadîsler, menkabeler v.s.)*. Türkçe.

VI. حسین واعظ کاشفی Ḥusayn Vā'iẓ-ı Kāşifī: لب لباب معنوی انتخاب انتخاب مثنوی Lubb-ı lubāb-ı ma'nawī İntiḫab-ı intiḫab-ı Maṭnawī. Farsça.

Baş : ای کینه بخشت ملك جهان
من چگویم چون تو میدانی نهان
(157. b)

Son : صبغةالله هست فم رنك خو رنگها یکرنك کردند ازو
(201. b. Son mısra'da vezin düşük.)

VII. حضرت سلطان دیوان افندی قدس سره Ḥaḍrat-i Sulṭān-ı Dīvāna Efendi...

Baş : اون سکز بیك عالمك جسمنده جانسن یا علی
(203. a)

Son : شاه مردان شیر یزدان پیشواسن یا علی

(Murabba'-ı mütekerrirdir. "Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik'e b. s. 485 - 487. Mecmûanın eski No. sı. verilmiştir.)

VIII. حضرت سلطان خرابات دیوانه افندی قدس سره Ḥaḍrat-i Sulṭān-ı ḫarābāt Dīvāna Efendi...

Baş : گل ای جان بلبلی دیرت زبانی
(204. a)

Son : هر ایشده ایرولقدر آخرکار

(Mevlânâ'dan sonra Mevlevîlik; s. 476 - 477. 2095 No. ya b.)

IX. فریدون قدّس سرّه Farīdūn *(Ulu 'Arif Çalabī; 719 H. 1320)*: Farsça bir şiir.

Baş : چشم عبرت برگشا بنگریکی در خویشتن
تا قرین جان وعشقی یا قرین خویشتن
(205. b)

Son : عارفا رو قول کم گو بعد ازین فعّال باش
چند گویی فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

(206. a. b yüzünde bâzı kıt'alar ve rubâîler var.)

X. Tütünün halâl olduğuna dâir Şeyhulislâm Bahā'ī'nin iki fetvâsı ve « نقل من خطّه الشّریف » kaydiyle Şun'-Allāh'ın, tütünün orucu bozmıyacağı hakkında bir fetvâsı, cumua ve bayram namazlarına âit, Bahā'ī'nin iki fetvâsı. Türkçe. 207. b. Bahāī, 1064 H. de *(1750 - 1751)*, Sun'-Allāh, 1021 de *(1612)* vefât etmiştir *(Hâl tercemeleri için b. İlmiyye Sâl-nâmesi; İst. Mat. Amire - 1334; s. 458 - 459, s. 422)*.

XI. خلیل Ḫalîlî : رساله تحفة العشّاق Risâla-i Tuḥfat'al-'Uşşâḳ Farsça. Sûlûkten, şartlarından ve mertebelerinden, zikrden, atvâr-ı sab'âdan.... bahseden manzum bir risâledir. « دربیان ولایت ونبوّت » faslında,

شیخ سعدالدّین که مرد راه بود ان حقایق سربسر آگاه بود
گفته است ان شاهباز معرفت مظهری باید بدین هردوصفت
. . . . . .

demekte, « خاتمة الکتاب » da,

ساختم بحرش ببحر مثنوی تا شوم کردم برین نظم کلام

beytiyle Mawlânâ'dan saygıyla bahsetmektedir *(2179 No. ya b.)*.

Baş : بشنو ای جوینده راه خدا گر تو جویای خدای باخود آ
(209. b)

Son : ای خلیلی تا قیامت زین کلام گر بگوئی نیست امکانی کلام
. . . . . .
چون ندارد این سخن پایان زحد بس بود گفتن ز رازی باخرد
(226. a - b)

XII. Tacwîd'e âit muhtasar bilgi. Türkçe.

Baş : اون سکز پرده وقف . . .
(227. a)

Son : بو طریق اوزره عمل ایدرلر ایمش والله اعلم
(229. a)

XIII. Maṯnawî'deki lûgatlere âit farsça, noksan ve "ر" harfinin başlarında biten bir lûgat risâlesi.

Baş : بسم . . . در لغت آشکارا کردن چیزی . . .
(229. b)

Son : ریبت بی آرامی
(242. b)

Sonlarda ruyâ tâbirleri v.s.

Cilt 456

2139

جهاالدین محمّد ولد (سلطان)

B. Muḥ. Valad (Sulṭân) :

Ma'ârif

(معارف)

Farsça

Cilt eb'âdı : 23.2 × 15.8
Yazı eb'âdı : 17.2 × 11

Üstü kâğıt kaplı, kenarları ve sırtı meşin, mıklaplı mukavva cilt. Yazı nesih 2111 No. da kayıtlı bulunan Fîhi mâ-fîh ve "Manâḳıb-ı Sipeh-sâlâr"ı yazan Gawhar-şâd'ın yazısıdır *(b.)*. İlk yap. ta, « بعضی از مقالات واسرار مولانا سلطان المعشوقین قطب الابدال کامل الحال والقال شمس التبریزی قدّسنا الله بسرّه العزیز » başlığı altında *Şams'in "Maḳâlât"ından altı satır yazılı.* « لمولانا سلطان الاولیا والعاشقین » başlığı altında Mawlânâ'nın

گردان بهوای ماه چون گردونیم

mısra'iyle başlıyan rubâîsi, altında,

« لولده سلطان المحققین خلاصة المتقدمین والمتاخرین » başlığı altında S. Valad'in,

ما جان لطیفیم ونظر در نایم

mısra'iyle başlıyan rubâîsi yazılı. Aynı yazıyle yazılı olan bu yaprakta, bu rubâînin sonunda şu ketebeyi okuyoruz :

« کتبه العبدالضعیف المحتاج الی رحمة ربه اللطیف واجد بن محمد القونوی المولد والبلخی المحتد کتب فی جمادی الاخر . . . عشرین . . . . » Noktalı yerler silinmiş. Bu yazıyı yazan zâtın, 743 H. de vefât eden *(1342)* S. Valad oğlu Vâcid Ç olduğunu zannediyoruz. 2. a da kenarda « من تفسیر علایی » kayıtlı, 3. a da « علایی », 22. a da « علایی شیرازی » imzâlı, 32. a da « من تفسیر ثمرة الحدایق لعلایی » kayıtlı, 77. b, 86. a, 98. a, 108. b, 110. a da « علایی » imzâlı tavzîhât var. Başka s. lerde de aynı yazıyle, fakat imzâsız tahşiyeler mevcut *('Alâyî için 89 ve 2008 No. ların izâhlarına ve Mevlânâ Celâleddîn'in III. basımında 23 - 24., Mevlânâ'dan sonra Mevbik'in 147. s. lerine b.)*. Çok güzel bir nüsha olmakla berâber nem görmüş, sahîfelerdeki yazılar birbirine çıkmış, bâzı s. ler okunamaz bir hâle gelmiştir. Âyetlerle hadislerin surhla yazılı bulunduğu bu nüsha, devrine âittir.

Baş : بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم وبه نستعین انبیا واولیا که هر یکی بمعجزهٔ وکراماتی مخصوص ومشهور بوده اند
(1. b)

Son : . . . سماع اگر هست خود اینست آخر تو می گویی که من امّت محمّدم
(149. b)

(Bu nüs. da son iki fasıl yok. 149. b okunamaz bir hâle gelmiş. Bu yap. taki fasıl, 149. a da da var.)

Cilt 457

2140

بهاألدّین محمد ولد (سلطان)

B. Muḥ. Valad (Sulṭān):

Ma'ārif

(معارف)

Farsça

Cilt eb'âdı : 19.7 × 13.3
Yazı eb'âdı : 15.5 × 10

Üstü kâğıt kaplı, tâmir görmüş, mıklaplı, sırtı ve yanları meşin mukkavva cilt. 200 yap. Her s. de 13 satır var. Yazı ta'lıyk. Âyetlerle hadîsler surhla yazılmış. 197. s. 2141 No. da kayıtlı nüshanın hattâtı Ḥâcî Ḥusayn tarafından yazılıp nüsha tamamlanmış *(O nüs. ya b.)*.

Baş : بسم . . . انبیا واولیا که هر یکی . . . *(1. b)*

Son ve ketebe : جنبیدن هر شاخ ز اصلی دگرست
الخط یبقی زماناً بعد کاتبه ●
وکاتب الخطّ تحت التراب مدفون
بانّمام انجامید معارف پر معانی

روز چهارشنبه بیستم ماه صفرالاکبر فی سنه سبعین وثمانمایه علی ید علی بن محمدالعراقی غفرالله له ولوالدیه ولجمیع المسلمین والمسلمات . . .
(200. a)

Cilt 458

2141

بهاألدّین محمّد ولد (سلطان)

B. Muḥ. Valad (Sulṭān):

Ma'ārif

(معارف)

Cilt eb'âdı : 23 × 15.5
Yazı eb'âdı : 16.8 × 9.7

Üstü kâğıt kaplı, açık kırmızı meşin, mıklaplı cilt. 145 yap. 145 - 148. yap. lar Mağribî'nin *(808 yahut 809, 819 H. 1405, 1406, 1416 : Rayḥāna, IV, s. 54)* şiirleri var. 1240 No. da kayıtlı nüs. da da aynı olduğundan bu nüs. onadan istinsâh edilmiştir. Sahîfe kenarlarında, dıştan iki, içten bir, siyah mürekkeple çekilmiş ince cetvel içinde altın cetvelli. Her yap.ta 19 satır var «فصل» ve «بیت» sözleri surhla yazılmış. Âyetlerle hadîslerin başlarına ve sonlarına surhla ikişer küçük çizgi çekilmiş.

Baş : بسم . . . انبیا و اولیا که هر یکی بمعجزهٔ وکراماتی . . .
(1. b)

Son ve ketebe : جنبیدن هر شاخ ز اصلی دیگرست . رباعی (؟) الخطّ یبقی . . .
بحمدالله من ید اضعف محمّد حسین تم‌الکتاب بعون‌الملک‌الوهاب تم‌الکتاب
فی آخر جمادی‌الآخر سنه ۱۲۶۹ بخود کشید مسکینت از باطن وظاهر

شد بتوفیق خدای لاینام این کتابت روز دوشنبه تمام
صاحب این رقم است حاجی حسین کن شفاعت بنده ات خیرالانام
(145. b)

Cilt 459

2142

بهاألدّین محمّد ولد (سلطان)

B. Muḥ. Valad (Sulṭān):

Ma'ārif

(معارف)

Farsça

Cilt eb'âdı : 19 × 11
Yazı eb'âdı : 13.3 × 6.8

Kenarı zencîrekli, ortası sünbül şemseli meşin, mıklaplı koyu vişneçürüğü renkli cilt. 147 yap. Her s. de 17 satır var. Yazı güzel bir ta'lıyk. Sahîfeler, dışta

iki, içten bir tâne ve siyah mürekkeple çekilmiş cetvel içinde altın cetvelle çerçeveli. İlk yaprağın başında, altın üstüne beyaz, surh ve mavi, çiçekli tezhîb var. Safîha içinde beyazla «معارف حضرت سلطان ولد قدس سره‌العزیز» yazılı. *149.* a da 'Urfî'ye *(999 H. 1590: Rayhāna, III, s. 77)* âit bir kasîde ve 1027 H. de *(1617 - 1618)* Āṣaf Ḫān'ın, 'Urfî'nin kemiklerini Lâhûr'dan Nacaf-i Aşraf'a getirttiğine ve 'Urfî'nin, Hz. 'Alî hakkında yazdığı bir kasîdedeki bir mısra'ın da aynı yılı gösterdiğine dâir bir târih var. Başka bir yazıyle yazılmış olan bu kâğıt, cilde ilâve edilmiş olmakla beraber nüshanın, bu târihten önce yazıldığını gösteriyor. İlk yap. ta 1122 târîhini gösteren *(1710)* ve Nu'mân Paşa'nın sadâretine düşüsülen arapça bir târih mevcut. Sondan 12 fasıl eksik. Bu nüsha, gerek kâğıt, gerek yazı bakımından hicrî X. yüzyıla *(XVI)* âittir.

Baş : بسم . . . انبیا و اولیا که هر یکی . . . *(1. b)*

Son : . . . دایم در دیدار و تماشا باشد والله اعلم بالصواب و الیه المرجع والمآب *(147. b)*

Cilt 460

2143

بهاألدّین محمّد ولد (سلطان)

B. Muḥ. Valad (Sulṭān):

Ma'ārif

(معارف)

Farsça

Cilt eb'âdı : 19.2 × 10.8
Yazı eb'âdı : 13.5 × 6.1

Kenarı altın zencîrekli, ortası rûmî tezyînâtı hâvî şemseli, mıklaplı cilt. Kapakların içinde birbirine geçme zincir tarzında gene altın şemse var. Cildin üstü siyah, iç kapakları türk kırmızısı. İlk yap. ta, üstte tezhîb var. S. kenarları, dıştan iki, içten bir siyah mürekkeple çizilmiş cetvel içinde altın cetvelle çerçeveli. Yazı pek güzel bir ta'lıyk. Sonu noksan. En son fasıl öbür nüshalara uymamakta. Diğer nüshalarda, bu nüshanın son kısmı, bundan sonrakı faslın son kısmiyle bir *(b. 2139, 77. a - 78. a; 2140, 105. a - b; 2141, 73. b - 74. a)*. 82 yap. Her s.de 17 satır var. Âyetlerle hadîsler surhla yazılmış.

Baş : انبیا و اولیا هر یکی بمعجزهٔ وکراماتی مخصوص . . . *(1. a)*

Son ve ketebe : در تو جزوجنّتی ای نامدار عیش تو باشد چو جنّت پایدار

از برای حضرت چلبی افندی نوشته شد در آستانهٔ قدس آشیانهٔ حضرت مولانا قدس سره علی سبیل التسویه کاتبه الفقیر درویش عبدی المولوی البغدادی فی سنه ۱۰۲۵ *(82. b)*

Cilt 461

2144

شمس‌الدّین محمّد تبریزی

Şamsaddīn Muḥammad-ı Tabrīzī:

Maḳālāt

(مقالات)

Farsça

Cilt eb'âdı : 28.5 × 18.5
Yazı eb'âdı : 21.2 × 14.2

Ortada yedi tâne çiçekli *motiften meydana gelmiş şemseli, kenarları zencîrekli* ve cetvelli, mıklabı kopmuş, kapakları kopuk Selçuk cildi. Sonradan içine kâğıt kaplanmış. 79 yap. Her s. da 33 satır var. Yazı Selçuk neshi. "د" lar noktalı. Diğer harfler ve resm-i imlâ, Selçuk devrinin bütün karakterlerini taşımakta. Bâzı s. lerin kenarlarına, eksik kalan sözler, kelimeler yazılmış; bu yazıların bâzılarında «صح» *kaydı var. Kâğıt aharlı, çok kalın. Cümle aralarına surhla noktalar konmuş.* Surhla yazılan sözler hiç yok; fakat bazı âyetlerin üstlerine ve arapça sözlerin üzerlerine surh çizgi çekilmiş. Kitap, üç bölümden meydana gelmiş. I. bölüm 24. b de bitiyor. 24. yap. ortadan yarım ve boş; 25. a da da yazı yok. II. bölüm 25. b de başlıyor. Bu bölümün üstünde, «من مقالات سلطان المعشوقین مولانا شمس‌الدّین التبریزی قدس سره» yazılı. Bu ibâre, kitabın istinsahı esnasında, Şams-i Tabarizi'nin sağ olduğunu, hiç değilse nüshanın, Şams'in sağlığında yazılmış bir nüshadan ve devrine en yakın bir zamanda istinsâh edilmiş olduğunu gösteriyor. 48. a da III. bölüm başlamakta, 79. b de, sonu noksan olarak bitmekte. Mevleviler arasında, III. bölümün «خرقهٔ کامل تبریزی» diye başlaması dolayısiyle bu kitaba «خرقه» Ḫırka denegelmiştir. Kitap ciltlenirken kürrâseler ve yapraklar karışmış. Bu karışıklık, önce, Müze memurlarından olup 1952 de vefât eden Veli Sabri Uyar'ın dikkatini çekmiş ve bu nüshayı 2145 No.da kayıtlı nüshayla karşılaştırmış, *bu nüs. nın sahîfe* numaralarını, kenarlarına işâret etmiş ve o nüshada da, bu nüshanın s. başlarını *göstermiş. Biz de karşılaştırdık ve surhla numara koyduk.*

I. bölümün başı: در دل باشد خلاف آن ظاهر کردن من عرف نفسه فقد عرف ربّه عرف نفسی بود آخر شرمش آمد *(1. a)*

Son : زیر زر خالص بیرون کرد گفت والله که زرست *(23. b)*

II. *b.* b. : بسم . . . من مقالات سلطان المعشوقین مولانا شمس‌الدّین التبریزی لااخلی‌الله برکته اگر از جسم بگذری و بجان رسی بحادثی رسیده باشی . . . *(25. b)*

Son : وراه نمودن ذوق دگر دارد وانك با خواص می‌گوید ذوق دگر والله اعلم *(47. b)*

III. *b.* b. : پیر محمد را پرسیدهمه خرقهٔ کامل تبریزی . . . *(48. b)*

Son : اغلب انبیا نفاق کردند نفاق آنست که انج *(79. b)*

✲

İst.(Üniv. K. Farsça yazmaları arasında 679 No. da Muhammad ʿAḳıl-ı Buḫārī tarafından 1312 de, iyi ve sağlam bir nüshadan istinsâh edilmiş bir "Maḳālāt" bulunduğu gibi Süleymâniye K. e mülhak Hâlet Ef. kitapları arasında da, 184 No. da kayıtlı ve 1231 de, Konya, Mevlânâ Müz. de 2145 No. daki nüshadan istinsâh edilmiş ve yanlışlarla dolu bir nüshası vardır. Aynı K. ye mülhak Yaḥyā Ef. kitapları arasında 2250 No. da kayıtlı nüsha da istifâde edilemiyecek kadar yanlıştır.)

Süleymâniye K. de Veliyeddin kitapları arasında 1856 No. da kayıtlı nüsha, noksan olmakla beraber VII. yüzyılda *(XIII)* yazılmıştır. *823* te *(1420)* ölen Şeyhulislâm Munlâ Fanārī'nin vakıf kaydını taşımakta olan bu nüshanın yazısı, S. Valad'ın yazısına pek benzer.

Şayḫ Murād, Dār'al-Maṯnawī nüshası *(No. 271)*, noksan olmakla beraber Konya'daki bu nüsha kadar eskidir. Başındaki müzehheb zahriyede « المجلد الرابع من کلمات سلطان المعشوقین مولانا ش تبریزی لااخلی‌الله برکته » yazılıdır. Prof. Ritter, bu nüshayı görmemiştir *(b. Der İslam, XXVI, 1942, s. 227 - 229)*.

Fâtih K. de *(Süleymâniye'ye mülhak)* 2788 No. da kayıtlı nüsha ise Gavharşād'ın yazısıyledir. 124.a da, « انتقل الی‌العبد مستنجد ابن ساقی المولوی عفی‌الله عنه فی شهور سنة تسع و ثمانین وسبعمائه اما تحریر این کتابرا استاد واستاد زادهٔ حقیقی مولانا جلال‌الدّین محمّد منجّم ابن مرحوم سعید مولانا حسام‌الدین حسین‌المولوی که از خلفاء حضرت سلطان ولد قدّس‌الله سره‌العزیز بوده قلم درر بار گوهر شاد مرحوم کر دیده است والسلام » kaydı var *(2111 ve 2139 No. ların tavsiflerine ve Mevlânâ'dan Sonra Mevlevilik'te, 27 - 31. s.lere b.)*. Makaalāt'ın, tarikatlerin ilgaasından önce Mawlānā Dergâhı Kütüphânesi hâfız-ı kütübü Rızā Dada'nın, Ayaşlı Şâkir'le (1335 H. - 1916) berâber tashîhinden geçen bir nüshası da Topkapı Sarayı K. dedir.

Cilt 462

2145

شمس‌الدّین محمّد تبریزی

Şamsaddīn Muḥ. Tabrīzī :

Maḳālāt

(مقالات)

Farsça

Cilt eb'âdı : 25.6 × 17
Yazı eb'âdı : 20.5 × 11.2

Ortası, dâire içinde Mühr-i Süleyman şemseli, kenarları zencirek cetvelli, mıklaplı, tâmir görmüş koyu kahverengi Selçuk cildi. 191 yap. Her s. de 23 satır var. İlk yap. ta 1051 yılında *(1641)* kazılmış « . . . الواثق لملك الغنی » yazılı iki mühür var, ad okunamıyor. Kitap dört kısım. I. bölüm 1. b den 37. b ye kadar ve bu bölüm, 1244 No. da kayıtlı nüshanın II. bölümüne tekaabül ediyor. II. bölüm 38. b den 89. a nın ortalarınadek ve 1244 No. daki nüshaya uymakta *(76. a)*. III. bölüm 91. b den 141. b. sonuna kadar. IV. bölüm 142. b den son yaprağa kadar sürüyor.

I. b. başı : بسم . . . من مقالات سلطان المعشوقین مولانا شمس‌الدین التبریزی لااخلی‌الله برکته اگر از جسم بگذری . . . *(1. b)*

Son : وراه نمودن ذوق دگر دارد وانك باخواص می‌گوید ذوق دگر والله اعلم *(37. a)*

II. b. başı : پیر محمّد را پرسیدند که خرقهٔ کامل تبریزی . . . *(38. b)*

Son : بهرسه مشغول همان حدیث واعظ است که *(90. b)*

III. b. başı : همت ان دگر نا شایسته از غیرت . . . *(91. b)*

Son : پس من بروم فردا بحمّام گفت این را باخود ببر *(141. a)*

IV. b. başı : وا شوقا الی لقاء اخوانی . . . *(142. b)*

Son : گفت از بهر انك در صورت ظاهر نماز وقتی کاهلی می‌کنم مرا چنین میگویند *(191. a. می‌کنم den sonra boyalı kurşun kalemle yazılmış. Bu nüsha da eski; fakat 2144 No. dak inenazaran muahhar. Kâğıdına ve yazısına bakılırsa hicrî VIII. yüzyıla âit. XIV.)*

Cilt
463

2146

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 13.3 × 9.5
Yazı eb'âdı : 10.5 × 7.5

Cönk tarzında. Ortası şemseli, kenarları silinmiş düz cetvelli. 142 yap. Kâğıt az aharlı Selçuk kâğıdı. Satırlar muhtelif. Yazı, Selçuk neshinin bütün karakterlerini belirtmekte. Nihâyet VIII. yüzyılın *(XIV)* sonlarına âit bir mecmûa. İçinde Mawlānā'nın, Sulṭān Valad'ın gazelleri, Mawlānā'nın rubâîleri, S. V.in mesnevîlerindeki türkçe kısımlar ve türkçe gazellerinden birkaçı var.

Baş : ار ترا بخت يار خواهد بود   عشق را باتو كار خواهد بود
(1. a)

Son : هر كرا آتش پناه وپشت شد   هم مجوسى كشت وهم زردُشت شد
(142. b)

Cilt
464

2147

فريدون بن احمد سپهسالار

Farīdūn b. Aḥmad-i Sipeh-sālār:

Risāla-i Sipeh-sālār be Manākıb-ı Ḫudāvendgār

(رساله سپهسالار بمناقب خداوندگار)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 20.8 × 14
Yazı » : 14 × 17

Kenarı zencirekli, ortası şemseli, mıklaplı, sonradan tâmir görmüş Osmanlı cildi. S. kenarları iki lâcüverd ve birer siyah çizgi içinde altın cetvelle çerçeveli. «بيت ، رباعى ، نظم ، مثنوى» v.s gibi dikkati çekmesi gereken sözlerle fasıllar surhla yazılmış. Yazı güzel bir nesih. 119 yap. Her s. de 15 satır var. İlk yap. ta, Siyâvuş Paşa'nın kethudâsı Haydar'ın vakfı olduğu kayıtlı. Sicill-i Osmânîde, III. c. te yedi tane Siyâvuş Paşa var *(s. 116 - 118)*. Vâkıf, bunlardan birinin kethudâsı olabilir. *(2111 No. da kayıtlı mec. nın II. kitabının îzâhına b.)*

Baş : حمد بى حد واحدى را كه جلّ جلاله هويت او . . .
(2. b)

Son ve ketebe : . . . وبزىّ اهل فقر در آورده و بحلقهٔ اوليا دعوت نموده است
الحمدلله على التمام والصلوة . . . على يد احقر عبادالله واحوجهم
الى الملك المعبود محمود بن محمد القنوى المولوى فى غرّة شهر ذى الحجة الحرام
٩٨٧

(Kenara surhla ve ta'lıykle

نوشتم ندانم ز حالم خبر   كه عمرم نماند كه آيد بسر
الٓهى عفوكن گناهان من   كه طاقت ندارم بنار سقر

yazılmıştır.)

Cilt
465

2148

افلاكى احمد دده

Aflākī Aḥmad Dada:

Manāḳıb'al-'Ārifīn

(مناقب العارفين)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 26.7 × 17.5
Yayı eb'âdı : 19.5 × 13

Ortası şemseli, mıklaplı, kenarları cetvelsiz, mıklabında iki gömme çizgiden meydana gelmiş, sülüsle yazılı «كتاب مناقب مولانا جلال الحق والدين محمّد البلخى» yazısı var. Kâğıdı az mühreli filigramsız. Yazı ta'lıyk. Fasıllar, «همچنان ، شعر ، الحكايه» gibi dikkati çekmesi gereken sözler surhla yazılmış. 340 yap. Asıl kitap 339. b de bitmekte. 340. yap. ta Mawlānā'nın neseb şeceresiyle soyuna âit şecere var. Bu şecere, birçok nüshaların sonunda da mevcut. Her yap. ta 17 satır var. 1. a da 898 zilhiccesi evâilinde *(1493)*, «صاحب البرّ والاحسان ناظم ممالك السلطان آصف الزّمان محمّد پاشا الكامران اظلّه فى ظلّ الامان» tarafından vakfedildiğine dâir, sonunda şâhitlerin adlarını da hâvî vakfiye vardır. Bu yaprağın kenarlarına kâğıt yapışrtırılarak tâmir edilmiştir. Bu Muḥammad Pāşā'nın, 1038 de *(1628 - 1629)* vefât eden ve Konya Beylerbeyliğinde bulunan Mağrav Muḥ P. olması muhtemeldir *(b. Sicill-i Osmânî, IV, s. 153)*. İlk ve 2. yap. *(1. b - 2. a)* müzehhebdir. Bu müzehheb kısımların baş ve sonlarında, beyazla, «هذا كتاب مناقب شيخ العارفين مولانا بهاء الملة والدين مولانا جلال الحق والدين قدس الله روحها» yazılmıştır. Diğer sahîfelerde, kenar cetveli yok. Nüsha, bir başka nüshayla karşılaştırılmış, noksan olan kelimeler, cümleler, kenara yazılmış yer yer lûgatlerin mânâları da verilmiş, bâzı yerlerde, metinde işâret edilen âyet ve hadîsler kenarlarda gösterilmiş. Hadîslerin alındığı kitapların adlarının yazıldığı da var.

Manāḳıb'al-'Ārifīn, 947 de *(1540)* 'Abdalwahhāb b. Calāladdīn Muḥammad'al-Hamādanī tarafından "Ṭawāḳıb'al-Manāḳıb" adiyle kısaltılarak bir kere

daha yazılmıştır. 64. yap. tan sonra bir yaprak eksik; sondaki "burhan-kaşife" de bunu göstermekte. «بارها میفرمود که» den sonra «باجو ولی بود ولی نمیدانست» diye başlanması lâzım. Bu kısımda, bu hikâyenin sonu ve üç hikâyeyle dördüncü hikâyenin başı eksik. Dördüncü hikâyede, «عنایت خود ازینجاقدری افطار» cümlesinden sonra 65. a «... کند وحیرت من» diye başlamakta *(No. 2149 a - b. 77. b - 79. a)*. Bu eksik kısım, Mawlānā'nın manâkıbına âid olan «فصل سوم» dedir. «فصل ششم» ün sonunda şu târih var: «یاربّ تمم بالخیر بسیم ماه صفرالمیمون سنة ۸۶۹ هجریه» *(256. a)*. 257. b de, S. Valad'in manâkıbına âid olan «فصل هفتم» başlamaktadır.

Aflākī Şamsaddīn Aḥmad, 761 recebinin son günü olan pazartesi günü *(15. VI. 1360)* vefât etmiştir *(Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik; Kabir taşının kitâbesi; s. 131)*. Mezartaşı, 1929 da, üstündeki evin yıkılması üzerine Müze Müdürlüğü tarafından alınıp türbenin arka tarafına dikilmiştir. Aflākī, bu mensûr eserini, Mawlānā'nın torunu Ulu 'Ārif Ç. nin emriyle 718 de *(1318)* yazmıya başlamış, 754 te *(1353)* bitirmiştir. Ulu 'Ārif Ç. ye mensûb olduğu için 'Ārifī diye anılan, nücûm bilgisi üstâdı olduğu için "Aflākī" mahlasını almış olan ve şiirleri de bulunan Şamsaddīn Aḥmad'in bu eserinin metni, Prof. Tahsin Yazıcı mukaddime ve tashîhiyle iki cilt olarak Türk Tarih Kurumu Basımevi'nde 1959 - 1961 de, T.T.K. Yayınlarının III. serisinin 3. No.su olarak basılmıştır. T. Yazıcı'nın tahkıykına göre Aflākī, "Manāḳıb'al-'Arifīn"i muhtasar olarak yazmış, mafassal nüshayı, bundan sonra te'lîf eylemiştir *(Aflākī'nin elyazısiyle yazılmış olan nüshayla diğer nüshalar ve Aflākī'nin elyazıları için T. Y. nin "Önsöz"üne b. I, s. 5 - 23)*.

Manāḳıb'al-'Ārifīn, Zāhid b. 'Ārif tarafından 803 te *(1400 - 1401)* "Maḫzan'al-asrār" adiyle türkçeye çevrilmiştir.

Yenikapı Mevlevî-hânesinin ilk şeyhi Kamāl Aḥmad Dada *(1026 dan sonra. 1617)*, "Tarcama-i Manākıb-ı Mawlānā" adiyle ve ihtisâr ederek nazmen türkçeye çevirmiştir. Eserdeki nazımlar aynen yazılmış ve gene nazmen türkçeye çevrilmiştir. Bir nüshası, Süleymâniye'ye mülhak Hâlet Efendi kitapları arasında, 82 No. da kayıtlıdır.

Yenikapı Mevlevî-hânesi şeyhi Sayyid Nāṣır 'Abdalbākī *(1237 H. 1821)* tarafından, bâzı ilâvelerle terceme edilmiştir. Tercemeye 1208 de *(1793)* başlanmış, 1212 de *(1797)* bitirilmiştir. Bu terceme, Süleymâniye'ye mülhak Nâfiz Paşa kitapları arasında 1126 No. dadır.

Gevrek-zâde Ḥasan *(1801 H. 1261)* tarafından 1210 da *(1795)* "Tarcama-i Manākıb'al-'Ārifīn" adiyle türkçeye çevrilmiş, ancak manzum kısımlar tercemeye alınmamıştır.

Meçhûl bir müellif tarafından ihtisâr edilerek "Manāḳıb'al-'Ārifīn va Marātib'al-Kāşifīn" adiyle türkçeye çevrilmiştir *(Prof. Helmuth Ritter: Mevlânâ Celâleddîn ve Etrâfındakiler; Türkiyat Mec. c. VII - VIII, İst. 1942, s. 280)*.

Lokmānī Dada, 910 da *(1504)* Konya'da, Mawlānā türbesinde, daha ziyde bu kitaba önem vermek ve Sipeh-sālar'dan da faydalanmak, hattâ bâzı ilâvelerde bulunmak şartıyle Manāḳıb-ı Mawlānā" adlı manzûm eserini yazmıştır. Bu eserin, Müze K. sinde müteaddid nüshaları vardır. Eski bir nüshası da İst. Üniv. K. de, T. yaz. arasında 2440 No. dadır.

Manāḳıb'al-'Ārifīn, 'Abd'al-Wahhāb b. Calāladdīn tarafından 947 de (1540), kısaltılarak "Ṭawāḳıb'al-Manāḳıb" adıyle bir kere daha yazılmıştır.

Hemedan'da bir Nakş-bendī şeyhinin oğlu olan Abdalwahhāb Mısır'a hicret etmiş, Kahire Mevlevî-hânesinde kalmış, son yıllarını Medîne'de geçirmiş ve 954 te *(1547)* orda vefât etmiştir. Tawāḳıb'in birçok nüshası vardır.

Sanāī Darvîş Ḫalīl *(950 H. 1543 - 1544)*, Tawāḳıb'ı bâzı tâdillerle türkçeye çevirmiş ve Kanûnî Süleyman'a sunmuştur. Bir nüshası, Süleymâniye'ye mülhak Hâlet Efendi kitapları arasında 50. No. dadır.

Sinān Dada oğlu 'Abdallaṭīf'e onbeş yıl hizmet eden, ondan sonra da Mawlānā Dergâhında şeyh ve Maṭnawī-ḫwān olan kardeşi 'Abdalkarīm'e intisâb eden, onun vefâtından sonra 997 de *(1588 - 1589)* İstanbul'a gelip bir müddet bu şehirde kalan Darvîş Maḥmūd-ı Maṭnawī-ḫwān tarafından "Tarcama-i Ṭawāḳıb" adiyle türkçeye çevrilmiştir. İstanbul'da Maṭnawī şârihi Şam'ī ile *(1005 H. 1596 dan sonra vefât etmiştir)* görüştüğünü ve Ṭawāḳıb'ı tercemeyle meşgul olduğunu ona söylediğini, Şam'ī'nin de bunu III. Murād'a *(1003 H. 1595)* bildirdiğini, pâdişâhın, tercemenin bitirilmesini emrettiğini, bunun üzerine Konya'ya dönüp 998 de *(1590)* tercemeyi tamamladığını mukaddimede bildirir. Nüshaları pek fazla olan bu eserin bir yazması da İst. Üniv. K. Türkçe yaz. arasında 2621 No.dadır.

Ṭawāḳıb'ın bir de hulâsası vardır ve İst. Ayasofya K. sinde 2053 No. da kayıtlı mecmûadadır.

Manāḳıb'al-'Ārifīn, Cl. Huart tarafından, "Les saints des derviches tourneurs" adiyle fransızcaya çevrilmiş, 1918 - 1922 de iki cilt olarak Paris'te basılmıştır. Bu terceme, muvaffak olmuş bir terceme sayılamaz. J. W. Redhouse tarafından da Maṭnawī tercemesinin I. cildine, bâzı parçalarının ingilizce tercemesi alınmıştır. Naci Fikret Baştak *(1948)* tarafından İst. Üniv. K. sindeki bir yazmayla karşılaştırılarak III. fasla kadar, Cl. Huart'dan türkçeye çevrilmiş ve "Konya" dergisinde tefrika halinde yayınlanmıştır.

(Bu terc. ler ve verilen bilginin kaynakları için T. Y. nın "Önsöz"üne b. s. 24 - 26).

Baş : بسم الله الرحمن الرحیم ... الحمدلله الذی نوّر قلوب اولیائه بانوار المعانی ...
(1. b)

Son ve ketebe : وسید برهان الدین محقق ترمذی تلقین کرد حضرت مولانا جلال الحق والدین محمدرا قدّسنا الله بسرّهم العزیز آمین یارب العالمین ... وقد وقع الفراغ من تحریر هذه الکتاب فی الرابع عشر من شهر جمادی الاولی سنة تسعة وستون وثمانمائه هجریه
(339. b)

Cilt 466

2149

افلاکی احمد دده

Aflāki Aḥmad Dada:

Manāḳıb'al-'Arifîn

(مناقب‌العارفین)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 25.5 × 16
Yazı eb'âdı : 20 × 10.17

Ortası şemseli, kenarları ve sırtı tâmir görmüş, meşin haplı mukavva cilt. Üstüne ve yanına «مناقب مولانا» yazılmış. 310 yap. Her s. de 25 satır var. 29. b ye kadar kenarlarda tek surh cetvel; ondan sonraki sahîfeler cetvelsiz. Yazı ta'lıyk. Âyet ve hadîslerle fasıllar, «شعر ، همچنان ، بیت ، الحکایه» gibi yazılar surhla. Başka nüshayla karşılaştırılmış ve kenarlara, bâzı kere «صح» işâretini de taşıyan tashîhler yapılmış. Bâzı yerlerde lûgatlerin türkçeleri yazılmış. Müze memurlarından Veli Sabri Uyar *(1952)*, bu nüshayı incelemiş, kapak yaprağından sonraki yaprağa kendince mühim gördüğü yerleri, s. numaralarıyle ve kurşunkalemle, kırmızı kalemle yazmış olduğu gibi 4. b, 8. a, 262. b, 263. b, *265. b, 281, a, 288. b yap. na da, bâzı yerleri tavzîh ve bâzı kelimeleri tashîh* zımnında gene kurşunkalemle notlar kaydetmiştir. Bu nüs. da, sonda tarîkat şeceresi varsa da soy şeceresi yok. İlk yap. ta «کبیری فارسی مناقب شریف یا حضرت مولانا دوست قدس‌الله ارواحهم ونفعنا الله ببرکاته وشفاعته الی یوم‌القیمة آمین یا معین بحرمة طه ویس من تألیف افلاکی قدسه سره‌العالی» yazısı var. 1. a da iki temellük kaydı varmış, silinmiş. Son yap. ta «الفقیر شیخ سید فیض‌الله» imzâsı okunmakta. Bu zâtın, hicrî 1284 te *(1867)* vefât eden ve "İşārāt'al-ma'nawiyya fî āyîn'il-Mawlawiyya,, müellifi ve İst.da, Eyyub Nişancısındaki Şayḫ Murād'al-Buḫārî Dergâhı Şeyhi ve Mesnewî-hânı Fayḍallāh olması muhtemeldir. Hiçbir tarafında bir târihe ve istinsâh edenin adına rastlamadık; ancak yazı, kâğıt, resm-i imlâ bakımından hicrî X. yüzyıla *(XVI)* âid olduğunu tahmîn ediyoruz.

Baş : بسم . . . الحمدلله‌الّذی نوّر قلوب اولیائه بانوارالمعانی . . .
(1. b)

Son : . . . قدس‌الله سرالسابقین و ایّد عمرالعاشقین الباقین العارفین والحمدلله
(310. b)

Cilt 467

2150

افلاکی احمد دده

Aflāki Aḥmad Dada:

Manāḳıb'al-'Ārifîn

(مناقب‌العارفین)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 26 × 15
Yazı eb'âdı : 18.3 × 8.5

Sırtı ve kenarları meşin, üstü ebrî kaplı mukavva ciltli. Üstünde «کتاب مناقب‌العارفین لدرویش حمزة المولوی» yazılı. Baştan bir yap. eksik. Yazısı nesih. Sondan da beş yap. Yok. S. kenarlarında *surhla birer cetvel* var. «رباعی ، الحکایه ، مثنوی ، مصراع ، همچنان» gibi sözlerle fasıl başları surhla yazılmış. İlk yap. ın üstünde 1000 yılı şevvâlinin 28. gününe âit *(1592)* bir temellük kaydı var. 286 yap. Her s. de 25 satır var. Bâzı yap.lar yıpranmış; kenarlara kâğıt *yapıştırılarak* tâmir edilmiş. Mukaabele görmüş bir nüsha olduğu, kenarlara çıkılan tashîh ve *ilâvelerden anlaşılmakta.* «فصل ششم» ün sonunda şu ferâğ kaydı var : «یارب تمم بالخیر بسیم ماه صفرالمیمون ۸۹۶» Bu ferâğ kaydı, bizce bu nüshaya âid olmayıp 2184 No. da kayıtlı nüshadan, aynen ve aynı yere alınmış ve bu nüsha, o nüshadan istinsah edilmiştir *(o nüshaya b.)* Kâğıdı filigranlıdır. Yazı ve kâğıt bakımından hicrî X. yüzyıla *(XVI)* âittir.

Baş : حاصل کشت وبدین واسطه . . .
(1. b)

Son : مثنوی گر ترا گوشیست بشنو ور ترا چشمی ببین
(286. b)

Cilt 468

2151

افلاکی احمد دده

Aflāki Aḥmad Dada:

Manāḳıb'al-'Ārifîn

(مناقب‌العارفین)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 20 × 13
Yazı eb'âdı : 17.5 × 9

Sırtı ve kenarları meşin, üstü ebrî kaplı, mıklaplı fersûde mukavva ciltli. Ser-tarıyk Muḥammad 'Alî'nin vakfı. 167 yap. Her s. de 27 satır var. Yazı ta'lıyk. *Nüsha nem görmüş* ve mürekkep yayılmış olmakla berâber okunamıyan yeri yok.

«همچنان ، حکایه ، شعر ، رباعی» gibi sözlerle fasıl başları surhla ve gene ta'lıyk yazıyle. Bâzı s. kenarlarında Mawlânâ'nın, Sanâî'nin ve diğer şâirlerin şiirleri yazılmış. *Bâzı s. kenarlarında da mevzû'a münâsib hadîsler, mukaabeleden meydana gelen* yazılar, türkçe îzahlar ve mevzûu açıklıyan yazılar var. İlk ve ikinci s. lerin kenarları, siyah çizgi içinde altın cetvelli. Başlangıç altın, surh ve lâcüverdle güzel bir tarzda müzehheb. İçinde surhla «مناقب افلاکی» yazısı var. Diğer s. lerde cetvel yok. İlk yap. ta Dîvân-ı Kebîr'e yazılmış olan mukaddime var *(A. Gölpınarlı : Dîvân-ı Kebîr terc. İst. Remzi Kitabevi - 1957, s. 3)*. Asıl kitap 1. b de başlıyor. 161. b de Ser-tarıyk Derviş Muḥammad 'Ālî'nin vakfı olduğuna dâir kayıt var. 162. b - 167. a ya Maṭnawī Dîbâcesinin şerhi yazılmış; üstünde surhla «مولانا علمی دده شرح دیباجهٔ مثنوی» yazısı mevcut.

Baş : بسم‌الله‌الرحمن‌الرّحیم الحمدلله‌الّذی نوّر قلوب اولیائه بانوارالمعانی والبیان . . . *(1. b)*

Son ve ketebe: وسیّد برهان‌الدّین محقق ترمذی تلقین کرد حضرت مولانا جلال الحق والدین محمد را قدسنا‌الله بسرهم العزیز آمین یارب‌العالمین برحمتك یا ارحم‌الراحمین قد وقع‌الفراغ علی ید اضعف‌العباد جرماً واقویهم جُرماً درویش احمد المولوی البسنوی فی اواسط شهر جمادی‌الآخر سنه ثمان و الف من‌الهجرة المصطفویة فی‌الحجرات‌المنسوبة بحضرت مولانا جلال‌الدین رومی قدسنا‌الله بسره و روّحنا الله بروحه عن نسخة‌الاصل *(141. a)*

(Bu ferâğ kaydına göre nüsha, Eflâkî'nin elyazısı nüshadan istinsâh edilmiştir.)

Cilt 469

2152

محمود دده (مثنویخوان)

Maḥmūd Dada (Maṭnawī-ḫᵛān) :

Tarcama-i Ṭawāḳıb

(ترجمهٔ ثواقب)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 19.5 × 12.5
Yazı eb'âdı : 14.5 × 7.2

Mukavva üstüne, kenarı zencîrekli. Ortası maîn şeklinde şemseli, meşin, tâmir görmüş fersûde cilt. Yazı ta'lıyk. Fasıllar ve dikkati çekecek sözler surhla yazılmış. 148 yap. Her s. de 19 satır var. Sahîfe kenarları surh. İlk iki sahîfesi altın cetvelle çerçeveli *(2143 N. da, Ṭawāḳıb ve Maḥmūd Dada hakkındaki îzâhata b.)*. Mukaddimede, III. Sultan Murad'ın, «محبّ‌الفقرا ومربّی‌الضعفا الشهیر بزیرك آغا» vâsıtasiyle tercemenin itmâmı emrini aldığını bildirdiği gibi "Ḥatîme" de de aynı *pâdişahın adını* andığına göre tercemeyi, S. M. ın ölüm yılı olan 1003 ten *(1595)* önce bitirmiştir. Keşf el-Zunûn, "Manāḳıb'al-'Ārifîn" maddesinde Maḥmūd Da-da'nin vefât târîhini yazmıyor *(II, s. 1843)*. Kütüphânede, 4005 No. da kayıtlı "Murşid'at-Tālibîn" de *(bu No. ya b.)*, ilk yaprağın üstünde «تاریخ وفات شیخ محمود افندی مثنویخوان» başlığı altında bir kıt'a var. Târîh mısraı sanılan

قلدی یه عزم گلزار جنان

688 yılını gösterir, bundan önceki mısra'la da hisaplamamıza imkân yok; çünkü o mısra'

طورمسون گوکده بولتلر اغلسون

mısra'ıdır. Bu bakımdan bu kıt'a, vefâtına yazılan bir mersiye kıt'asıdır; târîh değildir. Ṭāḳıb Dada, "Safîna-i Nafîsa-i Mawlawîyān" da, merkadinin, "Ḳubba-i Ḥaḍrā',, karşısında, "kendi vahdet-hânesinde,, olduğunu yazıyorsa da *(Mısır - Matbaa-i Vahbiyya-1283; III. kısım; s. 8 - 9)* yanılıyor; çünkü o Maḥmūd Dada, Uvays Dada oğludur ve 965 H. de *(1561 - 1562)* vefât etmiştir *(b. No. 4005)*.

Nüshanın 147. b yaprağının kenarında «اشبو محمود دده افندی خطیله محرر اولان مناقب شریف حضرت پیر دستگیر مرحوم سرطبّاح نسیب دده افندی زاده سابق حلب مولویخانه‌سی شیخی حسین واجد دده افندی طرفندن درگاه فیض پناه جناب مولانا کتبخانهٔ شریفنه وقف ایدیلمشدر» yazısı var. Bu yazıyı yazan, sanıyoruz ki ilk yapraktaki kıt'aya bakıp bu hükme varmıştır; ketebe olmayışı, bu zannı kuvvetlendirebilirse de bizçe şüphelidir.

Baş : بسم‌الله‌الرّحمن‌الرحیم برحمدك عظیم نوریکه دردنجی گوك گنشی گبی گنش . . . *(1. b)*

Son ve ferâğ : ویو بحار گناهه غرق اولان درماندهٔ آب غفرانکه یویوب پاك ایله آمین بحق معجزات احمد مختار وعروج معراج سیدالابرار وآل واصحابه الاخیار یا غفور ویا غفار برحمتك یا عزیز یا ستار تم فی اوایل شهر ربیع‌الاول ۹ را سنه ۱۰۱۰ *(165. a)*

(Ṭawāḳıb terc. nesih yazıyle ve taşbasması olarak 1281 de Ḥacı 'Alî Taş Destgâhında basılan "Muzakki'n - Nufûs" hâşiyesinde basılmıştır. Yazı, Muḥammad 'Alî adlı bir zâtındır.)

Cilt 470

2153

محمود دده (مثنویخوان)

Maḥmūd Dada (Maṭnawī-ḫʷān):

Tarcama-i Ṭawāḳıb

(ترجمهٔ ثواقب)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 19.5 × 13.5
Yazı eb'âdı : 15.8 × 9

Kenarı zencîrekli, mıklaplı, meşin kaplı cilt.

İlk sahîfesi altın cetvelli, öbür s. leri birer surh cetvelle çerceveli. 20 yap. Her s. de 17 satır var. Yazı kötü bir ta'lıyk.

Baş : بسم . . . بر حمدك عظيم نورى كه يوز بيك دردنجى گوك گنشى
انڭ جمال باكمالنڭ . . . *(1. b)*

Son, ferâğ : . . . بحق معجزات احمد مختار وعروج معراج سيدالابرار . . .
آمين قد وقع الفراغ هذه النّسخة الشريفة فى الثانى والعشرين شهر ذى الحجه
اكرام من شهور سنه ثلثين بعد الالف . . . كتبه . . . لابن خضر الحاج
محمد القنوى المولوى الكاتب بمحكمة قونيه طول الله عمره . . . *(22. a)*

Cilt 471

2154

محمود دده (مثنویخوان)

Maḥmūd Dada (Maṭnawī-ḫʷān):

Tarcama-i Ṭawāḳıb

(ترجمهٔ ثواقب)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 23.5 × 13.4
Yazı eb'âdı : 17.5 × 7.8

Kenarı âdî zencîrekli, ortası dal nakşalı, mıklaplı, meşin kaplı cilt. 12. b sonunadek yeni bir yazıyle ve ta'lıykle yazılıp nüsha tamamlanmış. 13. a dan îtibâren sona kadar ta'lıyka çalar bir nesih. İlk s. rokoko tezhibli. Bu s. ile 2. a nın kenarları surh ve altın cetvelli. Diğer s. lerde tek altın cetvel var; fasıllar ve dikkati çekmesi gereken sözler surhla yazılmış. 268 yap. Her s. de 21 satır var. 13. a dan 251. a ya

kadar sol sahîfelerin üstlerine tefe'ül için arapça cümleler yazılmış. 154. a da, kenarda, «محمد محبوب القنوى» imzâsı var. Bu imzânın, 1310 dan sonra *(1893 - 1894)* vefât eden ve Mawlânâ Dergâhının mescidiyle Konya'da Şerefeddin ve Tahir Paşa câmi'lerinin nakışlarını yapan ve yazılarını yazan Maḥbûb olması muhtemeldir. Nüsha, kâğıt ve yazı bakımından XI. yüzyıla *(XVII)* âittir.

Baş : بسم . . . بر حمدك عظيم نوريكه يوز بيك دردنجى گوك گنشى
گبى . . . *(1. b)*

Son : . . . وبو كرم احسانه محتاج اولان ناتوانى كمال لطفكدن خون
ديدارك ايله طويله آمين بحق معجزات احمد مختار وعروج معراج
سيدالابرار وآل واصحابه الاخيار يا غفور برحمتك يا عزيز ويا ستار
يا ارحم الراحمين والحمدلله رب العالمين تمت *(268. a)*

Cilt 472

2155

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 20.5 × 13.3
Yazı eb'âdı : 14.7 × 8.5

Ortası ve kenarları şemseli, mıklaplı meşin cilt. İlk iki sahîfe çok kötü bir sûrette gûyâ tezhibli ve altın cetvelli. Öbür s. ler altın cetvelle çerçeveli; şiirlerin mısra'ları da iki ince altın cetvelle çevrilmiş. Yazı ta'lıyk. 293 yap. Satırlar muhtelif.

I. محمود (مثنویخوان) Maḥmūd *(Maṭnawī-ḫʷān)*: ترجمهٔ ثواقب Tarcama-i Ṭawāḳıb. Türkçe *(1. b - 231. b)*

Baş : بسم . . . برحمدك عظيم نوريكه يوز بيك دردنجى گوك گنشى گبى
انڭ . . . *(1. b)*

Son ve ketebe : بحق معجزات مختار وعروج معراج سيّدالابرار . . . . كتبه عثمان بن
على السّلهوى الحقير الفقير الملقّب بخاكى المولوىّ الاولوى لسنه سبع
و ثلثين بعد المأتين والالف وغرّة شهر جمادى الاخرى *(231. b)*

II. شاهدى Şāhidî : تراش‌نامه Trāş-nāma. Farsça manzûm *(232. b - 234. b)*. 75 beyitlik ve "Fâilâtün fâilâtün fâilât" vezninde, mesnevî tarzında. Üstünde surhla تراش‌نامه حضرت سلطان العارفين العاشقين مولانا رومى وشمس تبريزى قدسناالله اسرارهما yazılı. Ciltte, bu yazının üst tarafı kesilmiş; fakat okunuyor. Mawlânâ'nın, hiçbir

şiirinde "Mawlānā Calāl", yahut "Calāl" mahlasını kullanmadığı muhakkak olduğuna göre üslûp ve edâ bakımından da onun üslûbuna, edâsına uymıyan bu şiir, kesin olarak onun değildir. Bâzı yazmalarda Sultan Veled'e atfedilmişse de ona da âidiyeti yoktur ve Şâhidî'nindir. Eski D. 4. 37 No. da kayıtlı mecmûada, Gülşan-i Tawhîd'inin kenarında bu manzum risâle de vardır *(Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik; s. 140).*

Baş : هان هان ای طالب فقروادب گر طلب کاری بیا ازخود طلب
(232. b)

Son : گفتهٔ موزون مولانا جلال از برای این بود ای اهل حال
(234. b)

III. كلاه‌نامه Kulāh-nāma. Farsça. Başa «كلاه‌نامهٔ مولانا قدس سره‌العزیز» yazılmışsa da Mawlānā ile hiçbir ilgisi yoktur.

Baş : اوّل کلاه آمده‌است موسی پیغمبر را بعد ازان مدّت بمدت رسید به حضرت مولانا را . . . .
(234. b)

Son : این قدر کوتاه شد نقل من کتب از معتبر است (؟!)
(235. a)

IV. شاهدی Şāhidī ? : «رسالهٔ آفاق وانفس لحضرت سلطان العارفین العاشقین مولانا رومی قدسنا‌الله سره‌العزیز ونوّر ضریحه ورفع مکانه» Risāla-i Āfāḳ u anfus. Farsça *(235. a - 236. b). Bu mensûr risâlenin de Mawlānā ile hiçbir münâsebeti yoktur;* Şâhidî'nin olması düşünülebilir.

Baş : معرفت درآفاق وانفس بدانکه عاقل‌بالغ رابایدکه بداند . . .
(235. a)

Son : ششم ادراکیست هفتم خونیست والله اعلم بالصواب والیه‌المرجع والمآب
(236. b)

V. شاهدی Şāhidī : رسالهٔ انفس وآفاق Risāla-i Anfus u āfāḳ. Farsça *(236. b - 238. b).* Üstünde, «رسالهٔ انفس وآفاق منظومه لحضرت سلطان‌العاشقین قدس‌سره» yazılı. "Fâilâtün fâilâtün fâilât" vezninde 74 beyittir ve kasîde tarzındadır. Mawlānā'nın değildir *(Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik; s. 140).*

Baş : مغربم شدگوش مشرق شددهان پایها باشد زمین وآسمان
(236. b)

Son : کون جامع آمد امی شمس دین شاهد ومشهود شاه‌کن فکان
اسم ما عین مسمّی شد یقین نیست مارا حاجت با دیگران
(238. b)

VI. لقمانی دده Loḳmānī Dada : مناقب Manāḳıb-ı Mawlānā. Türkçe *(239. a - 293. b).* Bu manzum eser, Manāḳıb-ı Mawlānā'nın muhtasarıdır.

Baş : عشقله ایلدم سوزه بنیاد جان ودلدن خدایی قلدم یاد
(239. a)

Son ve ketebe : فاتحه اوقیانه رحمت اوله مصطفی نور(ی) ایله قلبی طوله
(293. a)

قد یسرّالله . . . احقرالوری وارزل (böyle) القری عثمان بن علی العریف بخاکی السلهوی‌المولوی المعنوی قدس سرّه‌العلوی لسنه ۱۲۳۷
(293. b)

Cilt 473

2157

لقمانی دده

Loḳmānī Dada

Manāḳıb-ı Mawlānā

(مناقب مولانا)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 21 × 14.5
Yazı eb'âdı : 15.9 × 7.9

Üstü ebrî kaplı, kenarı ve sırtı meşin, mıklaplı cilt. 63 yap. Her s. de 15 satır var. Manāḳıb, 59. b de bitiyor. Sonda Mawlānā'ya âit beş gazel ve i'tiyâdların iyilerine ve kötülerine dâir kimin olduğu bilinmiyen ve mesnevî tarzında,

هر ایشه قیل بسمله‌یله ابتدا ذکرك اولسون دائما حمد وثنا

beytiyle başlıyan ve

ممکن اولدوغنجه ایله اجتناب سوز بودر والله اعلم بالصّواب

beytiyle biten 49 beyitlik bir şiir, Rusūḫī adlı bir şâirin 25 beyitlik ve kasîde tarzında rindâne bir şiiri var *(62. b - 63. b)*

Baş : عشقله ایلدم سوزه بنیاد جان ودلدی خدایی قلدم یاد
(1. b)

Son : فاتحه اوقیانه رحمت اوله مصطفی نوری ایله قلبی طوله
(59. b)

(Gavşî-zâda Darvîş İbrâhîm Adham'al-Mawlawî'nin 2 rabîulâhır 1217 de vakfettiği kapak yaprağındaki vakfiyeden ve bu zâtın Yenikapı Dergâhında Kazancı bulunduğu, yâni dergâh zâbitânından olduğu, son yapraktaki 19 cumâdelûlâ 1214 târihli yazısından anlaşılmaktadır. Rusûhî, Maṭnawî şârihi Ankaralı Rusûhî İsmâîl olamaz; çünkü bu şiir, onun neş'e ve meşrebine uymaz. 983 H. de (1575),

Mescid-î ışkun imâmı olmuşam
Deyr-i ışkun hem çelîpâsıyam
Ben ne dirsem Hak anı işler hemân
Şöyle benzer ben anun âgaasıyam

beyitlerini söyliyen bir şâir aleyhine Halveti Şeyh Yusuf adlı birisinin "Taḍlîl'atta'vîl" adlı 19 s. lik bir risalesi vardır ki İst. da Tıbbiyye Mat. da 1300 de basılmıştır. Ankara Maârif Kütüphanesinde, 165 No. da kayıtlı bir mecmûada bu şiirin tamâmını bulduk. 19. a da bulunan bu şiir 9 beyittir ve son beyti şudur:

Ey Rusûhî şem'-i cem'-i âlemin
Bâl ü per yakmada bî pervâsıyam

1171 H. de yazılmış olan mecmûadaki bu şiir, herhalde Manâḳıb'daki şiirin şâirine âittir. Lokmânî Dada ve Manâḳıb için 2179 No. ya b.)

Cilt 474

2158

لقمانی دده

Loḳmânî Dada:

Manâḳıb-ı Mawlânâ

(مناقب مولانا)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 20 × 14
Yazı eb'âdı : 14.5 × 7.7

Kenarları tâmir görmüş yumuşak ciltli. 46 yap. Her s. de 19 satır var. Yazı ta'lıyk. Başı ve sonu eksik.

Baş : اول ملك جمله نوره قارشو همین صف طوتر انده جبرئیل امین *(1. b)*

Son : لطفله انده بر بشارت ایدر انی برماغله اشارت ایدر *(38. b)*

(Sonunda, Bahâ'addîn 'Amîll'nin; 1031 H. 1622; "Nân u ḥalvâ" sı var; onun da başı ve sonu eksik; 39. a - 46. b. Nân u ḥalvâ için 1615 No. ya, Manâḳıb için 2179 a b.)

Cilt 475

2159

ثاقب مصطفی دده

Ṭâḳıb Muṣṭafâ Dada:

Safîna-i nafîsa-i Mawlawiyân *(Safîna-i Mawlawiyya)*

(سفینهٔ نفیسهٔ مولویان . سفینهٔ مولویه)

I. bölüm

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 22 × 16
Yazı eb'âdı : 16.7 × 9.5

Üstü ve sırtı meşin kaplı mukavva düz cilt. 290 yap. Her s. de 19 satır. Yazı ta'lıyk. Kapak s. de Ṭakıb Dada'ya şu vefât târihi yazılı:

تاریخ رحلت حضرت ثاقب

نام پاکی اولدی تاریخ وفات یعنی شیخم «شیخ مصطفی دده»

١١٤٨

Bu yazı, metnin yazısının aynı olduğundan târih de nüshayı yazan Maḥmûd b. Şayḫ Muṣṭafâ'l-Mawlawî'nindir. Târihi tutturabilmek için «مصطفی»yı elifle, «دده» yi de iki «ه» ile yazmış. İlk iki s. de fihrist var. 1. b de Darvîş Muḥammad 'Alî Kutahyavî'nin vakfettiğine dâir altı satırlık bir yazı mevcut. Aynı yazı, sonda, 289. b de de alt tarafta yazılı. İzmir'li olan ve Kütahya'da Argun Çalabî adına kurulan Arğûniyya Dergâhına şeyh olup çelebilerden kız alan Ṭakıb Dada, eserini üç kısım üzerine yazmış, I. bölümünü, "Manâḳıb'al-'Ârifîn" in zeyli olarak çelebilere hasretmiş, fakat bu kısma, ana tarafından Mawlânâ soyundan gelen, Afyon ve Kütahya âstânelerinde şeyh olan çelebilerle başlamıştır. II. bölüm, Mevlevî şeyhlerine, III. bölüm de dervişlerine âittir. Pek ağdalı bir dille yazılmış olan ve şifâhî bilgiye geniş yer veren bu kitabın verdiği malûmât, ancak târihî tenkidle değer kazanabilir; böyle olmakla berâber, bilhâssa devrine âit pek değerli bilgiler de vermektedir. Ṭâḳıb, *1148 H. de (1735) vefât etmiş*, âstânede, Celâleddîn Arğun Çalabî'nin yattığı, semâ'-hâneden müfrez türbeye defnedilmiştir. 2160 N. da kayıtlı nüshada, I. bölümü 1135 recebinde *(1723)*, yâni vefatından onüç yıl önce tansnîf ettiği kayıtlıdır *(b.)*.

Bu nüs. müellifin vefatından beş yıl sonra kendi elyazısı nüs. dan istinsâh edilmiştir.

Safîna, Mısır'da H. 1283 te büyük kıt'ada ve 645 s. olarak Mat. *Vahbiyya'da* basılmıştır *(Mevlânâ'dan sonra Mevlevîlik'e de b. s. 111 - 114)*.

Baş : بسم . . . حمد نا محدود علی الدّوام وشکر غیرمعدود بلااختتام . . . *(1. b)*

Son ve ketebe: لعل الله يثبت فوأدهم و يوصل مرادهم . . . تم المجلد الاول من السفينة
الثّفيسه فى المناقب المولويه من نسخة مؤلفه عن يد احقر العباد محمود
ابن الشيخ مصطفى المولوى فى آخر جمعة شوّال الشّريف لسنة احدى و خمسين
ومائه والف من تاريخ هجرت *(böyle)* من له العزّ والشّرف *(290. b)*

Cilt 476

2160

ثاقب مصطفى دده

Ṭaḳıb Muṣṭafā Dada:

Safîna-i Nafîsa-i Mawlawiyān *(Safîna-i Mawlawiyya)*

سفينهٔ نفيسهٔ مولويان (سفينهٔ مولويّه)

I. C.

Türkçe

Cilt eb'âdı : 22 × 16.3
Yazı eb'âdı : 15.5 × 10

Ortası şemseli, kenarı düz cetvelli mıklaplı cilt. 305 yap. Her s. de 19 satır var. Yazı nesih. Bu nüs. Kütahya Dergâhına vakfedilmişken kıt'ası büyük olan diğer bir nüshayı S. Hamdam Ç. mezkûr dergâha vermiş, bunu almış; kapak yaprağında buna dâir bir yazı var. S. H. Ç. vakfı. Ketebedeki kayıttan, Ṭaḳıb Dada'nın, I. bölümü 1135 Recebinde *(1723)* tamamladığı anlaşılmaktadır.

Baş : *(1. b)* بسم . . . حمد نامحدود على الدوام . . .

Son ve ketebe : لعل الله يثبت فوأدهم ويوصل مرادهم وينفقو اعلى . . .
تم المجلد الاوّل من السفينة الثّفيسة فى المناقب المولويه فى الرجب الشريف
فى سنة خمس و ثلثين ومائة والف من تاريخ هجرة من له العزّ والشّرف
فهذا تاريخ تكميل كتابة المصنّف واما تكميل كتابة هذه النّسخة فى الربيع الاوّل
فى سنة ثمان وستين ومائة والف

(Nüsha, müellifin nüshasından, otuzüç yıl, vefâtından onbeş yıl sonra istinsâh edilmiştir.)

Cilt 477

2161

ثاقب مصطفى دده

Ṭāḳıb Muṣṭafā Dada:

Safîna-i Nafîsa-i Mawlawîyān *(Safîna-i Mawlawiyya)*

(سفينهٔ نفيسهٔ مولويان . سفينهٔ مولويّه)

II. ve III. c

Türkçe

Cilt eb'âdı : 24 × 17.
Yazı eb'âdı : 17 × 12.5

Ortası şemseli, kenarları iki cetvel içinde düz zencirekli, üst kapağı kopuk, mıklaplı cilt. 305 yap. Her s. de 23 satır var. Yazı ta'lıyk. II. bölümün ilk üç s. sine ve III. bölümün baş tarafındaki iki s. ye fihrist yazılmış. İlk yaprağa numara atılmamış. Bu yap. ta Abū-Bakr-ı Kutahyavî'nin vakfiyesi, kendi yazısiyle yazılı. II. bölüm 187. a da bitiyor; ondan sonraki yap. ta yazı yok. III. bölüm 191 b de başlamakta, 305. a da bitmekte. 305. a da gene aynı vakfiye var. III. bölümün üç yaprağı nesihle, fakat aynı hattât tarafından yazılmış. Kapak kâğıdında,

مفرد لثاقب قدس سره العزيز

yazılı.

مجموعه ايست كين ز معانى مصوّر ست
نا مش سفينه است ولى بحر گوهرا ست

II. b. başı: بسم . . . حمد بى غايه وشكر بلانهايه اول وهاب الآمال . . .
(1. b)

Son : بار ديگر از ملك عريان شوم انچه اندر وهم ناید ان شوم
آمين يا معين تمت مناقب المشايخ المولويه انار الله تعالى برهانهم فى الدنيا والآخره
(187. a)

Ferâğ kaydı ve ketebe. :
قد وقع الفراغ من تسويد هذه المنقبة . . . المنسوبة الى جناب الشيخ
الثاقب المولوى . . . عن يد اضعف العباد درويش ابوبكر المولوى فى
يوم السادس عشر من شهر محرم الحرام يوم الخميس سنة الخمسين ومائه
والف . . .

Kenarda : كتبت هذه المنقبة اللطيفة المسمّى بالسفينة النفيسة عن اصل النسخة المرقومة باقلام مؤلفه مرشدنا الشّيخ ثاقب تبركاً وتيمناً ببركة همه القدسيه

(Aynı. Müellifin vefâtından iki yıl sonra ve müellif nüshasından istinsâh edilmiştir.)

III. b. başı: بسم . . . يا من له المحامد اوّلاً وآخراً . . . . *(191. b)*

Son : . . . مقدّمهٔ بديهيسنه اعتماداً تواريخ واسانيدى اهمال اولنمشدر واذا انكر لم يفد شيئ منها والله هوالموفق المصدق والصّواب انّه هوالتّواب *(305. a)*

Cilt 475

2162

ثاقب مصطفى دده

Ṯāḳıb Muṣṭafā Dada :

Safîna-i Nafîsa-i Mawlawîyān *(Safina-i Mawlawiyya)*

(سفينهٔ نفيسهٔ مولويان . سفينهٔ مولويّه)

III. c

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 23.3 × 14
Yazı eb'âdı : 16.8 × 8

Kenarı âdi zencîrekli, mıklaplı meşin cilt. 144 yap. Her s. de 27 satır var. S. kenarları tek surh cetvelli. Numara konmamış olan ilk üç yap. ta fihrist yazılı. 4. yap. ın b yüzünde Şeyḫ Gālib'in *(1213 H. 1799)*, Ṯaḳıb'a yazdığı vefât târîhi var. Sonunda surhla Ṯāḳıb'ın vefât yılı olan 1148 yazılmış ve gene surhla «مدّت مشيخت ٤٦ سنه» kaydı düşülmüş. İlk yap.ta *(1. b)*, pek güzel olmıyan bir tezhîb var. Bu ve karşıki s. de, kenarda altın cetvel mevcut. Yazı kötü bir nesih.

Baş : بسم . . . يا من له المحامد اوّلاً وآخراً . . . *(1. b)*

Son : . . . مقدمهٔ بديهيهسنه اعتماداً تواريخ واسانيد اهمال اولنمشدر واذا انكر لم يفد شى منها والله الموفّق المصدّق والصّواب انّه هوالتّواب الوهّاب تحرير تمت الكتاب بعون الملك الوهاب عن يد عن عبدالفقير السيد درويش ابراهيم ادهم المولوى . . . سنهٔ مباركهٔ ميمونه بيك ايكيبوز يكرمى بر ماه محرم يوم احدى وعشرين چهارشنبه فى وقت الضّحى . . . *(144. a)*

Cilt 479

2163

واصف

Vāṣıf :

Macmū'a

(مجموعه)

Mawlânâ ve Mawlawîlik hakkında medhiyeler.

Cilt eb'âdı : 30 × 20
Yazı eb'âdı : 20.3 × 13

Her iki tarafta, üstünde gömme ve kavuk iskemlesi üstünde, altın yaldızlı, destarlı sikke şeklini, kenarlarda düz cetvelleri muhtevi bez kaplı yeni cilt. 137 yap. Her s. de 21 satır var. Şâirlerin tâc beyitlerde, adlarının üstüne surhla bir çizgi çizilerek işâret edildiği gibi «مولانا ، مولويلرز ، مثنوى ، منلا ، منلاى روم ، سماع» gibi sözler ve başlarda, şâirlerin adları kırmızı mürekkeple yazılmış. Yazı güzelce bir rık'a. İlk kapak yap. da «اخوان طريقت عليهمزه بر يادگار محبّانه اولمق اوزره خاكپاى بنده‌لرى واصف» tarafından toplandığını bildiren ve ta'lıykle «مولويان درويش» mührünü ihtivâ eden sekiz satırlık bir sunuş yazısı, 6. b de hendesî bir tezhîb içinde yeşil destarlı sikke resmi ve altında sülüsle yazılmış Besmele var. S. kenarları, 1. b - 2. a da ve 6. b - 7. a da bakır karışık altın cetvelle, diğer s.lerde iki surh, bir siyah çizgiyle çevrilmiş. 137 b de, «منسوبيتيله مفتخر بولنديغم يكّى‌قپو مولويخانه‌سى دده‌گانندن طريقتلو طاهر دده افنديلرك انشاد ايتديگى تاريخ گهردر» başlığını taşıyan 13 beyitlik bir kıt'a var. Bu kıt'a 1952 de vefât eden Tâhir Olğun'undur *(Tāhir'ül-Mawlawī)*. Bu târîhe nazaran Vâsıf, bu mecmûayı 1316 H. de *(1898)* tertîb etmiştir. Mecmûada, 1. b - 6. a da,

عشقله نى گبى طاهر ايكله حليهٔ پيرى قلمدن ديكله *(2. b)*

ve,

صانمه أى طاهر زيبنده ادا بو عباراتى سن اولدك گويا *(6. a)*

beyitlerinden anlaşıldığı gibi Tâhir'in, mesnevî tarzında yazılmış 84 beyktlik bir «حليهٔ مولانا» sı vardır ki 6. a daki

سويله‌دن چونكه سنى همت شيخ بو اثرده اثر حضرت شيخ
حضرت شيخ كه جلال الحق‌در عين منلا دينلورسه حقدر

beyitlerine nazaran bu mesnevî de Tâhir'ül-Mawlawî'nindir ve son beyitte övdüğü zât, Yenikapı Mevlevî-hânesi şeyhi olup 1326 da *(1908)* vefât eden Calâleddîn

Muḥammad'dir. Bu hilyenin son taraflarında, Mawlānā'nın, geleneğe göre soy ve tarikat şeceresi de zikredilmektedir. 48. a - 49. b de Naḳşī Dada'nin *(1270 H. 1853)* gene aynı vezinde 53 beyitlik «حلیهٔ مولانا» sı, bundan sonra da Nasîb Yūsuf'un *(1126 H. 1714)*, "fâilâtün fâilâtün fâilât" vezninde 24 beyitlik ve mesnevî tarzında, Mawlānā'nın, Sulṭān Valad'ın, Ulu 'Ārif Çalabī'nin doğum ve vefâtlarını bildiren bir şi'ri var. Toplanan şiirler, ekseriyetle «مولانا ، مولوی ، مولویلرز ، مثنوی ، سماع ، مولویخانه ، نی ، مطبخ» rediflî ve Mevlevîliğe, Kubbe-i Hadrâya, hattâ bu münâsebetle Konya'ya âittir. Şiirlerin bir kısmı kasîde, gazel, muhammes, müseddes, terci, tahmis, tahmîs-i mutarraftır. Son kısımda kıt'alar, rubâîler, müfredler var. Toplanmış olan şiirlerin tutarı 315 tir. Sonunda, 123. a - b de, Dîvân-ı Muhâsebât riyasetinde bulunmuş olan ve "احقر Aḥḳar" tahallus eden Zühdî'nin *(Mehmed Ziyâ: Yenikapı Mevlevî-hânesi, s. 232)*, «دربیان سلسلهٔ مشایخ کرام مولویخانهٔ باب جدید» başlıklı 36 beyitlik kasîde tarzında bir şi'ri ve 122. b de Mustaḳîm'in, 1095 yılını gösteren *(1684)* ve semâ'ın men'inden sonra yeniden izin verilmesini bildiren bir târihi var *(Bu zât, 1121 de, 1709, vefât eden İst. Sofular Halvetî şeyhi Mustaḳîm Muḥammad olsa gerek: Sicill, IV, s. 364 ve Nâil Kataloğunda Ayvansarâyî)*. *Bunlarla berâber şiirlerin tutarı 319 dur. Kıt'a ve rubâîler* 126, müfredler 93 tür. En sondaki târihle bir Mevlevî Antolojisi denebilecek olan bu mecmûa, 539 şi'ri ihtivâ ediyor.

İçinde şiirleri bulunan şâirlerin adlarını alfabe sırasıyle yazıyoruz :

Abdî, Aḥkar, Ahmed, Âkif, Âlî, Ârif, Âsım Munlâ, Avnî *(Yenişehirli)*, Bahtî *(I. Ahmed)*, Bakaayî, Beliğ, Berrî, Câzim Celâl *(Yenikapı şeyhi)*, Cemâl, Cevdet Pâşâ, Cevrî, Cezbî, Dânişî, Edîb, Enîs, Enver, Erşedî, Es'ad Muhlis Pâşâ, Esîf, Esrâr, Fahrî, Fasîh, Fâtıma, Fâzıl *(Bosnalı. Pâşâ)*, Fedâyî, Fehîm, Fennî, Ferîdun, Fevrî, Fırâkıy, Feyzî, Gaalib Dede, Garîbî, Gavsî, Hâfî, Hâkim, Hakkı Pâşâ, Hâlıs Ahmed Dede, Hâmid, Hanîf, Haşmet, Haydarî, Hayrî, Hemdem *(Saîd Çelebi)*, Hıfzî, Hılmî, Husrev, Hükmî, İffet, İhyâ, İlmî, İmâd, İndî, İsmâil, İsmet, İzzet Munlâ, Kabûlî, Kânî, Kâzım Pâşâ, Kuddûsî, Leylâ, Lutfî, Mahmûd, Mevlâyî, Mezâkıy, Midhat, Mihrî, Muhammed Dede *(Ağa-zâde)*, Murad Munlâ, Mustakıym, Nâbî, Nâcî, Nâdirî, Nâfi', Nakşî, Nâsır, Nâzım, Nazîm, Nazîf *(Yenişehirli. Şeyh)*, Nebîl, Necmî, Nehcî, Nesîb, Neş'et, Neylî, Neyyir, Niyâzî, Nutkıy, Nûrî, Pertev, Râgıb, Rahmî, Râsim, Ref'i, Remzî, Reşâd, Rıyâzî, Rif'at, Rusûhî, Rûşenî, Rüşdî, Sabîh, Sâbit, Sabrî, Sabûhî, Sa'dî, Sâdık, Safâyî *(türbedâr)*, Safvet, Saîd *(Hemdem Çelebi)*, Sâkıb, Sâlik, Sâlim, Sâmî, Samtî, Selâmî, Semâhat Ömer, Semâ'î, Senîh, Sermed, Sıdkıy, Sırrî, Siyâhî, Şâhidî, Şefıyk, Şem'i *(Sârih)*, Şeref, Şeref-zâde, Şeydâ, Şinâsî, Şûhî, Şuhûdî, Tâbî, Tâhir *(ül-Mevlevî)*, Tecellî, Tevfıyk, Vâsıf *(Mecmûayı tertîb eden)*, Vecdî, Vehbî Dede, Vehbî *(Sünbül-zâde)*, Veled *(Çelebi)*, Yûsuf Sîne-çâk, Zâtî, Zihnî, Zîver.

Bu antoloji, hicrî IX. yüzyıldan XIV. yüzyıla kadar *(XV - XX)* gelip geçen Mevlevî şâirlerinin şiirlerini toplamak sûretiyle meydana getirilmiştir.

Baş : حلیهٔ مبارکهٔ حضرت مولانا

ربّنا خالقنا مولانا بسم رحمن رحیم المولی

(1. b)

Son : ششجهاته خامهٔ زرله یازیلسین ظاهرا

نسخهٔ قدسیهٔ اوصاف مولی‌العاشقین

(1. b) ١٣١٦

Vâsıf hakkında bilgimiz yok. Yalnız bu zatın elyazısıyle ve gene aynı tarzda ciltli iki mecmûası daha var. İst. Üniv. K. de, Türkçe yaz. lar arasında 2951 No. da 115 yaprak ve 1185 No. da 111 yaprak olan bu iki mecmûa da aynı tarzda toplanmış şiirlerden meydana gelmiştir. Her ikisinde de yenikapı şeyhlerine âit, Aḥkar'ın *(Zühdî)* şi'ri ve Naḳşî ile Rıḍā'nın Ḥılya'leri mevcuttur. Her ikisinde de Vâsıf'ın mührü vardır.

Clit
480

2164

واصف

Vâṣıf:

Macmu'a

(مجموعه)

Aynı tarzda ciltli.

Cilt eb'âdı : 28.5 × 20

Yazı eb'âdı : 20.4 × 12.8

Yazı rık'a. S. kenarları ve ortaları cetvelli. 26. yap. Her s. de 21 satır var. Mawlāna'ya atfedilen

آه من‌العشق وحالاته احرق قلبی بحراراته

ما نظرالعین الی غیرکم اقسم بالله و آیاته

kıt'asını tazmîn eden Galib Dede, Azmî, Ender, Maksûd, Eşref Paşa, İhyâ, Enderûnî Vâsıf, Şakir, Üsküdârî Sâlim, Hâlet, Esrâr Dede, Âkif, Kethudâ-zâde Ârif'in birer, Leylâ Hanım'la Sebâtî'nin ikişer şi'riyle kime âid olduğu tesbât edilemediği için "لادری" kaydiyle yazılan iki tazmînden meydana gelen 19 şiir, Şâhidî'nin "'Işḳ-nāma" si ve Ḥāḳî tahallus eden 'Abd'al-Gaffār-ı Buḫārî'nin Yenikapı şeyhlerini bildiren ve 1310 da *(1892)* yazılmış olan bir kasîdesini muhtevîdir. 25. a - 26. b de Mawlānā'nın hâl tercemesi ve Maṯnawî şerh ve intihâblariyle Türkiye'de mevcut Mevlevî-hânelere âit bir cetvel vardır.

Baş : بسم . . .

ای رخ پاکنده عیان نور ذات سینه‌سی آیینهٔ وجه صفات

(1. b)

Son : مولویخانهٔ اسکیشهر

(26. b)

(2163 No. ya b.)

Cilt 481

2165

سعدالدّین سلیمان (مستقیم زاده)

Sa'daddîn Sulaymān (Mustaḳîm-zāda):

Şarḥu 'Uḳūd'al-lu'lu'iyya

fî

Tarîḳ'as-sādat'al-Mawlawiya

(شرح عقودالؤلؤیه فی طریق السّادة المولویه)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 23 × 15
Yazı eb'âdı : 15.2 × 8

Asıl eser, 1143 H. de *(1731)* Şam'da vefât eden 'Abdal-Ġaniyy-i Nāblusî'nindir. Müellif, mukaddimede ginânın dört mezhebde de halâl olduğuna daîr rivâyetleri zikrettikten sonra Mawlânâ'ya ve Mevlevîlere olan sevgisi yüzünden Mevlevî mukaabelesinin delâlet ettiği mânaları bildirmek üzere bu eseri yazdığını, sonra bir başka risâle daha yazıp aynı adı verdiğini bildirir *(6. a - b)* Bu risâle, ikinci risâledir. 36 yap. tır. Her s. de 25 satır vardır. Yazı ta'lıyktır. Şârih Sa'daddîn Sulaymān Mustaḳîm-zāda, 1202 şevvâlinin 23. günü vefât etmiştir *(1788. b. Osmanlı Müellifleri; I, s. 168 - 169)*. Şerhin sonunda, müellifin, bu eseri 1096 şa'bânının 27. günü *(1685)* yazmıya başlayıp üç günde bitirdiğini kendisinden naklen bildirilmektedir. 'Uḳūd'al-lu'lu'iyya'nın bir yazması, İst. Üniv. K. de, arapça yaz. arasında 3511 No. da kayıtlıdır.

Baş : بسم . . . حمد وسپاس وثنای بی‌قیاس اول خالق نفوس وانفاس وکاشف غموم وسواس اولان پروردگارجنّ واناس حضرتلرینه اولسون که . . .
(1. b)

Son ve ketebe : . . . اهل‌دیندن بعینه براحد مرادم دگلدر والله ولی‌التوفیق والهدایه ومنه نرجوالاحسان والعنایه . . . مؤلف رضی‌الله عنه بیوردلرکه عنایت باری وحسن توفیق گردگار برله بیك طقسان آلتی شعبانك یگرمی یدنجی گونی ابتداسندن بو رساله‌ٔ شریفه‌نك کتب وتحریرینه بدأ اولنوب اوچ گونده . . . لسنه اربعین ومأتین والف بیدالعبد الذلیل عبدالقادر المولوی بمولویخانه‌ٔ بشکطاش
(36. a - b)

'Uḳūd'al-lu'lu'iyya'nin Mustaḳîm-zāda tarafından mufassal şerhinin bir nüshası, İst. Üniv. K. T. Yaz. larında 286 No. da kayıtlıdır; Bu nüsha 1211 H. de yazılmıştır. Kenarlardaki yazılar ve târihler, Must. z. nin elyazısından istinsâh edildiğini göstermektedir. Bu şerh, o mufassal şerh değildir.

Cilt 482

2166

رسوخی اسمعیل آنقروی

Rusūḫî İsmā'îl-i Anḳaravî:

Minhāc'al-fuḳarā'

(منهاج الفقرا)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 20 × 14.2
Yazı eb'âdı : 15.2 × 9.8

Ortası şemseli, kenarları gömme cetvelli meşin cilt. Baştaki numarasız sahîfelerden altısında fihrist var. 217 yap. Her s. de 17 satır mevcut. Yazı ta'lıyk. S. kenarları surh cetvelle çevrilmiş. Âyetlerle hadîslerin üstleri surh çizgiyle çizilmiş. Bâblar, «مثنوی ، درجهٔ اوّل . . . بیت» gibi yazılar surhla yazılmış. Rusūḫî, bu eserinde, mukaabeleyi anlatırken Divâna Muḥammad Çalabî'nin, mesnevî tarzında yazdığı şiirden faydalanmıştır kanâatindeyiz *(2136 No.lu mecmua'nın I. kitabı. b.)*. Rusūḫî'nin Nışāb'al-intisāb'ı, âdetâ bu eserinin arapçaya terceme sidir. Minhāc'ta, sülûk derecelerini ona çıkarması, her derecede on sıfat zikretmesi, Mevlevîlikten ziyâde kendisinin şahsî fikirleri ve kanâatleridir. Minhāc, 1265 te, Bulak'ta basılmıştır.

Baş : بسم . . . الحمدلله‌الّذی علّمنا علوم‌الدّینیة واللدنّیة . . .
(1. b)

Son ve ketebe : دم مزن والله اعلم بالرّشاد وختم هذه‌المختصر بعون‌الله الاعظم الاکبر فی ختم شهر صفرالمظفر فی سنة ثمان وعشرین والف من هجرة سیدالبشر . . . قد وقع‌الفراغ عن‌کتب هذه‌النسخة الشریفه . . . بعد صلوة الظهر من یوم‌الاثنین الخامس عشر من شهر جمادی‌الاولی المعتبر عن ید اضعف‌العباد محمد بن موسی بن حبیب ... فی سنة ثمان وثمانین والف من‌الهجرة‌النبویه الهلالیه

(217. a. Müellif nüshasından yazılmıştır.)

Cilt 483

2167

رسوخی اسمعیل انقروی

Rusūḫī İsma'īl-i Ankaravī :

Minhāc'al-fuḳarā'

(منهاج الفقرا)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 20.8 × 13.8
Yazı eb'âdı : 15.8 × 8

Kenarı gömme cetvelli düz, yumuşak meşin ciltli. İlk kapak s. sinde üç yer mürekkeple karalanmış. 1. b de, baştaki yazı gene siyah mürekkeple okunamıyacak derecede silinmiş, parmakla da hem yazı, hem altındaki mühür karalanmış. 50. a da kenardaki yazı, aynı tarzda yok edilmiş. 16. a da kenarda, 168. a da s. nin üstünde, 183, b de kitabın sonunda aynı şeyi görüyoruz. Numara konmıyan ilk ve 2. ve 3. yap. larda fihrist var. Başlangıç yaprağından bir önceki yap. ta, «سرطبّاح حسیب المولوی» mührüyle muvaşşah yazıda, bu nüshanın kendi tarafından vakfedildiği halde çalındığını, sonra çalanın elinde bulunup alınarak tekrar vakfedildiği yazılı 1869 M. de vefât eden Ser-nâyî Nesîb Dede'nin kardeşi Hasîb Dede'nin bu yazısı silintilerin sırrını açıklamaktadır. 183 yap. Her s. de 19 satır var. Yazı ta'lıyk. Âyetlerle hadîslerin üstleri surh çizgiyle çizilmiş. Bablar, kısımlar, mesnevî, beyit gibi sözler surhla yazılmış. Kapak sahîfesinde, Mawlānānā'nın meşhur rubâîsi, şu iki şekilde yazılı :

گر کافر (و) گر صنم پرستی باز ای
صد بار اگر توبه شکستی باز ای
این در گه مادر گه نومیدی نیست
بازا بازا هر انچه هستی باز ای

✲

بازا بازا هر انچه هستی بازا
گر کافر و گبروبت پرستی بازا
این در گه مادر گه نومیدی نیست
صد بار اگر توبه شکستی بازا

Bu rubâînin iki tarzda intikaali de kesinlikle göstermektedir ki rubâî Mevlânâ'nındır. Çoğunu irticâlen söylediği ve bir fikri, ayrı zamanlarda aynı tarzda ifâde ettiği, aynı zamanda yazanların hatırlarında ayrı şekillerde kaldığı için onun şiirlerinde bu keyfiyete çok sık rastlanır *(Rubâîler' e b, Tercememiz ; s. 26, 46, 59, 60, 61, 63, 65, 66, 100, 101, 102, 107, 109, 110 ..... notlar. Bu rubâî için de 23. s. nin notuna b.)*

Baş : بسم . . . الحمدلله الذی علّمنا علوم الدّینیة واللدنیّة . . . .
(1. b)

Son ve ketebe : دم مزن والله اعلم بالرشاد ختم هذا المختصر بعون الله الاعظم الاکبر فی ختم جمادی الاخر فی سنة تسع و عشرین و الف . . . قد وافق الفراغ من تنمیق هذه النّسخة الشریفة المبارکة المیمونة بحمدالله وحسن توفیقه یوم الجمعة وقت الضحوة فی الرابع عشر محرم الحرام لسنة ثمان وخمسین ومائة و الف . . . علی ید . . . درویش محمد علی المولوی فی السدّة السنیة لحضرت خنکار الاکبر . . .
(183. b)

(2166 Noo. da, tetimmeden anlıyoruz ki Minhāc, 1028 saferinde bitmiştir ; bu tetimmeye göre Rusūḫī 1029 cumâdelâhırasında kitabı bir daha gözden geçirmiş ve yazmıştır. Bu nüsha da, kendi elyazısı nüshadan istinsâh edilmiştir.)

Cilt 484

2168

رسوخی اسمعیل انقروی

Rusūḫī İsmā'īl-i Aṅḳaravī :

Minhāc'al-fukarā'

(منهاج الفقرا)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı :19.7 × 13
Yazı eb'âdı : 15.5 × 7.5

Kenarları zencirekli, ortası ve mıklabı şemseli Osmanlı cildi. 227 yap. Her s.de 23 satır var. Yazı, ta'lıykı andırır bir nesih. İlk iki s. nin kenarları altın cetvelli. İlk s. nin başlığı kötü bir tarzda müzehheb. Öbür s. lerin kenarlarında tek surh cetvel var. Âyetlerle hadîslerin üstleri surhla çizilmiş. Bab, kısım, derece, beyit ve mesnevî gibi yazılar surhla yazılmış.

Baş : بسم . . . الحمدلله الّذی علّمنا علوم الدینیة واللدنیه . . . .
(1. b)

Son ve ketebe : دم مزن والله اعلم بالرشاد تمت کتبه الفقیر درویش حسین سینوبی المولوی ساکن مولویخانه غلطه
(227. a)

(Yazıya ve kâğıda nazaran hicrî XI - XII. yüzyıla ; XVII - XVIII ; âit. Sonundaki iki yap. ta Mevlânâ'nın, geleneğe uygun hâl tercemesi var.)

Cilt 485

2169

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 20.3 × 14

Yazı eb'âdı : Muhtelif

Düz, yumuşak meşin ciltli. Ser-tarık Muḥammad 'Alī'nin vakfı. Mührünü ihtivâ eden altı satırlık vakfiyesi kapak yap. da. Kütüphâneden çalındığı, 1205 recebinde *(1790)* Yenikapı şeyhi Abū-Bakr'al-Mawlawī oğlu Şayḫ 'Abdalbāḳī tarafından bulunarak tekrar Dergâh K. e vakfedildiği, imzâsını hâvî beş satırlık yazısiyle tesbît edilmiş.

I. رسالهٔ قدسیه امین‌الدّین بابا بن داود Amīnaddīn Bābā b. Dāvūd: Risāla-i Ḳudsiyya. *Türkçe (1. b - 58 a). Yazı ta'lıyk. Bablar, fasıllar, âyetler surhla.* Her s. de 27 satır var. Müellif, 3. a da adını anmakta, mukaddimede Sulṭān Bayazīd zamānında *(886 - 918 H. 1481 - 1512)* yazdığını söylemekte *(2. b)*, âhıretlik bir amıcası olduğunu, her türlü kerâmete nâil olduğu hâlde sonradan kerâmet ehlinin mahcûb olduğunu anlayıp tövbe ettiğini, kutbun yakını olan imamlardan biri olan bu zâtın, Fâtih hakkında büyük lûtfu olduğunu, onun yerine geçen Bāyazīd'in de Tanrı sevgililerinden bulunduğunu söylüyor ve 903 ṣa'bânının ilk günlerinde, bir çarşamba günü *(1498)* bu kitabı yazmıya memûr edildiğini, bilgisinin az olduğunu, yazdıklarının Tanrı vergisi bulunduğunu bildiriyor *(3. b - 4. a)*. Risāla-i Ḳudsiyya adını verdiği *(4. b)* ve her babı fasıllara ayrılan bu on bablık kitapta ledün bilgisinden, zâhir ve bâtın padişahlarından, kutuptan ve erenlerden, şerîattan, rûhtan, ezel ve ebedden, velâyetten, demirle taşın içindeki ateşten ve gayb ateşinden, günah ve sevapla cennet ve cehennemden, nefs-i mutmainneden, aşktan, keşif ve kerâmetten bahsetmektedir. 42. b de Hāca 'Alā'addīn 'Alī'den *(735 H. 1334)*, Hāmid-i Valī'den *(815 H. 1412 - 1413)*, Ḥācī Bayram'dan *(833 H. 1429 - 1430)* bahsettiğine göre Halvetiyye ve belki de Bayrâmiyyedendir.

Baş : بسم ... حمد بی‌حدوثنا بی‌عد اول پادشاه لایزالی وعاطفات ذوالجلالی اوزرینه اولسون که . . . *(1. b)*

Son ve ketebe : وبلکل که حضرت عزتك اتصال جسم جسمه یا عرض جسمه یا علم معلومه ویا عقل معقوله ویا شیٔ شیئه واصل اولدوغی گبی دگلدر تعالی‌الله عمّا یقولون علوّاً کبیرا وصلی‌الله . . . تمت الرسالة الشریفة فی ید اضعف العباد واذلّهم واحقرهم واحوجهم احمد بن رضوان یسّرالله المکین فی دار رضوان وجعل الله محرسا الی مسیر رضوان سنه اربع وسبعین والف فی شهر ذی‌الحجة ویوم‌الاحد فی وقت الصّبح *(58. a)*

Risâleyi istinsâh eden Aḥmad b. Rıḍvān, Kütahya'lıdır. 1087 H. de (1676) *sağ olduğunu ketebesinden anladığımız Sun'Allāh Gaybī'nin risâlelerini, kendi elyazısı nüshalardan 1075 - 1088* (1664 - 1677) *de istinsâh eden zâttır* (Bursa K, Genel, No. 1441, VII. Risâle, 137. b). *Oğlu, Kāşif'al-Asrār diye tanınan As'ad'ın ifadesinden, bu zâtın, babasından aḫz-i ṭarîkat ettiğini, onun da Elmalılı 'Ümmī Sinān'a mensub olduğunu anlıyoruz* (Aynı Mec. VIII. Risâle; 142 a - b).

II. ؟ : شمسیه Şamsiyya. Arapça *(6. b - 99. a)*. Kapak sahîfesine Avḥadī'ye atfen "Şamsiyya" yazılmış. Fakat bu kayıt tamâmiyle yanlıştır. Muḥammad b. Muṣṭafā adlı birisi tarafından istinsâh edilen bu risâle için 1732 No.daki mecmûanın II. kitabının îzahına b. *(Baş ve son aynıdır.)*

III. ؟ : کتاب المنتخب من قبس الانوار وجامع الاسرار Kitāb'al-muntaḫab min Ḳabs'al- anwār va Cāmi''al-asrār. Arapça. Kötü bir nesih. Esmâ-yı Husnâ'yı, ilk harflerine göre tertîb ve havassını bildiren, bast ve teksîr gibi cefr usûlünden bahseden bir kitap. "Kabs'al-anwār", جمال‌الدّین ابی‌المحاسن یوسف‌التدورمی nindir. Akşehir'de Başçı İbrâhîm câmi'i avlusunda yatan 'Abdarrahmān-i Bıṣṭāmī, 807 de *(1404)*, bu kitabı, müellifinden okumuştur *(Kaşf, II, s. 1315)*. Bu intihâbı yapan hakkında bilgi edinemedik.

Baş : بسم . . . الحمدلله‌الملك‌الدّیان العفوّ‌الرحمن الواحدالمنّان . . . *(100. b)*

Son : . . . والعددالنّاقص مثل‌الثّمانیة فاعلم ذلك فصل *(140. a)*

Noksan olduğu anlaşılıyor.

Cilt 486

2170

امین‌الدّین بابا بن داود

Aminaddīn Bābā b. Dāvūd:

Risāla-i Ḳudsiyya

(رسالهٔ قدسیّه)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 23.3 × 14.5

Yazı eb'âdı : 16.3 × 9

Mahfaza içinde, mıklaplı, kâğıt kaplı mukavva cilt. İlk s. nin üstünde kötü bir tezhîb var. S. kenarları altın cedvelli. 105 yap. Her s. de 17 satır. Boşlıklar bir tezhîb var. S. kenarları altın cedvelli. 105 yap. Her s. de 17 satır. Boşlıklar surhla yazılmış. Hacı Abdülganî oğlu "'Aliyy'al-Kūfī" tarafından yazılmış; yazılış târihi yoksa da son devrin yazısı. Baş ve son 2169 No. daki nüshanın aynı *(b.)*.

Cilt 487

2171

بهاألدّين محمد بن شيخ المشايخ خواجه احمد الصّادق الطهورىّ الصّدّيقىّ الفاروقىّ الحسينى النقشبندى

Bahā'addīn Muḥammad b. Şayh'al-maşāyiḫ Ḫ"āca Aḥmad' aş-Şādıḳ'aṭ-Ṭahūriyyaaş-Şıddīḳıyy'al-Fārūḳıyy'al-Ḥusayniyy'an-Naḳşbandī :

Hadiyyat'as-Sālikīn wa Tuhfat'aṭ-Ṭālibīn

(هديّة السّالكين وتحفة الطّالبين)

Fārsça

Cilt eb'âdı : 20.1 × 12
Yazı eb'âdı : 13 × 5.6

Kenarı zencîrekli düz meşin cilt. 144 yap. Her s. de 15 satır var. Yazı güzel bir nesih. Başlıklar, âyetler altınla, âyet başları surhla yazılmış. «مثنوى ، شعر» gibi dikkati çekmesi gereken sözler ve bâzı âyetler de surhla. İlk sahîfe başında, devrine âit güzel bir tezhîb var. S. kenarları, lâcüverd çizgilerle çevrili altın cetvelle çerçeveli. 55. a dan sonra cümle durakları, bir yap. sonra âyetler surh; altın yok. Nakşbendiyye sülûküne âit bir kitap. Müellif adını, 2. a da «بهاألدّين محمد بن شيخ المشايخ خواجه احمد الصّادق الطهورىّ الصّدّيقىّ الفاروقىّ الحسينىّ النقشبندى» diye anıyor. 5. b - 6. a da, III. Sultan Murad adına *(Saltanatı. 982 - 1003 H. 1574 - 1595)* yazdığını *bildiriyor. Sonunda mesnevî tarzında 41 beyitlik bir münâcât var. Son beyitte,* adını,

بهاألدّين كه اواز بندگانست كمينه خوشه چين خواجگانست

diye anmakta. Bundan sonra da,

اين تحفهٔ طالبين ز انفاس كرام اندرمه ذىالحجه بيامد بنظام
ازهجرت حضرت رسول ثقلين در نهصد وتسعين وششم كشت تمام

rubâîsiyle kitabını, 996 zilhecesinde *(1588)* tamamladığını ve İstanbul'da yazdığını kaydediyor *(141. a. Keşf. 990 da yazıldığını bildirmekle hatâ etmiştir ; II, s. 2042).* Bundan sonra farsça dört gazeli *(141. b - 142. a)* ve S. Murad hakkında bir kasîdesi var *(142. b - 144. a).*

Kitaba çok i'tinâlı başlanması, bâzı yerlerde kenara aynı yazıyle unutulan veya sığmıyan yerlerin yazılması, ketebe bulunmaması, müellif hattı olması ihtimâlini hatıra getirebilir. Keşf, bu zatın vefâtında da zühûle düşmüştür. Baş ve son 1707 No. dakinin aynıdır *(b.).*

Cilt 488

2172

عدنى رجب دده

'Adnī Racab Dada :

Şarḥ-ı Ḳaṣā'id-i 'Urfī

(شرح قصائد عرفى)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 19.5 × 12.5
Yazı eb'âdı : 14.2 × 17

Kenarı ince zencîrekli, ortası şemseli, meşin kaplı cilt. Yazı güzel bir ta'lıyk. 21 yap. Her s. de 17 satır var. 'Urfî'nin beyitleri surhla yazılmış. 'Urfî Muḥammad, 999 H. de *(1590 - 1591)* Lâhûr'da vefât etmiştir. Sonradan kemikleri Nacaf'a nakledilmiştir.

'Adnî Racab Dada, bu risâlenin mukaddimesinde Mawlânâ Dergâhına giderken bir "berk-i sebz" götürmek dileğiyle 'Urfî-i Şîrâzî'nin, tevhîd, na't ve menkabet-i 'Alî hakkındaki kasîdelerini şerhedip 'Abdalhalîm Ç.ye *(1090 H. 1679)* sunduğunu yazıyor *(2. a - b).* Nüshanın 1. a yap. da, üstte ta'lıykle «عدنى دده مرحومك كندى خطلريدر» kaydı ve A. Ç. oğlu Bostan Ç. nin *(II. 1117 H. 1705)* imzâsı, «سيد محمود نقيب‌زاده عن اولاد مولانا»nın 1237 târihli temellük kaydında gene, 'Adnî Dada'nin elyazısı olduğuna dâir kaydı var. A. Ç.ye sunulan nüsha bu nüshadır.

'Adnî, 1110 târihinde *(1688)*, Belgrad Mevlevî-hânesi şeyhiyken vefât etmiştir *(Hâl terc. ve başka eserleri için b. Osmanlı Müellifleri ; I, s. 123).*

«انداخته» redîfli kasîde 11. b de bitmekte, Na't-i Nebî 11. b - 16. b yaprakların kaplamaktadır. Na't-i Alî 16. a - 21. a dadır.

Baş : بسم . . .

اى كلك نواساز ندن سويلمز اولدك
رنگين نغمات ايت چمن حمد خدادر
(1. b)

Son : اهل سخن شاد اولق دگل سخن بله شاد اولور ديمكدر تمت
(21. a)

Cilt 489

2173

عبدالغنیّ ابن محمّد علی المولوی
ابن الشیخ مصطفی

'Abdalganiyy b. Muḥammad 'Aliyy'al-Mawlawī b. aṣ-Ṣayḫ Muṣṭafā :

Dürr'al-Barzaḫ'al-ma'nawī fī asrār'al-aḥruf'al-Maṭbaḫ'al-Mawlawī

(درّ البرزخ المعنوی فی اسرار احرف المطبخ المولوی)

ARAPÇA

Cilt eb'âdı : 25.5 × 18
Yazı eb'âdı : 19.5 × 11

Alelâde ciltli. 319 yap. Her s. de 19 satır var. S. kenarları surh cetvelli. Yazı nesih. Mukaddimesi 50. a da bitiyor. Müellif adını 3. a da, «عبد الغنی ابن محمد علی المولوی ابن الشیخ مصطفی شیخ التکیة المولویة بمحروسة حلب الشّهباء» diye anıyor ve kitabına verdiği adı söylüyor *(6. a)*. Mukaddimeyi 1272 de yazmış *(1855 - 1856)*; iki de târih düşürmüş; ikisinin de altında 1275 yazılı; fakat birincisi 1272, ikincisi 1285 yılını gösteriyor *(49. b - 50. a)*. Kitabın üstünde, «الجلد الاوّل من اربع مجلّدات من کتاب درّ البرزخ المعنوی فی اسرار احراف المطبخ المولوی تألیف خادم الفقراء والکرام المولویه بحلب الشهبا ودمشق الشام عبدالغنی عفی عنه» yazılmış. Bu zat, 'Abdalganiyy-i Nablusī değil. Bu yazıdaki «دمشق» sözü, Nablusī sanılarak ona atfedilmiş. Sonundaki târih de 1272 *(319. b)*.

Eser, garip bir arapçayla ve müsecca' bir tarzda, lâyıhalar halinde yazılmış. Çanak - çömleğe kadar en küçük şeyde bile sembolik bir mânâ bulmıya çalışan ve "'ulūm-i ġarîbe" ye meraklı olan müellif, bilhassa sözlerin üzerinde durmakta, matbah hizmet ve edeplerine âit hiçbir bilgi vermemektedir. Bend başları, teberli ve destarlı sikke resimleriyle süslü. Başta dört cilt olduğu yazıldığı hâlde içinde cilt başları kayıtlı değil; fakat kitap tamamlanmış. 119. yap. tan îtibaren mukaabele ve semâ'a da, kendi görüşüme göre okunuyor. İlmî bir inceleme olmadığı gibi geleneğe göre îzahları da muhtevî bulunmadığından ve ancak kendi garib buşlarını ihtivâ ettiğinden bilgi bakımından kaynak olacak bir eser değildir.

Baş : بسم . . . الحمدلله الّذی طبخ طینة خلیفته آدم . . .
(1. b)

Son : یا صاح جا تاریخه لبه مع المولی خضر
سنه
(319. b) ۱۲۷۵

(15 beyit olan ve muveşşah olup ilk mısra'ların ilk harflerinden «عبد الغنی المولوی» adı çıkan bu tarihin sonunda 1275 yazılı ise de mısra', 1270 yılını gösterir; ilk mısra'daki «جا»yı ta'miye kabûl etsek dahi 1275 tutmaz.)

Cilt 490

2174

نابی یوسف

Nābī Yūsuf (1124 H. 1712) :

Munşa'āt

(منشأت)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 25 × 15.5
Yazı eb'âdı : 15.8 × 10

Mukavva cilt. Başı eksik. 91 yap. Her s. de 25 satır var; s. kenarları tek surh cetvelli. Yazı güzel bir ta'lıyk. İçinde çelebîlere yazılan mektuplar var.

Baş : انتساب در دولت مآبلری اولدوغم اریکه آرای مجد واقبال رونقده دیوانخانهٔ جاه وجلال . . .
(1. a)

Son : ... اوجکژدن بردن خلاص اولمش اولورز ونعم المأمول ونعم المسؤل باقی برگون مقدّم سرنگونیدرکه نیران باد بر العباد
(91. b)

Cilt 491

2175

فاضل حسن (شیخ)

Fāḍıl Ḥasan (Şayḫ)

Kāşif'al-asrār va Maṭla'al-anwār

(کاشف الاسرار ومطلع الانوار)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 13.6 × 8.5
Yazı eb'âdı : 9 × 5

Sırtı ve kenarları meşin mukavva cilt. Yazı ta'lıyk. 156 yap. Her s. de 15 satır var. Âyetlerle hadîsler ve bâzan Maṭnawī'den alınan beyitler surhla yazılmış. Maṭnawī'nin ilk hikâyesi ve I. ciltten bâzı beyitleri şerh.

Baş : الحمدلله الذّی انعم علینا وهدانا للاسلام وجعلنا من امّة حبیبه محمّد . . .
(1. b)

Son ve ketebe : ازین سبب نام این رساله‌را کاشف اسرار ومطلع الانوار نهادیم وماشرحتُ هذه الابیات الاّ امتثالاً لامرالله تعالی واماّ بنعمة ربك فحدّث. . . . تمّت الکتاب بعون الله الملك الوهّاب عن ید اضعف العباد محمّد ابن مصطفی الشهیر بصولاقزاده الایدوسی حرّر فی ربیع الاول لسنة ثلث وعشرین والف من الهجرة النّبویه علیه افضل الصّلوة والتّحیه
(156. b)

(Bu kitabın güzel bir nüshası, İst. Üniv. K. de farsça yazmalarda, 991 No. lu mecmûada var; 1. b - 107. b. İstinsâh eden Solâḳ-zâda, 1688 H. de (1657) vefât eden müverrih olamaz; çünkü hem Osm. M., hem Sicill, müverrih S. z. nin İstanbullu olduğunu yazıyor; IV, s. 80 - 81, IV, s. 171.)

Cilt 492

2176

مجموعه

Macmu'a

Cilt eb'âdı : 27 × 16.5
Yazı eb'âdı : Muhtelif
Âdî mukavva cilt. Yazı nesih. 52 yap. Satırlar muhtelif.

I. دیوانه محمّد چلبی (سماعی. سلطان دیوانی) Dîvâna Maḥammad Çalabî *(Samâ'î. Sulṭân-ı Dîvânî)*. Türkçe *(1. a - 2. b)*. Mesnevî tarzında "Fâilâtün fâilâtün fâilât" vezninde 52 beyitlik bir manzûme. Mevlevî mukaabelesi, son şekliyle düzenlendikten sonra, mukaabeleden anlaşılan remizleri bildirmek hususunda yazılmış ilk manzûme, yahut manzûm küçük bir risale budur. Bu mes. rahmetli Veled Ç. İzbudak'a âit bir mecmûada var. Mawlânâ'nın Dîvân-ı Kebîr'ini, İran'dan getirdiği için Sulṭân-ı Dîvânî dendiği söylenirse de Safînа'daki bu rivâyetin aslı yoktur ve bu söz, Dîvâne sözünün hoş görülmemesi yüzünden uydurulmuştur. Şiirlerinde Dîvâne ve Samâ'î mahlaslarını kullanan Muḥ. Ç. için bakınız *(Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik; s. 101 - 122. Bu şiiri de aynı kitapta, 473 - 476. sahifelerde kaydettik)*.

Baş : دیدی بر درویشه اول (بر) پادشاه
خرقه ندر هم باشده‌کی کلاه (نه‌در اول خرقه وُهم باشده کلاه)
(1. a)

Son : اول جمالك نوریله (نورینه) پروانه‌یم
گیجه وگوندوز یانه‌رم دیوانیم (گجه گوندوز یارم دیوانه‌یم)
آستانکده سکی کورکینیم (سك گرُگینی‌یم)
آنکیچون عالمك شیرینیم
(2. b)

(Şiir, bilgisiz biri tarafından yazılmış ve sözler harekelenmiştir. 2090 No. da da kayıtlı mecmûada II. risâle olan bu şiirin, M. Ç. ye âit olduğu tasrîh edilmiştir ve daha doğru yazılmıştır. b. Bu mesnevî, 1661 No.lu mec. da da vardır. b.)

II. روشنی Rûşanî 'Umar Dada : نی‌نامه Ney-nâma. Türkçe, manzûm *(2178 No. ya b.)*

Baş : گل یته ر وجهله ایشت بنی ایشدوب وار اوزگه ایش ایت بنی
(2. b)

Son : دائم اندوگی بودر فریادنی
(4. b)

(4. a da, sondan 4. beytin ikinci mısra'ı yok; bu yüzden son beytin bir mısra'ı da eksik.)

III. قرائة الدّعاء عقب اسم جلال Ḳırâ'at'ad-du'â' 'akabı İsm-i Calâl. Farsça. Çelebîler arasında 1231 de *(1815)* vefât eden Muḥammad Amîn Ç. nin de adı anıldığına göre o zamandan sonraya ve Hamdam Ç. zamânına âittir *(Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik; s. 373 - 374)*.

Baş : بارك‌الله وبرکات کلام‌الله را . . .
(4. b)

Son : والحمدلله رب‌العالمین بعده صباح شریف خیر
(5. b)

IV. Maṯnawî'nin ilk 18 beytinin şerhi. Türkçe *(8. b de, « والله اعلم بالصواب الیه المرجع والماب تمت » diye bitmekte, 8. b de Besmeleyle ve 2. beyitten başlayıp devâm etmektedir. Kimin olduğunu bulamadık)*.

Baş : بسم ... بشنواین نی‌چون حکایت میکند ازجداییها شکایت میکند
الحمدلله . . . امّابعد حق تبارك وتعالی بو موجوداتی کتم عدمدن ...
(6. b)

Son : سوز مختصر گرکدر تطویل کلام ایلمنك فائده‌سی یوقدر والسلام
(15. b)

V. Āl-i Muḥammad'a sadakanın harâm olduğuna dâir hadîs ve tercemesi. Türkçe.

Baş : حدیث شریف انّه قال . . .
(15. b)

Son : قال علیه‌الصلوة والسلام
(16. a. Sonu eksik)

VI. کلاه‌نامه Kulâh-nâma. Farsça.

Baş : اول کلاه آمده است موسی . . .
(16. a)

Son : این قدر کوتاه شد نقل من الکتب المعتبرة . . .
(Aynı. 2155. No. daki III. risâleye b.)

VII. هذه‌الرسالة اصطلاحات‌الصّوفیّه لعبدالضّعیف نورّالله مرقده Hâzihir-Risâlâti Işṭılâhât'aṣ-Ṣûfiyya... Türkçe.

Baş : بسم . . . الحمدلله ربّ‌العالمین والصلوة والسلام علی نبیّه محمّد وآله وصحبه اجمعین شیخلردن منقولدر که رحمةالله علیهم حقایق‌التفسیرده امام جعفرالصادق . . .
(16.b)

Son : مارا سخن بی قدمان کی برد از راه
رفتم (رفتیم) بمیخانه توکّلت علی‌الله
(17. b)

VIII. طریقة‌المعارفین السلطان دین دیوانه محمّد چلبی Dîvâna Muḥammad Çalabî: Ṭarîḳat'al Ma'ârifîn al.Ṣulṭân'addîn ... Türkçe. قدس سره‌المولی

Baş : الحمدلله‌الّذی علم‌الانسان مالم یعلم وانعم علینا . . .
(17. b)

Son : اویله اولسه آز زمان ایچنده مراد یکه واصل و مقصودیکی حاصل ایدرسك انشاالله تعالی وهو احسن‌الخطاب وبحمده
(20. a. D. M. Ç. ye âittir zannındayız.)

IX. رسوخی Rusûḫî: Mevlevî sülûküne ve İsm-i Celâle âit bir risâle. Türkçe.

Baş : الحمدلله رب‌العالمین . . . وبعد اعزّ اخوان بلك وآگاه اولوك که سلطان‌العاشقین وخاقان‌المعشوقین . . .
(20. a)

Son : شمدکی حالده بر طریق یوقدر که مثنوی شریف ایله ارشاد اولنمیه وحاللرین وقاللرین اکثا تطبیق ایمیه‌لر وبه‌العون والعنایة والهدایة والتوفیق تم
(1661 No. daki mec. nın XVI. risâlesine b.)

X. عبدالله انصاری 'Abdallâh'ı Anṣârî'nin *(481 H. 1088 - 1089)* bir risâlesinin terc. Türkçe. هذه رسالة خواجه عبدالله انصاری رحمةالله علیه başlığını taşıyan bu risâlenin mütercimi belli değildir.

Baş : بسم . . . الحمدلله رب‌العالمین . . . امّابعد شویله بلکه خواجه عبدالله انصاری علیه رحمةالباری ایدر درویش اولدر که بو قرق درت مقامی بیله . . .
(25. b)

Son : . . . اکثا خرقه گیمك وگیدرمك روا دگلدر زیرا مقلّددر محقّق دگلدر والله اعلم بالصّواب
(32. a)

XI. Fuḳarâ'nın fazîleti hakkında bir hadîs ve terc. Türkçe.

Baş : بسم ... قال رسول‌الله صلّی‌الله علیه وسلّم ابغض‌النّاس فقرائهم . . .
(32. b)

Son : . . . وانلر ایله اولمق صالحلر اخلاقندندر
(33. b)

XII. Haftanın günlerinde kılınacak nâfile namazlar. Türkçe.
(34. a - 35. b)

XIII. هذا مجموعهٔ انبیاء عظام واولیاء کرام رحمهم‌الله Konya'da yatan peygamberlerle erenlerin adları.

Baş : مدینهٔ قونیده داخل وخارجنده مدفون اولان . . .
(36. a)

Son : وبعضلر دخی بو مکاشفدن صکره ظهور اتمکله بیان اولندی رحمهم‌الله تعالی الی یوم‌القیمة علینا بفضله آمین
(40. a)

XIV. قصیدهٔ برئه Ḳaṣîda-i Bur'a. Çok güzel bir ta'lıykle. Arapça.

Baş : بسم ... امن تذکّر جیران بذی سلم مزجت دمعاً جری من مقلة بدم
(40. b)

Son : ماربحّت عذبات‌البان ریح الصّبا
واطرب‌العیس حادی العیس بالنّعم
تمت‌القصیدة بعون‌الله تعالی
(52. a)

Cilt 493

2177

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 23.3 × 17
Yazı eb'âdı : Muhtelif

Mukavva cilt. Yazılar muhtelif. 79 yap. s. lerdeki satırlar da muhtelif.

I. Sûfiyyenin zikir ve devrânının helâl olduğuna ve Sûfiyyenin usûlüne, fıkralarına âit arapça bir risâle.

Baş : بسم . . . الحمدلله الملك المنان العزيز المقتدر الديان *(1. b)*

Son : . . . اذ نادى ربّه انى مسّنى الضّر وانت ارحم الرّاحمين *(48. b)*

II. Mezheblerin adlarına, burçlara takaabül eden harflere âit noksan cetveller.

III. Maṯnawī'nin fihristi

IV. سلطان يعقوب Sulṭān Ya'kūb başlıklı bir farsça şiir ve Mawlānā'ya âit şiirler *(Ya'ḳūb'un 950 H. de ; 1543 ; vefât eden Ya'ḳūb Ustaclu olması muhtemeldir).*

Cilt 494

2178

مجموعه

Macmu'a

Cilt eb'âdı : 20 2 × 13
Yazı eb'âdı : 15 2 × 2

Kenarı zencîrekli, ortası şemseli, mıklaplı cilt. 124 yap. Her s. de 15 satır var. Yazı ta'lıyk, Kâğıt, yazı ve cilt bakımından X. yüzyıla *(XVI)* âit.

I. روشنى عمر Rūşanī 'Umar *(892 H 1486 - 1487)* : چوبان‌نامه Çūbān-nāma. Türkçe Maṯnawī'deki Mūsa Peygamber'le çoban hikâyesi *(II. cilt. Nicholson basımı, s. 340 - 346).*

Baş : بسم . . . حمد نا محدود وثناى نا معدود . . .

Son : قصهٔ چوبانى چون اى اهل دل فخر جهان فخرنى تاريخ بل
(2 a)

("فخر" sözünün Abcad'de tutarı olan 880 yılında nazmetmiştir. 1575. No. 1653'e b.)

II. روشنى Rūşanī : نى‌نامه Ney-nāma Türkçe. Bu da Maṯnawī'den mülhemdir. Türkçe.

Baş : دكله نيدن نه حكايتلر قلور ايرولقدن نه شكايتلر قلور
(20. b)

Son : روشنى استر ينه سندن سنى روشنيه وير ديلگن يا غنى
انده قالنده يالكوز بر نفس انده ايرش اول اكا فريادرس
(61. a)

III. روشنى Rūşanī : سلسله‌نامهٔ مشايخ عظام عليهم‌الرحمه Silsıla-nāma-ı Maşāyiḫ-i 'iẓām 'alayhimur raḥma. Farsça.

Baş : ابتدا ميكنم بنام خدا كوست معبود خالق ويكتا
(62. b)

Son : بهر ايشان دعاى او اينست روّح الله روحهم ابدا
(63. b)

IV. روشنى Rūşanī : ديوان Dīvān Rubâiyyât adı altında tuyuğlar, iki müfred, beş tercî', bir tahmîs ve gazeller. Türkçe.

Baş : رباعيات يا نبى سنسن چوسرتاپا گوزل كيم اولاكم ديميه ساكا گوزل
(64. a)

Son : ضمير روشنى روشن اولبدر اوللدن شمع رويك شبجراغى
(107. a)

V. روشنى Rūşanī : مسكينلك كتابى Miskīnlik Kitabı. Türkçe. Baş tarafı eksik.

Baş : يقوب گوردى كه بر قارنجه ياتوب صلر الن اياغن توزه باتوب
(108. a)

Son : آله العالمينك رحمتى بول كمْ اولمز عالمى غرق ايلسه اول
نبينك هجرتندن گچمش اينان سكز يوز سكسن وطقوز يل اى جان)

beytinden anlaşıldığına göre 889 hicride ; 1489 ; yazılmıştır. 1653 No. ya da b.)

Cilt 495

2179

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 19 9 × 13
Yazı eb'âdı : Muhtelif

Ortası şemseli, kenarları ve sırtı meşin kaplı tâmir görmüş cilt. 203 yap. Yazı nesih ve ta'lıyk.

I. شاهدی Şâhidî İbrâhîm *(957 H. 1550)* : گلشن توحید Gulşan-i tavhîd. Farsça manzûm. Maṯnawî'den seçilen beyitler, mânâya uygun olarak beşer beyit ilâvesiyle ve Yūsuf-ı Sînа-çāk'in tesîriyle 937 H. de *(1529-1530)* meydana getirilmiştir. Oğlu tarafından 996 da *(1586 - 1587)* yazılmış bir nüshası, İst. Üniv. K. Farsça yaz. arasında 1018 No. dadır. 1298 de İst. Tıbbiyye Mat. da, pek hatalı olarak bastırılmıştır *(Şâhidî için b. Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik; s. 132 - 140)*.

Baş : حمد لایحصی ثنای بی‌قیاس بی‌نهایت منّت وبی‌حد سپاس
(1. b)

Son : حقّ روح پاك فخر انبیا کن نصیب ما وصالت ای خدا

(Maṯnawî beyitleri surhla yazılmıştır. Yazı ta'lıyktır. Doğru okunabilmesi için hareketlenmiştir. H. X - XI yüzyıla âittir; XVI - XVII.)

II. یوسف سینه‌چاك Yūsuf Sînа-çāk: جزیرهٔ مثنوی Cazîra-i Maṯnawî. Farsça. Başa « انتخاب مثنوی شریف حضرت قدسناالله بسره‌العزیز » yazılmış. Başlıklar surhla. Yazı nesih. Maṯnawî'den, mânâ bakımından da münâsebet düşünülerek 366 beyit seçilmek sûretiyle meydana getirilmiştir. 1072 H. de *(1661)* vefât eden Şam Mevlevî-hânesi şeyhi Bağdadlı 'İlmî Dada tarafından türkçe şerhedildiği gibi Şayḫ Gālib *(1213 H. 1799)* tarafından da türkçe şerhedilmiş; güzel bir nüshası, İst. Üniv. K. de, türkçe yazmalarda 2222 No. da kayıtlıdır ve şârihin vefâtından bir yıl sonra yazılmıştır. Cavrî'nin de *(1065 H. 1654 - 1655)*, bu seçmeden intihâb ettiği kırk beyte, her beyti beş beyitle şerhten meydana getirdiği bir eseri vardır ve "Ḥall-i Taḫkīḳāt" adlı eseriyle bir arada, 1269 da, Takvîm-hâne-i Âmire Mat. sında basılmıştır. Fuṣūṣ şârihi Bosnalı 'Abdallāh *(1054 H. 1644)* da Cavrî'nin eserini şerhetmiştir. Bir nüshası, Süleymaniye'ye mülhak Nâfiz Paşa kitapları arasında 528 N. dadır *(Yūsuf Sînа-çak için b. Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik; s. 124 - 127)*.

Baş : بسم . . . حمد بلاغایه وبی‌حد وشکر لایحصی ولایعد . . .
(108. b)

Son : این نه نجمست ونه رملست ونه خواب وحی حق‌الله اعلم بالصّواب
(119. b)

III. کتاب مرغوب‌القلوب Kitāb-ı Marġūb'al-ḳulūb. Manzum farsça. "Mefâîlün mefâîllün feûlün" vezninde ve "tövbe, zât, sıfât, namaz, terk, tecrîd, ma'rifet, aşk, ma'şuk, fenâ, bakaa ve müsâfir" fasıllarından meydana gelmiş olan bu 138 beyitlik mesnevî, Şamsaddîn-i Tabrîzi'ye maledilmiştir. Fakat hiçbir beytinde Şems'e âidiyetine dâir bir îmâ dahi yoktur. Karîhası dar, dili bozuk bir zâtındır; ihtimâl onun da mahlası Şems'tir ve bu yüzden bu yanlış kanâat belirmiştir. Badî'az-zamān Firū-zan-far, « رساله در تحقیق احوال وزندگانیٔ مولانا جلال‌الدین محمّد مشهور بمولوی » eserinde, bu kitabın 150 beyitlik Hindistan basımında,

ز هجرت هفتصد وهفتاد وهفتست
حساب حاسبان تاریخ وقتست

beytinin bulunduğunu bildiriyor ki, bu beyte nazaran eser, 777 H. de, yâni Şams'in şehâdetinden 132 yıl sonra yazılmıştır *(Tehran, Çâp-hâne-i Meclis-1315 Şemsî hicrî; s. 99)*.

Baş : بسم . . . این کتاب مرغوب‌القلوب از گفتار شیخ‌المشایخ قطب‌المحققین . . .
(119. b)

Son : تمام این مختصر منظوم شد خوب که نام این مثل خود داشت مرغوب
(123. b)

IV. رسالهٔ آفاق (و) انفس Farsça manzum *(123. b - 125. b. 2155 No. daki mecmûa'nın V. risâlesine b. Yazı nesihtir ve Cazîre'yi yazanındır.)*.

V. سگرنامه Siğir-nāma. Türkçe. Yazı ta'lıyk. İnsanın uzuvlarının seğirmesinin delâlet ettiği şeyleri bildiren bir risâledir.

Baş : آدم پیغمبرك مبارك اعضالری سگردگی وقتی تجربه ایدوب . . .
(126. a)

Son : صول ایاغنك باش پرماغی سگرسه مبارکدر والله اعلم
(127. a. Hâşiyede bitirmiştir.)

VI. لقمانی دده Loḳmānî Dada: مناقب مولانا Manāḳıb-ı Mawlānā. Türkçe. Yazı, Cazîra'yı yazanın. Başlıklar surhla. "Feilâtün mefâilün feilün" vezninde ve mesnevî tarzında olan bu nüsha, tam bir nüshadır *(2157 ve 2158 No. lara da b.)*, Loḳmānî Dada, Mawlānā'yı Osmanoğulları devletinin kurucusu Osman Bey'le, hattâ Faḳîh Aḥmad'le çağdaş saymakta, Bilecik kalesinin, Yarhisar'ın fetihinden bahsetmekte *(130. a)* ve II. Bâyezîd'in zamânında, ruyada Mawlānā'ya âit bir manâkıb kitabı yazmak istediğini, uyanınca Maṯnawî'den tefe'ül edip bu kitabı nazma başladığını söylemektedir *(131. a - b)*. Bundan sonra Âdem'in yaratılışını, Mi'racda Hz. Peygamber'in, Mevlânâ'nın rûhunu gördüğünü, Abū-Bakr soyundan geleceğini

duyduğunu bildirir ve soyunun, Abū-Bakr oğlu Naṣrallāh'tan teselsül ettiğini söyler *(131. b ve devâmı)*. Babasiyle hicretini, Şems'le buluşmasını; Şems'in şehîd olup başını alarak Tebrîz'e gittiğini hikâye eder; "Manāḳıb'al-'Ārifīn"den aldığı menkabeleri muhtasaran nakleder. Mawlānā'nın kubbesi hakkındaki şu beyitler, devrindeki türbeyi anlatmak bakımından ehemmiyetlidir :

قبهٔ سرفرازی مثل فلك — دور ایدر دائم آنی حور وملك
نیجه اسمایله گیوب جبّه — دیدیلر آدنه یشیل قبّه
قبّه ایچره غریب درج اولمش — نچه بیك التون انده خرج اولمش
اسم اعظم دعاء نور وقدح — گوره‌نلك جانی گوكلی بولدی فرح
نچه اسما دخی نچه ابیات — اوقین خستیه ایرشدی نجات
اون ایكی پنجره اوتوز ایكی جام — خوش مرصّع مزیّن اولدی تمام
اولدی اون قبّه بو مقام شریف — در و دیوای حسن خطّ لطیف
قبّه ایچرّه تربهٔ منلا — نور ایچی طاشی جملدّن اعلا
بو مقام اولدی كعبة العشّاق — صادقان جانیله اولور مشتاق

كعبة العشّاق باشد این مقام
هر كه ناقص آمد اینجا شد تمام

. . . . . .

اوچ قپو قومش اكلغل ای یار — هر برندن ندر دیم اسرار
طرف شرقه ایكی قاپو قومش — هر بریسنه اسمی شویله قومش
برسی پرده قاپوسیدر خاص — باش قور اول آستانه عامله خاص
اول برندن گیرر خضرالیاس — صحبت خاص ایدر او مفخر ناس
بر مناره یاپیدرر یكرنك — انده بش وقتده اوقنور گلبنك

(162. b - 163. a)

Mukaabelenin, Sultan Veled tarafından konduğunu söyliyerek bu rivâyetin, kendi zamânında, artık yerleşmiş bulunduğunu bildirmiş oluyor. Arada Hz. Peygamber'e ve sahâbeye âit kıssalar, Mesnevî'den hikâyeler de nakleden Loḳmānī, kendi adını, sona doğru,

گلدی درگاه پیره لقمانی — بولدی اول درده درده درمانی

ve sondan 11. beyitte,

ایردی خوش لطفی برله احسانی — بونی نظمه گتوردی لقمانی

beyitleriyle bildirir *(170. a, 181. a)*. Yazdığı târîhi de, gene sondan 8. ve 9. beyitlerde

اولیجق همرتك طقوز یوز اونی — عشقله یازدی اشبو بنده بونی
شاه عالم ابایزید زمان — لطف واحسانی برله طولدی جهان

beyitleriyle tesbît eder *(181. b)*.

163. a da zikredilen

كعبةالعشّاق باشد این مقام — هر كه ناقص آمد اینجا شد تمام

beytinin Câmî'ye *(898 H. 1492)* âid olduğu ve bu beyti, Fâtih'in dâveti üzerine Konya'ya gelince söylediği, bilhâssa Mevlevîler arasında söylenegelmiştir *(Mevlânâ'dan sonra Mevlevîlik, s. 218)*. Müze Müdür muâvini Sayın Necâtî Elgin, Ali Asgar Hikmet'in, "Câmî" adlı eserinin tercemesine dayanarak Câmî'nin İsntanbul'a gelmediğini bildirmiş ve bu husûsa dikkati çekmişti *(Mevlânâ, 1207 - 1273; 17 aralık - 1955; Konya - Yenikitap Basımevi; Mevlânâ Celâleddin ve Mevlânâ Câmî; s. 37-41)*. 'Alî Aṣğar Ḥikmet, "Câmî" adlı eserinin "Salāṭīn-i 'Uṯmānī" bölümünde, "Munşa'āt-ı Farîdûn Bik"le "Raşaḥāt"ı kaynak ittihâz ederek Câmî'nin Konya'ya ve İstanbul'a gelmediğini kesin olarak söyler *(Tehran - 1320 Şemsî hicrî, s. 43 - 50)*. Loḳmānī, yer yer, Mawlānā'dan ve diğerlerinden aldığı beyitleri eserine dercetmekte ve bilhâssa bu beyitler ortalara yazılmaktadır; esâsen bu beyitlerin vezinleri de ayrıdır. Bu beytin de, vezninin ayrı oluşu ve ortaya yazılışı gözönüne alınırsa Loḳmānī'ye âid olmadığı anlaşılır; fakat kimindir; bilemiyoruz. Esrâr, Tazkira-i Mawlaviyya'da, Loḳmānī'nin 925 H. de *(1519)* vefât ettiğini kaydetmektedir *(Müez, 1502, s. 278)*.

Baş : عشقله ایلدم سوزه بنیاد — جان ودلدن خدایی قلدم یاد
(127. b)

Son : فاتحه اوقیانه رحمت اوله — مصطفی نوری برله قلبی طوله
(181. b)

VII. عراقی فخرالدّین 'Irāḳī Faḫraddīn: لمعات Lama'āt. Farsça. Ta'lıyk. Başlıklar surhla.

Baş : الحمدللّه‌الّذی نوّر وجه حبیبه تجلّیات‌الجمال فتلألأ منه نوراً...
(183. b)

Son ve ketebe : كی بو دما ز ما جدا مانده — من و تو رفته وخدا مانده
تمت هذاالنسخةالشریف (böyle) عن یدالضعیف درویش ابراهیم ۱۰۳۳
(203. a)

(Lama'āt, 812 de; 1409; vefât eden Yār-'Aliyy-i Şîrāzî tarafından "Lamaḥāt" adiyle şerhedilmiştir. 1692 ve 1711 e b. 898 de; 1492; vefât eden Câmî'nin de bu kitaba, "Aşı'at'al-Lama'āt" adlı bir şerhi vardır. Lama'āt, Saffet Yetkin tarafından "Parıltılar" adiyle türkçeye çevrilmiş ve Şark-İslâm Kl. serisinin 17. kitabı olarak M. V. tarafından 1948 de ve II. basımı 1963 te yayınlanmıştır.)

*

Mecmûa'nın hâşiyesindeki kitaplar :

VIII. شاهدی Şāhidī: دیوان Dîvān. Türkçe, ta'lıyk. Kaafiyelere göre gazel sayıları :

ا : 2، ب : 2، ت : 2، ث : 2، خ : 1، د : 1، ر : 2، ز : 1، ش : 1، ل : 2، ی : 4، م : 2، ن : 1، ه : 3. Tutarı: 26

IX. Yūsuf Sīna-çāk'in "ışk" redîfli gazeli, Bakāyî'nin bir müseddesi, Ārāmî'nin bir gazeli, kimin olduğu belli olmıyan ve «شیخ مولایی» terkîbini hâvî, yâni 1007 yılını gösteren ve Şayḫî adlı bir zâtın vefâtına düşürülen bir târîh, 'İlmî'nin on gazeli, Şamtî'nin bir müseddes-i mütekerriri, Turābî'nin bir müseddes-i mütekerriri, 'Abdî'nin bir müseddes-i mütekerriri, Ḫudāyî'nin,

ای دل ایسترسەك اگر كامل اولا نقصانك
سجده‌گاه ایت اشیگن حضرت مولانانك

matla'ıyle başlıyan meşhur gazeli *(108 a - 126. a)*. Ta'lıyk yazıyle.

X. تراش‌نامه Tırāş-nāma. Nesih *(2155 No. ya b.)*. Nesihle *(110. a - 112. b)*.

XI. عشق‌نامه 'Işk-nāma. Üstünde surhla, «رساله‌ٔ عشق‌نامه‌ٔ حضرت سلطان جلال الحق والدین قدس‌الله بسره‌المبین» yazılmışsa da hem üslûp, hem de dil bakımından Şāhidî'nindir. Müze K. de 2483 D. 6 - 7 No. da kayıtlı mecmûada bu risale var ve üstünde, «عشق‌نامه‌ٔ شاهدی» kaydı mevcut. Gene M. K. de D. 4.37 No. da kayıtlı mecmûada bâzı risâlelerle Şâhidî'nin "Gulşan-i tevhîd"inin kenarında da Şâhidî dîvaniyle Traşnâme ve Işk-nâme mevcut. Farsça ve mesnevî tarzında. Nesihle yazılmış *(110. a - 112. b)*.

XII. هفت وادی Haft vādî *(Ayrı bir risâle değil. "Tuḥfat'al-'uşşāk"tan (113.a-116. b. XVI. risâleye b.)*.

XIII. Baş tarafı noksan ve nesihle yazılmış قصیدة‌البرده Ḳaṣîdat'al-Burda *(117. a - 120. b)*.

XIV. محمود شبستری Maḥmūd-ı Şabustarî : گلشن‌راز Gulşan-ı Rāz. Farsça *(121. a - 147. b)*.

XV. ذیل رساله در تجلیات Zayl-i Risāla dar tacalliyyāt *(147. b - 150. a)*.

XVI. خلیلی Ḫalîlî : تحفة‌العشّاق Tuḥfat'al-'uşşāk. Farsça. Mesnevî tarzında. Keşfel-Zunûn'a göre Ḫalîlî-i Mawlawî'nindir ve 880 H. de *(1475) yazmıştır*. 2138 No. ya da b.

Baş : بشنو ای جوینده‌ٔ راه خدا گر تو جویای خدایی باخود آ *(150. a)*

Son : چون ندارد این سخن پایان وحد بس بود گفتن ز ارباب خرد *(171. a)*

Cilt 496

2180

شاهدی

Şāhidî:

Gulşan-ı Tawḥîd

(گلشن توحید)

Farsça

Cilt eb'âdı : 18.5 × 12

Yazı eb'âdı : 13 × 7

Kötü bir lâke cilt. Ortası şemseli. Yazı ta'lıyk. 124 yap. Her s. de 15 satır var. Maṯnawî'den alınan beyitler surhla yazılmış. Yazı, Mâverâünnehir yazısı. Muahhar bir nüsha.

Baş : حمد لایحصی ثنای بی‌قیاس بی‌نهایت منّتُ بیحد سپاس *(1. b)*

Son : شاهدیکه ناظم این گلشن است
چشمهاش از نور عرفان روشنست
خود نوشت وختم کردش این زمان
نه صد وچل سال بُد تاریخ ان
کشت از فضل خدای لاینام
این کتابت عصر چهارشنبه تمام
(123. b)

Ketebe : دستم بزیر خاك چو خواهد شدن تباه
باری بیادگار بماند خط سیاه
خط در ورق دهر بماند صد سال
بیچاره نویسنده که در خاك رود
هر که خواند دعا طمع دارم
زانکه من بنده‌ٔ گنه‌کارم

این مفردات مثنوی معنوی وگلشن توحید در آخر ماه برات(şa'bân) بیگاه روز یکشنبه من ید عبد احقرالعباد بعون‌الملك‌الکریم میر عظیم در دیهٔ وادی (؟) امید از ناظران . . .
(124. a)

(İstinsah târihi yok. 2179 No. da kayıtlı nüshada 977 H. de tasnîf edildiği, bu nüshadaysa 940 ta yazıldığı bildiriliyor. Ketebedeki beyitler, müstensihe âittir. 2179 No. ya b. "Gulşan-i tavḥîd"in yazılışına, «بلبلی کو گلشن توحید جو» mısra'ını târîh düşürdüğünden ve bu mısra', 937 tuttuğundan bu nüshadaki 940 yılının, bir müstensihe âit istinsâh târihi olması gerektir.)

Cilt 497

2181

شاهدی

Şâhidî :

Gulşan-i Tawḥîd

(گلشن توحید)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 21 × 15
Yazı eb'âdı : 15 × 10

Üstüne kâğıt yapıştırılmış, tâmir görmüş, mıklaplı meşin cilt. 147 yap. Her s. de 13 satır var. Maṭnawî'den alınan beyitler surhla yazılmış. Yazı ta'lıyk.

Baş : بسم . . .

حمد لا یحصی ثنای بی‌قیاس بی‌نهایت منت و بی‌حد سپاس
(1. b)

Son ve ketebe : حق روح پاك فخر انبیا کن نصیب ما وصالت ای خدا

قد تمت هذه‌الاوراق فی اواسط شهر ربیع‌الاخر من شهور سنه ثلث وتسعین وتسعمائه عن ید حسن بن محمود بن شاهدی رحمه‌الله علیهما وعلیه
(147. a)

Yazılış târihi : شاهدینك گلشن توحیدنی سلطانمه
یزدی ابن شاهدی زاده حسن طبع سلیم
جانب سلطانمه انسب دیدم تاریخله
بلبل عالی جناب گلشن‌راز قدم (قدیم) *(147. b)*

(Bu nüsha, 1279 No. daki nüshaya uymaktadır. Yazan, Şâhidî'nin oğlu Mahmud'un oğlu Hasan'dır ; kime yazıldığı belli değil. Târîh mısra'ındaki «قدم» kelimesi hem kaafiye, hem de târîhin doğru çıkması bakımından «قدیم» olacaktır. Bu yanlış yazılış, ya Şâhidî'nin torununun bir hatâsıdır, yahut da nusha, Şâhidî'nin torununun yazdığı nüshadan istinsâh edilmiş ve istinsâh eden, bu kelimeyi yanlış yazmıştır.)

Cilt 498

2182

شاهدی

Şâhidî :

Gülşan-i Asrâr

(گلشن اسرار)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 21.5 × 15.2
Yazı eb'âdı : 16.2 × 8

Yanları ve sırtı meşin, üstü ebrî kaplı mukavva cilt. 93 yap. Her s. de 17 satır, her satırda bir beyit var. İlk iki s. nin kenarları altın, öbür s. ler surh cetvelle çerçeveli İlk s. de dallarla yapılmış basît bir tezhîb var. Başta surhla «گلشن اسرار شاهدی مولوی قدس‌الله سرّه‌العزیز ونفعنا‌الله بکمالهالعلی یاهو» Yazı ta'lıyk. Başlıklar surh. «سبب تألیف این کتاب شریف وخطاب لطیف»faslında, kitabını, "Gulşan-i tawḥîd"i kendisinden okuyan bir gencin recâsiyle, «بیا از گلشن اسرار گل بوی» mısra'ının ifâde ettiği 951 yılında yazdığını, bu sırada yetmiş altı yaşında bulunduğunu,

ازین مصراع تاریخش همی جوی
بیا از گلشن اسرار گل بوی
رسید ای شاهدی ایّام پیری
شدی هفتاد وشش ساله نمیری

beyitleriyle bildirir ve "murîd-ı 'ışk" dediği bu gencin, Ç. Ḥusâmaddîn'in Maṭnawî'nin yazılmasına sebeb olduğu gibi, Gulşan-i Asrâr'ın yazılmasına sebeb olduğunu söyler *(4. a)*. Şâhidî, bu manzûm ve mesnevî tarzında, "Mefâîlün mefâîlün feûlün" vezninde yazdığı eserde, kendi hayâtını ve bu münâsebetle mürşidi Dîvâne Muḥammad Ç. nin husûsiyetlerini bildirir. Bu bakımdan eser, büyük bir târihî değer taşımaktadır. Şâhidî 957 de *(1550)* Afyon'da vefat etmiş, Muḥ. Ç. nin sağ tarafında, mihrâba doğru olan yere defnedilmiştir *(Şâhidî ve bu eseri için Mevlanâ'dan Sonra Mevlevilik'e s. 132 - 140, ve bilhâssa 104 - 111. s. lere b.)*

Baş : بسم . . .

بنام ان خدای ربّ ورحمان ز غایت آشکارا کشت پنهان
(1. b)

Son : نُبد ممکن چوتفصیل وبیانش نمودم ختمه با عاشقانش
(95. b)

(Yazan ve yazılış târihi belli değil. Hicrî XI - XII. yüzyıla âid olduğu anlaşılıyor ; XVII - XVIII. 1212 de (1797) yazılmış bir nüshası, İst. Süleymâniye K. e mülhak Hâlet Efendi kitaplarının ilâve kısmında 74 No. da kayıtlı mecmûadadır. Fihristte adı, Gülşan-ı Râz yazılmıştır.)

Cilt 499

2183

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 15 × 9.5
Yazı eb'âdı : 12.3 × 5.7

Kenarları altın zencirekli, ortası düz ve altın çiçek motifli koyu kahverengi, mıklaplı, aynı tarzda mahfaza içinde, yaprakların görünen yerleri de lâle ve yaprak tezhibli cilt. Başlıklar surh. Yazı ta'lıyk. Üstünde «هو اکابر حضرات مولویه‌دن شاهدی مرحومك جملهٔ آثار معارف لدنیه‌سندن اولان اشبو کتاب نایاب ایله کامیاب اولدم بعد زمان اشبو کتاب قونیه‌ده حضرت» yazısı, ayrıca «وقعه‌نویس احمد لطفی فی سنه ۱۲۷۱ پیر دستگیر قدس‌سره افندمز حضرتلرینك کتبخانهٔ معارف آشیانه‌لرینه فقیرانه اهدا وتقدیم اولنمشدر الفقیر وقعه‌نویس المولوی احمد لطفی ۱۷ تموز سنه ۱۳۲۱» vakfiyesi, üstte pek güzel bir ta'lıykle «وقعه‌نویس احمد» ve altta «چون سمی احمدم یارب مرا مغفورکن لطفی ۳۰۳» mühürleri var. Vak'a-nüvîs Ahmed Lûtfî, 1325 mâlî yılında *(1327 H. 1910)* vefât etmiştir.

I) Gulşan-ı Asrār *(1. b - 84. a)*. 84 yap. Her s. de 19 satır var *(2182 No. ya b. Bu iki nüshayı vaktiyle karşılaştırmış, noksanları kenarlara veyâ mümkinse metne yazarak düzeltmiştik. Bu nüsha, diğerine nisbetle daha eskidir. Baş ve son aynıdır.*

Ketebe : تمت الکتاب بعون‌الله الوهاب وقت‌الصبح فی یوم‌الاحد واخر جمادی‌الاولی لسنة ست وتسعین والف *(84. b)*

II. رسالهٔ سپهسالار : Farîdūn b. Aḥmad-i Sipeh-sālār فریدون بن احمد سپهسالار
Yazı nesih. Her s. de 21 satır var. «بیت ، نقلست که» gibi yazılarla başlıklar surh. Baş ve son aynı.

Ketebe : تمت‌الکتاب بعون‌الله الوهّاب فی صبیحة یوم الخمیس من ذی‌القعدة الشریفه لسنه سته وتسعین والف علی یدالفقیر المعترف بالتقصیر شیخ محمد بن علی المولوی المنزوی بزاویة المولویة فی البشکطاش حمیت عن‌الآفات والانتعاش عفی‌الله عنهما وغفرلها آمین

(Her iki kitabın da 1096 da yazıldığına göre yazan aynı zâttır. Sipeh-sālār'ın başı ve sonu aynıdır. 2111 No. da kayıtlı mecmûanın III. kitabının izâhına b. 152. a - 153. b de, erenlerdeki melâmet ahvâlinden bahseden farsça bir bend var. 154. a da Yūnus Emre'ye izâfe edilen ve Ḳāsım adlı birisine âid olan «من درویشم دینّه . . .» şiiri, «الٰهی درویش یونس» başlığıyla yazılmış.)

Cilt 500

2184

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 21 × 12
Yazı eb'âdı : 15.5 × 17

Kırmızı renkli, tek kenar cetvelli, ortası şemseli, mıklaplı cilt. 110 yap. Her s. de 19 satır var. Başlıklar surhla.

I. درویش عثمان Darvîş 'Uṯmān: زبدهٔ مقالات شمس Zubda-ı Maḳālāt-ı Şams. Farsça. «سبب تألیف کتاب» bölümünde, ruyâsında, hucresinde otururken birisinin gelip iki eliyle tuttuğu bir kitabı, al bu kitabı da içindeki nükteleri oku dediğini ve kitabın, Şams-i Tabrîzî'nin Maḳālât'ı olduğunu söylediğini, uyanınca dervişlerden bir zâtın hucreye gelerek Maḳālât'ı getirip aynı sözleri söyleyince bu kitabı, nazmen telhîs etmiye başladığını bildiriyor *(8. a - 9. a)*. Biraz ilerde, «مناجات ونیاز دربارگاه بی‌نیاز» bölümünde de,

ای کریم ای رحیم ای سبحان از تو میخواهد این فقیر عثمان

beytinde adını anıyor *(22. b)*. «فی خاتمة‌المقالات» bölümünün sonundaki «تاریخ کتاب» kısmında,

شد تمام این کتاب بی‌غم ورنج
در هزار وزیاده بدُ چل وپنج
گویم اگر بخواهی ای مبتلای خوبان
تاریخ این کتابم درویش عاشق جان

beyitlerinde, hem 1045 te *(1635)* yazdığını bildirmekte, hem de aynı yılı gösteren «درویش عاشق جان» terkîbiyle târih düşürmektedir. Mecmûadaki 2. risâleyi, Muḥammad Halâkiyy'al-Ilbaşānî'nin, 1062 de istinsâh etmesine bakılırsa 'Uṯmān, 1063 H. de *(1652 - 1653)* vefât eden Āḳā-zāda Muḥammad Dada'nin dervişi İlbasan'lı Sîna-çāk Darvîş 'Uṯmān'dır *(Safîna, III, s. 73 - 74)*. Bu kitapta, Şams'a âit menkabelerle "Maḳālât"taki hikâyeler, telhîs yoluyla nazma çekilmiştir.

Baş : حمدلله ذی‌الجلال و جمال کز عدم می نمود حسن وکمال *(1. b)*

Son : این کتابم که پرکمالاتست نام او زبدهٔ مقالاتست *(50. b)*

II. درویش عثمان D. 'Uṯmān: گلشن عبّاد Gulşan-i 'Ubbād. Farsça. «سبب تألیف گلشن عبّاد» bölümünde kitabın adını bildirir. Bu bakımdan ferâğ ve ketebedeki ad, mevzûa göre istinsâh edenin yakıştırdığı addır. Sülûkteki yedi akabeden bahseder ve arada bâzı hikâyeler anlatır. 1055 te *(1645)* yazdığını son beyitte tesbit eder.

Baş :

بسم . . .

حمد خدارا که او هست خداوند حمد

او بنهد بر زبان همچو شکر قند حمد

(57. b)

Son ve ketebe :

گر زتو تاریخ این خواهی عیان همچو شمس

می شده تاریخ او الف وخسون خمس

قد وقع الفراغ الحمدلله الملك الوهّاب من تحریر هذا الکتاب المستطاب المسمّی بعقبات السّبعه من تألیفات درویش عثمان حفظه‌الله فی‌الدوران علی ید افقرالعباد محمد هلاکی الایلبصانی فی غایة شهر ذی‌القعدةالشریفه لسنة اثنین وستین والف

(110. b)

(Kitap, müellifinin hayâtında yazılmıştır; ketebedeki «حفظه‌الله» sözü de bunu açıklamaktadır.)

Cilt 501

2185

آیین مجموعه‌سی

Āyīn Macmū'ası

Cilt eb'âdı : 30.5 × 20

Yazı eb'âdı : Muhtelif

Sırtı meşin, üstüne kâğıt yapıştırılmış mukavva ciltli. Üzerine «مجموعهٔ آیین مولانا سنه ۱۳۲۸» yazılı bir kâğıt yapıştırılmış. 31 yap. Yazı güzel bir ta'lıyk. Başlıklar surh. Müzenin eski memurlarından rahmetli Ermenek'li Rüşdî, mecmûadaki âyînlerin güftelerini tashîhe ve tercemeye halkışmış ve hemen her s. ye, bâzı kurşunkalemiyle, bâzı kırmızı kalemle çizgiler çizmiş, sözler yazmış, mecmûayı berbâd etmiştir. Bâzı s. lerdeki bu yazıları silebildik, fakat çoğu kaldı.

Mecmûada, Nâyî Osman Dede'nin Rast, Çârgâh, Hicaz, III. Selîm'in Sûzidilarâ, Musâhib Rif'at Bey'in Nev'eser, İsmâil Dede'nin Nevâ, Sabâ, Sabâ-bûselik, Şevk-ı tarab, Beste-nigâr, Hüzzâm, Ferah-fezâ, Köçek Mustafa Dede'nin Bayâtî, İtrî'nin Uşşak, Segâh, Mustafa Câzim'in Hicaz, Şeydâ Hâfız'ın Irak, Nakşî Dede'nin

Şett-i araban, Sâdık Efendi'nin Beste-nigâr, Musâhib Ahmed Ağa'nın Nihâvend, Hicâz, Abdurrahîm'in Hicaz, Abdülbâkî'nin Acem-bûselik âyinlerinin ve "Beste-i Kadîm" denen bestegârları meçhul Huseynî, Dügâh ve Pençgâh âyinlerinin güfteleri, 4 Na't güftesi ve "İlâhî-i Sultan Veled Segâh, Yürük Semâî,, başlıklariyle Enderunlu Ömer'in Niyâz âyini güftesi yazılıdır. Gûfteler pek yanlış yazılmış, tashîh edilirken de mecmûa berbâd olmuştur. Sonunda, 1318 zilka'desinin 17. günü *(1901)* vakfedildiğine dâir kayıt vardır *(Mevlânâ'dan sonra Mevlevîlik'te, 455 - 465. s. lere ve "Mevlevî Âdâb ve Erkânı,, adlı eserimizin 95 - 98. s. lerine, 96. s. deki nota b. İst. İnkılâp Kitabevi - 1963).*

Cilt 502

2186

آیین مجموعه‌سی

Āyīn Macmū'ası

Cilt eb'âdı : 23.5 × 16.2

Yazı eb'âdı : Muhtelif

Âdî ciltli. Yazılı 40 yap. Sonunda yazısız 13 yap. var. Yazı nesih. Satırlar muhtelif. Başlıklar surh. İlk s. de fihrist yazılı.

Nâyî Osman Dede'nin Rast, Çârgâh, Uşşak, Hicaz, Nevâ, Sabâ-bûselik, Hüzzam, Şevk-ı Tarab, Ferah-fezâ, Beste-nigâr, III. Selîm'in Sûzidilarâ, Musâhib Ahmed Ağa'nın Nihâvend, Hicâz, İsmâil Dede'nin Sabâ, Köçek Mustafa Dede'nin Bayâtî, Aldürrahîm'in Hicaz, Abdülbâkî'nin Acem-bûselik, İtrî'nin Segâh, Şeyda Hâfız'ın Irak, Nakşî Dede'nin Şett-ı araban, Sâdık Efendi'nin Beste-nigâr, Sermüezzin Rıf'at Efendi'nin Nev-eser, Eyyûbî Huseyn Dede'nin Nühüft, Hoca Zekâî Efendi'nin Mâye âyinlerinin güfteleri ve Pençgâh, Dügâh, Huseynî makamlarındaki Beste-i Kadimlerin güfteleri. 38. b de Yenişehirli Şeyh Nazîf Efendi'nin *(1277. H. 1860).*

گوردکده او روی اوسنده اول خال سیاهی

افهام ایده‌م لیل و نهار چکدیگم آهی

matla'iyle başlıyan ilâhîsi var. 39. b - 40. a da Niyâz âyininin güftesi mevcut.

Cilt 503

2187

آیین مجموعه‌سی

Āyīn Macmū'ası

Cilt eb'âdı : 21.3 × 14

Yazı eb'âdı : Muhtelif

Yumuşak meşin cilt. Yazı ta'lıyk. Makamları, terennümleri bildiren yazılar ve bâzı ara güfteleri surhla yazılmış. 18 yap. S. lerin çoğanda 17 satır var. Baş tarafta beş sahîfe numarasız; bunların iki yaprağında, biri Mawlânâ'ya âid olmıyan üç na't yazılı. Bunlar, mecmûadaki yaziyle değil, daha yani bir yazı.

Köçek Mustafa'nın Bayâtî, Nâyî Osman'ın Uşşak, Çârgâh, Hicaz ve Rast, Abdürrahîm'in Hicaz, Abdülbâki'nin Acem-bûselik, Isfahan, III. Selim'in Süzidilârâ, Itrî'nin Segâh, Şeydâ Hâfız'ın Irak, Musâhib Ahmed'in Hicâz, Nihâvend, İsmâil Dede'nin Sabâ âyinleri ve Dügâh, Penchâh, Huseynî Beste-i Kadîmleri. Son sabâ âyîninin bestegârı "Seyyid Ahmed Dede Musâhib-i Şehriyârî" yazılmış, üstü çizilip kurşunkalemle "Hammâmî-zâde İsmâîl Dede" yazılmış.

Ketebe : قد وقع الفراغ من التحرير هذه النسخة الشريفة عن يد درويش عبدالحليم بن احمد بن محمود عن خلفاء قلم مقابله سوارى فى اليوم الخميس اثنى و عشرون شهر ذالقعدة الشريفه سنه اربعا و عشر ومائة بعدالالف

(18. a)

(Hattât, Şeyh Galib'in mensuplarındandır ve onun "Cazîra-i Maṭnawî" şerhini, şârihin vefâtından bir yıl sonra yazmıştır ki bu nüsha, İst. Üniv. K. de, Türkçe ya.-larda 2222 No. da kayıtlıdır. b. Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik, s. 126.)

Cilt 504

2188

آیین مجموعه‌سی

Âyîn Macmū'ası

Cilt eb'âdı : 21 × 13

Yazı eb'âdı : Muhtelif

Sırtı ve kenarları Meşin, üstü yeşil kadife kaplı mukavva cilt. 62 yap. Satırlar muhtelif. Yazı ta'lıyk. Na'tlâr ayrı ve iri bir yazıyle. İlk yap.'ın b yüzü, pek güzel bir tarzda müzehheb. S. kenarları altın cetvelli. İlk iki s. de fihrist var. Birçok sahifeler, sonradan bulunanlar yazılmak üzere boş bırakılmış. Başlıklar, terennümler surhla.

Nayî Osman'ın Rast, Çârgâh, Uşşak Hicaz, Huzzâm, Beste-nigâr, Şevk-ı tarab, III. Selîm'in Sûzidilârâ, Musâhib Ahmed Ağa'nın Nihâvend, İsmâîl Dede'nin Sabâ, Nevâ, Sabâ-bûselik, Köçek Mustafa'nın Bayâtî, Abdürrahîm'in Hicaz, Musâhib Ahmed Ağa'nın Hicaz, Abdülbâki'nin Acem-bûselik, Itrî'nin Segâh, Şeydâ Hâfız'ın Irak, A'mâ Sâdık Efendi'nin Beste-nigâr âyînleriyle Dügâh, Pençgâh ve Huseynî Beste-i Kadîmlerinin güfteleri, ayrıca 17 si Mawlânâ'ya atıf ve isnâd olan 20 Na't ve Niyâz âyîninin güftesi vardır. 6. A - b de Çalabî Ḥsuâmaddîn'e telkıyn edildiği bildirilen bir kıt'ayla Mawlânâ'nın, muharrem ibtidâlarında hilâli görünce okuduğu duâ ve "evrâd"daki "Nûr" hadîsi yazılıdır.

Cilt 505

2189

آیین مجموعه‌سی

Âyîn Macmū'ası

Cilt eb'âdı : 16.7 × 11.5

Yazı eb'âdı : 14.2 × 8

Sırtı meşin, üstü ebrî kaplı mukavva cilt. S. kenarları surh cetvelle çevrilmiş. 40 yap. Satırlar muhtelif. Baş tarafta post duası. Sultan Veled'e atfen Niyâz âyîni,

Nâyî Osman Dede'nin Râst *(Bu âyindeki "Yarab harem-i hazretine râh bağışla" mısra'iyle başlıyan dört beytin, Gavsî Dede'nin olduğu, Osman Efendi'nin bir oğlunun vefatı üzerine bestelemiye başladığı âyîni, Gavsî'nin bu kıt'asiyle tamamladığını, son mısra'ı olan "Bârî yerine bir dil-i âgâh bağışla" mısra'iyle bunu telmîh eylediğini, bir zaman sonrada Abdülbâki Efendi'nin dünyaya geldiğini yazıyor. Gavsî ve Nâyî Osman için Osmanlı Müellifleri'ne b. I, s. 137, II, s. 454)*, III. Selim'in Sûzidilârâ, Musâhib Ahmed Ağa'nın Nihâvend, İsmâîl Dede'nin Sabâ *(Sonunda, 1239 cumâdelâhırının 12. günü tamamlayıp ilk olarak Yenikapı'da okunduğunu yazıyor)*, gene Nâyî Osman Dede'nin Uşşak, Köçek Mustafa Dede'nin Bayâtî, İsmâîl Dede'-nin Isfahan *(Sonunda 1252 ramazanında tamamlanıp şevvâlin 25. günü Yenikapı'da okunduğu kayıtlı)*, Nâyî Osman'ın Hicaz, Abdürrahîm'in Hicaz *(Sonunda ذا ٢١ سنه ١٢٠٥ يوم السبت ١٢ تموز kaydı var)*, Musâhib Ahmed Ağa'nın Hicaz, İsmâîl De-de'nin Nevâ *(Sonunda şu kayıt var: Bu âyîn-i şerîfin selâm-ı sâlise gelinceyedek gazel-i şerifler 'Ârif efendimizindir. ای روی تو نوبهار خندان Hazret-i Pîr efendimizindir. Semâiyyâtta olan rubâiyyât Sultan Veled efendimizin gazel-i şerîflerindendir ve bin ikiyüz otuzdokuz senesi şa'bân-ı şerîfinin evâsıtında tasnîf olunub ramazân-ı şerîfin Leyle-i Kadrinde olan evvelâ Yenikapu dergâh-ı şerifinde kırâat olunmuş-dur)*, İsmâîl Dede'nin Sabâ-bûselik *(Sonunda, Bin ikiyüz kırkdokuz senesi receb-i şerîfin gurresinde tekmîl olub evvelâ Dergâh-ı Bâb-ı Cedîd'de kırâat olun-muştur)*, Abdülbâki Dede'nin Acem-bûselik, Itrî'nın Segâh, İsmâîl Dede'nin Hüzzam *(Sonunda: Bin ikiyüz kırkdokuz senesi tasnîf ve tekmîl olup ibtidâ kırâatı Dergâh-ı Bâb-ı Cedîd'de vâkı' olmuştur; bu âyîn-i şerîf evvelâ bir tasnîf olunub Sabâ âyîn-i şerîfiyle tekmîl olurdı. İhvân-ı safâ bu fakıyre niyâz-mend oldılar ve tekmîlini niyâz itdiklerinde fakıyr dahi Mesnevî-i şerîfile âyîn-i şerîfin tekmîliyçün tefe'ül itdim. دولتت پاینده بادا ای سوار beyt-i şerîfi geldiğiyçün âyîn-i şerîf tekmîl ve teberrüken دولتت beyt-i şerîfini selâm-ı sâlisde vaz'eyledim)*, Şeydâ Hâfız Dede'nin Irak âyînleri, Dûgâh, Pençgâh ve Huseynî Beste-i Kadîmleri var *(Ayînlerin sonlarındaki kayıtlara bakılırsa mecmûa, İsmâîl Dede'nindir. 1262; 1846; de vefât eden Hammâmî İ. D. bilhâssa kendi bestelediği âyinlere kayıtlar düş-müştür. Ancak bu mecmûada pek fâhiş imlâ hatâları vardır; bu bakımdan, bil-gisiz birisi tarafından, belki de İ. D. nin mecmûasından okunup birisine yazdı-rılmak sûretiyle istinsâh ettirilmiştir sanıyoruz.)*

Cilt 506

2190

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 19.5 × 11

Yazı eb'âdı : Muhtelif

Sırtı meşin, üstü ebrî kaplı mukavva ciltli.

I) Mawlânâ'nın bâzı şiirleri *(İçlerinde Mawlânâ'ya atıf ve isnâd edilenler de var)*. Yazı Ta'lıyk. Farsça.

Baş : آمد ندا از آسمان جانرا که بازآ الصّلا
جان گفت ای نادیٔ خوش اهلاً وسهلاً مرحبا
(1. b)

Son ve ketebe : شمس تبریزی که دارد نعت پیغمبر ز بر
مصطفی و مجتبی ان سیّد اعلا تویی

تمت بعض نعت شریف لحضرت قطب‌العاشقین و زهد (زبدة) الواصلین حضرت مولانا قدّس‌الله بسره الاعلی عن ید عبدالمذنب مصطفی بن الحاجی محمد عفی عنه ولوالدیه
(26. a)

(Târih yok; fakat II. risaleden ayrı bir kâğıda muahhar bir yazıyle yazılmış. Hicrî XI. yüzyıla; XVII; âid olsa gerek. 8. b de ayrı bir yazıyle Mawlânā'ya âit bir gazel, 1236 şevvâlinde Muḥammad Amîn'al-Ḥucandî al-Māvarā'annahrî tarafından yazılmış.)

II. شرح فقه‌الاکبر : احمد بن محمد مغنیساوی Aḥmad b. Muḥammad-i Maġnīsāvī Şarh-i Fıḳh'al-akbar. Arapça. Yazı nesih.

Baş : بسم . . . الحمدلله‌الذی هدانا الی طریق اهل‌السنّة والجماعة . . . فیقول العبدالضعیف المذنب ابوالمنتهی عصّمه‌الله الکبیرالکریم عن الخطایا...
(29. a)

Son ve ketebe : یوفق و یثبت علی اعتقاد صحیح وعمل صالح من تعلق مشیئةالازلیة فی‌الازل بهدایة قبول امام‌الاعظم ابی حنیفة رحمه‌الله تعالی والله یهدی من یشأ . . . تم‌الکتاب . . . علی ید افقرالعباد ولی وکان‌الفراغ قد وقع فی شهر رمضان‌المبارك سنه ١١٥١
(68. b)

Bu şerh, 1292 de Mat. Âmire'de basılmıştır. Hâmişinde metin vardır *(Aḥmad b. Muḥ. için Osm. M. b. I, s. 228).*

III. الٰهی : رساله *(Tâc hakkında manzûm).* Türkçe.

Baş : بسم . . .
وبردی اول الله ربّ‌العالمین بر حمایل باشم اوستنده متین
(69. b)

Son : غیرتندن اولمدی وارلق ایکی ای الٰهی وارلغیدر آن و این
اولدی ابیات قصیده چهل و چار چهل و پنجم آدم آسا آخرین
(71. a)

(İlâhî, «رحمت بر الٰهی» cümlesinin tutarı olan 896 H. de; 1490 - 1491; Yenice'de vefât eden Nakş-bendî İlâhî 'Abdallâh olsa gerektir.)

Cilt 507

2191

شرقی مجموعه‌سی

Şarkı Macmū'ası

Cilt eb'âdı : 17.5 × 12.5
Yazı eb'âdı : Muhtelif

Meşin ciltli, kâğıdı yıpranmış. Çok muahhar. XIII. yüzyıla *(XIX)* âit bir mecmûa. İçinde Hamdam Ç. nin adı, mektup mûsveddeleri, Vâsıf'ın şarkıları da var. Yazı muhtelif. 23. yaprağın alt tarafı yırtık.

Cilt 508

2192

محمّد چلبی

Muḥammad Çalabī:

Zayn'al-alḥān

(زین‌الالحان)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 15.4 × 10
Yazı eb'âdı : 11 × 6

Kenarları hafif zencîrekli, düz koyu kahverengi ve mıklabı harâb olmuş bir cilt içinde. Yazı ta'lıyk. 35 yap. Her s. de 15 satır var. Dikkati çekmesi gereken yerler ve remizler surhla yazılmış. 8. b de ve 25. b - 30. a da mûsıkıy'e âit şekiller var. Kapak yaprağında «علم‌الموسقی اطوار زین‌الالحان‌در» yazılı. 1262 H. de *(1845 - 1846)* S. Hamdam Ç. tarafından vakfedilmiş. Müellif, 887 H. de *(1482)* vefât eden İsrâfîl-zâda Naṣûh oğlu 'Abdalmacîd'in oğlu Ladik'li Muḥammad'dir *(b. Osmanlı Müellifleri, I, s. 354; II, s. 51).*

Baş : بسم . . . الحمدلله‌الّذی تفرّد بتألیف ادوار طبقات‌السموات وتوحّد بترکیب ابعاد الالحان و الاجناس والنغات . . .
(1. b)

Son : پس بو فن دخی نغمات ملذّه‌نوك کیفیت تألیفن بلدردوگندن اوترو موسیقی ددلر والله اعلم بالصّواب
(35. b)

(Kâğıt, imlâ ve yazı bakımından zamanına aittir. 36. b - 37. b de, ramazan ayında Dügâh, Husaynî Abûselîk, Hicaz, 'Azzâl, Navâ, 'Irâk, 'Acam ve Pençgâh tan okunacak tesbîhler yazılmıştır. 38. b - 39. a da, Kur'ân-ı Kerîm'deki sûreler yazılmış ve altalrına surhla âyet numaraları konmuştur.)

Cilt 509

2193

مقاماتا کوره بسته مجموعه‌سی

Maḳāmāta göre beste Macmū'ası

Cilt eb'âdı : 23 × 17

Yazı eb'âdı : Muhtelif

Mukavva üstüne geçmiş, üstü pullarla yaprak ve çiçek işlemeli bez, kenarları musanna dikişli cilt; fakat tezyînât tamâmiyle harâb olmuş. 304 sahîfe. Yazı nesih. Makamlar, terennümler bestegâr ve beste adları gibi dikkati çekmesi gereken yazılar surhla yazılmış. İlk üç sahîfenin kenarları altın cetvelli. Bu s.lerde fihrist var. İlk s. nin üstü tezhîbli.

Hâce *(Abdullâh-ı Marâgıy)*, Seyyid Muhammed Ağa, Itrî, Kürkçü Zaharya, Derviş Muhammed, Tab'î, Tâhir Efendi, Kapudan-zâde, Musâhib Bekir Ağa, Receb, Hâfız, Hatîb-zâde, Corci, Miskaalî, Dil-hayât, Tomtom İmâm, Mahmûd-ı Diyârbekrî, İlya, Kadrî, Sâlih Ağa, Nazîm, Yûsuf Çelebi, Hâfız Rif'at, Cevher Ağa, Kassâm-zâde, Osman Ağa, Memiş Ağa, Es'ad, Receb, Sâdık Ağa, Derviş Huseyn, Hâfız Post, Mustafa Ağa, Cerrah Müezzin, Musâhib Alî Ağa, Abdülhalîm Ağa, Çiroz, İbrâhim Ağa, İsmâil Ağa, İsmâil-zâde Efendi, Tosun, Huseyn Ağa, Munlâ, Hasan Çelebi, Silâhşor İbrâhim, Şeydâ, Ayntâbî, Koca Osman, Tosun-zâde, *İmâm, Abdullah Ağa, Şeb-nigâr, Çorbacı-zâde, Abdî, Kürkcü-zâde, Çukacı-zâde,* Hekimbaşı İzzet, Muslı, Deli Mustafa, Şehlâ, Şevketlü Efendimiz *(III. Selîm ?)*, Telcioğlu, Baba Tâhir, Cemâlî, Hakkâk, Seyyid Nûh, Hasan-zâde, Abdülbâki Ağa, Haham, Şâh Tâhir, Kutucu Ahmed Ağa, Burnaz Hasan, Sa'dullah Ağa, Halîl Efendi, Baba Navâyî, Mü'min Ağa, A'mâ Şeyh Huseyn, Cemil Bey, Maktûl Maktûl Alî Paşa, Yahudi Yasef, Gulâm, Küçük *(Köçek ?)* Çavuş, Yahudi İshak, Şalom, Seyyid, Hazîne-i Hümâyun çavuşu Abdullah Ağa'nın besteleri *(Şeyh Galib'in güfteleri, Sa'dullah Ağa'nın besteleri bulunduğuna göre III. Sultan Selim zamânında tertib edilmiştir).*

Baş : راست . نقش خواجه خفیف

این شبکه رخش چراغ بزم من بود اها یاریمن

چشمم ز بهار عارضش روشن بود اها یاریمن *(s. 1)*

Son : جفاسنی بگندم گوکلمی ویردم اه اه سنسین افندم *(s. 304)*

Cilt 510

2194

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 18 × 11

Yazı eb'âdı : Muhtelif

Tâmir görmüş meşin cilt. 86 yap. Sahîfelerdeki satırlar muhtelif. Bu mecmûa, besteler, nakışlar, *semâîler, kârlar yazılmak üzere hazırlanmış ve başlara Mûsikyı*

fasılları surhla kaydedilmiş, fakat sonradan *mecmûa* birkaç el değiştirmiş, boş yerlerine çeşitli risâleler yazılmıştır.

I. Mûsıkıy'e âit ve başlarda surhla makam ve usûlü yazılmış. Hâfız, Receb, Na'lî, Buhûrî-zâde, Itrî, Hâce Abdülkaadir, Taşçı-zâde, Koca Osman, Selânikî, Hâce Abdül-Alî, Nasûh Paşa-zâde Ömer Bey, Nâne Ahmed, Küçük İmam, Gulâm Şâdî, Ömerî *(Ömrî ?)* Bey, Mahmud, Surnâ-zen Ahmed, Nazîm, Na'lçe, Seyyid Hasan, Ayntâbî *adlı beste-gârların besteleri (2. a - 22. a, 37, b, 41. b, 43. b, 48. b, 53. b, 83. b, 84. a).*

II. جامع الاسرار لاهل‌الله ابن عیسی صاروخانی احمد İbni 'Îsâ Ṣaruḫanî Aḥmad : Câmi'al-Asrār li ahl' Allāh'al-muḳarrabi val-Abrār المقرّب والابرار *(Türkçe manzum. Ta'lıykle).*

Başında surhla « هذا رسالةالشريفة اسمها جامع‌الاسرار لاهل‌الله المقرّب والابرار فی التصوف لتاج العرفا شیخ احمد بن عیسی » yazısı var. İbni 'Îsâ, Osmanlı Müellifleri'nde bildirildiği gibi Akhisar'lıdır. Adı İlyâs'tır. Babası Macdaddîn 'İsâ'dan hilâfet almıştır. Halvetiyyedendir. II. Selim adına yazdığı "Nûriyya" adlı büyük eserinden başka "Rumûz-ı dil-guşâ" ve cefrden, târîh ve tasavvuftan bahseden, oniki fasl üzerine "Rumûz'al-kunûz" u, "Tabî'at-nāma, Faraḥ-nāma, Ḳıyāfat-nāma, Fuṣûl-i sab'a, Fuṣûl-i 'aşara, manzûm Şarḥ-ı asmā-yı ḥusnā, Ḳawā'id'at-tashîr, Abwāb-ı sitta" ve "Kanz'al-Asrār" adlı eserleri ve babası Macdaddîn 'İsâ'nın 153 mankabesini hâvî "Manāḳıb-ı Macdaddîn 'İsâ" adlı eseri vardır. Tâhir Bey, bu eseri, Akhisar'da görmüş. 967 H. de *(1559 - 1560)*, memleketinde vefât ederek *babasının yanına defnedilmiştir (I, s. 18 - 19).* Tâhir Bey merhûm'un, "Kanz'al-Asrār" diye andığı eser, bu "Câmi'al-Asrār" olacak. Tasavvufa ve "Aṭvār-ı Sab-'a" ya dâir olan bu eserde,

صارخانی ابن عیسی درویش احمد اسمز

مرمره‌ده واقع اولمش مولودیمز جسمز

beytiyle adını ve doğduğu yerin adını söyler, tarîkat silsilesinin Şeyh Alî, İbrâhîm-i Kayserî, Erzincânî Şeyh Pîrî, Seyyid Yahyâ-yı Şirvânî yoluyla gittiğini söyler *(24. a)*; kitabının yedi nev'üzere yazıldığını bildirir ve

بو کتابك جامع‌الاسرار دنلدی اسمنه

جمله امثالی موافقدر شریعت قسمنه

beytiyle de kitabın adını teshît eder *(25. b)*. İstinsâh eden, birçok beyitlerde vezin düşüklüğü yapmıştır.

Baş : ابتدا قلدق کتابه فضل بسم‌الله ایله

ذکر اولنسون هم دخی توحید ذکرالله ایله

(22. b)

Son ve ketebe : كيم كه توحيده هوس ايده اكا اولسون دعا
يعنى توحيد آنك هر دردينه اوله دوا

كتبه عثمان خاكى المولوى النقشبندى لسنة سبع وثلثون بعدالمأتين والالف من الهجرة ذوى الشرف
(32. a)

III. اوراد مولانا Awrād-ı Mawlānā. Arapça. Ta'lıyk.

Baş : بسم . . . اللّهم انت السّلام . . .
(32. a)

Son : اللّهم تقبّل منّا دعائنا بحرمة جلال الحقّ والدين . . . رضوان الله عليهم اجمعين
(35. a)

IV. مصرئ نيازى Mıṣrī-i Niyāzī *(1105 H. 1694)*: Yunûs Emre'ye atfedilen Ṣaṯhiyya' nin şerhi. Türkçe. Ta'lıyk.

Baş : چقدم اريك دالنه انده يديم اوزومى
بوستان ايسّى قاقيوب دير نه يرسك قوزمى
بو بيتدن مراد اولدر كه هر عمل شجره‌نك بر درلو ثمره‌سى اولور ...
(38. a)

Son : بو قصيده اغرب الغرائبدن اولوب مثلى كلمديكندن آنجق يونس حضرتلرينه مخصوص در رحمة الله عليه
(43. a)

V. İbni 'İsā'nın risâlesini istinsâh eden 'Uṯmān Ḫākī'nin farsça manzum Ḳādirī ve Naḳş-bandī silsilesi, hilâfet verme usûlü, Hüdâyî'nin üç şiiri, kimin olduğu belli olmıyan başka bir türkçe şiir.

VI. رساله Ḫalvatiyya'ye âit. Türkçe. Ta'lıyk.

Baş : بسم . . . حضرت شيخ بيورديلر كه قول توبه ايليوب حقه انابت ايدوب . . .
(54. b)

Son ve ketebe: امّا اهل فنا بونك امثالنه التفات ايلمزلر زيرا انده دخى نوعاً انانيت واردر تمت الرّساله بعونه تعالى حرّره الفقير عثمان العريف بالخاكى السلهوى لسنة ١٢٣٢
(66. b)

VII. رسالة الغوثيّه Risālat'al-Gawṯiyya. Farsça. Ta'lıyk

Baş : ايضاً اكثر درويشان چون بمقام قبوليت ميرسند و در ولايت مبالغه مينمايند . . .
(47. a)

Son : فقير گفت واقع است درين مذاكره
اين كتاب نايات ناقص ماند يارب اين

كتاب درحجابهاى بشرى ماندگانرا دور دارد واهل اين اسرار را ميسر بادو اين فقير حقير كاتب اين اكثير (اكسير) اعظم است الّهى بحق نوشتگان اقطابرا بى ادبى ما عفو بفرماى و در صف نعال انجاى داد آمين ١٢٣٥ عثمان الملقب بخاكى المولوى المولانى
(83. a)

(Bu risâle için, 2121 No.lu mec.nın VII. risâlesine b.)

Cilt 511

2252

رسوخى اسمعيل آنقروى

Rusūḫī İsmā'īl-i Anḳaravī (1041 H. 1631):

Miftāḥ'al-balāġa wa Mıṣbāḥ'al faṣāha

(مفتاح البلاغه ومصباح الفصاحه)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 21.5 × 13
Yazı eb'âdı : 15 × 7

Kenarları hafif zencîrekli düz ve mıklaplı koyu kırmızı ciltli. Yazı nesih. İlk iki sahîfenin kenarları altın, öbür sahîfeler tek surh cetvelli. İlk s. de tezhîb var; fasıllar, beyt, sûret-i mektûb... gibi dikkati çekmesi gereken sözler surhla yazılmış. Cümle sonlarında surh noktalar var. 92 yap. Her s. de 19 satır mevcut. Bu kitap, 739 H. de *(1338)* vefât eden ve Ḫaṭîb-i Damışḳī diye tanınan Calâladdîn Muḥammad b. 'Abdarraḥmān'al-Ḳazvînī'nin «تلخيص المفتاح فى المعانى والبيان» iyle 796 dan 802 ye kadar *(1384 - 1399. 1400)* Dahlî'de bir hukûmet kuran ve Ḫwāca-i Cihān diye ün alan Maḥmūd b. Şayḫ Muḥammad'al Giylānî'nin «مناظر الانشا» sından hulâsa edilerek meydana getirilmiştir *(Kaşf. I, s. 479* ve *II, s. 1833; Osmanlı Müellifleri; I, s. 24)*. Müellif, Mukaddimede, Talḫîş'i türkçe hulâsa ettiğini ve gerekince şâirlerden istişhâdlarda bulunduğunu söylüyor. Kaşf, bu kitabın, kendisinden Talḫîş'ı okumak istiyen Darvîş Ganam'le Muḥammad Ṣâdıḳ için yazdığını bildiriyor *(II, s. 1760)*. Bu nüshada, «له يسرالله درويش عامل محمد صادق چلبى» diye bir kişi anılmaktadır.

Baş : بسم . . . يا من جعل قلوب العلماء مخزناً لجواهر العلوم والعرفان . . .
(1. b)

Son ve ketebe : ان یکی ریکی که جوشد آب ازو سخت کمیابست رو ازرا بجو

استغفرالله من قول بلاعمل . . . والحمدلله رب‌العالمین سنه ۱۱۷۲

فی ۱۵ ج

(92. a)

(İst. da 1286 da basılmıştır.)

Cilt 512

2253

منشأت

Munşa'āt

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 20 × 13.5

Yazı eb'âdı : 14.5 × 7

Orta şemsesi bozulmuş, yumuşak, kahverengi meşin ciltli. Yazı X. asr-ı hicrîye (XVI) âit karakteristik ve dîvânîye benzer ta'lıyk. Başı ve sonu noksan. 127. b nin kâşifesi *(burhân)* «اچلدی», ondan sonra 129. a - 129. b s. leri boş ve 130. a, «خیر وسعادت ایله» sözüyle başlıyor. Pâdişâha, vezirlere, bey oğlanlarına, subaşılara, akın beylerine, yazıcılara, çavuşlara, ulu hâtunlara, hâfızlara, imamlara, musteidlere, hocalara, silâhdarlara, atadan ve anadan oğula, oğuldan ataya, dosttan dosta yazılan mektup örnekleri, iyâdet, ta'ziye, ta'ziyete cevap, hediyyeye teşekkür ve Dergâh-ı Âliye yazılacak mektup nümûneleri, bu arada Vezir Rüstem Paşa'ya, Trabzon sancağı beyi İskender Bey'e, Şam Beylerbeyi Ferhad Paşa'ya, Husrev Paşa'ya, Halep Defterdarı Muhammed Çelebi'ye, Bosna sancağı beyine, Yeniçeri Ağasına, Arap ve Acem Defterdarı Muhammed Ç. ye, Anadolu Beylerbeyi Husrev Paşa'ya gönderilen mektuplar, Fâtih'in Uzun Hasan'a gönderdiği mektup, Defterdar İskender Çelebi'ye (دام علوّه *dendiğine göre katlinden, yâni 921 den; 1515 ; önce)* yazılmış mektup «صورت حکم سلطان‌السّلاطین روی زمین سلطان سلیم خان صاحب‌الملك والزّمان بسر سرخ ملحدین آزربیجان فرستاده بود ازمنشأت سعید شهید فتحنامهٔ بغدان لعین فی سنه خمس» başlıklı mektup *(109. a - 110. b)*, «جعفر طغرایی واربعین وتسعمائه» başlıklı mektup *(123. a - 124. a)*, 968 de vefât eden *(1560 - 1561)* Rüstem Paşa'nın, 942 zilka'desinin sonunda, 943 muharremi ortalarında *(1536)* yazılmış mektupları, 957 de *(1550)* vefât eden Bâlî Paşa'nın 945 rabînlevvelinde *(1538)* yazılmış mektubu var *(43. b)*.

Ayrıca Ahmed Bey *(Dukakin-zâde)*, Ferdî, Husrev, Sâfî, Nızâmî, Necâtî, Ca'fer, Hecrî, Sebâtî... gibi şâirlerin şiirleri, murabba' ve müseddesleri, tahmisleri de aralarda yazılmış. Bunların hemen hepsi X. asr-ı hicrîye *(XVI)* âid olduğundan mecmûanın bu asırda yazıldığı muhakkaktır. Bu şiirlerin içinde, 41. b de beş dörtlükten meydana gelmiş heceyle bir türkü, 57. a da gene yedi dörtlükten meydana

gelmiş heceyle bir başka şiir var; ikinci şiirin dördüncü dörtlüğünde Ferdî mahlası geçiyor. Şeyh Vefâ'nın *(Vefâyî. Sabâyî)*, Yunus'a atfedilen ve

عاشق اولدم بندهٔ جانانه‌یم بحره طالدم طالب دردانه‌یم

beytiyle başlıyan murabbaı, Şeyh Vefâ adına ve Vefâî mahlasiyle yazıldığı gibi *(126. b)* Yûnus mahlaslı, fakat Yûnus Emre'den başka bir Yûnus'a âit bir şiir *(137. b)* ve Yûnus Emre'ye âit bir şiir de mecmûadaki şiirler arasında *(151. b - 160. b)*

Mecmûada, bunlardan sonra «هذا کتاب طالع مسعود حساب جمل صغیر» başlığıyle, doğan çocuğun ve anasının adından, tâli'inin hangi burca mensûb olduğunun bulunmasına ve hayâtında, başına neler geleceğine dair bir kitap *(151. b - 160. b)*, «هذا قال کلام قدیم عن علی ابن ابی‌طالب وعن جعفر صادق» başlıklı diğer bir kitap var *(161. a - 164. b)*. Bu kitabın tetimmesi şu: «تمّ‌الکتاب القال القرآن بعون‌الله الملك المنّان والحمدلله علی واحدالمستعان فی اواسط ذی‌الحجه فی سنه اثنی وخمسین وتسعمایه» *(164. b)*. Bundan sonra «هذا کتاب مجمعهٔ غزلیات حسنیات و بعض قصاید بیاننده» başlığını taşıyan bir kısım var. 164. b de başlıyor; 171. b de nâtamâm olarak bitiyor. Son s. de kâşife «شعر جم سلطان». Bu son kısımda Nihânî, Şîrâzî, Mahmudoğlu, Şeyhî, Hayâlî, Saidoğlu, Hayli, Nizâmî, Tâli'î, Zeynî ve Adnî'nin birer, Hatâyî'nın ondört, Fethi'nin iki, Nesîmî ve Necâtî'nin üçer gazeli var. Çerçekten de incelenmiye değer bir mecmûa.

Baş : بنی سنده سوز دخی اوز اتسه قیورمز . . . *(1. b)*

Son : یونس امرم بو حسرت ایرلریله عجب مهان اولیدر عشق الندن *(151. a)*

Cilt 513

2254

مجموعه

Macmu'a

Cilt eb'âdı : 20 × 14

Yazı eb'âdı : Muhtelif

Ortası şemseli, kenarları gömme cetvelli, harap meşin ciltli, İlk beş yaprağında şiirler, vefk, ilâç târifeleri, buyurultular var. Yazı nesih ve ta'lıyk. 140 yap.

I. منشأت Munşa'āt. Türkçe. Başı ve sonu noksan. H. X. yüzyılın dîvânîye benzer tipik ta'lıyk yazısıyle.

Baş : استانبوله کوندرلدی وبقیة‌السّیوف اولان امراسی . . . *(7. a)*

Son : سخاوت بحریدر کان مروّت اکی عالمده بولسون عزّ ودولت *(20. b)*

İlk mektup, I. Selîm'in İsmâil-ı Safavî'ye yazdığı farsça mektup. Sahîfenin kâşifesi doğru olmakla berâber mektubun sonu yok; ortadan s. düşmüş; karşıki s. nin ilk sözü olan «اعنی به بو مخلص» sözü kâşife olarak yazılmış. İyâdet, hac ve şehzâdelere velîme tebrîki de dâhil olmak üzere 16 mektup var. Çoğu, başlarda yazılan elkaabı göstermekte.

II. Boşama, âzâd etme v.s. imzâlarının sûretleri ve bunlara âit fetvâlar. Çoğu Edirne'de, bir kısmı İstanbul'da *(21. b - 30. b)*.

III. Farâ'iḍ'e âit mes'eleler ve fetvâlar *(31. a - 49.. b)*.

IV. احمد وهبی بن مصطفی البروسی Aḥmad Vahbî b. Muṣṭafa'al-Burūsî: صكّ e dâir bir risâle. Türkçe.

Baş : بسم . . . حمد بی حد وشکر لایعد هوالخالق البارئ المصوّر
حضرتلرینك درگاه عظمت پناهنه رفع اولنور که . . . *(41. b)*

Son ve ketebe : اول دخیٔ علی وفق المسئول یمین بالله تعالی اتدکدن صکرا موجبیله حکم برله کتب اولندی تحریراً فی ۱۷ شعبان سنه ۱۰۷٤ *(124. b)*

(Mukaddimede, Karaçelebi-zâde'nin, sonra da Bursa'dan mütekaaid Baldır-zâde Muhammed Efendi'nin bir mukaddime, on bâb ve bir hâtimeden ibâret sakke âit çok güzel birer risalesi olduğunu, kendisinin de uzun müddet İstanbul'da mahkeme kâtipliklerinde bulunduğunu, mahkemelere düşen sakke âit vak'aların müsveddelerini alarak fasıllara, bâblara ayırıp bu risâleyi meydana getirdiğini bildirir. Kara Çelebizade, 1067 de; 1656 - 1657; Baldır-zâde 1060 ta; 1650; vefât etmiştir; b. Osmanlı M. III, s. 120 - 121; I, s. 357 - 358. Kitabın adını bildirmiyen, fakat kendisini, «احمد وهبی بن مصطفی البروسی القاضی سابقاً بآیدوس عفی الله عنهما الملك القدّوس» diye anan; 43. b; müellif hakkında bilgimiz yok.)

V. Bâzı şer'i mükâtebe sûretleri *(127. a - 140. b)*.

Cilt 514

2255

طبعی

Ṭab'ī:

Munşa'āt

(منشأت)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 18 × 11

Yazı eb'âdı : 12.5 × 5.5

Ortası altın şemseli, kenarları cetvelli meşin cilt. Yazı ta'lıyk. Başlıklar surhla yazılmış. Kenarlara kitapların âid olduğu makamlar yazılmış. 50 yap. Her s. de 19 satır var. Sekiz bâb, bir hâtimeye ayrılmış. Müellif, bu risâleyi, ulemâdan Kadı-

asker Muhammad Çalabî oğlu Abdülkerîm Çalabî'nin oğlu Aḥmad Çalabî adına yazdığını söylüyor *(2. b)*. Risâlenin 991 rabîulevveli evâsıtında *(1583)* yazıldığına göre, Aḥmad Çalabî, 1000 H. de *(1591 - 1592)* vefât eden ve "Fıḳhı Akbar"i 989 da *(1581)* şerheden Ahmad b. Muḥammad-i Mağnîsâvî olabilir; bu takdirde babası Abdülkerîm'in adı Muḥammad 'Abdalkarîm'dir *(Osmanlı M. I, s. 228)*. Ketebeye göre bu risale, müellifin elyazısıdır ve Tab'î'nin adı Muṣṭafâ'dır; hâl tercemesine dâir bir bilgi edinemedik.

Baş : بسم . . . حمد وثناء نامعدود اول حضرت واجب‌الوجوده که . . . *(1. b)*

Son ve ketebe : آمین برحمتك یا ارحم‌الراحمین تمت کتبه مصطفی بن محمود ابن‌الشیخ محمد غفرالله له ولوالدیه بغفرانه‌الصّمد المذنب‌الدّاعی الشهیر بطبعی فی اواسط ربیع‌الاول سنه احدی وتسعین وتسعمائه سنه ۹۹۱ *(50. b)*

(51. a - b de, hicrî X. yüzyılın; divânî tarzında tipik yazısıyle pâdişâha bir arîza sûreti, 52. a da Hükmî ve Husayn Çelebî'nin birer şiiri, 53. a - 58. a da mektup örnekleri, 58. b - 62. a da, 1126 da; 1714; vefât eden Yenikapı Dergâhı şeyhi Konyalı Nesîb Yûsuf Dede'nin elyazısiyle 1119 da; 1707; vefât eden Şeyh İlyâs'a, aynı târîhte vefât eden Şeyh Sadri-i Halveti'ye birer târih, Harîmî'ye tesdîsi, 1115 rabiulevvelinin 9. çarşamba günü Sultan Ahmed b. S. Muhammad'in cülûsunu bildiren bir yazısı, beş tâne beste güftesi, Sun'î'nin bir gazeli var. Son s. olan 62. a da Şeyhulislâm Şehîd Fayḍallāh hakkında şu târihler mevcut:

تاریخ شریف فیض‌الله افندی نقی اولندیغی زمانده یازیلان تاریخدر
تاریخ اتمّ استدراجه سنه ۱۱۱۵

عالمك مالنی الدی امّا دویمادی کندی ولی‌نعمت
سنه ۱۱۱۵

قتله شرعی سنه ۱۱۱۵ ماهی ربیع‌الاولك بیڭ یوز اون بش سنه‌سنده ماهی مزبورك اون اوچنجی گونی یوم پرشنبه گونی وقت عشاده نقی اولندی سید فیض‌الله افندی

(Bu son kısımlar, mecmuayı temellük edenler tarafından, zaman zaman yazılmış yazılardır.)

Cilt 515

2256

ایّوبی (؟)

Ayyūbī (?):

Tarcama-i Tūṭī-nāma

(ترجمهٔ طوطی‌نامه)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 21.5 × 16
Yazı eb'âdı : 17.2 × 11

Tamîr görmüş, kenarı zencîrekli meşin kaplı kalın mukavva ciltli.

132 yap. Her s. de 19 satır var. Sahîfe kenarları surh cetvelli, Husûsî adlar surhla yazılmış. Yazı kötü ve imlâsı bozuk bir ta'lıyk.

Baş : منقبهٔ طوطؤ کامل حمد وسپاس لایحصی حضرت خدای رب تعالی جناب علیایه احری‌در که . . .
(1. b)

Son ve ketebe : . . . وانلر دخی آخرتده جنّت ودیدار ایله مسرور اولهلر آمین وبحق محمّدالامین قد تمت حکایة المرغوبة فی ید عبدالظعیف (böyle) ساعتجی درویش مصطفی‌المولوی . . . سنه ۱۲۶۳ فی م ۱۵ فنّی
(132. b)

(Kaşf, Tūṭī-nāma'nin 750 de; 1349; vefât eden ve Naḫşabī mahlasını kullanan Sayyid Ḍiyā'addīn'al-Hindī'nin olduğunu ve türkçeye çevrildiğini yazar; II, s. 118. Rayhâna, Naḫşab'lı olup Ṣayḫ Niẓāmaddīn mürîdlerinden olan bu zâtın 750, yahut 51 de; 1350; vefât ettiğini, Tūṭī-nāma'nın, Ṣā'id adlı bir tâcirin sefere gittiği zaman dudusunun, karısına hikâyeler anlatıp onu eğlediğini ve kitabın mevzû'unun, bu hikâyelerden meydana geldiğini yazar ve S. Süleyman adına türkçeye çevrildiğini bildirir; IV, s. 179 - 180. Naḫşabī hakkında hangi eserlerde bilgi bulunduğunu anlamak için Farhang-i Suḫanvarān'a b. s. 597 - 598. Kanûnî Süleyman zamânında, Şeh-nāma'yi nesir olarak türkçeye çeviren, ayrıca Ḥātam-nāma adlı bir kitabı bulunan Ayyūbī'nin, bu çeşit kitaplara düşkün olduğu nazar-i dikkate alınırsa bu tercemenin, ona âid olduğu, bir ihtimâl olarak söylenebilir. Bu nüshada Ṣā'id, Sa'd olarak yazılmıştır. Kitabı istinsâh eden Fenni Mustafa, 2259 No. da kayıtlı Ḥātam-i Tayy hikâyesini istinsâh eden zâttır.)

Cilt 516

2257

؟

Favā'id-i İḫwān

(فوائد اخوان)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 18 × 11.5
Yazı eb'âdı : 13.3 × 7.8

Mıklaplı, sırtı ve yanları meşin, üstü ebrî kaplı mukavva ciltli. 174 yap. S. lerdeki satırlar muhtelif. 166 - 169. yap. ların üst tarafları yanmış. Kitabın üstünde "حکایهٔ کامل کلام" yazılı. Yazı nesih. S. kenarları surh cetvelli. İlk s. nin yarısı kopmuş.

Baş : . . . لام علی سیدنا محمد . . . . یعنی حضرت الله جلّ‌شانه
(1. b)

Son ve ketebe : . . . مولای متعال حضرتلری جمله‌سنك خیرلی مرادینه نائل مرام ایلیه آمین تمت‌التمام سنه خمسین وثمانیة ومأتین والف
(174. b)

(Müellif, ceddi İsmail Paşa olduğunu, Edirneli bulunduğunu, tâkatınca tahsîl gördüğünü, okuduğu kitaplardaki hikâyeleri, azlî zamânında, 1126 recebinde; 1714 M.; yazdığını bildiriyor ve Sultan Ahmed'i övüyor. S. Ahmed, 1115 - 1143 H. de; 1703 - 1730; saltanatta bulunan III. Ahmed'dir. Halk hikâyelerinin toplanmasından meydana gelen bu kitabın adını, 3. a da anan müellif, kendi adını vermemektedir.)

Cilt 517

2258

؟

Hikâya-i Āsmān ile Zîcān

(حکایهٔ آسمان ایله زیجان)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 18.8 × 12
Yazı eb'âdı : 12 × 6.8

Mukavva ciltli, sırt meşin. 23 yap. Her s. de 15 satır var. Yazı nesih. Sahîfe kenarları surh cetvelli.

Halk hikâyesi. Yazı, kâğıt ve imlâ bakımından muahhar bir nüsha.

Baş : . . . زمان اوّلده بر یکیت وار ایدی قلعه‌لی یکیت درلردی
(1. b)

Son : چوق بکلدم سودیکم یولنه
جان دلدن گورشالم سودیکم
(23. a)

Sonunda bir ilâhî *(23. a - b)*, noksan bir türkü *(24. b)* ve Âşık Ömer'den üç mısra' var.

Cilt 518

2259

ایّوبی

Ayyūbī

Ḥikāya-i Ḥātam-ı Tayy

(حکایهٔ خاتم طیّ)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 21 × 15
Yazı eb'âdı : 17 × 11

Ortası gömme şekilli, sırtı ve kenarları tâmir görmüş meşin ciltli. 112 yap. Her s. de 19 satır var. Yazı nesih, imlâ bozuk S. kenarları surh cetvelli.

Baş : عجم شاهی زبون اولوب ویرر رای
قوچ یکتلر گدای ایکن اولدی بای
(1. b)

Son ve ketebe : بخیل اولان آدم دنیاده حجیل اولور الفقیر الحقیر ساعتجی مصطفی فنّی المولوی آهو جا لسنة ١٢٦١

(Bu ketebeden sonra dört satırlık bir hâtime var; «روایت آخر خاتم الطّائی» diye bitiyor. 100. a dan 101. b ye kadar Hātam'ın oğluna âit iki hikâye, 101. b den 107. b ye kadar gene aynı ketebe ve târîhi taşıyan «حکایهٔ قاضی سوأل اوغری» başlıklı bir hikâye, 108. a - 112. a da, «جبّار قولو ایدر» diye başlıyan ve «حکایه‌سی بزیر.» başlıklı bir hikâye, 111. b - 112 b de diğer bir hikâye var. Son hikâyenin nihâyetinde «١٢٦١ فنّی جا سنه» târîhi mevcut. Hātam-ı Tayy hikâyesinin başında, surhla, «منقبهٔ شاه عجم شهر بصره حکایهٔ خاتم الطّیر» yazılı. Beş beyitlik bir şiirle başlıyan hikâyenin sonunda,

غریب بیچاره ایّوبی شاشورمه کندسن ای دوست
مثلدر سویلنور دلده که شوکتله خاتم طی

beyti var. Ayyūbī, bu hikâyeyi halktan duyup yazmıştır. Osmanlı Müelliflerinde, Kanûnî Süleyman devrinde yaşıyan ve İst. da, Eyyub semtinden olduğundan Ayyūbī tahallus eden, Süleyman devrine âit manzûm bir târîhçesi bulunan, Şeh-nāma'yi

nesren türkçeye çeviren, ayrıca matbû' Abū-'Alī Sīnā hikâyesinin kenarında "Hatam-nāma,, adlı ve bâzı kısımları çıkarılmış bir eseri bulunan Ayyūbī'den bahsediliyor. Ayyūbī, bu zâttır, tab'edilen hikâye de, bu eserin hulâsasıdır. III, s. 9 - 10.)

Cilt 519

2260

لامعی عثمان

Lāmi'ī 'Uṯmān :

Ḥusn u Dil

(حسن و دل)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 21.7 × 11.2
Yazı eb'âdı : 13.3 × 8.3

Kâğıt ciltli. Yazı, hicrî X. yüzyılın tipik ve dîvânîye çalar ta'lıykı. 48 yap. Her s. de 15 satır var. Başlıklar surhla yazılmış. Başı ve sonu noksan. 852 H. de *(1448 : Rayhâna; c. II, s. 249 - 250; Kaşf, vefâtını 853 olarak bildirmektedir; I, s. 666)* vefât eden İran şâirlerinden Fattâhî-i Nîşâbûrî'den ta'dil ve tasarrufla mensûr tercemedir. Lāmi'ī 'Uṯman, 938 H. de *(1531)* vefât etmiştir *(Diğer eserleri için Osmanlı Müellifleri; II, s. 492 - 493)*. Kabri Bursa'da Nakkaş Ali câmii avlusundadır. Yalnız baştaşı kalmıştır; bu taşta, kötü bir sülüsle «المرحوم شیخ لامعی عثمان» yazısı vardır.

Baş : حکایت ایلدی . . . *(1. b)*

Son : عقد بستن حسن دلبند با دل نیاز مند *(48. b)*

Âhî'nin de *(923 H. 1517)* aynı tarzda mensûr bir kitabı vardır.

Cilt 520

2261

شفیق محمّد (وقعه‌نویس)

Şafīk Muḥammad (Vaḳ'a-nuvīs) :

Şafīḳ-nāma

(شفیقنامه)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 22 × 15.5
Yazı eb'âdı : 15.5 × 8.5

Mukavva ciltli. 43 yap. Her s. de 17 satır var. Yazı nesih. 39. a dan sona kadar yazı değişiyor; satır aynı; yazı ta'lıyk.

Baş : ولقد جئناهم بكتاب فصّلناه مطلع الانوارندن . . . *(1. b)*

Son ve ketebe : وكمى بحرده فكان من المغرقين اولغله مضمحل اولديلر فقطع دابر القوم الذين ظلموا والحمدلله ربّ العالمين . . . . .

فلله الحمد ذيل لطيفى تم الكتاب امضاسيله ممضى و بعون الله الملك الوهّاب ختم مسكىّ الختاميله مختوم قلنمق ميسّر اولدى قلم اينجا رسيد وسر بشكست فرغ من تمنيقه اذل احقر العباد نادى احمد بن محمود فى اليوم الثامن بعد العشر فى شهر رجب الفرد من شهور سنة ثمانية عشر ومائة والف هر كه خواند . . . *(43. b)*

Şafîk Muḥammad, İstanbulludur; 1127 H. de *(1715)* vefât etmiştir. Şeyhulislâm Şehid Feyzullâh Efendi'nin şehâdetini pek mustalah bir dille hikâye eder. Bu nüshanın ilk kısımlarında, kenarlara şerhler yazılmıştır. Devlet dâirelerinden her hangi bir kaleme mülâzemetle, yâni maaşsız olarak ilk tecrübe devresine alınacak gençlere bu mustalah eser okutulup şerhettirilerek alınırmış. 1115 te Şehid Ali Paşa'nın *(1128 H. 1716)* emriyle Şafîk-nâma'yı yazmıştır. Bu eser, 1282 ve 1288 de İst. da basılmıştır. 1288 basımı, Muḥammad b. Aḥmad'in şerhiyle bir aradadır. 1316 da *(1898)* vefât eden Maḥmûd Calâladdîn Pâşâ'nın da bu esere bir şerhi vardır ve adı "Rawḍat'al-Kāmilîn" dir. 1289-1290 da iki cild olarak basılmıştır.

Cilt 521

2262

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 19.7 × 11
Yazı eb'âdı : Muhtelif

Üstü kâğıt kaplı, tâmir görmüş meşin cilt. 157 yap.

I. شفيق محمد Şafîk Muḥammad : شفيق‌نامه Şafîk-nâma. Türkçe. Yazı ta'lıyk. İlk iki s. nin kenarları altın cetvelli. Öbür s. lerde cetvel yok. Âyet üstleri kırmızıyla çizili. Şi'r, beyt gibi sözler ve başlıklar surhla yazılmış.

Baş : ولقد جئناهم بكتاب فصّلناه مطلع الانوارندن . . . *(1. b)*

Son : وكمى بحرده فكان من المغرقين اولغله مضمحل اولديلر فقطع دابر القوم الذين ظلموا والحمدلله ربّ العالمين *(53. a)*

(Kenarlarında, bâzıları aynı yazıyle, bâzıları kötü ve çirkin bir yazıyle hâşiye tarzında tavzîh ve şerhler var. Güzel bir ta'lıkle ve aynı yaziyle yazılanların bir kısmı, kitap ciltlenirken kesilmemesi için içeriye kıvrılmış ; fakat yukarı ve aşağı kısımlara yazılanların üst ve alt satırları gene de kesilmiş.)

II. محمد بن احمد ابن الحاج مصلى Muḥammad b. Aḥmad b.'al-Ḥâcc Muṣlı : شرح شفيقنامه Şarḥ-ı Şafîk-nāma. Türkçe.

Baş : بسم . . . يقول عبدالله الفقير اليه محمد بن احمد ابن الحاج مصلى تجاوز الله عنه اللهم انّا نحمدك على ماخلقتنا من سبع فى السبعين . . . . *(60. b)*

Son : لعلّ السّهى يعف عنّى بفضله ويغفر زلاّتى وسؤ فعاليا *(130. a)*
(2261 No. ya b.)

III. ثابت Ṯābit: ادهم وهما Adham u Humā. Türkçe Mesnevî tarzında manzûm.

Baş : حمد اكا كم اولب مدبّر عرش ايتدى ظلّ همای فضلنى فرش *(132. b)*

Son : به دلال وبخود فروشئ گل بشكيب وصبورئ بلبل *(154. b)*

Sonu eksiktir. 156. b - 157. b de bâzı şiirler var. Ṯābit 'Alā'addîn 1124 H. de *(1712)* vefât etmiş ve Bayrâmî Melâmîlerinden olduğundan İst. da Topkapı mezarlığında Sarı Abdullah'ın ayak ucuna gömülmüştür *(Osm. M. II, s. 119)*.

Cilt 522

2263

محمّد بن محمّد (آلتى پارماق)

Muḥammad b. Muḥammad (Altı parmak) :

Ḳıṣṣa-ı Yūsuf *(Tarcama-i sittîn)* li Câmi'*'al-basātîn*

(ترجمهٔ ستين لجامع البساتين)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 21 × 15
Yazı eb'âdı : 15.1 × 9.6

Sırtı, kenarları meşin cilt. Yazı ta'lıyk. Baş tarafı pek kötü bir sûrette boyanmış, gûyâ müzehheb. İki s. altın çerçeveli. Öbür yap.lar surh cetvelli. Başlıklar surh. Âyetlerin üstleri surh çizgili. 1031 yılında *(1621 - 1622)* Sultan Mustafa'nın ikinci saltanatı zamânında *(1031 - 1032. H. 1622 - 1623)* Yûsuf Peygamber'in kıssasına ve mev'ızaya dâir altmış meclisle bir hâtimeden meydana getirilmiş bir eserdir. Muḥ. b. Muḥ. 1033 te *(1623 - 1624)* vefât etmiştir *(3085 ve 5912 No. lara da b.)*.

Baş : بسم . . . حمد بی حدّ وثناء لایق اول خالق کون مکانه . . .
(1. b)

Son ve ketebe: مرادما نصیحت بود کردیم حوالت باخدا کردیم و رفتیم

کتبت من هذه النّسخة الشّریفة المبارکة فی مدرسة خوجه پاشا تاریخ الف و مأتین و اربعین سنه خلیل بن زبیر من ولایة قازان و من قریهٔ تونتاری
(114. a)

Cilt 523

2264

کافی حسن البسنوی الاقحصاری

Kāfī Ḥasan'al-Basnaviyy'al-Aḳḥısārī:

Tarcama-i Uṣul'al-ḥıkam
fī Niẓām'al-'ālam

(ترجمهٔ اصول الحکم فی نظام العالم)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 21 × 15
Yazı eb'âdı : 14.7 × 9.7

Sırtı meşin, üstü kâğıt kaplı, mıklaplı mukavva ciltli. 48 yap. Her s. de 15 satır var. Metin surhla yazılmış. Yazı nesih. S. kenarları tek surh cetvelle çerçeveli. Aslının arapça olduğu ve tercemenin de aslı yazana âit bulunduğu 48. a da açıklanmıştır; aynı s. de tercemenin tesvîd ve tebyîzinin, Bosna'da, Akhisar kal'asında 1005 recebinde bitirildiği kayıtlıdır. Kapak yaprağında, müellif ve mutercimin yazısı olduğu kaydedilmişse de bir delil yoktur; hattâ bâzı terkîb yanlışları, bunun aksine delâlet etmektedir. Kâfî Ḥasan, bu kitabı, Eğri zaferi dolayısiyle III. Muḥammad adına 1004 zilhiccesinde yazmış *(1596)*, 1005 te de *(1597)* türkçeye çevirmiştir. Kaşf'e göre 1030 da *(1620 - 1621)* vefât etmiştir *(I, s. 113 - 114)*. Osmanlı Müellifleri, 1025 te *(1616) vefât ettiğini yazıyor ve almancaya, fransızcaya da terceme* edildiğini bildiriyor *(I, s. 277)*. Bu kitap, Şerîf Ḥâcî Aḥmad Raşîd Pâşâ tarafından da terceme edilmiş ve 1331 de Hicaz Vilâyeti Matbaasında basılmıştır *(Aynı, III, s. 65 - 66)*.

Baş : بسم . . . حمد اول ناصر قهّاره که
اتدی منصور عسکری دین مظفّر رهبری
(1. b)

Son : واقع اولان سهو وخطای ذیل عفولریله مستور وکرم ولطفلریله معذور بیورهلر انشاءالله تعالی
(48. b)

Cilt 524

2265

لامعی عثمان

Lāmi'ī 'Uṭmān:

Şaraf'al-İnsān

(شرف الانسان)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 21 × 13
Yazı eb'âdı : 13.5 × 7

Sırtı ve yanları meşin, mıklaplı mukavva cilt. 185 yap. Her s. de 17 satır var. Yazıda bir hayli yanlışlar bulunduğuna göre bilgisiz biri istinsâh etmiş. 9. a dan sonra eksik var. Bu s. nin kâşifesi « بی نهایه » olduğu hâlde 10. a « مجلس رابع در شکایت شهباز » başlığıyle başlıyor. I., II. ve III. meclisler yok. Lāmi'ī, bu kitabını 933 te *(1526 - 1527)*, Kanûnî adına ve ellibeş yaşındayken yazmış *(9. b.)*

Baş : بسم الله الرحمن الرحیم فاتحهٔ گنج کلام قدیم هذا کتابنا ینطق علیکم بالحق . . .
(1. b)

Son : خطّ فرمانك اولب طغرای منشور قضا
قدرك احکامینه اورسون هرکون امضاسن قدر
(185. a)

(186. b de « سنه اربع واربعین والف نوگفتهٔ چلبی افندی .برای سلطان مراد خان در وقت آمدن او باقونیه » *başlıklı türkçe, Garîbî mahlaslı 9 beyitlik bir medhiye var. Garîbî, 1048 de, IV. Murad tarafından İstanbul'a sürülen ve aynı yılda; 1638, vefât eden Farruḫ Çalabî oğlu Abū-Bakr Ç. dir. Bu şiiri IV. Murad, İran seferine giderken Konya'ya geldiği zaman söylemiş. Buna nazaran bu nüsha, Lāmi'ī'nın zamânına yakın, fakat noksan bir nüshadır. Abū-Bakr Ç. için, Mevlânâ'dan sonra Mevlevîlik'e b. s. 163 - 164. Lāmi'ī'nin bu eserinin 965 rabîulevvelinde yazılmış bir süshası, Bursa'da Orhan K. de 965 No. da kayıtlıdır; Abdullāh b. Kurban tarafından yazılmış olan bu nüshada Lāmi'ī'nin "Mahmūd b. 'Uṭmān b. 'Alī b. İlyās" tarzında şeceresi de verilmektedir.)*

Cilt
525

2266

سنان‌الدّین یوسف پاشا (خواجه پاشا)

Sinānaddīn Yūsuf Pāşā (Ḫʷāca Paşā):

Taḍarru'-nāma

(تضرّعنامه)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 20.5 × 15
Yazı eb'âdı : 15 × 10

Ortası şemseli, sırtı ve kenarları tâmir görmüş, koyukahve renginde, mıklaplı Osmanlı cildi. 145 yap. Her s. de 19 satır var. Yazı güzel bir nesih. S. kenarları tek surh cetvelli. Âyetler, « بیت ، ابیات » gibi kelimeler, başlıklar surhla yazılmış. « ادرسن ، اوشده ، گیدّرْ، چقر، دُکدوك » gibi imlâ husûsiyetleri, bu kitabın hicrî IX. yüzyıl sonlarında, nihâyet X. yüzyılın başlarında *(XV - XVI)* istinsâh edildiğini kesin olarak gösterir. 46. b de, «قنی آل عثمان و خاقانلری قنی سلطان محمّد و شوکتی ، قنی بونجه عزّت و هیبتی» dediğine göre Sinān P. bu eserini Fâtih'in vefâtından, yâni 886 dan *(1481)* sonra yazmıştır. Taḍārru'āt, bilhâssa Ḫʷāca 'Abdallāh-ı Anşārī'nin *(481 H 1088)* nesr-i müsecca'ını, taklîden, konuşma türkçesiyle ve şimdi devrik cümle denen cümleler tarzında ibdâ' edilerek yazılmıştır ki sonradan bunu, türkçe gramere tatbıyk ederek konuşma tarzından ayrılan, arapça ve farsça izâfet tetâbu'larına boğan, bu iki dildeki hünerini güstermek isteyen edîbler, müselsel ve müsecca' cümleleri ifrâta vardırarak Osmanlı nesrini meydana getirmişlerdir. Sinān Pāşā, birçok büyüklerden, sûfilerden, menkabe kitaplarından faydalanmış, Maṭnawī'den iktibâslarda bulunmuştur. Meselâ, 74. b deki,

لفظ منصورك دلنده نور اولور
غیر دیسه انی بلکه زور اولور

beyti, Maṭnawī'deki

بود اناالحق درلب منصور نور
بود اناالله درلب فرعون زور

beytinin bir tercemesidir *(Kaşf'al-abyât'ı M. II, s. 112, satır. 4)*. Babası Ḫıḍr Bik'den de farsça şiirler almıştır *(80. a - b)* Kitabın sonunda, ma'nen bağlı olduğu Konyalı Şayḫ Vafā'yı *(896 H. 1490)* altı sahîfeyi tutan vasıflarla, «نعت شیخ وفا قدّس‌الله روحه‌العزیز» bölümünde över *(141. b - 144. a)*. Bu medhiyede, Ş. V. ya « قدس‌الله روحه‌العزیز » dediğine göre, eğer bu cümle sonradan yazılmamışsa S. P, bu eseri, vefâtından pek az bir müddet önce yazmıştır. S. P. 891 H. de *(1484)* İst. da vefât etmiştir*(Hâl terc. ve diğer eserleri için Şaḳā'ık-ı Nu'māniyya terc. e, s. 193 - 196 ve Osmanlı Müellifleri'ne b. II s. 223 - 225)*.

Baş : بسم الله الرّحمن الرّحیم حمد نامحدود وثناء نامعدود اول حضرته سزاواردر که . . . .

(1. b)

Son : همیشه فیضك اوله خلقه سایل قپوکده اولمایه محروم سایل
آمین یا ربّ العالمین

(145. b)

(Bu nüshanın ilk sahîfesinin kapağında, 1089 H. de vefât eden; 1679; Andülhalîm Ç. nin temellük yazısı ve « بنده منّان عبدالحلیم بن عبدالرّحمن » yazılı mührü, 1. a da, Konya'daki Şerefüddîn câmi'inin üçüncü bânîsi olup 1046 da; 1636; vefat eden Memi Bey'in, « الواثق بالملك الاله بنده ممی بن عبدالله » yazılı mührü var. Ebüzziyâ Tevfiyk; 1913; "Nümûne-i Edebiyyât-ı Osmâniyye" de "Taḍarru'āt"tan örnekler vermekte, fakat hakkında yürüttüğü mülâhazalarda, bu hususta bilgisizliğini izhâr etmektedir (VI. basım, İst. Mat. Ebüzziyâ, s. 13 - 25).

Cilt
526

2267

جامی محمّد (حسن زاده)

Câmī Muḥammad (Ḥasan-zāda);

Sa'ādat-nāma

(سعادتنامه)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 27.3 × 16.5
Yazı eb'âdı : 17.5 × 8.5

Kenarı zencîrekli, ortası şemseli açık kahverengi yumuşak ciltli. Baştan bir sahîfe eksik. 16. b ye kadar s. kenarları lâcüverd içinde altın cetvelli. Öbür s. lerde cetvel yok. Âyetler, hadîsler, beyt, nazm, şi'r gibi sözler, husûsî adlar ve bâblar surhla yazılmış. 409 yap. Her s. de, 303. b ye kadar 17, 304 a dan sona kadar 19 satır var. 304. a da, birinci satırdan sonra yazı değişmekte ve bu kısımda yanlışlar da var. İlk kısmın yazısı güzel bir ta'lıyk; sonraki kısımdaki yazı da ta'lıyk ve güzel; fakat ilk kısımdaki yazı kadar güzel değil. Kanûnî zamânında *(926 - 974 H. 1520 - 1566)* sipâhîlerden olup Mısır'da Hızâne-i âmire ketebesinden iken şiddetli bir tâûnda dört oğlu ölen Câmî, Ḥusayn Vā'ıẓ-ı Kāşifī'nin "Rawḍat'aş-şuhadā" sını tercemeye başlamış, bununla teselli duymuş, tercemeyi meâlen yapmakla berâber âyet ve hadîslerle meshûr emsâli de eklemiş ve tevsîen yaptığı tercemeye türkçe ve kendisinin olan kıt'a, rubâî, beyit ve gazelleri de almıştır *(6. a - 12. a)*. adını,

بلا میخانه‌سنك درد نوشی عنا کاشانه‌سنك پر خروشی
خرابات اهلنك بی‌ننك ونامی شراب عشق مستی یعنی جامی

kıt'asiyle *(6. a)* ve

جامئ بیچاره‌یی یاد ایلیوب روحیپیچون کیم اوقورسه فاتحه
. . . . . .

kıt'asında anmakta *(11. a)*, Süleymân'ın devrinde tercemesini bitirdiğini 8. a da açıklamakta,

هر دیاری ضرب تیغیله مسخّر ایلدی
گوهر تیغن عروس ملکه زیور ایلدی

beytinden önce «کاسرکوس رؤس قاطع اعناق افلاق و انگروس فاتح قلعهٔ عدن مسخر ولایت بصره و یمن» demektedir *(9. a)*. Bu fütûhât, 927 - 941 yıllarında *(1421 - 1535)* olduğundan Câmî'nin, kitabını 941 den sonra bitirdiği anlaşılmaktadır. Osmanlı Müellifleri, Câmî'nın «قاضی» sözünün ifâde ettiği 911 H. de vefât ettiğini yazması, bu bakımdan yanlıştır sanıyoruz *(II, s. 273 - 274)*. Herhâlde vefatı 941 den sonradır.

Sa'âdat-nâma'nın bir nüshası da 5426 No. da kayıtlıdır; fakat o nüshanın baştan bir sahîfesi, sondan da beş beyitlik bir nazmı eksiktir. Bu nüshadaki son beyit de o nüshada yoktur.

Baş : . . . . اصفیا حضرت‌لرینه که کلام معجز نظام ربّانی . . .
(1. b)

Son : اول پادشاه سلیمان رتبت نام نامیسی عنوان رسایل و ذات گرامیسی
ممدوح افاضل اولمقدن خالی اولیه آمین یا مجیب‌السّائلین

عرض جوهرله قائم اولدوغنجه وجودی دولتیله قایم اولسون

کتبه‌الفقیر الحاج ابراهیم بن مصطفی غفر ذنوبه وسترعیوبه
(409. b)

(Bu nüsha, yazılış târîhi olmamakla berâber, mütercimin devrine âittir. Güzel ve devrine âit bir nüshası da İst. Üniv. K. de T. Y. larda 1702 No. dadır.)

Cilt 527

2268

ویسی محمّد

Vaysî Muḥammad :

Dustûr-nâma *(Şahâdat-nâma)*

دستورنامه (شهادتنامه)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 20 × 13
Yazı eb'âdı : 13 × 6

Âdi mukavva ciltli, üstü ebrî kaplı. 29 yap. Her s. de 19 satır var. Yazı güzel bir ta'lıyk. Kitabın mevzu'u, İslâmın şartı olan namaz, oruç v.s. nin teşhis edilerek birbirlerine karşı övünmeleridir; arada, münâsebet düştükçe bazı menkabeler de îrâd edilir. Vaysî, 1037 de *(1627 - 1628)* Üsküp'te vefât etmiştir *(Osm. M. e b. II, s. 477 - 479)*.

Bu kitap, 1283 ve 1286 da İst. da basılmıştır.

Baş : بسم . . . ای درویش فضائل کلمهٔ لااله الاّالله ده خرده‌کاری . . .
(1. b)

Son : رحمتت عامست وما نومید ازان رحمت نه ایم
شفقتی فرما اگرچه لایق شفقت نه ایم
(29. b)

Cilt 528

2270

؟

Tafsîr

تفسیر

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 20.5 × 14
Yazı eb'âdı : 15.5 × 10

Yeni ciltli. Başı ve sonu eksik. Yazı nesih ve harekeli. Kâğıt aharlı kalın ve hafif fligranlı. Müfessir adları, husûsî adlar surhla yazılı. 139 - 244. s. lerin alt kısımlarını fâre yemiş. 255 yap. Her s. de 11 satır var. 129. b deki kâşife, «قزر» olduğu halde 130.a «و نبوّة» 15. b deki kâşife «دور» olduğu hâlde 151.a «کم هر.ر» sözleriyle başlıyor; böylece ortada eksik yapraklar var. Son ve XXX. cüz' olan "Naba'" sûresinin 5. âyetinden başlamakta; fakat bu âyet yok; tefsîri, baş tarafı noksan olarak başlıyor.

Baş : اون دلاکی همان الله رضاسی اُلاَ بیازید بسطامی رحمة الله علیه اَیْدُر . . .
(1. a)

Son : . . . ومطربلر عشرت اِدَرْلَر دی و درلو ساز
(255. b)

Bu kitabın türkçesi, hicrî VII - VIII. yüzyılın *(XIII - XIV)* türkçesi. Resm-i imlâ da bunu gösteriyor. Çok defa sondaki «ن» lar iki üstünle, «ه» ile yazılan sesli harfler «ا» le yazılmış; sesli harfler kullanılmamış. «نته کم ، فرشته‌لرینه ، سودی ، سویك ، نتاکم ، گوك فرشته‌لَرنَه ، سوِد ، سَوُكْ ، تکْرِی‌دن ، دخی قیلدق ، اویقوکزی مالله ایسه ، اویله ، قایوسی قالماسه» gibi sözler, «تگرداً ، داخِ قِلدُقْ ، اُیقوگزِ مالوَّیسَا ، اَیْلَه ، قیوسِ قلمسا ، صنوغی» «صنوغی ، یاروغی واگریسی ، یوق بخیللك ، یارُغِ واَگْرِسی ، یُق صوکْراکی» tarzında söylenen sözler, «بخیل‌لق ، صکْراغی» şeklinde *(8. b, 83. a)*. «بیش» yâni «بش beş» ، قرودن ، yâni «قره‌دن» ؛ «اوچمق ، طامو ، یقینراغ ، یکْرك ، گیرو *(sonra)*, اوك ، قاقمق ، برله ، آیتمق ، غازلِغه ، آیرُقْسی ، شُلُقْ ساعت ، *(evvel)*, بُولَرْ ، یازُقْ ، قَچَنْ ، کملَجی ، آیرُقْ ، «یغون یغون اُزُمْ اُمْجالرینی یعنی اَصْمالَرِ وداخِ یمشلَرِ بتوردُكْ آدملر اجون» *(9. a)*, «اگر یلاَنیمیسَا اندْ اُزَرنَه مُصِرْ اولیَا» *(62. b)*, «کندوکناکینَه انی قَبْلاَردی *(140. b)*, «ایرُق امتلر بُون کورجَكْ طگْلیالر اَیْدَلَرْکم *(195. b)* gibi cümlelere dâimâ rastlanmaktadır. «وارغل ، دونگل ، اینانمزُزْ ، ایشیدورِن ، گلیسر ، اولیسر . . .» gibi sıygalar, tamâmiyle hicrî VII - VIII. asrın özelliklerinden ve bu dil, Yûnus Emre, Burğâzî gibi o devirlerdeki şâir ve nâsirlerin dilinin aynı *(Tarafımızdan hazırlanan ve tıpkı-basımıyla, Eskişehir Turizm ve Tanıtma Derneği tarafından 1965 te, İst. Sulhi Garan Mat. Koll. Şti'nde bastırılan "Yunus Emre, Risâlat al-Nushiyya ve Dîvân" ına, bilhâssa "Sunuş" bölümündeki XXXVI - XXXIX. s. lere; İst. Üniv. İktisat Fakültesi tarafından bastırılan ve 15. cilt, 1-4. sayısında yayınlanan ve tarafımızdan hazırlanan Burgâzî'nin "Fütüvvet-nâmesi" ne b. Önsöz, s. 2 - 36; bilhâssa 23 - 25. s. lere b.)*. Bu bakımdan eser, hicrî VII-VIII. yüzyıllara âid olduğu gibi istinsâhı da hemen hemen aynı devre âittir. 10. a da, «مصنّف اَیْدُرْ اشتدوم محمّد بن حسیندن اول ایتدی اشتدوم منصور بن عبدالله کم ایتدی . . .» sözlerine göre bu eser, bir terceme olsa gerektir.

Eserde, Nızâmî'den *(72. b)*, Mawlânâ'nın Maṯnawî'sinden *(72. b - 73. a. Kaşf'al-abyât'lı M. III, s. 217, satır. 19; II, s. 135, satır. 5 - 7; 231. a)*, Sanâ'î'den beyitler *(101. b, 133. b)*, Cunayd'in, Bâyazîd'in, Şiblî'nin adları *(231. a, 248. a,*

249. a) ve sözleri var. Ġazâlî'nin *(505 H. 1111)* İḥyâ'u 'Ulûm'addîn'inden ve Mawlânâ'dan nakiller olduğuna göre de nokta-i nazarımız doğrudur. Musannif ve mütercim, aynı zamanda tasavvufa da müntesiptir.

Cilt 529

2271

ایّوبی

Ayyûbî:

Tarcama-i Şeh-nâma

(ترجمهٔ شهنامه)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 21.5 × 15
Yazı eb'âdı : 16.7 × 11

Yeni bir ciltle ciltlenmiş. Başı ve sonu yok. 158 yap. Her s. de 19 satır var. Yazı ta'lıyk. Bâzı başlıklar surh; dil halk dili. Hicrî XI. yüzyıla *(XVII)* âid olsa gerek. Bu kitabın, Ḥikâya-i Ḥatam-i Tayy"ı yazan Ayyûbî'nin olması çok muhtemeldir *(Os. Müellifleri; III, s. 9 - 10 2259 No.ya b.)*.

Baş : . . . یره قایوب گوتورسلر هلاك اولماری مقرردر دیوب
(1. b)

Son : گوزلری یاشن سلوب بربرینوك حال وخاطرین صورشدیلر برقچ گون بیله اولدیلر بوجلد دخی بونده تمام اولمشدر
(158. b)

Cilt 530

2272

فضولی سلیمان

Fuḍûlî Sulaymân

Ḥadîḳat'as-Su'adâ

(حدیقة السّعداء)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 30.2 × 19.5
Yazı eb'âdı : 20.5 × 13.2

Ortası şemseli, koyu ve siyaha yakın kahverengi cilt. Kenarları ve sırtı tâmir görmüş. 223 yap. Her s. de 17 satır var. Ayetlerle hadîsler, "şi'r" sözleri ve dikkati çekmesi gereken sözler, "fasl, bâb" başları surhla. S. kenarları surh cetvelli. Yazı nesih. Eser, Ḥusayn Vâ'iẓ-ı Kâşifî'nin *(910 H. 1405)* "Rawḍat'aṣ-Şuhadâ'" adlı farsça maktelini esas tutarak ve Abû-Muḥnaf'ın *(157 H. 773 - 774)* maktelinden ve diğer maktel kitaplarından da faydalanmak sûretiyle tevsi'an türkçeye tercemesinden meydana gelmiştir. Peygamberlerin çektikleri sıkıntılardan, Hz. Muham-

med'in, Fâtıma'nın vefâtından, İmâm Ḥasan'ın şehâdetinden, İmâm Husayn'in Medîne'den Mekke'ye, Mekke'den Kerbelâ'ya gidişinden, 'A'şîl oğlu Müslim'in şehâdetinden, Kerbelâ fâciasından ve İmâm Husayn'in şehâdetinden, Ehli Beyt'in esâretinden ve Şâm'a götürülmesinden, Şâm'dan Kerbela'ya gidip oradan Medîne'ye *dönmelerinden* bahseden 10 bâb ve bir hâtime üzerine yazılmış, yer yer şiirlerle bezenmiş bir kitaptır. Tertîbinden de anlaşıldığı gibi muharrem ayının on gecesiyle "Şâm-ı Ġarîbân" denen onbirinci gecesi okunmak üzere yazılmıştır. Sonunda beş bentlik bir mersiyeyle Oniki İmâm'ın pek muhtasar hâl terc.leri vardır. Fuḍûlî, Kerbelâ'lıdır. Bir aralık Nacaf'ta Hz. 'Ali türbesinde hadimlikte bulunmuş, Safavîler devrinde bu hizmetten uzaklaştırılmış, Osmanoğulları zamânında da, aynı hizmete alınmamıştır. 963 saferinde *(1555)* Kerbelâ'da vefât etmiştir. Muhtelif târihlerde dokuz kere basılmıştır *(Dr. Müjgân Cumbur: Fuzûlî, Hayatı ve eserleri; Tarih ve Coğrafya Dünyâsı; sayı: 3, cilt. I, 1 Haziran - 1959; s. 165 - 171)*. Türk harfleriyle de İst. Maarif K. tarafından 1965 te tab'edilmiştir.

"Hadika", muharremin ilk on gecesi Bektaşî tekkelerinde okunur, onuncu günü şehâdet, onbirinci gece de hâtime kısmı okunup bitirilirdi. Bâzı Mevlevî-hânelerde de aynı tarzda okunurdu *(Fuzûlî ve husûsiyetleri, eserleri için "Fuzûlî Dîvânı"na b. Hazırlıyan: A. Gölpınarlı; İst. İnkılâp Kitabevi, II. basım - 1961; Önsözümüz: V - CXV)*.

Baş : بسم . . . ربّ اشرح لی صدری . . . یارب ره عشقکده بنی شیدا قیل
(1. b)

Son ve ketebe : . . . بو ثوابی دخی موجب مزید حسنات بله کتبه عبدالمذنب الفقیر
محمّد بن بکر المحتاج الی رحمة ربّه غفرالله لهما مع جمیع المؤمنین والمؤمنات
والمسلمین والمسلمات آمین سنه خمس وثمانین وتسعمائه من شهر جمادی‌الاخر
فی یوم‌الاحد من اثنی عشر *(223. b)*

(Müellifin vefatından yirmi iki yıl sonra yazılmıştır; sonunda "mersiye"yle « دربیان سلسلهٔ سیادت » *faslı yoktur.)*

Cilt 531

2273

فضولی

Fuḍûlî:

Ḥadîkat'as-Şu'adâ'

(حدیقة‌السّعداء)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 25.5 × 15.5
Yazı eb'âdı : 8 × 11

Üstüne bez kaplanmış, tâmir görmüş mıklaplı cilt. Şemseli olduğu bezin üstünden anlaşılıyor. İlk iki s. si altın cetvelli. Başta tezhîb var. Öbür s. lerde cetvel yok.

Fasıl ve bâb başları, kıt'a, şi'r gibi sözler, âyetlerle hadîsler surhla yazılmış. Yazı çok güzel bir ta'lıyk. İmlâ bozukça. 236 yap. Her s. de 17 satır var.

Baş : بسم . . . ربّ اشرح لی صدری . . . یارب ره عشقکده بنی شیدا قل
(1. b)

Son ve ketebe : گل ای حال تکلّمدن خبردار ترحّم قل تعرض اتمه زنهار

تمت هذا کتاب‌الموسوم بحدیقة‌الصعدا (böyle) من تاریخ نصفه شهر
ذی‌القعدة‌الحرام من سنه اربع وتسعین وتسعمایه‌الهجریه

(Fuzûlî'nin vefâtından otuzbir yıl sonra yazılmıştır. 2272 No. ya b.)

Cilt 532

2274

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 20.3 × 11.5
Yazı eb'âdı : 15.5 × 7 *(İlk risâlede)*

Kenarı çifte cetvelli düz cilt. 22 yap. Yazı nesih. İlk risâlede s. de 17, ikinci manzum risâlede, her satırda bir beyit ve s. de 17 satır var. İç kapak kâğıdının üstünde « هزلیات طرزی‌نامه » yazılı. Her iki risâle de hezl nev'inden. S. kenarları sürh cetvelli.

I. طرزیٔ افشار Tarzî-i Afşâr. Farsça mensûr.

Baş : قرمساق شعارا دیوث دئارا . . .
(1. b)

Son : تو میدانی که از سك کمترت هم میتوان گفتن
(10. a)

(11. b de 1214 sene kaydı var. Tarzî, 1060 H. den; 1650; sonra vefât etmiştir. Hâl tercemesi ve kendisinden bahseden kitaplar ve eserler için b. Rayhâna, III, s. 27-28. Farhang-i Suḫanvarân; s. 356).

II. خاتم Ḫatam: Kaside tarzında manzum, türkçe.

Baş : بر شبانگه بو بازگونه تنور کشت آتش فشان چو طبع غیور
(10. b)

Son : سنی تر دامن ایتمسون لینت طاشلر التنده قالسون شر وشور
(22. a)

(Sonlarda,

خاتما گل بو سوزی ختم ایدەلم

dediğine ve Sadrî, Tıflî, Aynî, Atâyî, Okcuzâde, Hâletî, Nâdirî ve Nazmî... gibi şairleri andığına göre XI. asırda; XVII; yazılmıştır ve Hâtem, bu asırda yaşamış bir şâirdir.)

Cilt 533

2275

نسیب یوسف دده

Nasîb Yūsuf Dada:

Rişta-i Cawāhir

(رشتهٔ جواهر)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 22.5 × 12
Yazı eb'âdı : 16.6 × 6.2

Mıklaplı, üstü ebrî kaplı, sırtı ve kenarları meşin, mukavva cilt. İlk sahîfesi, ortası altın, boyayla yapılmış bir tezhîbi hâvî. Bu ve karşı s. lâvüverd içinde altın cetvelli. Öbür s. ler, çift surh cetvelli. Yazı güzel bir ta'lıyk. Hz. 'Alî'ye âit sözler, mısra' kelimesinin kısaltılmışı olan "ع" ve "بیت ، مثنوی" gibi sözler surhla yazılmış. 99 yap. Her s. de 21 satır var.

Baş : بسم . . . جوهر فروش بازار بلاغت بیان خلال عرض
رأس‌المال گوهر تابدار . . .

(1. b)

Son ve ketebe : ختم اولدی دیدم انك نسیبا تاریخنی رشتهٔ جواهر
۱۱۲۰
اتمام یافت بقلم جامع‌الرقم فقیر احمد حامدالشهیر بنظیفزاده در اوائل
صفرالخیر از شهور سنه اربعین ومأتین والف

(99. a)

Nasîb Yūsuf, Konya'lıdır ve sâdâttandır. İst. Yenikapı Mevlevî-hanesine şeyh olmuş,

گلدی بر مصرع درونه فیض مولانا ایله
عرش اوله روح نسیب مولویه جلوه‌گاه

târîhinin bir ta'miyeyle gösterdiği 1126 H. de *(1714)* vefât etmiştir *(Osmanlı Müellifleri; II, s. 450 - 451; Mehmed Zıyâ: Yenikapı Mevlevî-hânesi. İst. 1329; s. 123 - 132).*

Son kısımlarda, «بو نسخه بیکیوزیکرمی اوچ محرم‌الحرامنك یوم عاشرنده انجام رسیده» demekte *(98. a)*, kitaba da «رشتهٔ جواهر» terkîbini târîh düşürmektedir; fakat bu terkîb, 1120 yılını gösterir. Hemzeyi eklesek bile gene 1121 eder. Nasîb, bu eseri, 878 H. de *(1473)* vefât eden Muḥammad b. Abî-Cumhûr'un نثرالألأى Naṯr'al-La'âlî" sinden terceme etmekle berâber *(Kaşf. II, s. 1928)* tercemeden sonra eseri şerhetmiş, Maṯnawî'den beyitlerle, arapça ve farsça, türkçe şiirlerle, kendi şiirleriyle her sözü tavzîh eylemiş, böylece Hz. 'Alî'nin sözlerini âdetâ yeni baştan terceme ve şerhederek ayrı bir kitap meydana getirmiştir.

Rişta-i cawāhir, İst. da, 1257 de basılmıştır.

Cilt 534

2303

مجموعه

Macmu'a

Cilt eb'âdı : 19 × 11.5
Yazı eb'âdı : 13.5 × 7.5

Ortası şemseli, kenarları altın cetvelli, yumuşak, tâmir görmüş, koyu kırmızı cilt. 52 yap. Her s. de 11 satır var. Sahîfe kenarları lâcüvert çizgi içinde birer, mısra'-ların araları ikişer ve ince altın cetvelle çerçeveli. Ḥâḳânî'nin "Ḥılya"si, Cavrî'nin "Ḥılya-i Çhār yār"ı, Cavâbî'nin "Mu'ciza-nāma"sı olmak üzere üç türkçe risâleyi muhtevî. Her üç risâlenin ilk s.lerinde, birbirinin aynı olmamak üzere pek güzel üç tezhîb var. Bu s. lerin mısra' araları surh, lâcüverd ve altın üstüne surh dallarla da bezenmiş. Ḥilya'nin arapça metni, çok defâ altın üstüne beyazla ve sülüs yazıyle yazılmış. Yazı güzel bir nesih.

I. خاقانی Ḥaḳānî : حلیةالنّبویّه Ḥılyat'an-Nabawiyya. Türkçe manzûm.

Baş : بسم . . .
بسمایله ایدەلوم فتح کلام فتح اوله تا بو معمّای بنام

(1. b)

Son : گفت وگودن بودر الحق مطلوب بر دعا ایلیەلر اهل قلوب
اولدین بیلك یدی تاریخی تمام بو رسالم ده تمام اولدی تمام

(36. a)

Ḥāḳānî Muḥammad, Ayas Paşa ahfâdındandır ve "Ḥılya"siyle meşhurdur. «التفات بقا» terkîbinin gösterdiği 1015 H. de *(1606)* vefât etmiştir. İst. da, Edirnekapısı'nda, sûru geçmeden, Mihrimâh Sultan câmii avlusunda, yan yola nâzır bir yerde medfundur. Dıvardaki niyaz penceresinden taşı görünmektedir. Ustuvanî olan bu taştaki yazı «حله خاقانی حضرتلرینك روحنه فاتحه» tarzındadır *(Kaşf'a*

b. II, s. 691. Osmanlı Müellifleri, II, s. 163 - 164). Ḥılya, 666 beyittir ve mesnevî tarzındadır. 1007 yılının sonlarında *(1599)* yazmıştır. Bu gerçekten de pek güzel eser, 1264 te İst. Matbaa-i Âmire'de basılmıştır; 1307 de de bir daha tab'edilmiştir.

II. جورى Cavrî : حليهٔ چهار يارگزين Ḥılya-i Çhār yār-ı guzîn.

Baş : منّت‌الله كه بروجه كمال آدمه قيلدى عطا حسن وجمال
(37. b)

Son : قلم ناظم پاكيزه كلام ويردى بيلك الليده بو نظمه تمام
(37. b)

(Son beyitten de anlaşıldığı gibi 1050 H. de ; 1640 ; tanzîm edilmiştir. 145 beyittir. Cavrî için 2089 No. ya .)

III. جوابى Cavâbî : معجزات نبويّه Mu'cizât-ı Nabawiyya. Türkçe: kasîde tarzında 106 beyit. Hz. Peygamber'in evsâf ve mu'cizâtını anlatır.

Baş : احمدالله واشكر خلق الكون وما فيه للاحمد اذ قال حبيبى لولا
(46. b)

Son ve ketebe : ماحصل جملهٔ اصحاب ذوى‌الاكرامه
بيله حشر ايله جوابئ بولرله فردا

تمت على يد اضعف‌العباد محمود بن محمد بن حسين‌المنقليوى
غفرالله له ولوالديه واحسن اليهما واليه وكان‌السبب لتسويدها محمود
بن‌الحاجى احمد وذلك فى سنه خمس وتسعين والف *(52. a)*

(Mecmûadaki kitaplara ve mecmûanın istinsâh târihine nazaran hicrî XI. yüzyılda ; XVII ; yaşadığı anlaşılan bu şâir hakkında bir bilgi elde edemedik.)

Cilt 535

2304

مجموعه

Macmu'a

Cilt eb'âdı : 20.8 × 14.5
Yazı eb'âdı : 16 × 8.2

Ortası küçük şemseli, kenarları ve sırtı tâmir görmüş yumuşak cilt. 70 yap. Her s. de 19 satır var. Kenarlarda birer ve mısra'ları ayıran ortalarda gene birer surh cetvel var. Başlıklar surhla. Yazı ta'lıyk.

I. خاقانى *(Hâḳânî)* : حليه Ḥılya. 3 ya . boş. Arada 74 beyit eksik. 6. yap. gene boş ve arada eksik var *(2303 No. ya b.)*.

II. آذرى ابراهيم Âzarî İbrâhîm: نقش خيال Nakş-ı ḫayâl. Türkçe, mesnevî tarzında. Baştan ve sondan eksik.

Baş : حمله اكا بنده و اول پادشاه داد گر اول جمله اكا داد خواه
(9. a)

Son : كندوني نظميله طوته ماه وسال فنّ بلاغتده عديم‌المثال
(69. b)

Âzarî, 993 te *(1585)* vefât etmiştir. Nakş-ı ḫayâl, Nizâmî'nin *(606 yahut 611 H. 1209, 1214)* "Maḫzan'al-asrâr" ının tesiri altında yazılmıştır. 70. a - b de Canânî'nin, Âzarî'ye yazdığı beş bentlik mersiyesi, vefatına söylediği.

ديديلر « گجدى آذرى چلبى »

mısra'ını muhtevî târihi, aynı şâirin 1003 H. de vefât eden Ma'rûf adlı bir şeyhe târihi, Gulşanî'ye söylenmiş bir târih, Sarḫûş Bâlî'ye Sâ'î'nın düşürdüğü târih yazılı.

Cilt 536

2305

مجموعه

Macmû'a

Cilt eb'âdı : 21.5 × 12.5
Yazı eb'âdı : 15.8 × 7.5

Kenarı zencîrekli, ortası güzel bir şemseyi muhtevî, *yılankabuğu tarzında* yumuşak ciltli. Sırtı tâmir görmüş. 48 yap. Her s. de 15 satır var.

I. خاقانى Ḫâḳânî: حليه Ḥılya. Türkçe. İlk s. de çok güzel bir tezhîb var. Yazı ta'lıyk. S. kenarları ve mısra' araları altın cetvelli. Arapça metinler ortada ve altınla yazılmış.

Baş : بسمليله ايده‌لم فتح كلام فتح اوله تا بو معمّاى بنام
(1. b)

Son : اولدين بيلك يدى تاريخى تمام بو رساله‌ده تمام اولدى كلام
(26. b)

II. Mensûr, metni arapça, tercemeleri türkçe bir Ḥılya. Metin *altınla* yazılmış. Yazı aynı.

Baş : كان رسول‌الله صلّى‌الله عليه وسلّم ربعةً ليس بالطّويل . . .
(27. a)

Son : ويوريدكده اوكلرينه ميل ايدرك يوريوب متكبّرگبى يورىمزلر ايدى
(32. b)

III. خضری Ḫıḍrî : حلیه Hılya. Türkçe manzûm.

Baş : بسم . . . بو نظم شریف حضرت رسول‌اللّهك . . .
(33. a)

Son ; وار امیدم روز محشرده رسول‌الله دیه
کیم بوعاصی امّتومه بن شفاعت ایلدم
(38. a)

Bu eser, 33. b deki iki şiirde, 35. b de «خاتمه» bölümünde, manzûm «اسمداد ودعا» faslında ve sondan bir önceki «در طلب شفاعت» bölümünde «خضری» mahlasının bulunması dolayısiyle Ḫıḍrî'ye âittir. Bu zâtın, dîvân ve "Muḥammadiyya" büyüklüğünde, 989 H. *(1581)* de yazılmış "Âb-ı ḥayât" adlı eserin sâhibi Ḫıḍrî olması muhtemeldir *(Osmanlı Müellifleri; II, s. 162)*.

IV, شیخی Şeyḫî: حلیهٔ نبویه Ḥılya-i Nabawiyya. Türkçe mensûr. Yazı güzel bir ta'lıyk.

Baş : بسم . . . الحمدللّه‌الّذی انزل‌الکتاب والهدی والتّبیان . . .
(38. b)

Son : ویا صاحب لیلةالقدر حمدًالله والصّلوة علی محمّد وآله وصحبه اجمعین
(48. a)

990 H. *(1582)* vefât eden Taşlıcalı Yahyâ'dan,

کاشکه سودوگمی سوسه قو خلق جهان
سوزمز جمله همان قصّهٔ جانان اولسه

beytini alan *(39. a)*, Maṯnawî'den iştişhadlarda bulunan bu zât, eserde, "تحرّره" başlığını taşıyan bâzı beyitlerde Şeyḫî mahlasını kullanmakta. 42. a da, bir tânesinde "Şeyḫî" mahlasını ihtivâ eden üç şiirin başında gene "تحرّره" başlığı var. 45. b ve 46. b de, iki beyitte de "تحرّره" başlığını görmekteyiz. 40. b ve 41. b de "لمثنه" başlığıyle mahlassız bir beyit mevcut. Son kısımlarda 46. b de, gene "تحرّره" başlığını taşıyan ve

اوکیم بوالقاسم انك کنیتی وار ابد سکران ودایم حیرتی وار

matla'ıyle başlıyan altı beyitlik şiirde,

نه‌سی وار شیخینك مدح ایده انی
همان استّن یتورمش بر ایتی وار

beytiyle bitiyor. Bütün bunlara nazaran eser, "Şeyḫî" mahlaslı bir şâirindir. Ancak 826 da vefât eden, Dîvan ve "Ḫar-nâma" sâhibi Germiyanlı Şeyḫî'nın böyle bir eseri olduğunu bilmiyoruz. 1235 H. de *(1819 - 1820)* vefât eden ve *Şeyḫî mahlasını kullanan* "Baḥr'al-Walâya" sâhibi Kostendilli Sulayman olmasınaysa imkân yoktur; çünkü mecmûanın son yaprağına, 1151 de bir vefât

târîhi kaydedilmiştir ve mecmûa, bu târihten önce tertîb olunmuştur. Bu bakımdan belki Germiyanlı Şeyḫî'nin nüshası görülmemiş bir eseridir; belki de 1145 te *(1732)* vefât eden ve "Zayl-i Şaḳā'iḳ"a "Waḳāyi' al-Fuḍalā',, adlı bir zeyl yazan Şeyḫî Muḥammad'indir *(Bu zât için Kaşf'a II, s. 1058; Osmanlı M.e b. III, s. 74)*.

Cilt 587

2306

نابی یوسف
Nābî Yūsuf:
Ḫayriyya
(Ḫayrî-nāma خیریّه*)*
TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 20 × 13.5
Yazı eb'âdı : 15 × 8

Üstü ebrî kaplı, sırtı meşin mukavva cilt. 50 yap. Her s. de 17 satır var. İlk s. de sâde bir tezhîb. S. kenarları ve mısra'ların araları, fasıl başları altın cetvelli. Fasıllar beyazla yazılmış ve tamâmiyle solmuş pek güç okunuyor. Yazı ta'lıyk. Kâğıdına ve yazısına nazaran XII. yüzyıla âit *(XVIII)*. Nâbî, 1124 H. de *(1712)* vefât etmiştir *(Hâl tercemesi ve eserleri için b. Osmanlı ġellifleri; II, s. 448 - 450)*.

Baş : حمد اول الله عظیم‌الشّانه مبدع دائرهٔ امکانه
(1. b)

Son : چون ابوالخیر قونلدی نامك خیر ایده حضرت حق انجامك
(50. b)

(Nābî, bu eseri, oğlu Abu'l- ḫayr Muḥammad Çalabî'ye öğüt olmak üzere, oğlu sekiz yaşındayken Halep'te yazmış olduğunu, oğlunun, kendisi ellidört yaşındayken doğduğunu «مطلب مجمل احوال پدر» faslında bildirmekte, kitabının adının "Ḫayrî-nāma" olduğunu da «سبب نظم کتاب» faslında açıklamaktadır. Mesnevî tarzında ve "Feilâtün feilâtün feilât" veznindedir. 2307. No. da kayıtlı nüshanın îzâhına b.)

Cilt 538

2307

نابی یوسف
Nābî Yūsuf:
(Ḫayriyya)
خیریّه
TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 21 × 14
Yazı eb'âdı : 16 × 8.8

Üstünde iyi çıkmamış basma şemse, kenarları zencîrekli harap meşin cilt. 59 yap. Her s. de 15 satır, her satırda bir beyt var. Başta *alelâde bir* tezhîb. S.

kenarları bakırı fazla altın cetvelle çevrilmiş. S. ortasında tek altın cetvel var. 58. b - 59. b de, "دده" redifli ve bir şeyhi tezyîf eden 19 beyitlik bir manzûme var; kimin olduğu belli değil. Yanlışlar çok olmakla beraber vezin dolayısiyle kolayca düzeltilebilir; meâlinden deverân-ı sûfiyyeyi münkir biri tarafından yazılmış olduğu anlaşılmakta. 58. b de, ortadaki altın cetvel üstünden de geçilerek her satıra bir mısra' yazılmış. 59. y. ta cetvel yok.

Baş : حمد اول الله عظیم‌الشّانه مبدع دائره امکانه *(1. b)*

Son ve istinsah târîhi :

چون ابوالخیر قونلدی نامك خیر ایده حضرت حق انجامك
جان ودلدن ایده‌رز آنی رجا که سکا ایلیه‌لر خیر دعا

تمت

سنه

١١٨٦

(57. b)

(Son beyit, 2306 No. da yok. Ḫayriyya, 1257 de Bulak Mat. daki Külliyât-ı Nâbî'de basıldığı gibi ayrıca 1307 de Ebüzziyâ M. sında da tab'edilmiştir.)

Cilt 539

2308

مجموعه

Macmu'a

Cilt eb'âdı : 20 × 13
Yazı eb'âdı : 14 × 7

Kenarı zencirekli, üstü düz, koyukahve rengi meşin cilt. Kitabın üstü, herhalde satılmasını sağlamak için vakıf mührü ve ya kaydı yok edilmek kasdiyle kesilmiş. Başlıklar surhla. Yazı güzel bir nesih. Birinci kâğıda numara konmamış. Mecmûa 115 yap. Son yap. a 114, ondan sonrakine 115 numarası konmuş; yazılı numaralara göre îzâhât verdik.

I. نابی یوسف Nābī Yūsuf : خیریّه Ḫayriyya *(2306 No.ya b).*

II. » » » » : خیر آباد . "Mef'ûlü mefâilün feûlün" vezninde ve mesnevî tarzındadır *(48. b ye kadar).*

Baş : حمد آکا که حمد اکا سزادر حمدك دخی حمدینه روادر *(49. b)*

Son : یازسین ورق سپهره خورشید تاریخین « اثر مبارك اولسون » *(111. b)*

(Târih mısra'ındaki « اثر مبارك اولسون » hicrî 1117 yi gösterir. Bu mesneviyi de, III. Ahmed zamânında (1115 - 1143 H. 1703 - 1730), Baltacı Mehmed Paşa adına ve onun teşvîkıyle, oğlu için yazmıştır. Baltacı, 1124 te ; 1712 ; vefât etmiştir ; Sicill, IV ; s. 208 - 209. Mecmûanın sonunda, Nābî'nin bir kasîdesi var ; 112. a - 114. b. Nābî, bu kitabnı 1117 de yazmış ; hâlbuki « تحریراً فی هذاالکتاب عن ید عبد الضّعیف النّحیف مصطفی بن رجب من اواخر شهر شوّال‌المکرّم سنه سبع وعشرین والف . . . ketebesine göre 1027 de istinsâh edilmiş oluyor ki buna imkân yok ; ketebede « ومأة » kelimesi unutulmuş. Mecmuanın, « خیر آباد » ın tanzîminden on, Nābî'nin vefâtından üç yıl sonra istinsâh edilidiği anlaşılıyor.)

Cilt 540

2309

غالب اسعد (شیخ . دده)

Gālib As'ad (Şayḫ .Dada) :

Ḫusn u 'Işḳ

(حسن وعشق)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 21 × 13
Yazı eb'âdı : 15 × 6.5

Ortasında birbirine girift ve maîn şeklinde bir süs var. Kenarları zencirekli, tâmir görmüş koyu kahverengi yumuşak cilt. 66 yap. Her s. de 17 satır; her satırda bir beyit var. Başlıklar surh. Yazı nesih.

Baş : حمد آکا که قیلدی خلقه رحمت تحمیده عجزه ویردی رخصت *(1. b)*

Son ve ketebe : غالب بو جریده جفانك تاریخی اولور « ختامه المسك »

نوشته شد بکلك شکسته سید احمدالعریف غفرالله له

سنه ١٢٠٠

فی ١٦ جا

Gālib Dada, Galata'da, Kulekapısı Mevlevî-hânesi şeyhi iken 1213 H. de *(1799)* vefât etmiştir. Kendi doğumuna "اثر عشق" terkîbini târîh düşürdüğüne göre 1171 de doğmuştur; 42 yaşında vefât etmiş ve bu kitabını yirmibeş-yirmialtı yaşlarında yazmıştır. 2101 beyitten ve dört tardiyeden meydana gelmiş olan bu eser, 427 H. de *(1035 - 1036)* vefât eden İbni Sînâ'nın "Risâlat'aṭ-Ṭayr"ının tesîriyle Şayḫ Şihâbaddîn Suhrawardî-i Maḳtūl'ün yazdığı farsça "Mūnis'al-'uşşāḳ"ının *(The Lovers Friend ; Otto Spies basımı ; Jamia Masjid ; Dalhi - 1934)*, Fuḍūlî'nin *(963 H. 1555)* Leylî vu Macnūn'unun ve bilhâssa Ṣıḥḥat u Maraḍ'ının tesiryle yazılmış, Maṯnawî'den de faydalanılarak meydana getirilmiştir *(Aylık Ansiklopedi'deki*

"Galip Dede" makalemize; No. 50, haziran-1948; s. 1440 - 1445; ve Varlık yayınlarından Şeyh Galip adlı eserimizin Önsöz'üne, İst. 1953; s. 18 - 24 ve "Altın Kitaplar Yayınevi tarafından yayınlanan ve tarafımızdan hazırlanan Husn ü Aşk"ın "Önsöz" üne b. İst. 1968, s. 7 - 46).

Bu nüsha Gālib'in vefâtından 13 yıl önce ve müellif hayattayken yazılmıştır. Gālib'in elyazısı "Ḥusn u 'Işk", İst. Süleymaniye K. e mülhak Hâlet Efendi kitaplarının ek kısmında *171 No. da kayıtlıdır. Kenarları ve sırtı meşin, üstü ebrî kaplı* mukavva ciltli olan bu nüshanın ilk dört yaprağına numara konmamıştır. İlk yaprakta ve 24 a da «شیخ غالب دده افندینك کندی خطیدر غفلت اولمیه وقف مولویخانه» «غلطه» kaydı yazılmıştır. Ta'lıykle ve mâil olarak yazılan eserin ilk, ve 2. s.lerinde Galib'in Maṭnawî hatimlerine dâir yazıları ve «اینچنین فرمود مولانای ما» mısra'iyle başlıyan meşhur *iki beyit* yazılıdır. Eser, *1. b - 24. a* yap.larındadır.

Ḥ. 'A. Gâlib'in dîvanının sonunda, dîvân gibi ta'lıykle 1252 de Bulak'ta, dîvân'dan ayrı olarak İst. da Ebüzziyâ Mat. sında 1304 te, gene İst. da 1339 da basılmıştır. Türk harfleriyle Vasfî Mâhir Kocatürk tarafından hazırlanan baskısı da 1944 te yayımlanmıştır. 1968 de, tarafımızdan hazırlanan metin, bir "Önsöz", sonda "Sözlük", "Açılama" ve Gālib'in elyazısı H. 'A. ın tıpkı basımı olmak üzere Altın Kitaplar Yayınları arasında yayımlanmıştır.

Cilt 541

2310

مجموعه

Macmu'a

Cilt eb'adı : 21.3 × 15
Yazı eb'âdı : 14.4 × 8.2

Üstü kâğıt kaplanmış mukavva ve mıklaplı cilt. Yazı nesih. Başlıklar surhla yazılmış. 66 yap. Her s. de 17 satır var.

I. گواهی Guvāhī : پندنامه Pand-nāma *(Türkçe; manzum. 1. b - 52. a)*

Baş : سما و ارض سلطانی عظیم ذوالجلال الله
عبادینه چوق احسانی کریم پرکمال الله
(1. b)

Son ve ketebe : گواهی روحنه قیلن دعایی اکی عالمده گورماسون بلایی
بوکا ذی‌القعده‌یی اهل تواریخ طقوز یوز قرق اوچدی بیله تاریخ
کتبه هذالکتاب فی اواخر شهر ذی‌القعده سنه اثنی عشر والف من‌الهجرة المصطفویّه
(52. b)

(Son beytin ikinci mısra'ının altına küçük ve ince bir yazıyle «اتوز اوچده» «بیله تاریخ» yazılmış. Mesnevî tarzında yazılmış olan ve hikâyelerle bezenmiş bulunan bu ahlak ve mev'ızaya âit kitap 943 yahut 33 H. de; 1536 - 37, 1526 - 27; nazmedilmiştir. Osmanlı M. Sipâhîlerden olup Geyve'de yerleşen Güvâhî'nın 926 da; 1519 - 20; vefât ettiğini yazıyor; II, s. 989. ya bu târih yanlıştır; yahut bu zât, başka bir Guvâhî'dir.)

II. گواهی Guvāhī : عبرت‌نامه 'İbrat-nāma. Türkçe, manzûm.

Baş : همیشه قولاره لطفن فراوان ایلین الله
خطرلو آرزده عون نکهبان ایلین الله
(53. a)

Son : بو عبرت‌نامدن ایردکده حیرت گواهیچون دعا قیلانه رحمت
(57. b)

III. گواه Guvāhī : غربت‌نامه Gurbat-nāma. Türkçe; manzûm.

Baş : زمین و اسمانینه سراسر نور ورن الله
یقینی اولینلردن همیشه دور اولن الله
(57. b)

Son : اولردنکم سخندان ازکیادر گواهینك تمنّاسی دعادر
(65. a)

IV. Guvāhī'nin "'Alī" redifli 28 beyitlik bir kasîdesi ve üç gazeli var. Guvāhī, bilhâssa halk cinaslarını işliyen, şiirinde orijinal, incelenmiye değer bir şâirdir.

Ketebe : قد وقع‌الفراغ من تحریره و تسطیره فی یوم‌الجمعه وقت ضحوة فی اواخر شهر ذی‌الحجه عن ید اضعف‌الضعفاء‌المنّان عبدالجلیل بن سلیمان سنه اثنی عشر و الف
(66. b)

Cilt 542

2311

محیی

Muḥyī :

Şahd-i abrâr

(شهد ابرار)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 18.5 × 11.5
Yazı eb'âdı : 11.5 × 7.5

Kenarı zencirekli, ortası şemseli, mıklaplı koyu kırmızı cilt. 62 yap. Her s. de 13 satır var. Yazı harekeli nesih. İlk iki s. nin kenarlarında birer, mısra'ların ara-

larında ikişer altın cetvel var. İlk s. de güzel bir tezhîb mevcut. XI. yüzyıla (XVII) âit Manzum ve mensnevî tarzında.

Baş : گل خمدم ایدوب یارب مطرّا هزار باغ شکرم ایله گویا *(1. b)*

Son : ماحصل محیی خاك راهکذر باقی امر اول جهان پناهکذر *(62. b)*

Bu eser, «خدیو مالك ملك سلیمان شه سلطان مراد بن سلیم خان» adına *(8. b; 8. beyit)* yazılmıştır. III. Murad, 1003 - 1024 te *(1574 - 1595)* hüküm sürmüştür. «خاتمهٔ کتاب» faslında, mülâzemet pâyesine ermişken yoksulluk yüzünden memleketine varıp münzevî olduğunu ve orasının,

بابا شهریدر آدی اول پیرك وطنیدی شها پدر پیرُك

beytinde bildirdiği gibi babasının vatanı olduğunu *(61. b, beyit. 2)*, Bâyazid'in vakfı olduğundan tevliyetinin kendisine ihsânını recâ için bu kitabı yazıp pâdişâha sunduğunu, oraların,

بویرلورسه وظیفه‌سی هر روز ویرلور که یکرمی بش که اوتوز

(62. b. 5. beyit) yevmiye yirmibeş, otuz akçası bulunduğunu söylüyor ve

نوله اول صاحب دیونیسه مرض فقرله زبونیسه
اومرم اوله شهد ابراری سبب صحّت دل زاری

diyerek pâdişahtan niyazda bulunuyor *(62. b)*.

Hz. Peygamber'in bâzı mûcizelerinden, dört halîfe'nin, İmâm Hasan'la Huseyn'in kerâmetlerinden bahseden bu kitap, "Mefâîlün mefâîlün feûlün" veznindedir.

Muḥyî, "Ḫalvatiyye"nin Gulşeniyye kolundan Edirneli bir şeyhtir ve Selânik Mevlevî-hânesinin bânîsi Etmekçi Ahmad Paşa'nın kardeşidir. Babasının Babaeski'li olduğu anlaşılıyor. 1014 te *(1605)* vefât etmiştir; birçok risâleleri vardır *(Osmanlı M. I, s. 163)*.

Cilt 543

2312

یحیی (دوقکین زاده)

Yaḥyā (Duḳakin-zāda):

Şāh u Gadā

(شاه وگدا)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 16.5 × 9.5
Yazı eb'âdı : 12.5 × 6.

Kenarları tâmîr görmüş, ortası şemseli, mıklaplı siyah cilt. Kenarı yırtılmış bir tezhîbi var. S. kenarları ve mısra' ortaları surh cetvelli. Yazı ta'lıyk. Başlıklar surh. 58 yap. Her s. de 15 satır var.

Baş : سطر بسم‌الله ای اولوالالباب اولدی مفتاح قفل باب کتاب *(1. b)*

Son : عین عفوکله اول بزه ناظر سوزمز بودر اوّل و آخر *(58. a)*

(Son beyitten sonra 990 târihli عثمان بن حسین mührü var. Bunun altında da,

کاتبینی کیم که بونك یاد ایده خیرله حق روحن انك شاد ایده

beyti yazılı. Bu mühür ve yazı, nüshayı istinsâh edene âitse, nüsha, şâirin vefatından beş yıl sonra istinsâh edilmiştir. Bir temellük kaydiysa daha da eskidir. Duḳakin-zāda Yaḥḥā, 990 H. de; 1582; vefât etmiştir. Hâl terc. ve eserleri için b. Osmanlı M. II, s. 497 - 498.)

Cilt 544

2313

شیخی یوسف گرمیانی

Şayḫī Yūsuf-ı Garmiyānī:

Ḫusrav u Şīrīn

(خسرو وشیرین)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 16.8 × 12
Yazı eb'âdı : 14 × 7.5

Arkası ve yanları tâmîr görmüş, koyu kahverengi, mıklaplı, ortası şemseli cilt. Yazı ta'lıyk ve harekeli. İlk s. nin başında, lâcüverd üstüne altınla bezenmiş bir başlık var. İlk iki s. de altın çerçeve, beyitlerin ortasında iki altın cetvel mevcut. Başlıkta beyazla «کتاب خسرو شیرین» yazılı. Bâzı yap.larda boş yerler var *(31. b, 39. b, 41. a, 44. b, 54. b, 58. a, 59. b, 62. b, 93. a, 121. a)* 242 yap. Her s. de 51 satır.

Baş : بحمدالواحدالاحدالقدیم و بسم‌الله ذی‌المنّ العظیم *(1. b)*

Son : نجاکم اوله روشن کُن جمالی نجاکه اولا آیُك بدر هلالی
نجاکم مشتری سعد ایده طالع نجاکه اولا عطارد خیره راجع
اولاعرش افسری کرسی سریری جهان چاکر . . . . . جهان چاکر

(Son mısra' silinmiş. «جهان چاکر جهان بان دستگیری» dir; İst., Üniv. K. Türkçe yaz. 3822. 960 ta yazılmış nüsha, 191. b. Noktalı yerler yırtılmış ve bu yaprağın altına bir kâğıt yapıştırılarak ziyâı önlenmiştir. Şayḫī 826 da; 1422; vefât etmiştir.

824 - 855 te; 1421 - 1451; saltanat süren II. Murad adına yazmıya başlamış, tamam lanmadığından kızkardeşinin oğlu Camâlî Bâyazîd tarafından itmâm edilmiştir; Os. M. II, s. 254 - 255; 121 - 122. Bu cilt içinde İbrâhîm Ḥaḳḳî'nin Naḳş-bandiyya'ya dâir «هذا رساله حقی طریق نقشبندی» başlıklı küçük kıt'ada 16 s. lik matbû' bir risâlesi, «کتاب عبرتنما» başlığını taşıyan ve başında iki s. lik fihristi bulunan 87 s. lik diğer bir matbû' risâle var. Bu risâle, Lâmi'î'nin «عبرتنامه» sinin I. bâbıdır. b. 1660.)

Cilt 545

2314

؟

Yūsuf u Zalīḫā

(یوسف و زلیخا)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 25.5 × 17.5
Yazı eb'dâı : 19.5 × 12

Ortası şemseli, koyu kahverengi cilt. Sırtı ve kenarları tamir görmüş. Kâğıt aharlı, hafif filigramlı ve mıstarlanmış. Yazı harekeli nesih. 95 yap. Her s. de 17 satır var. Başlıklar surhla yazılmış. İlk iki s. nin kenarları surh cetvelli. Başta Besmele yazılmış olan müstatilde altınla «الجزؤالثّانی» yazısı var.

Baş : بسم . . .
الله ورحیم و ربّ ورحمان فردو احدو قدیم وسبحان
(1. b)

Son : زنهار سقینك امدی گزدن تا ارمیه سزه یتلو سزدن
یا ربّ علیم وباك ورحمان سندن دلرز امین وآمان
(95. b) تمت جلدالثّانی

(Birinci cildi yok. Kâğıt, imlâ ve yazı, hicrî VIII. yüzyıla âit. Dil VII. yüzyılın dili. Hurûf-ı imlâ yok. Meselâ, «بویوردی ، آزینی ، بیلەنه ، صانانه ، بکا» gibi sözler, «یبردی ، آزنی ، بلانه ، صنانه ، بکه ، اُلُر ، تنمق» tarzında (1. b). «اولور ، طانیمق ، گیرو ، طمو ، اوچاق ، کنی ، بای ، یخسول ، گوچلك ، یر ، دُکلی ، کلمجی ، اُك ، گُکلمك ، بُرُنجك ، آرك ، برکتمك ، وریمك» gibi sözler, H. VII-VIII. yüzyıldaki; XIII - XIV; fiil ve sözleri göztermekte ve bu çeşit özellikler, hemen her s. de mevcut.)

Cilt 546

2315

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 19.5 × 11.5
Yaı eb'âdı : Muhtelif

Ortası şemseli, kenarları düz cetvelli, siyaha yakın kahverengi cilt. Başta iki yap. ta bâzı şiirler ve ilâç tertipleri.

I. فضلی (قره) Faḍlī *(Ḳara)*: گل و بلبل Gul u Bulbul. Güzel bir ta'lıyk. Başlıklar surhla yazılmış. Yazı, 12.3 × 5.5 eb'âdında. Türkçe.

Baş : مدّ بسم‌الله اولدی ایله نگاه گلبن گلشن کلام‌الله
(2. b)

Son : یازدی تاریخی خامهٔ شنگل دفتر مونس گل وبلبل
٩٦١

✲

نوشتم خط ندانم تا که خواند که من بی‌شك بمیرم خط بماند
غریق رحمت یزدان کسی باد که کاتب را بالحمدی کند یاد
(70. a)

(Son iki beyit, istinsâh edene âit. Târih mısra'ının altına 961 yazılmışsa da mısra' 960'ı gösteriyor. Ḳara Faḍlī diye tanınan Faḍlī Mūḥammad, 971 H. de; 1563; Kütahya'da vefât etmiştir. Bu eser, Hammer tarafından almancaya çevrilmiş ve asliyle berâber 1833 M. de Viyana'da bastırılmıştır. Faḍlī'nin hâl tercemesi ve diğer eserleri için Osmanlı M. e b. II, s. 359 - 360.)

II. کمال پاشازاده Kamāl Pāşā-zāda *(940 H. 1533)*: Risāla. Türkçe.

Baş : قال‌الله تبارك وتعالی ولقد کتبنا . . .
(71. b)

Son : بلکه اذهان طبایع مستقیمه متبادر در الله اعلم تم فتح تاریخ مصر لابن کمال پاشا
(72. b)

سلطان‌العلما وخاقان‌الفضلا الشهیر بکمال پاشا زاده مرحومك مصر فتحنه تحریر ایلدوکی رسالهٔ عجیبه‌در başlığını taşıyan bu risâle, Mısır'ın Osmanlılar tarafından fethedileceğine âit bir istihrâçtır.

III. Şer'î hükümlerin altlarına atılacak imzâlara yazılması gereken yazılara dâir bir, Semerkand'in vasfına dâir beş, Mehdî'nin zuhûruna dâir bir, vasiye ücret takrîrine dâir bir sahîfelik yazılar, tasavvufun târîfine âit muhtelif şâirlerin yedi tâne türkçe beyti, sarf ve nahve, bâzı kelimelerin mânâlarına, muhtelif meselelere âit Şeyḫ İlâhî'nin, Abūs-Su'ūd'un, Çivi-zāda'nın, Kamal Pāşā-zāda'nin Türkçe fetvâları, burçlara âit arapça ikibuçuk s. lik bir risâle ve bâzı mektup başlıkları *(73. a - 99. b)*

(Bu mec. Yazı, imlâ ve muhteviyât bakımından hicrî X. yüzyıla; âittir.)

Cilt 547

2316

فضلی (قره)

Faḍlī (Ḳara):

Gul u Bulbul

(گل و بلبل)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 14.8 × 9.5

Yazı eb'âdı : 11 × 4.7

Kenarı cetvelli, ortası şemseli harap cilt. 86 yap. Her s. de 15 satır var. S. kenarlarında ve mısra' ortalarında surh cetvel mevcut. Başlıklar surhla yazılmış. Yazı ta'lıyk.

Baş : گلبن گلشن کلام‌الله مدّ بسم‌الله اولدی ایله نگاه *(1. b)*

Son ve ketebe : دفترمونس گل وبلبل یازدی تاریخی خامهٔ شنگل فی ۹۶۰

کتبه الباقی ۸۲

(Yazan'ın adının Abdülbâki olup 982 de istinsâh ettiği yalnız 82 yazarak bildirmiş olması düşünülebilir. 2315 No. daki mec. nın I. kitabına b.)

Cilt 548

2317

فضولی سلیمان

Fuḍūlī Sulaymān:

Laylī vu Macnūn

(لیلی ومجنون)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 23 × 14

Yazı eb'âdı : 16.5 × 8.5

Üstü ebrî kaplı, sırtı meşin, fersûde mukavva ciltli. 107 yap. Her s. de 15 satır var. Yazı güzel bir ta'lıyk. Başlıklar surhla yazılmış. Sahîfe kenarlarında ve mısra' aralarında surh cetvel var. İlk s. de alelâde denecek bir tezhîb mevcut. İlk iki s. nin cetvelleri bakır karışık altın. İlk yaprağın yüzünde temellük edenlere âit üç mühür, bir tane de baş aşağı basılmış sülüs ve müsennâ «علی» mührü var; öbür mühürlerin yazıları ta'lıyk. Ayrıca ta'lıykle «الّهی واریحق دارالبقایه شفیع اوله محمّد مصطفی‌یه» mührü var ki üst tarafındaki târîh 948. Fuḍūlī, "Laylā-nāma" da denen "Laylī vu Macnun" unun «بو بیان عذر تألیف کتابدر و تاریخ امان فتح‌الباب‌در» faslının son beytinde,

تاریخنه دوشدیلر موافق بیر اولغله اول ایکی عاشق

tarzında, yânî iki «عاشق» sözünün tutarı olan 942 H.de *(1535)* yazdığını bildirmektedir. Mühürün târîhi 948 olduğuna göre bu nüsha, o târîhten önce istinsâh edilmiştir ve "Laylī vu Macnūn" un en eski ve en doğru bir nüshasıdır; istinsâhında Fuḍulī sağdır *(Bu mühür, ilk olarak sayın Necâti Elgin'in dikkat nazarını çekmiştir).*

Baş : ای نشأه حسنی عشقه تأثیر قیلن عشقله بنای کونی تعمیر قیلن *(1. b)*

Son : دم خیر سوزندن اور دمادم ور خیر دیمزسن اپسم اپسم *(107. b)*

(Bu eserin basmaları için Müjgân Cumbur'un, Fuzûlî, Hayatı ve Eserleri mak. b. Tarih Coğrafya Dünyası, say: 3. Cilt 1. 1 haziran 1959, s. 165 - 171.)

Cilt 549

2318

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 20 × 15

Yazı eb'âdı : 16.5 × 10.8

Kenarları iri motifli cetvel, ortasında aynı gömme motifli koyu kırmızı meşin cilt. 147 yap. Her s. de 15 satır var. Yazı rık'aya benzer bir yazı.

1. فضولی Fuḍūlī : لیلی ومجنون Laylī vu Macnūn. Türkçe.

Baş : دهقان حدیقهٔ حکایت صرّاف جواهر روایت *(1. b)*

Son ve ketebe : دم خیر سوزندن اور دمادم گر خیر دیمزسك اپسم اپسم

تم‌الدّیوان لیلی ومجنون . . . علی ید محمد علی الاصل بندریّ

۱۱۸۵ شهر ذی‌الحجه

(90. a)

II. نابی Nābī : خیریّه Ḫayriyya.

Baş : بسم . . .

حمد اول الله عظیم‌الشّانه مبدئ دائره امکانه

(9. b)

Son ve ketebe : چون ابوالخیر قونلدی نامیك خیر ایده حضرت حق انجامیك

تمت‌الکتاب . . . علی ید . . . محمد علی الاصل بندری . . . سنه اربع وتسعین ومأیة والف

(146. b - 147. a)

Cilt 550 — **2319**

فضولی

Fuḍūlī :

Laylī vu Macnūn

(لیلی و مجنون)

TÜRKCE

Cilt eb'âdı : 19 × 13

Yazı eb'âdı : 12 × 8.5

Üstü kâğıt kaplı meşin cilt. Yazı ta'lıyk. İlk dört yap. ta, kenarlarda ve mısra'ların aralarında surh cetvel var. Başlıklar surh. 135 yap. Her s. de 11 asatır. Sondan "Mecnûn'un vefâtı, felekle hasb-ı hâl ve te'lîf ve târîh" bölümleri yok. XI. yüzyıla *(XVII)* âit.

Baş : بسم . . .

الحمد لواهب‌المکارم والشکر لصاحب‌المکارم

(1. b)

Son : ای فضولی استمز کیمسه رضاسیله فنا من که بوندن اوزگه بیلمن چارّ ناچار استرم

(135. b)

Cilt 551 — **2320**

سلیمان

Sulaymān :

Mawlid

(مولد)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 20.5 × 15

Yazı eb'âdı : 15.4 × 10.5

Üstü ebrî kaplı mukavva cilt. Yazı harekeli. Çok yeni yanlış bir nüsha. Arada ilâhîler var. 30 yap. Her s. de 13 satır mevcut. S. yanlarında ve mısra'ların aralarında surh cetvel var. 40. a - 42. a da iki ilâhi.

Baş : بسم . . .

الله آدین ذکر ایدلوم اوّلا واجب اولدی جمله اشده هر قوله

(1. b)

Son : امتندن راضی اولسون اول معین رحمت‌الله علیهم اجمعین

کتبه الفقیر الحقیر . . . السید ابوبکر حفظی

(30. a)

(Mevlid, 1275, 1299, 1300, 1307, 1317 v. s. yıllarda taş ve hurûfat basması olarak basıldığı gibi 1931, 1933, 1954, 1956, 1957, 1958 ... yıllarında da türk harfleriyle basılmıştır.)

Cilt 552 — **2321**

یحیی (دوقکین زاده)

Yaḥyā (Duḳakin-zāda) :

Gancîna-'i Râz

(گنجینهٔ راز)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 19.2 × 13.5

Yazı eb'âdı : 15.5 × 9.5

Düz, âdi meşin cilt. 94 yap. Bâzı s. lerde 19, bâzılarında 15 satır var. Yazı, hicrî X. yüzyılın *(XVI)* tipik ve divânîye çalar ta'lıykı. Başlıklar surhla yazılmış. Sona doğru bâzı s. lerde surh cetvel var. 1. s.nin üst tarafı kesilmiş. Herhâlde burda vakfiye kaydı ve ya mührü vardı.

Baş : جان ودلدن دیلم بسم‌الله آچلم سوزله سوز گنجینه راز

(1. b)

Son ve ketebe : گوکدن آواز بلندیله سروش دیدی تاریخنی انك خاموش ٩٤٧

قد وقع‌الفراغ من تحریر هذا الکتاب‌الشریف فی وقت‌العشا ألواقع فی الیوم الثانی والعشرین من شهر اول‌الربیعین لسنة ٩٩٢ عن ید عبد کرام‌العالی حاجی بیرام بن علی اقشهری . . .

(93. b)

Cilt 553 — **2322**

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 19.8 × 12.8

Yazı eb'âdı : 11 × 8.8

Yumuşak siyah ve âdî meşin ciltli. 156 yap. Her s. de 17 satır var. Bâzı s.lerin kenarlarında surh cetvel mevcut. Başlıklar surhla yazılmış. Bâzı s.ler düşmüş; sonradan başka yazıyle yazılıp eklenmiş ve tamamlanmış

I. يحيى Yaḥyā : شاه وگدا Şāh u Gadā *(Türkçe manzum. Yazı ta'lıyk).*

Baş : سطر بسم‌الله ای اولوالالباب اولدی مفتاح قفل باب کتاب

Son ve ketebe : عین عفوکله اول بزه ناظر سوزمز بودر اوّل وآخر

تمّت

۹۷۰

سنه

II. يحيى Yaḥyā : گنجینهٔ راز Ganc̈ina-'i Rāz.

(Başı ve sonu, 2321 No. dakinin aynı.)

Cilt 554

2324

یازیجی زاده (اوغلی . محمّد بیجان)

Yāzıcı-zāda (Oğlı. Muḥammad Bicān. 855 H. 1451):

Muḥammadiyya

(محمّدیّه)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 30 × 21
Yazı eb'âdı : 22 × 15

İlk iki yaprağında ve 160. b - 161. a da bakırla karışık yaprak tezhîbli cetvel ve ilk s. nin başında alelâde bir tezhîb sar. Öbür s. kenarları ve mısra' araları surh cetvelli. Cilt mıklaplı, son devre âit siyah meşin. Yazı nesih. 276 yap. Her s. de 17 satır var. İmlâ bozuk ve bu yüzden vezin düşüklükleri mevcut.

Baş : هوالله البدیع الحقّ الاعلی اله واحد ربّ تعالی *(1. b)*

Son : دخی الله کم خیرالبریّات حبیبنه صلوتیله تحیّات *(276. a)*

(. . . نظمّه وکتبه بخط محمد بن یوسف ketebesinden sonra onaltı beyit var; vezin hatalariyle dolu olan bu beyitlerin sonuncusunda kâtip bu nushanın, yazdığı "Muḥammadiyya" nüshalarının dördüncüsü olduğunu belirtiyor. 1203 rabîulevvelinin onuncu günü yazmış; 276. a-b. Muḥammadiyya, İst. da 1262, 1267 ve 1305 te basılmıştır.)

Cilt 555

2397

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 16 × 11
Yazı eb'âdı : 10.9 × 5.5 *(Dîvan'da 10.7 × 7.2)*

Kenarı cetvelli düz kırmızı meşin ciltli. Üç kitabın da ilk iki s. leri altın cetvelli. Başlarda alelâde müzehhep birer safîha var. Öbür s. kenarları ve mısra' araları surh cetvelli. Başlıklar surh. Yazı nesih. İlk kitapta, s. de 15, II. ve III. de 17 satır var. 156 yap.

I. ? : Farsça gramer. Arapça.

Baş : بسم . . . سبحان‌الذی اخلص‌الانسان بالنطق . . . *(1. b)*

Son : ودخترك وغیرهما وقد مرّ سبب‌الانحصار فی‌التّصغیر مراراً *(27. b)*

II. فضلی Faḍlī : گل وبلبل Gul u Bulbul *(Türkçe. 29. b - 104. b. Baş ve son, 2315 No. daki mec. nın I. kitabının ve 2316 No. da kayıtlı nüshanın aynı).*

III. نیازی Niyāzī *(-i Mıṣrī 1105 H. 1694)*: دیوان Dīvān. Türkçe.

Baş : ای گوکل گل غیریدن گچ عشقه ایله اقتدا زمرهٔ اهل حقیقت آنی قلمش مقتدا *(106. b)*

Son ve ketebe: اول نفحه که آدم دمیدر آدمی استه اول دمله نیازی ایریلور منزل دوسته سوده‌الفقیر . . . درویش علی‌الوهبی غفرالله ذنوبه سنه ثمان وثلثین ومائتان والف من هجرة . . . *(156. b)*

Cilt 556

2398

عاشق پاشا

'Āşık Pāşā (733 H. 1332):

Garīb-nāma

(غریب‌نامه)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 21.5 × 16
Yazı eb'âdı: 16.7 × 9.8

Kenarı cetvelli, zencîrekli, ortası şemseli kırmızı ve mıklaplı cilt. 250 Yap. Her s. de 19 satır var. S. kenarları ve mısra' araları birer surh cetvelli. Bâb başları,

âyet ve hadîsler surhla yazılmış. Yazı nesih. İstinsâh eden, birçok imlâ hatâları ve vezin bozuklukları yapmış. Fihriste numara atılmamış.

Baş : الله آدین ایتدوم اوّل ابتدا که اندن اولدی ابتدا وانتها
(1. b)

Son : خیرله اکانلره ویرمه ملال
خیشله (خشمله) اکثنلره اولسون حلال
(250. b)

(Bundan sonra 17 beyitlik vezni bozuk bir şiir var;

جان ویررسك عشق یولنده مجدالدّین
ازاد ایده حق سنی یوم‌الحساب

diye bitiyor; bu zât, nüshayı istinsâh eden zât olacak.)

Cilt 557

2399

عاشق پاشا

'Âşık Pāşā:

Ġarîb-nāma

(غریب‌نامه)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 15.9 × 10.5
Yazı eb'âdı : 12.7 × 7.6

Üstü kâğıt kaplı, sırtı meşin, mukavva cilt. 142 yap. Her s. de 17 satır var. Yazı X. yüzyılın *(XVI)* karakterini taşımakta. Baştan ve sondan eksik. VII bâbın 6. dâstânının ortalarından başlıyor; X. bâbın 9. dâstânının başlarında bitiyor.

Baş : اولوکیجی بای ویخسول خاص وعام
بویدی نعمتده دیدزدر تمام
(1. a)

Son : اوّل اولدرکم حقا صدقك اولا
حق سوزه صدّق دیو نطقك اولا
(142. b)

Cilt 558

2400

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 20 × 14
Yazı » : 16 × 9.2

Kenarı cetvelli, ortası altınla bezenmiş şemseli, koyu kahverengi ve mıklaplı cilt. İki dîvânı muhtevî. Birinci dîvânın başında alelâde bir tezhîb, s. kenarlarında ve mısra' ortalarında altın cetvel var. 187 yap. Her s. de 17 sâtır var. Yazı ta'lıyk.

I. عسکری محمّد 'Askarî Muḥammad: دیوان Dîvân. Türkçe

Baş : گوکّل مرغی ایدوب آرزو وصالك استر ای مولا
ایدر تن باغنه یاهو وصالك استر ای مولا
(1. b)

Son ve ketebe : دور ایدوب الدن اله گیرسه عجبمی صوفیا
عسکری (عسکریا) وصف حقدر جملهٔ اشعاریمز
کتبه افقرالوری عثمان خاکی‌المولوی سلوی رحمه‌الله سنه ۱۲٤۱

('Askarî,
یدی اسما رهبر همراهمز سبعهٔ اطواردر سیرانگاهمز

beytinden de anlaşılacağı gibi esmâ ile sülûk gören sûfiyyeden ve ihtimâl Halvetiyyedendir; 27. a.

صوردم آدین دیدیکم آدیکله آدمدر آداش
حمد لله بلدم آدین کم محمّد خانمش

beytinden de adının Muḥammad olduğu anlaşılıyor; 32. b. Hz. Peygamber'in medhinden sonra 4. a - 5. b de, « یا علیّ المرتضی » redîfli iki medhiyyesi var. Birincisinde,

چونکه اون ایکی امامك اصلی‌سن ای پاك ذات
مسند آل عباسن یا علیّ‌المرتضی

beyti bulunmakla berâber ; 4. b; Çihâr Yâr'ı da, meselâ 8. a da olduğu gibi, münâsebet düştükçe övdüğünden bu zât, Bektâşiyyeden değildir. Bilgi ve şâirlik bakımından kudretli bir zât olmıyan 'Askarî, X - XI. asr-i hicrîde; XVI - XVII; yaşamış olsa gerek. Siccill-i Osmânî'de, Yenicevardar'lı ve askerî zümresinden olan ve Selânik'te tavattun eden bir 'Askerî var; fakat vefâtı yazılı değil (III, s. 470). Adının, Ḥasan 'Askarî olmayıp Muḥammad olması da gösteriyor ki bu zât, askeriyyeden olduğu için bu mahlası almıştır.

Dîvan'da tam bir tertîb yok. Musammatlar da dâhil 231 şiir var.)

II. نشأت سلیمان Naş'at Sulaymān: دیوان Dīvān. Türkçe.

Baş : جمالك مطلب جان وجهاندر یارسول‌الله
درك دارالامان انس وجاندر یا رسول‌الله
(96. b)

Son ve ketebe: ایلدم توجیه ایج ایلدن درد دل تیمارینی
اندرون سینه‌دن چیقسون چراغم اولسون آه

تمام شد نوشتن دیوان خواجه سلیمان نشأت قدّس سرّه از خامهٔ خاکپای درویشان شفیق السیّد محمّد رفیق غفرالله ذنوبه وستر عیوبه
آمین یا معین ۱۵ ش ۱۲٤۰ *(187. b)*

Naş'at Sulaymān, Musâhib Rafī'ā Aḥmad'ın oğlu olup 1148 de *(1735)* Edirne'de doğmuştur. Babasiyle hac dönüşü Konya'ya uğramış ve Mevlevîliğe intisâb etmiştir. 1222 de (*1807*) vefât etmiş, İst. Topkapı mezarlığına defnedilmiştir. Farsça hocalığı yüzünden kendisine Ḫᵛāca denirdi. Hâl tercemesi, dîvânını tertîb eden ve Naş'at'ın vefat ettiği yıl, Edirne'de vefât eden Vaḳ'a-nuvīs Partav Muḥammad tarafından yazılmış, bu hâl terc. i bastırılmıştır *(Osmanlı M. III, s. 33. Naş'at'in hâl tercemesi ve eserleri için aynı kitabın II. c. e b. s. 461 - 462)*. Bu dîvânın 89. b - 95. b s. lerinde şâirin hâl terc. i de vardır. Kötü bir tezhîbi olan ve ta'lıykle yazılmış bulunan bu dîvanda Na't, 15 mahlas-nâme, 2 mesnevî tarzında dâstân, 3 kasîde, 1 farsça mesnevî, 1 sâkıy-nâme, 19 musammat, 27 târih, bâzıları farşa olan 123 gazel, 8 kıt'a, 23 müfred vardır. Naş'at Dîvânı, 1252 de Bulak'ta basılmıştır.

Cilt 559

2401

حامیٔ آمدی

Ḥāmī-i Āmidī :

Dīvān

(دیوان)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 21.2 × 14.5
Yazı eb'âdı : 14.5 × 9.5

Ortası ebrî kaplı fersûde, kenarları ve sırtı meşin mukavva cilt. 61 yap. Her s. de 15 satır var. Yazı ta'lıyk. 1160 ta *(1747)* vefât eden Ḥāmī Aḥmad, meşhûr « گاه اولور غربت وطن گاهی وطن غربتلنور » mısraını söyliyen şâirdir *(19. b)*.

Baş : بسم . . . قصیدهٔ اسبیّهٔ حامیٔ آمدی رحمه‌الله

دهن ناٴرهٔ خامهٔ خونابه نثار
بو طریق ایله اولور شکوه طراز وکله بار
(1. b)

Son : حسن اتمامك گوروب شوقیله تاریخن دیدی
احمد آباد اولدی همتله بو قصر دلپسند
(36. b)

Son s. de, 1231 H. de *(1798)* vefât eden Rafī'-i Āmidī'nin üç gazeli, güzel ta'lıykle yazılmış bir mektup ve bir arîza sûreti *(37. b - 38. a)*, « محرّره‌الفقیر » başlığını taşıyan ve 1192, 1193, 1209 yıllarını ifâde eden üç târihle bir gazel ve « سوردی یلکن کورك اعدایی قپودان پاشا » târîhi var *(38. b - 39. b)*; bu tarihte « محرّره » kaydı yok. Öbürleri Şâkir mahlasını taşımakta. Bu üç târih, 1234 te *(1818 - 1819)* vefât eden Tırabzonlu Şâkir Aḥmad Pāşā'nındır *(Osmanlı M. e b. II, s. 263. Ḥamī için de aynı eserin aynı cildinde, 166 - 167. s. lere b.)*.

Dîvan'da 4 kasîde, 60 gazel, iki târih var.

Cilt 560

2402

ناظم

Nāẓım :

Dīvān

(دیوان)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 21.8 × 12.5
Yazı eb'âdı : 15.8 × 6.5

Kenarları altın zencîrekli düz, koyu kırmızı ve mıklaplı cilt. 58 yap. Her s. de 21 satır var. Başlıklar surh. Yazı güzel bir ta'lıyk. İç yaprağın süstünde, ta'lıykle "İstanbûlî merhûm Kaadi-zâde Nâzım Çelebi birâderimizin dest-i hattiyle olan nüshalardandır. Mahmıyye-i mezbûre muzâfâtından Çatalca nâm kasabada bin yüz ondört senesi avâhırında rû-be râh-ı rıyâz-ı cinân olmuşdur. Tacâvazallâhu an yüz ondört senesi avâhırında rû-be râh-ı rıyâz-ı cinân olmuşdur. Tacâvazallâhu an seyyiâtihî ve gufıra leh" kaydı var. Sâlim, Ḳara Nāẓım Muḥammad diye şöhret bulan bu zâtın, son demlerini Kırım Hanı Salîm Garāy Ḫān'ın Çatalca yakınındaki çiftliğinde geçirdiğini ve 1116 da *(1704)* vefât ettiğini bildiriyor *(Tazkira-i Şālim ; İst. Ikdâm Mat. 1315 ; s. 639 - 641)*. Fakat şüphe yok ki kendi elyazısıyle yazılmış olan bu dîvânı temellük eden dostunun verdiği bilgi doğrudur ve Nāẓım, 1114 yılı sonlarında *(1703)* vefât etmiştir.

Baş : قلمیّه بتقریب ستایش حضرت صاحب مقالت اوّل ما خلق الله القلم
محمّد مصطفی صلّی‌الله علیه وسلّم

بارك‌الله قلم خوش سخن طرفه ادا مرحبا بلبل گویندهٔ باغ معنا
(1. b)

Son : چرخ ایدر گاو طبیعتلری سیراب صفا
تشنگان غمه امّا بر ایچم صو ویرمز
(58. b)

(Dîvan'da 5 na't, 6 kasîde, 164 gazel, 4 tahmîs, muhammes ve müseddes, 12 târîh, 29 murabba, 9 müfred ve matla' var.)

Cilt 561

2403

سکّری زکریّا

Sukkarî Zakariyyâ :

Dîvān

دیوان

Türkçe

Cilt eb'âdı : 20.3 × 15
Yazı eb'âdı : 17.5 × 10

Ortası şemseli, kenarı cetvelli, mıklaplı kırmızı ciltli. 51 yap. Her s. de 15 satır var. S. kenarları, mısra'araları surh cetvelli 1. b - 2. a da, baş tarafı noksan olan ve bahisleri, vezinleri, örnekleriyle bildiren bir kitap var. 5. a da Fannî'nin *(1127 H. 1715. Sâlim, s. 546 - 548)*, Sukkarî'ye söylediği altı beyitlik şu târihi yazılı :

گلوب بر خضر همّت تاریخ فوتن دیدی فنّی
حلاوت بولیوب گوجدی جهاندن سکّری حیفا

Târih mısra'ı, bir ta'miyeyle 1087 yılını ifâde ediyor *(1676)*. Bosnalı Sukkarî, Mazâkî Sulaymân'ın hemşehrisi olup Dîvân-ı Hümâyûn kâtibiyken Edirne'de vefât etmiştir *(Sicill-i Osmânî; III, s. 52)*.

Baş : سر زلفنده صنمك موج پیچ وتاب اولور پیدا
بنی غرقیم عشق ایتمگه گرداب اولور پیدا
(5. b)

Son : عجبدر مار ایکن پایینه هر روز ید بیضاء موسائیله سورر یوز
(51. b. Kenarda)

Dîvan, 57. b de bitiyor. Yazı ta'lıyk. Aynı s. de farsça bir sâkıy-nâme başlamakta. 59. a da, son beyit olan,

جنون وخرد را قلم درکشم بزیرخم بیخودی سرکشم.

beytinden sonra açık kalan yerde, dîvânı temellük *eden* ve Fannî'nin târîhini yazmış olan zâtın surh yazısiyle, مرحومك جنون وخرد نام بر منظومه‌سی واردر. ساقی‌نامه بحرنده ارایجی‌زاده فردی مرحومله نظمی مشترکدر بو ساقی‌نامه انك مقدّمه‌سی اولق محتملدر لکن منظورمز اولدی بلم که ناتمام قالوب انجام رسیده اولدیمی kaydı var. Arayıcı-zâda Fardî, 1121 sonunda vefât etmiştir *(1710. Sâlim; s. 525 - 527)*. 59. b den 61. b ye kadar lûgazler var 56. a - b de, Edirne Mevlevî Şeyhi şâir Nazâtî'ye şu târihler mevcut :

کتدی عقبایه نشاطی مولوی

✲

بو دهرك نشاطی بله کتدی آه

✲

دیدی اه کتدی نشاطیٔ روم

Dîvanda 136 gazel, 3 musammat, 3 kıt'a, 5 târih, 22 müfred ve beyit, 17 rubâî var.

Cilt 561

2404

هوایی (مرکّبجی)

Havâyî (Mürekkepçi) :

Dîvān

(دیوان)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 21.5 × 14
Yazı eb'âdı : 15.5 × 7.5

Üstü ebrî kaplı, sırtı meşin mıkavva cilt. 24 yap. Satırlar muhtelif. *Ermenekli* Rüşdî merhum, iç kapak kâğıdına «مرکّبجی هوایی» kaydını düşmüş. Şiirleri tamamiyle hezl vâdisinde ve çoğu Nâbî'yi tehzilen tanzîr olup Nâbî'nin bâzı gazelleri, kenara ince kalemle ve nesihle yazılmış. Yazı ta'lıyk. S. kenarlariyle mısra' aralarında surh cetvel var.

Baş : هیچ بوزه کیف ویرمدی ای نازنین سکا
چسپان در عجب عرق دار چین سکا
(1. b)

Son : کتمز اڑ جوب صمان دگرنمزدن گچمز یلك آیاغی بزم خرمنمزدن
(24. a)

(İkisi kenarda, 150 şiir, 7 rubâî, 5 matlâ' var.)

Cilt 562

2405

سالم (میرزا زاده)

Sālim (Mīrzā-zāda):

Dīvān

(دیوان)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 22.8 × 13.5
Yazı eb'âdı : 16 × 7.5

Kenarları ince zencîrek, düz yumuşak koyu kırmızı cilt. 72 yap. Her s. de 19 satır var. Yazı güzel bir ta'lıyk. Başlıklar surhla yazılmış. İlk ve ikinci sahîfelerde, kenarda altın cetvel var. Başta boya ve altınla çiy bir tezhîb ve s. yanlarında iki durak, öbür s. lerde ve mısra' aralarında altın cetvel mevcut. Sālim, "Tazkirat'aş-Şu'arā" sâhibi olup 1156 da *(1743)* vefât etmiştir *(Eserleri için Osmanlı M. e b. II, s. 235 - 236).*

Baş : جمع ایتمگه ابیاتمی اولدم پویان کلکم اولوب املاده شتابان غلطان
(1. b)

Son : اوستخوانکم اولوجود ایچره طورر
بحر حسن وآن گویا موج اورر
(72. a)

Bir rubâî ile başlıyor. Mesnevî tarzında iki münacâttan sonra 3 na't, 1 mi'râciyye, mesnevî tarzında üçü tezkire, ikisi mektup olmak üzer 8 şiir, 16 kasîde, 4 kıt'a, 1 tercî', 9 tesdîs, 7 târih, 1 şarkı, biri nâkıs olmak üzere 119 gazel, «matlâ'» başlıklı 2 beyt var. Sonunda 17 müfred ve beyt, 17 rubâî ve 37 müfred mevcut. Gazellerle müfredlerin başladığı 40. a, 46. b, 69. a sahîfelerinde de baştaki gibi tezhîb var ve karşılıklı ikişer s. ye altın cetvel çekilmiş.

Cilt 563

2407

محبّی (قانونی سلیمان)

Muḥibbī

Ḳānūnī Sulaymān (Saltanatı. 926 - 974 H. 1520 - 1566):

Dīvān

(دیوان)

Cilt eb'âdı : 21.8 × 12.7
Yazı eb'âdı : 16.9 × 9

Üst kapağı kopuk, arkası ve alt kapağı mevcut; kenarları İran-kârî zencirekli, ortası altın yaldızlı, al, yaprak ve çiçeklerle müzeyyen ciltli. Yazı güzel bir nesih. S. kenarları cetvel içinde altın cetvelle çerçeveli. Gazel başlarında, altın cetvelle çevrili müstatîl içinde; çoğu altınla, bâzısı lâcüverdle «وله ایضاً» sözü var. Mısra' başlarında altın duraklar, mısra' üstlerinde ve altlarında, yazı şeklini ta'kıyb eden altın, bâzısında gümüş, tezyînât. Baş ve son tarafı yok. Yazısı, cildi, tarz-ı tezyîni bakımından saray için yâhut Dergâh için husûsî yazdırılmış sanırız; fakat sonradan harap bir hâle gelmiş; bâzı yap. ların sonları yırtılmış. Bâzı s.lerde de cilde mülâsık cetvel, kağdı yemiş. 98 yap. Her s. de 15 satır var.

İlki noksan olmak üzere «ا» harfinde 13, «ب» de 8, «ت» de 8, «ث» de 1, «ج» da 2 «ح» de 2, «د» da 6, «ر» da 37, «ز» de 10, «ش» da 6, «ص» da 1, «ض» da 1, «غ» da 3, «ف» de 1, «ق» da 2, «ك» de, son gazelden bir beyit olmak üzere 18, «ل» dan da, ilk gazelin son, son gazelin de ilk beyti mevcud olmak üzere 17 *(biri murabba')*, «م» de biri eksik, biri murabba', son gazelden de yalnız bir mısra' olmak üzere 17, «ن» da, ikisi eksik 16, «و» da 2, «ه» de 35, «لا» da 3, «ی» de 27 gazel var. Ciltte s. ler karışmış; bâzı s. ler eksik. Böylece dîvanda 236 gazel *(murabba'lar dâhil)*, 1 rubâî, 4 müfred var.

Baş : تازه گلسین گل گبی گل بلبل آهندن صقن
خیر قلمز دوستم آه سحرگاهم سکا
(1. b)

Son : اولورمجنونه فیله خیل لیلی ادر جان وگوکلدن اکا میلی
(98. b)

Muḥibbî dîvânı, İst. da 1308 de basılmıştır. İst. Üniv. K. de türkçe yaz. arasında 689, 1048, 1976, 2455, 2885, 5462, 5777 No. larda olduğu gibi 5758 No. da da bir müntahabât vardır.

Cilt 564

2408

ثاقب مصطفى دده

Ṭāḳıb Muṣṭafā Dada (1148 H. 1735):

Dîvân

(ديوان)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 21.4 × 16
Yazı eb'âdı : 13.3 × 9.7

Üstü ebrî kaplı, sırtı meşin mukavva cilt. 190 yap; s. lerdeki satırlar muhtelif. 1. b de, «بو ديوان حكمت عنوان حضرت شيخ الثاقب المولوئ بيكيوز اللى سنه‌سى كندى فقراسندن درويش ابوبكر نام درويش دلريشن مدينه قونيه‌ده استانهٔ سعادة مطبخ شريفه وقف ايليوب بين‌الفقرا دعاى خير ايله ياد اولنمغه باعث بادى اولمشدر» yazısı, 2. a da, Darvîş Abū-Bakr-ı Kutahyavî'nin elyazısıyle yazdığı bu dîvânı Dergâha vakfettiğine dâir vakfiyesi, 191. b de aynı vakfiye, 19. a sonunda gene kendi elyazısıyle beş satır olarak aynen «كتبت عن اصل النّسخة المرقوم باقلام مؤلّفه مرشدنا الشيخ الثاقب المولوى تبركاً وتيمناً ببركته القدسيّه» kaydı var. Bu kayda ve ketebeye nazaran Abū-Bakr, bu dîvânı müellifin vefâtından iki yıl sonra müellifin elyazısı nüshadan istinsâh etmiştir. Bâzı s. kenarlarında ilâveler, tashîhler var; bâzı s. ler, ayrı bir yazıyle yazılmış. Metindeki silintiler, çiziliş-ler, kenarlardaki tashîhler ve ilâveler de aynı s. lerde ve aynı yazıyle. Buna nazaran Dîvân'ın, Ṭāḳıb'ın sağlığında yazılmıya başlanmış olması, bu ilâve ve tashîhlerin de kendisi tarafından yapılması muhtemeldir. Yazı ta'lıyktır.

Baş : بسم‌الله‌الرّحمن‌الرّحيم پير ره كعبهٔ نظم قديم
(2. b)

Son ve ketebe : دلنشين خسروان ملك نظم اولسه روا
ثاقب ايتدك مدحتنده جمع ديوان غريب

قد وقع‌الفراغ من تسويد هذا الديوان الشريف الميمون المبارك المنسوب الى جناب حضرت الشيخ الثاقب المولوى نوّرالله مرقده وروّح روحه عن يد اضعف‌العباد درويش ابوبكر المولوى فى يوم‌الثانى من شهر ذى‌الحجّه يوم الاثنين سنة الخمسين ومائه والف من هجرة من له العزّ والشرف وصلى الله على سيّدنا . . . . *(190. b)*

(Ṭāḳıb'ın gazellerinin çoğu 18, 19 beyittir; 21, hattâ daha fazla beyti hâvî olan, kasîdeye benziyen gazelleri de vardır. Bu nüshanın en eski nüshalardan biri olduğu muhakkaktır. 2 münâcat, H. Peygamber'e, Eimme'ye, Mevlânâ'ya 10 na't ve medhiyye, 1 mersiyye, 31 kaside, 1 müseddes-i mülemma', Eflâkî'nin, «هركه بوگون ولده . . . » mısra'ının tahmîsi, 1 tahmîs, 3 müseddes, 158 gazel, biri Kubbe-i Hadrâ'nın 1110 da tâmîrine dâir, 21 târîh, 51 rubâî, 124 kıt'a ve sonunda, dîvânın tertîbine âit 18 beyitlik bir şiir var.)

Cilt 565

2409

ثاقب مصطفى دده

Ṭāḳıb Muṣṭafā Dada:

Dîvân

(ديوان)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 20.5 × 14.5
Yazı eb'âdı : 14.8 × 8.5

Mıklaplı, üstü ebrî kaplı, sırtı ve kenarları meşin mukavva ciltli. 198 yap. Her s. de 15 satır var. Yazı ta'lıyk; ketebe yok. 2408 No. dakinin aynı.

Cilt 566

2410

فصيح احمد دده

Faṣîḥ Aḥmad Dada:

Dîvân

(ديوان)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 21.5 × 14
Yazı eb'âdı : 15.9 × 7.9

Sırtı meşin, üstü ebrî kaplı ince mukavva ciltli. 61 yap. İlk s. de müzehheb bir başlık, iki s. de, kenarda ve mısra' aralarında altın yaldızlı cetvel var. Diğer s. lerde surh cetvel mevcut. 51. a dan sona kadar yazı değişiyor. İlk yaprağın ardında ters olarak yazılmış üç gazel var ki bunlar metinde de mevcut. Yazı ta'lıyk. Nüsha-nın kapak kağdının iç yaprağında 1140 ve 1142 yıllarına âit mukaataa kayıtları bulunduğuna göre bu dîvân, şâirin vefâtından pek az bir müddet sonra yazılmıştır. Şiirlerin kenarlarında, surhla, «ابتداء مخلص وضع اولنان شعريدر غرائب اتّفاقيّه‌دندر نظيرهٔ نفعى ، شوقيّه ، نظيرهٔ فضولىٔ بغدادى ، نظيرهٔ روحىٔ ايوبده لاغرى تكيه‌سنده بديهيه ديمشدر بغدادى . . . » gibi kayıtlar, bu arada, *(1. b. İlk şiir)*.

(6. b), «ترتیب دیواندن صکڑه اولان اشعاردندر» *(7. b)* gibi kayıtlar var. 39. a daki ikinci gazelin yanına, «هنگام خرابائی‌ده انشاد ایلدوگی اشعاردندر» yazılmış. 54. a da,

اسماع اولندی نیجه مقامك نوالری
تأثیر ایتدی جانه حسینی نوالری

matla'iyle başlıyan gazelin kenarında da «طوطیّ المنقار خانهٔ شیرین گفتار برای سیّد سبز خطّ والرّخسار» yazısını görüyoruz. 58. a daki ilk gazelin kenarında da, «درحین عزیمت سیاحت زادرنه» kaydı var. 24. b de, kenara ayrı bir yazıyle bir gazel yazılı. Kenarlardaki kayıtlar, Faṣîḥ'i iyi bilen, tanıyan, şiirlerinin bir kısmının inşâd sebeplerini bildirmesi, kimlere nazîre olduğunu tesbît etmesi bakımından onunla dostluk eden birisi tarafından yazıldığını açıklamakta.

Baş : بارك الله زهی نطق مثال عیسی
کایتدی بر دمده نچه مرده دلانی احیا
(1. b)

Son : بر عبد ذلیلم که جمیع احوالم معلوم جناب عزّتکدر یارب
(61. b)

Faṣîḥ, 1111 H. de *(1699)* hucre-nişînlerinden olduğu İst. Kulekapısı Mevlevîhânesinde vefât etmiş, mezkûr dergâhın kâmûş-hânesine *(mezarlığına)* deftnedilmiştir. Melâmete de intisâbı vardır *(Hakkında birçok menkabeler söylenen Faṣîḥ için "Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik"e b. s. 212 - 214, 309. Merkadinin resmi, fotoğrafyaların bulunduğu son kısımda 16. s. dedir ve 27. fotoğrafyadır)*.

Bu nüshada, 326 gazel, 10 kıt'a, 1 rubâî var. Dîvan nâtamamdır *(A. Gölpınarlı kitapları arasında 62 No. da kayıtlı "Muntahabât-ı Dîvân-ı Faṣîḥ" le karşılaştırınız)*. İst. Ün. K. Türkçe yaz. arasında 469, 492, 2731, 2919 No. larda Faṣîḥ'in dîvânı var. 5731 No. daki noksan. Ayrıca gene aynı K. de 1776 No. da kayıtlı nüs.da farsça şiirleri ve sonunda "Gul u Mul" risâlesi de bulunan nüsha, 1124 H. de, yâni Faṣîḥ'ın vefatından 13 yıl sonra yazılmıştır ve «تمام شد این نسخهٔ شریف و دیوان لطیف از خط مؤلفش مولانا فصیح رحمةالله علیه فی م ۲۰ سنه ۱۲٤» kaydını ihtivâ eder; son yap. 93. b. Ayni K. nin Müze kısmında 5561 No. da cilt, yazı ve tezhîb bakımından çok güzel bir nüsha daha vardır. İlk yap. ın üstünde güzel bir ta'lıykle «تشرف باستصحابه الفقیرالیه سبحانه ابراهیم ناشد ملك احمد پاشا زاده کان‌الله له فی جا ۱۱۸۲» kaydı, altında da aynı yazıyle, fakat daha küçük ve surhla, Sultan Mustafâ'nın hediyesi olduğu, sonda, «نورالله مرقده» cümle-i duâiyyesiyle kaydedilmiş. Bu S. M., 1171 - 1187 de hükümdar olan III. Mustafâ'dır. Melek Ahmed Paşa, 1073 te; 1662; vefât eden ve Abaza cinsinden olan zât değildir; 1175 te; 1761 - 1762; vefât eden Râtib Ahmed Paşa'dır; Osmanlı M..II, s. 189. a Nâşid İbrâhîm de onun oğludur ve 1206 da vefât etmiştir; aynı, II, s. 461. Bundan anlıyoruz ki R. Ahmed P. ya da "Melek" deniyormuş.

Cilt 567

2411

نفعی عمر

Naf'î Umar:

Dîvân

(دیوان)

Cilt eb'âdı : 22 × 14.2
Yazı eb'âdı : 16.8 × 9

Yeni cilt. 89 yap. Her s. de 17 satır var. Yazı ta'lıyk. S. kenarlarında ve mısra' aralarında surh cetvel var. Yazı ve kâğıt bakımından XII. yüzyıla âit *(XVIII)*. İlk yaprakta güzel ve ayrı bir ta'lıykle Bahâyî, Tîğî, Ḥâḳânî, Fuḍûlî, Ümîdî, Ḥasan, Sukkarî, Naẓîm ve Ṣabrî'nin şiirleri yazılı *(2412 No. ya b.)*.

Baş : عقدهٔ سر رشتهٔ راز نهانیدر سوزم
سلك تسبیح در سبع المثانیدر سوزم
(3. b)

Son : ایتدلك ینه دین غیرتنه عزم جهاد
دولتله مبارك اوله یارب سفرك
(89. a)

Cilt 568

2412

نفعی عمر

Naf'î 'Umar:

Dîvân

(دیوان)

FARSÇA - TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 22 × 15
Yazı eb'âdı : 16.3 × 9

Mahfaza içinde, mıklaplı, kenarı zencirekli, şemsesiz, koyukırmızı ciltli. 186 yap. Her s. de 17 satır var. Yazı güzel bir ta'lıyk. 1. b de rokoko bir tezhîb ve içinde surhla «درنعت حضرت باعث آفرینش المسمّاة بتحفة العشّاق» yazısı var. Sahîfe kenarları ve mısra' araları, hâlis altın yaldızla çerçeveli. Harf başlarını gösteren ve kaafiyeleri belirten yazılar surhla yazılmış. Farsça dîvânın başında, Ḥâḳânî'ye *(595 H. 1198 - 1199. b. Rayhâna; I, s. 373 - 377)* nazîre olan «تحفة العشّاق» Tuḥfat'al-'uşşâḳ" var *(1. b - 4. b)*. Farsça dîvân, 53. b ye kadar devâm ediyor. Bu dîvanda, zikredilen kasîdeden sonra Hz. Peygamber'e 7, Hz. Mawlânâ'ya 4, Tatar Hanı Husâm Geray'a 1,

IV. Murad'a 1, Selîm Han'a 1, Şeyhulislâma 1 kasîdesi, terci'-i bend-i müsemmen tarzında dokuz bendlik 1 sâkıy-nâmesi, 1 fahriyesi, 21 gazeli, 171 rubâîsi var ki böylece divandaki şiirlerin mecmûu 210 oluyor.

Türkçe dîvan, 53. b de başlamakta. İlk s. de rokoko bir tezhib var. «سوزم» redîfli na'tle, Mawlânâ'ya 1 medhiyyesinden başka 58 kasîde, 1 sahbâ-nâme *(sâkıy-nâme)*, 11 kıt'a, 2 târih, 113 gazel, 3 rubâî, 11 matla' mevcut; böylece türkçe dîvanda da 291 şiir var. Tam ve sağlam bir nüshadan yazıldığı anlaşılmakta.

Naf'î, 1044 H. de *(1634)* maktûlen vefât etmiş, cesedi denize atılmış, kabri deryâ-yı rahmet olmuştur. Hasankale'li olan Naf'î için, Konya'da, Mawlânâ türbesi avlusunda, Ḥadîkat'al-arvâh'ta bir makam yapılmıştır.

Farsça dîvanın başı :

دلم سرمست جام عشق وعقل کل زبان دانش
نگوید نشنود هر دو جزاز توحید یزدانش

(1. b)

Son : آن معجزه‌گویم که بود درنظمم هرنکته بصدگونه تخیّل مبنی

(53. a)

Türkçe dîvânın başı : عقدهٔ سر رشتهٔ راز نهانیدر سوزم
سلك تسبیح در سبع المثانیدر سوزم

(53. b)

Son ve ketebe : زخم‌ناك ایلمدك هیچ نه دل قالدی نه جان
الامان غمزه‌لرکدن سنك ای شوخ امان

اثر کلك فقیرالحقیر المولوی قنوی خلیل ماهر سنه ۱۲۷۲

(186. a)

Naf'î Dîvânı, 1252 de Bulak'ta, 1269 da İst. da Cerîde-i Havâdis Mat. nda basılmıştır. Farsça Dîvânı Dr. Ali Nihat Tarlan tarafından türkçeye çevrilmiş ve 1944 te İst. da Sertoğlu Kitabevi'nin delâletiyle tab'edilmiştir.

Cilt 569

2413

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 19.3 × 11.3
Yazı eb'âdı : 14 × 6

Yumuşak, düz meşin ciltli. 143 yap. Her s. de 17 satır var. Açık ve koyu mâî, filigramlı kalın ve aharlı kâğıda yazılmış. Yazı güzel bir ta'lıyk. Kaafiyeleri belirten harfler ve başlıklar surhla. Yazılış târîhi belli olmamakla berâber XI. yüzyıla âit *(XVII)*.

I. فهیم مصطفی Fahîm Muṣṭafâ : دیوان Dîvan. Türkçe.

Baş : دون گیجه چرخه کیم عتاب ایتدم
صبحه‌دك وقف اضطراب ایتدم

(1. b)

Son : بدر ایچره فهیم اولسه هلال اتمه کدر
سیر ایله شکاف جفتهٔ دلداری

(102. a)

Fahîm 1058 H. de *(1648)*, Mısır'dan dönerken Ilgın'da vefât etmiştir. 1262 de *(1845 - 1846)* vefât eden Fahîm Sulayman'dan ayırdedilmek için Fahîm-i Ḳadîm diye anılır. "Şehr-engîz"i de vardır.

II. ویسی محمّد Vaysî Muḥammad : دیوان Dîvân. Türkçe.

Baş : دمدر اولورسك ای قلم جادوانه فن
پیرایه بند شاهد گلچهرهٔ سخن

(102. b)

Son ve ketebe : گاهی سر شمشیره گهی خنجره دوشدم
رسوای غم عشقك اولوب دلاره دوشدم
کتبه الفقیر مصطفی

(143. b)

Vaysî, Alaşehir'li olup Mısır'da, Anadolu ve Rumeli'de birçok yerlerde kazâ niyâbetinde bulunmuş, 1037 de *(1627 - 1628)* Üsküp nâibiyken vefât etmiştir *(Hâl terc. ve eserleri için b. O. M. II, s. 477 - 479)*.

Cilt 570

2414

فهیم مصطفی

Fahîm Muṣṭafâ :

Dîvan

(دیوان)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 20 × 12.2
Yazı eb'âdı : 15.8 × 8

Düz meşin cilt. 111 yap. Her s. de 15 satır var. Yazı kötü bir ta'lıyk. Başlıklar surhla yazılmış. 60. yap. alttan ve ortaya doğru delik. Yazan ve yazılış târîhi yoksa

da *XII.* yüzyıla *(XVIII)* âid olduğu yazıdan, kâğıttan, Hamdam Ç. tarafından temellük edilmesinden anlaşılmakta.

Baş : دون گیجه چرخه کم عتاب ایتدم حشره دك وقف اضطراب ایتدم
(1. b)

Son : گوش زمانه ده در نظم گبی فهیم بیقدر اوله جواهر اشعار تابکی
(111. b)

Cilt 571

2415

نسیمی عماد الدّین

Nasîmî 'Imâdaddîn :

Dîvân

(دیوان)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 18.7 × 13.5
Yazı eb'âdı : 13.5 × 7.5

Yumuşak ciltli. 79 yap. Kalın, aharlı, filigramlı kâğıt. Yazı güzel bir ta'lıyk. İçinde farsça iki şiir var. Gazelleri muhtevî s. lerde 15 satır mevcut. Ketebeden sonraki altı sahîfede de beş farsça şi'ri var. Niyâzî-i Mısrî'ye atfedilen,

عمّانه گیرن عشقله دردانه یه اوغرار
شکرانه ویرن جانی جانانیه اوغرار

matlâ'lı gazelin de Nasîmî'ye âidiyetini 28. a da yazılı olmasından anlıyoruz. 39. a daki farsça şiir, bâzı yeni yazmalarda Mawlânâ'ya atfedilmiştir (چه تدبیرای مسلمانان که من خودرا نمیدانم)

Baş : ای سجك والليل اذا يغشى و يوزك والضّحى
ياوسين شانكده منزل هم بيانك طا وها
(1. b)

Son ve ketebe : همدم نه رسمله اوله جبریله اهرمن
مونس نه وجهله اوله طوطیله غراب

تمت الديوان سيد نسيمى . . . على يد اضعف عباد الله و احقر خلق الله على رضا ولد مرحوم مولانا محمد يوسف كاتب شروانى فى دارالسلام بغداد فى تاريخ سلخ شهر ربيع الاوّل سنه خمس و ثلثين بعدالالف من الهجرة . . .

(76. a) هر كه خواند . . .

Nasîmî 'İmâdaddîn, Faḍl-Allâh-ı Ḥurûfî'nin halifelerinden olup 807 H. de *(1404)* Halep'te derisi yüzülerek öldürülmüştür *(Hayatı, dîvânı, dîvânının basmaları v.s. için Varlık yayınları arasında çıkan "Nesimi, Usuli, Ruhi" adlı kitabımızın Önsöz'üne; İst. 1953; s. 3 - 10; İslâm Ansiklopedisi" ne yazdığımız Nasîmî maddesine; cüz. 92. İst. 1962, s. 206 - 207 ve Fransızca ve İngilizce çıkmakta olan İslâm Ansk. indeki Faḍl-Allâh maddemize b.).*

Cilt 572

2416

مجموعه

Macmû'a

Cilt eb'âdı : 15 × 10.5
Yazı eb'âdı : 11.5 × 7

Sırtı ve kenarları meşin kaplı, mıklaplı mukavva cilt. Yazı ta'lıyk. 158 yap. Satırlar muhtelif.

I. رومی محمود Rûmî Maḥmûd: تحفة الملك Tuḥfat'al-mülk. Türkçe manzum risâle. Başlıkların bâzısı surhla yazılmış.

Baş : چون الف لام ری وکاف و ھی و نی
عین و صاد و طی و سین و میم و حی
(1. b)

Son ve istinsâh târîhi :
بیل کلام و مظهر و مظهر ای یار شد یکی شد سرّ وحدت آشکار
تمت سنه ز ل غ *(1037)*
(36. a)

Mesnevî tarzında ve Hurûfîliğe âid olan bu risâlenin mukaddimesinde

مهدی عیسی سدره و آدم بنام کرده تحریر آنچه دیدست درمنام
دکله بو خواب بشارت بخشی رومیا گل مژده ویر جان وتنی
اول رفیعی رحمة الله علیه احسنا الله الینا و الیه
ترکی نظم ایلن گتورمش خامیه بویلجه یازمش بشارت نامیه
دیدی گوردم دوشده فتح غیبدان ترکی اوقورلردی قرآنی روان
قوللرمدن اهل روم برقچ کشی خوش گلوردی باکه انلارك ایشی

beyitleriyle mahlasını bildirmektedir *(2. a)*. Risâlenin bâzı beyitlerinin kenarına, îzah sadedinde, bir başkası tarafından yazılar yazılmış. 2. b de,

یاقویم از فضلت امیدش برابر (برار)

یا مراوهم زین سخن کن نامدار

beytinin kenarında « این بیت معمّاست باسم ناظم که محمود ست ابجد وحرف نقط ایلن قویمی بازیاب یوز والتمش درد اولور صاحب بیان وش در حساب » yazısı var. Anlaşılmıyorsa da Rûmî tahallus eden bu zâtın adının Maḥmûd olduğu açıklanmış oluyor.

نامهٔ نامیٔ مجدالدّین‌دن بر نچه بیت ترجمه اولدی دکلّه سن

beyti, bu risalenin, Macdaddîn adlı birisinin kitabından terceme olduğunu bildiriyor. Macdaddîn, Amîr Ġıyāṯaddîn Muḥammad'al-Astarābādî'nin "İstivā-nāma" sinde, Faḍl-Allāh'ın halifeleri arasında adı geçen zattır *(İst. Millet K. Ali Emîrî Kitapları, Farsça. No. 269. 29. a, 37. a. İsl. Ansk. inde Faḍl-Alṯāh maddemize de b.)*

سالش از تنزیل وتأویل یاد دار نقطهٔ با اجزا الف بیری هزار

تحفةالملك اولدی اشبو جمعه نام بوده تاریخش دگر نامش تمام

beyitleriyse pek de ustaca bir terceme ve te'lif olmıyan bu risalenin adının "Tuḥfat'al-mülk" olduğunu, adının da, te'lif târihi olan 1009 yılını *(1600)* gösterdiğini açılıyor,"Tuḥfat'al-mülk" sözünün altına da 1009 târihi yazılmış.

II. ?: رسالة الولایة افضل من النبوّه Risālatu al-Wilāyatu afḍalun min'an-Nubuwa. Farsça mensûr. Bu ad, herhâlde bilgisiz biri tarafından yakıştırmaca yazılmış. Çünkü risâle, vilâyetin nübüvvetten üstün olamıyacağını ve Hz. Ali'nin enbiyâya tafdîl edilemiyeceğini, gulüvvün câiz olmadığını bildiriyor.

Baş : بسم بدانکه هر سخنی که شخصی انرا بظهور می آورد درباب معتقدات می باید که انرا دلیلی باشد که . . .

(36. b)

Son : پس ظاهر این حدیث هیچ دلیل افضلیت ندارد بلکه مساوات و نبوت برسد والسّلام تمت بعون عزّت

(40. b)

III. مثالی Miṯālî : مفتاح غیب Miftāḥ-ı Gayb. Türkçe manzûm.

Baş : سر بسم‌الله گل برگوش قل جام وحدت حقدن نوش قل

(41. a)

Son :

زی سعادت طالع سعد وسعید

کاولدی قدر اخشامی انك روزی عید

(44. a)

Besmeleyi, Hurûfîlik esaslarına göre te'vîl eden bu manzûm risâlenin adı,

بلمك استرسك ندز اسرار غیب فتح ایدر اول بابِ بو مفتاح غیب

beytinden anlaşıldığına göre "Miftāḥ-ı Gayb"dir *(42. b)*.

بلمك استرسك گل ای صاحب کمال تاریخن استه ز بی زوال

و اون آلتی کز کاف و نون‌در آلتی ینه آلتی کز

beyitlerinden de risâlenin tanzîm târîhini öğreniyoruz. Onaltı kere yirmisekizle onaltı kere otuziki 960 eder; altı kere altı, yâni 36 daha ilâve edilirse yekûn 1030 yılını gösterir (1620 - 1621). Hurûfîlerin hemen hepsinde bu çeşit tuhaflıkların bulunduğunu da söyliyelim.

ای مثالی حق سوزین قلدك بیان سرحقّی حقدن ایلادك عیان

beytinden de nâzımın adını öğreniyoruz *(43. a)*. Bektâşiler, Miṯālî'nin Peşte'de yatan Gül Baba olduğunu söylerler *(1723 No. daki mec. da III. risâle de bu zâtındır. b.)*.

IV. نسیمی عمادالدّین Nasîmî 'İmâdaddîn: دیوان Dîvân. Farsça.

Baş : بذات پاك خدای کریم بی همتا که از ارادهٔ او کشت سرّ کن پیدا

(45. b)

Son :

همچوآب خضرجان بخشند این ابیات من

مرده دل گرمنکرآید زنده دل را یاورست

تمت بحر ابرار سیّد نسیمی رحمت‌اه علیه فی سنه تسعه وثلاثین والف

غریق رحمت ایزدکسی باد که کاتب را بالحمدی کند یاد

(158. b)

Hz. 'Alî'yi ve On iki İmâm'ı öven, Mahdî'nin Faḍl olduğunu bildiren bir kasîdeyle gene Eimme'yi medheden aynı tarzda bir kasîdeyi,

زاهل مدرسه وخانقاه جمله دیار سوألهاست مرا برطریق استفسار

beytiyle başlıyan 112 beyitlik başka bir kasîdeyi *(1733 No. daki mec. nın V. risâlesine b.)* ihtivâ eder. 467 gazel, 1 müstezâd, 1 muhammes, 1 mesnevî, her bendi, tercî' beytiyle onbir beyit olan ve onbir bentten meydana gelmiş bulunan bir tercî', 49 da rubâî var. 151. b de kâsife, « شرق » kelimesi; 152. a, « طوف » diye başlıyor; bu s. de « ت » kaafiyesinden rubâîler de olduğuna göre rubâîler eksik. En sondaki kasîdede Nasîmî,

در جواب بحر ابرار آمد این ابیات من

از نسیمی بشنو این ابیات بحر گوهر ست

dediğinden, sonunda Eimme'nin medhi de bulunan bu 80 beyitlik kasîde, Amîr Ḫusrav-i Dihlawî' nin *(725 H. 1324 - 1325)*,

كوس شه حالی وبانك غلغلش درد سر ست

هر كه قانع شد بخشك وتر شه بحرو بر ست

beytiyle başlıyan ve 97 beyitten meydana gelen « بحر ابرار » adlı kasîdesine nazîredir. Câmî'nin de "Baḥr-ı Abrâr"a, "Luccat'al-asrâr" adlı bir nazîresi vardır *(Baḥr-ı Abrâr, İst. Üniv. K. Farsça yaz. 886).*

Cilt 573

2417

نسیمی عمادالدّین

Nasimî ʿİmâdaddîn :

Dîvan

(دیوان)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 16 × 10
Yazı eb'âdı : 13.5 × 7

Yumuşak düz ve meşin, mıklaplı cilt. 82 yap. Her s. de 21 satır var. Yazı nesih. S. kenarları ve mısra' araları cetvelli. Baş tarafı eksik.

Baş : الف الله در كه اولمز نطق ذاتندن جدا

اوش كتاب وحی مطلق اوش مسیح معجزات

(1. b)

Son : دیو رحمان الرّحیمی بیلمدی مظهر ذات قدیمی بیلمدی

(82. b)

(Baş tarafı noksan olmakla berâber doğru ve X. yüzyıla; XVI; âid olduğu anlaşılan bu dîvânın, Nasîmî dîvanlarını incelemede dikkate alınması gerektir. 2415 No. ya da b.)

Cilt 574

2418

غالب اسعد دده (شیخ)

Ġâlib Asʿad Dada (Şayḫ) :

Dîvân

(دیوان)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 20 × 13
Yazı eb'âdı : 13.6 × 7.1

Kenarları ve sırtı meşin, kenarda çift zencirği bulunan mukavva cilt. 199 yap. Her s. de 18 satır var. Yazı ta'lıyk. Başta rokoko güzel bir tezhîb mevcut. İlk iki

s. nin kenarlarında ve mısra' aralarında altın cetvel. Gazellerin başladığı 90. b - 91. a da aynı tarzda, Öbür s.lerde surh cetvel var. Başlıklar ve şiirlerin üstlerindeki « وله ایضاً » lar surhla yazılmış.

Baş : مهرومه كم عالمی پرنور ایدر هر روز وشب

انجم وشبنمله خوش تسبیح ایدرلر روز وشب

(1. b)

Son ve ketebe : ذوق انكدر كه پریشانلغی جمعیتدر

خدم بتنمیقها الفقیر بندهٔ مولانا قدس سره العزیز درویش عبدالله بحافظ القرآن المولوی فی یوم عشرین شوال شریف سنه سته عشر مأتین و الف . . .

(199. a)

(Ġâlib'in vefâtından üç yıl sonra yazılmıştır. 2309 No.ya b. Ġâlib'in dîvânı, "Ḥusn u ʿIşḳ"ı da sonda olmak üzere Bulak'ta 1252 de basılmıştır.)

Cilt 574

2419

غالب اسعد دده (شیخ)

Ġâlib Asʿad Dada (Şayḫ) :

Dîvân

(دیوان)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 23 × 4
Yazı eb'âdı : 16.8 × 8.4

Kenarı zencîrekli, ortası şemseli, koyu kırmızı meşin cilt. 201 yap. Her s. de 19 satır var. İlk s. de kötü bir tezhîb mevcut. Bu ve karşı s. nin kenarları ve mısra' araları bakır karışık altın cetvelle çerçeveli. Öbür s. lerde surh cetvel var. Başlıklar ve « غالب » adları surhla yazılmış. Başlarda « وله ایضاً » yok. Gazellerin başladığı 86. b de, başta, surhla çiçek tezyînâtı yapılmış. Devrine âid olduğu anlaşılıyorsa da yanlışları çok; fakat 2418 No.daki dîvâna nisbetle daha tamam ve basılmış dîvâna uygun.

Baş : مهرومه كم عالمی پرنور ایدر هر روز وشب

انجم وشبنمله خوش تسبیح ایدرلر روز وشب

(1. b)

Son : . . . باقیسز اعلمسز تمت

(Bahr-i tavîl ve mektup sonda.)

Cilt 576

2420

عالی مصطفی

ʿĀlī Muṣṭafā:

Dîvân

(ديوان)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 23 × 13.6
Yazı eb'âdı : 17 × 8.7

Ortası şemseli, kenarları hafif zencîrekli siyaha bakar koyukırmızı ciltli. 167 yap. 112 ve 113. yap. lara numara atılmamış. Bunlarla 169 yap. oluyor. Her s. da 17 satır var. Yazı güzel bir ta'lıyk. İlk s. de lâcüverd, koyu kırmızı mineler ve altınla güzel bir tezhîb var. 56. b de, gazellerin başında da altın yaldızla dallar ve yapraklar resmedilerek güzel bir tezhîb örneği verilmiş. S. kenarları ve mısra' araları altın cetvelli. Başta, 5. a ya kadar mensûr mukaddime mevcut. Başlıklar surhla yazılmış. İki çeşit kâğıt kullanılmış. İnce olanlar, hem altın cetvellerde bakır bulunması, hem de sert mührelenmiş olması yüzünden tamâmiyle yer yer kırılmış 63, 69, 91, 95, 96, 100, 103, 108, 110, 111, 112, 120, 23, 128, 155 ve 156. yapraklar paramparça olmuş; bâzı yapraklar da kırılıp parçalanmak üzere.

Baş : انتخاب جواهر اسما سطر بسم اللهست ای دانا
(1. b)

Son : مجلس عالمك صفاسی محال کاسهٔ دهر زهر مالا مال
(167 a)

"Künh'al-Aḫbâr" sâhibi ʿĀlî, Şam, Arzurum, Bağdad ve Amasya defterdarlıklarında bulunmuş, Cidde mutasarrıfiyken 1008 H. de *(1599)* orada vefât etmiştir.

Cilt 577

2421

باقی (عبد الباقی محمود)

Bāḳī (ʿAbd'al-bāḳī Maḥmūd):

Dîvân

(ديوان)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 21 × 15
Yazı eb'âdı : 13 × 8.3

Kenarı zencîrekli, düz, yumuşak meşin ciltli. 113 yap. S. de 19 satır var. İlk iki s. de kalın ve bakır karışık altın, öbür s. lerde kenarda ve mısra'larında teker

surh cetvel mevcut. Kasîdeler, kaafiyeleri gösteren harfler surhla yazılmış. Yazı nesih. Yazan ve yazılış târîhi belli değil. İmlâ hatâları var. XI. yüzyıla *(XVII)* âit samılır.

Baş : قصیدهٔ سلطان سلیمان
ایتدی شهری شرف مقدم سلطان جهان
رشك باغ ارم و غیرت گلزار جنان
(1. b)

Son : صحن باغك حوضنك هر کوشهسی سرو سهی
یادگرمش صندم انده گوریجك عکس مهی
(113. b)

(Bāḳî, 1008 H. de, 1599 İst. da vefât etmiştir. Edirne kapısı mezarlığında La'lîzâde çeşmesinden Münzevî'ye, giden yolda, sol tarafta ve çeşmenin biraz ilerisinde yola nâzır kabri yeniden onarılmıştır. Eserleri, batıda yazılan eserler, bilhâssa müteveffâ Prof. J. Rypka'nın değerli eseri, şâir'in hayatına âit kaynaklar v. s. hakkında İslâm Ansk. inde M. Fuad Köprülü'nün Bâḳî mad. e b. cüz. 14; 1943, s. 243 - 253.)

Cilt 578

2422

راضی ابراهیم (دستاری زاده)

Rāḍî İbrāhîm (Dastārī-zāda):

Dîvan

(ديوان)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 22 × 16
Yazı eb'âdı : 15.7 × 11

Yeni ciltli. Sahîfe numarası konmuş. 130 sahîfe. Satırlar muhtelif. Kenarlarda ve mısra' aralarında bakırla karışık altın cetvel var. 132. *sahîfede de* 5 kıt'ası yazılı. Şâir, hâl terc. sini mukaddimede yazmış. Bursa'da Bab-ı zemîn mahallesinde doğmuş. III. Selim zâmânında zuamâdan imiş. Bursa mütesellimi Mahmud Paşa'nın kethudâlığında bulunmuş. 1205 te *(1790 - 1791)* *sefere* katılmış, İrân'a esîr düşmüş. Kurtulduktan sonra zaâmeti, kendisini geçindirmediği için Anadolu ve Rûmeli'de bâzı paşaların kethudâlığıyle gezmiş. Dîvanda en son târih, 1251 *(1835)* olduğuna göre *(s. 14)*, bu târihten *sonra vefât etmiştir.* 1228 yılında, cumâdelâhıra sonunda *(1813)* Abbas Paşa maiyyetinde kethudâ iken Bolu'ya gelmiş, orada, bu dîvânı istinsâh edenle dost olmuş, dîvânını tertîb edip yazmasını recâ etmiş, Muḥammad Sa'îd Sırrî *b. ʿUṯmān Surūrî adındaki* o Bolulu dostu da dîvanı yazmış. Dîvan'da her harfin sonunda birkaç sahîfe açık bırakılmış; buralara, tertîbden sonra

söylenecek şiirler yazılacakmış. Buna nazaran sonradan yazılan ve bilhâssa 1251 yılını ifâde eden târîh Râḍî'nın elyazısıdır.

Râḍî, bilgisiz, hattâ arûz kâidelerini bilmiyecek kadar bilgisiz bir zâttır.

پادشاه هفت اقليم ايلدى عالى وزير

بر وزير نكته‌داندر جمله رأيى لا نظير

عبّاس صاحب‌عطا اوچ توغ ايله بولدى شرف

رأينه دلبسته عالم هم مدبّر هم مدير

gibi karalamalar yazar. Devrini, devrinin halk düşüncelerini gösterebilir diye bu dîvânı kaydediyoruz.

Baş : بسم . . . الحمدلله‌الّذى خلق‌الانسان فى احسن تقويم . . .
(s. 1)

Son ve ketebe : يتر اى نامراد راضى دعايه باشله گل غيرى
جناب حضرت قادر مرامكٚجه ايده احيا

كتبه‌الفقير الحقير محمد سعيدالسّرى ابن عثمان‌السّرورى البلوى فى سنه ثمان و عشرين ومأتين والف وتمام هذا الديوان فى سلخ شهر جمادى‌الاخر من تلك‌السنة . . . . (Böyle)

(s. 130)

Cilt 579

2423

يونس امره

Yūnus Amra :

Dîvân

(ديوان)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 22 × 16.8
Yazı eb'âdı : 17 × 12

Kenarı zencîrekli, ortasında maîn şeklinde, noktalarla yapılmış bir sahîfa bulunan kırmızı meşin ciltli. 84 yap. Her s. de 15 satır var. Yazı, kötü bir nesih. Başta "Risâlat'an-Nuṣḥıyya" var; 20. b de bitiyor. Şiirler, Hurûf-ı hecâya göre tertîb edilmemiş. S. kenarlarında ve mısra' aralarında teker surh cetvel var. İmlâ bozuk. İçinde Yunus'un olmadığını sandığımız üç şiir var; diğerleri Yunus'a âit. Biri mükerrer olmak üzere 212 şiiri ihtivâ ediyor. Mühim yanlışlar var. Risâle'de; mensûr başlık bile nazım sanılmış ve o tarzda yazılmış. Dîvânın eski bir nüshadan, fakat bilgisiz biri tarafından istinsâh edildiğini sanıyoruz.

Baş : اول پادشاه قديم ديارى بر حكمتله ايلييدى
طبراغ واود وصو اكا سويلييدى
(1. b)

Son : يونس يولدن ايرمسون يوكسك پرده طورمسون
سينله صراط گورمسن سوديگى ديدار ايسه

Yûnus Amra, Türk edebiyâtının en kudretli ve orijinal şâiridir. Eskişehir'in Sarıköy'ünde *(şimdiki adı Yunus Emre)* doğmuştur. Mawlânâ ile görüştüğünü iki şiirinde, *(bir de ona âit olduğunda şüphe ettiğimiz üçüncü bir şiirde)* açıklıyan Yunus 720 H. de *(1321)* 82 yaşında vefât ettiğine göre 638 H. de *(1240 - 1241)* doğmuştur. Merkadı Sarıköy'dedir. Dîvanının taşbasmasiyle ve yeni harflerle müteaddid basımı vardır. En doğru ve en eski yazması olan ve Süleymâniye K. e mülhak Fâtih K. kitapları arasında 3889 No. da kayıtlı bulunan nüshanın tıpkı-basımı ile tarafımızdan türk harflerine çevrilmiş metni, o dîvanda olmayıp kitapçı Râif Yelkenci'de bulunan, devrine âit dîvan ve mecmua'da ve Prof. H. Ritter'de bulunan mecmuada, Nûruosmanî K. deki mecmûayla Murad Molla K. ndeki mecmûada ve yeni yazmalarda olmakla berâber edâ ve müeddasından Yunus'a âid olduğu anlaşılan 100 şiirle beraber Lugatçe, Açılama, İndeks ve Bibliyografya ile, Eskişehir Turizm ve Tanıtma Derneği tarafından 1965 te yayınlanmıştır. Fâtih nüs. da, sondaki "Münâcât" la 203 şiir vardır ki bu suretle hazırladığımız bu dîvanda 300 şiir mecvuttur; beyit tutarı 2874 tür. "Risâla'an-Nuṣḥiyya" mesnevî tarzındadır ve 562 beyittir.

(Yûnus Amra'nın hayatı, eseri, düşünüş ve görüşü, tesîri, doğu ve batıda Yûnus hakkındaki fikirler ve çalışmalar için, Remzi Kitabevi tarafından 1961 de basılan "Yunus Emre ve Tasavvuf" adlı kitabımıza, yukarıda arzedilen "Yunus Dîvânı"na ve bu iki eserin bibliyografyasına b.)

Cilt 580

2424

رضا (شيخ . نجّارزاده)

Riḍā (Şayḫ. Naccār-zāda) :

Dîvân

(ديوان)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 23 × 15.5
Yazı eb'âdı : 16.4 × 10

Kenarları kırmızı, zencîrekli, ortası altın yaldızlı ve çiçek motifli, kenarları kırmızı yarım şemseli, yumuşak deri ciltli. İç kapağı ebrî kaplı. 34 yap. Her s. ortadan iki altın cetvelle ayrılmış. Sağda başlıyan şiir, beyitler alt alta gelmek üzere aynı sütunda devam ediyor; sonra sol sütûna geçiliyor. İlk s. de alelâde bir tezhîb var. İki ilk s. kalın, öbürleri daha ince altın cetvelle çerçeveli. Şiirler, sağdan ve soldan, yukarıya doğru mâil yazılmış. Satırlar muhtelif. Yazı ta'lıyk.

Şeyḫ Rıḍâ, Beşiktaş'ta, Naḳş-bandiyya dergâhı şeyhi olup 1159 da *(1746)* vefât etmiştir. Sinan Paşa câmi'i avlusunda mustakil türbede medfundur. Kendisi ve müntesibleri, hazîredeki taşlardan anlaşıldığı veçhile Malâmiyye-i Bayrâmiyye'ye de müntesibdirler *(Eserleri ve hâl terc. için Osm. M. e b. II, s. 187 - 188)*. Dervine âid olan bu dîvançe, dîvanından müntehabdır. Dîvânı İst. Mat. Âmire'de 1262 de basılmıştır.

Baş : زلال مدّ بسم اللّهدر سر چشمهٔ اسما
نوال حمدایدر نحن قسمنا رمزنی ایما
(1. b)

Son : حسن نظام وصف جمیل کریم ایله کلك رضا مراسم لوح ادادهمی
(34. b)

Cilt 581

2425

مجموعه

Macmu'a

Cilt eb'âdı : 21 × 12.5
Yazı eb'âdı : 17.8 × 7.8

Kenarı ve sırtı kırmızı, koyu kahverengi, yumuşak ve tahrirli cilt. 31 yap. Her s. de 17 satır var. Mısra' araları ve s. kenarları altın cetvelli. Yazı güzel ta'lıyk.

I. وجدی Vacdî: دیوان Dîvân. Türkçe.

1. a da, Yenikapı Mevlevîhânesi şeyhi Abū-Bakr'al-Mawlawî oğlu olup 1236 da *(1821)* vefât eden Nāṣır 'Abd'al- Bāḳî'nin temellük yazısı ve üstünde, «دیوان وجدی دده عتیق» kaydı var. Bu dîvan, 1071 yılı ramazan ayında *(1661)* şehîden vefât eden Vacdî 'Abd'al-Bāḳî'nindir. Dîvânı, İst. da 1286 ve 1308 de basılmış olan Vacdî'nin elyazısı mecmûa-i eş'ârının, İst. da Veliyeddin Ef. K. de bulunduğunu Osm. M. yazıyor *(II, s. 179)*.

Baş : مرحبا همّت سلطان ممالك آرا حبّذا شوکت شاهنشه اقلیم گشا
(1. b)

Son ve ketebe : باده کیم گوسترمیه روی حیا بز انی غیری صراحی‌یه قورز
تمام شد این دیوانچهٔ لطیفه بقلم شکسته رقم علی الحقیر الشهیر بجانباز زاده الادرنوی غفرله تحریراً ۱۵ جمادی‌الاخره سنه ۱۱۲۹
(19. b)

II. منطق Mantıḳî: دیوان Dîvân. Türkçe.

Baş : هر شاخ گوستروب ید بیضا کلیم وار
اولدی مثال وادیٔ ایمن شکوفه‌زار
(24. b)

Son ve ketebe : عینله المز اولورسه ذرّه وش عاشق تراب
بوالعجب مهروی خودرادر او رشك آفتاب
کردم ادای خدمت با این خط شکسته
معذوردار . . . . . .
حرره العبدالحقیر علی‌الشهیر بجانباز زاده نال مراده فی‌الیوم‌العاشر من شعبان المعظم لسنه ثلثین ومائه والف من هجره من له العزّ والشّرف
(31. a)

İst. Üniv. K. uzmanı olup 1943 te vefât eden ve Yıldız sarayında müdirlikte bulunmuş olan rahmetli Sabrı Kalkandelen'in, gayr-i matbu', İst. Üniv. K. Türkçe Yazma Dîvanlar Kataloğunda Rıḍâ tazkirasi'yle Sicill'den; c. I, s. 212 ve Muallim Nâcî merhûm'un "Osmanlı Şâirleri" nden faydalanarak verdiği bilgiye göre Mantıḳî Aḥmad, Nahcuvan'lı Zeynüddîn'in oğludur; 1003 te *(1594 - 1595)* Şam'da doğmuş, 1045 te *(1635)* Şam kadısı iken i'dâm edilmiştir *(İst. Üniv. K. T. Y. 9865. Mantıḳî mad.)*.

Cilt 342

2426

فرّی محمّد

Farrî Muḥammad:

Dîvân

(دیوان)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 19.5 × 14
Yazı eb'âdı : 14 × 10

Düz, yumuşak ciltli. 51 yap. Her s. de 15 satır var. Yazı ta'lıyk. Baş tarafta 1. b - 2. b de Farrî'nin hâl terc. i, Dîvân kâtiplerinden Hâmî tarafından yazılmış. Farrî III. Selim zamânında, Rumeli'de, Filibe'nin Tatarpazarcığı'nda doğmuş, İstanbul'da okumuş, Naş'at Sulaymân'ın *(1222 H. 1807)* meclisine devâm etmiş, ondan da tahsîl görmüş, Beylik Odasına, Defter-i Hâkaanî'ye devâm etmiş, vezirlerin Dîvan kâtipliklerinde, mektupçuluklarında bulunmuş, nihâyet vatanı olan Filibe'de cizye iltizâm etmiş, bakaayâyı tahsîl sırasında vurularak ölmüştür. Sicill, vefâtını 1220 H. olarak kaydediyor *(1805. c. IV, s. 18)*.

Dîvânında farsça şiirleri de var. Nüsha, devrine âit.

Baş : میچکد رنك جنون از نشئهٔ صهبای من
نغمهٔ زنجیر دارد قلقل مینای من
(2. b)

Son : اولدی اطوارینه چوق میرلوا دلداده
چکدی یوکرك علمك شمدی علمدارزاده
(51. b)

Cilt 583

2427

حامد احمد (نظیف زاده)

Ḥāmid Aḥmad (Naẓīf-zāda):

Dîvânçe

(دیوانچه)

Türkçe

Kitabın eb'âdı : 22 × 12.5
Yazı eb'âdı : 16.5 × 6.5

Ebrî kâğıt kaplı dîvançe. 13 yap. Her s. de 22 satır var. Yazı güzel bir ta'lıyk. «نعت شریف حضرت پیر قدّس سرّه» ، «نعت شریف» gibi başlıklar ve harfleri belirten yazılar surhla. 1. b de, baş taraftaki ta'lıyk «دیوان حامد» yazısı, Nâşır 'Abdalbâḳî Dede'ye *(1236. 1821)* âittir.

Naẓīf-zāda Ḥāmid Aḥmad, Hâcegândan Naẓīf'in oğludur. Babası gibi o da Hâcegân rütbesine yücelmiş, Kulekapısı Mevlevi-hânesi şeyhi Gālib'e intisâb etmiş, memûriyeti bıraktıktan sonra Yeniköy'deki yalısında münzevî bir ömür sürmüş, 1248 de *(1832)* vefât edip yalısının önündeki sofaya defnedilmiştir Hattât olduğu gibi mûsıkıye de intisâbı vardı *(Faṭīn: Ḥtimat'al-aṣ'ār; Faṭīn Taẕkirasi, İst. İstihkâm Alayları Litoğrafya Mat. Taşbas; 1271; s. 57).*

Yazı Ḥāmid'indir. Başta 1 na't, Mawlānā'ya medhiye, diğer bir na't var. Ondan sonra gazeller başlıyor. 53 gazel var. Sonra bir kıt'a, «حسبحال محرّر فقیر» başlıklı beş beyitlik bir terkîb-i bend-i müsemmen var. Böylece bu dîvanda 58 şiir mevcut. Bunların arasında farsçaları da var. Kemiyyet bakımından az olmakla berâber keyfiyet bakımından Ḥāmid'in şiirleri gerçekten de pek güzeldir.

شصت سال ایلدی حامد بلی عمرین افنا
اولدی مشهودی انلك سمت فنا ایچره بقا

ve

یتمش یاشنده یتمشه بکزر مرادینه
سن صنه حامدی عشّاقدن اولور جدا

gibi şiirlerinden anlaşılıyor ki son zamanlarına kadar şiir yazmayı bırakmamıştır. 2275 No. da kayıtlı Rişte-i cawāhir, Hāmid'in yazısıyledir; 2300 No. daki "Ḥusn u 'Işḳ" ta da احمدالعریف ketebesi var; bu da Ḥāmid'in elyazısı olacak. Hâlet Efendi K. de de bir Ḥusn u 'Işḳ, onun yazısıyledir.

Baş : نعت شریف
تیغ ابروسنه قربان اولنه عشق اولسون
چشم مازاغنه گریان اولنه عشق اولسون
(1. b)

Son : بیل حدّیکی حامد بو سخنلر سکا چوقدر
الطاف الٰهیه تناهی هیچ یوقدر
(13. a)

(Sondaki beytin ikinci mısraında ve örnek olarak verdiğimiz yetmiş yaşına geldiğini bildiren beytin gene ikinci mısra'ında vezin düşüklüğü var; her hâlde zühûldür. Meselâ, «الطاف الٰهیه تناهی هله یوقدر» ve «سن صنه یار حامدی عشقدن اولور جدا» yazılacakken böyle yazılmıştır.)

Cilt 584

2428

مکّی محمد

Makkī Muḥammad:

Dîvân

(دیوان)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 22 × 11.8
Yazı eb'âdı : 16.8 × 6.5

Ortası şemseli, kenarları zencîrekli, sırtı ve kenarları kırmızı, ortası kahverengi yumuşak cilt. 21 yap. Her s. de 25 satır var. Üstüne, «مجموعهٔ گفتهای شیخ الاسلام اسبق مکّی افندی» yazılmış. Maḳkī Muḥ. 1202 de şeyhulislâm olmuş, bir müddet sonra azledilmiş, 1205 te *(1790 - 91)* tekrar meşîhata getirilmiş, yaşlı olması yüzünden gene azledilmiş, 1212 de *(1797)* vefât etmiştir. Fâtih'e yakın, Bahāī Efendi türbesinde medfûndur *(Eserleri için Sicill'e, IV, s. 508, İlmiye Sâl-nâmesi'ne, İst. Mat. Âmire, 1334, s. 557-558, b.).* Yazı güzel bir ta'lıyk; başlıklar surh.

Baş : دوشور دروئمه تاب محبتك يا رب

صوغتمه عشقله دلدن حرارتك يا رب

(1. b)

Son ve ketebe : . . . تيغ زبانه صو ويرمك ايله دعا تمام مقام اتمام واختتامه مناسب

اولمغله ديوانچهٔ پرقصوريمز بحمد الله الملك العلاّم دعا و تضرّع درگاه

كبريا ايله اتمام اولندى لسنه عشر و مأتين والف حرره الفقير محمد طاهر

المولوى امام مكّى افندى عفى عنهما

سنه ١٢١٠ فى ٢١ ص

(21. b)

(Vefatından iki yıl önce kendi elyazısı dîvandan istinsâh edilmiştir.)

Cilt 585

2429

قدّوسى احمد

Ḳuddūsī Aḥmad :

Bâzı şiirleri

Cilt eb'âdı : 19 × 11.5

Yazı eb'âdı : 12 × 6.5

Kenarları ve sırtı meşin kalın mukavva cilt. 12 yap. Satırlar muhtelif. Ḳuddūsī, Ḳādiriyya'dandır; 1265 cumâdelûlâsında vefât etmiştir *(1849. Sicill, IV, s. 58. Osmanlı M. I, s. 150)*. Yazı nesihtir. Sultan Abdülmecîd'e bir medhiye 1259 da *(1843)* yazıldığı belirtilen bir başka medhiye, Mar'aş'ta doğduğunu, Bor'da yerleştiğini, Ḳādirî olmakla beraber Nakş-bendiyyeye de intisab ettiğini, S. Abdülmecîd'i öven bu şiirleri yirmibir gün içinde yazdığını bildiren mensûr bir yazı, ayrıca üç şi'ri ve Bor hakkındaki medhiyesi, Râsıh adlı birisine Âşık Fethîyi tavsiye eden diğer bir şi'ri var.

Baş : جهانك خلقنه بر نعمت عظما خليفه عباد مسلمينه رحمت مولا خليفه

(1. b)

Son : قدوسىٔ دون مجذوب مجنون بو پند موزون ايتدى مستحسن

(12. b)

(Ḳuddūsī'nin Mar'aş'lı olup Bor'da yerleştiğini yazarlarsa da kendisi, No. 2444 teki dîvânında Bor'da doğduğunu, babasının Mar'aş'lı Ḥâcî Şayḫ Sayyid İbrâhîm olduğunu 24. b de söylemektedir. Dîvânı, 1275, 1285, 1291, 1298 ve 1308 yıllarında lito. ile basılmıştır.)

Cilt 586

2430

حقيقى عزّالدين يوسف

Ḥaḳīḳī ʿİzzaddīn Yūsuf (918 H. 1512):

DÎvân

(ديوان)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 24.3 × 15.5

Yazı eb'âdı : 17.9 × 10.7

Kenarı düz cetvelli, ortası şemseli mıklaplı, siyaha çalar koyu kırmızı meşin cilt. 349 yap. Her s. de 13 satır var. Yazı harekeli nesih. Sahîfe kenarları ve mısra' araları, başlıklar surh cetvelli. Başlıklar surhla yazılmış. 38. yap. la 242. a - 263. b, 278. a - 281. b, 289. b - 291. b, 301. a - 313. b ve 345. b den son yap. olan 349. yaprağa kadar kâğıt ve yazı değişik. Birisi, noksan olan bu nüshayı bir başka nüshadan tamamlamış. Hemen her şi'rin başında, o şi'rin bahrı ve takti'i, bâzı şiirlerdeyse, kimlerin övüldüğü kayıtlı. Baştan sona kadar, kasîde diyebileceğimiz uzun şiirlerden ve terci'lerden meydana gelen bu eser, alfabetik tertîbe göre yazılmış. Bütün şiirler tasavvufî.

Baş : ديوان سلطان العارفين شيخ حقيق

اىْ قادرُ قيوم احدُ حىّ و تُوانا

وىْ غافرُ (غافِرِ) ذنبُ صمد و حاكم دانا

(1. b)

Son ve ketebe : دَمْدُره حاصل غناى باطن اِت نيچه بر يردن دَرَرْسِنْ باشغى

تم الكتاب الشّريف بعون الملك اللطيف و اتممت مقابلته وكتبت نقصانه

عن اصله وانا الفقير قليل العمل طويل الامل عبدالرحمن المسكين فى اواخر

شهر اول الربيعين لسنة احدى وخمسين والف من هجرة من له العزّ والشّرف

والحمدلله رب العالمين

(349. a)

Ketebeye göre, aslından, herhâlde müellifin elyazısıyla yazılmış nüshadan, noksan olan yerleri tamamlanmış ve o nüshayla mukaabele edilmiştir. ذكر اسناد « خرقه » başlığını taşıyan farsça şiirde,

قطب عالم ز شيخ حامد بود كه نظيرى نداشت در تقوا

هم ز سلطان حاج پاشا بود خرقه اين عزّدين يوسف را

beyitlerinden *(20. b - 21. a)* adının 'İzzaddîn Yûsuf olduğunu, Şayḫ Ḥâmid-i Velî'nin halîfesi Ḥacî Pâşâ'dan mustahlef olduğunu anlıyoruz. Bu şi'rin, yukardaki

beyitlerden sonraki kısmı, «در مدح حضرت شیخ قدّس‌الله سرّه» ondan sonraki kısmı, «مدح شیخ حاجی پاشا روح‌الله روحه» başlığını hâvîdir *(21. a - 22. a)*. Bundan sonraki «مدح شیخ حاجی پاشا قدس‌الله سره» başlıklı türkçe şi'rin de, H. P. nın vefâtından sonra yazıldığı anlaşılmaktadır *(22. a - b)* Ḥ. P., "Şaḳā'iḳ-ı Nu'māniyya" ye göre Aydın'lıdır; Kahire'de okumuş, tıb bilgisini de elde etmiş, bir zaman Mısır hasta-hânesinde vazîfe görmüş, 741 - 749 da *(1340 - 1348)* Aydın'da emirlik eden *(Düvel-i İslâmiye, s. 280)* Aydınoğlu Muḥammad Bik adına Şifā' adlı tıbbî kitabı yazmıştır. Rāzī'nin Şarḥ-ı Maṭāli'inin Taṣvīrāt ve taṣdīḳāt'ına hâşiyeleri vardır. Sayyid Şarīf'de, Maṭāli' hâşıyesinde Ḥ. P. nın adını anar. Ḥ. P. nın ayrıca tıbba âit Tashīl adlı muhtasar bir kitabı da vardır *(İst. Mat. Amire - 1269; s. 74)*. Osm. M. aynı bilgiyi verdikten sonra H.P. nın, 820 de *(1417)*, Birgi'de vefât ettiğini ve orda, Ḫıḍırlık denen yerde medfûn olduğunu bildirir *(Eserleri için b. III, s. 211 - 213)*. Ḥaḳīḳī Yūsuf, 820 den önce Ḥ. P. ya ulaşmış ve bu şiirleri, bu târihten sonra yazmıştır. Ḥāci Bayrām-ı Valī'nin şeyhi Abū-Ḥāmid Ḥamīd'addīn, 715 te *(1315)*, Konya Aksarayında vefât etmiştir. Ḥaḳīḳī, bu zâtı da, «ترجیع در مدح سلطان المشایخ حضرت شیخ حامد الدّین قدس الله سرّه» başlığını taşıyan bir terci'le medheder *(73. b - 75. a)*. Bu medhiyenin başlığına göre Ḥāmid-i Valī diye anılan bu zâtın adının Ḥamīd'addīn olmayıp Ḥāmid'addīn olduğunu da anlıyoruz. 312. b - 313. a daki "Taḍarru'-nāma,, daysa,

هر بلده‌ده‌کی مساجدیچون تهلیلی وچون محامدیچون
هم روضهٔ شیخ حامدیچون افتاده‌لرز عنایت ایله
هر عبد تقی نقی حقیچون هر مؤمن متّقی حقیچون
هم عزّت شیخ صفی حقیچون افتاده‌لرز عنایت ایله
یوزی صوبی حقّی هر ولینك هم عزتی خوجه شیخ علینك
هم قربی حقی احق نبینك افتاده‌لرز عنایت ایله
هم رتبت شیخ حاجی پاشا هم رفعت شیخ شاه الٰهًا
لطف ایدوُ کرم اِ پادشاها افتاده‌لرز عنایت ایله

beyitleriyle *(313. a)*, silsilesindeki kendi şeyhi Ḥāci Pāşā'yı, onun şeyhi Ḥāmid-i Valī'yi, 851 H. de *(1447)* vefât eden Şayḫ-i Şāh İbrāhīm'i, onun babası Ḫᵛāca 'Alī 'Alā'addīn-i Ardabīlī'yi *(831 H. 1427)* anmaktadır. Şayḫ-i Şāh İbrāhīm'i, bundan başka daha iki şi'rinde medheder *(120. b - 121. a, 139. a - b)*. «رموز در مدح سلطان مشایخ شیخ شاه» başlığını taşıyan bir şiirdeyse bu başlığın altına siyah mürekkeple ve ince bir ta'lıykle «حاجی بیرام قدس‌سره» yazılmış. Bu şiir,

آینه‌یم من آینه‌یم من منده گُرُك اول روی چوماهی
دیدهٔ جانم دیدهٔ جانم کورَلِدَن اول چشم سیاهی

beytiyle başlamaktadır ki *(329. b - 330. a)*, Ḥāci Bayrām-ı Valī'nin *(833 H. 1429 - 1430)*, meşhûr

نولدی بو گوکلم نولدی بو گوکلم درد وغم ایله طولدی بو گوکلم
یاندی بو گوکلم یاندی بو گوکلم یاتماده درمان بولدی بو گوکلم

matla'iyle başlıyan ve bestesi de bulunan ilâhîsine nazîredir *(A. Gölpınarlı: Melâmîlik ve Melâmîler, s. 36 - 37; 207 - 208)*.

کشی دشمدن بو بیابانه هج نه درده اولشدی نه درمانه هج

matla'lı şiirde de *(62. a - 64. b)*,

قنی اول ارنلریکی شاه دین کم ایکون بیله اوسلطانه هج

beytinin üstüne surhla «حاجی بیرام قدس سره» yazılmış *(64. a)*. 326. b - 327. a da da «جواب ترجمهٔ آق شمس‌الدّین روّح الله روحه» başlığını taşıyan bir şiir var ki, 863 H. de *(1458 - 1459)* vefât eden Aḳ Şamsaddīn'in bir şi'rine nazire. Dīvanda bunlardan başka bābā Aḥmad adlı birisine, bir yerden gelişi dolayısiyle bir şiir *(235. b - 236. a)*, gene bu zâta bir mersiye *(248. a - 249. a)*, herhâlde bu zâtın oğlu olan Bābā Mūsā b. Bābā Aḥmad'a gene bir mersiye var *(171. a - b)*. Ayrıca Ḫalīl Bābā adlı biri sine *(29. b - 30. a)* ve Sayyid Ḥaydar adlı bir zâta birer mersiye var *(38. b - 39. b)*. Konya'da, sayın İzzet Koyunoğlu'da, Şayḫoğlı mahlasını da kullanan Sivrihisar'lı Bābā Yūsuf'un, «کتاب موهوب محبوب» unun sonunda, «مصنّف شیخ فاضل و مرشد کامل بیا یوسف بن شیخ خلیل بابا بن شیخ علاألدّین بن شیخ ابراهیم . . .» tarzında bir şecere var *(400. a)*; bu Şayḫ Ḫalīl'in, Bābā Yūsuf'un babası olması ihtimâli var. "موهوب محبوب" *un daha eski bir yazması, Yūnus Emre soyundan Necmeddin Dincer'dedir (Bu kitapta, Yūnus Emre'nin, Sarıköy'de medfun olduğu, Hacı Bayram'ın dahi Yūnus'u orada ziyâret ettiği yazılıdır; b. Yūnus Emre Dīvanı ve Risâlat'al-Nushiyya; Hazırlıyan: A. Gölpınarlı; Eskişehir Turizm ve Tanıtma Derneği yayını. İst. 1965; Önsöz, s. XXXII - XXXIII)*. Dīvanda bir de «قصیده در رموز در قدوم شیخ جنید قدس سرّه‌العزیز» başlığını taşıyan ve

هله صد مرحبا جان یخشِ کلدُك
صفا کلدوكُ سلطان یخش کلدُك

matla'iyle başlıyan 28 beyitlik bir şiir var *(198. b - 199. b)*. Bu şiirde,

ای شمس شرق اقبال وُ سعادت ای شمع جمع اخوان یخشِ کلدُك
هله ای آفتاب دین وُ دولت هله ای شاه‌مردان یخشِ کلدُك

beyitlerinden anlıyoruz ki bu zât, 877 H. de *(1472)* maktûl düşen ve Şāh İsmā'īl-i Şafavī'nin ceddi olan Şayḫ Cunayd'dir. Cunayd, II. Murad zamânında, 824 ten *(1421)* sonra Anadolu'ya, Konya'ya gelmiş, Ṣadr' addīn zâviyesi şeyhi 'Abd'al

Latîf'e konuk olmuş, İbni 'Arabî'nin ve Şadr' addîn'in kitaplarını bir ay zarfında kâtiplere istinsâh ettirmiş, sözlerinden mezhebi anlaşılmakla Karaman ülkesine sığınmış, ordan da Uzun Ḥasan'ın yanına gitmiştir *(Aşık Paşa-zâde târîhi; İst. Mat. Âmire - 1332 H. s. 264 - 267)*. Ḥaḳîḳî'nin şiirleri arasında bir de «قرمان» redîfli şiir var ki «درعرض بیان شکایت از احوال ولایت» başlığını taşıyor; Karaman ülkesinin Tatar elinde zebûn olup yıkıldığından şikâyetleniyor; eski hoş günleri anıyor *(282. b - 283. a)*. «قصیده دربیان شروفتن آخرالزمان واحوال خلق جهان» başlıklı şi'rinde de, Tatarın "baş çapınub savaş iderek kanlar saçtığını, başlar aldığını" söylüyor. Bu şiirde,

شرعی قودی صوفیلرسك دل قونه صافیلر
چوغالدی حروفیلر ای وای نیده‌لُم ای وای

گور طُرفه بوکه جهّال ملحداره دیر ابدال
کی مشکل اولپدر حال ای وای نیده‌لم ای وای

beyitleri dikkati çeker *(331. a - 332. a)* Faḍl-Allāh-ı Ḥurūfî, 796 H. de *(1394)*, Alınca'da öldürülmüştür. Hurûfîlerin Anadolu'ya yayılması, 807 de *(1404)* Haleb'de öldürülen Nasîmî ve halifeleriyle, hicrî IX. yüzyıldadır *(XV)*. Aynı zamanda Ḥaḳîḳî,

بو بز دوشمشاره شهدن عنایت ایرغ اولزمی
یه بو محتاره خانم نهایت ایرغ اولزمی

matla'lı şi'rinde,

بو رسمه اقسرا شهری یقلسون شویله قالسون‌می
رعیت خاطرن ابتمك رعایت ایرغ اولزمی

beytiyle kendisinin Konya Aksaray'ıyla da ilgili olduğunu belirtiyor *(341. a - b)*. Bu şiirler, herhâlde, 753 H. den *(1352)*, yâni Ertana'nın ölümünden sonraki karga-şalık devrini aksettirmededir sanırız.

Osmanlı Müellifleri, Baba Yûsuf-ı Sivrihisârî'nin 917 de vefât ettiğini yazıyor *(I, s. 41)*. Yûsuf-ı Ḥaḳîḳî'yı ise Ḥâmid-i Valî'nın oğlu olarak gösteriyor ve Konya Aksaray'ında, babasının yanında medfûn olduğunu, "Muḥammadiyya" tarzında iki cilt "Ḥaḳîḳî-nâma" adlı eseriyle "Maṭâli "al-Îmân" adlı türkçe bir eseri olduğunu söylüyor *(I, s. 196)* ve Baba Yûsuf-ı Sivrihisârî'yi, ayrı bir zât olarak alıyor, Akşemseddîn'in halîfelerinden gösteriyor *(I, s. 41)*. "Ḥaḳîḳî-nâme" diye andığı ve iki cild olduğunu bildirdiği kitaptan aldığı örnekler, elimizdeki bu dîvanda, 283. b - 284. a dadır ve bu kitap, "Muḥammadiyya" tarzında değildir. Sanıyoruz ki Tâhir B. in gördüğü nüsha, iki cilt halinde yazılmış olan bu dîvandır. Ḥâmid-i Valî'nin oğlu olması rivâyeti, onu medheden tercî'nin ikinci bendindeki,

بکلرسه‌ك اگر صدقله آیین مشایخ
شول رسمه که اولدی سکا تلقین مشایخ

خلف اوله چو شیخك خلفیسك قانی غیرت
تادیده‌ور اولاسك وُ رهبین مشایخ

هیچ امره خلاف ایش ایله اولمایه خلافت
بیل راست چو اسلام درودین مشایخ

. . . . . .

. . . . . .

اول مرشد اقطاب دلا حامدی حقّك
دی مدحی چون لؤلؤ لالای مشایخ

beyitlerinden meydana gelmiştir *(74. a - 75. a)*. Fakat buradaki "halef" sözü, yukarıya aldığımız beyitlerin üçüncüsünden de açıkça anlaşıldığı gibi "halîfe" anlamındadır.

Burada Bâbâ Yûsuf'un 715 te vefât eden Ḥâmid-i Valî'nin halîfesi Ḥâcî Pâşâ'dan mustahlef olduğuna göre H. P.'nin vefâtı 800 küsurdadır. "Şaḳâ'iḳ-ı Nu'mâniyya"nın verdiği bilgiye göre 911 de *(1505)*, İst. da Bâyazîd Câmi'i tamamlanınca, ilk cuma günü, namazdan sonra va'zetmiş, Bâyazîd, onunla Medîne'ye, Rawḍa-i Muṭahhara'ya kandil parası göndermiş, Mekke'de bir yıl mücâvir kalan Baba, Ravḍa'dan aldığı bir asâyı üç parçaya ayırıp dönüşünde bir parçasını, Ankara'da Ḥâcî Bayrâm-ı Valî türbesine, bir parçasını Bursa'da Emîr Sulṭân türbesine, *(rivâyete göre bir parçasını da Hz. Ḫâlid türbesine)* koymuş, I. Selîm'in ilk devirlerinde vefât edip İst. da Hz. Ḫâlid türbesi avlusuna defnedilmiştir *(s. 376 - 377)*. Merkadi, Gazi Edhem Pâşâ mezarının arkasındaki sed üstündedir. Baştaşı, üst tarafı sekiz dilimli ustuvânîdir ve üzerinde Bayrâmî gülü vardır. Sülüsle yazılmış olan kitâbesi aynen şöyledir.

مرحوم شیخ بابا یوسف
افندینك مرقدیدر
الفاتحه سنه
۹۱۸

Bu bahsi tamamlamak için şu sözleri de söylemek zorundayız.

Osm. M. "Muḥammadiyya" tarzında yazılmış olan kitabı, 953 te *(1546)* vefât eden ve Eyup karşısında Sütlüce'de medfûn olan Sîna-Çâk Yûsuf Sinân'addîn'e mal etmektedir *(I, s. 80)*. Çok eski bir nüshası, İst. Üniv. K. de Türkçe Yaz. larda 570 No.da kayıtlı olan bu kitapta müellif, birçok yerde adını "Uûsuf" olarak anmaktadır *(Meselâ 7. a, 21. a, 117. a, 123. b, 159. b, 182. b, 378. a)*. Aynı zamanda bu

zât, «آداب الطّالبين» adlı bir kitap yazdığını söylemekte *(379. b; aşağıdan 3. beyit)*, Ankara'da bulunduğunu açıklamakta *(aynı yap. İlk beyit)*, Ḫalvatiyya'ya aid «رهنما» adlı diğer bir kitabı olduğunu bildirmekte *(379. b; sondan 3 ve 380. a; baştan üç beyit)*; bu kitabının adının da «محمّديه» olduğunu yazmaktadır *(380. b. Son beyit)*; aynı zamanda ihtiyarlığında, 913 yılı şa'bânının 27. günü *(1507)* bitirdiğini de belirtmektedir *(381. b, beyit. 7 - 9)*. *382. a daki*,

الٰهی عبدی بیچاره عاصی اولوپدر جرمله هم قلبی قاسی

beytindeki «عبدی» sözüne bakarak, bu eserin, «عبدی» mahlaslı ve Yûsuf adlı birisine âid olduğunu sanmıştık *(Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik; s. 126; not. 159)*. Beyitteki «عبدی», vezin yüzünden «عبد» yerine bu çeşit kullanılmıştır; kitabın başka bir yerinde «عبدی» kaydına rastlanmamaktadır. Bu kitabın da 913 te yazılması ve dili dolayısiyle Bâbâ Yûsuf'un olduğuna ve "Şaḳa'iḳ" de övülen kitab bulunduğuna, Şayḫoğlı mahlâsını kullanan zâtın da B. Y. olduğuna hükmetmek zorundayız.

✲

Haḳîḳî'nin dili, tamâmiyle VII - VIII. yüzyıl dilidir. Klâsik İslâmî edebiyâta bağlı olan, arapça ve farsça kelime ve terkîbleri çok kullanan, heceyle yazmıyan Haḳîḳî, türkçe kelimeleri de bol bol kullanmıştır. Yûnus'a iki *(14. a - b, 115. b - 116. a)*, Mawlânâ'ya birkaç nazîresi olduğunu da tesbît ettik *(335. a - 337. b, 341. a - b)*.

«دك ايتمك ، كَيْ ، اويوقليق ، گَيَمَكْ ، بيله ، قوپمق ، يل قوومق ، بولر ، ارِلِق ، اِگَنْ ؛ داخی ، دق ، اَكْسِكْلُو ، سغراق ، يارِجْ ، آيرق ـ آيروغ ، قانی ، ايله گيل ، اورغيل ، ديه‌وز ، صاچام ، اَيْلَكْ ، قوماكْ ، صَلَدُوغی ، آقتدوغی ، برله . . . . » gibi Yunus'ta, 'Āşıḳ Pāşā'da geçen sözler, «اِيتْ ، اولور ، ايچنده ، اولمادی ، يوله ، الر ، اچنده ، المدی ، يله ، ات » gibi fiil özellikleri Haḳîḳî'de bol bol vardır. . . . . gibi sözler, sesli harfler kullanılmaksızın tarzında yazılmıştır. Ketebe, XI. yüzyılda istinsâh edildiğini göstermekle beraber, gene ketebeden anlaşıldığı gibi istinsâh eden, aslî nüshayla karşılaştırmış, yazarken de resm-i imlâyı muhâfaza etmiştir.

Cilt 587

2431

علی صفائی دده

'Alî Ṣafā'î Dada:

Dîvân

(ديوان)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 18 × 12

Yazı eb'âdı : 14 × 9.5

Mukavva ciltli. Kötü bir nesihle yazılmış. Başlıklar surh. 45 yap. Sahîfelerdeki satırlar muhtelif. Baş taraftaki yazıdan, Konya'lı olduğu, hizmetini tekmîl ettikten sonra İst. a gidip Yenikapı Mevlevî-hânesinde hucre-nişîn iken Seyyid Ebû-Bekroğlu Şeyh Abdülbâki'nin *(1236 H. 1821)*, şiirle uğraşması dolayısiyle kendisine Ṣafā'î mahlasını verdiğini yazıyor *(1. b - 2. a)*. Buna mazaran Ṣafā'î, XII. yüzyılda *(XVIII)* yaşamıştır. Otuz yıldan fazla, Mawlânâ türbesinde türbedarlık hizmetinde bulunduğu, 2438 No. da kayıtlı nüshanın iç kapağında yazılıdır. Dîvan'da son târih 1250 dir *(1834)*. Buna nazaran vefatı, bu yıldan sonradır. Rahmetli Ermenekli Rüşdî, iç kapağa, "Dîvânın yazısı gaalibâ kendisinindir" kaydını düşmüş, fakat baştan sonadek yanlışlarla dolu olan bu nüshanın, doğru-düzen şiir söyliyebilen bir zâta âidiyeti, bizce şüphelidir.

Baş : ای معین وای کریم وای رحیم وای آله
بندهٔ بیچاره‌کم بن عاجزم سنسن پناه
(2. b)

Son : مجوهرله سزا یازسك صفائی قصر(ه) تام تاریخ
بو قصر نوصفا حقنده جاری تحتهاالانهار
سنه ١٢٤٥
(45. b)

Cilt 588

2432

روحیٔ بغدادی

Rūḥī-i Baġdādī:

Dîvân

(ديوان)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 19.3 × 11.5

Yazı eb'âdı : 14 × 7

Yumuşak meşin cilt. 164 yap. Her s. de 17 satır var. Yazı ta'lıyk. Kaafiyeleri bildiren yazılar surhla yazılmış. Başka bir nüshayla karşılaştırılıp bâzı yerlerde, kenara, bu dîvanda bulunmıyan gazeller de kaydedilmiş. 30. b - 32. b deki manzûm mektup ve bir kasîde, mısra'lar alt alta olmak üzere mâil yazılmış. Gazeller, 33. b de başlıyor; 155. b de kenarda bitiyor. 160. a - 163. b de iki müseddes-i mütekerrir, bir muhammes, 'Ubaydî'nin, 'Ulvî'nin, Raḥmî'nin, Ḥukmî'nin, Ḥâletî'nin birer gazelinin tahmîsi ve üç kıt'a var. Ketebeden sonra aynı s. ye Rūḥî'nin, biri Hâletî'ye medhiyye olan üç kıt'ası, üç de rubâî var. 164. b de, Rūḥî'nin vefâtına Hâşimî'nin târîhi ve Bursa'nın fethine Tâlî'î'nin bir târîhi mevcut. 166. b de Rasîm'in, 'Āsım'a bir tahmîsi, ayrı bir yazıyle yazılmış. Baş tarafta da Favrî'nin, Edirneli Fā'iḍ'ın birer gazeliyle birkaç beyit ve Rūḥî'nin beş bentlik bir terci'i mevcut. Sağlam ve tam bir nüsha.

Baş : اولدوررلردی بنی درد وغم رنج وعنا
دستگیرم اولمیدی چاریار مصطفی
(3. b)

Son ve ketebe : ویرلدی بکا سریر اقلیم سخن شاهانه چوب سریره دیوان ایتدم
حرّر فی شهر رجب سنه ۱۳۰۹

Rūḥī, Bağdâd beylerbeyi Ayas Paşa'nın adamlarından birinin oğlu olup Bağdad'da doğmuş, sipâhî askeri olarak savaşlara katılmış. Şam'da 1014 H. de *(1605 - 1606)* vefât etmiştir. Esrâr Dede'nin, onu Mevlevî göstermesi yanlıştır. Rūhī, Hurûfîdir ve Türk Dîvân edebiyatının en orijinal şâirlerinden biridir. Hakkındaki en doğru ve ciddî inceleme, "Aylık Ansiklopedi" dedir *(A. Gölpınarlı: Ruhii Bağdadî; Cilt: 4, sayı: 47, s. 1370 - 1373. Dîvânı 1287 de İst. da basılmıştır).*

Cilt 589

2433

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 21 × 14.5
Yazı eb'âdı : 15.2 × 8.2

Yumuşak kırmızı meşin cilt. 99 yap. Her s. de 15 satır var. Yazı ta'lıyk. 1. b de ve 60. b de kötü birer tezhîb mevcut. Bu s. lerde, bakır karışık alltın cetvel var; öbür s. lerde s. kenarları ve mısra' araları birer surh cetvelle çerçeveli.

I. نجاتی Nacātī : دیوان Dīvān. Türkçe.

Baş : اچ النکی که ماه نو ایشی تمام اولا
صبح زلفکی یوزوکه که عنبر غلام اولا
(1. b)

Son : نجاتیه اُلُم یکدر بو درلکدن معاذالله
رقیب رو سیه طوغرو اولا بن بی‌گناه اگری
(59. a)

Nacātī, 914 H. de *(1508)* İst. da vefât etmiştir. Dîvânı, Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan tarafından Türk harflerine çevrilmiş ve 1963 te Millî Eğitim Mat. nda basılmıştır.

II. یحیی Yaḥyā : دیوان Dīvān. Türkçe.

Baş : بر دلده که عشقك اودی اوله پیدا
حاشا که سوی یانمیه خاشاك آسا
(60. b)

Son : هر قنغی گلستانده بر چشمه وارسه یحیی
آغزین صوین بو شعر لذّت شعار آقتدی
(99. b)

Her iki dîvân da noksandır. Şeyhul'islâm Yaḥyā, 1053 H. de *(1643)* İst. da vefât etmiştir. Dîvânı, Âsâr-ı Müfide Kütüphânesi yayınları arasında, 1957 de vefât eden İbn'ül-Emin İnâl'ın Yaḥyā'nın hâl tercemesine âit bir önsöz'üyle İst. Mat. Âmire'de tab'edilmiştir.

Cilt 590

2434

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 24 × 13
Yazı eb'âdı : 19.7 × 9.1

Ortası kırmızı deri çiçek ve yaprak yapıştırma şemseli, kenarları altını uçmuş hafif cetvelli koyukırmızı meşin ciltli.

I. حاذق Ḥāẕıḳ : دیوان Dīvān. Türkçe. Baş tarafında çok kötü bir tezhîb var. Yazı ta'lıyk. S. kenarlarında bakır karışık altın cetvel mevcut. Her s. de 21 satır.

Ḥāẕıḳ Muḥammad, Erzurum'ludur; ulemâdandır. Erzurum müftülüğünde bulunmuştur. Ma'rifat-nāma sâhibi. İ. Ḥaḳḳī'nın farsça hocasıdır. 1177 de *(1763)* Erzurum'da vefât etmiştir. Dîvânı 1318 da basılmıştır.

Baş : یتر ژنگار اولدی معصیتله قلب نورانی
یتر چرگاب عصیان ایلدی آلوده دورانی
(1. b)

Son ve ketebe : او سیم تن شهسوارك اکسمسندن آت یانشدرسق
جرید اتسق کمثلی کنبده آشمزسه ده باری
تم‌الدیوان المرحوم حاذق محمّد المفتی بارضروم غفرالله له علی ید
اسمعیل الزهدی کاتب محکمه سنه ۱۱۹۱ فی رجب ۲۶
(59. b)

II. ثابت علاألدین Ṯābit 'Alā'addīn : دیوان Dīvān. Türkçe. Baş tarafında alelâde bir tezhîb var. Cetveller, sahîfeler, yazı aynı. Ṯābit, 1124 te *(1712)* vefât etmiştir. İst. da Topkapı mezarlığında, Maltepe'ye giden yolun solunda Maṭnawī şârihi 'Abd-Allāh'ın ayak ucunda medfundur *(Eserleri için Os. M. e b. II, s. 119).*

Baş : خوشا فرخنده اختر ليلهٔ ممتاز و مستثنا
که عنوان برات قدريدر سر سورهٔ اسرا
(61. b)

Son : بيلك پری پيكر گوررسك گونده ثابت گبی گل
اختيار ايله برين غايت ايله اولسون گوزل
(185. a)

III. راغب محمّد پاشا Rāġıb Muḥammad Pāşā : ديوان Dîvân. Türkçe. Aynı evsâfı hâiz. 1176 da *(1762)* vefât etmiştir. İst. da Koska'da yaptırıp vakfettiği değerli kitapları hâvî kütüphânenin avlusunda medfundur *(Eserleri için b. O. M. II, s. 190 - 192)*. Dîvânı 1252 de Bulak'ta basılmıştır.

Baş : نقدر اولسه ادب پرده‌كش راز بكا
شوخیٔ اشكم اولور آهله غمّاز بكا
(185. b)

Son ve ketebe : شعلهٔ ادراك خرمنسوز ثروتدر بكا
آبرو سيلاب سامان دنائتدر بكا
حرر محمد نحيف‌المدعوّبين اترابه بخطيب‌زاده دبير ديوان منسلّم قسطمونی سابقا وكاتب ثانی محكمهٔ مزبور حالا
(212. a)

IV. ندیم احمد Nadîm Aḥmad : ديوان Dîvân. Türkçe. Başta kötü bir tezhîb var. Yazı ta'lıyk ve ayrı. 1143 te *(1730)* vefât etmiştir. Dîvânı 1291 ve 1293 te basıldığı gibi Halil Hihad tarafından da 1338 - 1340 ta bastırılmıştır. Son olarak bir önsöz, farsça ve arapça şiirleri, tercemeleri ve îzâhı îcâb eden sözlerin îzâhiyle tarafımızdan hazırlanan dîvân, 1951 de İnkılâp Kitabevi tarafından bastırılmıştır *(Hâl tercemesi için bu basımın Önsöz'üne b. s. I - XL)*.

Baş : باشليوب جوششه طبعمده مزايای سخن
موج خيز اولدی ينه لجّهٔ دريای سخن
(213. b)

Son : فكيف‌الاقی منك شمساً منيرة وسوف اداوی ظلمةالعين بالعين
(315. b)

V. فطنت زبيده Fıṭnat Zubayda : ديوان Dîvân. Türkçe. Fıṭnat, İst. da 1194 H. de *(1780)* vefât etmiştir *(O. M. II, s. 368 - 370)*. Dîvânı 1264 ve 1286 da basılmıştır.

Baş : ای باعث ايجاد نظام دو سرا مخلوق سنك نامنه جمله اشيا
(316. b)

Son ve ketebe : كرم قيل فطنت زاره ترحم ايله سلطانم
سنك عشقكله آواره سنك دردكله كريساندر
تمت هذه‌الديوان فطنت علی يد اسمعيل‌الزهدی كاتب محكمهٔ ارضروم فی شهر شعبان‌المعظم سنه ۱۱۹۱
(336. a)

(336. b den 342. b ye kadar bâzı şiirler, arapça ve istihâre usûlünü, sa'd ve nahs zamanları bildiren yazılar var.)

Cilt 591

2435

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 23.5 × 14.5
Yazı eb'âdı : Muhtelif

Alt kapağı kopmuş, mıklaplı mukavva ciltli. 94 yap. S. lerdeki satırlar muhtelif. Yazı ta'lıyk. Şiirlerin başlarına, sonlarına yer yer, surhla ibrik ve armut resimleri yapılmış.

I. اميدی Ümîdî : ديوان Dîvân. Türkçe.

Baş : قامتك گبی قنی نخل دلارا جانا
لبلرك گيبی‌يه بر آغزه گلمش خرما
(1. b)

Son : مجلسده آچوب سينه اُپَرْداغك اميدی
راضی دگلز كسيه گل اچمه بو رازی
(22. b)

Nâil Kataloğunda X - XI. yüzyıllarda yaşamış yedi Ümîdî var. Bunlardan hangisi olduğuna hükmetmenin imkânı yok.

II. عبيدی 'Ubaydî : غزليات Gazaliyyât. Türkçe.

Baş : صوررسك بز بو دنيايی نه رسم اوزره وطن بولدق
دگل انجم دلنمش سقفی بر دار كهن بولدق
(23. b)

Son : گوروب بو خسر و نظمك سوزنده‌كی سوزن
عبيدی توتدی عدم كشورينه راهيلر
(26. b)

İlk beyit, İst. Üniv. K. de Türkçe yaz. larda, 631 No. da kayıtlı 'Ubaydî dîvânında, 44. a daki üçnücü gazelin ilk beyti. Sabri Kalkandelen, Kataloğunda bu dîvânın, 980 H. de *(1572)* vefât eden Edirneli 'Ubaydî'ye âit olduğunu kaydediyor.

III. جنابی Canābī : غزلیات Gazaliyyat. Türkçe.

Baş : عالم حیرتده بن ناچار گوردم کندمی
کندی جانمدن دخی بیزار گوردم کندمی
(29. b)

Son : کنج مسجددن الوب رختم قودم میخانه‌ده
نیجه بر ساکن اولاین عاریت بر خانه‌ده
(56. a)

"ه" harfinden yalnız bu beyit var. İst. Üniv. K. de, T. Yaz. da, 402 No. da kayıtlı dîvanda ilk beyit, 52 a daki gazelin ilk beyti. Sabri Kalkandelen, Bu dîvânın, 969 da *(1561 - 1562)* vefât eden Canābī Aḥmad Pāşā'ya âid olduğunu kaydediyor.

IV. خیالی Ḫayālī : دیوان Dîvân.

Baş : شب که مه گچدی فلك تختنه سلطان شکل
اولدی هر کوکب رخشان اکه اعیان شکل
(58. a)

Son : محبّت‌خانه‌در گوکلم ازلدن عشق جانانه
قوپارماز شرع بر طاشن قدیمی اولسه بر خانه
(94. a)

Bu son beyitten sonra Ḫayālī'nin vefât yılı olan *964* ü *(1556 - 1557)* gösteren şu târîh yazılmış :

هاتف غیب دیدی تاریخن
اولدی حقه خیالی بك واصل

Ḫayālī için Osm. M. e b. II, s. 160. Dîvânı Ali Nihad Tarlan tarafından hazırlanarak 1945 te, İst. Üniv. Edebiyat Fakültesi, Türk dili ve edebiyat dalı yayınları arasında basılmıştır.

Cilt 592

2436

مجموعه

Macmu'a

Cilt eb'âdı : 22.1 × 14.5

Yazı eb'âdı : *(Birincide :)* 16 × 8 *(İkincide :)* 13.2 × 8.2

Kenarı düz, kırmızı yumuşak cilt. 178 yap. Yazı ta'lıyk. II. risâlenin yazısı, ayrı bir yazı.

I. عینی 'Aynī : ساقی‌نامه Sāḳī-nāma. Türkçe. Mesnevi tarzında ve "Mefâîlün mefâîlün feûlün" vezninde. Aralarda kıt'alar var. Başlıklar, kıt'alar, kenarlara çıkılan bâzı izâhlar surhla yazılmış. 'Aynī, tevhîd, na't ve medhiyelerden sonra pâdişâhı överken,

فروغ مهر صهبای تجلّی شه دوران خان محمود عدلی
اوشیر مست بیشه زار شاهی خدیو جمسم هم ظلّ الٰهی

beyitleriyle yazıldığı zamandaki pâdişâhın adını veriyor *(6. b)*, sonda da,

تاریخی اولدی عینی میخانهٔ مل عشق

beytiyle yazdığı târîhi bildiriyor *(75. b)*. میخانهٔ مل عشق mısra'ı hemzesiz 1246, hemzeyle 1247 yılını ifâde eder *(1830 - 1831)*.

Kitapta, Âdem'in yaratılışından, yaratılışta geçirdiği devirlerden, mebde' ve maâddan, cebir ve kaderden, vahdetten, Arap ve Fars şâirlerinden, Osmanoğullarından şâir olan padişahlarla vezir ve şeyhulislâmlardan, İstanbul ve Rumeli şairlerinden, Enderun'dan yetişen şâirlerden, bâzı erenlerin menkabelerinden bahsedilmektedir. *Mawlānā'nın Maṯnawī'sinden mülhem bahisler de var (53. b - 55. a).*

Osmanlı Müellifleri'nde dîvânı ve "Naẓm-ı Cawâhir" adlı manzûm bir lûgati bulunan 1254 te *(1838)* vefât etmiş, Kulekapısı Mevlevi-hânesi kabristânına defnedilmiş, Bâb-ı Âlî arabî ve fârisî hocası Ayntaplı 'Aynī Ḥusayn var *(II, s. 322)*. Târîh tuttuğuna göre bu zât olsa gerektir. Kenarlara çıkılan şiirler, izâhlar, صح kaydini taşıyan düzeltmeler, aynı yazıyledir. 18. b deki izahta "عی" imzası var; bu bakımdan Sāḳī-nāma, müellifin elyazısıyledir. Dîvânı, İst. da, Bâb-ı Seraskerî Mat.sında 1258 de basılmıştır. Sāḳī'nāma'si, 310 - 436. sahîfelerdedir.

(Osmanlı Müellifleri, Ḥasan 'Aynī'nin vefat târîhini 1254 yazmakla yanılmıştır. İst. Kulekapısı Mevlevi-hânesinde Ḳudretullāh Ef. türbesinin yanında ve biraz içeride yatan 'Aynī'nin destarlı sikkeli mezar taşında 1253 Safarinin 4. günü vefat ettiği ; 1837 ; mahkûktur.)

Baş : بنور نشئه بسم‌الله کفتم بدُدم سرمست لیك آگاه گفتم
(2. b)

Son : بهر بیتن ایدرکن نظم وانشا اولوردم نشئه‌یاب راه معنی
(75. b)

II. اشرف رومی عبدالله Aşraf-ī Rūmī 'Abdallāh : دیوان *Dîvân. Türkçe.* Aşrafoğlı, Aşraf Rūmī mahlaslarını kullanan, Aşraf-zāda diye de anılan 'Abd-Allāh, 874 te *(1469 - 1470)* Iznık'ta vefât etmiştir. Ḥâcī Bayrām'ın dâmâdı ve Ḳādiriyya'dan Aşrafiyya şûbesinin kurucusudur. *Hâl terc. ve eserleri için b. (O. M. I. s. 17).*

Baş : یوره‌گه شرحه شرحه پاره‌لر اوردی بو عشق
(81. a)

Son ve ketebe : نه یاتورسین ای اشرف اوغلی رومی
گوره عاشقلری یاتور اویورمی

حرره . . . السيد المعروف عمر حلمى ازنيقى . . . ١٢٥٠
خمسين ومأتين والف فى ماه ثانى وعشرين شهر ربيع‌الاولى
(178. a)

Bu dîvân, ayrı bir yazıyle ve ta'lıykle yazılmıştır. Dîvânı, 1286 da İst. da Muhib Mat. da basılmıştır.

Cilt 593

2437

مجموعه

Macmū'a

Türkçe

Cilt eb'âdı : 20.3 × 12.4
Yazı eb'âdı : 14.8 × 8.2

Kenarları düz çifte cetvelli, ortası şemseli, mıklaplı koyukırmızı renkli cilt. 168 yap. Her s. de 17 satır var. S. kenarları surh çifte cetvelli.

I. باقى (عبدالباقى محمود) Bāḳī: ديوان Dīvân. Türkçe. Yazısı cidden güzel bir ta'lıyk.

Baş : هنگام شب كه كنگرهٔ قصر آسمان
زين اولمشيدى شعله‌لنوب شمع اختران
(1. b)

Son ve ketebe : بو دور ايچنده بنم پادشاه ملك سخن
بكا صونلدى قصيده بكا ويرلدى غزل

قد وقع اتمام هذه‌النسخة الشّريفة فى اواخر شهر جمادى‌الاولى من يوم‌الجمعة فى وقت‌الظهر على يدالفقير المحتاج الى‌الله‌الغنىّ الودود درويش رجب بن محمودالمولوى غفرالله ذنبهما فى تاريخ سنه احدى وستين والف
(141. a)
(Bāḳī için No. 2421 in izâhına b.)

II. شاهدى Şāhidī: گلشن وحدت Gulşan-i Vaḥdat. Türkçe.

Baş : افتتاح‌نامه اسم الله ايله عشقله دردیله سوز وآهله
(143. b)

Son : ابتدا عشقيله اولدى بوكلام عشقله ختم اولدى بينه والسّلام
(148. b)

III. حالتى (عزى‌زاده) *Ḥālatī ('Azmī-zāda)* : رباعيات Rubā'iyyāt. Türkçe.

Baş : چرخ ايتدى حواله اوسته تيغ هلاك
وقف اولدى الم صاچماغيچون باشمه خاك
(159. b)

Son : اولسق نوله رخش ران ميدان غرور
نو دولت التفات يارز شمدى
(168. a)

(7 tânesinin mısra'ları noksan olmak üzere 100 rubâîyi ihtiva ediyor. Bu nüsha, 1090 H. de; 1679; vefât eden Abdülhalîm Çelebî'nin temellük kaydını taşımaktadır. Son zamânın en ünlü ve gerçek sûfîsi olan ve Mevlevîlerin çoğu tarafından da mürşid tanınan ve kendisine ittibâ'edilen Sayyid 'Abdal-Ḳādir-i Balḫī (1341 H. 1923), babası Sayyid Sulaymān-ı Balḫī ile Konya'da oturdukları zaman bu nüshayı okumuşlar, 168. b ye, devrin çelebîsini medheden 9 beyitlik farsça bir şiir yazmışlardır. Bu şiir,

خاندان ترانگه دارد حق‌تعالى ز جملهٔ آفات

beytiyle başlamakta,

بلخى امروز كرد مدح كسى كه بود بهتر او ز قند ونبات

beytiyle bitmektedir.

1040 H. de; 1631; vefât eden Ḥālatī, eserleri hakkında doğu ve batıdaki düşünceleri ve incelemeleri anlamak için Ali Cânib Yöntem'in İslâm Ansk.e yazdığı Haleti mad. e b. cüz. 40, İst. - 1948, s. 125 - 126.)

Cilt 594

2438

صفائى على دده

Ṣafā'ī 'Alī Dada:

Dīvān

(ديوان)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 18 × 12.5
Yazı eb'âdı : 13.3 × 9.5

Üstü ebrî kaplı mukavva cilt. 49 yap. Satırlar muhtelif.

Baş : اى معين واى كريم واى رحيم واى اله
بنده بيچاره‌نم بن عاجزم سنسن پناه
(2. a)

Son ve ketebe : مجوهرله سزا يازسك صفايى قصره تام تاريخ
بو قصر نو صفا حقنده جارى تحتهاالانهار
تمت بندهٔ مولانا حاجى مصطفى ١٢٦٤

Cilt 595

2439

پرتو محمد

Partav Muḥammad:

Dîvân

(ديوان)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 19.7 × 12.5
Yazı eb'âdı : 15.7 × 8.6

Kenarı zencîrekli, yumuşak, koyukırmızı meşin cilt. 129 yap. Her s. de 23 satır var. Yazı nesih. S. kenarları ve mısra' araları surh cetvelli. Başlıklar surhla yazılmış. Vaḳ'a-nuvîs olup Muvaḳḳit-zâda diye anılan Partav M. 1222 H. de *(1807)* Edirne'de vefât etmiş, vazîfesi ve yazdığı târîhî yazılar, müverrih 'Âṣım'a devredilmiştir *(Osmanlı M. III, s. 33).*

Baş : بسم . . .
اتمّ‌الله اله واحد فهوالمنعم وهوالحامد
(1. b)

Son : تازه‌دن ینه آنی سجمیه‌لم قوجه‌ییمش دیوبده گجمیه‌لم
(129. b)

(Baş tarafta mensûr dibâce var. 1219 da; 1804; yazdığını bu dibâcenin sonundaki mücevher târihle tesbît etmiştir.)

Cilt 596

2440

نظیم یحیی

Naẓîm Yaḥyâ:

Dîvân

(ديوان)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 16.5 × 10
Yazı eb'âdı : 16 × 6.7

Kenarı zencîrekli, ortası çok güzel ve yılandan sitilleştirilmiş şemseli, siyaha yakın renkte meşin cilt. 287 yap. Her s. de 19 satır var. S. kenarları ve mısra' araları altın cetvelli. 33. a da çok güzel bir tezhîb, kenarlarda da çiçek ve dal motifleri var. 77. b ve karşıki s. aynı tarzda.

Bu dîvân tam ve mükemmel bir dîvandır. Naẓîm, dîvânını 1079 H. de *(1668)* tertîb etmiştir *(285. a)*; Mi'râciyya'sini 1098 de *(1686) - 1687)* yazmıştır *(77. a)*.

Dîvânda bâzı mısra'lar mürekkeple silinmiş, kenara aynı yazıyle doğru tarzları yazılmış; noksan yerler, kenarlara ilâve edilmiştir. Bu dîvânın, devrine âid olduğu muhakkaktır.

Baş : بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم پیشرو فوج سپاه قدیم
(1. b)

Son : قاضی‌الحاجات سنسن یاکریم برمراد ایله فقیرکدر نظیم
(287. b)

(1139 da; 1727; bir rivâyete göre Edirne'de vefât eden Naẓîm, Pazarbaşılık hizmetinde bulunduğundan, pek fazla na't yazdığından ve mûsıkıye intisâbından dolayı Pazarbaşı, Na't-gû ve Ḥ"ânnanda lakaplariyle de anılır. Dîvânı, beş dîvandan meydana gelmiştir ki bunların ilk ikisi na'tlerden ibârettir. 500 den fazla bestesi olduğu hâlde yalnız altısı bize intikaal edebilmiştir. Dörtlüklerden meydana gelen şarkı nev'ini, türk dîvân edebiyâtında ilk deneyenlerdendir. Mevlevî olduğunu, dîvanındaki şiirlerinden açıkça anlamaktayız. Hayâtı, eseri, hakkında doğuda ve batıdaki incelemeler için İslâm Ansk. de, Halûk İpekten'in yazdığı Naẓîm mad. e b. cüz. 91, s. 142 - 144.)

Cilt 596

2441

نابی یوسف

Nâbî Yûsuf:

Dîvân ve Ḫayriyya

(ديوان وخيريه)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 21.2 × 14.5
Yazı eb'âdı : 14.8 × 8.3

Sırtı ve kenarları tâmir görmüş koyu kahverengi, şemseli ve mıklaplı cilt. 350 yap. Her s. de 15 satır var. Dîvânın ilk yap. da tezhîb ve karşılıklı s. lerde kenarlarda ve mısra' aralarında bakırı çok altın cetvell var. Öbür s. ler surh cetvelli. Yazı ta'lıyk. Başlıklar surhla yazılmış.

Baş : تعالی‌الله زهی دیوانطراز صورت معنی
که جسم لفظله روح مأنی ایلمش پیدا
(1. b)

Son : مقراص خسوفیله سپهر قلاب چل آقچه دیو نقرهٔ ماهی قرقر
(277. b)

خیریه Ḫayriyya.

Başta kötü bir tezhîb. İlk iki s. de bakırı fazla altın cetvel. Öbür s. lerde yanlarda ve mısra' aralarında surh cetvel.

Baş : حمد اول الله عظیم‌الشّانه مبدع دائرهٔ امکانه
(294. b)

Son : چون ابوالخیر قونلدی نامك خیر ایده حضرت حق انجامك
(350. b)

(278. a - 293. b de Naylî ve Naf'î'nin şiirleri var. Nâbî ve eserleri için Abdülkadir Karahan'ın İslâm Ansk. deki Nâbî mad. e b. cüz. 90, s. 3 - 7).

Cilt 597

2442

نابی یوسف

Nābi Yūsuf:

Dîvān *(Muntaḫabāt)*

دیوان (منتخبات)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 20.2 × 12
Yazı eb'âdı : 16.7 × 7.1

Üstü ebrî kaplı, mıklaplı mukavva cilt. Başta kötü bir tezhîb var. 2. yaprağın yarısı mâilen yırtılmış. 65 yap. Her s. de 21 satır. S. kenarlariyle mısra' araları altın cetvelli. Yazı ta'lıyk.

Baş : ایا حبیب خدا یا محمّد عربی شفیع روز جزا یا محمّد عربی
(1. b)

Son : بندن اول سروروانی بویله دامنچین ایدن
نابیا سیلاب اشك روبراهمدر بنم
(57. b)

Cilt 598

2444

قدّوسی احمد

Ḳuddūsi Aḥmad:

Külliyyāt

(کلّیّات)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 24 × 17
Yazı eb'âdı : Muhtelif

Mıklaplı kırmızı meşin cilt. 27 yap. Satırlar muhtelif. Yazı çirkin bir ta'lıyk. S. kenarları mavi cetvelli.

I. دیوان Dîvân.

Baş : باسمك‌الفتّاح قد باشرت یاذا الکبریا
نظم شعر مثل درّ طالباً منك الرّضا
(1. b)

Son : قدوسیا آنی بیل گرچك عاشق سازنده‌در دیو ظن ایتمه فاسق
اهل حق اولماغه اولو بن لائق یارینی اغیاردن سچو بن گیتدی
(199. b)

II. نصایح Naṣāyiḥ. Mensûr.

Baş : السّلام علیکم تحیّةً من عندالله . . .
(200. b)

Son : مؤمنك دعاسی خطادر مستجاب اولور دعا ایده‌لوم حق گوزل یار والسّلام . . .
(203. a)

III. مکتوب Şayḫ Yūsuf Efendi'ye.

Baş : الحمدلله والصّلوة والسّلام علی نبیّه ورسوله . . .
(203. b)

Son : ادعیهٔ نبویه حصن‌الحصین کتابندن مؤلّف مرحوم جمع ایتمش علماء بیلورلر احادیث صحیحه‌در.
(205. b)

IV. خزینة‌الاسرار وغنیمة‌الابرار Ḫazînat'al-asrār va Ġanîmat'al-abrār. Arapça.

Baş : الحمدلله‌الذی فضّل هذه‌الامة المرحومة علی سائرالامم . . .
(206. b)

Son : قال احمد بن ابراهیم‌الشهیر بابن المرعشی هذا ما وفقه‌الله تعالی لی فلله‌الحمد اوّلاً واخراً علی کلّ حال . . . تمت الرّسالة فی اوائل شهر شعبان بعون‌الله الملك‌المنّان سنه ١٢٤١ احدی واربعین ومأتین والف
(275. a - b)

Ketebe : قد وقع‌الفراغ من تحریر هذه‌الرّسالة من ید نامقه‌الشّیخ محمّد بن داود فی سنة اربع وسبعین بعدالمأتین والف . . .
(275. b)

(Kuddûsî, Bor'da 1265 te; 1849; vefât etmiştir. Dîvânında, 24. b de Bor'da doğduğunu, babasının Mar'aş'lı Ḥâcî Şeyḫ İbrâhîm olduğunu söylemekte, son risâlenin bitiminde de Mar'aşlıoğlu diye anıldığını kaydetmektedir. Külliyyât, ölümünden dokuz yıl sonra, kendi elyazısı nüshadan istinsâh edilmiştir. 2449 No. ya b.)

Cilt 599

2445

ابراهيم حقّی ارضروی

İbrâhîm Ḥaḳḳî-i Arḍurûmî:

Dîvân *(İlâhî-nâma)*

(ديوان . الٰهی‌نامه)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 17.4 × 11.5

Yazı eb'âdı : 12.5 × 8

Koyu kırmızı, mıklaplı cilt. 127 yap. Her s. de 17 satır var. Yazı nesih. Her şi'rin başında vezni surhla yazılı. S. kenarları ve mısra' araları, bakırı çok altın cetvelle çerçeveli.

Baş : ای مالك ملك دو جهان واحد قهّار يوقدر سكا ثانی
سن دائم و باقی سن و يوق داردہ ديّار اشيا همه فانی
(3. b)

Son ve ketebe : بيك سال و يوز آلتمش سكز سالنده
ختم اولدی بو نظم ايرشدی خوش انجامه
قد تم الديوان اللطيف المسمّی بالٰهی‌نامه لمولانا . . . عل يد احقر الطّالبين . . . سعدالله بن علی . . . فی بلد ارزن‌الروم . . . فی سنه ست و تسعين بعدالمائة و الالف من هجرة . . .
(127. a)

(İ. H. nın vefâtından iki yıl sonra istinsâh edilmiştir. Dîvânı 1264 te İst. da basılmıştır.)

Cilt 600

2446

روشنی (عمر دده)

Rûşanî 'Umar Dada:

Macmû'a

(مجموعه)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 20.7 × 14.5

Yazı eb'âdı : 14.5 × 7.5

Ortası şemseli, kenarı düz cetvelli, mıklaplı, koyukahve rengi meşin cilt. 113 yap. Her s. de 17 satır var. Yazı ta'lıyk, başlıklar surh. Yazılış târîhi ve yazan belli değilse de hicrî X. yüzyılı *(XVI)* sonlarına, nihâyet XI. yüzyılın *(XVII)* ilk senelerine âit.

I. مسكينلك Miskînlik. Türkçe.

Baş : الٰهی من كم كه ايدم مناجات طپوكه ايليم يا عرض حاجات
(3. b)

Son : الٰهالعالمينك رحمتی بول كمّ اولمز عالمی غرق ايلسه اول
(38. a)

II. چوبان‌نامه Çûbân-nâma. Türkçe.

Baş : حمد نامحدود وثناء نامعدود . . . .
(38. b)

Son : قصهٔ شوبانجون ای اهل دل فخرجهان فخرنی تاريخ بيل ٨٨٠
(58. b)

III. نی‌نامه Nay-nâma. Türkçe.

Baş : ای شده عطشان بحر معنوی فرجهٔ كن در جزيرهٔ مثنوی
(59. a)

Son : هريره مقصودی اولدر صاله نور روشنی بخش اولو بن مانند خور
(94. b)

IV. ديوان Dîvân. Türkçe.

Baş : دكله سوزم ساكه ديرم ای عمو قردشك اوغلی سوزی حقدر قو
(94. b)

Son : جانله هر دلده از بر هر سوزك طوطیٔ روحه ويرير شكّر سوزك
(113. b)

(Son sahîfede « بر عجب » kâşifesi var; ondan sonrası eksik. 1653 No. da kayıtlı bulunan ve « سراپا در مدح النّبی عليه السّلام » başlığını taşıyan tuyuğların 16 tânesi var, ondan sonrası yok.)

Cilt 601

2453

مجموعه

Macmū'a

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 19.2 × 12.8

Yazı eb'âdı : Muhtelif

Ortası şemseli, üstü meşin kaplı mukavva cilt. Yazı ta'lıyk. 104 yap. S. lerdeki satırlar muhtelif. X. yüzyıla *(XVI)* âit.

I. علیشیر نوائی 'Alīşīr Navā'ī *(907. H. 1501)*: Şiirler. Türkçe. *(3. a, 5. a, 7. a da birer, 8. a da iki, 9. a da bir şiir kenara yazılmış. Bunlarla beraber 101 şi'ri var. Bunlar, kafiyeye göre tertîb edilmiş.)*

Baş : ای صفحهٔ رخسارینك ازل خطیدین انشا
دیباجهٔ حسنکدا ابد نقطه‌سی طغرا
(1. b)

Son : لعلینی کوثر میی‌غه گرچه تشبیه ایلادینك
ای نوائی باردورور بومیدا اوزکا چاشنی
(40. b)

(Alişîr'in siyâsî, fikrî hayâtını, eserlerini, doğuda ve batıda onun hakkında yapılan incelemeleri anlamak için A. Zeki Velidi Togan'ın İslâm Ansk. deki Ali Şîr mad. e b. cüz. 5. İst. s. 349 - 357).

II, Bâzı kelâm-ı kibâr, inançlara âit yazılar, Āhī, İshāk, Cāmī, Lāmi'ī, Bālī, Salīkī, 'Ahdī, Darūnī, Mīrī, Zātī, Nihādī, Nacātī, Nızāmī, Masīhī, Ravānī'nin şiirleri, Masīhī'nin Şahr-angīz'inden iki s. lik bir kısım, Mawlānā'ya isnâd edilen bâzı şiirler, Deli Birâder'in bir mektup sûreti ve bâzı arapça şiirler.

Cilt 602

2454

مجموعه

Macmū'a

FARSÇA - TÜRKÇE

Cilt ebâ'dı : 22.2 × 14

Yazı eb'âdı : 17.6 × 9.2

Kenarı nokta cetvelli düz meşin cilt. Yazı ta'lıyk. 99 yap.

I. Mawlānā'ya ve Mevlevîliğe âit şiirler.

Baş tarafta bir tezhîb var. S. kenarları ve mısra' araları altın cetvelli *(Mevlânâ, Sultan Veled, Dîvâne Muhammad Çelebî, Şâhidî, Dervîş Çelebî, Şârih Rüsûhî,*

Gavsî Ahmed, Sabûhî Ahmed, Bostan Çalabî, Nâyî Osman Dede, Dervîş Pervâne, Vehbî, Râmiz Bey, Enîs Dede, İlmî Dede, Adnî Dede, Hudâyî, Sabrî, Rızâ, Berrî, Şehîdî, Günâhî, Şürî, Neşâtî, Samtî, Dâlî, Necâhî, Nâbî, Sâhib, Mezakıy, Dânişî, Şem'î, Sâdık, Arzî, Sâlik ve Şeyh Gâlib'in şiirlerini muhtevîdir. Mevlânâ'nın şiirleri arasında, kendisine atıf ve isnâd edilen birçok uydurma şiirler de var.)

Baş : من بندهٔ سلطانم سلطان جهانبانم
زان دمکه رخش دیدم شوریده وحیرانم
(1. b)

Son : وتحفظوه فی صرف الله تعالی وحمایته بمحمّد وآله . . . .
(48. b)

II. Āyînler. Baş tarafı müzehheb. S. kenarları ve mısra' araları aynı tarzda altın cetvelli.

Nâyî Osman Dede'nin Râst, Uşşak, Hicaz, Çargâh; Köçek Mustafa Dede'nin Beyâtî; Şeydâ Hâfız'ın Irak, Hicaz, Isfahan, Musâhib Ahmed Dede'nin Nihâvend, Hicaz, Sabâ; Nâsır Abdülbâki Dede'nin Bûselik, Isfahan; Seyyid Abdürrahîm Dede'nin Hıcaz; III. Selîm'in Sûzıdilârâ; Sâdık Efendi'nin Bestenigâr; Hammâmî İsmâil Dede'nin Şevkıtarab; Itrî'nin Segâh âyînleriyle Dügâh, Huseynî ve Pençgâh beste-i kadîmleri.

Baş : این خانه که پیوسته در وچنك (و) چغانست
(49. b)

Son : شوریده کردد عقل او آشفته کردد خوی او
(58. a)

III. نایی عثمان دده Nāyī 'Uṯmān Dada : معراجیه Mi'rāciyya. Türkçe. Ba tarafı müzehheb. S. kenarları ve mısra' araları altın cetvelli.

Baş : نبدی بالصلاة والسّلام علی الهادی شفیع الانام
(78. b)

Son ve ketebe : احمد واصحاب جمله مؤمنین رحمة الله علیهم اجمعین
سنه ١٢٢٢ ص ١٤
(82. a)

IV. رضا Rıḍā : حلیهٔ مولانا Ḥılya-i Mawlānā. Türkçe. Yazı ta'lıyk.

Baş : ایدهلم بسملیله فتح کلام اولهلم پیر خدمتنده غلام
(82. b)

Son : ایله ای خامه سوزده ختم کلام فخرعالمه قیل صلاة وسلام
(63. a)

45 beyit. Rıḍâ Bursa'lıdır; Mevlevîdir. Devlet hizmetlerinde bulunmuş, 1323 te *(1905)* vefât etmiştir. A'yân âzâsı olmuştur. Üsküdar'da Selîmiyye Dergâhında medfûndur. "Maslak-nâma-i Humâyûn" ve "Ḳartal-nâma" adlı basılmamış eserleri vardır *(Os. M. II, s. 214)*. Ḥılya-i Mawlânâ, Mawlânâ Müzesinde 319 No. da kayıtlı müzehheb bir levha hâlinde mevcuttur. Târîhi 13 cumâdelûlâ 1255 tir *(1839)*. Hamdam Ç. ile görüştüğünü ve bir ruyâsına istinâden bu Ḥılya'yı yazdığını Ç.ye söylediğini Necâtî Elgin yazıyor *(Mevlânâ Müzesi Kitâbeler Mecmûası, s. 108. Gayr-i matbû')*. Rıḍâ'nın, 83. b de "Mevlânâ'yı" ve "Haseney" redîfli iki türkçe gazeli var.

V. عمر فائق 'Umar Fā'ıḳ : شرح غزل صائب Şarh-ı ġazal-ı Ṣā'ib. Türkçe. Ayrı bir yazıyle, ta'lıyk.

Baş : یارب ز سرّ نالهٔ عشق فیضیاب کن
رمز آشنای نغمهٔ نای (و) رباب کن
(84. b)

Son : بعض حلل و قصور اولان مواضعنی ذیل ستر وعفون (عفوله) مستور و معاملهٔ خطاپوشی ایله بوعبد احقری مسرور بیوروب خیر ایله یاد بیوره‌لر تمت‌الترجمه لسنه الف و مأتین اربعه ثلثون
(99. a)

Ṣā'ib'in,

گرچه نی زردو ضعیف ولا غروبی دست و پاست
چون عصای موسوی در خوردن غم اژدهاست

matla'lı gazelinin şerhi. Son kapak kâğıdında da Rıḍa'nın,

دل دیرکه زیر حکم فرمان مولویم بر بندهٔ محبّ سلطان مولویم

matla'lı 18 beyitlik bir gazeli var. 'Umar Fā'ıḳ, Dîvân-ı Hümâyûn Hâcegânından olup Şıkk-ı sânî defterdarlığına yücelmiş, 1245 te *(1829)* vefât etmiştir. "Nıẓam'al-'atîḳ fî baḥr'al-'amîḳ" adlı türkçe bir târîhî eseri ve mürşidi Naccâr-zâda Şaylı Şıddîḳ'ın manâkıbını muhtevî, gene türkçe "Maḳâlât-ı Şıddîḳıyya" adlı bir kitabı vardır; tabîat-i şi'riyyeye de mâliktir *(O. M. III, s. 106 - 107)*.

Cilt 603

2455

مجموعهٔ اشعار

Macmū'a-i aş'ār

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 21.5 × 14
Yazı eb'âdı : 16 × 9.4

Üstü kâğıt kaplı, kenarları ve sırtı meşin, mıklaplı cilt. Kapak kâğıdında, «سابق تربدارك خطیدر درویش عمر فیضی سیواسی» yazısı var. 121 yap. Her s. de 15 satır. Yazı ta'lıyk.

Mevlânâ, Âdem Dede, Enîs, Esîf, Ârâmî, Tâbî, Nâbî, Şâhidî, Arzî, Siyâhî, Bakaaî, Sıdkıy, Dîvâne Muḥ. Ç., Hılmî, Şem'i, Berrî, Günâhî, Fevrî, Gavsî, Azizî, Yahyâ, Fennî, Fasîh, Nutkıy, Nacâhî, Hayâtî, Vehbî, Galib, Hâfizî, Yûsuf Sûneçâk, Pervâne, Fâzıl, Sâbir, Neş'et, Samtî, Senâî, Azmî, Âkif, Âşık Ömer, Nakşî, Celâl Paşâ, Vâsıf, Hayâlî, Nedîm, Fehîm, Rûhî, Şerîfî, Rahmî, Hayretî, Hakkıy, Ni'metî, Nef'î, Hamdî, Garîbî *(I. Abû-Bakr Ç.)*, Hudâyî, Veysî, Nâtıkıy, Nahvî, Bâkıy, Hâfızî, Tıygıy, Feyzî, Meşkıy, Behiştî, Nev'î, Yahyâ ve Râsih'ın şiirlerini muhtevî mecmûa.

X - XIII. yüzyıl şâirlerinin *(XVI - XIX)* şiirlerini ihtivâ etmesi bakımından muahhar devre âit.

Baş : اولورسه دولتم همدم قیلورسه طالعم یاری
وصاله دگشرم هجری بکّا حق ایرگوره یاری
(1. b)

Son : نمازم یق نیازم یق همان بر قوری آهم وار
امیدم کسمزم حقدن محمّد گیبی شاهم وار
(21. b)

Cilt 604

2456

مجموعهٔ نظائر

Macmū'a-i naẓā'ir

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 20 × 13.5
Yazı eb'âdı : Muhtelif

Yazı harekeli nesih. 159 yap. S. lerdeki satırlar muhtelif.

Tâlib, Hayretî, Kerîm, Kaadirî, İshak, Âhî, Revânî, Câmî, Behiştî, Işkıy, İlmî, Nizâmî, Necâtî, Vasfî, Nazmî, Derûnî, Hilâlî, Ahmedî, Ca'fer, Hecrî, Hafî, Nasûhî, Mu'îdî, Kudsî, Sâdıkıy, Mahşerî, Fehmî, Servî, Ömrî, Mesîhî, Sürûrî, Sehî, Cemâlî, Resmî, Fârisî, Zâtî, Rıyazî, Lâmiî, Câmiî, Sâkıy, Kemâl, Şemsî, Husrev, İzârî, Selâmî, Hayâlî, Câmiî, Usûlî, Niyâzî (-i Kadim), Cem, Atâ, Necmî, Gazîbî, Fegaanî, Subhî, Katifî, Medhî, Kerîmî, Halife, Rûhî, Cuvânî, Şâhî, Safî hicrî hicrî X - XI. yüzyıllarda *(XVI - XVII)* yaşamış şâirlerin kaafiyeye göre, birbirlerine nazîreleri yazılmıştır. Şâirlerin adlarını, mecmûadaki sıraya göre yazdık. Birçok şiire Nazmî'nin de nazîresi bulunduğuna göre 955 te *(1548)* vefât eden Edirne'li Nazmî'nin Naẓā'ir mecmûaları esas tutularak tertîb edildiğine hükmetmek gerekir. Ancak Naẓmî'nin İst. Üniv. K. de Türkçe yaz.lardan 920 No. da kayıtlı büyük nazîreler mecmûasıyla aynı K. nin aynı yaz. ları arasında 739 No. da kayıtlı ve 250 yap. küçük nazîreler mecmûasındaki bâzı gazeller, bu mec. da bulunmakla berâber bu nüs. onlardan başkadır. Başı ve sonu eksiktir. 2. b, 5. b, 6. b, 52, b, 56. b, 58. b, 82. b, 83. b, 99. b, 145. b den sonra da noksanlar var. Bâzı yerlerde kenarlara da gazeller yazılmış.

Baş : مرغ زرّین پر زمرّد آشیان لؤلؤ غدا
بال آچوب اوچمق دلر هر صبح کویکدن یکا
(1. b)

Son : اهل عشق اغلر بهشتی سن گلرسك شاد اولوب
تکیهٔ حیرتده بر حیرانه بکزتدم سنی
(159. b)

Cilt 605

2457

مجموعه

Macmū'a

TÜRKÇE

Boy : 18.5 × 12.5
Yayı eb'âdı : 12.6 × 7

Ortası şemseli, kenarı cetvelli meşin yumuşak cilt. Yazı nesih. Başlıklar surhla yazılmış. 111 yap. Her s. de 17 satır var.

I. يحيى Yaḥyā: شاه وگدا Şāh u Gadā. Baştan ve sondan eksik.

Baş : اومرین اولیجق سوأل دمی ایده‌سین ایده‌گلدگلك کرمی
(1. a)

Son : گوریجك قلمه اول گدایی حزین قشلرك ایلمه سپهر گبی چین
(51. b)

II. Fethî, Işkıy, Zâtî, Yahyâ, Fevrî, Suûdî, Hayreti, Bedîî, İlmî, Ömrî, Muhibbî, Ca'fer, Sadrî, Şem'î, Hâşimî, Zikrî, Sâatî, İshak, Râî, Fegaanî, Tiygî, Mesâhî, Mustafâ, Şâh Çelebî, Ali Çelebî, Kara Çelebî, Abdürrahîm-zâde, Sâî, Hâtemî, Hilmî-i Burûsavî, Halîmî-i Burûsavî, Sâdık, Âzerî, Kemal Pâşâ-zâde, Bâkıy, Misâlî, Cemâlî, Sırrî, Rahmî, Kıyâsî, Hayatî, Ulvî, Sun'î, Suâlî, Şemsî, Câmî, İlâhî, Feyzî, Rumûzî, Selıykıy, Seyfî, Hayâlî, Âli, İydî, Kâmî, Hâtifî, Çâkerî, Ehlî, Kalender, Hüdâyî, Şâhidî, Vâlihî, Penâhî, Cenânî, Mahfî, Necâtî, Bûfî ve Emrî'nin terci'leri, terkîbleri, musammatları, gazel, müfred, beyit ve kıt'aları *(Kıt'a, müfred ve beyitlerin bir kısmının kimlere âid olduğu belli değil).*

Baş : اول کسه درر صادق قادر اوله برهانه
عاشق آکه دیرلرکم عشق آتشنه یانه
یانمقده بنم جانم پروانیه عشق اولسون
(52. a. Başı eksik)

Son : امر یا سرمایهٔ عمرنده سود اولور زیان
هر که جاندن صاتوب آلور عشق بو بازارده
(155. b.)

III. Kenarlarda.

Hz. Muhammad'in Hz. 'Alî'ye vasıyyeti, bâzı farsça kıt'alar ve rubâîler, Mışrî-i Niyâzî'nin birkaç gazeli, mensûr dört s. lik türkçe dinî hikâyeler (Bu kenarda *değil)* ta'bîr-nâma, kıt'alar, müfredler, matla'lar *(Bunların çoğu ayrı yazıyle, 105. a da Şâdıḳî'nin iki şiiri var).*

Bu mecmûa XI. yüzyılda *(XVII)* tertîb edilmiştir.

Cilt 606

2458

مجموعه

Macmū'a

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 19.3 × 11.5
Yazı eb'âdı : Muhtelif

Mıklaplı mukavva cilt. Yazı güzel bir ta'lıyk. 88 yap. S. lerdeki satırlar muhtelif. 1. b de müzehheb bir başlık var. Bu s. ile 2. a nın kenarlarında ve mısra'lar arasında altın ve lâcüverd cetvel mevcut. 42. b nin sonundaki başlıklar altınla, ondan sonra surhla. Mec. da Bâkıy, Ulvî, İlmî, Ubeydî, Nev'î, Emrî, Ebus-suûd, Zeyneb Hâtun, Kemalpaşa-zâde, Rahmî, Âlî, Revânî, La'lî, Kâmî, Yeniçeri Husrev, Süheylî, Misâlî, Murâdî, Rahmî, Nev'î-zâde, İshak, Cuvânî, Fegaanî, Sırrî, Hayâlî, Zâtî, Mesîhî, Celâl-Bey, Sânî, Sâî, Zâtî, Ümîdî, Hamdî, Hasan, İzârî, Unnâbî, Sıdkıy, Furûgıy, Ehlî, Ivaz, Şemsî, Kabûlî, Nef'î, Âzerî, Âşık, Derviş Ağa, Zâhidî, Revânî, Vâhibî'nın şiirleri var. Ayrıca kenarlarda Arzî, İşretî, Rahmî, Sâdık, Vali, Nesîb, Sâbit, Yahyâ, Sıdkıy, Râsih, Nâbî, Halîm, Bahâî, Ulvî, Peyrevî, Şemsî, Fasîh, Rusûhî, Halîmî, Sâib, Şehîdî ve Esîrî'nin şiirleri, muhtelif yazılarla yazılı.

45. a da «المحرّره» kaydiyle Şıdḳî'nin bir gazeli var. Bu zât, 1115 te (1709) vefât eden Şıdḳî Amat-Allāh Ḥātūn *(O. M. II, s. 115)*, yahut 1183 te *(1759)* vefât eden Şıdḳî Muṣṭafā olabilir *(aynı, s. 283)*. 49. a da Ḳabūlî'nin 990 târîhini *(1582)* gösteren bir sünnet târîhi, 59, b ve 60. a da «المحرّره الفقير» başlığıyle Rāsiḫ'in *(1118 H. 1609 - 1610)* iki gazeli, 62. a da 1126 *(1714)* târîhini taşıyan bir temellük târîhi var. Nasîb Yūsuf Dada'nin de *(1126 H. 1714)* elyazısı mevcut. 70. b de bir satırı sülüsle, diğerleri nesihle, Hz. 'Alî'nin.

لك الحمد يا ذا الجود والمجد والعلى تباركت تعطى من تشأ وتمنع

beytiyle başlıyan manzûm münâcâtından *(Ḥâcî Şayḫ 'Abbās-ı Kummî: Mafātīḥ'al-Cinān, Tehran-1359, s. 129 - 131. Bu manzûm münâcât'ın, İmâd'ın yazısıyle nefîs bir nüshası, murakka' şeklinde İst. Üniv. K. Müzesinde teşhîrdedir)* üç beyit ve altla-

rında dîvânî yazıyle farsça tercemeleri yazılmış arapça bir hırrz, 71. b, 72. a, 72. b de gene sülüs ve nesihle yazılmış yazılar, 73. a da çok güzel bir dîvâniyle, sonunda farsça bir rubâîyi muhtevî ve ikincisi nesih olmak üzere iki satır, gene dîvânîye çalar ta'lıykle «حرّره الفقير الى الله الغنيّ محمّد بن محمّد الاصفهانى عفى عنهما بحقّ النّبيّ وآله واصحابه اجمعين والحمدلله ربّ العالمين وهو حسبى ونعم الوكيل والسّلام على الموحّدين» ketebesi var. 72. b de nesihle «العبدالضعيف العلىّ الاعلى العظيم محمّد بن محمّد» mührü var. Bu mührün, yukardaki yazıyı yazan İsfahan'lıya âid olduğu anlaşılıyor. 73. b de, Hârûniyya medresesi müderrisi Aḥmad'in, sülüs ve nesihle üç satırlık ketebesi mevcut. Hârûniyya medresesi, Seydişehir'de medfûn Hârûn-ı Valî adına yapılmış bir medrese olabilir. Aynı s. de kabartma hakkedilmiş ve çok güzel bir ta'lıykle «كمترين اضعف عباد الله عطا الله» mührü var. 84. b de bir câmi'e, 1122 yılını *(1710)* gösteren bir târih mevcut.

Mecmûa, hicrî X. yüzyıldan XII. yüzyıla kadar *(XVI - XVIII)* muhtelif ellere geçmiş.

Baş : بر دونکه جند شامله جنك اتدى آسمان
اولدى بروج قلعهٔ كردونده چوق قران
(1. b)

Son : اسيرى نار هجرڭدن گوز ياشين شراب اتمش
اتورمش غم بجاغنده ايجر آهسته آهسته
(87. b)

Cilt 607

2459

مجموعه

Macmû'a

Türkçe

Cilt eb'âdı : 19.5 × 12.5
Yazı eb'âdı : Muhtelif

Ortası şemseli, kenarları zencîrekli, sırtı ve üst ve alt yanları tâmir görmüş yumuşak meşin ciltli. 78 yap.

Tâlib-ı Âmulî, Nef'î, Fuzûlî, Yahyâ ve Fasîhî'nin şiirlerini muhtevî. Bilhâssa Nef'î'nin bütün şiirleri var. Fasîhî, Fasîh Ahmed Dede'nin şâgirdlerinden olan Fasîhî, yahut 1106 da *(1694)* vefât eden Fasîhî lerden biri olsa gerektir *(Sicill, IV; s. 21)*. Başta 1080 târîhini gösteren ve Kandiye fethini bildiren iki tarîh var ki birincisinin üstünde «لنامقه», ikincisinin üstünde «لراقه» kayıtları mevcut *(1. a)*. 1. b de de Osman Ağa adlı birisinin yaptırdığı çeşmeye, aynı yazıyle yazılan tarih de 1080 yılını göstermektedir. Sonraki şiirlerin yazıları değişiktir.

Baş : سردار شاه عالم يعنى كه صدر اكرم
حالا وزير اعظم اول صف شكاف اعدا
(1. b)

Son : خطّ معكوس نگين از سجده ميكردد درست
سر نوشت واژ گونرا راست ميسازد نماز
(78. b)

Cilt 608

2460

مجموعه

Macmû'a

Türkçe

Cilt eb'âdı : 21 × 13
Yazı eb'âdı : 16.5 × 8.5

Lâke, kenarı cetvelli, sırtı meşin ciltli. 168 yap. Son dört yap. ve arada bâzı yapraklar yazısız, Yazı, Mâverâünnehir ve Türkistan ta'lıykı, kâğıt da aynı ülkeye âit. 155. b - 156. b deki Oniki İmâm'a (Hz. Peygamber ve Hz. Fâtıma ile Ondört ma'sûm) salavât, Nâdi 'Alî ve duâ arapça. S. lerdeki satırlar muhtelif. Bütün yazılar bir kişi tarafından yazılmış. Ketebe yok. Şiirler Çağatayca. Hâce Ahmed Yesevî, Süleyman Ata, Gülşen, Meşreb, Ubeydî, İkaanî, Muhlis, Nevâyî, Kalender, Ümîdî, Şems-i Özkendî, Kul Sevdâyî, Âsî, Hazretkulı, Seyyidkulı, Azîm, Yûsuf, Şemsüddîn ve Muhyî mahlaslı şâirlerin şiirleri var. Sondaki Şemsüddîn'e âit bâzı şiirlerle Muhyî'nin bütün şiirleri farsça. Başta, «مجموعة النّعوت المتنوعة الشريفة النّبويّة التى نظّمها شعراء القريم فى اصطلاحاتهم» yazılmış. Bunun yanına yeni ve mor mürekkeple «بونلر اصطلاحات قريم دگلدر بخارا وكشغار طرفى تركلرينك اصطلاحيدر» yazısı kaydedilmiş. Bu kayıt Müze memûru Ermenekli merhûm Şâir Rüşdî'nindir.

Baş : عارف عاشق محبتيدين بهره آلغان
خدايغه يقين بولدى بيلدم منا
(2. b)

Son : اى اهل دين اسلام اولسون سزه بشارت
جنت يولى يقين لب قالدى همه جهانه
(164. b)

Cilt 609

2461

اسرار دده

Asrār Dada :

Dīvān

(ديوان)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 18.2 × 12
Yazı eb'âdı : Muhtelif

Sırtı ve kenarları meşin, üstü kağıt kaplı mukavva citli. 81 yap. Sahîfelerdeki satırlar muhtelif; yazı ta'lıyk. Dîvân, kasîde ve musammatlarla başlıyor. Gazeller, alfabetik tertible yazılmış. Her harfin sonunda, zamanla, o harfe âit tanzîm edilecek gazeller yazılmak üzere birkaç yaprak boş bırakılmış. Birkaç yerlerde çizintiler, tashîhler mevcut. Bâzı yerlerde, herhâlde, sonradan Esrâr'a âit şiirler bulundukça, başka bir yaziyle yazılmış Başlıklar surhla. Asrār Muḥammad Dada, 'Uṯmān oğlu Ḥasan'ın oğlu Bīzabān *(Dilsiz)* Aḥmad'ın oğludur *(İst. Süleymâniyye K. Hâlet Ef. 139. Sultan Veled Dîvanı'nda, 1. ada kendi elyazısı temellük kaydı)*. Gālib Dada'nin dervişi olup 1211 H. de *(1796)* vefât etmiş, Kulekapısı *(Galata)* Mevlevîhânesinin hâmûş-hânesinde *(mezarlığında)* Faṣīḥ D.nin yanına defnedilmiştir. Yazının, İst. Üniv. K.inde Türkçe yaz. da, 2765 No.da kayıtlı elyazısı mecmûanın yazısının aynı olması, silinti ve tashîhlerin bulunması, birçoklarının üstüne surhla « يازلدى » kaydının düşülmesi, bu dîvan müsveddesinin, Asrār'ın elyazısı olduğunu göstermektedir. Dîvânı, 1257 de İst. da basılmıştır.

Baş : ای کتاب علمنك بر حرفی دیوان حکم
عقل کل عندنده طفل نوسبقخوان حکم
(1. b)

Son : اولوب کمکشتهٔ وادیٔ بی پایان عشق اسرار
سفیر همتی اول رهده حیران اولدی کتدکجه
(81. b)

Cilt 610

2462

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 19.5 × 14
Yazı eb'âdı : Muhtelif

Ortası şemseli, kenarları zencîrekli cönk tarzında. Yazı ta'lıyk. 148 yap. Satır sayısı muhtelif. Pekaz yerde değişmekte. Birçok yerlerinde « لنامقه ، لنامقه الحقير » başlıklariyle şiirler, bunlar arasında 1094 *(32. a)*, 1098 *(4. a)*, 1099 *(44. b)*, 1103 *(44. a, 50. 1)* târîhlerini gösteren ve câmi', evlenme, şehâdet *(44. a - b)* ve vefât târîhleri *(44. a - b)* bulunduğuna göre bu mecmûa 1103 H. den *(1691 - 1692)* sonra tertîb edilmiştir. Bu kayıtları taşıyan şiirlerde Naḥwī mahlası var. Şiirlerinden arûza mutasarrıf olamadığı anlaşılmakta. Mecmûanın üstündeki « من جملة كتب الفقير السيّد حسن النحوى المدعوّ بنقيب زاده القونوى » mühründen ve cönkteki mühürlerinden, bu zâtın adının Ḥasan olduğunu, Konya'lı olup Naḳīb-zāda diye tanındığını anlıyoruz. 1107 de Naḳīb-zāda Aḥmad'in doğumuna dâir mensûr bir yazısı olduğu gibi *(118. a)*, aynı zâta, Ḥaṭīb mahlaslı birinin de târîhi var *(118. B)*. Ayrıca 1110 târîhini havî bir yazısındaki imzâsından da Niğde'de kadı, Niğde ve Konya'da Naḳīb'al-Aşrāf olduğunu anlıyoruz *(aynı yap.)*. Konya'da hâlâ Naḳīb-zāda diye anılanlar var.

Mecmûada, Mevlânâ, Vahşî, Câmî, Tâlib-i Âmülî, Bû-Turâb, Hakîm-i Şifâyî, Zuhûrî, Nâsır-ı Buhârî, Dâ'î, Kaadi Abdullâh, Ahgerî, Keşmirî, Mantıkî-i Nahcuvânî, Hacı Muhammed Kudıs, Mîr Sencer, Zehî, Muhteşem, Şânî, Hâtem-i Kâşî, Feyzî, Kemâl İsmâîl, Huzûrî, Fikrî, Kaadi Nûr, Velî, Hâkaanî, Mîr Abdül-ganiyy-i Kummî, Fasîhî, Rüknâ, Şânî, Sa'dî, Rahmî, Mevlânâ Alî, Abbâs Bik-i Türkman, Hilâlî, Aga Şâpûr, Mahmûd, Senâyi, Âsaf, Hâtif, Nizâm, Hâfız gibi X - XI. yüzyıllarda *(XVI - XVII)* yaşamış İran şâirlerinin, Necâtî, Şahidî, Beliyg, Nef'î, Âzerî, Kabûlî, Rûhî, İbnî Kemâl, Fâizî, Hayâlî, Hayretî... gibi türk şâirlerinin şiirleri var. 102. a - 103. a da 'Urfî'nin "'Ummān' al-Cawāhir"i mevcut.

Ayrıca Mawlānā'ya isnâd edilen "Tırāş-nāma,, *(20. a - 21. a)*, manzûm "Āfāk u anfus" *(141. b - 143. b)* ve "Ḥızb'an-Naṣr" *(34. a - 40. a)*, Anadolu kazâları *(46. a - 47. b)*, bâzı fevâid var.

Cilt 611

2463

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 18 × 12.5
Yazı eb'âdı : Muhtelif

Sırtı meşin kaplı, üstü ebrîli mukavva cilt. 72 yap. S. lerdeki yazı satırları muhtelif, yazılar da ayrı ellerden çıkmış.

I. شرح شعر يونس امره Şarḥ-i Şi'r-i Yūnus Amra. مصرىٔ نيازى Mıṣrī-i Niyāzī : Türkçe.

چيقدم اريك دالنه آنده يدم اوزومى
بوستان امّى قاقيوب دير نه يرسك قوزى

şi'rinin şerhi *(1. b - 13. b.* السيد عثمان المولوى ١٢٥٩ را ٩ *(Ad, mühürdedir)*.

II. Yūnus Amra'ya atfedilen üç şiirler Hayratî'nin bir şi'ri *(14. a - 15. a)*

III. Mevlevî mukabelesinde okunan 19 na't *(17 tânesi Mawlānā'ya atfedilen şiirlerdendir. 15. b - 20. a).*

IV. Fikrî mahlaslı üç şiirle Niyâz âyininin güftesi ve bir âyîn *(21. b - 23. a)*

V. Bâzı ilâhîler, İḫlāṣ sûresinin kısa bir tefsîri, Niyāzî'nin şiirleri *(23. b - 72. a)*

Cilt 612

2464

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 15.5 × 11
Yazı eb'âdı : Muhtelif

Yumuşak âdî meşin ciltli. 112 yap. Yazı, yazanlar ve satır muhtelif.

I. ندائی Nidā'î: Tıbba âit, başı ve sonu noksan manzum bir risâle, Türkçe. 1. a da, 8. beyitte,

گل ندای بوکامی مختصر ایت بو جهانده گرکلو بر اثر ایت

dendiğine göre II. Selîm zamânının tabîblerinden olup Konya'da vâlilikte bulunan ve Mevlevî tarîkatine müntesib olan Nidā'î'nin olması îcâb eder *(O. M. III, s. 239. Nidā'î'nin, "Manāfi'an-nās" adlı eseri, 5059 No. da kayıtlıdır. Bu eser, ondan başka bir eserdir ve zamânında ilk tedâvîleri tesbît etmektedir).*

Baş : چونکه قلبمده مهری اتدی قرار دوشدی شوقی درونه لیل ونهار
(1. a)

Son : قوقی (؟) حبّی هم اکا خوشدر امر حقّیله گر اکا خوشدر
(8. b. Kâşife, « اول حبّك » dır.)

II. Türkçe ve Fıkıh mes'elelerine âit sualli, cevaplı, başı ve sonu eksik bir risâle.

Baş : زید عمروك بر خصوصی . . .
(9. a)

Son : تصرّف ایدهجك اولورسم اول دیسه صکره
(10. b)

III. Kırâat ilmine âit başı ve sonu eksik türkçe bir risâle.

Baş : انّ ولیّ‌الله وان یحیی الموتی یعنی حای اثبات اده . . .
(11. a)

Son : اول کشی آزدرمیه
(31. b)

IV. Gulistān'dan bir parça.

Baş : خدای آورد
(32. a)

Son : تا یکی از دوستان
(35. b)

V. Maw'ıẓa'ya âit başı noksan türkçe bir eser.

Baş : باب فی ذکرالله تعالی بلك کم هر مؤمنه حق تعالیٰ ذکر ایلمك فریضه‌در
(36. b)

Son ve ferâğ : الده دوترسه کویندرر قورسه سویلر تحریراً فی صفر المظفّر سنه تسع عشر والف
(57. a)

VI. Fıkha âit türkçe, sonu eksik bir risâle.

Baş : من فاتت صلوة فی عمره ولم یعلم . . .
(57. b)

Son : هیچ ای گونش کوره‌مزسین فصل

(57. b. Bu yap. tan sonra noksan. Risâlede mısra'lar surh işâretlerle ayrılmış. İlâhîler de var.)

VII. Ḳavānîn ve Rusūm Mecmûası. Türkçe. Başı noksan.

Baş : اوج داخی اولورلر ولواء منتشا حدّ رسم . . .
(70. a)

Son ve ketebe : والاّ محکم حقّندن کلینه تمت بعون الله تعالی قانون سلطان الجدید مدرسة رسول خواجه نیبا (؟) خواجه نورالله . . . ۹۵۸
(105. b)

VIII. Ṣarf'a, âit başı noksan arapça bir risâle.

Baş : ليكون ملحقاً بالرباعى وهو لازم الباب الثانى
(107. a)

Son : بل فى وسطها وآخرها على ماصرّح فى شرح المفصل تمت بعون الله وحسن توفيقه
(112. a)

Cilt 613

2465

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 17.2 × 10
Yazı eb'âdı : 12 × 5.7

Kenarları iki ince altın cetvel içinde zencirek cetvelli, ortası gül ve yaprak motifli, kenarları altınla çevrilmiş şemseli, mıklabı düz, koyukırmızı güzel bir Osmanlı cildi. 176 yap. Her s. de 14 satır var. Yazı güzel bir ta'lıyk.

I. لامعى Lāmi'ī *(932 H. 1525)*: مرأة الاسما Mir'āt'al-asmā' *(Tarcamai Risāla-i Mu'ammā)*. Türkçe; manzûm.

Mīr Ḫusayn-i Nīṣābūrī-i Mu'ammāyī'nin *(904 H. 1498 - 1499)*, Asmā-yı Ḫusnā'yı muammâ tarzında şerheden risâlesinin tercemesidir. Ḫusayn-i Nīṣābūrī'den ve risâlesinden 3. a da bahsetmekte, bu tercemeyi Kanûnî Süleyman adına *(Saltanatı. 926 - 974 H. 1520 - 1566)* yazdığını 5. b de açıklamakta, risâlesinin adının "Mir'āt'al-asmā',, olduğunu 8. b de bildirmektedir. 1. b - 75. b yapraklarını kaplıyan risâlenin başında lâcüverd üstüne altınla gayet güzel tarzda muzehheb bir başlık var ortasındaki kenarı surhla çe vrilmiş altın safîhada beyaz boyayla ve ta'lıy île « مرأت الاسما » yazılıdır. İlk iki s. de, kenarlarda, dışta iki, içte bir lâcüverd cetvel içinde altın cetvel çekilmiştir. Diğer s. lerde cetvel yoktur. Cümle sonlarında küçük yuvarlak altınlarla duraklar mevcuttur. « امابعد ، مثنوى ، بيت ، نظم ، اعمال تسهيل ، عمل تركيب ، عمل شعر » gibi sözler altınla, Padişâhın adı, « تبديل ، اعمال تسهيل . . . » gibi muammâya âit ıstılâhlar surhla yazılmıştır. Yazı güzel olmakla beraber yazan, bâzı vezin düşüklükleri, imlâ hatâları yapmuştur.

Baş : ای صنع تو مظهر هر اسمی اسم تو کلید هر طلسمی
(1. b)

Son : یاد خدا کن ز دل وجان بهوش مهر بزن برلب وبنشین خموش
(75. b)

II. لامعى Lāmi'ī: فتحنامهٔ قلعهٔ موتون Fatḥ-nāma-ı Kal'a-i Moton. Türkçe. Fâtih'in oğlu Bāyazîd adına *(Saltanatı, 886 - 918 H. 1481 - 1512)*, İnabahtî savaşı ve Moton kal'asının fethi münâsebetiyle yazılmıştır *(78. b)*. 904 H. de İnabahti'ye savaş açıldığını, 905 zilhiccesinin 14. Cumua günü *(1500)* kal'aya hücûm edildiğini, aynı ayın 28. cumua günü zaptedildiğini yazıyor *(79. b - 81. a)* ve bu eserde, Cāmî'nin yolunu tuttuğunu *(78. a)* bildirip « فتح بلاد الفرنك » terkîbini *(906 H. 1500)* risâleye târih düşürdüğünü bildiriyor *(86. a)*. Risâlede birçok kerâmetten de bahsedilmektedir.

Baş : چون حضرت حق سبحانه وتعالى توفيق رفيق ايدوب بو سروران دين ...
(77. b)

Son : ملهم اولوب لامعى (حق) قبلندن همان
دل ديدى تاريخنى فتح بلاد الفرنك
(86. a)

III. لامعى Lāmi'ī: سفينهٔ لطايف ومجموعهٔ معارف Safīna-'i laṭā'if wa Macmū'a-'i ma'ārif. Türkçe. Kitabın adını 133. a da bildirmekte, aynı s. de, 936 da *(1529 - 1530)* yazmıya başladığını açıklayıp sonunda « تمت بمنّه » terkîbinin ifâde ettiği 937 de *(1530)* bitirdiğini açıklamakta ve Sinân Bik b. Amîr Ya'ḳūb adına yazdığını söylemektedir *(128. b)*. Risâle, aşktan, aşka âit hikâyelerden bahsedip bilhâssa 103. a - 104. b de, « زلف ، روى ، خال ، خط ، كرشمه ، شيوه ، عشق ، رخ ، دهان » gibi mecâzların tasavvufta nelere delâlet ettiğini yazmaktadır.

Baş : بسم . . . خطبهٔ منظومهٔ كلام قديم فصاحت بازارنك جواهر فروشارى كه . . .
(87. b)

Son : بفضل الله ذى المنّ العظيم انى تاريخها تمتّ بمنّه
۹۳۷
(133. b)

(Bu risâlede âyetler, hadisler surhla, bâzı adlar lâcüverdle yazılmıştır. Lâcüverdler solmuştur.)

IV. لامعى Lāmi'ī: مثنوى Maṯnawī. Türkçe. Mahbûbun a'zâsını tavsîf eden 232 beyitlik ve mesnevî tarzında bir risâle.

Baş : الا اى پرفسون وعشوه و ناز وفا بستانه سروسر افراز
(135. b)

Son : يارسه جان و دل غمدن دگل غم سنوك برقل تنكدن اولمسون كم
(145. a)

V. لامعی Lāmi'ī : قصیده Kasîde. Farsça. 98 beyit.

لامعی تاچند درد سرکشی زین گفت و گو
نیست در معنی سخن قول حقت گر باورست

این جواب گفتنت ما ند بجامی کشته مست
سائلی راکش هوای خسروی اندر سرست

beyitlerinde *(152. b)* açıkladığı gibi Cāmī'nin, Amîr Ḫusrav-ı Dıhlawī'ye nazîre olarak yazdığı kasîdeye nazîredir. Nasîmî'nin de Ḫ. D.' nin bu kasîdesine bir nazîresi vardır *(Mac. 12416. IV. kitaba b.)*.

آمد از لطف خدا تاریخ وی الخیر فیه
۹۳٦

انکه دوزد دیده بر شعرم زعیب اهل شرست

beytinde, « الخیر فیه » in ifâde ettiği 936 H. de *(1529 - 1530)* tanzîm ettiğini belirtmektedir *(153. a)*.

Baş : سرورانرا تاج پرگوهر که زیب و زیورست
از گرانی حاصلش بار دل و درد سرست
(146. b)

Son ve ketebe : یاربم بارو شنایی آشنایی کن مرا
تارهم از ظلمت ان ساعت که روز محشرست

تمت بعون الله تعالی وکرمه جملة هذا النّظم ورقمه فی اربعه ایّام فی رابع الفصول الاربعة فی یوم الاربعاء من اخر الاربعین من عام احدی وسبعین و تسعمائه فالحمد لولیه والصلوة علی نبیّه وعلی آله وصحبه اجمعین
(153. b)

Cilt 614

2466

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 20.5 × 13
Yazı eb'âdı : Muhtelif.

Ortası şemseli, kenarları cetvelli koyukırmızı yumuşak ciltli. 102 yap. Yazı ve satırlar muhtelif. 55. a da « قبریس بگلربگیسی ایکن مهمان جنان اولان قپودان مرحوم جعفر پاشانك ایکنجی دفعه مسلمی اولوب قبریسه وصولمز میسر اولدقده عبدالحلیم زاده علی چلبی محبّهٔ دیدوگی تاریخدر » başlıklı târîh 1018 yılını *(1609)* göstermektedir. Bundan anlaşıldığına ve kapak yaprağındaki temellük kaydına göre 1018 den önce yazılmıya başlanmıştır.

I. غایة الامکان Tācaddīn Maḥmūd-ı Ḥaddād-ı Uṣnawī : محمود الاُشنوی (شیخ) فی معرفة الزّمان والمکان Gāyat'al-imkān fī ma'rifat'iz-zamānı wal makān. Farsça. Sa'îd Nafîsî, "Tārîḫ-i Naẓm u naṯr dar İrān va dar zabān-ı Fārisî tā pāyān-ı ḳarn-ı dahum-ı hicrî"de, II. cildin "Takmila"sinde, 658 den *(1529 - 1530)* sonra vefât eden ve Necmaddîn-i Kubrā mensuplarından olan Sayfaddîn-i Baḥarzî'nin, Maḥmūd'a da intisâb ettiğini yazar ve "Gāyat'al-imkān fī dirāyat'az-zamān" adlı bir eseriyle "Ḥac-nāma"si olduğunu bildirir *(s. 750)*. Aynı kısımda, Sayfaddîn-i Bāḫarzî'den bahsederken de Maḥmūd'un, Şihâbaddîn-i Suhrawardî *(632 H. 1234 - 1235)* şagirdlerinden olduğunu söyler *(s. 743)*. I. ciltte de aynı kitapları anar *(s. 281)*. Bahsedilen kitap bu olsa gerektir *(Kaşf'e de b. II, s. 1190)*. Farsçadır; tasavvufî bir görüşle zaman ve mekânı tahlil eden bir risâledir. Tācaddîn Maḥmūd'un VII. yüzyılda *(XIII)* Herât'ta yaşadığı anlaşılmaktadır.

Baş : بسم . . . الحمد لله . . . بدان احسن الله تعلیمك و تفهیمك جون بادشاه عالم جلّ جلاله به بنده خیری خواهد . . .
(1. b)

Son : و از آفات نفسانی و نزغات شیطانی مکدر نگاه دارد بلطفه و کرمه ورحمته . . . ولاحول ولاقوّة الاّ بالله العلی العظیم
(23. a)

II. Ḳādî tefsîrinden, Sa'dî ve 'Alî Çalabî-i Hınāî'den, Nūraddînzāda'dan, Futūḥāt'tan, Abus-Suūd'dan... bâzı fevâid. Arapça.

Baş : سیقولون ثلثة . . .
(23. b)

Son : وقد انکشف لك قدر مایمکن کشفه
(25. a)

III. محی الدّین ابن عربی Muḥyiddīn İbni 'Arabî : Mümkinâtın adem-i mahz olduğuna dâir arapça bir risâle.

Baş : بسم . . . اعلم انّ الممکنات فی انفسها معدومة . . . .
(25. a)

Son : وینطمس العبارات وانّما علمها لمن وصل الیها تمت الرسالة الشّریفة المنسوبة الی شیخ الشّیوخ العالم الشیخ محی الدین العربی قدّس سرّه العزیز
(26. a)

IV. ابوالقاسم محمود بن عمرالزّمخشری *(538 H. 1144)* Abū'l-Ḳāsim Maḥmūd b. 'Umar'az-Zamaḫşarî : شرح نوابغ الکلم Şarḥu Nawābiġ'al-Kilam. Arapça. Hike-

miyyâtı muhtevî küçük bir risâle. Eserin adı «النّعم السوابغ فی شرح الکلم النّوابغ» dır; 640 ta *(1242)* sağ olan Mu'ayyad'ad-dîn'al-Muwaffaḳ tarafından Nawâbıġ şerhedildiği gibi 792, yahut 93 te *(1389 - 90, 1390 - 91)* vefât eden Sa'daddîn-i Taftâzânî tarafından da şerhedilmiştir. 983 te *(1575)* Bâyazîd b. Abdalġaffâr'al-Ḳuvî de şerhetmiştir. 1001 de vefât eden *(1592 - 1593)* Şayḫ'al-Ḥaram Muḥammad'al-Munşir'in de şerhi vardır *(Kaşf, II; s. 1978 Taftâzânî için Rayhâna'ya b. Nawâbıġ, Kahire ve Beyrut'ta tab'edilmiştir; I, s. 219 - 221).*

Baş : بسم . . . قال الشیخ الامام . . . اللّهم انّ ممّا منحتنی من النّعم النّوابغ . . .
(26. b)

Son ve farâğ. : مشحونة غیرَاً بذ ر فی مطمورة بتر فی ممطورة والسلام ثم السلام علی تابع السنّة والاسلام سنه ۱۰۱۸
(32. b)

V. يحيى Yaḥyā *(Saray şehrinde Husrev Medresesi müderrisi)*: Ḳādî tefsîrinde, يوم يأتی بعض آيات ربّك لا ينفع . . . . . âyeti *(VI, 158)* hakkında bâzı mulâhazalar. Arapça.

Baş : بسم . . . خیر مفتاح الکلام مفتاح خیر الکلام . . .
(33. b)

Son : ولیکن هذا آخر ما اردناه ایراده فی هذاالمقام والحمد لولیّ الالهام . . .
(36. b)

VI. امیر حسن النکساری Amîr Ḥaşan'an-Niksârî: Ḳāḍî ve Zamaḫşarî'nin aynı âyet hakkındaki tefsîrlerini îzâh. Arapça.

Baş : بسم . . . قال المولی المحقق . . .
(36. b)

Son : ارتکب هذه التّوجیهات فی هذا الباب لیتمیّز القشر من اللباب و یتبین الشراب من لامع السراب والله اعلم بالصّواب
(37. b)

VII. محی‌الدین قره چلبی Muḥyiddîn Ḳara Çalabî: Aynı âyet hakkında. Arapça.

Baş : بسم . . . الحمدلله الّذی نوّر بالایمان صدورنا . . .
(37. b)

Son : توجیه الکلام بما لامزید علیه فتذکّر تمت الرسالة المنسوبة للمولی الفاضل المرحوم محی‌الدّین الشهیر بقاره چلبی . . . .
(44. b)

VIII. قاضی Ḳāḍî'den aynı âyetin tefsîri. Arapça *(44. b)*.

IX. Aynı âyete dâir arapça *(45. a)*.

X. محمّد السّمرقندی Muḥammad'al - Samarḳandî: Aynı âyete dâir; arapça *(45. b - 48. a)*

XI. منلا خسرو Munlâ Ḫusrav. Aynı a. Arapçâ *(47. a - 49. a)*

XII. Aynı âyet. Arapça *(49. a - 49. b)*

XIII - XV. Aynı âyete dair Taftâzânî, Ṭîbî ve Sinân Çalabî'nin *(Arapça. 49. b - 54. a)*.

XVI. . . . . ابو عبدالله محمّد Abû 'Abd-Allâh Muḥammad . . . *(okunamıyor)*: Ḳaşîda. Arapça.

Baş : نظرت باسم‌الطین نزهة رامق لها مدد شوقاً لکلّ معانق
(55. b)

Son : والله قوم سلموا وتوافقوا ولم یذکروا عیباً لنزهة رامق
(55. b)

Tercemesi. Türkçe.

Baş : حمد وافر مر حکیم بی دوا قادر بهر (هر) جیز بیچون وچرا
(56. a)

Son : چون تمام اولدی بوسوز ای نیك نام
ویر رسولك روحنه بك بك سلام
(56. a)

XVII. Arapça bir risâle *(Tıbba dâir)*.

Baş : بسم . . . الحمدلله ربّ العالمین . . . وبعد هذه رسالة فی بیان منافع دواء . . .
(56. b)

Son : وقد نظموا منافعه فی قصیدة تمت بعون‌الله تعالی
(56. b)

XVIII. جامی Cāmî: روضة الاسلام و شرحی Rawḍat'al İslâm ve şerhi *(Farsça - türkçe. 1908 de Kayseri Mutasarrıfı olan Muammer Bey adına yazılmış. Kimin oldnğu belli değil. Noksan. Beyitler surhla yazılmış.*

Baş : الله تعالی‌یه حمد وثنا ورسولنه صلواة شریفه‌دنصکره . . .
(59. b)

Son : قاریلرده حسن و زینت ویرمك ایچوندر
(61. a)

XIX. Muḥammad b. Şîrîn-i Maġrıbî'nin şiirleri *(Bunlar, mecmuanın öbür tarafından başlanmış).*

Cilt 615

2467

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 20.5 × /4.5

Yazı eb'âdı : 16 × 7 *(hâşiyeler hâriç)*

Sırtı ve kenarları meşin, üstü ebrî kaplı, mıklaplı mukavva cilt. 223 yap. Her s. de 19 satır var. Son kısımlar müstesnâ, yazı aynı elden çıkmış; ta'lıyk, Sonu eksik. 46. b de güzel bir ta'lıykle « وقف تكيهٔ قصر بالعين » kaydı var. Bundan anlaşılıyor ki Mısır'da "Kaşr'al-'ayn" Bektâşî dergâhına vakıfedilmiş. Başlıklar, metinde ve hâşiyede surhla yazılmış.

I. 'Azîz Maḥmūd Hüdā'î *(1038 H. 1628)* : طريقت‌نامه Tarîḳat-nāma. Türkçe.

Baş : بسم . . . الحمدلله تجلّى بذاته لذاته . . . .
(1. b)

Son : وصلى‌الله على سيّدنا و نبيّنا و حبيبنا و شفيعنا محمّد و على آله وصحبه اجمعين
(12. a)

II. Salavât, duâ, âbdest duâları *(12. b - 17. b)*

III. ؟ : مقامات محى‌الدّين عربى Maḳāmāt-ı Muḥyiddîn-i 'Arabî. Türkçe.

Baş : بسم‌الله . . . بعد شكر اول اللّهه كيم جميع عالمك خالقيدر . . .
(17. b)

Son : وآكلركم حقدن غيرى كسنك وجودى يوقدر همان حق وجوديدر اول وقتن معلوم اولور والله اعلم و احكم سنه بيك سكسن
(25. a)

(18. bab üzerine, tevhîd ve sülûke dâir.)

IV. رسالهٔ محمّد نسفى Risāla-i Muḥammad-i Nasafî. Türkçe.

Baş : بسم . . . امابعد گروه اهل ايمان بيان ايدرلر . . .
(25. b)

Son ve târîh : باطنندن برخوردار دررلر هذا الشرح وجود ملك ملكوت بنى آدم باد بربّ العباد انّه رؤف بالعباد سنه ١٠٨٠
(36. b)

VI. asr-ı hicrîde Şarafaddîn Ḥusâm'al-a'imma Muḥammad b. Abū - Bakr-i Nasafî adlı bir zât varsa da *(Farhang-i Suḫan-varān, s. 296)*, bu risâlenin, VII. yüzyılda yaşıyan *(XIII)* ve birçok risaleleri bulunan 'Azîzaddîn b. Muḥammad-i Nasafî'nin bir risâlesinin tercemesi olduğunu sanıyoruz *(1838 No.daki mec. nın III. risâlesinden itibaren b.)*.

V) 945 H. de *(1538 - 1539)* vefât eden اصولى Uṣūlî'nin « پيدا » redifli bir türkçe gazeliyle iki farsça rubâî *(Uṣūlî hakkında "Nesimi, Usuli, Ruhi adlı kitabımıza b. Varlık Yayınları : İst. 1953; s. 11 - 18. Şiirleri : aynı kitap, s. 65 - 91. "Peydâ" redifli gazel, 65. s. dedir)*.

VI. Tasavvufa âit türkçe Risâle (نقطة البيان *Nuḳṭat'al-Bayān denen ve 'Azîz-i Nasafî'den terceme edilmiş olan risaledir)*.

Baş : بسم . . . قال‌الله‌تعالى سنريهم آياتنا . . . اى طالب بيل و آگاه اول . . .
(37. b)

Son ve târîh : كامل صحبتن اختيار اتدكدن صكره محروم گتدوگى يوقدر مگر بيكده برى اوله تمت بعون‌الله و حسن التوفيق سنه ١٠٨٠
(68. b)

(59. a da Şayḫoğlı'nın,

شيخ اوغلى هر كه نفسنه جاهلدرر بو دم
بللو بشر دمكده دگل خير و شر بلور

كم كندوزن بلور بيلوكز تكرى سن بلور
كم تكرى سن بلور دوگلن سر بسر بلور

beyitleri var. Bu risâlenin başında surhla « شفا ألقلوب لقا ألمحبوب بودر » sözü yazılı.)

VII. شاهدى Şāhidi: عشق‌نامه 'Işḳ-nāma. Türkçe; başında, « عشق‌نامهٔ شاهدى افندى رحمة‌الله عليه » yazılı.

Baş : گوزنن اشيای ظاهر سر بسر مظهر ديدار حقدر اى پسر
(68. b)

Son : ابتدا عشقيله اولدى ؛ كلام عشقله ختم اولدى يله والسّلام
(71. a)

Bu risâle, Şāhidî'nin "Gulşan-i Vaḥdat" idir.

VIII. قصيده‌هاى فضولى ، قصيدهٔ روحىٔ بغدادى Ḳaṣîdahā-yı Fuḍūlî, Ḳaṣîda-i Rūḥî-i Bağdādî.

Baş : غنجه بغری دهر بیدادیله اوّل قان اولور
صکره یوز لطفیله گوکلی آچلور خندان اولور
(71. a)

Son : نخل امیددن احبابك اوله برخوردار
خصمکُك عمری نهالن خم ایده باد اجل
(77. b)

(Fuḍûlî'nin «اولور» ve «گل» redîflî iki kasîdesiyle Rûhî'nin bir kasîdesi)

IX. Ḳayġusuz Abdāl قیغوسز ابدال : پندنامه Pand-nāma. Türkçe. Mensûr.

Baş : بسم . . . فاما بعده بلوك که بو کتابه دلیل بدلا و دفتر عاشق شیدا وسیر صادق دیرلر . . .
(72. b)

Son ve târîh : اوّل وآخر بنم باطن وظاهر بنم
منصور (منظور) و ناظر بنم گنج نهان بنده‌در

تمت بعون الله فی نصف شعبان سنه ۱۰۸۰
(107. a)

(2468 No. daki VII. risâleye b.)

X. Şamsaddīn-i Sivāsī شمس‌الدّین سیواسی : منازل العارفین Manāzil'al-'Ārifīn. Türkçe mensûr.

Baş : بسم...حمدُ ثنا اول بارگه اعلایه سزا واردر که . . .
(108. b)

Son ve ferâğ. : همچو عنین وصبی ذوق فحول شاننده یوق
بو ایکیسه نوعروسی زیب و تزهیب (böyle) ایلمه

اللهم ارزقنا ذوقاً سلیماً . . . و رفع القلم من تحریر و تألیفه بعون الله تعالی تمت
(149. a).

(1006 H. de: 1597; vefât eden ve Ḥalvetiyya'den "Şamsiyya" ve "Sivāsiyya" şu'besinin kurucusu olan Şamsaddîn için Osm. M. nin I. cildine b. s. 95 - 96).

XI. عبدالله بوسنوی Abd'Allāh-i Bosnavī : گلشن راز عارفان Gulşan-i Rāz-ı 'Ārifān. Türkçe; mensnevî tarzında manzûm.

Baş : خدا نامیله دیل دبرت دعایه ثنا وحمد و شکر ایله خدایه
(149. b)

Son : خور بقمك بو کلام همچودر بر گوزلدر که پلاس ایچنده‌در
تاریخ رسالهٔ گلشن راز

دفتر ما که شد بمکه تمام سربسر راز های جان آمد
مصرعی بهر نام تاریخش گلشن رازیم بدر میان آمد

(Târîh mısra'ının vezni bozuktur. «گلشن راز درمیان آمد» tarzında düzeltirsek, meddi de hisaplamak şartiyle 959 yılını gösterir ki vefât târîhi olan 1054 H. den; doksan beş yıl önce yazılmış olur; bunaysa imkân yoktur. Mısra', yazıldığı gibi hisaplanırsa 1010, medle 1011 yılını ifâde eder. Bu takdirde vefâtından 43 yıl önce yazılmıştır. Belki târîh hatırı için bu vezin bozukluğu hoş görülmüştür. Fuṣûs şârihi olan 'Abd' Allāh'ın hâl tercemsi için Osm. M. e b. I, s. 43 - 49.)

XII. ابن فرشته عبدالمجید İbni Faristah 'Abd'al - Macîd *(Fariştahoglı)*: آخرت‌نامه Āḫırat-nāma. Hurûfîliğe dâir. Türkçe. Sonu eksik.

Baş : بسم . . . امّا بعد بو فقیر و حقیر فرشته‌زاده ایدر که . . .
(185. b)

Son : و جمیع موجوداتك
(204. b)

(Fariştahoglı için Şaḳā'ık terc.nde 'İzzaddîn 'Abd'al-Laṭûf b. Malak'in hal tercemesine b. s. 67).

XIII. قنبری Ḳanbarî : سلامنامهٔ خوجه حاج بکتاش Salām-nāma-i Ḫᵛāca Ḥacc Baktāş *(Türkçe müseddes-i mütekerrir).*

Baş : ای شه ملك ولایت ای حقك قدرت الی
آستانك کعبه‌سنه یوز سوروب دیدك بلی
(206. b)

Son : سورهٔ یس طه هل‌اتینك حقیچون
رحمت ایله قنبریه خاندانك حقیچون
ایضاً
(207. a)

XIV. ثنایی Ṯanāyī : Her bendi yirmi mısra' olan ve beş bendden meydana gelen bir terci'-i bend, Türkçe.

Baş : آه کم درد درونم ینه بولدی ضرری
ینه افلاکی سیاه ایلدی آهم شرری
(208. b)

Son : یازمش قاضی (و) کشاف (و) جریر طبری
خبرم یوق گوزلم کیمدن الایم خبری
(211. b)

Pek meşhûr olan ve X - XI. yüzyıllarda tertib edilen Bektâşî mecmûalarının çoğunda bulunan bu terci', 970 te *(1562 - 1563)* vefât eden ve Şarḥ-ı Maḳṣûd, Nayistân-ı Zulâl ve Manâḳıb-ı Amîr Sultân adlı kitapları bulunan Ṭanâyî Muḥammad'in olsa gerektir *(Os. M. II, s. 118)*.

XV. خواجه عبدالله انصاری Ḫᵛāca 'Abd-Allāh-ı Anṣārī : نصیحت‌نامه Naṣîḥat-nāma. Farsça.

Baş : حضرت خواجه عبدالله انصاری قدس سره فرماید درنصیحت
خواجه نظام الملك . . . *(214. b)*

Son : سعادت دنیا و آخرت در صحبت دانا شناس از نادان دامن درکش
والسلام علی من اتّبع الهدی *(215. a)*

XVI. محمّد بن حسین الحکیمی Muḥammad b. Ḥusayn'al-Ḥakîmî : اسرارالعاشقین Asrār'al-'āşıḳîn.

Baş : بسم . . . حمد وشکر بیقیاس حکیمی را که جلوه‌گاه حسن
و جمال خودرا . . . . *(215. b)*

Son : لایق و مناسب نیست و باید که (جانی که : Kâşife)
(223. b)

Sonu eksik olan bu kitabın adı, 217. a da ilk satırda geçmektedir. Aşk ve hâlâ*tiyle mahbûbun şartları hakkında yazılmıştır.*

Mecmûanın hâşiyesindeki kitaplar :

XVII. 'Azîz Maḥmûd Hüdâyî'nin dokuz şi'ri. Birisi

دریای محیط جوشه گلدی کون ایله مکان خروشه گلدی

matla'lı mesnevîsi olmak üzere Nasîmî'ye atfedilen iki şiir,

انها که ربودهٔ الستند از عهد الست باز مستند

matla'lı şiir, Ca'farî'nin oniki bentlik ve bir bendi 16, biri 18, ikisi 14 mısra'lık, diğerleri 16 şar mısra'lık tercî'i, 'Aṭṭâr'dan 32 beyitlik manzum türkçe bir terceme, IX. yüzyıl *(XV)* Hurûfî şâirlerinden Rafî'î'nin,

لب تشنه صو سیر ایدر فراوان تا بوله کمال و اوله انسان

beytiyle başlıyan *(19. a)* ve

گر واریسه سنده عقل کامل زنهار اوزکدن اولما غافل

beytiyle biten 117 beyitlik bir menevîsi *(26. a)*, «معرفت‌نامهٔ ضیائی» başlığını taşıyan bir beyit, Câmî'nin bir muhammesi, bir rubâî, «عارف» başlıklı onaltı beyitlik bir şiir, Nasîmî, Ca'farî ve Yamînî'nin birer şi'ri *(1. b - 37. a)*.

XVIII. نسیمی Nasîmî : مثنویٔ سیّد Maṭnawî-i Sayyid. 358 beyit. Türkçe.

Baş : ابتدادر ابتدادر ابتدا ابتدادن ظاهر اولدی انتها
(37. b)

Son : ساعت و وقت ز حلده مشتری آلوب ایندردی الندن دفتری
(59. b)

(Bu Nasîmî, Sayyid Nasîmî 'İmâdaddîn'den başka bir Nasîmî'dir. Hurûfî olan, Faḍl'i, "Ṣâḥib'at-ta'wîl" diye öven ve bu mesnevîde adını,

گل نسیمی سوزلرینی گوش قیل زنده اول آب حیاتی نوش قیل

beytiyle anan bu zât *(58. b)*, bu mesnevîyi yazdığı târîhi, en sondaki

سوزلرندن گرتواریخ استه‌سك گوروبن تاریخنی قانی دیسك
بیل سکز یوز یل آلتمش یل ایدی بر تمام اولمغله تحویل ایدی
نطق حقدن اولدی بو سوزلر تمام آیلرنده آدیدر ماه صیام
ساعت و وقت زحلده مشتری آلوب ایندردی الندن دفتری

beyitleriyle bildirmekte *(59. b)*, 861 hicrîde *(1456)* yazdığını açıklamaktadır. Nasîmî 'İmâdaddîn ise, 807 de *(1404)* katledilmiştir ve ondan, saygıyla bahseden, mürîdi olduğunu söyliyen,

تاریخی کندو گبی «راه خدا» سربسر ابیاتی اولدی رهنما

beytiyle «راه خدا - 811» de «بشارتنامه» yi yazan Rafî'î,

ناگهان اول رحمت فضل خدا اول عمادالدّین سرّ مرتضی

. . . . . .

اول شهید عشق فضل ذوالجلال بندو زندانارده قالان ماه وسال

diye 811 den önce öldürüldüğünü açıkça bildirir *(Nasimî, Usulî, Ruhî adlı kitabımıza b. Varlık Yayın. İst. 1953, s. 3 - 5)*. Bu Nasîmî, Nasîmî 'İmâdaddîn'e sevgisinden bu mahlası alan bir başka zattır; netekim Yunus Emre'den sonra aynı adı taşıyan birkaç kişi var; hattâ hâlâ onun şöhretinden faydalanmak kaygısını güdenler mevcut.

Bu mesnevînin, 1141 H. de *(1728)*, İskenderiye'de 'Alî b. Ḥusayn adlı biri tarafından yazılmış bir nüshası, Ankara, Yüksek Eğitim Enst. Edebiyat öğretmeni, talebemden İbrâhîm Olgun'daki bir mecmûadadır *(77. b - 87. a)* ve o nüshada şâir

گل پناهی سوزلرینه گوش قیل زنده اول آب حیاتی نوش قیل

. . . . . .

یللرندن گر تواریخ استه‌سك گوره‌لم بر تاریخن قانی دیسك

دیرسکز یوز یل وآلتمش بیلدی بو تمام اولمقلغه تأویلدی

beyitleriyle mahlasının «پناهی» olduğunu bildirmekte ve 860 ta yazdığını söylemektedir *(87. a)*; bu nüshada son beyit de yok. 945 te *(1538)*, Edirne'de "Tazkira"-sini yazan ve 955 te *(1548)* vefât eden Sehî, Panâhî adlı bir şâirden bahseder *(İst. Âmid gazetesi sâhibi Muhammad Şükri basımı - 1325; Fâik Reşâd'ın Sehî hakkındaki yazısı; s. 141)*. Sehî, bu şâirin Rumelli olduğunu, hoş-tab', dervîş-nihâd bir kimse bulunduğunu söyleyip iki beytini nakleder *(s. 113)*.

Bu mesnevî'nin, Panâhî'ye âid olduğu söylenebilirse de bizim nüshamızın daha eski oluşu, başında surhla «مثنوی سید» kaydının bulunuşu, bir başka Nasîmî'nin bulunduğunu gösterir zannındayız.

XIX. بائی Bā'î'nin türkçe bir şiiri *(59. b - 61. a)*

وحدتی Vaḥdatî : قصیده Ḳaṣîda. Türkçe *(62. b - 63 a.)*.

Bu zât, mülhidlikle tanınan ve 1007 de *(1598)* Ereğli'de vefât eden zât olsa gerek *(Sicill; IV, s. 604)*.

شیخی Şayḫî'nin bir kasîdesi *(63. b - 64. a)*.

نسیمی Nasîmî : قصیده نسیمی ولایت علی Ḳaṣîda-i Nasîmî Vilâyat-i 'Alî *(Yamînî'nin, "Faḍîlat-nâma"de, Hz. Peygamber'in huzûrunda Cabrâ'îl'in, 'Alî gelince ayağa kalktığını, sebebi sorulunca, 'Alî'nin ervâh âleminde, kendisini irşad ettiğini söylemesi hikâyesi, bu kasîdenin mevzû'udur; İst. Üniv. K. T. Y. 2122. 1288 H. de yazılmış nüsha; 46. a - 48. b. Yamînî, 883 te vefât eden Otman Baba halîfesi olan ve*

901 de, onun yoluna gidenler tarafından kutub tanınan Akyazılı İbrâhîm'e mensuptur; aynı; 50. a. Faḍîlat-nâma'yı 925 H. de yazmıştır; 114. a. Kasîde, tarz-ı inşâsından da anlaşıldığı gibi Nasîmî 'İmâdaddîn'in olmayıp başka bir Nasîmî'nindir (64. b - 66. b).

مشامی Maşâmî : قصیده Ḳaṣîda. Türkçe *(66. b - 67. b)*. Sicill'de, Rüstem Paşa kethudâsı ve Mustafa Bey oğlu bir Maşâmî var; 944 te; 1537; vefât etmiş. Bu zât olsa gerektir.

فضولی Fuḍûlî, نوروزیه Nawrūziyya. Türkçe *(68. a - 69. b)*.

کاشی Kāşî : 5 bentlik ve Hz. Alî'yi medhe dâir bir terci', Türkçe *(69. b - 71. a)*

ابدال Abdāl : چار اندر چار Çhār andar çhār. Türkçe *(71. b - 73. a)*. Hz. 'Alî'ye *medhiyye*.

Farhang-i Suḫan-varān'da 930 da *(1523 - 1524)* vefât eden Abdāl-i İsfahānî, gene aynı yüzyılda *(X.)* yaşıyan Abdāl-i Balḫî ve Abdāl-i 'Irāḳî var; bunların ikincisi olsa gerek *(s. 12)*.

نسیمی Nasîmî : İki şiir. Türkçe. Bizce bu şiirler de Nasîmî 'İmâdaddîn'in değildir *(73. b - 74. b)*.

Mawlānā'ya atfedilen bir şiirle Mawlānā'nın bir gazeli *(73. b - 77. b)*.

Hz. 'Alî'nin yedi sözü. Arapça *(77. b)*.

XX. قایغوسز ابدال Ḳayġusuz Abdāl: ترجیع Tarcî'. Türkçe. 7 bent.

Baş : گل ای حقله بازار ایدنلر یوقلق صفتنی وار ایدنلر
(78. a)

Son : قامودەکی جان بو جان دگلمی بو جان او جانه نشان دگلمی
(79. b)

XXI. قایغوسز ابدال Ḳayġusuz Abdāl : Mesnevî. 32 beyit. Türkçe.

Baş : ایا عقلیله عرفانم دینلر ایا ملکه سلیمانم دینلر
(79. b)

Son : خطا سوزن اگر سویارسم ایدوست دیلم دیلم دیلم دیلم دیل
(81. b)

XXII. قایغوسز ابدال Ḳayġusuz Abdāl : دولابنامه Dūlāb-nāma. Türkçe. 35 beyit.

Baş : سوأل اتدم دونر کن بر دولابه ددم نچون سوررسن یوز بو آبه
(81. b)

Son : سوزك ای قیغوسز دانایه سویله نه بلسون سکّری هر مرغ زاغی
(83. b)

XXIII. Ahmed *(Duḳakin-zâde)*nin bir gazeli, farsça bir beyit, Şâkirî'nin türkçe bir gazeli. rûh-ı insânî, hayvânî, nebâtî, cemâdî hakkında kısa îzâhât, farsça manzûm ve mesnevî tarzında bir Fütüvvet-nâme, Vahdetî'nin 32 beyitlik bir şi'ri, 1036 da vefât eden *(1626)* Nâdirî'nin Mi'râciyya'si, Câmî'nin bir muhammesi, Ḥatâyî'nin Hz. Alî hakkında, ayrı bir yazıyla yazılmış müseddes-i mütekerriri, gene ayrı bir yazıyle yazılmış müseddes-i mütekerriri, gene ayrı bir yazıyle Nesîmî'nin bir şi'ri *(86. a - 100. b)*.

XXIV. Abdest ve namaz şartlarına âit manzum türkce risâle.

Baş : فاضل و علاّمه مفتی الرّوم هم شام اجمعین
کم آدی شمس الدین مولانا فناریدر یقین
(108. b)

Son : باب الغسل المسنون وهی اربعة
درت محلده سنت اولدی ای سعید وقفه احرام روز جمعه یوم عید
(113. a)

(Baş tarafta Munlâ Fanârî'nin, oğlu için yazdığı risâlenin manzum tercemesi olduğunu söylüyorsa da risâlenin ve kendisinin adını anmıyor. Osm. M. de böyle bir kitabından bahis yok; I, s. 390 - 392. Nazım pek bozuk; risâlenin sonu da yok.)

XXV. Tilâvet secdeleri *(113. b)*

XXVI. Ḥawāṣṣ-ı Ḳur'ān *(Türkçe başlıklarla ne için ve ne kadar okunacağına dâir kısa îzâhları hâvî âyetler (113. b - 115. b)*.

XXVII. Taḫmîs-i Bāḳî ġazal-i Sulṭān Salîm *(Başlık yanlış. Gazel, Kanûnî'nin,*

خلق ایچنده معتبر بر نسنه یوق دولت گبی
اولمایه دولت جهانده بر نفس صحّت گبی

matla'lı gazelidir ve Muḫibbî mahlasını taşımaktadır. 115. b - 116. a).

XXVIII. شرح الاسما الحسنی Şar'ḥal-asmā'al-ḥusnā. Farsça, manzum. Kimin olduğu belli değil.

Baş : صدر هر کاری به بسم الله کن تا شود کارت بسامان در جهان
(117. a)

Son : تکرر بخواندالصّبور اویك هزار حق‌دران صبرش به بخشد والسلام
(130. b)

XXIX. جامی Câmî : حدیث اربعین Ḥadîṯ-i arba'în. Farsça, manzum.

Baş : بسم . . . صحیح ترین حدیثی که راویان مجالس دین و محدّثان مدارس یقین املا کنند . . .
(130. b)

Son : نبو داز فضل حق غریب وعجیب که بدین اربعین رسی به وصول
(137. b)

(Dr. Abdülkadir Karahan'ın "İslâm - Türk edebiyatında Kırk Hadis"ine b. İst. Üniv. Edebiyat Fak. Yayın. 1954; s. 100 - 106. Foto. XXXIX - XL.)

XXX. ؟ : حدیث اربعین Ḥadîṯ-i arba'în. Farsça; manzûm.

Baş : بسم . . . حمداً لمن خلق سواه و شرّف بمحمد واصطفاه . . .
(138. a)

Son : ایلگل غایت ایوسی آدمه خلق حسن
حق بیل اشبو سوزی قایلدر بوکّه جدّ حسن
(148. b)

Kimin olduğunu bulamadık.

XXXI. جزمی Cazmî : نعت Na't. Türkçe.

Baş : دل خراب که مجنون نا شکیبادر جنون عشقله آلوده طرفه سیادر
(143. b)

Son : هزار حمد و ثنا وسلام سلطانم بروح پاك معطّر حبیب مولادر
(146. b)

(Sicill'de 1011 de 1602; vefât etmiş bir Cazmî var; belki bu zâttır; II, s. 68)

XXXII. الٰهی İlâhî : Hurûfîliğe âit 113 beyitlik türkçe bir manzûme.

(Şâir, 191. a da,

الٰهی مخلصم فضل اله اتمش دخی نامم
دخی هم مولدم تاریخی قلمش قادر خالق

. . . . . .

. . . . . .

بابام مرحوم سیّد مدحی اول شیخ جمیل الخلق

جهاندن انتقال اتدکده سنمسی وسه الحق

beyitlerinde kendisinin mahlasını, doğum târihini ve babasının adını bildirmekte, 191. b de de,

پدر همچون نبی شصت وسه سنده ایلدی رحلت

اودم تاریخی مدحی روحنه رحمت شدست ازحق

beytinde babasının, «مدحی روحنه رحمت» sözünün ifâde ettiği 979 yılında öldüğünü, babasının ölümünde kendisinin 33 yaşında bulunduğunu söylemektedir ki buna nazaran «فضل اله ـ 946» da (1539) doğmuştur. Sondan bir önceki

دعای حضرت سلطان دین سلطان محمّد خان

یشاسن عدل و تقواییله اولسون مشفق و اشفق

beytine nazaran manzûme 1003 - 1012 (1595 - 1603) de hüküm süren III. Muhammed'in zamanında yazılmıştır.)

XXVIII. Hurûfîliğe âit bir manzûme. Türkçe.

Baş : حضرت الله ربّ العالمین قلدی بعث انبیا و مرسلین

(192. b)

Son : اوّل و آخر جهانی یاره‌دن بویله ایمان استر ای شیرین سخن

(194. a)

(192. b. nin sonunda, «تتمه‌سی اوبر یوزه یاقله» kaydı düşülmüş; 193. b de devâm ediyor; 194. b de bitiyor. Bundan sonra 201 b. ye kadar Câmî'den bir kıt'a, kimin olduğu belirtilmiyen farsça ve türkçe kıt'alar, müfred ve beyitler. Vahdatî'nin, Nasîmî'ye türkçe tahmîsi, Mahvî'nin A'imma-i İtnâ'aşar'ı medheden bir muhammesi, Uşûlî'nin, Nasîmî'yi tahmîsi, Da'fî'nin gene Nasîmî'yi tahmîsi, Nasîmî'nin bir gazeli, "Aḥkâm-ı ṭarîḳat, erkân-ı ṭarîḳat, binâ-yı ṭarîḳat, vâcibât-ı ṭarîḳat" başlıklı yazılar var.)

Cilt 616

2468

مجموعه

Macmû'a

Cilt eb'âdı : 17.5 × 12

Yazı eb'âdı : Muhtelif

Ortası şemseli, kenarları hafif cetvelli yumuşak cilt. S. kenaları surh cetvelli. 421 yap. Satırlar muhtelif.

I. نیازیٔ مصری Niyâzî - Mişrî *(1105 H. 1694)*: Dîvân دیوان Türkçe, okunaklı ve ta'lîkı andırır bir nesih.

Baş : ای گوکّل گل غیریدن گچ عشق ایله اقتدا

زمرهٔ اهل حقیقت انی قلمش مقتدا

(1. b)

Son : کیمکه مازاغ البصر سلطانینك طفلی اوله

مصریا شول فیض اقدس نوری اولدی دایه‌سی

(39. b)

(Bu dîvanda 154 şiir vardır. Kaafiyeye göre tertîb edilmiştir.)

II. سزائی حسن Sazâ'î Ḥasan *(1150 H. 1737)* : دیوان Dîvân. Türkçe. Ayrı ve imlâsı bozuk bir nesihle yazılmış.

Baş : بسم . . .

ایلدم یارب سنك حمدکّله بوکّه ابتدا

بلمینجه ثانیاکّی کمسه بولز چون بقا

(40. b)

Son : خواجه گلمز مردم دانایه دنیای دنی

آلمناز دیو ارزن دانه‌سندن ارزنی

(142. b)

(Bu dîvanda 8 tahmîd, na't ve kasîdeden sonra kaafiyeye göre müretteb 379 gazel, 2 muhammes, 2 müseddes ve 3 târîh vardır. Bunlardan başka 46 rubâî ve 32 müfred ve beyit mevcuttur ki şiir tutarı 472 eder. Sezâî ve eserleri için Prof. Tahsin Yazıcı'nın İsl. Ans. deki Sezâ'î mad. b. cüz. 107, s. 547 - 549).

III. ذاتی Zâtî : دیوان Dîvân. Türkçe. Müntahabât. Yazı ta'lîk *(87 gazel var)*.

Baş : کل بر وای محرم حق قیل کلامه ابتدا

حقه حمد ایله رسوله داخی ایله اقتدا

Son ve ketebe : خدایا سکّا لایق نسنه‌می یوق بو ذاتی لطفله احسانه گلدی

کتبه الفقیر الشیخ محمد سعید زمینی عن سلالة حضرت مولانا

رضی الله تعالی عنه سنه اثنی واربعین ومأتان والف

(168. b)

Zâtî 953 H. de *(1546)* İst. da vefât etmiştir.

IV. عبدالقادر الرّهاوی 'Abdal-Ḳādir'ar-Rahawī : قطب ربّانی Ḳuṭb-ı Rabbānī *(Türkçe Kaadiriyye sülûküne ve Atvâr-ı Seb'aya dâir. Yazı ta'lıyk).*

Baş : بسم . . . الحمد . . . وبعد بیك یوز قرق بر سنه‌سی واقع اولان . . .
(169. b)

Son ve ketebe : حق تعالی قوللرینه کسب کمال ایچون مکان اتّخاذ ایتدی وبذر معارف الٰهیه دار مزرعه یرتدی «الدّنیا مزرعة الآخرة» بیوردی انا الفقیر عثمان خاکی المولوی فی ب ۱۲٤۲
(207. a)

(Bu zât Erbil'li olup Halveti, Kaadirî ve Nakş-bendî şeyhi olan ve vatan ittihâz etiği Urfa'da 1315 H. de; 1897; vefât eden Ḳādirî Kamāladdîn'dir. Os. M. I, s. 135 - 136).

V. عثمان خاکی المولوی 'Uṯmān Ḫākiyy'al-Mawlawī : ترجمهٔ جام جهان‌نما Tarcama-i Cām-ı Cihān-numā. Türkçe *(Yazı ta'lıyk).*

Baş : بسم . . . نهایتسز حمد و عددسز شکر ذات عالیسنه لایق . . .
(308. b)

Son ve ketebe : و صفات حق ذاتی ذاته و صفاتی صفاته و افعالی افعاله متجلّی‌در بو رساله‌نك مترجمی سلّه‌وی عثمان خاکی‌در و مطالعه ایدن اخوان صفادن رجام بر فاتحه احسانیدر سنه ۱۲۳۵ فی ص ۱۵ ۱۰ جمادی‌الاول
(330. a)

Cām-ı cihān-numā. 819 H. de *(1416)* vefât eden Muḥ. b. Şîrîn-i Maġrıbî'nin dir *(Kaşf zeyli, I, s. 349).*

VI. سلیم دیوانه Salîm-i Dîvâna : برهان العارفین Burhān'al-'Ārifîn. Türkçe.

Baş : بسم . . . الحمد . . . بو فقیر حقیر جذبة من جذبات الرحمن. . .
(332. b)

Son ve ketebe : هر کیم توحید ایدرم دیرسه مشرکدر و صلی‌الله علی خیرالبریة محمّد وآله اجمعین کتبه خاکی المولوی السلوی سنه ۱۲٤۲ فی ص ۱۵

(Bu risâlenin nüshaları, kütüphanelerimizde pek çoktur. 1664 No. da kayıtlı mevmanın I. Risâlesine b.)

VII. قایغوسوز ابدال Ḳayġusuz Abdāl : دلگشا (دلیل بدلا) Dil-guşā *(Dalîl -i Budalā').* Türkçe. Yazı ayrı ve nesih.

Baş : بسم . . . الحمدلله . . . اما بعده معلوم اوله که بو کتابه دلیل بدلا دیرلر . . .
(363. b)

Son : قایغوسز ابدال منم جمله‌لره جان منم
اوّل (و) آخر منم گنج و (fazla و) نهان بنده‌در
(394. b)

Kaygusuz Abdal, bir şiirinde Hoy'lu olduğunu söyliyen *(A. Gölpınarlı. Alevî-Bektâşî Nefesleri; İst. Rremzi Kitabevi - 1963, s. 23)*, Bursa fethinde bulunan, bir aralık Hacı Bektaş Dergâhında oturan ve Bursa'da bir makaamı olan, Elmalı'nın Tekke köyünde medfûn Abdal Mûsa'nın dervişi olduğunu açıklar *(aynı, s. 107 - 108). Bu bakımdan, Hicrî VIII. yüzyılda (XIV) yaşamış, belki IX.* yüzyılın ilk yıllarına erişmiştir *(XIV).* A. Mûsa tarafından Mısır'a gönderilmiş; orda vefât etmiştir. Kahire'de medfundur. Aruz ve heceyle şiirleri olduğu gibi mensûr eserleri de vardır ve biri budur. Hem şiirinde, hem nesrinde çok orijinal ve vâdisinde gerçekten de kudretlidir *(Aynı eserimize b. s. 14 - 15).*

Bu risâleden sonra Şemsî'nin, «واصل اولز کیمسه حقه جمله‌دن دور اولمادن» mısra'iyle başlıyan gazeli yazılmış ve altına şu ketebe kaydedilmiştir: «کتبه الفقیر الحقیر السید محمّد النوری غفرالله له افجلی زاده فی منمن ۱۲٤۷» Şamsî-i Sîvâsî 1006 da *(1597)* vefât etmiştir.

VIII. هدایی عزیز محمود Hüdāyî 'Azîz Maḥmūd : نجاة الغریق Nacāt'al-ġrîḳ. Türkçe ayrı ve iri bir nesihle.

Baş : خدایه حمد و منّت اوّل آخر که اولدر ظاهر و باطنده ظاهر
(395. b)

Son : رسول انده احبّ اولیجق ای یار قلانیدی قیاس ایله اکّا وار
(413. b)

(Sülûk'ten, bâzı velîlerin menkabelerinden istişhâd yoluyla ve âyet ve hasîslere istinâden bahseden türkçe manzum bir risâledir. H. ve eserleri için b. Os. M. I, s. 185 - 188.)

IX. عبدالقیوم البخاری 'Abd'al - Ḳayyūm'al - Buḫārī : Tasavvufî arapça bir risâle. Kâğıt ayrı. Yazı ta'lıyk.

Baş : بسم . . . الحمد . . . امّا بعد فانّ الله تعالی لما خلق روح محمّد صلی‌الله علیه وسلّم من نوره . . .
(413. b)

Son ve ketebe : فبهذا الاعتبار يقال له السّر والله اعلم بحقيقة الحال كتب العبدالضعيف الافقرالفقراء و احقرالحقراء العبدالقيوم البخارى راجى الى رحمة البارى

(412. a)

Bu zât hakkında bir bilgi edinemdik; fakat son zamanlarda yaşadığı muhakkak. 'Abd-Allâh-ı Anṣârî'den, 'Aṭṭâr'ın Manṭıḳ'al-Ṭayr'ından istişhâdlarda bulunmakta, *Manṭıḳ'daki vâdileri şerhetmektedir. Mecmûadaki IV. V. ve VI.* risâleleri yazan ve V. risâlenin aynı zamanda müellifi olan 'Uṯmân Ḫâkî, Sille'lidir; 2155 No. da kayıtlı mecmûayı 1237 de bu zât yazdığı gibi 2194 No. da kaytlı mecmûadaki II. risâleyi 1237 de, VI. risâleyi 1232 de, VII. risâleyi de 1235 te gene bu *zat yazmıştır.*

Son kapağın iç tarafına « بيت لمحرّره الفقير جلال الدّين » başlığıyle,

چوق بلايه دوشورر آدمى قيد كيا پيان اوّل انى قارون دكلده كيا

beyti yazılmış ve Valad Çalabî'nin *(1953)* imzasiyle bu zâtın, Hamdam Ç. nin oğlu olduğu ve İbrâhîm Paşa vak'asında H. Ç. Karahisar'a *(Afyon)* gidince İbrâhim Paşa tarafından, babasının yerine, çelebilik makaamına geçirildiği, vak'adan sonra H. Ç. gelip makaama geçtiği zaman oğluna kırılmış bulunduğu, kendisine âit mecmûada, bu zâtın bir gazelinin mukayyed olduğu kaydedilerek gazelin matla'ı yazılmış; Necâtî Elgin tarafından da Huzûr'da, Ç. Husâmeddîn'in baş tarafında medfûn bulunduğu ilâve edilmiştir.

Cilt 617

3475

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 18.3 × 11.6

Yazı eb'âdı : 13 × 6.8

Kenarlar cetvelli, kırmızı ve yumuşak ciltli. Yazı ta'lıyk. 37 yap. S. kenarları surh cetvelli. Her s. de 19 satır var. Başlıklar ve dikkati çekmesi gereken yerler surhla yazılmış.

I. وحيد محمّد تبريزى Waḥîd Muḥammad-i Tabrîzî : مفتاح بدايع Miftāḥ-ı Badāyi'.

Farsça. Şiir san'atlarına dâir bir risale.

Baş : بسم . . . شكرو سپاس خداوند متكلّم راكه انسانرا بتشريف نطق بخشيد . . .

(1.b)

Son : و اين تاريخ هشتصد و بيست باشد چون مختصر براى فهم مبتدى بود عبارترا سهل گرفتيم و شواهدرا بسيار بياورديم و هر مبتدى كه اين‌قدر صنايع بداند ورا بس باشد

(13. b)

Waḥîd, Dibâcede, kardeşinin oğlu Şafiyy'addîn'in "şanâyi'"e dâir bir risâle istemesi üzerine bu risaleyi yazdığını ve *gene onun isteğine* uyup şevâhidin hepsini kendi şiirlerinden aldığını söylüyor. Kaşf, bu risâlenin adını zikrediyor, fakat farsça lûgate âid olduğunu bildirmekle yanılıyor *(II, s. 1760)* Rayhâna, bu zâtın Tabrîz'li, yahut Herât'lı olduğunu, bir zaman Tabrîz'de oturduğunu, sonra Kum'da yerleştiğini, 963 te *(1555 - 1556)* vefât eden *(Rayhâna, I, s. 364)* Ḫayratî ile birbirlerini hecvettiklerini, Tabrîz ve Tabrîzliler hakkında bir "Şahrangîz" i olduğunu, divânı, arûz ve kaafiyeye dair "Badāyi'aṣ-ṣanāyi'" aynı mevzû'da "al-Cam'u wal Muḫtaṣar" ve "Miftāḫ'al-Badāyi'" adlı eserleri bulunduğunu, en sonra Gılân'a gidip orada 942 de *(1535 - 1536)* vefât ettiğini *yazıyor (IV, s. 281)*. Sa'îd Nafîsî, "Tārîḫ-i Naẓm u naṯr dar Îrān" da aynı bilgiyi veriyor ve 942 de vefât ettiğini bildiriyor *(II, s. 707)*. Hakkında hangi eserlerde bilgi bulunduğunu bildiren "Farhang-i Suḫanvarān"da ölüm târihini 942 olarak kaydetmekte *(s. 647)*.

Hiç şüphe yok ki, ya bu ölüm târihi yanlıştır; yahut da "al-Cam'u wal Muḫtaṣar"la "Miftāḫ-ı Badāyi'" sâhibi Waḥîd Muḥammad, bu Waḥîd'den ayrı bir *zattır. Çünkü Waḥîd, risâlenin sonunda görüldüğü gibi, bu eserini "Muḫtaṣar"dan* sonra ve onun gibi mübtedî için, ancak şevâhidi fazla olarak 820 de *(1417)* yazdığını bildiriyor. 820 de böyle bir eser yazan, bu eserinden önce de eser yazmış bulunan bir kişi, ne kadar uzun ömürlü olursa olsun 942 yedek yaşayamaz; arada, hicrî târîhe göre 122, mîlâdîye göre 119 yıl var. Waḥîd'in İst. Üniv. K. Arapça yaz. larda 1528 No. daki mecmûada, 858 H. de *(1545)* yazılmış, kaafiyeye âit farsça bir risalesi de vardır *(2033 No. da kayıtlı kitabın îzahının son kısımlarına b.)*.

II. وحيد تبريزى Waḥîd-i Tabrîzî: Arûz ve kaafiyeye âit farsça bir risâle.

Baş : بسم . . . سپاس وستايش وافر قادرى راكه حركة سريع دوائر افلاكرا سبب ازدواج اصول . . .

(13. b)

Son ve istinsâh t.: هردم ايم سويت باشد بينم رويت فعل فعل فعل

تمت الرّساله ١٢٤٥

(24. b)

(Rayhâna'da, Waḥîd'in iki arûz risâlesinden bahsedilmektedir ki I. risâlenin îzahında bunların adını verdik; R. bunlardan birinin öbürünü itmâm ettiğini bildiriyor ve bulundukları kütüphâneleri de söylüyor; s. 281. Arûza âid olan risâle de Waḥîd'indir. 2467 No. daki mecmûanın III. risalesine b.).

III. جامی Cāmī *(898 H. 1492)*: وافی بقواعد علم القوافی Wāfī bc ḳawā'idi 'Ilm'al-Ḳawāfī. Farsça. Kaafiyeye âit küçük bir risâledir. Kaşf'te ve Hadiyyat'al-'Ārifīn'de yok. Sa'îd Nafîsî, Tārîh-i Naẓm u naṯr'de, 29. eseri olarak "Risāla-i Ḳawafī yā Risāla dar fann-i Ḳāfiya" yı alıyor ki bu kitab olsa gerektir *(I, s. 288)*.

Baş : بسم . . . بعد از تیمن بموزون ترین کلامی که قافیه سنجان انجمن فصاحت بدان تکلّم کنند . . .

(24. b)

Son ve ketebe: ران روی سعد رایح افحش کاروکرد (؟)

تمت الرسالة القافية والرديف لمولانا عبدالرحمن الجامی قدس سره‌العزیز علی ید احمد بن عبدالله سنه ۱۲٤٥ فی ش ۱۷

(28. b)

III. ? : قواعد فارسی Ḳawā'id-i Fārisī. Farsça.

Baş : حمد وسپاس خداوندی را سزاست که . . .

(30. b)

Son : حروفیکه بلا تضمیم بالفاظ معنی حاصل نمیشود باتارابر دراند ارار نه‌می (؟) مکر وکرار ناك ورمند

(37. b)

(Bu risâlenin kime âid olduğu belli değil. Yazı ayrı ve ta'lıyka benzer bir nesih.)

Cilt 618

2474

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 15.5 × 10.7
Yazı eb'âdı : Muhtelif

Sırtı meşin, kâğıt kaplı mukavva cilt. İlk risalede, s. lerde 11, ikincide 14 satır var. III. risâlede satırlar muhtelif. Yazı ta'lıyk. Başlıklar ve dikkatî çekmesi gereken sözler surhla yazılmış.

I. کتاب عروض Kitāb-ı A'rūḍ. Farsça.

Baş : بسم . . . وبعد اعلم اسعدك‌الله فی‌الدارین که عروض از روی لغت ستون خیمه همچنان که خیمه بی ستون مستقیم نمی گردد . . .

(1. b)

Son : اگر بتحفیف می خوانی این باشد مفتعلن مفتعلن فاعلن تم کتاب العروض

(7. b)

(Kimin olduğu yazılmamış.)

II. یوسف سینه‌چاك Yūsuf Sīna-çāk : جزیرهٔ مثنوی Cazīra-'i Maṯnawī.

Baş : بشنو این بلبل چه افغان می کند قصّهٔ هجر گلستان می کند

(8. b)

Son ve ketebe: هین که تاریخ گزینش بشنوی هست اولوهای درج مثنوی

تمت فی تاریخ سنة ثلثه وثلثین وتسعمائه فی اواسط ربیع‌الاولی فی شب سه شنبه فی وقت‌العشاء من ید خیرالدین الفراصوی

(33. b)

(Yūsuf. S. in vefatından yirmi yıl önce, «لولوهای درج مثنوی» terkîbinin ifâde ettiği 901, yahut hemzeler de hisâb edilirse 903 târihinde, yânî te'liften 30, yahut 32 yıl sonra istinsah edilmiştir. 2039 No. daki mecmûanın II. risâlesine b.)

III. ابو عبدالله محمد المعروف بابی حبیش الانصاری Abū-'Abd'Allāh Muḥammad'al-ma'rūf bi Abī Ḥubayş'al-Anṣarī : رسالة العروض Risālat'al-'Arāḍ. Arapça.

Baş : احمد الله واتوكّل عليه . . .

(34. b)

Son ve ferağ. : قلت سداداً لمن جاء نی فاحسنت قولاً واحسنت رأیاً

تمت العروض بعون‌الله تعالی

تاریخ سنه

۹۹۷

(43. a)

Cilt 619

2477

سروری مصطفی مصلح‌الدّین

Surūrī Muṣṭafā Muṣlıḥ'addīn (969 H. 1571):

Baḥr'al-Ma'ārif

بحرالمعارف

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 17.2 × 11
Yazı eb'âdı : 11.7 × 6.7

Sırtı meşin, üstü kâğıt kaplı, mıklaplı mukavva cilt. 149 Yap. Her s. de 17 satır var. Yazı ta'lıyk. Başlıklar, husûsî adlar, ıstılâhlar, . . . مثال ، نثر ، نظم gibi

dikkati çekmesi gereken sözler surhla yazılmış. İlk yap. ta, Şayḫ Sayyid ʻAlī Dada'nin, Ḥusayn Çalabī'ye hediyesi olduğuna dâir ۱۲۰۹ ن ۲۵ târihli bir yazısı var. Bu yazının altına Veled Ç. *(1953)*, « الفقير الشيخ حجة الله محمد بها ألدّين ولد خادم السّادة المولويه » imzâsiyle, bu Ḥ. Ç. nin, Hamdam Ç. nîn kardeşi Ḥusayn Rıf'at Ç. olacağını yazmış. İç yap. ta, Yenikapı şeyhi Sayyid ʻAlī Nuṭḳī'nin 21 muharrem 1197 târihli temellük kaydı, Sayyid Muḥ. Nasîb ve Hamdam Ç. lerin temellük yazıları var.

Baş : الحمدلله الّذى جعل الانسان اهل اللسان . . .

(2. b)

Son ve ferâğ : بو دعايه هر كه آمين ديرسه صدق قلب ايله

جانئه اولسون سلامتلر محصّل والسلام

تمت هذا الكتاب فى شهر رمضان المبارك لسنه اثنى وسبعين وتسعمايه

سنه ۹۷۲

(Bu kitap, bahirleri, şi're âit san'atları, teşbîh v. s. yi bildiren üç makaaleyle şi'rin faydalarını bildiren bir hâtimeden meydana gelmiştir. Bilhâssa teşbîhlerde, boy, saç, yüz, kaş... hakkındaki benzetişleri İran ve Türk şâirlerinden alınan örneklerle tesbit eder. Divan edebiyâtını incelemekte, ana kaynaklardan biridir. Mukaddimede, bu kitabı, Sulṭān Muṣṭafā'nın emri ve isteği üzerine yazdığını bildirdiği gibi kitabın sonunda da, onun adını anar. Surûrî, « میرود ببهشت » ve « مسرور بجنت ابدا » sözlerinin gösterdiği 960 yılında vefât etmiştir; bu bakımdan, kitabın yazılmasına sebeb olan Sulṭān Muṣṭafā, Osmanlı padişahlarından hiçbiri değildir. İst. Üniv. K. T. yaz. ları arasında 3028 No. da kayıtlı "Baḥr'al-Ma'ārif "in kapak yaprağında, nesihle « بحر المعارف بخطّه نسخ سطر ۱۹ » ve ta'lıykle, « بحر المعارف كندى خطّيله سرورى مرحومك » kayıtları ve tuğra şeklinde ve kat'ı mükâfî tarzında « مصطفى بن سليمان خان المظفّر دائما » mührü var. Yalnız 4. a - 7. b sahîfeleri ta'lıykle yazılıp noksânı tamamlanan bu nüshadaki mührün, Kanuni Suleyman'ın oğlu olup 960 şevvâlinde (1553) Konya Ereğlisinde öldürtülen ve bilginlerle şâirler tarafından çok sevilen Muṣṭafā Sultan olduğunda hiç şüphe yoktur. Bu takdîrde, gene aynı K. de ve aynı kısımda 9595 No. da kayıtlı nüshanın sonundaki « تم تأليف الكتاب فى اليوم الحادى عشر من صفر المظفر سنة ست وخمسين وتسعمأة » kaydı doğrudur; Surûrî, bu kitabı 956 saferinin 11. günü; 1549; yazmıştır.)

Cilt 620

2506

شمس الدّين احمد بن سليمان

(ابن كمال . كمال پاشا زاده)

Şamsaddîn Aḥmad b. Sulaymān

(İbni Kamāl . Kamāl Pāşā-zāda):

نگارستان

(Nigāristān)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 15.2 × 10.5

Yazı eb'âdı : 11.2 × 7

Sırtı meşin, üst kapağı kopmuş mukavva cilt. 299 yap. Her s. de 15 satır var. Yazı ta'lıyk. « حكايت ، بيت ، مثنوى ، نظم » gibi sözlerle bâblar surhla yazılmış. Bu eser, "Osmanlı Müellifleri"nin yazdığı gibi Câmî'nin "Bahāristān"ına nazîre olmayıp *(I, s. 223)* Saʻdî'nin "Gulistan" ına nazîredir ve bu, "Şaḳā'ık-ı Nuʻmāniyya" da tasrîh edilmektedir *(s. 384)*. Kaşf, bu kitabın « نگارستان بى مانند » terkîbinin ifâde ettiği târihte te'lîf edildiğini yazar *(II; s. 1976)*. Bu terkîb, 939 hicrîyi *(1532 - 1533)* gösterir. Şamsaddin Aḥmad, 940 şevvâlinin beşinci günü *(1534)* vefât ettiğine göre belki de *son eseridir.* Kamāl Paşā-zāda'nin ilmî, dinî, lisânî birçok risaleleri olduğu gibi bir de târihi vardır. Dîvânı da bulunan bu zâtın, mezheb husûsunda taassubu pek aşırıdır. Nigāristān, lâtinceye çevrilmiştir *(Hâl tercemesi, özellikleri ve eserleri için İsmet Parmaksızoğlu'nun İsl. Ans. deki "Kemâl Paşa-Zâde" mad. e b., cüz. 62, s. 561 - 566).*

Baş : بسم . . . منتهاى بى منتها خداى بى همتايى را عزّ وجلّ كه نه در تشييد بناى حكمش عجل است . . .

(1. b)

Son ve ferâğ : سود نه زهد را زدلق كبود آنكه حق را بخرقه يافت كه بود

تمت فى اوايل ذى الحجه ۹۴۵

(Bu nüsha, te'lîf târihinden 6, müellifin ölümünden 5 yıl sonra istinsâh edilmiştir.)

Cilt 621

2507

كمال‌الدّين حسين بن على الكاشفى

Kamāladdīn Ḥusayn b. ʿAlī Kāşifī:

Rawḍat'aş-Şuhadā'

(روضة الشهدا)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 18.5 × 12.8

Yazı eb'âdı : 14.7 × 8.8

Mıklaplı, yeni, sırtı ve köşeleri meşin, üstü kâğıt kaplı cilt. 390 yap. Yazı ta'lıyk. Her s. de 17 satır var. Bab başlıkları âyetlerle hadisler, şi'r gibi dikkati çekmesi gereken sözler surhla yazılmış. Kamāladdīn Ḥusayn-i Kāşifī, 910 H. de *(1504 - 1505)* Herât'ta vefât etmiştir *(Hâl tercemesi ve kitapları için Rayhâna'ye; III, s. 345 - 347; Tārīḫ-i naẓmu naṯr'e; I, s. 245 - 248; Farhang-i Suḫavarān'a; s. 479 ve İsl. Ansk. e b. cüz. 60, s. 413 - 414).*

Rawḍat'aş-Şuhadā', Hz. ʿAlī, İmām Ḥasan ve İmām Ḥusayn'in şehâdetlerini, Kerbelâ fâciasını hikâye eder. Mersiye okuyanlar, uzun müddet bu kitaba mürâcaat ettikleri için İran'da ve Şi'a-i İmâmiyya arasında mersiyeye "rawḍa", mersiye okuyanlara "ravḍa-ḫ"ān" denmiştir.

Baş : بسم . . .

ای شربت درد تو بلای دل ما — آشوب بلای تو عطای دل ما

از نامهٔ حمد تو شفای دل ما — وزنام حبیب تو صفای دل ما

(1. b)

Son : که رسانی ثواب ان شهدا — بمصیبت رسیدگان حسین

(390. b)

(İstinsah târihi yok; fakat kâğdına ve yazısına nazaran hicri XI.; XVII; yüzyıla âit. Rawḍat'aş-Şuhadā', 963 te; 1555; vefât eden Fuḍūlī tarafından, tevsîan türkçeye çevrildiği gibi 1134 te vefât eden; 1721 - 1722; Nazmī-zāda Murtaḍā Ḥusayn tarafından da, aslına sâdık kalınarak türkçeye çevrilmiştir.)

Cilt 622

2508

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 21.8 × 15.5

Yazı eb'âdı : 14.3 × 8

Yeni bir ciltle ciltlenmiş. 95 yap. Her s. de 15 satır var. Yazı ta'lıyk. «نظم ، رباعی» gibi sözlerle fasıl başları ve ism-i hâslar surhla yazılmış. I., III. ve IV. risâlenin sonunda hicrî 1065 *(1654 - 1655)* târihi var.

I. حسين بن محمّد الحسينى النّيسابورى Ḥusayn b. Muḥammad'al - Ḥusaynī al-Nīsābūrī : رساله معمّا Risāla-'i Ma'ammā. Farsça.

Baş : بسم . . .

بنام انکه از تألیف و ترکیب — معمّای جهانراداد ترتیب

(1. b)

Son ve ketebe : بیاراست اوّل ازان نام یار — که باشد برونیز ختم کلام

معمّای شریف من التصنیف میر حسین بن محمّد الحسینی عن ید الحقیر احمد بن حاجی بکر الارموی رحمةالله علیه سنه ١٠٦٥

(58. a)

Mu'ammayī diye şöhret kazanan Mīr Ḥusayn, Nīşābūr'da doğmuş, Herât'ta tahsîl etmiş 904 H. de *(1498 - 1499)* vefât etmiştir. 969 da *(1561 - 1562)* vefât eden Surūrī'nin bu risâleye şerhi vardır. M. Ḥ. Dibâcede, bu risâleyi 'Alīşīr adına yazdığını bildirir *(Kaşf'e, I; s. 892 ve "Tārīḫ-i naẓm u naṯr'e b. I, s. 292 - 293).*

II. رساله معمّا Risāla-i Mu'ammā. Farsça.

Baş : بسم . . . بدانکه ترتیب کرده شد این رساله را بریك مقدّمه وبیست چهار اصل وخاتمه . . .

(59. a)

Son : . . . و دیگر بیتی باید مناسب صاحب باشد تا معمّا پسند یده باشد والله اعلم بالصّواب

(66. a)

(Risâlede müellifin adı yok. Yazı aynı Bunun da Ḥ. b. Muḥ. Nīsābūrī'ye âid olması muhtemeldir.)

III. ؟ : شرح معمّای میر حسین Şarḥ-ı Mu'ammā-yı Mīr Ḥusayn. Farsça.

Baş : بسم . . . الله

نیست حدّ خامه از نام اله دم زدن باید زبان دارد نکاه

(67. a)

Son ve ketebe: الصّبور بظهور پیوسته تمت شرح معمّای میر حسین رحمة الله علیه
عن ید ضعیف العباد الصمدالحقیر احمد ابن حاجی بکر ابن محمّد الارموی
احسن الله الیهما والیه خمس وستین والف

(87. a)

(Kaşf, Mîr Ḥ. in Mu'ammâ risalesini Surûrî'nin şerhettiğini, bu risâleye bir başka şerhi de bulunduğunu, bundan başka 'Alî Kar diye tanınmış olan şâirin, 922 de; 1516; Şam'da vefât eden Muḥammad-i Badaḫşî'nin de şerhlerini bildiriyor; I, s. 892. Ancak bu risâle, Esmâ-yı Husnâ'yi muammâ yoluyla ve beyitlerle îzâh eden bir risaledir.)

IV. حقیری شهاب‌الدّین Ḥaḳîrî Şihâbaddîn : رساله معمّا Risāla-'i Mu'ammā. Farsça.

Baş : بسم . . .

بنام انکه ذاتش جمله اشیا بود چون اسم ذات او مسمّی

(78. b)

Son ve ketebe: پی تاریخ این از عالم غیب رسیده «نسخهٔ موزون بی عیب»
قبول خاطر اهل نظر باد بخو بی در همه عالم سمر باد

تمت الرسالة الشریفة المرغوبة المنسوبة الی مولانا شهاب‌الدّین
ماوراءالنهر علیه‌الرّحمة والرّضوان فی شهر ذی‌القعدة عن ید اضعف احمد
ابن حاجی بکر احسن الله الیها والیه فی سنه خمس ستین والف

(83. a)

(Tarîḫ-i naẓm u naṯr'de, muammâda da mâhir Herat'lı Şihâbaddîn Aḥmad Ḥaîrî var; I; s. 326. Bu risâle. Bu zâta âittir. Nuvîdî'den bahsedilirken, bu zâtın, Şihâb-ı Mu'ammâyî'nin şâgirdi olduğu bildiriliyor, I, s. 570. Farhang de Şihâb-ı Mu'ammâyî'yi, hicrî X. yüzyıl şâirleri arasında anıyor; s. 310. «نسخهٔ موزون بی عیب» terkîbi, 918 yılını gösterir; 1512. 2520 No. daki mec. nın III. risâlesine b.)

V. صادق دکنی Ṣādiḳ-ı Dakanî : رسالهٔ معمّا Risāla-'i Mu'ammā. Farsça mensûr.

Baş : بسم‌الله‌الرّحمن‌الرحیم مطلع منشور کلام کریم

. . . . . .

بعد معروض میدارد حقیر صادق دکنی عاشق که زمان بس لطیف ...

(83. b)

Son : امید چنانست که بغضب الٰهی گرفتار شوند که استاد گفته

از توگر انصاف آید در وجود به که عمری در رکوع و در سجود

(93. a)

(Dîbâceden, bu zâtın Mîr Ḥusayn-i Nîşâbûrî'nin talebesinden olduğu anlaşılmaktadır.)

VI. جامی Cāmī : رسالهٔ معمّا Risāla-'i Mu'ammā. Farsça manzûm.

Baş : چو از حمد و تحیت یافتی کام بدان ای در معمّا طالب نام

(93. a)

Son ve ferâğ : چو فیض قدس آمد جای توبیخ نباشد گرکنندش فیض تاریخ
بتشریف قبول ارزنده بادا بر ارباب کرم فرخنده بادا

تمام شد نسخهٔ معمّای جامی بتوفیق الله تعالی ملك القادر

(95. b)

(« فیض » 890 eder ki risâlenin tanzîm târîhidir.)

Cilt 623

2509

سعدیٔ شیرازی

Sa'dî-i Şîrâzî:

(کلّیات)

Kulliyyāt

Farsça

Cilt eb'âdı : 25.7 × 15.5

Yazı eb'âdı : 19 × 9

Ortası şemseli, kenarları köşebentli, yanları cetvelli, miklaplı, kahve rengi ciltli. 36. b ye kadar s. kenarları lâcüverd cetvelle çevrilmiş altın cetvelli. Öbür sahifeler, 75. b ye kadar düz ve tek altın cetvelle çerçeveli. Mütebâkıy s. lerde cetvel yok. « . . . فائده ، شعر ، حکایت » gibi sözler, âyetlerle hadisler, başlıklar surhla yazılmış. Yazı nesta'lıyk. İlk yaprakta Muhammed Sadreddin Çelebi'nin *(1123 H. 1711)* temellük kaydı var. 2. a da, yukarda ve kenarda, 84. a da ortada ve kenarda « فی شهور سنه ٩٤ » yazısı var. Yazının, metindeki yazıdan ayrı, ona nisbetle yeni olduğuna bakılırsa bu da temellük edenlerden birisi tarafından yazılmış. Netekim 1. b de, üstteki Besmele de yeni bir yazı. Bu 94 târihinin 994 olduğunu, yazıya göre metnin, bu târihten önce yazılmış bulunduğunu sanıyoruz. Son

yaprak yeni bir yazıyla yazılıp eklenmiş *(168. a)*. İlk iki s. ve fihristi muhtevî s.ler müstesnâ, her s. de 25 satır var. 1. a da « عدد اوراق ۲۱۰ » kaydı, onun yanında, başka bir yazıyle « عدد اوراق ۱۶۵ » yazısı var. Bu iki yazının ayrı oluşu ve birbirini tutmayışı, sondaki yaprağın eklenişi, bu külliyyâtın bir kısmının zâyi' olduğunu gösteriyor. 168 yap. Manzum kısımlarda, her satırda bir beyit mevcut.

Sa'dî'nin külliyyâtını bir araya getiren zâtın adı, Dîbâce'de, « علیّ بن احمد بن علیّ بیستون » dur *(2. a. İlk satır)*. Ancak علی, bir isim silinerek yazılmış. 2586 No. daki 1039 da yazılmış Külliyyât'ta bu ad, « علی بن احمد بن ابی نصر بن بیستون » dur *(1. b)*. 1309 da Bombay'da basılmış Külliyyât'ta, « علی بن احمد بن ابی‌بکر المشتهر به بی‌ستون » (s. 1).

Bu külliyyât'ta, « تقریر دیباجه ، مجالس پنچکانه ، سوأل صاحب دیوان ، رساله در عقل و عشق ، نصیحة الملوك ، رساله در حکایت سلطان اباقا خان ، رساله در حکایت انکیانو ، رساله در حکایت ملك شمس‌الدین تازیگوی ، گلستان ، بوستان deyse, « بلاغت‌نامه ، قصاید عربی ، قصاید فارسی ، مرثیّات ، ملمّعات و مثلّثات ، ترجیعات ، طیّبات ، بدایع ، خواتیم ، غزلیّات قدیم ، صاحبیّه ، مفردات ، رباعیات ، مضحکات و مقطّعات » dan sonra ، خبثیات adları yazılı. Bu fihristteki « بلاغت‌نامه » Sa'dî'nin « بوستان » 1 olacak. Ondan sonrası yok. var. 26. a - b

دیباجه Dîbâca.

Baş : شکرو سپاس معبودی را جلّت قدرته . . .
(1. b)

Son : رسالهٔ ششم در رسالات ثلاثه آباقا وانکیانو وملك شمس الدین
(3. a)

تقریر دیباجه Takrîr-i Dîbâca.

Baş : سپاس بی‌غایت وستایش بی‌نهایت آفریذکاری را . . .
(3. a)

Son : و آتش آرزوی این مقالت برآب تأمل درمابقی فرونشانیم تم الرسالة فی تقریر دیباجه بحمدالله وحسن توفیقه وسلّم تسلیماً
(5. b)

مجالس پنچگانه Macâlis-i pançgâna.

Baş : الحمدلله‌الذی خلق‌الوجود من عدم . . .
(5. b)

Son : والله ملهم الرّشاد صدق‌الله تم المجلس الخامس
(16. a)

سوأل صاحب دیوان Su'âl-i Ṣâḥib-Dîvân.

Baş : صاحب صاحب قران خواجهٔ زمان . . .
(16. a)

Son : واین رباط ازان وجه ساخته است تم الرسالة صاحب دیوان
(17. a)

رساله در عقل و عشق Risâla dar 'Aḳl u 'Iṣḳ.

Baş : سالك راه خدا پادشه ملك سخن
(17. a)

Son : این حدیث از دگری برس که من حیرانم
تم الرسالة فی العقل والعشق بحمدالله وحسن توفیقه والصّلوة علی من لا نبیّ بعده
(18. b)

نصیحة الملوك Naṣîhat'al-mulûk.

Baş : بسم‌الله . . . بعد از ثنای خداوند عالم و ذکر بهترین فرزند آدم . . .
(18. b)

Son : نفس خود وفرزندانش بعافیت دنیی و آخرت برمراد والله رؤف بالعباد تم الرسالة فی نصیحة الملوك
(33. b)

رسالهٔ اول درحکایة سلطان آباقا Risâla-'i awal dar ḥikâyat-i Sulṭan Abâḳâ.

Baş : شیخ سعدی رحمةالله علیه فرمود که دروقت مراجعة از زیارت خانهٔ کعبه . . .
(33. b)

Son : لا جرم روزکار بدین نسق می گذرد که می بینی والله اعلم
(24. b)

رسالهٔ دوم در حکایة انکیانو Risâla-i duvum dar ḥikâyat-i Ankyânû.

Baş : معلوم شد که خسرو عادل دام دولته . . .
(24. b)

Son : که سعدی در افشاند جون زر نداشت
(25. b)

رسالهٔ سوم در حکایت ملك شمس‌الدین تازیگوی Risāla-'i savum dar ḥikāyat-i Malik Şamsaddīn Tāzī-güy.

Baş : . . . در زمان حکومت ملك عادل مرحوم شمس الدین تازیگوی
(25. b)

Son : وهج ازایشان بازنستد ند تمام شد رسالهٔ ملك شمس الدین تازیگوی
(26. a)

گلستان Gulistān.

Baş : . . . منت خدایرا عزّ وجلّ که طاعتش موجب قربتست
(26. b)

Son : انّی المسی وانت مولی محسن ماقد اشاره وا طلب الاحسانا
(84. a)

بوستان Būstān.

Baş : بنام خداوند جان آفرین حکیم سخن در زبان آفرین
(84. a)

Son : بضاعت نیا وردم الاّ امید خدایا ز عفوم مکن نا امید
(168. a)

(2586 No. daki Kulliyyāt'a b.)

Cilt 624

2510

حسین بن محمّد الحسینی النشابوری

Ḥusayn b. Muḥammad'al-Ḥusaynī an-Nīşābūrī :

(رسالهٔ معمّا)

Risāla-'i Mu'ammā

FARSÇA

Cilt eb'adı : 23.2 × 4

Yazı eb'âdı : 13.5 × 8

Kenarları yırtık mahfaza içinde ortası şemseli, kenarları düz cetvelli koyukahve rengi, tâmir görmüş mıklaplı cilt. Yazı ta'lıyk. 176 yap. Her s. de 13 satır var. 177. b - 178. b de «مخدومه خاتون بنت عبدالله» ın bir vasiyyet-nâmesi var; zamânının geleneğini göstermesi bakımından değerli sayılabilir. Adlar ve dikkati

çekmesi gereken yerlerin üstleri surhla çizilmiş. Müellif, dîbâcede kendi adını anmakta ve kitabını Alîşîr adına yazdığını açıklamaktadır. 1. b de kenarda Konya nâibi Muhammed'in, 1015 H. de *(1606 - 1607)* temellük ettiğine dâir kayıt var. Nüshada ketebe yoksa da yazı ve kâğıt bakımından hicrî XI. asra *(XVII)* âid olduğu anlaşılmaktadır. 2508 No.daki nüshaya nazaran bu nüsha, tamam bir nüshadır *(I. risâleye b.)*.

Baş : بسم . . .
بنام انکه از تألیف و ترکیب معمّای جهانرا داد ترتیب
(1. b)

Son : وچون ختم کلام که میم است بالای محصولی شود ومقصود ختم یابد والله تعالی اعلم
(176 a)

Cilt 625

2511

جامی عبدالرّحمن

Cāmī 'Abdarraḥmān :

(بهارستان)

Bahāristān

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 21 × 14

Yazı eb'âdı : 15.9 × 7.8

Ortası şemseli, kenarları köşebentli, koyu renkte ve mıklaplı eski cilt. 69 yap. Her s. de 17 satır var. Yazı ta'lıyk. «قطعه ، روضه ، نظم» gibi yazılarla husûsî adlar surhla yazılmış. S. kenarları tek surh cetvelli. Yazılış târîhi yok. 1. a da 1169 yılını gösteren bir temellük târihi var. XI. asr-ı hicriye *(XVII)* âit bir nüsha.

Baş : بسم . . .
چومرغ امر ذی بالی ز آغاز نه از نیروی حمد آید بپرواز
(1. b)

Son : بوقتی شد آخرکه تاریخ هجرت شود نه صدار هشت بروی فزایی
(69. b)

Sondaki beyit, yazılış târihini tesbît eder. "Öyle bir vakitte yazdım ki, hicrete göre yazdığım yıla 8 ilâve edersen 900 olur" diyor ve 892 yılında *(1487)*, yâni vefâtından altı yıl önce yazdığını bildiriyor *(Sa'dî'nin Gülistân'ı tarzında, fakat Arap edebiyatından da faydalanılarak, yer yer şiirlerle bezenmiş olan bu mensûr eserin basmaları, şerhleri, garp dillerine tercemeleri için İsl. Ansk. de Zeki Velidi Togan'ın Cāmī mad. e, Prof. H. Ritter'in, Cāmī'nin eserleri hakkında eklediği yazıya b. cüz. 21, s. 19.)*

Cilt 626

2512

Aynı Kitap

Cilt eb'âdı : 18 × 15

Yazı eb'âdı : 12.9 × 7

Ortası siyah şemseli açık kahverengi ve mıklaplı cilt. 80 yap. Her s. de 15 satır var. Güzel bir ta'lıykle yazılmış. « قطعه ، نظم ، مصراع ، روضه » gibi yazılarla ism-i hâslar surhla yazılmış. S. kenarları tek surh cetvelli. Ser-tabbâh Salâhaddîn tarafından babası Ser-tabbâh Hasan Ziya Dede adına vakfedildiği, kendi yazısıyle 1. a da kayıtlı. Yazıldığı târih ve yazan belli değil. Hicrî X asra *(XVI)* âid olduğu yazıdan ve kağıttan anlaşılıyor 1. b de başlıyor, 80. b de bitiyor. Baş ve son aynı.

Cilt 627

2513

Aynı Kitap

Cilt eb'âdı : 18 × 13

Yazı eb'âdı : 13 × 6.5

Alt kapağı düz, mıklabı kopmuş. Üst kapağı yeni. Sonradan ciltlenmiş. Baş tarafı noksan. « . . . قطعه ، حکایت ، شعر ، رباعیه » gibi yazılarla bâzı husûsî adlar surhla yazılmış. 76 yap. « روضهٔ دوم » bölümümün 1. hikâyesinin sonundan başlamakta. Yazı ta'lıyk. Her s. de 15 satır var. 76. b. 78. b de bâzı hikâyeler, kıt'alar, rubâîler ve beyitler yazılı.

Baş : دانی پس ازان هرچه بدانی بکنی حکایت اسکندر دراوان جهانگیری

(1. b)

Son ve ferâğ : شود نه صدار هشت بروی فزایی

والمسئول من الله . . . قد وقع الفراغ

من تحریر هذه النسخة بعد الظهر فی یوم جهارشنبه السادس والعشرین من شعبان المکرم سنه خمسه وسبعین وتسعایه

(76. a)

Cilt 628

2514

شمعی

Şam'î :

Şarḥ-i Bahāristān

(شرح بهارستان)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 20 × 13.5

Yazı eb'âdı : 15 × 8

Mıklaplı, açıkkahve rengi meşin ciltli. 127 yap. Her s. de 21 satır. Yazı ta'lıyk. İlk iki sahîfenin kenarları surh cettvelli, öbür s. lerde cetvel yok « قطعه ، شعر ، روضه . . . » gibi sözlerle husûsî adlar surhla yazılmış.

Baş : حمد وسپاس بی عد خدایرا که علیم وحکیم . . .

(1. b)

Son ve ketebe : وصلوة وسلام محمّد اوزره وانك آلی کرامی (böyle) اوزره اولسون که جمیع عالم خلقنك گزیده‌لریدر تمت الکتاب . . . عن ید عبدالضّعیف النحیف . . . یوسف بن سنان غفرالله له . . . وقد کتب فی شهر ربیع الاخر من شهور سنه عشرین احدی والف

(127. b)

Cilt 629

2515

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 15.5 × 15.5

Yazı eb'âdı : 10 × 4.7

Üstü ebrî kaplı, sırtı ve kenarları meşin, mıklaplı mukavva cilt. 162 yap. "Gulistân"ın sonunadek her s. de 11 satır var. Son risâlenin satırları muhtelif. Yazı ta'lıyk. 11. yap. sonradan yazılıp eklenmiş. Gulistân, Surûrî ve Şem'i şerhleriyle karşılaştırılmış; kenarlara aynı yazıyle lüzum görülen îzahlar yazılmış. İlk yapraklarda *(2. b, 3. b)*, altında « لامعی » kaydı bulunan beyitler de var. Fakat gerek bunlar, gerek « سروری ، شمعی » kayıtları, nüshayı yazan kişinin yazısıyle. Anlaşılıyor ki bu nüshayı ya kendisi, şerhlerle karşılaştırmış, yahut nüshayı, bu kayıtları hâvî bir nüshadan yazmış. Kitap su görmüş ve bilhâssa sonları pek silik bir hâle gelmiş.

I. Arapça bir duânın havâssı ve duâ *(1. b - 2. b)*

II. سعدی Sa'dî : گلستان Gulistân Farsça.

Baş : بسم . . . منّت خدایرا عزّ وجلّ که . . .
(3. b)

Son ve ketebe: واطلب لنفسك من خير ترید به من بعد ذلك غفران لكاتبه

تمام شد كتاب گلستان . . . فی شهر رجب المبارك فی يوم الثالث والعشرين كتبه الفقير الخليل بن محمد الطوسيوی . . . تاريخ سنه ثمان وخمسين و تسعمائه
(161. a)

III. سروری Surūrī *(969 H. 1561 - 1562)* : ابجد شرحی Abcad Şarḥi. Türkçe.

Baş : بسم . . . حمد اول عالمه كه آدمه تعليم اسماء . . .
(161. b)

Son ve ketebe : عذابدن خلاص اولدی شارحه سروری كاتبه خليل بن محمد وقع الفراغ من التسويد فی سنه اربع وستين وتسعمائه فی اواخر شهر شعبان
(162. b)

Cilt 630

2516

محمود بن شيخ محمّد الگيلانی (خواجهٔ جهان)

Maḥmūd b. Ṣayḫ Muḥammad'al-Giylāni (Ḫ"āca-'i Cihān) :

مناظرالانشاء

Manāẓır'al-İnşā'

Farsça

Cilt eb'âdı : 21.5 × 14
Yazı eb'âdı : 16.6 × 8

Koyu kırmızı ve mıklaplı, ortası şemseli, kenarları düz cetvelli. tâmir görmüş cilt. 94 yap. Her s. de 23 satır var. S. kenarları kırmızı cetvelli. « نظم ، بيت ، شعر ، فصل » sözleri surhla yazılmış; dikkati çekmesi gereken sözlerin üzerleri de kırmızı çizgiyle çizilmiş. Müellif, adını Dibâcede, « امّابعد جنين گويد فقير جانی محمود بن شيخ محمّد الگيلانی » diye anmakta *(1. b)* ve kitabının adını « بتأليف اين كتاب كه مسمّی بمناظرالانشاء شروع نمود » cümlesiyle bildirmektedir *(3. b)*. Kitabın mukaddimesi

yedi fasl üzere tertîb edilmiştir. Bu fasıllarda inşâ, mevzûu ve gaayesi, belâgat ve fasâhat, ıstılahlar, teşbîh, istiâre, kinâye, ta'rîz ve telvîh anlatılmaktadır. Bundan sonra 1. makaalede, kelâmın taksîmi ve şiir nevi'leri, 2. m. de mükâtebeler ve şartları, hâtimede de hat ve husûsiyetleri bildirilmektedir. Kaşf, bu zâtın "Ḫ"āca-'i Cihān" diye tanındığını, Hindistan'dan İran ve Rûm bilginlerine ihsanları geldiğini, vezârette bulunduğunu bildirip kitabın, bir mukaddime, iki makaale ve bir hâtimeden ibâret bulunduğunu yazıyor; vefât târihini vermediği gibi kitabın başından ve sonundan cümle de almıyor; anlaşılıyor ki kitabı duymuş, fakat görmemiştir *(II, s. 1833)*.

Mahmûd, Giylan'lıdır; bir hayli siyâhatten sonra 862 H. de vefât eden *(1457 - 1458)* ve Bahmanîlerin ikinci pâdişahı olan 'Alâ'addîn Aḥmad'in yanına varmış, 860 ta *(1455 - 1456)* onun emriyle savaşa gitmiş, 862 de *(1457 - 1458)* Humâyûn Şâh'ın vekâlet mansıbına nâil olmuş, Muḥammad Şâh-ı Bahmanî, ona vezirlik vermiş, Ḫ"aca-'i Cihān" lakabını bağışlamış 886 da da *(1481)* onu öldürtmüştür *(Târîḫ-i naẓm u naṯr dar İrān, I ; s. 259)*.

Baş : يا مبدئ الانشأ ببسط نورالوجود . . .
(1. b)

Son ve ferâğ. : و در عربی بحرف صاد مينويسند بس تم الكتاب قد وقع الفراغ عن تنميق هذه الكتاب (böyle) فی شهر ذی الحجة شريفه سنه احدی وسبعين مائة والف
(94. b)

Cilt 631

2517

معينی (معين‌الدّين جوينی)

Mu'înî (Mu'înaddin-i Cuvaynî) :

(نگارستان)

Nigāristān

Farsça

Cilt eb'âdı : 23.2 × 13.5
Yazı eb'âdı : 15.9 × 8.9

Ortası altın şemseli, kenarları zencîrek cetvelli koyukırmızı ciltli. 4. b de, « . . . گناهكار اميدوار معينی‌الجوينی عفی‌الله عن اسرافه » diye adını andığı gibi 5. a da, Abū-Sa'îd Bahâdır Ḫān'ın, 5. b de 'Alâ'addîn Muḥammad'in vezîrliği zamânında yazıldığını bildirmekte, 14. b de Şayh Sa'daddîn-i Ḥamawî'ye mensûb olduğunu zikretmektedir. Abū-Sa'îd Bahâdır, 716 - 736 H. de *(1316 - 1335)* hüküm sürdüğüne göre eser, bu iki târîh arasında te'lif edilmiştir. Ahlâka, takvaya, aşka, vaaz ve nasîhata, merhamete, müteferrik fevâide âid yedi bâb üzerine "Gülistan"ı tanzir yollu yazılmış, yer yer şiirleri hâvî mensûr bir eserdir. 284 yap.tır. Her s. de 17 satır

vardır. « نظم ، قطعه ، شعر ، حکایت » gibi sözler surhla, bazı yerlerde altınla yazılmıştır. S. kenarları üç lâcüverdle zırhlanmış altın cetvelle çerçevelidir. Yazısı güzel bir ta'lıyktır. Sonunda, 283. b de bir, 284. a da iki satır silinmiş Bu yazılar, nüshanın yazarının adı ve yazılış târihi olacak. Nüshayı satan, eski göstermek, yahut müellif hattı zannını vermek için bu ketebeyi silmiş olmalıdır. Sonradan buraya, kurşun kalemle 1055 târihi yazılmış. Kaşf. Nigâristan"ı görmüş, fakat Mu'înî'nin vefât târihini vermemiştir. Rayhâna, vefât târihini bulamadığını yazmakta *(IV; s. 52)*, Farhang, VIII. asr-i hicrîde yaşadığını kaydetmektedir *(s. 556)*. "Târîḫ-i naẓm u naṯr dar Îrân" da da vefât târihi yok; yalnız, "Nigâristân"ı 735 H. de *(1334 - 1335)* bitirdiğini bildirmektedir *(I. s. 183)*.

Baş : حمد وستایش خدایی راکه از لیّتش از سمت بدایت منزّه است . . .
(1. b)

Son ve ketebe : دریغ نیز ندارد کمال بخشایش
حساب کرد غلط هر که غیراین پند اشت

والحمدلله . . . وقد وقع الفراغ من تحریر وتسوید هذه النّسخة الموسومة بنگارستان یوم الاربع
(Bundan sonraki üç satır silinmiş)
(283. b)

Cilt 632

2518

حسین بن علی الواعظ الکاشفی

Ḥusayn b. 'Alī al-Wāi'ẓ al-Kāşifī:

Anwār-ı Suhaylī

(انوار سهیلی)

Farsça

Cilt eb'âdı : 24.8 × 17.2
Yazı eb'âdı : 17.2 × 10.5

Ortası şemseli, köşebentli, alt kapağı komuş, mıklaplı ve fersûde ciltli. 444 yap. Her s. de 15 satır var. S. kenarları lâcüverd, surh ve altın cetvelle çevrili. Yazı ta'lıyk. 70, 83, 96, 113, 118, 135,146, 149, 153, 154, 168, 187, 196, 200, 231 - 235, 237 - 242, 259, 262, 286, 297, 359 ve 387. yapraklar yeni bir yazıyle sonradan yazılıp eklenmiş ve nüsha tamamlanmış. 101, 121, 134, 184, 251, 288 ve 333. yapraklarda, esâsen güzel olmamakla beraber sonradan silinmiş, üstüne kâğıtlar yapıştırılmış minyatürler var. 135. b de bir yer, sonradan minyatür yapılmak üzere açık bırakılmış.

910 H. de *(1505)* vefât eden Ḥusayn Wā'iẓ-i Kāşifī, bu kitabı, Ḥusayn Bayḳarā'nın, Alîşîr'den sonra en ünlü emîrlerinden olan ve Suhaylî mahlasını almış olup 907 H. de vefât eden Niẓâmaddîn Şayḫ Aḥmad-ı Suhaylî'nin isteğiyle meydana getirdiği için bu adı koymuştur. Eser, Kalîla ve Dimna'nın Naṣr-Allâh b. Muḥammad b. al-Ḥamîd tarafından meydana getirilen ilk tercemesinin, musanna' bir üslûpla yenileştirilmiş şeklidir *(Nüshaları çok olan bu kitabın basmaları ve batı dillerine tercemeleri için İsl. Ansk. nde, T. W. Arnold'un Kāşifî mad. e b. cüz. 60, s. 414)*.

Baş : بسم . . . حضرت حکیم علی الاطلاق جلّت حکمته که . . .
(1. b)

Son ve ferâğ : چونکه بدین پایه رساندم کلام به که کنم ختم سخن والسلام

وقد فرغ من تسوید هذه البیان المحکم فی یوم الخمیس رابع عشر شهر شعبان المعظّم سنه ۹۷۰

(444. a)

Cilt 633

2519

نصرالله بن احمد بن عبدالحمید ابوالمعالی

Naṣr-Allāh b. Aḥmad b. 'Abdalḥamid Abū'l-Ma'ālī:

Kalîla va Dimna

(کلیله ودمنه)

Farsça

Cilt eb'âdı : 23.7 × 15.5
Yazı eb'âdı : 19 × 12

Sırtı meşin, üstü ebrî kaplı âdî mukavva cilt. 276 yap. Her s. de 19 satır var. Baş tarafında az bir noksan var. « قصّه ، آغاز ؛ مصراع ، شعر » gibi sözler ve başlıklar surhla yazılmış. Nüshada, metin üzerine, bâzı da kenarlara birçok mühürler basılmış. Bunların biri, « تعصمت بالملك الغفور عبده محمّد بن منصور » *(Meselâ 6. a, 7. a...)*, diğeri « توکلت علی الله الغفور عبده دولتیار ابن منصور » *(107. b...)* bir başkası « استظهر بعنایة الله الملك الصّمدیه صدرالدین محمّد بن شهاب الدّین منصور » *(112. a...)*, bir başkası da « الصبر محمود بن الصّابر مسعود » dur *(198. b)*. Ayrıca da kat'ı mükâfî şeklinde « الله محمّد علی » mührü var. Yazı, Selçuk devrinin bütün özelliklerini göstermede. « ج »lar bir noktalı. « د »larda nokta var. « ب »ler de bir noktalı. « الدین »ler müselsel ve bitişik. « ابراهیم »ler, « ابرهیم » tarzında elifsiz. Sondaki « ی »ler ve « د »lar, ekseriyetle baştaki kelimeyle birleştirilerek yazılmış. « ا »ler, önceki kelimeye muttasıl. Sondaki « که »ler ekseriyetle « ه »siz ve kelimeye biti-

şik. Mütercim, kitabını Abū'l-Muẓaffar Bahrām Şāh adına *(saltanatı. 511 - 548 H. 1118 - 1153)* yazdığını 3. a da açıklamakta; kendi adını da 6. a da « بنده و بنده زاده نصرالله بن احمد بن عبدالحمید ابوالمعالی » diye anmaktadır *(Kaşf, Naṣr-Allāh'ın babasının adını Muḥammad diye andığı gibi; II. 1507 - 1509; Rayhâna; V, s. 176, Farhang; s. 603; ve Tārīḫ-i naẓm u naṯr dar İrān; I, s. 117; aynı tarzda Muḥammad diye almaktadır. İsl. Ansk. e Naṣr-Allāh maddesini yazmış olan Prof. Tahsin Yazıcı da Muḥammad almış; cüz. 91, s. 118. Fakat bu nüshada Aḥmad'dir).* Naṣr-Allāh'ın Gazne'li, yahut Şîrâz'lı olduğu söylenir. Müşriflik, yâni başmüfettişlik ve Ḫusrav Malik zamânında vezîrlik etmiş olduğuna göre Ḫusrav Malik tarafından öldürtülmesi, 555 - 583 H. *(1160 - 1187)* arasındadır.

Kalîla ve Dimna, 142 H. de *(759)*, fecî bir sûrette öldürülen 'Abd-Allāh b. al-Muḳaffa'ın, pehlevîcededen arapçaya tercemesinden çevrilmiştir. İ. M. da bu kitabı I. Ḫusrav Anūşirvān zamanında tabîb Burzōye tarafından yazılan Pançatantra'yı terceme ederek meydana getirmiştir *('Abdallāh b. al-Muḳaffa' için rahmetli Prof. Ahmed Ateş'in İsl. Ansk. e yazdığı İbnülmakaffâ mad. sine; cüz. 94 s. 864 - 868; Naṣr-Allāh için, Tahsin Yazıcı'nın Nasrulla mad. e b. cüz. 91; s. 118 - 119. Her iki mad. de kitabın tercemeleri v. s. hakkında bilgi vardır).*

Bu nüshada, 194. b de diğer bir kısım başlamaktadır ve bu kısmın sonu eksiktir. Mevcut nüshaların en eskilerinden biridir.

Baş : زیرا که نادان جز بعاجل عذاب از معاصی باز نباشد
(1. b)

Son ve ketebe : از جام عدل ورافت سیراب کرداناد بمنّه ورحمته انّه القادر علیه المحوّل به الحمدُلله ربّ العالمین و صلواته . . . فرغ من کتبته وقت الظّهر من یوم الاحد خامس عشرین شهر ذی الحجه حجه اثنتی عشر وسبعمائه هجریه علی انامل اضعف خلق الله ابرهیم بن الحاج ا *(silinmiş)* ن حجرن (؟) الکازرونی . . . .
(193. b - 194. a)

Bu ketebeden sonra « قال » diye başlıyan ve isim yeri silinen, رحمة الله علیهما diye biten şu iki arapça beyit ve her beytin altında farsça ve manzum tercemesi var :

وما جملة الآذاب عند کلیلة و دمنة الاّ ترّهات البسابس
نزدیك ان کلیله ودمنست هرادب جون نزد حکمت حکمانرّهات وژاژ

فباطنه علم رغیب لاهله وظاهره یزهی به فی المجالس
مانند کار ظاهر و باطنش دانك هست
باطن جو برك سوسن و ظاهر جو برك ناژ
(194. a)

İkinci kısım.

Baş : فصل ذکر غیرالمصنّف بسم الله الرّحمن الرّحیم وبه نستعین یکی از حصد غزنین این کتاب کلیله و دمنه را که مشتمل بر امثال وحکمتست بعبارتی نیکودست داذ ست . . .
(194. b)

Son : دیدم در ترجیح دین وتفضیل مذهب خویش سخنی می گفتند وکرد
(276. b)

(Bu kısmın, İ. Muḳaffa' tercemesinde, Burzōye'nin hayatını anlatan ve Anūşirvān'ın vezîri Buzurcmihr tarafından kaleme alınan, Borzōye'nin gerçeği aramasını anlatan baptır. « اتفق شبی در مجلس عالی امیری اجلی سیدی اوحدی عالمی مؤیدالدّینی عضد الاسلامی عزّالدّولة نصیرالملوك والسّلاطین سیّدالروسائی ابی الکرم فاخر بن عبدالواحد بن فاخر بن خلیل دام عالیا که محطّ رجال ومنبع فضائل ومرتع افاضل ومقصد اهل آفاق وقبلهٔ قهستان وعراق است . . . » *sözleri incelenmiye değer. 196. a. Kalila va Dimna, 1952 de vefât eden Ömer Rızâ Doğrul tarafından türkçeye çevrilmiş ve Maârif V. tarafından yayınlanan "Dünya edebiyatından tercemeler" serisinde Hind Klasiklerinin 1. kitabı olarak 1945 te İst. da Maarif Mat. da basılmıştır. 1960 ta bu tercemenin II. basımı yayınlanmıştır. Aynı mütercimin bu tercemesi 1962 de İst. da Ahmed Halit Kitabevi tarafından da neşredilmiştir. Vasfi Mahir Kocatürk tarafından bu kitaptan alınan hikâyeler, 1960 ta "Kelile ile Dimne" adı altında İst. da Kültür Kitabevi tarafından yayınlanmış, Mahmut Özay'ın manzum tercemleri de 1960 ta Aydın'da, Kanaat Mat. sında bastırılmıştır.)*

Cilt 634 — **2520**

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 15.1 × 10.7
Yazı eb'âdı : 12 × 6.5

Üstü ebrî kaplı, kenarları ve sırtı meşin mıklaplı mukavva ciltli. 89 yap. 63. a ya kadar yazı ta'lıyk; 63. b den 80. b ye kadar nesih ve ayrı bir yazı. 81. a dan 82. b yedek güzel bir ta'lıykle ve ayrı bir yazıyle yazılmış. 83. a dan sona kadar yazı gene değişik ve nesih. İlk kısımda her s. de 15 satır var. Adlar ve dikkati çekmesi gereken sözler surhla yazılmış. Son kısımlarda da başlıklar surh. Eski yaprak numaraları 73. yap. tan başlıyor; bu kısım, kitab ciltlenirken çıkarılmış.

معمّیات : Mīr Ḥusayn b. Muḥammad'an-Nīşābūrī میرحسین بن محمّدالنّیشابوری I.

Mu'ammayāt. Farsça.

Baş : بنام آنکه از تألیف و ترکیب معمّای جهانرا داد ترتیب
(1. b)

Son ve ketebe : بیاراست اوّل ازان نام یار که باشد بر و نیز ختم کلام

والحمدلله . . . الفقیرالحقیر ابراهیم بن عمر بن علی . . . وقد وقع فراغ هذا النّسخة من شهر رجب المرجّب سنه احدی عشرین والف
(136. a)
(2508 ve 2510 No. daki aynı risâlelere b.)

II. Ḥall-i Mu'ammayāt-ı Asmā'al-Ḥusnā. Farsça. حلّ معمّیات اسما الحسنی : Ṣādıḳ-ı Dakanī صادق دکنی

Baş : بسم . . . معروض انکه حقیر صادق دکنی عاشق میکوید که . . .
(63. b)

Son ve ketebe : الصّبور بظهور پیوسته تمت فی یوم الثلثه فی شهر جمادی‌الاول سنه ۱۰۲۵
(75. a)
(2508. No. daki mecmûanın V. risâlesine b.)

III. Risāla-'i Mu'ammā. Farsça manzûm. رساله معمّا : Ḥaḳīrī Şihābaddīn حقیری شهاب‌الدّین

Baş : باسمك الفتاح یا فتّاح
بنام انکه ذات جمله اشیا بود چون اسم او ذات مسمّا
(76. b)

Son : قبول خاطر اهل هنر باد بخوبی در همه عالم سمر باد
(85. b)

(خاتمة الرّساله faslında,

درین فن قبل ازین چندین رسائل رقم زد کلك ارباب فضائل
ولی اکثر ز تعریفات مذکور ز نقصان نیست خالی وزخلل دور
حقیری اندرین لفظ محقّر که برلوح بیان آمد مصوّر
. . . . . .
پی تاریخ آن از عالم غیب رسیده نسخهٔ موزون و بی عیب

beyitleriyle mahlasını ve te'lîf yılını bildirmektedir. «نسخهٔ موزون و بی عیب» terkîbi 924 yılını ifâde eder *(1518)*. 2508 No. daki mecmûanın IV. risalesi, gene bu risâledir; ancak o nüshada târîh terkîbi, «نسخهٔ موزون بی عیب» şeklindedir ve 918 yılını gösterir. Bu nüshanın daha eski ve doğru olduğuna nazaran Ḥaḳīrī'nin bu risâleyi 924 te yazdığını kabûl etmek gerektir kanâatindeyiz.)

IV. Risāla-i Mu'ammā Tārīḫ-i Kamāl Pāşā Şarḥ-ı Mawlānā Tawfīḳī. Arapça. رسالهٔ معمّا تاریخ کمال پاشا شرح مولانا توفیق گیلانی : Tawfīḳī-'i Giylānī توفیق

Baş : بسم . . . قد وقع الفراغ من التقریر بعون الملك القدیر بتاریخ النصف الاوّل . . .
(86. b)

Son : ای فرغت منه فی السّاعة التّاسعة من یوم السّبت من خامس شهر شوّال سنه اثنین و عشرین و تسعمائه تمت الرسالة لمولانا توفیق
(87. a - b)

(87. a da yukarıya, kenara, از گفتهای ابن کمال الوزیر الرومی در فتح بلغراد موّرخا «بایده تاریخ ملقرا وکشف‌الغازه ملاّ توفیق‌الکیلانی» *yazılmış. 88. b - 89. a da yeni bir yazıyle bâzı farsça beyitler ve türkçe bir türkü var.)*

Cilt 635

2521

سعدیٔ شیرازی

Sa'dī-'i Şīrāzī :

Gulistān

(گلستان)

Farsça

Cilt eb'âdı : 16.8 × 10.5
Yazı eb'âdı : 14.5 × 8

Üstü kâğıt kaplı, kenarları ve sırtı meşin ciltli. Baştan 23 yaprağı metne dâhil değil. Bu kısmın 4 yaprağında, metindeki bâzı lûgatler îzâh edilmiş, 14 yaprağı boş. Ondan sonraki yapraklarda kırmızı mürekkeple fihrist yazılmış. 1. yaprakta numara yok. Metin 47 yap. S. lerdeki satırlar muhtelif. Sondan 18 yaprak boş. «باب، حکایه، لطیفه، قطعه، بیت، نثر، مثنوی، حکمت» gibi yazılar ve başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmış. İlk iki s. de altın cetvelle çeçeve var ve ilk s. de, üstte, yaprak motifleriyle bir tezhîb mevcut. Her yaprakta. satırların düzgün olmasını sağlamak için dört ufkıy çizgi var. S. kenarlarına kırmızı mürekkeple bâzı lûgatlerin îzâhı yazılmış. Muḥammad Sa'îd Hamdam Çalabī'nin *(1275 H. 1858)* elyazısı. Kenarlardaki ve baştaki îzâhlarla fihrist ve tezhîb de onun. Yazı ta'lıyk.

Baş : بسم . . . منت خدایرا عزّ وجلّ که طاعتش موجب قربتست . . .
(İlk s.)

Son ve ketebe : گرنیاید بگوش رغبت کس بر رسولان پیام باشد بس
قطعه یا ناظراً فیه سل بالله مرحمه علی المصنف واستغفر لکاتبه
واطلب لنفسك من خیر ترید به من بعد ذلك غفراناً لصاحبه

اتمام یافت بقلم شکسته رقم شیخ محمد سعید همدمی ازدود مان حضرت جلال‌الدین مولوی قدس سره الولی درسنه هزار و دوسد و چهل و هشت در غرهٔ ماه ربیع الاخر بیوم دوشنبه در وقت بیکاه و بالله التوفیق *(47. a)*

Cilt 635

2522

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 19.2 × 11.5
Yazı eb'âdı : 13 × 6 *(İlk risâleye göre)*

Kenarları ve sırtı tâmir görmüş, ortası altın yaldızla tezhîbli ve karanfil ve lâle motifli şemseli. Mıklaplı, mıklabında da şemse bulunan cilt.

I. مروارید عبدالله بن محمّد Mirwārīd 'Abdallāh b. Şamsaddīn Muḥammad : منازل انشا Manāzīl-i İnşā'. Farsça. Baş tarafı noksan. Mecmûanın alt tarafına, dıştan yazılmış, kenarına sonradan, « ترکی » sözü yanlışlıkla ve ayrı bir yazıyla eklenmiştir. İlk kapak kâğıdının üstünde « کتاب عبدالله مروارید » yazısı var. İlk s. de, 1. b de çok güzel bir tezhîb var. Bu s. nin son sözü « حرّس الله صفحات », kâşifesi « اعماله ». 2. a ise « اعنی برادران کیوان رفعت » diye başlıyor. Arada eksik var. Müellif, adını, « بعرض میرساند مسوّد این ارقام فقیر مستهام عبدالله بن محمّد المروارید » diye anıyor *(1. b. sondan iki satır)*. Her s. üç lâcüverd, bir altın cetvelle çerçeveli. Eser, muhtelif devirlere âit mürâselâtı muhtevî inşâ kitabıdır. 21. a, 26. a ve 28. a da 'Alîşîr Navāī'nin adı geçer. Kaşf, bu kitabı almazsa da "Mūnis'al-aḥbāb"ın zikreder ve 922 H. de *(1516)* vefât ettiğini kaydeyler *(II, s. 1911)*. Ḳāmūs'al-a'lām, adının Şihābaddīn 'Abdallāh olup Ḫᵛāca Şamsaddīn'in oğlu bulunduğunu, şâir ve hattât olup, Bahrayn seferinden dönüşünde dostlarına armağan olarak inciler getirdiğinden Mirwārīd diye şöhret bulduğunu, şiirde Bayānī mahlasını kullandığını, Ḥusayn Bayḳarā'nın *(911 H. 1505)* münşîliğinde bulunduğunu, Mūnis'al Aḥbāb'dan başka Tārīḫ-i Şāh, Tārīḫ-i manẓūm ve nâtamâm Ḫusrav u Şīrin'i de olduğunu yazar *(IV, s. 3109)*. Hadiyyat'al-'ārifīn, bu zâtı Şihāb'al-Mirwārīd diye alır, Şafawiyya'ya ait de Tārīḫ-i Şāhī'si bulunduğunu bildirir; 929 da vefât ettiğini söyler *(I, s. 471)*. Rayhāna,

Tārīh-i Şāhī'nin, Ḥusayn Bayḳarā'nın vakaayiine âid olduğunu bildirir, hâl tercemesinden kısaca bahsede *(IV, s. 13 - 14)*. Bu kaynaklar, onun münşîliğinde ittifak etmekle beraber bu eserinden bahsetmezler. Yalnız, Sa'îd Nafîsî, "Tārīḫ-i naẓm u naṯr"inde, aynı zamanda hattât ve mûsıkıy üstâdı da olan bu zâtın "munşa'āt"ı ve eskiden mekteplerde yazıyı ve mektup yazma bilgisini öğretmek için okutulan "Tarassul" adlı bir kitabı bulunduğunu bildirir *(I. s. 259 - 260)*. Gene aynı müellif, "Munşa'āt"ının adının "Risāla-i Şarafiyya" olduğunu söylediğine göre *(II, 777)* sanırız ki "Manāzil-i İnşā", S. N. nin bahsettiği "Tarassul"dür.

Manāzil, 100. b de bitiyor; bundan sonra bilginlere, nakıyblere, seyyidlere, sudûra, vezirlere, müneccimlere, şâirlere, tabîblere, kâtiplere, nakkaşlara, yâni ressamlara, hânende ve sâzendelere yazılacak mektuplarda geçmesi gereken sözler, bayram ve nevruz tebrîklerine, bir makaama tâyîn edilen kişilere, yapılan binayı kutlamıya, sefere gidenlere, seferden gelenlere, müteaddid tâziyelere, hastalara yazılacak mektuplara, iştiyak-nâmelere eklenecek kıt'alara dair örnekler var *(101. a - 109. b)*. Bizce bu kısım da, aynı kitaba âittir. Bu ikinci kısım, nesihle yazılmıştır; başlıklar surhladır.

I. kısım kıt'alar :

Baş : ای کرده بکلك صنع ترکیب بشر زانشاء تونقش بسته اجسام وصور
(1. b)

Son : با تیغ جفا بکش مرا بسمل کن القصّه بیا فکر من بیدل کن
(Kenarda) صح و تم
(100. b)

II. kısım kıt'alar :

Baş : ای غایب و حاضر ازتو در ملك حضور
در طوق کمند توچه نزدیك وچه دور
(101. a)

Son : اهی و زید ازدل ناشاد مرا فی الحال بیاد شوق برداد مرا
(110. a)

II. عبدالرّحمن هبة الله 'Abdarraḥmān Hibat-Allāh : Maḥmūd Hüdāyī'nin *(1038 H. 1628 - 9)* Mihrimāh Sulṭān câmi'indeki dört va'zı. Türkçe. Dibâce arapça. Hibatallāh, kendi adını ve risâlenin, perşembe günlerinde A. H. nin vaazlarından meydana geldiğini 110. a - 111. b de bildiriyor. Bu zâtın kim olduğunu kesin olarak bulamadık.

Baş : باسمه سبحانه وتعالی شانه هذه مجالس قطب الزّمان . . .
(110. a)

Son : ربّمز توفیق و هدایت ایده کرم ایده اللهم ارزقنا محبّتك و محبّة نبیّك و جمیع اولیائك و بحرمة نبیّك المختار وآله واصحابه الاخیار والحمدلله وحده وصلی الله علی نبیّه وآله

(125.a)

(126. b de Zayn'al-'âbidîn adlı birinin arûzla, 127. a da Nızâmoğlu'nın heceyle, 127. b de Muḥyi'nin aruzla birer ilâhisi var. Zayn'al-'âbidîn'in kim olduğunu bilmiyoruz. Nızamoğlu, 1010 H. de; 1601 - 1602 ; vefât eden Halveti Sayyid Sayf - Allâh'tır ; Muḥyi, 1020 de ; 1611 ; vefât eden Malâmî Muhyiddîn'dir.)

Cilt 637

2523

اصفهان شاهنك عشقنه عائد بر خلق ماصالی

Işfahân Şahının aşkına âid bir halk masalı :

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 21.5 × 12.8
Yazı eb'âadı : 12.5 × 7.5

Mukavva üstüne pek kötü şemseli ve lâke taklîdi, Mâverâunnehir ve Türkistanlılara hâs bir cilt. Başta kötü ve yalancı yaldızla tezhîbimsi birşey var. S. kenarları gümüş ve surh cetvelli. Yazı, Mâverâünnehir ve Türkistan ta'lıykı. 149 yap. Her s. de 9 satır var.

Baş : بسم . . . امّا راویان اخبار و ناقلان آثار . . .

(1. b)

Son : تجربهٔ روزکار وعلم معاش حاصل آید والله اعلم بالصواب

(149. b)

Cilt 638

2524

مجموعه

Macmû'a

Cilt eb'âdı : 27 × 17.5
Yazı eb'âdı : 19.5 × 12.5

Koyukırmızı renkli, ortası, her iki tarafında kabartma hendesî şekilleri hâvî dâirevî şemseli, kenarları çift zencîrekli, mıklabı kopmuş, bâzı yerlerini güve yemiş, devrine âit güzel bir ciltle ciltlenmiş. Başta, içinde altınla kûfî Besmele yazılı lâcüverdi daha fazla güzel bir başlık tezhîbi var. İlk iki sahîfesi lâcüverd ve altın cetvelle çerçeveli, öbür s.leri surh cetvelli. « شعر ، المقدّمه ، آخر » gibi sözlerle başlıklar altınla yazıldığı gibi dikkati çekmesi gereken sözlerin üstleri de altın çizgilerle çizilmiş. 130 yap. Her s. de 13 satır var. Yazı güzel bir nesih.

I. احمدی Aḥmadî : بدایع السّحر فی صنایع الشعر Badâyi'as-siḥr fî Ṣanâyi''aş-şi'r. Farsça.

Dîbâcede,

بگوی عیسی و دیگر مگوی گر نفست
رسد بمردهٔ صد ساله باز مژدهٔ جان

beytinden anlaşıldığı veçhile bu kitabı Aydınoğullarından 'İsâ Bik adına yazmıştır *(3. b)*; netekim bundan sonraki kitaplar da, 'İsâ Bik'in oğlu Ḥamza Bik adına ve Aḥmadî tarafından yazılmıştır. Raşîdaddîn Vaṭvâṭ'ın *(481 - 578 H. 1088 - 1182)*, "Ḥadâ'ık'as-siḥr fî Ḥaḳâ'ık'aş-şi'r" inin telhîsi olduğunu ve bu kitaba bâzı şevâhid ilâve ederek bu eserini meydana getirdiğini « ... این رساله را ... موسوم ببدایع السّحر ... برقلم آورد وخلاصهٔ مضمون حدایق السحر را با زواید شواهد . . . درین درج درج کرد » sözleriyle bildiriyor *(3. b. Raşîdaddîn Vaṭvât ve Ḥadâ'ık'as-siḥr için Kaşf'a; I, s. 634 ve Farhang'e b. s. 229)*.

Baş : الحمدلله الذی اشرقت بنور جود وجوده فی مطالع البیان . . .

(1. b)

Son ve ketebe : بفرّخی و سعادت تمام شد مختصر بدایع السّحر مشتمل علی صنایع الشّعر هرکه این را بعقد ضبط آرد بر تألیف و ترکیب کلام مصنوع و سبك نظم و نثر مطبوع اقتداریابد وچیزی از اسرار این فن بروی پوشیده نماند والله ولی التّوفیق . . . فرغ عن کتابة هذا الکتاب الشریف . . . العبد . . . احمد بن حاجی محمود الاقسرایی عفی عنهما ولجماعة المسلمین و ذلك فی الثّانی و العشرین من رمضان المبارك لسنة خمس وثلثین وثمانه مائه هجریه

(73. a)

II. احمدی Aḥmadî : مرقاة الادب Mırḳât'al-Adab. Arapçadan farsçaya manzûm lûgat. 50 kıt'adan meydana gelmiştir. Hâtimede Abcad hisâbını, bâzı fıkıh mes'elelerini, Gurra-nâma'yi, burçları ve yıldızları, 'Aşara-i Mubaşşara'yi, Ulu'l-'azmi v.s. yi bildiren 21 kıt'ayı muhtevî bir eserdir. Dîbâcede, 75. a da bu eseri, « مجدالدّولة والملّه عیسی بك » in oğlu « حمزه بك » için yazdığını bildiriyor. Hâtimede kendi adını anıyor *(112. a)*. « وبیست وهفت قطعه در خاتمهٔ آن علوم متنوّعه مرموز بنظم آوردم » sözleriyle Hâtimenin 27 kıt'adan meydana geldiğini bildiriyorsa da *(75. b)* bu kısım, « الحادی والعشرون فی اسامی اولوالعزم من الرّسل » faslından sonra 6 beyitten meydana gelen « خاتمة الکتاب » kısmıyle bitiyor. Bu da ayrı bölüm sayılırsa Hâtime'de 22 fasıl var.

Baş : بسم . . . الحمدلله الّذی زیّن السّماء بنور النّجوم . . .
(74. b)

Son : گوشها بر احمدی نه که چو دیده گوشها
کردی و درّی نیابی توبدین زیب وبها
(112. a)

(Bu eser, ayrı bir adla anılmamış; Dîbâce'de, « امّابعد چون ارباب عقل را کالشّمس والامس واضح و مبین ولایح و معین است که معرفت لغت عرب مرقات علم اد بست » *dediğine göre bu manzûm lûgatın adının,* « مرقاةالادب » *olması îcâb eder (75. b); ancak gene aynı Dîbâce'de,* « وبیست و هفت قطعه درخاتمهٔ ان علوم متنوّعه مرموز بنظم آوردم ودو قصیده یکی در علم صرف و دیگری در علم نحو مشتمل بر قوانین وقواعد که ما یحتاج مبتدیانست بدان تعقیب کردم » *sözleri (aynı s.), bu manzum lûgati ta'kıyb eden ve ilki arapça sarfa, ikincisi nahve âid olan kasîdelerin de bu kitaptan olmasını îcâb ederse de şâirin, her iki kasîdeye de ayrı adlar vermesine ve Aḥmadî'nin yaşadığı devre pek yakın bir zamanda istinsâh edilen bu nüshada, manzum lûgatı,* « خاتمة الكتاب » *faslıyle, kendi adını da anarak bitirdiğine göre tahminimizin daha doğru olması îcâb eder. İstinsâh eden, adını anmıyorsa da yazının aynı oluşuna göre kesin olarak Aḥmad b. Ḥâcî Mahmûd'al-Aḳsarayî tarafından istinsâh edilmiştir.)*

III. احمدی Aḥmadî : میزان‌الادب Mîzân'al-Adab. Farsça; manzûm, Arapçanın sarfına âid bir kasîde.

Baş : بعد حمد بی گران بر نعمت و فضل خدا
آنك جمله اوست هرگز نیست چیزی زو جدا
(113. b)

Son : شکر حق که ساخت میزان الادب را احمدی
باچنین نظمی کز و پرکشت گو هر گوشها
مشتمل بوده زانواع معانی چون صدف
کوش واین عقد گهر بیرون مکن از گوشها
از ادب به نیست چیزی از پی کسب ادب
سعی کن که لیس للانسان الاّ ما سعی
(121. b)

IV. احمدی Aḥmadî: معیارالادب Mi'yâr'al-Adab. Farsça; manzûm. Arapça nahve âid bir kasîde.

Baş : بعد حمدی بی‌گران بر نعمت و فضل خدا
انك اورا می سزد عزّ وجلال و کبریا
(122. b)

Son ve k. : شکر یزدان را که معیار الادب را ختم کرد
احمدی با این چنین نظم لطیف و دلگشا
گر تمنّی کردهٔ فضل این قواعد را ز من
یاد دار و بادعـای خیر یاد آورمرا
. . . . . .
. . . . . .
گوشها بر نظم این نه که چو دیده گوشها
کردی و دُرّی نیا بی تو بدین زیب وبها

تمت بحمدالله و حسن توفیق کتبه العبد . . . احمد بن حاجی محمود الاقسرایی . . . فی منتصف شهر ذی‌القعده سنه خمس و ثلاثین و ثمان‌مایه هجریه

(113. b)

815 H. de *(1412)* vefât eden Ahmedî'nin Mırḳat'ı, kütüphânelerdeki nüshaları, bu kitaba âit tahlîl ve tenkıydler için Nihad M. Çetin'in, Türkiyat Mecmuası'nda neşredilen "Ahmedî'nin Mirḳatü'l-Edeb'i hakkında" adlı çok değerli makaalesine *b. (Türkiyat Mecmuası, sayı; XIV, İst. Edebiyat Fakültesi Basımevi - 1965, s. 217 - 230).*

Cilt 639

2525

سروری

Surûrî :

(شرح دیوان حافظ)

Şarḥ-ı Dîvân-ı Ḥâfız

TÜRKÇE

I. Cilt

Cilt eb'âdı : 21 × 13
Yazı eb'âdı : 14.7 × 6.5

Mıklaplı, tâmîr görmüş meşin cilt. 380 yap. Her s. de 21 satır var. « بیت ، قطعه » gibi kelimeler surhla yazılmış. Ḥafız'ın beyitlerinin üstü surh çizgiyle « مصراع » çizilmiş. Yazı ta'lıyk. İlk yaprağı sonradan eklenmiş. Sahîfe kenarları tek surh cetvelle çevrilmiş. "ظ" kaafiyesinin sonuna kadar.

Baş : بسم . . . الحمدلله حفظ‌الذّکر عن ریب‌المنون . . .
(1. b)

Son ve ketebe : عین حرفی شرحنه گلنوب اندن شروعه تصمیم و بو وجهله تتمیم نیت اولنمشدر والله‌المعین . . . . .

قد وقع‌الفراغ من کتابة هذا الکتاب فی غرهٔ اوّل‌الجماذین من شهور سنة ست و ستین و تسعمایه عن ید العبدالضعیف و اهی ابن تاج‌الدین الاسترومچه‌وی . . .

(380. a)

(Surûrî, 969 da vefât etmiştir. Bu nüsha, şârihin vefâtından üç yıl önce istinsâh edilmiştir. Son sahîfenin kenarına, Surûrî'nin vefât târihi olan «گتدی جهان سروری» terkîbi, altına da «سنه ۹۶۹» kaydı konmuştur.)

Cilt 437

2526

سروری

Surûrî:

Şarḥ-ı Dîvân-ı Ḥâfiẓ

شرح دیوان حافظ

Türkçe

II. cilt

Cilt eb'âdı : 26.9 × 17.5
Yazı eb'âdı : 19 × 11

Ortası şemseli, mıklaplı, kahve rengi ciltli. «ع» harfinin sonuna kadar. «بیت ، قطعه ، شعر» gibi sözler surhla yazılmış. Beyitlerin üstlerine surh çizgi çekilip belirtilmiş. Yazı nesta'lıyk. 240 yap. Her s. de 19 satır var.

Baş : بسم . . . الحمدلله‌الذی عین عیان‌الدّین لاجراء عین‌العلم و ینبوع الیقین . . .

(1. b)

Son ve ketebe : بو فقیری دعاء خیرله یاد و روح محتاجنی صدقهٔ ثواب ایله غنی و شاد ایده‌لر

بایع از مشتری بها خواهد شارح از ناظران دعا خواهد

تحریراً فی الجلدالثانی رجب‌المرجب الی لیلة‌الجمعة رابع جمادی‌الاخر سنه ۹۸۳ کتبه الفقیرالحقیر نعمة بن محمودالمغلوی اصلاً الطرابلسی مولدا غفرالله تعالی ولوالدیه و لمن استکبه ولجمیع المسلمین اجمعین امین

(Ketebeden de anlaşıldığı veçhile müstensih epeyce bilgisiz bir zâttır.)

Cilt 641

2527

سروری

Surûrî:

Şarḥ-ı Dîvân-ı Ḥâfiẓ

شرح دیوان حافظ

Türkçe

Cilt eb'âdı : 20.5 × 14.2
Yazı eb'âdı : 15 × 7.7

Alelâde meşin ciltli. 111 yap. Şerh, 83. b de «ت» harfi bitmeden bırakılmış. Satırlar muhtelif. «مطلع ، شعر ، قطعه» gibi sözler surhla yazılmış; beyitlerin üstü surhla çizilmiş. Yazı ta'lıyk.

Baş : بسم . . . الحمدلله‌الذی حافظ‌الذّکر عن تحریف ریب‌المنون . . .

(1. b)

Son : سیلاب سرشك آمد وطوفان بلا رفت
گوز یاشی سیلاب گلدی طوفان بلا کتدی

(Bu noksan nüshanın 83. b den sonraki sahîfelerinde ayrı yazıyle Şun'-Allâh'ın, Sa'daddin'in fetvâları ve bâzı şâirlerin şiirleri var. Birçok sahîfeleri boş. Yazıya nazaran XII. asra; XVIII. âittir.)

Cilt 642

2528

سروری

Surûrî:

Şarḥ-ı Bûstân

(شرح بوستان)

Türkçe

Cilt eb'âdı : 19.2 × 12
Yazı eb'âdı : 13.3 × 7.4

Ortası altın şemseli, kenarları düz cetvelli, kıyıları ve sırtı tâmîr görmüş, mıklaplı, siyaha yakın kahverengi ciltli. Yazı ta'lıyk. İlk s. de boyayla yapılmış kötü bir müzehhep başlık var. Dikkati çekmesi gereken sözler ve başlıklar surhla yazılmış. Metnin üstü surh çizgiyle çizilmiş. 218 yap. Her s. de 19 satır var.

Baş : حمد محبوب بعدد اوراق ریاض و شکر محسوب بشمار قطرات حیاض . . .

(1. b)

Son ve ketebe : که اندك فضل تو بسیار باشد خنك انکه بفضلت یار باشد

قد وقع الفراغ . . . حمدالله بن حسين بابا فى وقت الجمعة المباركة فى
اواخر ربيع الاخر لسنه خمس وستين والف من هجرة المصطفى . . . *(218 b.)*

Cilt 643

2529

شمعى

Şam'î:

(شرح بوستان)

Şarḥ-ı Būstān

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 20.8 × 15.5
Yazı " : 15 × 9

Kırmızı renkli, mıklaplı âdî cilt. 337 yap. S. lerdeki yazılar muhtelif. Yazı ta'lıyk. Âyetlerin ve beyitlerin üstleri surhla, bazı beyitlerin üstleri siyah mürekkeple çizilmiş.

Baş :

بسم . . .

بنام خداوند جان آفرين جان يراديجى خداوندك ناميله
باشلدم . . .

(1. b)

Son ve ketebe :

خدايا زعفوم مكن ناميد اى خدا بنى عفوكدن
ورحمتكدن نوميد ومحروم ايلمه

بيت

هزاران درود و هزاران سلام ز ما بر محمد عليه‌السّلام

تمت الكتاب . . . المحتاج احمد بن على افندى عن قصبهٔ ارگرى
قصرى فى شهر رجب المرجب فى اليوم سه‌شنبه فى وقت الضحى

بو كتابك تاريخين بيل اى همام
غين وقاف وطى وبيده اولدى تمام

صاحبه وكاتبه احمد بن على افندى

(237. a - b)
(1119 H. de yazılmış.)

Cilt 644

2530

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 16.8 × 12
Yazı eb'âdı : 12.5 × 7.5 *(1. risâleye nazaran)*

Ortası şemseli, *kenarı ince zencirek cetvelli*, mıklabı kopmuş koyu kahverengi ciltli. 211 yap. 84. b nin sonuna kadar her s. de 15, son risalede 13 satır var. Yazı ta'lıyk.

I. شرف‌الدّين حسن بن محمّد رامى Şarafaddīn Ḥasan b. Muḥammad Rāmī : انيس‌العشّاق Anīs'al-'Uşşāk. Farsça.

Baş : بسم . . . حمد وثنا خالق را علّت كلمته كه در مبدئ خلقت وجود خاكيانرا بتشريف ولقد كرّمنا بنى آدم مشرف كردانيد

(2. b)

Son ve ferâğ : فرقست ميان سوزكز جان خيزد يا انك بريسمانش برخود بندى

تمت الرسالة الموسوم بانيس‌العشّاق بتوفيق الله الملك الخلاق فى يوم السبت
وقت العصر المتصف من شهر ربيع الثانى سنه ثمان واربعين وثمانمائه

(47. a)

Dîbâcede, Şayḫ Uvays Bahādır Ḫān adına *(saltanatı. 757 - 776 H. 1356 - 1374)* yazıldığını bildirmekte, bir nevrûz'da, Naşîraddîn-i Ṭûsî ile *(672 H. 1274)* görüşürken hâzır bulunanların şiirler okuduğunu, kendisinin de, güzellerin âzâsına âid olan *şiirleri, bu konuşma üzerine toplamaya niyet ettiğini, sonra güzellerin uzuvlarını* öven beyitleri toplayıp 19 baptan ibâret olan bu eseri meydana getirdiğini bildiriyor *(2. b - 6. b)* ve kendi adını, «حسن بن محمّد الملقّب بالشّرف المشتهر بالرّامى» diye anıyor *(5. a)*. Birisi, رامى yi silip üstünden giderek «راهين» şekline sokmuş; fakat 2. a da güzel bir sülüsle, كتاب انيس‌العشّاق از تصانيف ملك‌الظّرفا مولانا شرف‌الدّين «رامى رحمة‌الله عليه رحمة واسعه» yazılı. Kaşf, «انيس‌العشاق» ın 826 şevvâlinde yazıldığını söylemekle beraber Uvays Bahādır adına tertîb edildiğini de kaydeder *(I, s. 198)*. *Ḳāmūs'al-A'lām, Şarafaddīn'in* 795 H. de *(1392 - 1393)* vefât ettiğini yazar *(IV, s. 2849)*. Farhang-i Huḫan-varān, aynı vefât târîhini bildirir *(s. 295)*. Sa'îd Nafîsî de "Târîḫ-i naẓm u naṯr,, de aynı târîhi verir *(I, s. 187)*. Rayḥānat'al-Adab, Rāmî'nin 795 te vefât ettiğini yazdığı halde «انيس‌العشّاق» ın, 826 da yazıldığını bildirmektedir ki bu, şüphe yok ki bir zühûldür *(II, s. 306 - 307)*. Rāmî, dîbâcede Uvays Bahādır'ı, «خلّدالله ملكه وسلطانه» diye andığına göre bu kitap, 776 dan önce yazılmıştır. Surūrî'nin "Baḥr'al-Ma'ārif" inin asli kaynağı bu kitaptır.

II. (مقبول) شهاب الدين يحيى بن حبش سهروردیٔ مقتول Şihâbaddîn Suhrawardî-'i Maḳtûl *(Maḳbul. Yaḥyâ b. Habaş)*: مونس العشّاق Mûnis'al- 'Uşşâḳ. Farsça.

Baş : بسم . . . قوله تعالى نحن نقصّ عليك احسن القصص . . . *(48. b)*

Son ve ketebe : شعر

سالها بايد كه تابك سنك اصلى ز افتاب
لعل كردد دربدخشان ياعقيق اندريمن

تمت الكتاب بعون الله الملك الوهاب فى يوم الاثنين الحادى والعشرين من شهر ربيع الاولى سنه ثمان واربعين وثمانمائه هجريه بمدينة مصونة محروسة قم

(61. b)

Aynı yazıyle yazılmıştır. Kaşf zeyli, vefâtını 588 olarak alıyor *(1192. II, s. 607. 581, 85, 86, 87 rivâyetleri de var). Hâl terc. için Rayhâna'ya b. II, s. 380 - 381. Mûnis'al-'Uşşâḳ, basılmıştır: The Lover's Friend, uşr. Oşşo spies, Delhi, 1934).*

III. نظام الدّين شامى *Nıẓâmaddîn-i Şâmî*: كتاب رحيقيّه ور بيعيّه *Kitâb-i Raḥîḳıyya ve Rabi'ıyya*. Farşça.

بسم . . .

Baş : لاح الرّبيع واظهر الاسرار ابكى السحاب واضحك الازهار *(62. b)*

Son ve ketebe : كلزار دولت توكه دارد نسيم خلد
آسوده باد تا ابد از آفت حزان

تم الكتاب بعون الملك الوهّاب فى تاريخ المقدم المذكور فيه

(70. b)

Aynı yazıyle ve ketebeye göre 848 H. de *(1444)* yazılmış olan, medhi ve bahâriyyâtı mutazammen bulunan bu mensur risâle, « المختصّ بالنّصر العزيز مغيث الدّنيا والسّلطنة والدّين الواثق بعون الملك الاحد سلطان الاحد شيّد الله بالتخليد قواعد سلطنته . . . adına yazılmıştır *(67. b)*. Bu zât, Şeyḫ Uvays Bahâdır Ḫan'ın oğlu Calâladdîn'in oğlu olup 813 te *(1410)*, Karakoyunlu Yûsuf tarafından öldürülen Gıyâṯaddîn Sulṭân Aḥmad Bahâdır olsa gerektir *(Düvel-i İslâmiyye; s. 392 - 393)*. Bu risâle, 782 de *(1380)* sağ olan Calâladdin Farîdûn'un, iki ayrı risâlesi olan Rabî'iyya ve Raḥîḳıyya olamaz *(Târîḫ-i naẓm u naṯr dar İrân; c I, s. 214)*. Nıẓâmaddîn Şâmî, "Zafar-Nâma" sâhibi Nıẓâmaddîn'dir *(aynı kitap, I; s. 250)*.

IV. Rabî'iyyât'a âit mensûr ve farsça bir risale.

Baş : بسم . . .

تمّم دوائى بحميا الكاس ياساق
فاليمّ سمّى وصرف الرّاح ترياق

(71. a)

Son ve ketebe : بربساط كامرانى باده خواه ونوش كن
از كف سيمين بر ان ماه رخ در بام وشام

كتبه . . . بهاألدّين بن السّعيد المغفور المرحوم تاج الملة والتقوى والدّين حاجى حسن خطيب بن الفقير بهاألدّين بن الحسن بن عبد الملك الحافظ الكاتب القمى . . . فى تاريخ سنه ثمان واربعين وثمانمائه

(85. a)

Bu risâle de شيخ اويس بهادر خان خلّد الله تعالى ملكه وسلطانه adına yazılmış *(82. b)*. Nıẓâmaddîn-i Şâmî'nindir sanıyoruz.

V. Üç beyitlik farsça bir kıt'a, Bâbâ Tâhir-i Hamadânî'nin *(Farhang'e b. s. 353) iki şi'ri ve yedi kıt'ası*, نسيمى سورى *nin* (?)

گرچه عينوم‌دن نگارا صورتنك پنهان دكول
فرقتنك دين يارم كيم وصل ايله يكسان دكول

beytiyle başlıyan ve

اى نسيمى چون يقين ايمان بمش ايمان يقين
هر شهادت كيم يقندن (يقيندن) دشردر ايمان دكول

beytiyle biten 17 beyitlik bir şi'ri, Şâhî'nin farsça beş beyitlik bir şi'ri, Bahârî adlı bir şâirin

سنك اول نركس مستنك پر از جادو پر از كيندر
ويرور من تاره مويه اكر جين ايله ماچين‌در

beytiyle başlıyan ve

بهارى جون بهار اولدى ايچه‌لين باده كلكون
يتور ساقى منكا دورى كه خوش وقت ريا حين‌در

makta'iyle biten beş beyitlik bir gazeli, Selman'ın *(778 H. 1376)* sekiz gazeli ve birkaç kıt'a.

(Şâhî, 857 de; 1356; vefât eden Amir Şâhî-i Sabzvârî olabilir; Târîḫ-i naẓm u saṯr; I, s. 301. Bahârî hakkında kat'î bir bilgi elde edemedik.)

VI. ابن يمين İbni Yamîn : مقطّعات Muḳaṭṭa'āt. Farsça.

Baş : بنام خدائی که هستی ازوست زبر دستی وزیر دستی ازوست
(91. b)

Son ve ketebe : گر نبخشی گنه ما که ظلومیم وجهول
بچه دانند خلائق که عفوّی وغفور

تمام شد کتاب مقطّعات امیر محمود بن یمین . . . علی یدی اضعف عبادالله تعالی الولی بهاألدّین بن السّعیدالمبرور تاج‌الملة والدین حاجی حسن بن علی‌الحافظ الکتب القمّی فی غرّهٔ رمضان‌المبارك یوم‌الاثنین سنه سبع واربعین و ثمانمائه هجریه نبویه
(210. a)

("Feûlün feûlün feûlün feûl" vezninde «آغاز داستان» adlı bir başlıkla «حکایت» başlıklı üç faslı ve bir «مناجات» ı muhtevî 172 beyitten sonra 500 kıt'a var. Maḥmûd İbni Yamîn'addîn-i Tugrâyî-i Faryûmadî, 769 H. de; 1367 - 8; vefât etmiştir. Rayḥâna'ye ve Farhang'e b. VI, s. 206 - 207 ; s. 15.)

Cilt 645

2531

عبدی عبدالرحمن (پاشا)

'Abdî 'Abdaraḥmân (Pâşâ):

Şarḥ-ı Pand-i 'Aṭṭâr

(شرح پند عطّار)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 20.5 × 12.5
Yazı eb'âdı : 15.9 × 8.4

Mıklaplı, üstü kâğıt kaplı, yanları ve sırtı meşin âdî mukavva ciltli. 92 yap. Her s. de 19 satır var. Yazı nesih. Bâzı yerlerde beyitlerin üstü surhla çizilmiş. Son kısımlarda, yalnız «محصول» sözünün üstü siyah mürekkeple çizilmiş. S. kenarları tek surh cetvelli. Yazılış târîhi yok.

Baş : بسم . . . اثنیهٔ تعظیم آرا وادعیه ترجمّی نما اول خدای بی همتا . . .
(1. b)

Son ve ketebe : شول کسنك روحنه اولسونکه بو نصیحتلری چوق اوقیه
تمت الکتاب بعون‌الله تعالی کتبه‌الحقیر السید الحاج علی غفرله
(92. a)

('Abdarraḥmân Pâşâ, kitabını «سلطان محمّد خان ابن‌السلطان إبراهيم» adına yazmıştır (1. b). Muḥammad, 1058 - 1099 da hükümdarlık eden zattır. Vaḳ'a-nuvîs 'A. 'Abdî Pâşâ, İstanbul'lu olup 1103 H. de (1882 - 1883) Kandiye muhâfızı iken vefât etmiştir ; hâl terc. sî ve eserleri içîn Sicill'e, c. III, s. 408 : ve Osmanlı M. e b. III, s. 98 - 99. Kitap 1250 de Hamdam Ç. nin ondan önce de târihsiz iki temellük kaydını ihtivâ ettiğine göre şârihten pekaz bir müddet sonra istinsâh edilmiştir.)

Cilt 646

2532

اسمعیل حقّی (بروسوی)

İsmâ'îl Ḥaḳḳî (Burûsavî):

Şarḥ-ı Pand-i 'Aṭṭâr

(شرح پند عطّار)

TÜRKÇE

I. C

Cilt eb'âdı : 24.5 × 16.5
Yazı eb'âdı : 17.5 × 9.5

Üstü bez kaplı, mıklaplı âdi mukavva cilt. Yazı nesta'lıyk. 192 yap. Her s. de 19 satır var *(2533 No. ya b.)*.

Baş : حمد بی حد آن خدای پاکرا
(1. b)

Son : عمری واونك مفعول اوّلی وغنیمت ثانیسی هر اکا ظرفدر
(192. b)

Cilt 647

2533

اسمعیل حقّی (بروسوی)

İsmâ'îl Ḥaḳḳî (Burûsavî):

Şarḥ-ı Pand-i 'Aṭṭâr

(شرح پند عطّار)

TÜRKÇE

II. C

Cilt eb'âdı : 23.7 × 16.5
Yazı eb'âdı : 17.5 × 9.5

I. c. gibi ciltli. 203 yap. Her s. de 19 satır var. Yazı, ilk ciltteki gibi ve aynı zâtın yazısı.

Baş : ظرفدر چون رود ونیاید جلەسی جزادر

(1. a)

Son ve ketebe : تاریخ منظوم للشارح الفقیر

حمد لله که شیخ عطارك ویردی حقی مشامنه بوشرح

بر الف قد گلوب ددی تاریخ اولدی اهل‌دله تحفه بو شرح

این کتاب از دست فقیر حقیر پرتقصیر الحاج محمد افندی بخارای‌نك بلدهٔ بروسه‌ده بیکارباشنده نقشبندی تکیه‌سنده تاریخك بیك ایکی یوز قرق سکز سنه‌سنده شد بتوفیق خدای لاینام . . .

(203. a)

(Te'lif târihi, bir ta'miyeyle 1136 ediyor ve esâsen şârih de son s. de mezkûr yılın ramazan ayının 17. cuma günü şerhin bittiğini kaydediyor.)

Cilt 648

2542

عبدی (همّت زاده)

'Abdî (Himmat-zāda):

'Urfî'yi Şarḥ

(شرح عرفی)

TÜRKÇE

Cilt eb'âdı : 20.2 × 12
Yazı eb'âdı : 13.7 × 6.5

Kenarları düz cetvelli, mıklaplı meşin cilt. 51 yap. Her s. de 19 satır var. Beyitlerin üstleri surhla çizilmiş; mısra'ları gösteren bâzı « ع » harfleri surhla yazılmış. 'Urfî-i Şîrâzî'nin « انداخته » redifli na'tiyle « ا ، ز ، ه » kaafiyeli üç na'tinin şerhi.

Baş : اچسون دیر ایسك باب عطایی فاتح

اولسون دیر ایسك فیض الٰهی سائح

(1. b)

Son : سندن صلهٔ نقد شفاعت استر

شرح ایلدی چون نعتکی همت‌زاده

(51. a)

('Urfî Muḥammad, 999 H. de; 1590; vefat etmiştir. Himmat-zāda 'Abdî, Calvatiyya'dan Himmatiyya kolunu kuran Himmat'in oğludur; 1122 H. de (1710) vefât etmiş, Üsküdar'daki Himmat Efendi tekyesinde, babasının yanına defnedilmiştir. Bu kitabın ketebesinin olmayışı, şârihin elyazısı olması ihtimâlini düşündürürse de bâzı yanlışların, meselâ baştaki سائح sözünün سائح yazılması, sondaki rubâînin ilk mısra'ının, دل لوحن ایدوب سوادن ساده sözünden önce حبّ ؛ yahut نقش sözünün unutulması, bu ihtimâli gideriyor. 'Abdî için Osmanlı M. e bakınız; II, s. 313 - 314. 1. a da Hamdam Ç. nin temellük yazısı ve mühründen başka « تشرّف باستصحابه هو من کتب الفقیر درویش محمد اسعد کان‌الله له جا سنه ۱۸ ve « درویش راسخ‌المولوی temellük kayıtları var. Birincisinin Balıkesir'li Râsih'a âit olduğunu sanıyoruz; ikincisi Şeyh Galib'e âittir.)

Cilt 649

2543

هاتفی

Hātifī:

Timūr-nāma

(تیمورنامه)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 23 × 11.5
Yazı eb'âdı : 16.5 × 6

Ortası şemseli, kenarları köşebentli ve zencirek cetvelli kahverengi ve mıklaplı ciltli. 113 yap. Her s. de 19 satır var; her satırda bir beyit mevcut. Başlıklar surhla yazılmış. Yazı pek güzel bir ta'lıyk.

Baş : باسمه سبحانه

بنام خدائی که فکر خرد نیارد که تا کنه اوپی برد

Son ve ferâğ. : الٰهی جوانین نقش فرخ نهاد بآخر رسید آخرش خیر باد

وقع‌الفراغ عن تسویدها فی بیست ودویم شهر ربیع‌الاول سنه ۹۹۰

(Hâtifî, 2. b de adını,

ازوهاتفی سوی اوراه جوی گرت ره نماید بسرراه پوی

(beytiyle anmaktadır. Kaşf, Hâtifî'nin 927 H. de (1520-1521) vefât ettiğini yazar; II, s. 521. Hâl terc. için Rayhāna'ye; IV, s. 305 - 306; nerelerde bulunduğu için de Farhang'a b. s. 625 - 626. Timūr-nāma, 1869 da Lekhnu'da basılmıştır. İki yazması, Tehran'da, Madrasa-i Sipehsālār-ı Cadîd'de, Laylî ve Macnūn'unu da ihtivâ eden diğer yaz. sı aynı K. de mevcuttur; Rayhâna, s. 305. Bu nüsha, müellifin vefâtından altmış yıl sonra yazılmıştır.)

Cilt 650

2547

هلالی بدرالدّین استرآبادی

Hilâlî Badraddîn-i Astarâbâdî:

Şâh u Darvîş

(شاه و درویش)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 15.2 × 9.3

Yazı eb'âdı : 9.9 × 4.5

Ortası altın yaldızlı şemseli, kenarları aynı tarzda köşebentli, zencirek cetvelli, mıklaplı cilt. 41 yap. Her s. de 12 satır var. Yazı çok güzel ve ince bir ta'lıyk. Baş tarafından, minyatürlü başlığın altı kesilmiş. İlk iki s. mısra'ların ortaları altınla nakışlı lâcüverd cetvelle, mısra' kenarları tahrirli altın yaldızla müzeyyen. Her s. nin kenarlarında ve ortalarda lâcüverd ve altın cetvel var. Her satırda bir beyit mevcut. Başlıklar, kenarları altınla müzehheb lâcüverd safîhalarla süslü; yazıları altınla yazılmış. Cilt kapaklarının içlerinde de yapıştırma şekillerle bezenmiş şemse varmış; yalnız yerleri kalmış. Kitap fersûde; her s. si ciltten ayrılmış. 14. a, 24. b ve 37. a da güzel birer minyatür var. Yazı, minyatür ve kâğıt bakımından, devrine âid olduğu muhakkak. Hilâlî, « دربیان انکی سبب گفتن این چه بود » faslında *(6. a-8. b)*,

قصهٔ شاه را بیان کردن — حال درویش را عیان کردن

روی در اهتمام او کردم — شاه و درویش نام ان کردم

beyitleriyle kitabın adını bildirmekte *(8. b)*, na't faslının sonunda da,

بندهٔ کمترین تست هلال — بلبل باغ دین تست هلال

نسبت من اگر کنی بهلول — بهلالی علم شوم همه سال

beyitleriyle kendi adını söylemektedir *(5. a)*.

Hilâlî, Astarâbâd'lıdır. Dîvânı, Ṣıfât'al-'âṣıḳîn'i, Laylî vu Macnûn'u, Şâh u Darvîş'i vardır. Rayhâna, Hilâlî'nin, Şî'a tarafından Sünnî sanıldığını, 936 H. de (1529 - 1530), 'Abdallâh Özbek Ḫân tarafından Herât'ın zaptında, Şî'î oluşu yüzünden şehîd ettirildiğini söylüyor ve Şâh u Darvîş'in, Tehran'da taşbasması olarak basıldığını bildiriyor (IV, s. 319 - 320). Şâh u Darvîş'te, "Manḳabat-ı Asad-Allâh'al-ġâlib" faslında,

در دریای سرمدست علی — جانشین محمدست علی

. . . . . — . . . . . .

beyitleri, Hilâlî'nin Şî'a-i İmâmiyya'den olduğunu açıkça göstermektedir *(5. a)*. *Bu nüsha, İrân-kârî yazısına, tezhîbine, kâğıdına, minyatürlerine nazaran asrına*

âittir ve İrân'da yazılmıştır (Hâl terc.nin nerelerde olduğunu anlamak için Farhang'e b. s. 631).

Baş : هستی و بوده و خواهی بود — ای وجود تو اصل هر موجود *(1. b)*

Son : این دعا را قبول کن یارب — حشر اوبا رسول کن یارب *(41. a)*

Cilt 651

2548

هلالی

Hilâlî:

Şâh u Darvîş

(شاه و درویش)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 20.1 × 13.5

Yazı eb'âdı : 13.5 × 8.5

Üstü ebrî kaplı, sırtı ve kenarları meşin mukavva ciltli. Yazı güzel bir ta'lıyk. 36 yap. Her s. de 15 satır var. 36. yaprağın kenarı makasla kesilmiş. Orda herhâlde bir temellük ve ya vakıf mührü ve kaydı varmış. 36. yap. tan sonraki dört yap. ta Macd-i Hamgar'ın *(686 H. 1287)*, Ḫayratî'nin *(839 H. 1535)* ve Ḫaydarî'nin *(1000. 1002, H. 1591. 1593)* şiirleri var. Yazı, kâğıt ve resm-i imlâ bakımından XI. yüzyıla *(XVII)* âittir.

(Baş ve son için 2547 No. ya b.)

Cilt 652

2549

جامی عبدالرّحمن

Câmî 'Abdarraḥmân:

Kaşîda-i Luccat'al-asrâr va Ḥuccat'al-aḥrâr

(قصیدهٔ لجّة الاسرار و حجّة الاحرار)

FARSÇA

Kitabın eb'âdı : 18.7 × 12.5

Yazı eb'âdı : 13.7 × 8.4

Kapsız. 7 yap. Yazı çirkin bir rık'a. Kasîdenin adını, kendi adını ve yüz beyit olduğunu,

جامی احسنت این نه شعراز باغ رضوان روضه است
کاندر او هر حرف ظرفی از شراب کوثراست

. . . . . .

لجة الاسرار اگر سازم لقب انرا سزاست
زانکه از اسرار دین بحر لبالب گوهراست

حجة الاحرار اگر باآن کنم ضم هم رواست
زانکه بر مطلوب هر آزاده حجة گستراست

مربود پنجاه چون ابیات او آمد دومر
در صفا و محکمی شاید که گویم مرمراست

beyitlerinde bildirmektedir *(7. a - 7. b)*

Baş : بسم... کنگر ایوان شه کزکاج کیوان برتراست
رخنهادان کش بدیوار حصار دین دراست
(1 b)

Son : سال تاریخش اگر فرّخ نویسم دور نیست
زانکه سال دولت تاریخ او فرّخ فراست
(7. b)

(Son beyitten, 880 H. de; 1475; yazıldığı anlaşılmaktadır. Hâşim Radî'nin hazırladığı "Dîvân-ı kâmil-i Câmî"ye b. 1341 Şemsî hicrî-Çâp-ḫâna-i Pîrûz; Metin; s. 20 - 24.)

Cilt 653

2550

سعدیٔ شیرازی

Sa'dî-i Şîrâzî:

Bûstân

(بوستان)

Farsça

Cilt eb'âdı : 19 × 12.5
Yazı eb'âdı : 13.9 × 7.3

Mıklaplı ve yeni ciltli. 129 yap. Her s. de 17 satır var. S. kenarları altın cetvelli Her satırda bir beyit mevcut. Mısra' araları altın cetvelle ayrılmış. Başlıklar surh. Yazı ta'lıyk.

Baş : بنام خداوند جان آفرین حکیم (حکیمی) سخن در زبان آفرین
(1. b)

Son ve ketebe : بیا مر ز مارا توای محترم یحق محمّد شفیع الامم
کتبه‌الفقیر الحقیر اضعف‌الضعفا درویش مصطفی المولوی السّرائی
غفر ذنوبه فی سنه ۱۰۷۷
(129. b)

(2554 No. ya b.)

Cilt 654

2551

سعدیٔ شیرازی

Sa'dî-i Şîrâzî:

Bûstân

(بوستان)

Farsça

Cilt eb'âdı : 20 × 13.5
Yazı eb'âdı : 14.5 × 7.5

Yumuşak ve mıklaplı cilt. 142 yap. Her s. de 15 satır var. Yazı güzel bir ta'lıyk.

Baş : بنام خداوند جان آفرین حکیم (حکیمی) سخن در زبان آفرین
(1. b)

Son ve ketebe : بطاعت نیا وردم الاّ امید خدایا زعفوم مکن نا امید
قد وقع‌الفراغ . . . علی ید اضعف‌الفقرا المولویة السید درویش حسین بن مصطفی عفی عنهما بزوایة غلطه المحمیة فی عشرین شهر ذی‌القعدة الشریفه سنه ۱۰۵۰ خمسین و الف من الهجره . . .
(142. b)

(Son beyit yok. 2554 No. ya b.)

Cilt 655

2552

سعدیٔ شیرازی

Sa'dî-i Şîrâzî :

Bûstân

(بوستان)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 20.2 × 14.5
Yazı eb'âdı : 10.5 × 6.1

Mıklaplı, ortası şemseli, sonradan tâmir görmüş meşin ciltli. 157 yap. S. lerdeki satırlar muhtelif. Yazı ta'lıyk. Bâzı yapraklar sonradan eklenip nüsha tamamlanmış. S. kenarları mavi boyayla çerçeveli.

Baş : بنام خداوند جان آفرین حکیمی سخن در زبان آفرین
(1. b)

Son : بضاعت نیا وردم الاّ امید خدایا ز عفوم مکن نا امید
(157. b)

(2554 No. ya b.)

Cilt 656

2553

سعدیٔ شیرازی

Sa'dî-i Şîrâzî :

Bûstân

(بوستان)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 19.7 × 12.7
Yazı eb'âdı : 12.8 × 7

Mıklabı kopmuş, ortası şemseli, kenarı cetvelli fersûde cilt. Sahîfe kenarları lâcüverd çizgilerle çevrili iki altın cetvelle mısra' araları gene iki altın cetvelle çerçeveli. Yazı güzel bir ta'lıyk. 56. yap. sonradan yazılıp eklenmiş. 64, 66, 67 ve 68. yapraklar tâmîr edilmiş. Her s. de 12 satır var. Başlıklar surhla yazılmış. Ser-tarıyk M. A. nin vakfı olduğuna dâir kendi elyazısı ve mührü 145. a da. Baş tarafı biraz nem görmüş IX. yüzyıla *(XV)* âit.

Baş : بنام خداوند جان آفرین حکیم (حکیمی) سخن در زبان آفرین
(1. b)

Son : بضاعت نیاور دم الاّ امید خدایا زعفوم مکن نا امید
(145. a)

(2554. No. ya b.)

Cilt 657

2554

سعدیٔ شیرازی

Sa'dî-i Şîrâzî :

Bûstân

(بوستان)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 20.5 × 12.5
Yazı eb'âdı : 16.2 × 8.3

Ortası şemseli, kenarları köşebentli ve zencirek cetvelli, mıklaplı, kenarları ve sırtı tâmir görmüş ciltli. 158 yap. Her s. de 13 satır var. Kâğıtların kenarları surhla zer-efşan taklîdi penbe, yazı yazılan yerleri beyaz renkte. Başlıklar surhla yazılmış; bâzı başlıklar yazılamamış; yerleri boş. Yazı güzelce bir ta'lıyk. Her satırda bir beyit var. Sahîfe kenarları lâcüverd, surh ve altın cetvelle çevrili.

Baş : بنام خداوند جان آفرین حکیمی سخن در زبان آفرین
(1. b)

Son ve târih : جزاین کا عتقادم به یارئ تست امیدم بآ مرزکاریٔ تست
تمت الکتاب
سنه
۹۵۱
(158. b)

(Sa'dî Abu 'Abd-Allâh Muşarrif'ad-dîn b. Muşlıḥ'aş-Şîrâzî, 691 H. de (1292) Şîrâz'da vefât etmiştir. Hâl terc. eserleri, şerhleri, şark ve garp dillerine terc. v.s. için Prof. Tahsin Yazıcı'nın, İslâm Ansiklopedisine yazdığı Sa'dî mad. e b. cüz. 100, s. 16 - 41).

Cilt 658

2555

سعدیٔ شیرازی

Sa'dī-i Şīrāzī:

Būstān

(بوستان)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 19.5 × 11
Yazı eb'âdı : 12.8 × 6.8

Ortası şemseli, kenarları cetvelli kahverengi ciltli. Baş tarafı eksik; iki sahîfesi yırtık. « در تعریف اتابك محمّد » faslıyle başlıyan 7. yap. tan itibâren tamam. 188 yap. Her s. de 11 satır, her satırda bir beyt var. S. kenarları lâcüverd, surh ve altın cetvellerle çerçeveli, mısra' araları altın ince cetvelle ayrılmış. Yazı güzel bir ta'lıyk. Başlıklar altın ve lâcüverdle yazılmış. Hicrî IX. yüzyıla âit *(XV)*.

Baş : گدا گر تواضع کند خوی اوست ز گردان فرازان تواضع نکوست
(6. a. İlk beyt)

Son : بضاعت نیا وردم الاّ امید خدایا ز عفوم مکن نا امید
(188. a)

Cilt 659

2556

نظامی

Nizāmī (610 H. 1214?):

Laylī vu Macnūn

« لیلی و مجنون »

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 22.5 × 15.5
Yazı eb'âdı : 17.2 × 12.3

Kenarları ve sırtı surh, iki ince cetvel içinde zencirek, zemini siyah, yumuşak ve fersûde ciltli. 62 yap. 1. b de lâcüverd zemîn üzerine çok güzel, altınla, surhla ve siyah mürekkeple yapılmış bir başlık varsa da nüsha nem gördüğünden ve çok hor kullanıldığından pek bozulmuş. 18. a nın bir yanı yırtılmış, kâğıt yapıştırılmış, 18. b de beyitler bu yüzden noksan, 27. b, 36. a, 36. b, 43. b ve 55. a da çok güzel minyatürler var; fakat maalesef bunlar da pek bozulmuş. Bu minyatürlerdeki külâh ve destar, Şah İsmâil-i Safavî'nin *(930 H. 1524)* babası Şayḫ Ḥaydar'a *(894 H. 1488)* mensûb olan ve sonradan Haydarî tâc denen kırmızı tactır ki

bu tacı giyenlere Surh-ser - Kızılbaş denmiştir. 18. a ve 43. b de bu tâc pek güzel görünmededir; bu bakımdan eser, hicrî IX. yüzyıla *(XV)*, nihayet X. yüzyılın ilk yarısına *(XVI)* âittir. Kâğıt filigranlı ve aharlıdır. Yazı ta'lıyktır. Her s. de dört sütun ve bir satırda iki beyt var. S. kenarları lâcüverd ve siyah çizgiler içinde altın cetvelle çerçevelidir. Mısra' aralarında da ikişer siyah hat arasında ikişer altın cetvel var. Başlıklar, altın cetvel içinde yeşil benekler ve birbirini kat'eden surh çizgilerle ayrılmıştır; ortada, satırlara göre münhanî siyah çizgiyle ayrılan beyaz yere altınla bahis başı yazılmıştır. Her s. de 18 satır var. Yazının, minyatürlerin ve başlıkların İran-kârî oluşuna bakılırsa bu nüsha İran'da yazılmıştır *(Nizāmī için rahmetli Prof. Ahmed Ateş'in İslâm Ansiklopedisindeki Nizāmī maddesine, cüz. 93 - 94. İst. 1962; s. 318 - 327; Leylī vu Macnūn ve bu eserin terc. leri için 323. s.ye b.)*.

Baş : ای نام تو بهترین سر آغاز بی نام تو نامه کی کنم باز
(1. b)

Son : شد قصّه بغایت تمامی المنّة لله ای نظامی
(62. b)

Cilt 660

2557

هاتفی عبدالله

Hātifī 'Abdallāh (927 H. 1521):

Laylī vu Macnūn

(لیلی و مجنون)

FARSÇA

Kitabın eb'âdı : 21.2 × 14.8
Yazı eb'âdı : 15 × 8.2

Ebrî bir kaba dikilmiş; ciltsiz. 65 yap. Her s. de 15 satır var. Yazı Mâverâünnehir ta'lıykı. Her satırda bir beyit var. Câmî'nin kızkardeşinin oğlu olan Hâtifî, bu mesnevîsini teberrüken Câmî'nin beytiyle bitirmiştir *(Hātifī ve eserleri için İslâm Ans. e b. Cüz. 43; İst. 1949; s. 370)*.

Baş : بسم . . .
این نامه که خامه کرد بنیاد توقیع قبول روزیش باد
(1. b)

Son ve ketebe : کردند ندا ازین کهن دیر احسنت احسنت تمّ بالخیر
تمام شد کتاب لیلی و مجنون در روز دوشنبه سنه ۱۲۵۵ محرم‌الحرام
کتبه الحاج عارف بخاراوی زاده
(65. a)

Cilt 661

2558

هاتفی

Hâtifî:

Laylî vu Macnûn

(ليلى ومجنون)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 19.7 × 12
Yazı eb'âdı : 13.7 × 7

Düz meşin ciltli. Sırtı ve kenarları kırmızı meşinle tâmir görmüş. Yazı ta'lıyk. Başta İran-kârî, lâcüverdî çok tezhîbin içinde kûfî yazıyle Besmele var; fakat yıpranmış, silinmiş. İlk iki s. nin kenarları ve mısra'araları altın cetvelle çevrili. Öbür s. lerde lâcüverd cetvel var. Yazı güzel bir ta'lıyk. 68 yap. Her s. de 15 satır var. Sondan 21 beyit eksikti, bundan önceki nüshadan tamamladık ve iç kapak sahîfesine yazdık.

Baş : این نامه که خامه کرد بنیاد توقیع قبول روزیش باد
(1. b)

Son : معمورهٔ نظم را سراسر باتیغ زبان کنم مسخّر
(68. b. Bundan sonraki beyitleri biz yazdık.)

Cilt 662

2559

جامی عبدالرّحمن

Câmî 'Abdarraḥmân:

Yûsuf u Zalîḫâ

(يوسف وزليخا)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 23.7 × 14.8
Yazı eb'âdı : 16.5 × 8.3

Ortası şemseli, kenarı cetvelli koyu kırmızı renkli cilt. 139 yap. Her s. de 15 satır, her satırda bir beyit var. İlk s. başlığında pek güzel olmıyan bir tezhîb mevcut. S. kenarları lâcüverd, yeşil, siyah ve altın cetvellerle altı, mısra' araları iki ince altın cetvelle ayrılmış. Başlıklar surh. Yazı güzel bir ta'lıyk. Yazanı belli değil, Üst yap. ta «محمّد قاسم ابن علی رضائی الکاتب سنه ۹۹۲» kaydı var; kitabın bu târihten önce yazıldığı anlaşılıyor *(898 H. de; 1492 vefât eden Câmî ve eserleri için İslâm Ans. de Prof. H. Ritter'in Câmî maddesine b. Cüz. 21, İst. 1944; s. 15 - 20).*

Baş : ای نهی غنچهٔ امید بگشای گلی از روضهٔ جاوید بنمای
(1. b)

Son : زبانرا گوشمال خامشی ده که هست ازهر چه گویی خامشی به
(139. a)

Cilt 663

2560

جامی عبدالرّحمن

Câmî 'Abdarraḥmân:

Yûsuf u Zalîḫa

(يوسف وزليخا)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 22 × 12
Yazı eb'âdı : 15 × 7

Ortası şemseli, kenarları köşebentli ve hafîf zencîrek cetvelli, mıklaplı cilt. 140 yap. Her s. de 15 satır, her satırda bir beyit var. S. kenarları lâcüvert, yeşil, surh ve altın cetvellerle çevrilmiş. Mısra' araları ince iki altın cetvelle ayrılmış. Başlıklar surh. Yazı güzel bir ta'lıyk. İlk yap. sonradan ve kötü bir ta'lıykle yazılıp eklenmiş. Baş ve son aynı.

Ketebe : باتمام رسید این کتاب بردست فقیر اضعف عبادالله محمد صالح الهروی غفر ذنوبه ۹۸٦

(140. a)

2561

جامی عبدالرّحمن

Câmî 'Abdarraḥmân:

Salâmân u Absâl

(سلامان وآبسال)

FARSÇA

Cilt eb'âdı : 20.3 × 14
Yazı eb'âdı : 15 × 7.5

Düz meşin cilt. 43 yap. Her s. de 15 satır var. Tezhîbi yok. Başlıklar surhla yazılmış. Yazı ta'lıyk.

Baş : ای بیادت تازه جان عاشقان زاب لطفت تر زبان عاشقان
(1. b)

Son ve ketebe : هر دمش جاه وجمالی تازه باد مدّت ملکش برون زاندازه باد
تمت بالخیر فی سنهٔ الف وثمانین علی ید اضعف العباد محمود
(43. a)

(1687 No. da kayıtlı Mecmûanın II. Risâlesine ve Prof. H. Ritter'in İslâm Ans. deki Câmî mad. e b. c. III, İst. 1945, s. 16 - 19.)

Cilt 664

2562

دانشی

Dānişī :

'Alī-nāma

(علی‌نامه)

Farsça

Cilt eb'âdı : 22.5 × 15

Yazı eb'âdı : 17.5 × 11

Ortası şemseli, kenarları düz cetvelli siyah meşin ciltli. Kâğıdı az aharlı, rengi sarımsı samânî. 296 yap. Her sahîfede 19 satır, her satırda bir beyit var. S. kenarları çifte surh cetvelli. Mısra'lar, çifte ikişer surh cetvelle ayrılmış. Yazısı Selçuk neshi. پ ve چ lar birer noktalı. « ش ، س ، ن ، ب » harfleri Selçuk neshine tam uygun, sonda keşîdeli. « که » ler ی ile. « ی » tarzında. « د » lar, bilhassa sesli harflerden sonra noktalı ve « ذ » tarzında. Sondaki « که » ler « ه » siz ve « انك » gibi kelimeye bitişik ع ، چ ve ی ler, Selçuk devri karakterini taşımakta. « ك » ler, ortada keşîdeli boru kâfı denen şekilde; بکن ، مگوی gibi. ی ler büyük tarzda hemzeyi andırmakta Farsçası da tamâmiyle devrinin farsçası. Meselâ « زبان » yerine dâimâ « زنان » kullanılmakta. Bütün bu özellikler, bu nüshanın, hicrî VI. yüzyıl sonlarında, nihâyet VII. yüzyılda yazıldığını *(XII - XIII)* göstermektedir.

Nüshanın baş tarafı eksik. Mevcûd olan kısım ikiye bölünmüş. I. kısım, Cemel, II. kısım Sıffîn savaşına âid. « مجلس اول » 3. b de başlıyor. Buna nazaran noksan olan kısım, dîbâcedendir ve bu kısmın hamdele ve salvele bölümleri, kitabın yazılış sebebi v.s. yoktur. Birinci kısım diyebileceğimiz kısımda şu meclisler var :

مجلس اوّل از بیعت کردن با امام کل امیرالمؤمنین علی *(3. b - 9. a)*، مجلس دوم از حرب جمل *(9. a - 22. b)* ، مجلس سیم از حرب جمل *(22. b - 25. a)*.

Bu meclisten sonra beş başlık yeri açık bırakılmış. Bunların IV., V., VI ve VII. meclisler olduğu anlaşılıyor. Açık yerlere nazaran bu fasıllar, 25. a - 37. b, 37. b - 40. b, 40. b - 51. a ve 51. a - 55. a sahîfelerindedir.

61. b - 62. a da Hz. Ali'nin, sabah namazlarından sonra la'net ettiği kişiler nesir olarak yazılmış. Birisi bu mensûr yazıda علی بن ابی طالب sözünden sonra علیهاالسلام sözünü ve la'net edilen kişiler arasında, معاویه nin adını kazımıya uğraşmış. Aynı sahîfede, alttan iki satırın ve 62. a daki ilk satırların bâzı yerleri de silinmiş. 62. b - 63. a boş. 63. b de II. cilt başlıyor ve bu cilt Sıffîn savaşına dâir oniki meclisten meydana gelmiş. 63. b den 296. b ye kadar devâm ediyor.

Dîbâce kısmındaki ve II. bölümdeki,

برون آورم نوبهار ربیع — بماه محرّم بفصل ربیع
بهاری کی تا نام حیدر بود — نسیمش ره فضل را در بود
یکی نوعروس آرم از نظم باز — کی از جنك فرهنك دارد جهاز
. . . . . .
عروسی پسندیده خاص وعام — خرد کرده اورا علی‌نامه نام
. . . . . .
قوام شرف سیّد ما کریم — نظام وفا درسعادت مقیم
علی ابن طاهر مدار شرف — کی هست ان مطهر بطاهر خلف
مرین قصّه را این سراینده مرد — ز مهر علی خود علی‌نامه کرد
اگر چند شه‌نامه نغز وخوش است
ز مغز دروغ است از ان دلکش است
علی‌نامه خواند خداوند هوش — ندارد خرد سوی شه‌نامه گوش *(3. a)*
دروغ است ان خوب وآراسته — بطبع هوا خوی کش خواسته
مراندر علی‌نامه از روی لاف — نخواهم که گویم سخن برگزاف *(3. b)*

✲

علی‌نامه کن نام این نوبساط — که از نو نوازد درونرا نشاط *(II. K. 63. b)*

✲

که مغ‌نامه خواندن نباشد هنر — علی‌نامه خواندن بود فخر فر *(81. b)*

beyitleri, kitabın adının "'Alī-nāma" olduğunu ve 'Alī b. Tāhir adlı birisine ithâf edildiğini açıklamakta; fakat bu zâtın kim olduğunu bulamadık. Kitabın adının 'Alī-nāma olduğuna ve elimizdeki bu iki cildin Cemel ve Sıffîn savaşlarını anlattığına göre kitabın, Hz. 'Alī'nin doğumundan hilâfetine kadar olan vak'aları bildiren bir cildinin ve elimizdeki ciltten sonra Nahravân savaşından şehadetine kadar vak'aları muhtevî diğer bir cildinin daha olması lâzım. Netekim son faslın nihâyetlerinde de,

بگفتم من این قصّه از راستان — نبودم بجز راستی داستان
جنان جون شنیدستم از راویان — بگفتم درستی کنون همجنان
سخن گویم از نهروان زین سپس — اگر ماندم زنده ایذون نفس

denmekte ve son cildin yazılacağı bildirilmektedir *(296. b)*. Ancak bu cildi,

بو قتی که در شست و دو سال من
رسیده بد و سعد بد فال من
دل من درین قصّه می رنج برد
گهر های حکمت شود گنج برد

beyitleriyle altmış iki yaşında yazdığını belirten (102. a) müellifin, bu kitabı tamamlamıya muvaffak olup olmadığını bilemiyoruz.

'Alî-nâma sâhibi, kendi adını,

بسنجش بمیزان فضل و ادب — بلفظ عجم بر عروض عرب
روانرا بر ابیات خوش دار وکوش — دلت را بنور خرد دار گوش
. . . . . .
بنزدیك بی دانشان خود مکرد — سر دانشی را تو شو پای مرد *(3. b)*

✲

پس از شکر دانش دل دانشی — نزیبد که جوید دل رامشی
زکاة زر و سیم زر است و سیم — زکوة سخن نظم و در یتیم *(267. a)*

ve son kısımda,

بسندیده باشد سخن در علی — شود نو حدیث کهن در علی
نباید که خامش بود دانشی — ز مدح علی باشد او رامشی
دل دانش از بوستان طرب — کند نو ثناهای حیدر طلب

beyitlerinde açıklar (296. b.).

Kitap, "Şeh-nâme" veznindedir ve Dânişî, yer yer, kitabını "Şeh-nâma,, yla kıyaslar ve ondan üstün tutar. 'Alî-nâma, hiçbir vakit dâstânî bir eser sayılamaz. İmam Ca'far'aṣ-Ṣâdık'tan, Abû-Muḥnaf'tan ve diğer zevâttan naklettiği rivâyetler, *târîhe uygundur ve doğrudur. İlk kısımlarda biraz takıyye yapmakla berâber* "Şî'a-i İmâmiyya" den olduğunu dâimâ ızhâr eder ve meselâ,

دل شیعه‌را شاد وخرّم کند — دل دشمن دین پر از غم کند

der *(184. a)*.

Dânişî, eserin sonunda te'lif ve tanzîm târîhini,

جوامذ بسر نظم این سعد فال — دو وچار صد بود وهشتاد سال
کذشته بد از هجرت مصطفا — که بودش وصی پاك دین مرتضا
جو در ماه ذوالحجه طبع ربیع — پرداخت از نظم این نور تیغ

beyitleriyle bildirir (296. b). 3. a da, bahara rastlıyan muharrem ayında başladığını bildirdiğine göre bu kısımlar hicrî 481 yılının ilk ayında başlanarak *(1088. III. ay)*

482 yılının son ayında *(1089. II. III. ay)* bitirilmiştir. İran dinî ebediyâtının en eski eserlerinden biri ve şimdilik tek nüsha olan "'Alî-nâma"yı istinsâh eden, istinsâh târîhini herhâlde son ciltte kaydetmiştir; fakat o cilt elimizde yoktur *(Bu eserden ilk defâ rahmetli Prof. Ahmed Ateş, "Konya Kütüphanelerinde bulunan bâzı mühim yazmalar" makalesinde bahsetmiştir: Türk Tarih Kurumu Basımevi; Ankara - 1952; s. 92 - 94).*

Baş : بنزد صغارو بنزد کبار — اکر جند هست این سخن اشکار *(1. b)*

Son ve ketebe : شفیعش بود مصطفا مرتضا — بر اومید باشد کی روز قضا

تم الکتاب بعون ملك الوهاب فی یدالعبد الضعیف محمد بن محمود بن
مسعود المقدم التستری فی یوم الخمیس سابع شهر رمضان
(296. b)

Ankara İran Büyük Elçiliğinin eski Kültür Müsteşarı aziz dostumuz Dr. Riyâhî

جوامذ بسر نظم این سعد فال — دو وچار صد بود وهشتاد سال

beytini, "iki dörtyüz ve seksen,,, yâni 880 olarak anlamakta ve bu kitabın 880 hicrîde nazmedildiğini kabûl etmektedir; fakat "و دو,, den sonra "و,, harfinin bulunması, nüshanın resm-i imlâsının VI - VII. asr-ı hicrî karakterlerini taşıması, bizi, bu fikri kabûlden çekindiriyor; ancak saygı değer dostumuzun nokta-i nazarını da buraya yazmayı gerekli bulduk.)

Cilt 665

2563

مجموعه

Macmû'a

Cilt eb'âdı : 17.7 × 12.3

Yazı eb'âdı : *muhtelif.*

Üstü kâğıt kaplı, sırtı meşin alelâde cilt. Yazı nesih.

I. عطّار 'Aṭṭâr : پندنامه Pand-nâma. Farsça *(1. b - 27. a)*.

II. شاهدی Şâhidî : گلشن وحدت Gulşan-i Vaḥdat. Türkçe.

Baş : عشقله دردیله شوقله واه ایله — افتاح‌نامه اسم الله ایله *(31. b)*

Son : عشقله ختم اولدی ینه والسّلام — ابتدا عشقله اولدی بوکلام *(46. b)*

III. Tasavvufa âit bir risâle. Türkçe, mensur.

Baş : بسم . . . امّابعد شویله بلکل که خواجه عبدالله انصاری رحمةالله علیه ایدر هرکم فقر یولنده قدم بصدی . . . *(48. b)*

Son : وکمکه بوسکز مقام بلمیه اکا خرقه گیمك وگیدرمك روا دگلدر
والله اعلم بالصواب . . .
(54. b)

('Abdallāh-ı Anṣārī'ye atfedilen bu risâle, 2167 No. lu mec. nın 10. risâlesidir. b.)

IV. صمتی Şamtī'nin *(1039 H. 1629-1630)* iki müseddes-i mütekerriri, Maḥramī'nin *(X. yüzyıl. XVI)* bir müseddes-i mütekerriri, gene o devre âid olduğu anlaşılan Salāmī'nin bir gazeli, Ṣādıḳī'nin bir müseddes-i mütekerriri, Ḥācī Bayrām-ı Velī'nin *(833 H. 1429 - 1430)*.

نولدی بو گوکلم نولدی بو گوکلم

ilâhîsi.

Baş : السلام (ای) واقف سرّ ازل بحر علوم
السّلام ای کعبهٔ عشّاق سلطان رسوم
(55. a)

Son ve ketebe : حمد وثناده حمد وثناده دوستیله بیرام قلدی بو گوکلم
عبدی بن حاجی حسین حمدی
(58. a)

V. کتاب دانستن Kitâb-ı dānistan. Farsçadan türkçeye lûgat *(Farsçaların altına türkçeleri yazılmış)*.

Baş : بسم . . . شکر وسپاس خدایرا که . . .
شکر دخی منت الله که
(61. b)

Son : خشنود باشد
راضی اوله
(109. b. Bundan sonra 9000 e kadar sayılar var.)

Cilt 666

2476

مجموعه

Macmū'a

Sırtı meşin, üstü kâğıt kaplı mukavva cilt. Yazı nesih. Başlıklar ve dikkati çekmesi gereken yerler surhla yazılmış. 70 yap. Her s. de 19 satır. Ser-tarıyk Muhammed Alī'nin vakfı. İlk yap.ta ve sonunda vekfiyesi mevcut.

I. وحید تبریزی Wahīd-i Tabrīzī : جمع مختصر Cam'ı Muḫtaṣar *(al-Cam'u wal-Muḫtaṣar)*. Farsça. Arûzdan bahseden bir risâledir *(2475 No. daki mecmûanın I. risalesinin izâhına b.)*.

Baş : بسم . . . سپاس بی‌قیاس واجب‌التّعظیمی را که بتشریف نطق
انسانرا مشرّف ساخت وکلام موزون وعلم اوزان موهبت فرمود
(1. b)

Son : هر کسی را که این مقدار علم قافیه بداند اورا کفایت باشد والسّلام
(34. a)

II. کتاب عطاألله بن محمود الحسینی 'Aṭā'-Allāh b. Maḥmūd'al-Ḥusaynī : تکمیل الصّناعه Kitabu Takmīl'aṣ-ṣanā'a. Farsça.

Baş : بسم . . . سپاس بی‌قیاس صانعی را که تأسیس بدایع مصنوعات
ونظم سلسلهٔ موجودات . . .
(35. b)

Son ve ferâğ : نسبت بقافیه مشابه حال انکس بود اورا ردیف نام کردند

رباعی

قدتم رسالتی بعون الوهّاب
امّید که باشد همگی صدق وصواب
ور سهو وخطایی شده باشد واقع
ربّ اغفرلی انّك انت الوهّاب

وکان اتمام تألیفها فی غرة رمضان المبارك سنه اثنی وتسعین وثمانه
والحمدلله . . .
(53. b)

(Risâlenin sonunda 892 yılının ramazan ayının ilk günü; 1487; te'lîf edildiği kayıtlıdır. Sa'îd Nafisî, "Târîḫ-i naẓm u naṯr" de, 'Atā'-Allāh b. Maḥmūd b. Ḥusayn-i Maşhadī'den bahsederken, "Takmīl'aṣ-ṣanā'a"yı, 898 de te'lîf ettiği "Badāyi' aṣ-ṣanāyi'"dan sonra, maânî, şi'rin aksâmı, edebî san'atlar, muammâ, arûz ve kafiyeye âid kaaideleri ihtivâ etmek üzere yazdığını, bunun, kaafiyeye âid olan kısmını ayrıca bir risâle halinde yazıp Mīr 'Alīşīr'e ithâf ettiğini, ayrıca "Muntaḫab'aṣ-ṣanā'a" adlı bir risâlesi olduğunu, bu risâlenin sonundan kaafiyeye âit kısmını da bir risâle haline getirdiğini bildiriyor, 'Atā'-Allāh'ın vefât tarîhini vermiyor (I, s. 324). Tetimmede, 892 de yazdığını tasrîh ettiğine nazaran bu risaleyi 898 den sonra yazdığı hakkında verilen bilgi, doğru olamaz; ancak bu muhtasar risâle, mufassal olarak yazılan kitabın muntahabı olsa gerektir. « باشارت بندگان عالی حضرت و الی نصرت » « رکن السلطنة وعمدة المملکة عضد الدّولة الخاقانیه مقرّب الحضرت السلطانیه sözleriyle bu muhtasar risâleyi, padişâha yakın olan birisinin bendelerinin dileğiyle yazdığını belirtiyor ve o zatı üç beyitle övüyor. Herhâlde bu zât 'Alīşīr olmalı (vefâtı. 906 H. 1500).

III. وحید تبریزی Waḥīd-i Tabrīzī ? : Arûz ve kaafiyeye âit farsça bir risâle.

Baş : بسم . . . سپاس وافر قادریرا که حرکت سریع دوائر افلاك را . . .

Son ve ferâğ : هر دم ایم سویت باشد بینم رویت تم سنه ۱۱۳۸
(3475 No. daki mecmûanın II. risalesi.)

Cilt 667

2582

مجموعه

Macmū'a

Cilt eb'âdı : 24 × 15
Yazı eb'âdı : 17.5 × 8.5

Meşin ciltli. 153 yap; en son kısım müstesnâ, her s. de 13 satır var. Yazı Mâverâünnehir ta'lıykı. Kâğıt da oraya âit. Aharı pek az, ince ve samânî renkte. Başlıklar surhla yazılmış. *96. b de 29 yılının saferinin beşinde Mahmud Vahbî adlı* birisinin temellük yazısını muhtevî. Bu 29, 1229 tur *(1814)*; çünkü IV. risalede, 1242 de *(1826)* vefât eden Ḍıyâaddin Ḫâlid-i Naḳş-bandî'nin tarîkat silsilesi yazılı.

I. (غیاث‌الدّین) Ġıyāṯī *(Ġıyāṯaddin)* : دیوان Dīvān. Farsça.

Bu zat, Naḳş-bandiyya'nın Fārūḳıyya koluna mensuptur. Adının Ġıyāṯaddīn Ni'mat'Allāh olduğunu,

خوش گفت غیاثی نعمة‌الله　　در موج حباب آب دریاب

beytinden anlıyoruz *(10. b)*. 1034 te vefât eden *(1624)* ve mensupları tarafından Mucaddid-i alf-i ṯānī ve İmām Rabbānī diye anılan Aḥmad Fārūḳîyy-i Sirhindî'nin halîfesi Ḫʷāca Muḥammad'al-Ma'ṣūm'un halîfesi Ṣıbġat-Allāh'ın halîfesi Gulām Ma'ṣūm'un halîfelerinden Muḥammad Şāh'a mensuptur *(16. a daki silsileyi bildiren mesnevî; 71. a ve devâmı)*.

Baş : صمدا حمد تو گویم که تو فیّاض عمیمی
تو خداوند معینی تو شفابخش سقیمی
(1. b)

Son : حدّ کس نیست کند مدحت بیضای رخش
می نیاید بصفت راست تجلّای رخش
مرهم درد غیاثست مداوای رخش
ای خوش آنروز چو حافظ بتولّای رخش
سرخوش از میکدهٔ بربط پیمانه روم
(53. a)

II. مثنویات حضرت ایشان خواجه میر غیاث‌الدین رحمة‌الله علیه Maṯnawiyyāt-ı Ḥaḍrat-ı İşān Ḫʷāca Mīr Ġıyāṯaddīn raḥmat-Allāhi 'alayh. Farsça.

Baş : این نامه که بخشش اله است　　شمع ره سالکان راه است
(52. b)

Son : این چه آتش بود غیاثی در قلم　　شعله درزد در نیستان قلم
(91. a)

III. Ġaribî adlı şâirle 906 H. de *(1500)* vefât eden Nawāyī'nin iki çağatayca şi'ri *(91. b - 94. a)*.

IV. Ḍıyāaddīn Ḫālid'in halîfesi Ḥacī 'Abdalḥakīm-i Kaşġarī'ye kadar Ḫālidiyya-i Naḳş-bandiyya silsilesini hâvî farsça bir duâ *(94. b - 95. a)*.

V. احمد یسوی Aḥmad Yasavî *(562 H. 1166 - 1167)* : دیوان حکمت Dīvān-ı Ḥikmat. Çağatayca. Noksan *(Matbû' dîvanına göre şiirlerinin tahlîl ve tenkıydi için "Yunus Emre ve Tasavvuf" adlı eserimize b. İst. Remzi Kitabevi - 1961, s. 106 - 112)*.

Baş : دین بیان ایلای حکمت ایتیب
طالب لارغه درّ گوهر ساجیب منا
(99. b)

Son : کیملار اوجون گلدی رسول بیلدنکز مو
(145. b)

VI. مرثیه Marṯiyya. Çağatayca. Kimin olduğu belli değil.

Baş : ای یارنلار اوتی دنیا دور آخر بولدیا
مؤمن ایلکا هرگونی تورلوك یلایوز لاندیا
(147. b)

Son : اول زمان قوب توم یوراکم توقتایب کلدیم یقین
هج آدم قالغانی یوق بارجه یتمش دویدیا
(152. b)

(sonda, 153. a - b de, kimin olduğu belli olmıyan iki çağatayca şiir var.)

Cilt 668

2584

کمال‌الدّین مسعود خجندی

Kamāladdīn Mas'ūd-ı Ḫucandī :

Dîvan

(دیوان)

Farsça

Cilt eb'âdı : 17.7 × 10.8
Yazı eb'âdı : 12 × 7.2

Üstü solmuş ebrî kaplı, sırtı ve kenarları meşin, mıklaplı mukavva ciltli. İlk s. inde altın başlık içinde, kenarları siyah mürekkeple çevrili beyaz yazıyle والله ولاسواه yazısı var. 194 yap. Her s. de, gazellerin arasındaki açık yerler de birer satır sayılırsa

15 satır, her satırda bir beyt var. s. kenarları ve mısra' araları ikişer altın ince cetvelle çevrili. Gazeller ufkıy ikişer altın cetvelle ayrılmış, açık yere birşey yazılmamış. Yazı güzel bir ta'lıyk. Yalnız 6. b de cetvel yok.

Baş : افتتاح سخن آن به که کنند اهل کمال بثنای ملك الملك خدای متعال
(1. b)

Son : (silinmiş) ... ما روی تو بینیم نه بینیم بماه تا روی تو بینیم نه بینیم

Baba Kamâl ve Şayḫ Kamâl de denen Kamāl-ı Ḫucandî, Ḫucand'de doğmuş, haccdan dönüşünde Tebrîz'de yerleşmiş, Sulṭān Calāladdîn Ḥusayn b. Şayḫ Uvays-i Calāyırî *(saltanatı. 757 - 776. 1356 - 1374)* tarafından Tebriz'de kendisine verilen bağdaki hânkaahında uzleti ihtiyâr ederek 792, yahut 93, yahut 802, yahut 803, yahut da 808 H. de vefât etmiştir. «زهی آفتاب بدرکال» ve «منبع حسن ماهتاب جمال» in gösterdiği 803 yılını *(1400)* kabul edenler çoğunluktadır *(Rayhâna, c. II, s. 1403 - 1404 ve Farhang-i Suḫanvarān; s. 488 - 489).*

Bu nüsha, ketebesi olmamakla beraber X. asr-ı hicrîye âittir sanıyoruz *(XVI).* Baştaki «ل» kaafiyeli bir tahmîdden sonra «ا» de 41, «ب» de 8, «ت» de 158, «ج» da 2, «چ، ح، خ» harflerinde 1 er, «د» de 171, «ر» da 21, «ز» de 10, «س» de 9, «ش» da 24, «ص، ض» da 1 er, «ط» da 2, «غ» da 3, «ف» de ve «ق» ta 2 şer, «ك» de 4, «ل» da 8, «م» de 79, «ن» da 53, «ه» de 25, «و» da 14, «ی» de 81 gazel var ki mecmûu 723 gazeldir. Bunlardan başka 55 kıt'a, 9 rubâî ve 12 beyt var.

Cilt 669

2585

كمال خجندی

Kamāl-i Ḫucandî:

Dîvān

(ديوان)

Farsça

Cilt eb'âdı : 20 × 12
Yazı eb'âdı : 16.2 × 9.5

Üstü ebrî kaplı, kenarları ve sırtı meşin mıklaplı mukavva cilt. 151 yap. Her s. de 19 satır, her satırda bir beyt var. İlk sahîfe altın cetvelli. Başlığında altınla «ولذكرالله اعلى وبالتقديم اول» yazılı; fakat bu sahîfe, tamâmiyle harâb olmuş. Her şi'rin başında «وله ايضاً» sözü surhla yazılmış Ketebe yok. 237. yap. la 151. yap. sonradan eklenmiş. Nüsha ciltlenirken s. ler karışmış. «ا» harfi 125. a - 127. b ve 135. a - 139. b, «ب» harfi 127. a - 128. b, «ت» harfi 2. a - 22. b ve 128. b - 134. b de. «ا» harfindeki gazellerin biri eksik, «ت» harfinde de öyle. «د» harfinin 37. b deki gazelinin de baş tarafı yok; yaprak düşmüş. «د» harfinde 179 gazel olduğuna göre bu nüsha daha tamam bir nüshaymış; fakat dağılmış, karışmış. Yazı ta'lıyk. 2584 No.dakine nazaran daha eski bir zamana âit.

Baş : افتتاح سخن ان به که کنند اهل کمال
(1. b)
(2. mısra, yazılmamış; üstüne yeni bir yazıyle yanlış bir mısra' yazılmış.)

Son : در جواب شعر چون آب روانت (روانست) بیت من
خانهٔ ذین بود مارا زین روان ترخود نبود
(151. a)

Cilt 670

2586

سعدیٔ شیرازی

Sa'dī-i Şīrāzī:

Kulliyyāt

(كلّيات)

Farsça

Cilt eb'âdı : 27.8 × 18.3
Yazı eb'âdı : 23 × 14

Ortası şemseli yumuşak ciltli. Kenarları ve sırtı tâmir görmüş. 189 yap. Her s. de 27 satır var. Şiirler dört sütûn üzerine yazılmış. Her satırda iki beyit mevcut. Başlıklar surhla yazılmış. Yazı ta'lıyk. İlk iki s. nin kenarları altın cetvelli. Öbür s. ler surh ve siyah cetvelle çevrilmiş.

I. رسالات Risālāt, عقل و عشق، سوأل صاحب دیوان، مجالس پنجگانه، تقریر دیباجه، رسالهٔ ملك انگیانو، رسالهٔ سلطان آباقا : رسالهٔ ثلاثه، نصیحة الملوك، رسالهٔ شمس الدّین تازی گو.

Baş : شکر و سپاس معبودیرا جلّت قدرته که . . . .
(1. b)

Son : و بهای خرما که بقالان داده بودند بخشیدند
(17. a)

II. گلستان Gulistān.

Baş : منّت خدایرا عزّ وجلّ که طاعتش موجب قربتست . . .
(17. b)

Son : گرنیاید بگوش رغبت کس بر رسولان پیام باشد و بس

یا ناظراً فیه سل بالله مرحمة علی المصنّف واستغفر لصاحبه

واطلب لنفسك من خیر ترید بها من بعد ذلك غفراناً لکاتبه

(46. a)

(Sondaki arapça kıt'a, matbû' Külliyyât nushalarında da var. Fakat birçok yazmalarda rastladığımız bu kıt'anın, farsça

انکه خواند دعا طمع دارم زانکه من بندهٔ گنهکارم

beyti gibi herhangi bir nushayı yazıp bitiren hattât tarafından yazılması taâmül haline gelmiş kıt'alardandır sanıyoruz.)

III. بوستان Būstān.

Baş : بنام خداوند جان آفرین حکیم (حکیمی) سخن در زبان آفرین

(46. b)

Son : بضاعت نیا وردم الاّ امید خدایا غفورم (زعفوم) مکن نا امید

(82. b)

IV. کتاب قصائد عربی Kitāb-ı ḳaṣā'id-i 'arabī

Baş : حبست بحص (بجفنیّ) المدامع لا تجری

فلمّا طغی المأ استطال علی السّکر

(83. a)

Son : تم القصیدت (böyle) ابقی‌الله شأنکم

بقأ شمة (سمسمة) فی کبر حدود (فی کور حدّاد)

(84. a)

(Bu kısım noksandır.)

V. قصائد پارسی Ḳaṣā'id-i pārisī

Baş : شکرو سپاس ومنّت وعزّت خدای را

پروردکار خلق و خداوند کبریا

(84. b)

Son : همین سعادت و توفیق بر مزیدت باد

که حق گذاری و بیحق کسی نیازاری

(95. a)

VI. کتاب المراثی Kitāb'al-Marāṭī

Baş : دل شکسته که مرهم نهد دگر بارش

یتیم خسته که از پای برکند خارش

(95. b)

Son : کارجان نزد اهل دل سهل است تو نگهدار گوهر ایمان نه

(97. a)

(Bu kısım da noksandır.)

VII. کتاب ملمّعات Kitāb-ı Mulamma'āt.

Baş : توخون خلق بریزی و روی برتابی

نه دانمت چه مکافات این گنه یابی

(97. a)

Son : ازان فرزند خویش آمد پسندم که در فرزند کس دل‌می نبندم

(99. a)

VIII. کتاب ترجیعات Kitāb-ı Tarcī'āt.

Baş : ای زلف تو هر خمی کمندی چشمت بکر شمه چشم بندی

(99. b)

Son : بنشینم و صبر پیش گیرم دنبالهٔ کار خویش گیرم

(102. a)

IX. کتاب غزلیّات Kitāb-ı Ġazaliyyāt.

Baş : اوّل دفتر بنام ایزد دانا صانع پروردگار حیّ توانا

(102. b)

Son : سعدیا داروی خصم ازدست دوست به که شیرینی زدست دیگری

(143. a)

X. کتاب بدایع Kitāb-ı Badāyi'.

Baş : الحمدلله ربّ العالمین مادرّ من نعمة عزّ اسم و علا

(143. b)

Son : صوفی نظر نباشد جز با چنین حزینی

سعدی غزل نه گوید جز این چنین لآلی

(161. a)

XI. كتاب خواتيم Kitāb-ı Ḫawātīm.

Baş : سپاس و حمد بی پایان خدارا که صنعش‌در وجود آورد مارا
(161. a)

Son : سعدیا من ملك الملك غنی‌ام تو فقیری
چاره درویشی و عجز ست و گدایی و فقیری
(167. b)

XII. كتاب غزليات قديم Kitāb-ı Ġazaliyyāt-ı ḳadīm.

Baş : ای یارناگریز که دل‌در هوای تست
جان نیز اگر قبول کنی هم برای تست
(168. a)

Son : زخاك سعدیٔ بیچاره بوی عشق آمد (آید)
هزارسال پس از مرکش ارهمی بوئی
(171. a)

XIII. كتاب صاحبيه Kitāb-ı Ṣāḥıbiyya.

Baş : نگین ختم رسالت محمّد عربی شفیع روز قیامت محمّد مختار
(171. b)

Son : ملك و دولت را تدبیر بقا دانی چیست
اوبه فرمان تو باشد تو به فرمان (فرمای)
(180. a)

(Birinci mısra'da vezin düşük, ikinci mısra' noksan.)

XIV. كتاب رباعيّات Kitāb-ı Rubā'iyyāt.

Baş : هر ساعتم اندرون بجوشد خونرا واگاهی نیست مردم بیرونرا
(180. b)

Son : مسکین دل‌انکه از برش برخیزی خرّم تن انکه در کنارش آیی
(183. a)

XV. كتاب فرديات Kitāb-ı Fardiyyāt.

Baş : ز حیرت خیر پیش آید بکن چند انکه بتوانی
مکافات بدی کردن نمیگویم توخود دانی
(183. a)

Son : نه هر بیرون‌که پیسندی درونش انچنان باشد
بساحلوای صابونی که زهرش درمیان آید
(184. a)

XVI. كتاب حدثيات و مطايبات Kitāb-ı Ḥadaṭiyyāt va muṭāyabāt *(Muṭayyabāt)*.

Baş : قال السعد الزمن بعض ابنا ألملوك ان اضیف لهم . . . .
(184. b)

Son : سینهٔ صافی از غرض باشد تا گواهی ازو درست آید
(186. b)

XVII. مجالس الهزل Macālis'al-Hazal. Arapca.

Baş : العن الشیطان واشتم الحیطان . . .
(186. b)

Son ve ketebe : وقنا ربّنا عذاب النّار تمت الکتاب الکلّیات . . . . فی شهر ذیقعدة الحرام سنه ۱۰۳۹ علی ید اضعف عبادالله المعبود ابن محمود الشبستری عفی‌الله عنهما
(189. a)

(Külliyât-i Sa'dî'nin 1267 Bombay, 1313 Lekhnū ve diğer tabı'ları olduğu gibi 'Abbās İḳbāl'ın hazırladığı K. da, bir mukaddimeyle 1317 Şemsî hicride Tehran'da basılmıştır. İsl. Ansk. de Prof. Tahsin Yazıcı'nın Sa'dî maddesine b. cüz. 100; s. 36 - 41.)

İNDEKS

HUSÛSÎ ADLAR

(Soy-Boy, Millet, Mezhep Adları Dahil)

A

'Abbās Bik-i Türkmānī : 375.
'Abbās Pāşā : 337.
Abdāl-ı 'Irāķī : 391.
Abdāl-ı Işfahānī : 391.
Abdāllar : 38.
'Abdī : 234, 238, 260, 272.
'Abdī (Yūsuf) : 350.
'Ābid : 3.
'Ābid (Emīr Şams'addīn. Çalabī) : 175.
'Abd' Allāh : 95.
'Abd Allāh (Ķāḍī) : 375.
'Abd' Allāh (Şarı) : 137, 285, 353.
'Abd' Allāh Āġā (Hazine çavuşu) : 272.
'Abd' Allāh b. muvāffaķ : 418.
'Abd' Allāh-ı Anşārī (H^{w}āca) : 16, 288, 398, 459.
'Abd'al-'Alī (H^{w}āca) : 273.
'Abd'al-'Azīz b. 'Abd'al-Wahhāb : 97.
'Abd'al - Bāķī : 269.
'Abd'al-Bāķī Āġā : 272.
'Abd'al-Bāķī Nāşır : 84, 85, 140, 175, 185, 222, 244, 266, 267, 268, 340, 342, 351, 367.
'Abd'al-Ġanī b. Muḥammad 'Alī : 248, 249.
'Abd'al- Ġanī Ķummī (Mīr) : 375.
'Abd'al-Ġanī Nāblusī : 240, 248.
'Abd'al-Ḥalīm Āġā : 272.
'Abd'al-Ḥalīm b. 'Abd'al-Mannān : 289.
'Abd'al-Ḥalīm Çalabī : 182, 247, 359.
'Abd'al-Ḥamīd (II. Sultan) : 187.
'Abd'al-Ḥayy : 95.
'Abd'al-Kādir (Sayyid. Balhī) : 189, 359.
'Abd'al-Ķādir Gīlānī : 189.
'Abd'al-Karīm b. Maḥmūd (Şayḫ) : 182.
'Abd'al-Karīm Muḥammad Çalabī (Ķaḍī-'askar Muḫ. Ç. oğlu) : 279.
'Abd'al-Laṭīf (Şadr'addīn Ķunavī zāviyesi şeyhi) : 347 - 348.
'Abd'al-Laṭīf b. Fayḍ' Allāh : 189.
'Abd'al-Laṭīf (Sinān Dada oğlu) : 223.
'Abd'al-Laṭīf Kaçurātī : 157.
'Abd'al-Macīd (Naşūḫ oğlu) : 271.
'Abd'al-Macīd (Sultan) : 344.
'Abd'al-Macīd Sīvāsī : 4.
'Abd'al-Wahhāb b. Calāl'ad-dīn Hamadānī: 221, 223.
'Abd'ar-Raḥīm : 264, 269.
'Abd'ar-Raḥīm (Sayyid) : 224.
'Abd'ar-Raḥīm-zāda : 370.
'Abd'ar-Raḥīm-i Sūrābādī : 157.
'Abd'ar-Raḥmān-ı Bıstāmī : 245.
'Abd'ar-Raḥmān'al-Ḥusaynī : 142.
'Abd'ar-Raḥmān Pāşā : 155.
Abū-'Alī Sīnā : 57, 282.
Abū-Bakr (I. Halife) : 178, 257.
Abū-Bakr (Darvīş) : 324.
Abū-Bakr Çalabī : 287.
Abū-Bakr-i Kutahyavī : 235.
Abu'l-Ḫayr : 301.
Abū'l-Layṯ : 115, 123.
Abū-Muḫnaf : 293, 450.
Abu-Sa'-id Bahādır : 415.
Abū's-Su'ūd : 310, 371.
Ādam (Peygamber) : 277, 357.
Ādam Dada : 369.
'Adil Çalabī b. Ulu 'Ārif : 202.
'Adnī : 277, 369.
'Adnī Racab Dada : 347.
Afīf 'Usayrā : 2, 3.
Aflākī Aḥmad Dada : 105, 106, 222, 325.
Āġā Şāpūr : 375.
'Ahdī : 366.
Ahgarī : 375.
Aḥmad : 110, 298.
Aḥmad (Bī zabān) : 374.
Aḥmad (Bursalı) : 82.
Aḥmad (Ḥasan Bek-zada) : 173.
Aḥmad (Kutucu) : 272.
Aḥmad (Hârûniye müderrisi) : 372.
Aḥmad (Pīr) : 58, 59.
Aḥmad (Sultan) : 55-56, 137.
Aḥmad (Surnâ-zen) : 273.
Aḥmad (Şeyḫ) : 138.
Aḥmad Āġā (musâhîb) : 175, 267, 268, 269, 367.
Aḥmad Ateş : 25, 101, 451.
Aḥmad b. Muhammad Mağnisāvī : 279.
Aḥmad b. Muḫ (III. Sultan) : 279, 281, 303.
Aḥmad b. Muḳdim b. Amīr 'Aynī (Pīr) : 92.
Aḥmad Bek (Dukakinzāde) : 276.
Aḥmad b. Riḍvān : 245.
Aḥmad Bosnavī (Derviş) : 104.
Aḥmad Cāmī : 148.
Aḥmad Çalabī : 279.
Aḥmad Dada (Sar-ṭarīḳ) : 165.
Aḥmad Dada (Sayyid) : 175.

Aḥmad Dada (Tırabzonlu) : 67.
Aḥmad Fārūḳī : 454.
Aḥmad Gul-çin Ma'ānī : 26.
Aḥmad Köseç : 67.
Aḥmad Muḫtār (Sayyid) : 189.
Aḥmad Pāşā (Etmekçi) : 306.
Aḥmad Yasavī : 373.
Aḥmadī : 369, 425 427.
Āhī : 366.
Aḫī Avran : 158.
Ahī Şāh Valad'al-Mawlawī (Karahisârî) : 199.
Ahḳar (Zühdî) : 238, 239, 240.
Ak Şams'ad-dīn : 347, 348.
'Ākif : 369.
'Ākıl-ı Buḫārī : 218.
'Alā (Şeyh) : 373.
'Alā'addīn (Çalabī) : 173.
'Alā'addīn Aḥmad (Bahmanī) : 412.
'Alā'addīn 'Alī : 174.
'Alā'addīn 'Alī (Ḫᵂāca, Şayḫ) : 59, 244, 346.
'Alā'addīn 'Aṭṭār : 69.
'Alā'ī b. Muḥıbbī Şīrāzī (Şarīf) : 75, 171, 181, 213.
'Ālī : 236, 338, 370, 371.
Ālī Muḥammad : 251.
'Alī (Emīr'ül-mü'minīn) : 21, 22, 26, 36, 39, 58, 185, 202, 216, 247, 277, 294, 296, 297, 317, 333, 371, 404, 417, 449.
'Alī : 50.
'Alī : 155.
'Alī : 311.
'Alī : 390.
'Alī Āğā (Tırnakçı) : 50.
'Alī Āğā (Muṣāḥib) : 274.
'Alī Aṣğar Hikmat : 259.
'Alī (Mawlānā) : 375.
'Alī (Sayyid Maṭnawīḫᵂān) : 130.
'Alī b. Abī-Bakr b. 'Abd'al-Calīl : 69.
'Alī b. Aḥmad (Bī sutūn) : 408.
'Alī b. Ḥamza (Çalabī) : 204.
'Alī b. Luṭf' Allāh (Yağıbasan müderrisi) : 112.
'Alī b. Muḥammad : 57.
'Alī b. Muṣṭafā : 85.
'Alī b. Ṭāhir : 449.
'Alī Cānib Yöntem : 359.
'Alī Çalabī : 370.
'Alī Çalabī b. Muḥ. b. Aḥ. Mıṣrī : 86.
'Alī Çalabī ('Abd'al- Ḥalīm- zāda) : 380.
'Alī Dada (Şayḫ) : 158.
'Alī Dada (Şayḫ. Sayyid) : 402.
'Alī Muḥammad (Sayyid) : 142.
Āl-ı Naṣr'ad-dīn : 174.
'Alī Nihād Tarlan (Prof. Dr.) : 328, 352, 356.
'Alī Nuṭḳī Dada : 402.
'Alī Pāşā (maktul) : 272.
'Alī Pāşā (Şahīd) : 282.
Āl-ı Salçuḳ : 174.
'Aliyy'al-A'lā : 33, 61.
'Aliyy'ar- Rūmī (İdrīs-i Muḫtafī) : 1.
'Āmil (Çalabī) : 275.
Amrī : 169, 370, 371.
Anḳaravī : 100, 139.
Anvarī : 169.
Ārāmī : 260, 369.
'Arab : 357.
Arısto : 57.
'Ārif : 238.
'Ārif Çalabī (Ulu. Amīr) : 167, 175, 202, 207, 222.
'Arḍī : 367, 369, 371.
As'ad : 245.
Āṣaf : 375.
Āṣaf Ḫān : 216.
'Āṣī : 373.
Aslī : 55, 371.
Asrār Dada : 139, 238, 239, 259, 352, 374.
'Āṣım : 351, 360.
'Āṣım Munlā : 298.
'Āṣım (küçük Çelebizâde) : 140.
'Āṣık : 371.
'Āṣık 'Umar : 369.
Aşrafoğlı (Sayf'Allāh) : 357.
'Aṭā : 369.
Aṭā'Allāh : 322.
'Aṭā'Allāh Maḥmūd b. Ḥusayn Maşhadī : 353.
'Aṭā'ī : 296, 371.
'Aṭṭār : 35, 69, 148, 398.
'Aṭṭār-ı Hamadānī : 28.
'Avnī Aḥmad (Konuk) : 175.
'Avnī (Yenişehirli) : 238.
Avḥad'ad-dīn Kirmānī : 57.
Avḥadī : 245.
Ayas Pāşā : 352.
Aydın oğulları : 425.
'Aynī : 296, 357.
'Ayntābī 'Adlī : 272, 273.
Ayyūb-ı Ḫalvatī (Şayḫ) : 185.
Ayyūbī : 293.
Āzarī İbrāhīm : 299, 371, 375.
'Aẓīm : 373.
'Aẓīzī : 369.
'Aẓīz'ad-dīn Nasafī : 385.
'Azmī : 155, 369.

B

Bābā Livāyī : 272.
Bābā Ṭāhir-ı 'Uryān : 272.
Badī'ī : 370.
Badī'-i Tabrīzī : 102.
Badr'ad-dīn'al-Kunavī : 203, 204.
Badr'ad-dīn Maḥmūd : 59.
Bahā'ad-dīn : 59.
Bahā'ad-dīn Nakş-band : 51.
Bahā'ī (Şeyḫulislām) : 211, 327, 343, 371.
Bahiştī : 155, 369.

Baḥr'al-'Ulūm ('Abd'al-'Alī) : 124.
Baḫtī (I. Ahmed. Sultan) : 238, 240.
Baḳā'ī : 238, 280, 369.
Bāḳī : 155, 169, 369, 370, 371.
Bakr Āğā (Muṣāḥib) : 272.
Baktāşī, Baktāşiyya : 294, 317, 386.
Baldır-zāda Muḥammad : 278.
Bālī (Sarhoş) : 299, 366.
Balīğ : 155, 238, 375.
Barḳī : 31.
Barrī : 238, 367, 369.
Bayānī : 155, 422.
Bāyazīd I. Yıldırım : 174.
Bāyazīd II. Sultan : 42, 164, 244, 257, 306, 349, 379.
Bāyazīd-i Bıstāmī : 54, 292.
Bāyazīd b. 'Abd'al-Ġaffār : 382.
Bayram (Darvīş) : 207, 208.
Bayrām-ı Valī (Ḥācī) : 46, 34, 73, 115, 120, 244, 252, 349, 357.
Bayrāmī, Bayrāmiyya, B. Malāmileri : 244, 285, 349.
Behmeniler : 415.
Brown : 33.
Buḳrāṭ : 190.
Bolbol : 60.
Borzōye : 415.
Burğāzī : 292.
Burhān'ad-dīn (Ḳāḍī) : 174.
Burhān'ad-dīn Muḥaḳḳık (Tirmizī. Sayyid) : 184, *197, 198,* 200, *367.*
Burnāz Ḥasan : 272.
Burnāz-zāda : 273.
Bostan Çalabī : 4, 118, 139, 182.
Bū-Turāb : 325.

C

Ca'far : 276, 369, 370.
Ca'far'aṣ- Ṣādıḳ (İmām) : 37, 69, 252, 277, 450.
Calāl'ad-dīn Arğun Çalabī : 233.
Calāl'ad-dīn Ḥusayn b. Şāh Uvays-ı Calāyırī : 456.
Calāl'ad-dīn Maḥmūd Pāşā : 284, 369, 371.
Calāl'ad-dīn Munaccim : 218.
Calāl'ad-dīn Muḥammad (Yenikapı Şeyhi) : 237.
Calvatī : 125.
Cam Sulṭān : 277, 369.
Camāl : 238.
Camālī : 155, 272, 369, 370.
Camālī Bāyazīd : 308.
Cāmī : 16, 32, 259, 334, 370, 379, 380, 434.
Cāmī Bik : 87, 366.
Cāmi'ī : 369.
Camlī Bek : 272.
Canābī Aḥmad Pāşā : 356.
Canānī : 299, 370.
Carrāḥ Mu'azzin : 272.
Cavābī : 297.
Cavdat Pāşā : 238.
Cavhar Āğā : 277.
Cāvīd : 168.
Cavrī : 78, 137, 240, 256, 297.
Cazbī : 238.
Cāzim Calāl : 238.
Cāzim Muṣṭafā : 266.
Corci : 272.
Cunayd (-i Bağdādī) : 35, 292.
Cunayd (-ı Şafavī. Şayḫ) : 347.
Cuvānī : 369.

Ç

Çalabī (Karīmoğlı) : 110 - 111.
Çākerī : 370.
Çihārdah Ma'ṣūm (Bektāşīlerce) : 41.
Çihār Yār : 1, 317.
Çiroz : 272.
Çivi-zāda : 310.
Çuḳadar-zāda : 272.
Çorbacı-zāda : 272.

D

Dā'ī : 375.
Dahrī : 180.
Dālī : 367.
Dali Birādar (Ġazālī) : 366.
Dali Muṣṭafā : 272.
Dānişī : 238, 367, 450.
Dānişmand Dada (Muṣṭafā Ḥamīdī) : 117, 118.
Darvīş Āğā : 371.
Davlat-yār b. Manşūr : 517.
Dāvūd b. Ḥasan al- Muṭannā b. Ḥasan b. 'Alī : 69.
Darvīş Çalabī : 366.
Darvīş Ḥusayn : 272.
Darvīş Muḥammad Pāşā : 130.
Darūnī : 366, 369.
Dıyā'ad-dīn : 12.
Dıyā'ī : 389.
Dıyā Ḥasan Dada (Sar-Ṭabbāḫ) : 412.
Dil- ḥayāt : 272.
Dīvāna Muḥammad Çalabī (Samā'ī. Sulṭān-ı Dīvānī) : 158, 198, 238, 241, 250, 251, 263, 366, 368, 369.
Dört Ḫalīfa : 306.

E

Ebu'l-Futūḥ'al- Ḥālidī (Ḫᵂāca) : 69.
Edhem Pāşā (Ġāzī) : 349.
Edīb : 238.
Eflāṭūn : 57.
Ehlī : 370, 371.
Ehlibeyt : 294.
Eimme (-i Hūdā) : 1, 325, 333.
Elmās b. Ḥusayn (Darvīş) : 33.
Emīr Sulṭān : 349.
Enīs Dada : 298, 367, 369.
Enver : 238.

ErihHermelin. Baron : 50.
Erşedî : 298.
Ertana : 348.
Es'ad Muḥlıṣ Pâşâ : 238, 272.
Eslf : 298, 369.

F

Faḍl' Allâh (-ı Ḥurûfî) : 33, 34, 43, 57, 59, 331, 332, 333, 348.
Fâḍıl : 369.
Faḍlî : 155.
Fadlî (Ḳara) : 309.
Faḫânî : 122, 369, 370, 371.
Fahîm-i Ḳadîm : 329.
Fahîm Sulaymân : 169, 329, 368, 369.
Fahmî : 369.
Fâ'ıḳ Muḥammad : 189.
Fâ'ıḳ Raşâd : 350.
Faḫrî : 298.
Faḫrî (Ḥusayn. Dada) : 175.
Fâ'iḍî : 351, 375.
Faḳîh Aḥmad : 257.
Fanârî (Munlâ) : 218, 392.
Fannî : 320, 321, 369.
Fardî : 276, 321.
Farhâd Pâşâ : 276.
Farrî : 341.
Fârisî : 356, 369.
Farruḫ Çalabî : 287.
Farruḫ İsmâ'îl : 97.
Faşîh (Aḥmad Dada) : 298, 326, 369, 371, 374.
Faşîḥî : 372.
Fâṭıma (bint Muḥammed a.) : 294, 373.
Fâṭıma : *238.*
Fâtiḥ Muḥammad (Sultan) : 244, 259, 276, 288, 379.
Fattâḥî-'i Nîşâbûrî : 283.
Fatḥî : 277, 370.
Fatḥî ('Âşık) : 344.
Favrî : 351, 370.
Fayḍî : 369, 370.
Fayḍ'Allâh : 279, 284.
Fayḍ'Allâh (Ṣayyid. Şayḫ) : 224.
Fidâ'î : 50.
Fikrî : 376.
Firdavsî : 123.
Fuḍûlî : 155, 169, 303, 325, 327, 385, 372.
Furûğî : 371.

G

Ğâlî : 24.
Ğâlib Es'ad Dada : 236, 238, 256, 272, 303, 304, 334, 342, 367, 374.
Ğanam (Darvîş) : 275.
Ğarîbî : 455.
Ğarîbî (Abû-Bakr Çalabî) : 155, 239, 369.
Garcin de Tassy, M : 50.
Ğazâlî : 122, 148, 293.
Ğazanfar Âğâ (Saray kapu ağası) : 133.
Ğavṭî Dada : 139, 239, 269, 367, 369.
Ğaybî Şun'Allâh : 245.
Gevherşâd : 173, 218.
Ğıyâṯ'ad-dîn (Amîr) : 31, 43, 332.
Ğıyaṯ'ad-dîn Manṣûr b. Ṣadr'ad-dîn Muḥ. al-Ḥusaynî : 109.
Ğor Meliki : 181.
Ğulâm-ı Ma'şûm : 454.
Gul *Bâbâ : 333.*
Gulşahrî : 50, 158.
Gulşan : 373.
Gulşanî : 299.
Gulşaniyya : *26, 306.*
Gunâhî : 155, 367, 369.
Guvâhî : 305.

H

Ḥabîbî : 169.
Ḥabîb-i Faḳîrî : 35, 36.
Ḥâbil b. Ḥusayn : 173.
Ḥʷaca ('Abd'Allâh-ı Marâğî) : 272, 273.
Ḥʷaca-'i Cihân (Maḥmûd-ı Gîlânî) : 414.
Ḥâcî Pâşâ : 345, 346, 349.
Ḥafîl : 369.
Ḥâfî : 238.
Ḥâfız : 272, 273, 375.
Ḥâfız-ı Şîrâzî : 16, 19, 123.
Ḥâfız Pûst : 272.
Ḥâfız Rıf'at : 272.
Ḥâfızî : 369.
Ḥaḫam : 272.
Ḥâḳânî : 146.
Ḥâkânî Muḥ. B.: 279, 327, 375.
Hâkim : 238.
Ḥakkâk : 272.
Ḥaḳḳî : 369.
Ḥaḳḳî (Sayyid) : 45.
Ḥaḳḳî (Nay-zen. Eskişehirli) : 94.
Ḥaḳḳî Pâşâ : 238.
Ḥaḳîḳî Yûsuf (Baba. Sivrihisarlı) : 346, 348.
Ḥâlid (Abû - Ayyûb'al-Anṣârî) : 349.
Ḥâlid Ḍıyâ' ad-dîn Naḳşbandî : 454.
Ḥalifa : 369.
Ḥâlatî : 351, 359, 396.
Ḥalîfat' Allâh ('Aliyy'al-A'lâ) : 33.
Ḥalîl (Derviş) : 167.
Ḥalîl (Sultan) : 174, 188.
Ḥalîl Bâbâ : 347.
Ḥalîl b. 'Alî : 179.
Ḥalîl Efendi : 272.
Ḥalîl Nihâd : 354.
Ḥalîl Pâşâ : 137.
Ḥalîm-i Brûsavî : 370, 371.
Ḥalîmî : 371.

Ḥaliş Aḥmad Dada : 238.
Ḥalvatiyya : 4, 244, 273, 306, 317, 350, 386, 396.
Hamdam Sa'îd Muḥammad Çalabî : 1, 11, 78, 79, 112, 129, 151, 167, 176, 208, 234, 238, 251, 271, 330, 368, 398, 402, 427.
Ḥamdî : 369, 379, 371.
Ḥamdî Aḳsarâyî : 142.
Ḥâmid Aḥmad (Naẓîf-zâda) : 238, 342, 343.
Ḥâmid-i Valî : 244, 345, 346, 348, 349.
Ḥâmî : 241.
Hammer Purgrtall : 27, 50, 309.
Ḥamza (Mawlawî) : 225.
Ḥamza (Aydın oğullarından) : 425.
Ḥamza Çavuş : 73.
Ḥanefiyye : 37.
Ḥanîf : 238.
Ḥarbanda : 50.
Ḥʷarezmliler : 180.
Ḥarîmî : 279.
Hârûn-ı Valî : 371.
Ḥasan : 327.
Ḥasan : 371, 374.
Ḥasan (Gevher - zâde) : 222.
Ḥasan (Istabl-ı Âmire Pâyelisi) : 87.
Ḥasan (İmâm) : 294, 306, 404.
Ḥasan (Sayyid) : 273.
Ḥasan (Silâh-dâr) : 130.
Ḥasan Bışrî : 54.
Ḥasan Çalabî : 272.
Ḥasan Naḫvî (Naḳîb-zâda) : 375.
Ḥasan Naḳş-bandî : 16.
Ḥasan Raşâd (Dr.) : 189.
Ḥasan Rıḍâ Dada (Sar-tabbâh) : 141, 143.
Ḥasan-zâda : 272.
Hâşimî : 370.
Ḥaşmet : 238.
Ḥaṭâyî : 277.
Ḥâtem : 296, 396.
Ḥatem-i Kâşî : 375.
Ḥâtamî : 370.
Ḥaṭîb : 375.
Ḥaṭîb-i Damaşḳî (Calâl'ad-dîn Muḥ b. 'Abd'ar-Raḥmân Ḳazvînî) : 275.
Ḥaṭîb - zâda : 272.
Hâtif : 375.
Hâtifî : 370.
Havâyî (Mürekkepçi) : 321.
Ḥayâlî : 277, 369, 370, 371, 375.
Ḥaydar (Şeyh - Safavî) : 347.
Ḥaydar (Sîyâvuş Paşa kethudası) : *220.*
Ḥaydarî : 238.
Ḥayâtî : 369, 370.
Ḥayrî : 238.
Ḥayatî : 169, 369, 370, 375.
Ḥayyâm : 57, 205.
Hecrî : 276.
Hekimbaşı 'İzzat : 272.
Ḥıfzî : 238.
Ḥılmî : 238, 369, 370.
Ḥıdır Bek : 288.
Ḥıdrî : 300.
Hilâlî : 369.
Huart Cl. : 223.
Ḥudâyî : 260, 367, 369, 370.
Ḥukmî : 239, 351.
Ḥulḳî : 3.
Ḥulwî Maḥmûd : 26.
Ḥurûfî, Ḥurûfiyya, Ḥurûfîlik, Ḥurûfîler : 33, 40, 43, 61, 176, 331, 348, 352.
Ḥusâm Garây : 327.
Ḥusâm Ḫalîfat'al-Mawlawî : 178.
Ḥusâm'ad-dîn Çalabî : 75, 105, 263, 268.
Ḥusâm'ad-dîn Ḥusayn : 173, 218.
Ḥusayn : 80, 122.
Ḥusayn (İmâm) : 294, 306, 404.
Ḥusayn (Şayḫ. A'mâ) : 272.
Ḥusayn (Sayyid. Ğaybî oğlu) : 39.
Ḥusayn Bayḳarâ : 422, 423.
Ḥusayn b. 'Alî : 15.
Ḥusayn b. Manṣûr'al-Ḥallâc : 2.
Ḥusayn Dada (Ayyûbî) : 267.
Ḥusayn Çalabî : 3, 143.
Ḥusayn Nîşâbûrî (Mu'ammâyî) : 378, 405, 407
Ḥusaynî (Sayyid) : 26.
Ḥusayn Wâ'iẓ (Kâşifî'ye bk.).
Ḥusrav : 155, 169, 238, 276, 369, 371.
Ḥusrav Anûşirevân : 418.
Ḥusrav-ı Dihlavî : 333, 380.
Ḥusrav Pâşâ : 276.
Huḍûrî : 375.

I - İ

'Idî : 370.
'Ilmî Dada : 169, 239, 256, 260, 367, 369, 371.
'Irâḳî (Faḫr'ad-dîn) : 35, 40, 57.
'Işḳî : 155, 369, 370.
'Iṭrî : 266, 267, 268, 269, 272, 273.
'Ivaḍ : 371.
'Izz'ad-dîn Yûsuf : 345.
İdrîs (Derviş) : 96.
İbâḥîler : 180.
İbn 'Arabî : 100, 137, 141, 173, 189, 348.
İbn 'Aṭâ : 157.
İbn Kamâl (Kamâl Pâşâ-zâda'ya bk.)
İbn Muḳaffa' : 418.
İbn Sînâ (Abû-'Alî Sînâ'ya bk).
İbn Yamîn : 112.
İbn'al-Amîn Maḥmûd Kamâl İnal : 353
İbrâhîm : 110.
İbrâhîm Âğâ : 272.
İbrâhîm (Akyazılı) : 391.
İbrâhîm b. Adham : 54.
İbrâhîm (Başçı) : 345.
İbrâhîm Dihlavî : 157.
İbrâhîm (Ḥâcî Şayḫ) : 344.

İbrâhîm Ḥaḳḳî : 308
İbrâhîm Ḥaḳḳî (Ardırûmî) : 353.
İbrâhîm Ḳayṣarî : 273.
İbrâhîm Oğlanlar şeyḫi : 169.
İbrâhîm Sulaymân (Ḳâḍî) : 130.
İbrâhîm Nâṣid (Aḥmad Paşa oğlu) : 326.
İbrâhîm Şayḫ-i Şâh : 346.
'İffat : 238.
İḫyâ : 238.
İlâhî (Şeyḫ) : 310, 370.
İlyâs (Şeyḫ) : 270, 279.
İlya : 272.
'İmâd : *238.*
İ'mdâd' Allâh : 157.
İ'mâm : 272.
İ'mâm-ı A'ẓam (Aḥmad Câmî) : 148.
İ'mâmiyya : 39.
Iml Dada : 195.
'İndî : 238.
İrac Afṣâr : 26.
İsḥâḳ : 167, 369, 370, 371.
'İsâ b. Kamal'ad-dîn Ḫ^wâca Ergirî : 43.
'İsâ Bek (Aydın oğullarından) : 425.
İsḥâḳ : 167, 369, 370, 371.
İsḥâḳ (Amîr. Sayyid) : 33, 43, 163.
İskender Bek : 276.
İsmâ'îl : 238.
İsmâîl Âġâ : 272.
İsmâ'îl Dada (Ḥammâmî) : 266, 267, 268, 269, 367.
İsmâ'îl Ḥaḳḳî (Bursalı) : 125.
İsmâ'îl Ṣafavî : 278, 347.
İsmâ'îl Pâşâ : 281.
İsmâ'îl-zâda Efendi : 272.
'İṣmat : 238.
'İsmat-i Buḫârî : 188.
İşḳurt Dada (Muḥammad) : 57.
İşrâḳî : 57.
'İşratî : 371.
'İzârî : 371.
'İzzat Ḳoyunoğlu : 347.
'İzzat Munlâ : 238.

K

Ḳabûlî : 239, 371, 375.
Ḳâḍî (Vaḫş kadısı) : 180.
Ḳâdirî : 369.
Ḳâḍî Nûr : 375.
Ḳâdirî, Ḳâdirîlik, Ḳâdiriyya : 344, 357, 396.
Ḳadrî : 272.
Kâfî Ḥasan : 286.
Ḳalender : 370.
Ḳalenderiyye : 41.
Kâmî : 116, 370, 371.
Kamâl'ad-dîn : 396.
Kamâl'ad-dîn Aḥmad Dada (Akşehirli) : 175, 222.
Kamâl-i Fârisî : 167.
Kamâl'ad-dîn Muḥammad : 6, 369.
Kamâl-i Ḫucandî : 40, 102, 456.
Kamâl-i Iṣfahânî : 375.
Kamâl Pâşâ-zâda : 309, 310, 370, 371, 375, 403.
Kan'an Bey : 43.
Kandî : 55.
Kânî : 238.
Kapudan - zâda : 272.
Kâr Keyâ Riḍâ b. 'Alî Keyâ : 60.
Ḳara Çalabî : 370.
Ḳara Çalabî-zâda : 278.
Karîm : 369.
Karîmî : 369.
Ḳâsım : *264.*
Ḳâsım-ı Anvâr : 16, 17.
Kâşifî (Munlâ Ḥusayn Wâ'iẓ) : 3, 156, 159, 289, 293, 404, 417.
Kaşfî : 156.
Kaşmîrî : 375.
Ḳatîfî : 369.
Kavâşî : 171.
Ḳaygusuz Abdâl : 155, 397.
Kâẓım Pâşâ : 238.
Kıyâsî : 370.
Ḳoca Oṯmân : 272, 273.
Ḳudrat'Allâh : 357.
Kuddûsî : 238, 344, 364.
Ḳudsî : *369, 375.*
Ḳul Savdâyî : 373.
Kurbâlî (Şucâ' Kamâl) : 17, 168.
Ḳuṭb'ad-dîn Haydar : 23.
Kuṭb'ad-dîn Muḥ. b. Ḳıvâm'ad-dîn Hibat' Allâh b. Ḳutb'ad-dîn : 19.
Kuṭb-ı Tûnî : 19.
Küçük (Köçek) Çavuş : 272.
Küçük İmâm : 273.
Kürkçü-zâda : 272.

L

La'lî : 271.
Lâmi'î : 155, 283, 287, 308, 366, 369, 413.
Laylâ : 238.
Lisânî : 122.
Loḳmânî Dada : 175, 223, 357.
Luṭfî : 238.

M

Macd'ad-dîn (Sipah-sâlâr) : 175.
Macd'ad-dîn (Ḥurûfî) : 322.
Macd'ad-dîn 'Îsâ : 273.
Madhî : 369.
Maġribî : 40.
Mahdî : 310, 333.
Maḥfî : 370.
Maḥmûd : 273.
Maḥmûd : 238.
Maḥmûd : 275.
Maḥmûd (Ḫ^wâca) : 32.
Maḥmûd (Maṯnawî-ḫ^wân) : 223, 225.
Maḥmûd (Naḳîb-zâda) : 247.
Maḥmûd'al-Ḥakîm : 28.
Maḥmûd b. Ḥusayn : 73.
Maḥmûd b. Muḥammad (Müderris. Müftî) : 172, 200.
Maḥmûd b. Ṣâbir b. Mas'ûd : 410.
Maḥmûd b. Şayḫ Muḥ. Gîlânî : 275.
Maḥmûd Dada b. Uvays Dada : 195, 200, 225.
Maḥmûd Diyârbakrî : 272.
Maḥmûdoġlı : 277.
Maḥmûd Özay : 419.
Maḥmûd Pâşâ : 337.
Maḥmûd Vahbî : 454.
Maḥşarî : 369.
Maḳâlî : 169.
Makkî (Şeyḫulislâm) : 343.
Malâmîler : 189.
Malik'ad-dîn Ḥâzin : 172.
Mâlik-i Dînâr : 54.
Manṭıḳî - 'i Naḥcuvânî : 375.
Ma'rûf (Şeyḫ) : 299.
Masanî R. P. : 50.
Maslîhî : 366, 369, 370, 371.
Ma'ṣûm : 190.
Maşkî : 369.
Maṣṣâ'î : 57.
Mawlâyî : 238.
Mawlawî, Mawlawîlik, Mawlawîler : Birçok yerde.
Maybudî Mu'în'ad-dîn : 51.
Mazâḳî (Sulaymân) : 238, 320, 367.
Memi b. 'Abd'Allâh : 289.
Midḥat : 238.
Midḥat Bahârî (Ḥusâmî) : 175.
Mihrî : 238.
Minûçihr'at- Tâcirî : 102.
Mîrî : 366.
Miṯâlî : 44, 333, 370, 371.
Miṯḳâlî : 277.
Muḥammad (Hz. Peygamber s. m. Muṣṭafâ ve Peygamber'e de bk.) : 101, 293, 311, 371, 417.
Muḥammad (Dervîş) : 272.
Muḥammad (Konya nâibi) : 411.
Muḥammad (Nâyi. Dervîş) : 117, 118.
Muḥammad (Mavkufâti) : 126, 127.
Muḥammad (Sayyid) : 137.
Muḥammad (III. Sultan) : 286, 395.
Muḥammad Âġâ (Sayyid) : 272.
Muḥammad b. 'Abd'ar-Raḥmân'al-Ḥamadânî (Abû-Naṣr) : 103.
Muḥammad b. Abd'al-Wahhâb-ı Ḳazvînî : 25
Muḥammad b. Abî - Cumhûr : 297.
Muḥammad b. Aḥmad : 284.
Muḥammad b. 'Alâ'ad-dîn Raḍawî (Sayyid) : 39.
Muḥammad b. Ḥâbil : 173.
Muḥammad b. Ḥasan Ḳazvînî : 57.
Muḥammad b. Maḥmûd b. *Tuġrulşâh-ı Mawlawî: 164.*
Muḥammad b. Muḥ. (Şeyḫ) : 158.
Muḥammad b. Manṣûr : 417.
Muḥammad b. Ṣadr'ad-dîn : 199.
Muḥammad b. *Sayyid Şarîf-i Curcânî* : 57, 58.
Muhammad b. Sulaymân : 49.
Muḥammad 'Âbid (Sayyid Şah Murad) : 39.
Muḥammad (İsrâfîl-zâda. Ladikli) : 271.
Muḥammad 'Alî (Ser-tarıyḳ) : 20, 30, 48, 61, 123, 144, 225, 242.
Muḥammad 'Alî Kûtahyavî : 233.
Muḥammad 'Alî Vaṣfî : 50.
Muḥammad 'Âlim'al-Dıryâî Ankaravî : 96.
Muḥammad'al-ma'ṣûm : 454.
Muḥammad Amîn Çalabî : 251.
Muḥammad Amîn'al-Ḥucandî : 270.
Muḥammad Çalabî (Halep defterdarı) : 276.
Muḥammad Çalabî (Arab ve Acem defterdarı) : 276.
Muḥammad Bek (Aydınoğlu) : 346.
Muḥammad Bek *(Ricâll. Musâḥip) : 57.*
Muḥammad Dada : 50.
Muḥammad Dada (Âġâ-zâda) : 153, 155, 239, 265.
Muḥammad Halâki (İlbasanlı) : 265.
Muḥammad Maḥbûb'al-Ḳunavî : 229.
Muḥammad Ma'ṣûm (La'î-zâda) : 132, 134.
Muḥammad Munaccim Calâl'ad-dîn : 173, 218.
Muḥammad Pârsâ (Ḫ^wâca) : 69.
Muḥammad Pâşâ (Maġrav) : 221.
Muḥammad Sa'âdat b. Muḥ. Dıyâ-'ı Kaşġarî: 106.
Muḥammad Şâh : 454.
Muḥammad Şâh-ı Bahman : 415.
Muḥammad Taḳî Dânişpajuh : 26.
Muḥıbbî : 370, 392.
Muḥtaşam : 375.
Muḥyî : 373, 424.
Mu'ammar (Kayseri Mutasarrıfı) : 383.
Mu'îdî : 369.
Mu'min Âġâ : 272.
Münis Dada : 96, 128.
Munlâ : 272.
Murâd II. (Sultan) : 16, 347.
Murâd III. (Sultan) : 130, 133, 223, 246, 306.
Murâd IV. (Sultan) : 287, 328.
Murâdî : 169, 371.
Murâd Munlâ : 238.
Murâd-ı Nakş-bandî (Şeyḫ) : 189, 224.
Murtaḍâ ('Alî Emîr'ûl-Mû'minîn) : 38.
Murtaḍâ (Naẓmîzâda) : 404.
Müceddid-i Elf-i ṯânî (Aḥmad Fârûḳî'ye bk.).
Müjgân Cumbur (Prof.) : 311.
Mûsâ Peygamber : 254.
Muṣh : 272.
Muṣṭafâ (Hz. Muhammad s. m. Muḥammad ve Peyġambar'e de bk.) : 38.
Muṣṭafâ : 311.
Muṣṭafâ : 370.
Muṣṭafâ Âġâ : 272.

Muṣṭafā b. Sulaymān (Hacı) : 195.
Muṣṭafā III. (Sultan) : 326.
Muṣṭafā IV. (Sultan) : 285.
Muṣṭafā Dada (Köçek) : 376.
Muṣṭafā Sulṭān (Ḳānūnī'nin oğlu) : 402.
Muṣṭafā'l-Mawlawī (Ser-bevvâb - ı Âstâne-i Mevlânâ) : 30.
Mustancid b. Ṣatı (al-Mawlawī) : 174, 218.
Muṣṭafā b. Murtaḍā : 34.
Mutahharten (Artanâ'nın oğlu) : 174.
Mu'taḍıd b. Mustancid b. Ṣatı'l-Mawlawī : 173.
Mu'tazile : 180.
Mu'ayyad'ad-dīn Cundī : 4.
Mu'ayyad'ad-dīn Muvaffaḳ : 382.

N

Nābī : 155, 239, 301, 303, 321, 367, 369, 371.
Nabīl : 238.
Nacīb : 50.
Nācī : 238.
Nācī (Muallim) : 341.
Nācī Fikret : 223.
Nacāḥī : 367, 369.
Nacātī : 276, 277, 366, 369, 370.
Nacātī Elgin : 67, 82, 106, 200, 259, 311, 368, 399.
Nacm'ad-dīn Abū-Ḥafṣ 'Umar b. Muḥ. b. Aḥmad'an- Nasafī : 69, 171.
Nacm'ad-dīn Dāya : 16, 40.
Nacm'ad-dīn Dinçer : 347.
Nacm'ad-dīn Kubrā : 39, 69.
Nacm Ḥācī : 180.
Nacmī : 230, 369.
Nādirī : 155, 238, 296.
Nāfi' : 238.
Naf'ī : 325, 328, 362, 369, 371, 372, 375.
Nahcī : 238.
Naḥīfī : 97.
Naḥṣabī : 280.
Naḥwī : 369.
Naḳş-bandī, Naḳş-bandiyya : 33, 53, 223, 270, 308, 340, 344, 396.
Naḳşī Dada : 238, 266, 267, 369.
Na'lça : 273.
Na'lī : 273.
Nâna Aḥmad : 273.
Naṣr'Allāh : 258.
Naṣr'Allāh b. Aḥmad 'Abd'al-Ḥamīd Abū'l-
Ma'ālī : 417, 418.
Nasīb Muḥ. Dada : 402.
Nasīb Yūsuf Dada : 156, 225, 238, 241, 279, 296, 297, 371.
297, 371.
Nāṣır (Buḥārī ?) : 238.
Nāṣır-ı Buḥārī : 375.
Nāṣırī : 39.
Nāṣır-ı Ḫosrov : 39.
Nasīmī 'Imād'addīn : 62, 277, 330, 331, 348, 380, 386, 387, 389, 391.
Nasīmī ('Imād'ad-dīn'den başka) : 390, 391.
Naşūḥī : 369.
Naş'at Sulaymān : 238, 321, 369.
Naşātī : 153, 321, 367.
Nāşid İbrāhīm : 326.
Nāṭıḳī : 19, 155, 341, 369.
Nawāyī ('Alī-şīr) : 405, 411, 422, 453, 455.
Naylī : 238, 362.
Nayyir : 238.
Naẓīf : 342.
Naẓīf (Yenişehirli. Şeyh) : 238, 267.
Nāẓım : 97, 238, 319.
Naẓīm : 238, 272, 273, 327.
Naẓmī : 296, 396.
Nidā'ī : 376.
Nihādī : 366.
Nihad M. Çetin : 69, 90, 427.
Nihānī : 277.
Ni'matī : 155
Niṭārī : 122.
Niyāzī (Mışrī) : 156, 238, 369, 375.
Niyāzī-'i Ḳadīm : 369.
Nızâm'ad-dīn (Şeyh) : 280.
Nızāmī (Osmanlı şâiri) : 276, 277, 366, 369.
Nızāmī-'i Ganca'ī : 292.
Nūḥ (Sayyid) : 272.
Nu'mān Pāşā : 216.
Nūr'ad-dīn Abū-İsḥāḳ : 180.
Nūr-Baḫşiyya : 26.
Nūrī : 238.
Nūşīrevan : 190.
Nuṭḳī : 238, 269.

O - Ö

Oḳcı-zāda : 296.
'Ömer (II. Halife) : 32.
'Ömer : 238.
'Ömer (Dervîş) : 7.
'Ömer (Enderūnī) : 267.
'Ömer Bey (Nasûh Paşa-zade) : 273.
'Ömerī (Ömrī?) : 273.
'Ömrī : 369, 370.
'Ömer Rıḍā Doğrul : 419.
Oniki İmâm : 41, 273, 294, 333.
Ondört Ma'şūm : 273.
'Oṭmān (III. Halife) : 194.
'Oṭmān Āğā : 372.
'Oṭmān b. 'Abd'Allāh (Sultan Veled'in azadlı kölesi) : 76.
'Oṭmān Bek (Sultan Osman I.) : 257.
'Oṭmān Dada (Nâyî) : 266, 267, 268, 269.
'Oṭmānlı : 286.
Osmanoğulları : 257, 294.
Otman Bābā : 390.

P

Paçavī İbrāhīm : 79.
Panāhī : 370, 390.
Parvāna : 367, 369.
Payravī : 371.
Partav (Sadâret Kethudâsı) : 129, 238.
Partav Muḥammad (Vak'a-nüvîs) : 318.
Pīrī (Şeyh. Erzincanlı) : 273.
Paul Horen : 187.
Payġambar (Hz. Muhammed s. m. Muḥammad ve Muṣṭafā'ya da bk.) : 39, 257, 258, 306, 317, 323, 373, 390.

R

Racab : 273.
Rafī'ī : 389.
Raf'ī : 238.
Rafī'ā (Musâhib) : 318.
Rafī'-i Āmidī : 319.
Rāġıb : 238.
Raḥmī : 155, 169, 238, 351, 369, 370, 371.
Rā'ī : 370.
Rā'if Yelkenci : 339.
Rāmiz : 155, 367.
Rāmiz 'Abd'Allāh : 156.
Ramzī : 238.
Rāsıḫ : 344, 369, 371.
Rāsim : 238, 351.
Rasmī : 369.
Raşād : 238.
Raşīd Aḥmad Pāşā (Şarif. Hacı) : 286.
Rātib Aḥmad Pāşā : 326.
Ravānī : 371.
Rayāhī (Dr.) : 451.
Rāḍī : 338.
Rāzī (Abū-Bakr) : 346.
Redhouse. J. W. : 223.
Rıḍā : 239, 367.
Rıḍā Dada : 218.
Rıḍā (Naccâr-zâde. Şeyh) : 155, 240.
Rıyāḍī : 238, 369.
Ricālī : 169.
Rif'at : 238, 266, 267.
Ritter (Prof.) : 25, 222, 339.
Rūḥī : 169, 325, 351, 352, 369, 375, 385.
Ruknā : 375.
Rumūzī : 370.
Rustam Pāşā : 286.
Rusūḫī (Şārih. Ankaravî) : 91, 96, 99, 100, 101, 126, 127, 137, 169, 231, 238, 241, 243, 366, 371.
Rūşanī : 27, 238.
Ruşdī : 238.
Ruşdī (Ermenekli) : 266, 351.

S - Ş

Sā'atī : 370.
Sabātī : 276.
Şabīḥ : 238.
Şābir : 369.
Şabrī : 238, 327, 367.
Şabrī Ḳalḳandelen : 341, 356.
Ṭābit : 371.
Şabūḥī : 91, 143, 144, 238, 367.
Şadr'ad-dīn (Abū'l-Fatḥ Muḥammad. Giysū-drāz. Ḫᵂāca-'i banda-navāz) : 3.
Sa'd'Allāh Āğā : 272.
Sa'd'ad-dīn (Şeyhulislâm) : 429.
Sa'd'ad-dīn Ḥamawī : 415.
Sa'd'ad-dīn Taftāzānī : 82.
Sa'dī : 238.
Sa'dī (-'i Şīrāzī) : 3, 35, 48, 69, 123, 375, 403.
Şādıḳ : 238, 276, 367.
Şādıḳ Āğā : 272.
Şādıḳ (A'mā) : 268.
Şādıḳī : 369, 371, 452.
Şādık Kiyā (Dr.) : 43, 58.
Şadr'ad-dīn (Kunavî) : 4, 202, 203, 347, 348.
Şadr'ad-dīn Çalabī : 1.
Şadrī : 155, 169, 370.
Şadrī-'i Ḥalwatī (Şeyh) : 279, 296.
Şafā'ī : (Türbe-dâr) : 238, 351.
Şaffet Yetkin : 259.
Şāfī : 156, 276.
Şāfī : 369.
Şafī 'Alī (Kaşfī) : 156.
Şafvat : 238.
Şafaviyya : 422.
Şafiyy'ad-dīn : 399.
Şafiyy'ad-dīn-i Bāḫarzī : 35.
Şafiyy'ad-dīn-i Ardabīlī : 42.
Sahī : 369, 390.
Sāḥib : 367.
Sa'dī : 299, 370, 371.
Sa'īd : 380.
Sa'īd Nafīsī : 43, 44.
Şalāḥ'ad-dīn (Yazıcızâde) : 169.
Şalāḥ'ad-dīn Çalabī : 3, 141, 144.
Salāmī : 238, 369.
Salānīkī : 273.
Sālih Āğā : 272.
Sālik : 238, 367.
Sālikī : 169, 366.
Salīḳī : 370.
Sālim : 238.
Sālim (Tezkire sâhibi) : 319, 322.
Salīm I. (Sultan) : 187, 276, 278, 349.
Salīm II. (Sultan) : 3.
Salīm III. (Sultan) : 266, 267, 268, 269, 272, 337, 341, 367, 376.
Samā'ad-dīn b. Calāl'ad-dīn Suhravardī : 188.
Samāḫat : 238.
Samā'ī (Divāna Muḥ. Ç. ye bk.).
Sāmī : 55, 238.
Şamtī : 238, 260, 292, 367, 369.

Sanā'ī (Ḥakīm) : 16, 208, 225, 292, 375.
Sanā'ī : 369.
Sarvī : 369.
Şatı ('l-Mawlawī) : 174.
Sayfī : 370.
Sayyid : 272.
Sayyidkulī : 373.
Sayyid Şāh Murād : 39.
Ṣıbġat'Allāh : 454.
Ṣıddīḳ (Hacı) : 180.
Ṣıddīḳ (Naccarzâde) : 368.
Ṣıdḳī : 369, 371.
Ṣıdḳī Amat'Allāh : 371.
Ṣıdḳī Muṣṭafā : 371.
Sırrī : 370, 371.
Silaḥşor İbrāhīm : 272.
Sinān Dada : 223.
Sipāhī : 155.
Siyāhī : 369, 371.
Su'ālī : 370.
Sukkarī : 320, 327.
Sulṭān'al-'Ulamā (Bahā'ad-dīn Muḥammad Valad) : 70, 183.
Sulṭān Valad (Bahā'ad-dīn Muḥammad) : 75, 167, 173, 174, 178, 194, 196, 203, 218, 219, 220, 230, 238, 258, 267, 268, 269, 366.
Su'ūdī : 370.
Sunnī : 370.
Sühaylī Niẓām'ad-dīn Aḥmad : 417.
Sülaymān Ata : 373.
Sülaymān Balḫī (Sayyid) : 359, 405, 406, 413.
Sülaymān Ḳānūnī (Sultan) : 223, 280, 282, 287, *289*, *290*, *378*, *393*, 402.
Sülaymān (Köstendilli) : 300.
Sülaymān (Sakazâde) : 103.
Sürūrī : 107, 112, 123, 139, 369.
Sünnī, Sünnilik : 41, 180.

Ş

Şab-Nigār : 273.
Şādī : 273.
Şāh Çalabī : 370.
Şāh Ṭāhir : 272.
Şāhī : 369.
Şāhidī : 122, 169, 230, 366, 369, 370, 375.
Şahīdī : 367, 371.
Şahlā : 272.
Şākir Aḥmad Pāşā : 319.
Şalom : 272.
Şam'ī : 50, 130, 135, 139, 223, 238, 367, 369, 370, 413.
Şams'ad-dīn : 373.
Şams'ad-dīn Muḥammad b. Yaḥyā b. 'Alī'al-Gīlānī'al-Lāhicī : 26.
Şams'ad-dīn Muḥammad Tabrīzī : 62, 100, 173, 257, 258, 262.
Şamsī : 169, 369, 370, 371.
Şams-i Maġribī (Muḥammad b Şīrīn) : 167.
Şamsiyya-'i Ḥalwatiyya (Sīvāsiyya) : 386.
Şārih-i Ankaravī (Rusūḫī'ye bk.).
Şaraf : 238.
Şaraf'ad-dīn Muḥammad (Ḥusām'al-Ai'mma) : 385
Şaraf'ad-dīn Rāmī Ḥasan : 431.
Şarīf (Sayyid. Mīr. 'Allāma) : 43, 57, 58, 60.
Şarīfī : 369.
Şaraf-zāda : 238.
Şaydā Ḥāfız : 238, 266, 267, 268, 272, 368.
Şayḫī : 277, 300, 307.
Şayḫoğlu : 350, 385.
Şī'a-'i İmāmiyya, Şī'a, Şī'ī : 25, 37, 404, 450.
Şiblī : 35, 292.
Şifā'ī (Ḥakīm) : 375.
Şihāb'ad-dīn (Ḫᵂāca) : 422.
Şihāb'ad-dīn (Sar- Ṭabbāḫ) : 413.
Şihāb'ad-dīn 'Abd'Allāh : 422.
Şihāb'ad-dīn Aḥmad-i Ḥā'irī : 406.
Şihāb'ad-dīn Suhravardī-'i Maḳtūl : 57, 109, 206, 303.
Şihāb-ı Mu'ammā'ī : 406.
Şināsī : 238.
Şīrāzī : 277.
Şūḫī : 238.
Şuhūdī : 238.

T

Tābī : 238, 272, 369.
Ṭab'ī : 272.
Ṭābit 'Alā'ad-dīn : 169, 238, 285, 353.
Tāc'ad-dīn Maḥmūd : 381.
Tacallī : 238.
Tār Zayd : 180.
Ṭahir (Bursalı) : 348.
Ṭāhir'al-Ḥālidī b. Nacm'ad-dīn Ḫᵂāca : 69.
Ṭāhir Dada (Tāhir'ül-Mevlevī. Olgun) : 237, 238.
Ṭāhir Efendi : 272.
Tahsin Yazıcı (Prof.) : 105, 175, 222.
Ṭāḳıb Dada : 155, 225, 233, 234, 236, 238.
Tālī : 351.
Ṭālib : 369.
Ṭālib-i Āmulī : 371.
Ṭālibī Ḥasan : 139.
Ṭālī'ī : 277.
Ṭanā'ī : 155, 388.
Ṭānī : 169.
Ṭarzī : 295.
Taşcızāda : 273.
Tatar (Kavmi) : 348.
Tavfīḳ : 238.
Tholuch (Dr.) : 27.
Telcioğlu : 272.
Tīğī : 327, 369, 370.
Timūr (Leng) : 100, 174.

Tomtom İmām : 272.
Tosun : 272.
Tosunzāda : 272.
Turābī : 260.

U

'Ubayd'Allāh Aḥrār : 33.
'Ubaydī : 351, 371.
'Ukāşa : 68, 69.
'Ulvī : 155, 169, 351, 370, 371.
'Umar b. 'Alī b. al-Fārıḍ : 147.
'Umar Faydī (Derviş) : 83.
'Umīdī : 169, 327, 355, 371.
'Ummī Sinān (Elmalılı) : 245.
'Unnābī : 371.
'Urfī : 216, 247, 375.
Uşūlī : 369, 385.
'Uṯmān (Esrar Dede'nin babası) : 374.
'Uṯmān (Sīna-çāk. İlbasanlı) : 265.
'Uṯmān Ḥākī : 394.
'Utmān Nūrī Calvatī : 164.
Uvays Bahādır : 431, 432.

V

Vācid Çalabī (Amīr) : 75, 213.
Vācid Dada (Nasīb D. oğlu) : 225.
Vacdī : 139, 238.
Vafā (Şeyḫ) : 277, 288.
Vahbī : 367, 369.
Vahbī : 167.
Ahbī (Sünbülzâde) : 238.
Vahbī (Türbedar) : 238.
Vahīd-i Tabrīzī : 102.
Vaḥīd Muḥammad : 399.
Valad (Çalabī) : 238, 239, 250, 398, 402.
Valad'al-Mawlawī Ḳaraḥıṣārī : 198.
Valad-i Aşraf : 49.
Vālihī : 370, 371.
Valī Şabrī Uyar : 217, 224.
Vāṣıf (Enderunlu) : 271, 369.
Vaṣfī : 238, 369.
Vaṣfī Māhir (Kocatürk) : 304, 419.
Vaṭvāṭ Raşīd'ad-dīn : 425.
Vaysī : 329.
Whinfild : 27.
Vilhelm (İmperator) : 187.
Viṣāl-i Şīrāzī : 28.

Y

Ya'ḳūb (Hidāyetzâde) : 106.
Yaḥyā (Şeyḫulislām) : 163, 165, 188, 273, 353, 369, 370, 372.
Yaḥyā (Taşlıcalı. Dukakinzâde) : 300, 307.
Yahudi İsḥak : 272.
Yahudi Yasef : 272.
Yār- 'Alī Şīrāzī : 259.
Yeniçerī Ağası : 276.
Yūnān Ḥakīmleri : 57.
Yūnus (Mevlevī. Larendelī) : 2.
Yūnus Emre : 264, 277, 292, 339, 367.
Yūnus Peygamber : 38.
Yūsuf : 373.
Yūsuf (Karakoyunlu) : 432.
Yūsuf-ı 'Āmirī : 40.
Yūsuf'al-Mawlawī : 172.
Yūsuf Çalabī : 272.
Yūsuf Peygamber : 285.
Yūsuf Sīne-çāk : 238, 256, 369.
Yūsuf-ı Sivrihıṣārī (Bābā) : 348, 349, 350.
Yūsuf Dıyā Pāşā : 97.

Z

Zaḥarya (Küçük) : 272.
Zāhid b. 'Ārif : 222.
Zāhidī : 371.
Zahīr'ad-dīn : 168.
Zakā'ī (Ḫᵂāca. Dada) : 267.
Zātī : 238, 366, 369, 370.
Zayn'al-'Ābidīn : 424.
Zaynab : 169, 371.
Zayn'ad-dīn : 15.
Zayn'ad-dīn : 15.
Zayn'ad-dīn : 341.
Zayn'ad-dīn Siyāvūş (Avrenoğlu) : 4.
Zaynī : 277.
Zeyrek Āğā : 225.
Ḍıyā-'ad-dīn'al-Ḥālidī : 280.
Zihnī : 238.
Zikrī : 370.
Zīvar : 238.
Zū'n-Nūn-i Mıṣrī : 54.

YER ADLARI

A

Adana : 3.
Afyon : 233, 263.
Aḳhısar : 273, 280.
Aḳhışār : 273, 263.
Aksaray : 95, 246, 248.
Akşehir : 245, 329.
'Alā'iyya : 73.
Alıncak : 34.
Amasya : 4, 336.
Anadolu : 276, 329, 337, 347, 348.
Anadolu kazâları : 375.
Angūriyye (Ankara) : 174.

Anḳara : 349.
Arzırum : 336, 353.
Aydın : 58, 346.
Ayntap (Antep) : 357.
Āẕarbāycān : 276.

B

Babaşehri (Babaeski) : 301.
Bağdād : 336, 352.
Balḫ : 181.
Bayburt : 124.
Belgrad : 154.
Berlin : 187.
Birgi : 346.
Budapeşte : 27.
Bolu : 337.
Bombay : 50, 186.
Bor : 344, 364.
Bosna : 276, 286.
Bugdan : 276.
Buḫārā : 24, 69, 373.
Bursa : 105, 125, 245, 247, 278, 337, 349, 351, 397.

C - Ç

Cidde : 336.
Cawnpor : 175.
Çatalca : 319.

D

Dehli : 3.
Divrik : 4.

E

Edirne : 44, 306, 318, 320, 321, 326, 351, 360, 369.
Egri : 286.
Elmalı : 396.
Erbil : 396.
Ereğli : 47, 402.
Erzincan : 173, 174.
Eskişehir : 339.

F

Filibe : 341.

G

Ġadīru Ḫumm : 39.
Gīlān : 60, 415.

H

Ḥaleb : 198, 248, 276, 331.
Ḥasan Ḳal'a : 328.
Ḫ'ārazm : 69.
Hemedān : 223.
Herāt : 381, 399, 404.
Ḥıcāz : 286.
Hindistān : 18, 50, 415.
Ḫorasān : 9.
Ḫoy : 398.

I - İ

İnebaḫti : 379.
İrān : 26, 167, 250, 287, 337, 375, 416, 451.
İskenderiye : 34, 57, 390.
İstanbul : 31, 50, 137, 144, 223, 246, 259, 278, 284, 285, 287, 297, 326, 341, 351, 354, 357.
Istokholm : 50.
İsveç : 50.
اطاغونکوه : 35.
İzmir : 233.

K

Kānpūr : 50.
Ḳāhıre : 223, 346, 397.
Karbalā : 294.
Karaman : 47, 179, 348.
Kāşġar : 373.
Ḳayseri : 185, 383.
Ḳazan : 286.
Ḳıbrıs : 80, 380.
Ḳırım : 373.
Ḳonya : 73, 102, 106, 138, 158, 200, 221, 223, 229, 237, 253, 259, 295, 296, 318, 328, 347, 348, 350, 359, 374, 375, 376, 411.
Ḳoṣṭanṭaniyye : 115.

L

Lāhur : 50, 214, 247.
Lekhnu : 50.

M

Maḥmūd Seydi Köyü : 73.
Mar'aş : 344.
Maġrıb ili : 137.
Maġosa : 80.
Marmara : 273.
Maverā'un - Nehr : 19, 200, 373, 420.
Māzandarān : 187.
Medīne : 143, 223, 294, 349.
Mekke : 294, 349.
Mıṣır : 139, 223, 233, 289, 309, 329, 346, 384, 392, 397.
Moton Ḳal'ası : 379.

N

Nacaf : 294.
Naḫcuvan : 341.
Niğde : 375.
Nīşābūr : 405.

P

Paris : 50, 223.
Peşte : 333.

R

Rumeli, Rum ülkesi : 174, 329, 337, 341, 357.

S

Sarı : 187.
Selanik : 39, 306, 317.
Semerḳand : 69, 174, 181, 310.
Seydişehir : 371.
Siroz : 139, 153.
Sivas : 18.

Ş

Şām : 143, 185, 189, 248, 256, 276, 294, 352, 336, 341.
Şāş : 32.
Şebuster : 26.
Şīrāz : 4, 57, 58.

T

Tabrīz : 26, 44, 50, 51, 399, 456.
Taşkend : 32.
Tatarpazarcığı (Filibe) : 341.
Tehrān : 25, 44, 50, 51.
Tekkeköyü : 397.
Ṭırablusşam : 50.
Ṭırabzon : 67, 319.
Toḳat : 97.
Tontarıköyü : 286.
Tūn : 9.

U - Ü

Urfa : 369.
Üsküp : 291, 329.

V

Vaḫş : 181.
Van : 65.

Y

Yarḫışār : 257.
Yenicevardar : 317.
Yezd : 102.

9 Cumâda's-sânî 1390 Perşembe.

I. CİLDE EK

C. I, No. 1655. S. 241 - 242.

İst. Süleymaniye K. Hacı Mahmud kitapları arasında 3137 No. da, Gaybî Sun' Allah'ın "Şuhbat-Nāma" ve Tarîḳ'al-Ḥaḳ fi't-Tawaccuh'al-Mutlaḳ"ı kendi yazısıyla mevcuttur. Üstü ebrî kaplı, mıklapsız meşin ciltle ciltlenmiş olan, 20,2×12,8 eb'âdında olup yazı kısmı, 15×7,5 kısmını kaplayan, ta'lıykle yazılmış olan "ودغی", mısra yerine "ع", "بیت" sözleri ve başlıkları surhla yazılan kâğıdı âharlı, fligransız ve sarı renkte olan bu kitabın 1. b - 40. a yapraklarında "Şuhbat-Nāma" vardır.

Baş : بسم الله الرحمن الرحیم بسم الکون الجامع سلطان الموحّدین و برهان المحقّقین اظرف العارفین

(1. b)

Son : مزبور اکاه اولوب زیارتنه مبارك خاکپاینه یوزسوروب بیك التمش
بش سنه‌سنك ماه ربیع الاخرك یکرمی ایکنجی چهار
شنبه کونی وقت صبحده آفتاب
حقیقتلری برج جسملرندن
غروب ایلدی
تمت

(40. b) م

Bundan sonraki yaprakta yazı ve numara yok. 41. b de ikinci Risâle başlıyor; 45. b de bitiyor.

Baş : طریق رسالهٔ توجه و مراقبه
بسم الله الرّحمن الرّحیم
الحمد لله علی کلّ حال والصلاة علی انبیائه و اولیائه ذی‌الکمال اما بعد

(41. b)

Son ve ketebe : شاهد غیبی‌یه مشتاق اولنه هیچ شبهه‌سز
کوسترر دیدار حقی بودرر دار نعیم

طريق الحق فى التوجه المطلق على يد مؤلف و محرره الفقير
صنع الله بن شيخ احمد بن بشير فى قصبة
قره‌جه شهر فى تاريخ احدى
و تسعين بعد الف (45. b)

Kitabın kenarlarında, müellifin, bâzı noksan yazdığı yerler, gene kendi elyazısıyla yazılmış. Hâmişte başka yazılar da var.

* * *

BU CİLDE EK

S. 296; No. 2275. :

Rişte-'i Cawāhir. İst. da 1257 de matbaa harfleriyle Takvîm-i Vakaayi' Matbaasında basılmıştır. Basımda 56. sahîfede, bir lûgatin tavzîhi, «للطابع» kaydiyle *hâmişte olduğu gibi 170. sahîfede, kenarda, «لمقابله الفقير لطفىٔ حقير» kaydiyle bir sözün mânâsı tavzîh edilmiş, 178. sahîfede, «للفقير جمال‌الدّين المصحّح» kaydiyle Kur'ân-ı Kerîm'de Nemrûd'un adı, belâhetinden; Fir'avn'ın adı da gafletinden dolayı anılmadığında, müfessirlerin çoğunun ittifakı olduğuna dâir bir kayıt, 186. sahîfede, gene «جمال‌الدّين» imzasiyle bir tavzîh vardır.*

BİBLİYOGRAFYA

ABBÂS KUMMÎ (ŞEYH-HÂCC) : Mafâtîh'ul-Cinan (Tehran, 1359 Hicrî, 1319 Şemsî *hicrî. Taşbasması*).

ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI : Melâmîlik ve Melâmîler (İst. Üniv. Türkiyat Enst. Yayın. İst. Devlet Mat. 1930).

" " : Rûhî-i Bağdâdî (Aylık Ansiklopedi; c. 4, Sayı : 47; 1948).

" " : Galip Dede (Aylık Ansiklopedi; No. 50; 1948).

" " : İslâm ve Türk illerinde Fütüvvet Teşkilâtı ve Kaynakları (İst. Üniv. İktisat Fakültesi Mecmûası; 11. cilt, No. 1-4; Ekim 1949 - Temmuz 1950).

" " : Nedim Dîvânı (Önsöz. İst. İnkılâp K. 1951).

" " : Nesîmî, Usûlî, Rûhî (Varlık Yayın. İst. 1953).

" " : Şeyh Galip (Varlık Yayın. İst. 1953).

" " : *Burgazî ve Fütüvvet-Nâme'si* (İst. Üniv. İktisat Fakültesi Mec. 15. cilt; No. 1-4; Ekim 1953 - Temmuz 1954).

" " : Mevlânâ'dan sonra Mevlevîlik (İst. İnkılâp K. 1953).

" " : Dîvân-ı Kebîr terc. (İst. Remzi K. c. 1)

" " : Fîhi mâ-fîh terc. (İst. İnkılâp K.).

" " : Seyyid Huseyn'in Fütüvvet-Nâme'si ve Fütüvvet-Nâme-i Sultânî (İst. Üniv. İktisat Fak. Mec. c. XVII, 1 - 4, 1960).

" " : Fuzûlî Dîvânı (Önsöz. İst. İnkılâp K. II. Basım, 1961).

" " : Yunus Emre ve Tasavvuf (İst. Remzi K. 1951).

" " : Mantık'al- Tayr terc. (Önsöz, II. basım; İst. 1962).

" " : *Bektâşîlik-Hurûfîlik* ve Fazlullâh'ın öldürülmesine düşürülen üç tarih (İst. Üniv. Şarkiyat Mec. V, İst. 1962).

" " : Mevlevî Âdâb ve Erkânı (İst. İnkılâp K. 1963).

" " : Mektuplar (Mevlânâ'nın mektuplarının terc. İst. İnkılâp K. 1963).

" " : Mevlânâ Celâleddin (III. basım; İst. İnkılâp K. 1963).

ABDÜLBÂKİ GÖLPINARLI : Yunus Emre : Risâlat al-Nushıyya ve Dîvan. Önsöz. Eskişehir Turizm ve Tanıtma Derneği Yayın. İst. 1965).

" " : Mesnevî'nin VII. cildi (İst. Üniv. Şarkiyat Mec. VII, 1965).

" " : Galip Dede: Hüsn ü Aşk (Önsöz. İst. Altınkitaplar; 1968).

" " : Gülşen-i Râz terc. (II. basılış. Önsöz. İst. Millî Eğitim Basımevi-1968).

" " : Nesîmî maddesi (İslâm Ansiklopedisi).

" " : Fazlullah meddesi (Fransızca İ. A. s. 733 - 735; İn. A. s. 751 - 754).

AFİF USAYRÂ : Musannafât-ı Ayn'ul-Kuzât-ı Hemedânî (Tehran Üniv. Yayın. 1341 Şemsî hicrî).

AHMED ATEŞ : Mesnevînin yedinci cildi hakkında (Belleten; c. 16, Sayı: 61; 1 Ocak, 1952).

" " : Konya Kütüphanelerinde bulunan bâzı mühim yazmalar (Türk Tarih Kurumu Basımevi; Ankara - 1952).

AHMED GUL-ÇİN-İ MAÂNÎ : Nushehâ-yı Hattî; Defter-i Çhârum (İran-şinaslar ilk kongresi dolayısıyle-Nesriyye-i Kitâphâne-i Merkezi-i Dânişgâh-ı Tehran; Tehran-1344 Şemsî Hicrî).

ÂRİFÎ-HUSEYN VÂİZ-İ KÂŞİFÎ : Raşahât Ayn'ül-Hayât terc. (İst. Mat. Âmire-1269).

ATTÂR : Dîvân (Saîd Nefîsî tashih, hâşiye ve Önsözüyle Tehran–1319 Şemsî Hicrî).

BEDÎ'UT-TEBRÎZÎ MİNUÇİHR'İT-TÂCİRÎ : Muammâ Risâlesi (İst. Üniv. K. Arapça yaz. No. 1528. Mecmûa. Farsça).

BROWN : Journal of the Royal Asiatic Societiy (1907, s. 533-581).

CELÂLEDDÎN MUHAMMED (MEVLÂNÂ): Mesnevî (Reynold A. Nicholson basımı; Leiden, 1933-1940).

" " : Keşf'ül-Ebyât'lı Mesnevî (Bombay-1318).

" " : Mesnevî (IV. cilt. Sultan Veled'in elyazısı; İst. Süleymaniye K. Hz. Hâlid kitapları, No. 182).

EFLÂKÎ AHMED DEDE : *Manâkıb'ul-Ârifîn (Prof. Tahsin* Yazıcı basımı; Türk Tarih Kurumu yayın. 2 cilt. T.T.K. Basımevi; Ankara; 1959 - 1961).

ESRAR MEHMED DEDE : Tezkire-i Şuarâ-yı Mevleviyye (İst. Üniv. Türkçe yaz. 89, 1247, 9620).

FATİN : Hâtimet'üş-Şuarâ' (İst. İstihkâm Alayları Litoğrafya Mat. Taşbasması - 1271.).

HALİL EDHEM : Düvel-i İslâmiyye (İst. 1345 H. 1927).

HAYYAM-PÛR DR. : Ferheng-i Suhan-veran (Tebriz-1340 Ş. H.).

HEY'ET : İlmiyye Sâl-Nâmesi (İst. Mat. Âmire-1334).

İSMÂİL PAŞA : İzâh'ul-Meknûn fi'z-Zeyli alâ Keşf'iz-Zunûn (2 cilt. İst. Maârif Mat. 1364-1366, 1945-1947).

" " : Hediyyet'ül-Ârifîn ve Âsâr'ul-Musannıfîn (2 cilt. İst. Maârif Mat. 1951-1955).

KÂTİP ÇELEBİ : Keşf'uz-Zunûn an Esâmi'l-Kütübi ve'l-Fünûn (İst. Maârif Mat. 2 cilt. 1360-1362; 1941-1943).

KÜRBÂLÎ ŞUCÂ'UDDÎN : Hadîkat'ül-Maârif (Gülşen-i Râz terc. İst. Süleymaniye K. Fâtih kitapları, 2608).

LÂMİ'Î : Nafahât terc. (Futûh'ul-Mücâhidîn li Tervîhi kulûb'il-Müşâhidîn. İst. 1289).

MECDÎ MUHAMMED–TAŞKÖPRÜZÂDE AHMED B. MUSTAFA : Şakaaık-ı Nu'mâniyye terc. (İst. Mat. Âmire-1269).

. : Mecmûa (İbrahim Olgun'da 1141 de yazılmış).

MEHMED ZİYA : Yenikapı Mevlevîhânesi (İst. 1329).

MUHAMMED ALÎ MÜDERRİS : Reyhânet'ül-Edeb fî terâcim'il-Muarrifîne bi'l-künyeti ve'l-Lakab yâ Küney u Alkaab (6 cild. Tebriz).

MÜJGÂN CUMBUR DR. : Fuzûlî, Hayatı ve Eserleri (Tarih ve Coğrafya Dünyası. Sayı:3, cilt. 1. 1 Hazîran-1959).

NÂİL : Yazma Tezkireler Kataloğu.

NECATİ ELGİN : Konya ilmî muhîtinde yetişen Tırabzonî Şeyh Ahmed Dede (Konya, Anıt Mecmûası; Sayı: 24, 1959).

" " : 687. Yıldönümünde Mevlânâ; IV. cildin Dîbâcesi (Konya; Yenikitap Basımevi-1960).

NİHAT M. ÇETİN : Mesnevî'nin eski yazmaları (İst. Üniv. Şarkiyat Mec. IV, İst. 1961).

RİTTER H. PROF. : Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî ve etrafındakiler (İst. Üniv. Türkiyat Mec. C. VII - VIII, 1942).

RUSÛHÎ(ANKARAVÎ'DEN BAŞKA): Şiir (Mecmûa; Ankara Maârif K. 1171 de yazılmış, No. 165).

SABRÎ KALKANDELEN : İstanbul Üniversitesi Türkçe yazma Dîvanlar Kataloğu (İst. Üniv. K. Türkçe yaz. 3865).

SÂDIK KİYÂ DR. : Vaje-Nâme-i Gürgânî (Tehran Üniv. Yayın. 1330 Ş. H.).

SAİD NEFİSİ : *Cust-u cû der ahvâl-u âsâr-ı Ferîdüddîn Attâr-ı Nişâbûrî* (Tehran- 1330 Ş. H.).

" " : Târîh-i Nazm-u nesr der İran ve der zebân-ı Fârisî tâ pâyân-ı karn-ı dehum-ı hicrî (2 cilt. Tehran, Furûgıy K. Çâp-hâne-i Miyhen–1344 Ş. H.).

SÂLİM : Tezkiret'üş-Şuarâ' (İst. İkdam Mat. 1315).

SEHÎ : *Tezkiret'üş-Şuarâ' (Âmid Gazetesi sâhibi Mehmed* Şükrü basımı; İst. 1325).

SENÂÎ : Dîvan (Müderris Razavî basımı; Tehran – 1320 Ş. H.).

SULTÂN'UL-ULEMÂ BAHÂEDDÎN MUHAMMED VELED : Münâcât ve Mevâız ve suhanhâ-yı Sultân'ul-Ulemâ Bahâeddîn Muhammed b. Husayn-i Hatîbî-i Belhî meşhûr be Bahâ-i Veled (Bedî'uz-zaman Firûzan-fer basımı. İran Maarif Vezâreti yayın. Tehran-1333 Ş. H.).

SÜREYYÂ MUHAMMED : Sicill-i Osmânî yahut Tezkire-i Meşâhîr-i Osmâniyye (4 cilt. Mat. Âmire-1308-1311).

ŞEMSEDDİN SÂMİ : Kaamûs'ül-A'lâm (6 cilt. İst. Mihran Mat. 1306–1316).

TAHİR MEHMED (BURSALI) : Osmanlı Müellifleri (4 cilt. İst. Mat. Âmire, 1333–1342).

TAHSİN YAZICI PROF. : Âriflerin Menkıbeleri (Manâkıb'ul-Ârifîn terc. 2 cilt. Millî Eğitim B. Ankara-1953-1954).

VELED ÇELEBİ : *Dîvân-ı Türkî-i Sultan Veled (İst. 1341).*

YEMÎNÎ : Fazîlet-Nâme (İst. Üniv. K. Türkçe yaz. 2122. 1288 H. de yazılmış nüs.).

YÛSUF (BABA) : Mevhûb-ı Mahbûb (Necmeddin Dinçer ve İzzet Koyunoğlu nüshaları).

(Başka kütüphanelerde bulunan nüshalarla ikinci derecede faydalanılan kitaplar bu Bibliyografya'ya alınmamıştır.)

YANLIŞ-DOĞRU CETVELİ

Yanlış	Doğru	Sahife	Satır
kayına	kaydına	6	5
1299 H. 1881	1275 H. 1858	11	9
Bu satır fazladır		22	22
Ubayall ;h'al	Ubaydallah'al	32	22
teberrúdan	teberrâdan	39	2
ڊ	ڊ	51	10
Ruuvaki'lerin	Ruvâḳī'lerin	57	35
hısmı	kısmı	74	21
Mevleruhânesi	Mevlevîhânesi	85	6
yayınkadnğı	yayınladığı	105	28
Sina-ça	Sîna-çāk	109	4
Şerli	Şerhi	119	17
Abu'l-Lat	Abu'l-Layṯ	123	4
Ser-tarih	Ser-ṭarîḳ	123	29
'Abddallah	'Abdallāh	137	24
Cavıri	Cavrî	137	34
nüshsaından	nüshasından	138	8
Terhan	Tehran	149	14
tapmaz	yapmaz	154	23
sülúh	sülûk	159	14
2016	2106	165	9
2017	2107	166	1
Znwar	Anwar	168	10
kâtimede	*hâtimede*	168	27
Mevlecîlik	Mevlevîlik	171	13
Bayid	Bāyazîd	174	10–11
Maşrk	Maşrık	181	30
ekdiktir	eksiktir	188	26
kitâb	hitâb	189	12
halın	kalın	190	24
neski	neshi	192	26
turarına	tutarına	203	7
1728	2137	208	14
Mevbik	Mevlevîlik	213	28

Yanlış	Doğru	Sahife	Satır
onadan	ondan	215	10
Boşlıklar	Başlıklar	245	32
Pençhâh	Pençgâh	268	4
Çerçekten	Gerçekten	277	19
süshası	nüshası	287	25
Andül	Abdül-	289	9
ğellifleri	Müellifleri	301	17
mısratını	mısraını	318	son
Nazati	Nacātī	321	9
kâmûş	hâmûş	326	18
Htimat'al	Hâtimat'al	342	24
Uusuf	Yusuf	349	34
mürdîdi	mürîdi	389	26
'Arad	'Arūḍ	401	14
Huhan	Suḥan	431	29

278. sahîfede adı geçen Ṭab'ī, "İndeks" te geçmemiştir; bu No. nın da İndeks'e ilâvesi gerektir.